

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 7 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2563)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.7 No. 11 (November 2020)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

พระครูโฆสิตวิธานานุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิตร์ ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระมหาอนันต์ อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 11 ประจำปีพุทธศักราช 2563 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครพรรณ์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 11 นี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 6 เรื่อง บทความวิจัย 24 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ พุทธพาณิชย์ในสถาบันพระพุทธศาสนา โดย พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ไต้ศรีโคตร, สงสุข ภาแก้ว และ พัทรี สายบุญยืน จากกระแสโลกาภิวัตน์ภายใต้ระบบทุนนิยม หลักคิดการผลิตเพื่อแสวงหากำไร และผลประโยชน์ โดยใช้เงินเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนสินค้า แม้แต่ความคิดความเชื่อในศาสนาที่ถูกแลกเปลี่ยนความศรัทธาผ่านเงินตรา พุทธพาณิชย์ มีวิธีการในการสร้างคุณค่าและความต้องการให้กับผู้ที่มีความเชื่อและศรัทธา การบริการพุทธพาณิชย์ที่มีประสิทธิภาพจะนำมาซึ่งรายได้อย่างมาก แต่การนำเอาความเชื่อทางพุทธศาสนามาแปรเป็นสินค้าบนฐานของอิทธิปาฏิหาริย์สร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงการเข้าใจทุกข์ พัฒนาการของพุทธพาณิชย์เริ่มจากพระเครื่องที่ปรากฏในสังคมไทย ในยุคต้น การกำเนิดพระเครื่องมีพัฒนาการจากพุทธธรรม พระเครื่องหรือพระพิมพ์ในยุคนี้จึงโดดเด่นด้าน “พุทธธรรม” ยุคต่อมาก็คือการมองพระเครื่องในแง่ “พุทธคุณ” เช่น ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ พระเครื่องจึงเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องรางของขลังที่มีไว้เพื่อปลุกขวัญกำลังใจสู้รบยามสงคราม ต่อมายุคที่นิยมพระเครื่องเป็นเรื่อง “พุทธศิลป์” ความนิยมนี้ในราวสมัยปลายรัชกาลที่ 4 จัดว่าพระเครื่องโดดเด่นในด้านพุทธศิลป์มากที่สุดเห็นได้จากความนิยมและเก็บสะสมไว้เป็นสมบัติส่วนตัว ในยุคปัจจุบันที่โดดเด่นชัดเจนที่สุดก็คือ “พุทธพาณิชย์” พุทธพาณิชย์จะมีวิธีการในการสร้างคุณค่า และความต้องการให้กับรูปแบบสินค้าและบริการ ความเชื่อทางพุทธศาสนาแปรเป็นสินค้าบนฐานของอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งก็ย่อมที่จะสร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงการเข้าใจทุกข์และแนวทางในการดับทุกข์ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน อนาคต และประโยชน์สูงสุดของพุทธธรรม

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอุไรสุนดาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

บทความวิจัย : Research Articles

- ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรค
อ้วน ของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 1

THE RELATIONSHIP BETWEEN HEALTH LITERACY AND OBESITY PREVENTION
BEHAVIORS OF SCHOOL AGE CHILDREN WITH OVERWEIGHT AND OBESITY IN
SCHOOLS UNDER PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MUEANG
DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จามจุรี แซ่หลู่ และนภาพรวรรณ วิริยะศิริกุล

- การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดย
ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC 16

DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY AND LEARNING
ACHIEVEMENT IN LOGARITHM FUNCTION OF MATHAYOMSUKSA FOUR STUDENTS
BY ORGANIZING LEARNING ACTIVITIES BASED ON DAPIC

ญาลุณิน สุวรรณไตรย์ และมนตรี ทองมูล

- การศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งาน
ที่ลดลงของตัลบลูกปืน 34

STUDY OF THE CAUSES OF PROBLEM AND THE NEEDS OF KNOWING THE
REDUCED LIFE TIME OF BEARING

อริรัช ลีตระกูล, เทียงธรรม สิทธิจันทเสน, อัษฎา วรรณกายนต์ และนิคม ลนขุดทด

- การศึกษาปัญหาการเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ‘มีดพริ้ว’: กรณีศึกษา หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 47

STUDY OF THE PROBLEM OF INCREASING DISTRIBUTION CHANNELS FOR LOCAL
WISDOM PRODUCT ‘BIG KNIFE’: A CASE STUDY OF KHAM DANG VILLAGE, HANG
CHAT DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

ณัฐพงษ์ ศรีใจวงศ์, ศรวิทย์ สมสวัสดิ์ และสุวิทย์ นามบุญเรือง

สารบัญ (ต่อ)

ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์	63
DEVELOPMENT OF ORGANIC INTELLIGENT TECHNOLOGY SYSTEM	
อุมพร บ่อพิมาย, นิคม ลนขุนทด, อัสภา วรรณกายนต์ และเที่ยงธรรม สิทธิจันทร์เสน	
ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีต่อพฤติกรรมกลืนลูกด้วยนมแม่และความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก	79
THE EFFECT OF EMPOWERMENT AND HUSBAND SUPPORT PROGRAM ON BREASTFEEDING BEHAVIOR AND SUCCESS OF BREASTFEEDING AMONG ADOLESCENT PREGNANT WOMEN	
เบญจวรรณ ละหุการ, ทศณีย์ หนูนารถ, มลิวัดย์ รัตยา และวันเพ็ญ บุญรัตน์	
ปริมาณน้ำนมส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในโรงพยาบาลเกาะสมุย	94
THE AFFECT OF BREAST MILK QUANTITY, AND THE SUCCESSFULNESS OF BREASTFEEDING IN KOH SAMUI HOSPITAL	
อุมารณ ศรีฟ้า	
กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการกับการส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ	104
LEGITIMACY ESTABLISHMENT FOR CONSTITUTIONAL COURT JUDICIARY RECRUITMENT PROCESS	
ชนะศึก วิเศษชัย	
การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ โดยการวิเคราะห์อภิमान	118
A SYNTHESIS OF RESEARCHES ON LEARNING MANAGEMENT THAT PROMOTES PUBLIC MIND BY USING META - ANALYSIS	
มยุรา ฉลุทอง และญาณภัทร สีหะมงคล	
การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้	132
THE CONSTRUCTING OF ASSESSMENT MANUAL FOR MATHEMATICAL UNDERSTANDING ON POLYNOMIAL OF EIGHTH GRADE STUDENTS BY USING FEEDBACK TECHNIQUE ACCORDING TO THE LEARNING ASSESSMENT CONCEPT	
วัชรินทร์ อุดรา และธัญญ์รัศม์ ชิดไธสง	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร กรณีศึกษา: สำนักมาตรฐานและ ประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร	147
DEVELOPMENT MODEL OF ORGANIZATION EFFICIENCY: A CASE STUDY OF BUREAU OF HIGHER EDUCATION STANDARDS AND EVALUATION OFFICE OF THE HIGHER EDUCATION COMMISSION BANGKOK	
กฤษณภรณ์ สุวรรณรักษ์, อรุณ ไชยนิทย์ และภานุพงศ์ สามารถ	
บูรณาการรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย ในสังคมไทย	166
INTEGRATING BUDDHIST PROPAGANDA WITH THE SRIWICHAH BUDDHIST ART IN THAI SOCIETY	
พระภิกษุณะพงษ์ ฐิตมานโส (มังกร)	
มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครอง ผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์	181
LEGAL MEASURES ON CIVIL, CRIMINAL, AND CONSUMER PROTECTION PROCEDURES FOR MEDICAL PROFESSIONS	
สุเทพ กาวิละ	
มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์	199
LEGAL MEASURES ON PERSONAL WITNESS PROTECTION IN HUMAN TRAFFICKING CASE	
ชัยโรจน์ สิงห์อัครวัฒน์	
มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม	217
LEGAL MEASURES TO REMEDY COMPENSATE FOR CRIME VICTIMS	
นิเมธ พรหมพยัคฆ์	
มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชี รายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ	235
LEGAL MEASURES ON ELECTION PROCESS OF PARTY LIST MEMBER OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES OF THAILAND COMPARED WITH OTHER COUNTRIES	
ชาญวิทย์ เพื่อ่งพิจการ	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน	252

A TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP MODEL IN SUSTAINABLE PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATION

รัชณี บุญกล้า และวิระวัฒน์ อุทัยรัตน์

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำและการดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ของผู้จัดสรรที่ดิน	265

LEGAL PROBLEMS RELATED TO THE REPARATION AND MAINTENANCE OF PUBLIC UTILITIES AND PUBLIC SERVICES OF LAND DEVELOPERS

ศักรพงศ์ สกุลเมธากาญจน์, สังเวียน เทพผา, พระสุรียา คงคาไหว, ชวนะ ทองนุ่น และชัชชัย ยุระพันธ์

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์	281

LEGAL MEASURES ON THE USE OF CONVICT LABOR IN ACCORDANCE WITH CORRECTIONAL LAW

วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์

การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน	298

HOUSE DESIGN FOR ELDERLY AND MOBILITY DISABLE BASED ON UNIVERSAL DESIGN CONCEPT

อภิชัย ไพโรสินธุ์, อัมภา วรรณกายนต์ และลลิตทิพย์ รุ่งเรือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ ในจังหวัดลำปาง	314

FACTOR AFFECTING FOR SELECTION SERVICES OF ACCOUNTING FIRMS FOR BUSINESS IN MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

อนงค์วรรณ อุปประดิษฐ์

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5	329

PARTICIPATION IN THE EDUCATION OF PARENTS OF STUDENTS AT BAN KAOXHAM SCHOOL UNDER THE UBONRATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE AREA 5

เกษภา ภักดี, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม และปาริชาติ สุภิมารส

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด	342

THE MANAGEMENT OF HUMAN RESOURCE TRANSFORMATION OF RANGER SECURITY
GUARD INVESTIGATION CO., LTD

บุญเรือน ทองทิพย์ และวีรพล กุลบุตร

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด	357

INFORMATION TECHNOLOGY DEVELOPMENT OF RANGER INVESTIGATION SECURITY
CO., LTD.

เอกชัย ชำนินา และวีรพล กุลบุตร

บทความวิชาการ : Academic Article

การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19	370

NURSING CARE OF COVID - 19 INFECTION IN PREGNANCY

รุจา แก้วเมืองฝาง, บุญตา สุขวดี, มนัสชนกข์ กุลพานิชย์, พิมพ์ลดา อนันต์ศิริเกษม และ
สุภาพร ประรัมย์

ทางเลือกทางการศึกษาภายใต้สภาวะปกติใหม่: บ้านเรียน (Home School)	384

LEARNING ALTERNATIVES UNDER NEW NORMAL SITUATION: HOME SCHOOL

พงษ์มนัส ดือด

การออกกำลังกายกับเบาหวานขณะตั้งครรภ์	396

EXERCISE AND GESTATIONAL DIABETES

วลัยลักษณ์ สุวรรณภักดิ์, มลิวลิย์ บุตรดำ และอุทุมพร ดุลยเกษม

สิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์ในกฎหมายไทย	409

MONKS' RIGHTS AND LIBERTIES IN THAI LAW

พระมหาประพันธ์ สิริปัญญา, พระครูปริยัติคุณรังสี, พระมหาสุภาวิญญ์ ปภัสสรโร และพระมหา
สังเวช จันทโสภี

พุทธพาณิชย์ในสถาบันพระพุทธศาสนา	424

BUDDHIST COMMERCIALIZATION IN BUDDHIST INSTITUTIONS

พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ได้ศรีโคตร, ส่งสุข ภาแก้ว และพัชรี สายบุญเย็น

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21	440
THE STUDY BUDDHISM IN THE 21ST CENTURY	
พระครูสิทธิธรรมาภรณ์, พระราชปรีชามณี, พวงเพชร พลวิเศษ และพิทยพล กองพงษ์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	๗

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกัน
โรคอ้วน ของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนในโรงเรียน
ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE RELATIONSHIP BETWEEN HEALTH LITERACY AND OBESITY
PREVENTION BEHAVIORS OF SCHOOL AGE CHILDREN WITH
OVERWEIGHT AND OBESITY IN SCHOOLS UNDER PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MUEANG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จามจุรี แซ่หลู่

Jamjuree Saeloo

นภาพรณ วิริยะศิริกุล

Napawan Wiriyasirikul

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช

Boromarajonani College of Nursing Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: jureepink@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพ ระดับพฤติกรรม การป้องกันโรคอ้วน และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 138 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power มีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบแทนที่ เครื่องมือประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรม การป้องกันโรคอ้วน ตรวจสอบความเที่ยง โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แบบสอบถามความรู้ด้านสุขภาพด้านความรู้ ความเข้าใจ หาความเที่ยงโดยใช้วิธีการของคูเดอร์และริชาร์ดสัน ได้เท่ากับ .69 สำหรับด้านอื่น ๆ อีก 5 ด้านของความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค ได้เท่ากับ .82 และ .64 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัย

* Received 7 August 2020; Revised 1 October 2020; Accepted 15 October 2020

พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนโดยรวมอยู่ในระดับไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 74.02$, S.D. = 13.23) พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนอยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ ไม่สม่ำเสมอ ($\bar{X} = 32.35$, S.D. = 4.34) และ ความรอบรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .33$, $p < .01$) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพมากขึ้น เพราะเมื่อเด็กมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับที่เพียงพอก็สามารถนำไปใช้ในการปรับพฤติกรรมสุขภาพให้มีความถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น ส่งผลให้เด็กมีรูปร่างสมส่วนมากขึ้น

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน, ภาวะเริ่มอ้วนและอ้วน, เด็กวัยเรียน

Abstract

This correlational research was conducted for the purpose of studying the level of health literacy, obesity prevention behaviors, and examining the relationship between health literacy and obesity prevention behaviors. One hundred and thirty eight of school age children with overweight and obesity in schools under primary educational service area office Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province were the subjects of this study. The sample size was calculated using G*power program. There is a simple randomization by sampling with replacement. The research instruments consisted of health literacy (knowledge composition), health literacy (5 compositions), and obesity prevention behaviors questionnaire. These instruments were evaluated for its reliability by using Kuder Richardson and Cronbach's alpha coefficient was .69, .82, .64 respectively. Data were analyzed via descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. The results revealed that health literacy of school age children with overweight and obesity was found to be inadequate ($\bar{X} = 74.02$, S.D. = 13.23). Obesity prevention behaviors were found to be mostly correct but not consistent ($\bar{X} = 32.35$, S.D. = 4.34). The health literacy had a moderately positive correlation with health behaviors at the .01 level ($r = .33$, $p < .01$). Therefore, the relevant agencies should encourage school age children with overweight and obesity to have greater health literacy. Because when children

have a sufficient level of health literacy, it can be used to adjust their health behavior to be more correct. As a result, children have a balanced figure.

Keywords: Health Literacy, Obesity Prevention Behavior, Overweight and Obesity, School Age Children

บทนำ

โรคอ้วนในเด็กเป็นปัญหาสำคัญทั่วโลกเนื่องจากแนวโน้มจำนวนเด็กที่เริ่มอ้วนและอ้วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยอัตราการเกิดโรคอ้วนในเด็กและวัยรุ่นอายุ 5 - 19 ปี พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นจาก 11 ล้านคน ใน ปี พ.ศ. 2518 เป็น 124 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2559 (World Health Organization, 2017) สำหรับประเทศไทยจำนวนเด็กที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีการเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะเด็กในวัยเรียน จากรายงานของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2560 - 2561 พบว่าเด็กวัยเรียนอายุ 6 - 14 ปี มีภาวะเริ่มอ้วนและอ้วน ร้อยละ 11.2 (กรมอนามัย, 2561), 11.8 ตามลำดับ (กรมอนามัย, 2562) ส่วนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวนเด็กใน วัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เช่นเดียวกัน โดยเพิ่มจากร้อยละ 12.53 ใน ปี พ.ศ. 2560 เป็นร้อยละ 13.84 ในปี พ.ศ. 2562 เมื่อพิจารณาในระดับอำเภอพบว่า อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นอำเภอที่มีจำนวนเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมากเป็นอันดับ 2 ในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน ร้อยละ 8.36 และเพิ่มเป็นร้อยละ 12.92 ในปี 2562 ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ศึกษาอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าปัญหาโรคอ้วนยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข

การเพิ่มขึ้นของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพที่คุกคามในการดำเนินชีวิตของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวตลอดชีวิต หากเด็กวัยเรียนมีภาวะอ้วนต่อเนื่องจนถึงวัยผู้ใหญ่และต่อเนื่องไปจนถึงวัยชรา โดยผลกระทบที่เกิดกับร่างกาย ประกอบด้วย 1) กลุ่มอาการเมตาบอลิก ที่ประกอบด้วยภาวะดื้ออินซูลินหรือมีระดับกลูโคสในเลือดสูง ความดันโลหิตสูงภาวะอ้วนลงพุง และภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และโรคหลอดเลือดหัวใจ (กัลยาณี โนอินทร์, 2560) ข้อมูลทางการแพทย์พบว่า เด็กไทยที่อ้วนกว่าครึ่งหนึ่งเมื่อเจาะเลือดหาไขมันในร่างกาย พบร้อยละ 70 มีปัญหาไขมันสูงเกินมาตรฐาน และสมาคมโรคเบาหวานระบุชัดเจนว่าในรอบ 5 ปี มีเด็กไทยอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นโรคเบาหวานเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 12 และยังนำไปสู่โรคไต โรคหัวใจ ซึ่งไม่ควรเกิดกับเด็กวัยนี้ (สิรินทร ยา พูลเกิด และคณะ, 2556) 2) ปัญหาระบบหายใจ เช่น ภาวะหยุดหายใจขณะนอนหลับเนื่องจากไขมันที่สะสมในกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อรอบทางเดินหายใจส่วนบนทำให้ทางเดินหายใจ

แคลง ไขมันในช่องท้องตันกระบังลมขึ้นในขณะนอนหายใจขณะนอนหลับมีปริมาตรอากาศในปอดลดลง 3) ปัญหาระบบกระดูกและข้อ จากการที่มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นจะกดลงบนกระดูกอ่อนทำให้ข้อที่รับน้ำหนักโดยเฉพาะข้อเข่าเกิดการผิดรูป ทั้งการผิดรูปแบบขาโก่งและการผิดรูปแบบเข่าชนกัน 4) ปัญหาระบบทางเดินอาหาร เนื่องจากถุงน้ำดีของคนอ้วนมีการบีบตัวน้อย ประกอบกับน้ำดีมีระดับ คลอเรสเตอรอลสูงขึ้น รวมทั้งกรดน้ำดีไม่ได้เพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนกับฟอสโฟไลปิด คนอ้วนจึงมีโอกาสเป็นนิ่วใน ถุงน้ำดีได้ง่าย (กัลยาณี โนอินทร์, 2560) สำหรับผลกระทบทางด้านจิตใจและสังคม เด็กจะถูกล้อเลียนเรื่องอ้วน เด็กอ้วนจะเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเร็วขึ้นกว่าเด็กในวัยเดียวกันทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ อาจส่งผลให้เด็กเกิดภาวะซึมเศร้าและวิตกกังวลได้ ส่วนภาวะเศรษฐกิจนั้นเนื่องจากเด็กอ้วนมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างเร็ว ต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าบ่อย ชอบบริโภคจุบจิบ และเกิดปัญหาสุขภาพได้ง่าย ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น (จิรนนท์ ช่วยศรีนวล และคณะ, 2562)

การเกิดภาวะเริ่มอ้วนและอ้วนในเด็กวัยเรียนโดยส่วนใหญ่เกิดจากการมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น ชอบรับประทานอาหารประเภทของทอด อาหารจานด่วน การรับประทานจุบจิบ มีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยส่วนใหญ่จะใช้เวลาไปกับการนั่งดูทีวีหรือเล่นวิดีโอเกม ลดการเคลื่อนไหวออกแรง และเกิดความเครียดทำให้ระยะเวลาอนหลับสั้น (ศศิธร ตันติเอกรัตน์ และอภิชัย คุณิพงษ์, 2560) ดังนั้นการควบคุมภาวะเริ่มอ้วนและอ้วนที่ปลอดภัยและได้ผลในระยะยาวคือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งในเรื่องการรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย (ปุลวิช์ ทองแดง และจันทร์จิรา สีสว่าง, 2555) ซึ่งการส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวได้ สามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้เด็กเกิดความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันภาวะอ้วน ซึ่งประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะการสื่อสาร การจัดการตนเอง การรู้เท่าทันสื่อ และมีทักษะการตัดสินใจ (Nutbeam, D., 2008) ตามหลัก 3 อ. ได้แก่ การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการกับอารมณ์ (สำนักงานโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557) เมื่อเด็ก วัยเรียนเกิดความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันโรคอ้วน ก็จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการป้องกัน โรคอ้วน และสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมและป้องกันโรคอ้วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังผลการวิจัยของ ศิริวรรณ ขอบธรรมสกุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศิริวรรณ ขอบธรรมสกุล, 2562) และผลของการศึกษาของ ศศิกา โรจน์จิรนนท์ และอังคณา ชันตรีจิตตานนท์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม การควบคุมน้ำหนักของนักศึกษา พบว่าความรู้เกี่ยวกับการควบคุมน้ำหนักมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่มีต่อการควบคุมน้ำหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และทัศนคติที่มีต่อการ

ควบคุมน้ำหนักมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศศิภา โรจน์จิรนนท์ และอังคณา ชนตรีจิตรานนท์, 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่ามีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี (ศิริวรรณ ชอบธรรมสกุล, 2562) เด็กวัยเรียน (นุชจิรินทร์ สุทธิโรตมะกุล, 2561) และมีการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคอ้วนของเด็กวัยรุ่นตอนต้น (วิภารัตน์ สุวรรณไวพัฒนา และคณะ, 2562) และในกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 7 - 14 ปี (กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2561) แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่องดังกล่าวเพื่อให้ทราบสถานการณ์ความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำไปวางแผนเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม ส่งผลให้เด็กมีภาวะสมส่วนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนของ เด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนในเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยเด็กวัยเรียนตอนปลาย ช่วงอายุ 9 - 12 ปี ที่มีภาวะเริ่มอ้วน (มีน้ำหนักมากกว่าเด็กเพศเดียวกันที่มีส่วนสูงเท่ากัน เมื่อประเมินกับเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตแล้วมีค่าสูงกว่า +2 S.D. ถึง +3 S.D.) และอ้วน (มีน้ำหนักมากกว่าเด็กเพศเดียวกันที่มีส่วนสูงเท่ากัน เมื่อประเมินกับเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตแล้วมีค่าสูงกว่า +3 S.D. ขึ้นไป) ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนโดยส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมีจำนวน 1,476 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยเรียนตอนปลายที่เริ่มอ้วนและอ้วน ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่พิเศษและขนาดใหญ่ จำนวน 3 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้คำนวณโดยใช้โปรแกรม G*power (นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ และคณะ, 2562) โดยกำหนดขนาดอิทธิพล (Effect Size) ระดับปานกลาง เท่ากับ 0.30 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจทดสอบ (Power of Test) เท่ากับ 0.95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 138 คน ซึ่งการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ทำโดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้วิธีการจับฉลากแบบแทนที่จาก 3 โรงเรียน โดยมีการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนเด็กที่เริ่มอ้วนและอ้วนของแต่ละโรงเรียน ได้ดังนี้ โรงเรียนที่ 1 จำนวน 81 คน โรงเรียนที่ 2 จำนวน 31 คน โรงเรียนที่ 3 จำนวน 26 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็กวัยเรียน อายุ 9 - 14 ปี และพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน ของกองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (อังศินันท์ อินทรคำแหง, 2560) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน ประกอบด้วย อายุ เพศ ศาสนา ผลการเรียน สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจทางสุขภาพเพื่อป้องกันโรคอ้วน มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ ตอบถูกให้ 1 คะแนน เต็ม 10 คะแนน การแปลผลระดับคะแนน มีดังนี้ น้อยกว่า 6 คะแนน อยู่ในระดับไม่ถูกต้อง 6 - 7.99 คะแนน อยู่ในระดับถูกต้องบ้าง 8 คะแนนขึ้นไป อยู่ในระดับถูกต้องที่สุด

2. การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อป้องกันโรคอ้วน มีคำถามทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 5 คะแนน เต็ม 25 คะแนน การแปลผลระดับคะแนน มีดังนี้ น้อยกว่า 15 คะแนน อยู่ในระดับไม่ดีพอ 15 - 19.99 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ 20 - 25 คะแนน อยู่ในระดับดีมาก

3. การสื่อสารเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญในการป้องกันโรคอ้วน คำถามทั้งหมด 6 ข้อ ข้อละ 5 คะแนน เต็ม 30 คะแนน การแปลผลระดับคะแนน มีดังนี้ น้อยกว่า 18 คะแนน อยู่ในระดับไม่ดีพอ 18 - 23.99 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ 24 - 30 คะแนน อยู่ในระดับดีมาก

4. การจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพของตนเองเพื่อป้องกันโรคอ้วน คำถามทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 5 คะแนน เต็ม 25 คะแนน การแปลผลระดับคะแนนเหมือนกับองค์ประกอบที่ 2

5. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเพื่อป้องกันโรคอ้วน คำถามทั้งหมด 5 ข้อ
ข้อละ 5 คะแนน เต็ม 25 คะแนน การแปลผลระดับคะแนนเหมือนกับองค์ประกอบที่ 2

6. การตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อป้องกันโรคอ้วน คำถามทั้งหมด
4 ข้อ ข้อละ 4 คะแนน เต็ม 16 คะแนน การแปลผลระดับคะแนน มีดังนี้ น้อยกว่า
9.60 คะแนน อยู่ในระดับไม่ดีพอ 9.60 - 12.79 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ 12.80 - 16 คะแนน
อยู่ในระดับดีมาก

สำหรับความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมมีคะแนนเต็ม 131 คะแนน การแปล
ผลระดับคะแนน มีดังนี้ น้อยกว่า 78.60 คะแนน หมายถึง เป็นผู้ที่มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ
ไม่เพียงพอต่อการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อป้องกันโรคอ้วน 78.60 - 104.79 คะแนน หมายถึง
เป็นผู้ที่มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เพียงพอและอาจจะมีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคอ้วน
ได้ถูกต้องบ้าง 104.80 - 131 คะแนน หมายถึง เป็นผู้ที่มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพดีมาก
เพียงพอและมีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคอ้วนได้ถูกต้องและยั่งยืนจนเชี่ยวชาญ

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน คำถามทั้งหมด 10 ข้อ พฤติกรรมการ
รับประทานอาหาร 6 ข้อ พฤติกรรมการออกกำลังกาย 2 ข้อ และพฤติกรรมการจัดการอารมณ์
2 ข้อ แต่ละข้อมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก คือ ปฏิบัติ 6 - 7 วัน/สัปดาห์ (5) ปฏิบัติ 4 - 5 วัน/
สัปดาห์ (4) ปฏิบัติ 3 วัน/สัปดาห์ (3) ปฏิบัติ 1 - 2 วัน/สัปดาห์ (2) และไม่ได้ปฏิบัติ (1)
สำหรับข้อคำถามที่เป็นเชิงลบจะให้ระดับคะแนนกลับกัน การแปลผลระดับคะแนน มีดังนี้
พฤติกรรมการรับประทานอาหาร น้อยกว่า 18 หมายถึงอยู่ในระดับไม่ถูกต้อง 18 - 23.99
คะแนน อยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ 24 - 30 คะแนน อยู่ในระดับถูกต้อง
สม่ำเสมอ พฤติกรรมการออกกำลังกายและการควบคุมอารมณ์ คะแนนน้อยกว่า 6 หมายถึงอยู่
ในระดับไม่ถูกต้อง คะแนน 6 - 8 หมายถึงอยู่ในระดับไม่ถูกต้อง คะแนน 8 - 10 อยู่ในระดับ
ถูกต้องสม่ำเสมอ สำหรับพฤติกรรม โดยรวม คะแนนน้อยกว่า 30 คะแนน อยู่ในระดับไม่
ถูกต้อง 30 - 39.99 คะแนน อยู่ในระดับถูกต้องเป็น ส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ คะแนน 40 - 50
อยู่ในระดับถูกต้องสม่ำเสมอ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ก่อนนำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำ
แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็กวัยเรียนอายุ 9 - 14 ปี และพฤติกรรมการ
ป้องกันโรคอ้วน นำไปหาความเที่ยงโดยการทดลองใช้กับเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน อายุ 9
- 14 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพใน
องค์ประกอบด้านความรู้ นำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีการของคูเดอร์และริชาร์ดสัน
(Kuder and Richardson) ได้ค่าความเที่ยง .69 สำหรับองค์ประกอบอื่น ๆ ของความรอบรู้
ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน นำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตร
สัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค ได้ค่าความเที่ยง .82 และ .64 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำหนังสือขออนุญาตจากผู้อำนวยการทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้รับการอนุญาตได้ประสานอาจารย์ผู้รับผิดชอบขอรายชื่อนักเรียนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละโรงเรียน หลังจากนั้นได้เข้าพบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำการวิจัย การขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ก่อนที่จะให้นักเรียนตอบแบบสอบถามต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองและนักเรียน โดยให้ผู้ปกครองและนักเรียนเซ็นในใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) ซึ่งมีค่าระหว่าง - 1 ถึง +1 โดยเครื่องหมายลบหรือบวกแสดงถึงทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และสามารถแปลความสัมพันธ์ได้ดังนี้ ถ้ามีค่ามากกว่า 0.70 แปลว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูง มีค่า 0.30 - 0.70 แปลว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง มีค่าน้อยกว่า 0.30 แปลว่ามีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ มีค่าเท่ากับ 0 แปลว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน (รัตนศิริ ทาโต, 2561)

ก่อนทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกัน โรคอ้วน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตั้งกึ่งเบื้องต้น (assumption) ของการใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อหาหลักการแจกแจงแบบโค้งปกติ (normality) ของข้อมูลด้วย Quantile - Quantile plot (Q - Q plot) พบว่าค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนใหญ่อยู่รอบ ๆ เส้นตรง ดังนั้น สรุปได้ว่า ลักษณะของข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ และหาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linearity) ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนโดยใช้สถิติทดสอบค่าเอฟ (F - test) พบว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ($F=16.505$, $p=.001$) (จุฬาลักษณ์ บารมี, 2551)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

เด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีจำนวนทั้งสิ้น 138 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 80 ราย (ร้อยละ 58) โดยส่วนใหญ่มีอายุ 11 ปี จำนวน 100 ราย (ร้อยละ 72.5) รองลงมาคืออายุ 10 ปี จำนวน 27 ราย (ร้อยละ 19.6) นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 134 คน (ร้อยละ 97.1) ผลการเรียนอยู่ในระดับดี จำนวน 70 คน (ร้อยละ 50.7) รองลงมาคืออยู่ในระดับพอใช้ จำนวน

46 คน (ร้อยละ 33.3) ระดับการศึกษาของผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 51 คน (ร้อยละ 37) รองลงมาคือระดับมัธยมปลาย/ปวช. จำนวน 29 คน (ร้อยละ 21) ผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ทำงานส่วนตัว จำนวน 51 คน (ร้อยละ 37) รองลงมาคือรับราชการ จำนวน 45 คน (ร้อยละ 32.6) รายได้ของครอบครัวโดยส่วนใหญ่มีเพียงพอเหลือเก็บ จำนวน 102 คน (ร้อยละ 73.9) รองลงมาคือเพียงพอไม่เหลือเก็บ จำนวน 21 คน (ร้อยละ 15.2)

2. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ตารางที่ 1 ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ (n = 138)

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	$\bar{X}$	S.D.
ด้านความรู้ ความเข้าใจทางสุขภาพ	6.55	1.63
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	12.93	3.63
ด้านการสื่อสารเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญ	15.14	4.41
ด้านการจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพ	14.30	4.00
ด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ	13.74	4.16
ด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง	11.37	2.33
รวม	74.02	13.23

จากตารางที่ 1 ความรอบรู้ด้านสุขภาพพบว่า เด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพอยู่ในระดับถูกต้องบ้าง ($\bar{X} = 6.55$, S.D. = 1.63) การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพอยู่ในระดับ ไม่ดีพอ ($\bar{X} = 12.93$, S.D. = 3.63) การสื่อสารเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญอยู่ในระดับไม่ดีพอ ($\bar{X} = 15.14$, S.D. = 4.41) การจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดีพอ ($\bar{X} = 14.30$, S.D. = 4.00) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศอยู่ในระดับไม่ดีพอ ($\bar{X} = 13.74$, S.D. = 4.16) และการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 11.37$, S.D. = 2.33) สำหรับภาพรวมของความรอบรู้ด้านสุขภาพพบว่าเป็นผู้มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพไม่เพียงพอต่อการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อป้องกันโรคอ้วน ($\bar{X} = 74.02$, S.D. = 13.23)

3. พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน (n= 138)

พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน	$\bar{X}$	S.D.
พฤติกรรมการรับประทานอาหาร	19.47	3.10
พฤติกรรมการออกกำลังกาย	6.12	1.98
พฤติกรรมการควบคุมอารมณ์	6.76	1.73
รวม	32.35	4.34

จากตารางที่ 2 พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนพบว่า เด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีพฤติกรรม การรับประทานอาหารอยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 19.47, S.D. = 3.10) พฤติกรรม การออกกำลังกายอยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 6.12, S.D. = 1.98) และพฤติกรรม การควบคุมอารมณ์อยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 6.76, S.D. = 1.73) สำหรับภาพรวมของพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนพบว่าอยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 32.35, S.D. = 4.34)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน (n = 138)

ความรู้ด้านสุขภาพ	พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)
ด้านความรู้ ความเข้าใจทางสุขภาพ	.20*
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	.17
ด้านการสื่อสารเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญ	.14
ด้านการจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพ	.39**
ด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ	.20*
ด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง	.17
ความรู้ด้านสุขภาพโดยรวม	.33**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2 - tailed)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2 - tailed)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน พบว่าความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน (r = .33) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความรู้ด้านสุขภาพ รายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน มีดังนี้ ด้านความรู้ ความเข้าใจทางสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน (r = .20) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน (r = .39) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน (r = .20) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ความรู้ด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนเมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่ามีความรู้ ความเข้าใจทางสุขภาพอยู่ในระดับถูกต้องบ้างและการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องอยู่ในระดับพอใช้ แต่เมื่อพิจารณาด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ การสื่อสารเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญ การจัดการเงื่อนไข ทางสุขภาพ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ และภาพรวมของความรู้ด้านสุขภาพพบว่าไม่เพียงพอ ซึ่งความรู้ด้านสุขภาพจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และปัจจัยทางสังคม เช่น ระดับการศึกษา เพศ อายุ ความสามารถในการอ่าน การคิด ความเชื่อและทัศนคติ ความสามารถในการสื่อสาร การสืบค้นข้อมูล ทักษะการต่อรอง และการเข้าถึงบริการสุขภาพ เป็นต้น (จิรนนท์ ช้วยศรีนวล และคณะ, 2562) ดังนั้นเมื่อพิจารณาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างก็จะพบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชายซึ่งจะมีความจำดีกว่าเพศหญิง ดังผลการศึกษาของ วิภารัตน์ สุวรรณไวพัฒนา และคณะ ที่ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคอ้วนจำแนกตามเพศ พบว่าเพศหญิงมีระดับความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้ได้ ซึ่งมากกว่าเพศชายที่มีระดับความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดีพอ (วิภารัตน์ สุวรรณไวพัฒนา และคณะ, 2562) นอกจากนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ถึงแม้ว่าจะจบการศึกษาในระดับสูง แต่เนื่องจากต้องประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ ซึ่งต้องทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาที่จะให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแลเรื่องสุขภาพและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เพราะบิดามารดาและครอบครัวเป็นบุคคลกลุ่มแรกทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ และยังเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์ที่สำคัญร่วมกับครูประจำชั้น (Bruce, T. & Meggitt, C., 2012) ทำให้ความรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างไม่ดีพอ ดังผลการศึกษาของ เพ็ญภา เพ็ชรเล็ก และคณะ ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติด้านอนามัยส่วนบุคคล ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย พบว่าปัจจัยการรับรู้อิทธิพลความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพด้านอนามัยส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เพ็ญภา เพ็ชรเล็ก และคณะ, 2559)

พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างพอมีความรู้ที่จะนำไปปฏิบัติอยู่บ้างแต่ยังไม่เห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง ทำให้ขาดความตระหนักที่จะปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังผลการศึกษาของ ศลาสิน ดอกเข็ม ซึ่งได้ศึกษาความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดี แต่มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่

เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ศลาสิน ดอกเข็ม, 2554) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เด็กไม่สามารถคงพฤติกรรมที่ถูกต้องได้อย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านการเลี้ยงดูของครอบครัว ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดูแลสุขภาพเด็ก ด้วยข้อจำกัดต้องทำงานนอกบ้าน ทำให้การดูแลถูกละเลยไป ขาดการอบรมที่ดีทำให้เด็กขาดความตระหนักถึงโทษหรือพิษภัยจากการบริโภคอาหารหรือการออกกำลังกายที่ไม่ถูกต้อง บิดา มารดา บางคนมีการเลี้ยงดูเด็กอย่างตามใจให้เด็กรับประทานอาหารที่ไม่มีคุณค่าให้พลังงานสูง และใช้พลังงานน้อย เช่น ดูทีวี เล่นเกมส์ เป็นเวลานาน (ปริยาภรณ์ มณีแดง, 2560) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก เช่น โรงเรียน ชุมชน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในเขตเมืองที่มีการจำหน่ายอาหารสำเร็จรูป อาหารจานด่วน ที่มีไขมันสูง รสเค็มและหวาน ส่งผลไม่ดีต่อสุขภาพ และมีบริการส่งอาหารออนไลน์ บริการส่งอาหารถึงบ้าน ประกอบกับผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอเหลือเก็บ ทำให้สามารถเข้าถึงอาหารที่ไม่เหมาะสมกับสุขภาพได้ง่าย ดังผลการศึกษาของ สุกัญญา บัวศรี และคณะ ที่พบว่าเด็กวัยเรียนในจังหวัดเชียงราย มีการบริโภคขนมกรุบกรอบบนความถี่และปริมาณมากสูงถึงร้อยละ 60.4 เนื่องจากขนมกรุบกรอบมีจำหน่ายในร้านค้าชุมชน ร้านสะดวกซื้อที่เข้าถึงได้ง่าย (สุกัญญา บัวศรี และคณะ, 2563) และจากการศึกษาปัจจัยสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่มีผลต่อการเกิดโรคอ้วนในเด็ก พบว่าพลังงานที่เด็กได้รับจากน้ำหวานและน้ำอัดลมในโรงเรียนคิดเป็น 527 กิโลแคลอรีต่อวัน โดยสัดส่วนที่ได้รับจากทางบ้านสูงกว่าที่โรงเรียน ในโรงเรียนภาครัฐที่มีอาหารกลางวัน นักเรียนบริโภคน้ำตาลจากเครื่องดื่มน้อยกว่านักเรียนในโรงเรียนที่ไม่มีโครงการอาหารกลางวัน (Briefel, R. R. et al., 2009)

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน พบว่าความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า ด้านความรู้ ความเข้าใจทางสุขภาพและการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน ส่วนด้านการจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน เนื่องจากการเกิดความรู้ด้านสุขภาพจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมและป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการเฝ้าระวังและติดตามภาวะโภชนาการเด็กวัยเรียนของกองสุขศึกษา พบว่าความรู้ด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียนในระดับที่ไม่เหมาะสมสามารถส่งผลต่อการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ก่อให้เกิดปัญหาภาวะโภชนาการเกิน ทำให้เด็กมีการบริโภคอาหารที่ไม่ได้สัดส่วนและปริมาณที่เหมาะสมตามวัย (กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2553) และสอดคล้องกับการศึกษาของ นุชจิรินทร์ สุทธิวิโรตมะกุล ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพ อิทธิพลของครอบครัวและ

กลุ่มเพื่อน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน พบว่าการจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพของตนเอง การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นุชจรินทร์ สุทธิวิโรตมะกุล, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนโดยรวมไม่เพียงพอ พฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนโดยรวมอยู่ในระดับถูกต้องเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สม่ำเสมอ และความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน ดังนั้นข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการดำเนินการศึกษาต่อไป มีดังนี้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยบริการสุขภาพ โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ควรต้องร่วมมือกันเพื่อดำเนินการเชิงรุกในการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาให้เด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพมากขึ้น มีความสามารถเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ มีทักษะการสื่อสาร สามารถจัดการตนเอง รู้เท่าทันสื่อ และมีทักษะการตัดสินใจ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพที่จะเกิดตามมาจากรอคอ้วน 2) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงของการที่เด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วน มีความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอและมีพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนที่ถูกต้องส่วนน้อย แต่ยังปฏิบัติได้ไม่สม่ำเสมอ เพื่อจะได้นำมาศึกษาการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนในเด็กวัยเรียนที่เริ่มอ้วนและอ้วนได้ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง ทำให้การแก้ปัญหาดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญญา เพ็ชรเล็ก และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติด้านอนามัยส่วนบุคคลของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในจังหวัดตรัง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครหาดใหญ่, 8(2), 47-59.
- กรมอนามัย. (2561). รายงานประจำปี กรมอนามัย 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- _____. (2562). รายงานประจำปี กรมอนามัย 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2553). ผลการสำรวจ Health Literacy ในกลุ่มเยาวชนอายุ 12-15 ปี. นนทบุรี: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.

- _____. (2561). คู่มือประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็กและเยาวชนไทยที่มีภาวะน้ำหนักเกิน. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กัลยาณี โนอินทร์. (2560). ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในวัยเรียนและวัยรุ่นไทย. วารสารพยาบาลทหารบก, 18(ฉบับพิเศษ), 1-8.
- จิรนนท์ ช่วยศรีนวล และคณะ. (2562). ความฉลาดทางสุขภาพต่อการป้องกันโรคอ้วนในเด็กวัยเรียน. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 5(1), 1-13.
- จุฬาลักษณ์ บาร์มี. (2551). สถิติเพื่อการวิจัยทางสุขภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS. ชลบุรี: ศรีศิลป์การพิมพ์.
- นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ และคณะ. (2562). การคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*POWER. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 5(1), 496-507.
- นุชจิรินทร์ สุทธิโรตมะกุล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพ อิทธิพลของครอบครัวและกลุ่มเพื่อนกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรียาภรณ์ มณีแดง. (2560). บทบาทพยาบาลอนามัยชุมชนในการป้องกันโรคอ้วนในเด็กวัยเรียน. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 35(4), 16-23.
- ปุลวิชัย ทองแดง และจันทร์จิรา สีสว่าง. (2555). ภาวะน้ำหนักเกินในเด็กไทย. รามาธิบดีพยาบาลสาร, 18(3), 288-295.
- รัตน์ศิริ ทาโต. (2561). การวิจัยทางพยาบาลศาสตร์: แนวคิดสู่การประยุกต์ใช้. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภารัตน์ สุวรรณไวพัฒนา และคณะ. (2562). ความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคอ้วนของเด็กวัยรุ่นตอนต้น. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 6(ฉบับพิเศษ), 80-90.
- ศลาสิน ดอกเข็ม. (2554). การบริโภคอาหารของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศศิธร ตันติเอกรัตน์ และอภิชัย คุณิพงษ์. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดภาวะน้ำหนักเกินของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนรัฐบาล. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 7(3), 272-279.
- ศศิภา โรจน์จิรนนท์ และอังคณา ชันตรีจิตรานนท์. (2559). ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน ในกรุงเทพมหานคร. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 31(2), 97-105.

- ศิริวรรณ ขอบธรรมสกุล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วนของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 8(1), 116-123.
- สำนักงานโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). แนวทางการควบคุมป้องกันภาวะอ้วนในเด็กนักเรียน. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สิรินทรียา พูลเกิด และคณะ. (2556). รายงานประจำปี 2556 แผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. นนทบุรี: บริษัท เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์จำกัด.
- สุกัญญา บัวศรี และคณะ. (2563). พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ผัก และผลไม้ของเด็กวัยเรียนในจังหวัดเชียงราย. พยาบาลสาร, 47(2), 24-36.
- อังศินันท์ อินทรคำแหง. (2560). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: การวัดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุขุมวิทการพิมพ์จำกัด.
- Briefel, R. R. et al. (2009). Consumption of Low-nutrient, energy-dense foods and beverages at school, home, and other locations among school lunch participations and nonparticipants. J Am Diet Assoc, 109(2 Supply), S79-90.
- Bruce, T. & Meggitt, C. (2012). Child care and education. United Kingdom: Insignia Books.
- Nutbeam, D. (2008). The Evolving Concept of Health Literacy. Social Science & Medicine, 67(12), 2072-2078.
- World Health Organization. (2017). Tenfold increase in childhood and adolescent obesity in four decades. Retrieved October 1, 2020, from <http://www.who.int/en/news-room/detail>

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC*
DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY AND
LEARNING ACHIEVEMENT IN LOGARITHM FUNCTION OF
MATHAYOMSUKSA FOUR STUDENTS BY ORGANIZING LEARNING
ACTIVITIES BASED ON DAPIC

ญาสุมิน สุวรรณไตรย์

Yasumin Suwannatrai

มนตรี ทองมูล

Montri Thongmoon

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: nunejep@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC โดยกลุ่มเป้าหมายได้จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 โรงเรียนสารคามพิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC จำนวน 9 แผน แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 15 ข้อ และแบบสัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.42 คิดเป็นร้อยละ 70.56 วงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.00 คิดเป็นร้อยละ 70.00 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมี

* Received 13 June 2020; Revised 25 September 2020; Accepted 15 October 2020

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.04 คิดเป็นร้อยละ 86.81 ซึ่งมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 22 คน และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC มีคะแนนเฉลี่ย 11.13 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.94 คิดเป็นร้อยละ 74.17 ซึ่งอยู่ในระดับการประเมินดี

คำสำคัญ: การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC, ฟังก์ชันลอการิทึม, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

This research is the action research. The proposes of this study were 1) to develop the mathematical problem solving ability of Mathayomsuksa 4 students by organizing learning activities based on DAPIC to achieve the criteria 70 percent, and 2) to study the students' learning achievement. The target group is 24 students of Mathayomsuksa 4 students in the academic year 2019 from Sarakhampittayakhom School, Muang, Mahasarakham. They were selected by using the purposive sampling of 1 classroom. The research instruments were: 1) 9 lesson plans of the organizing learning activities based on DAPIC, 2) There are 3 sets of the mathematical problem solving ability test, and 3) Learning achievement in logarithm function test. The statistical techniques are applied to analyses the data such as mean, percentage and standard deviation. The results were as follows 1) the mathematical problem solving ability of Mathayomsuksa 4 students by organizing learning activities based on DAPIC. The average for the first, second, third groups are 70.56, 70.00, 86.81 percent, respectively. Especially, for the third group, each of student's score is higher than 70 percent. Moreover, the mathematical skills have improved for every group, and 2) The students' learning achievement after organizing learning activities based on DAPIC, students have an average of 11.13 from full score of 15 and a standard deviation of 1.94, representing 70 percent, which is in good level.

Keywords: The Mathematical Problem Solving, Organizing Learning Activities Based on DAPIC, Logarithm Function, Action Research

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวกับความคิดรวบยอดมีความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเกี่ยวข้องกับปริมาณ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องสัมพันธ์และมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยใช้ตัวเลขและสัญลักษณ์เป็นการสื่อความเข้าใจที่เป็นสากล คณิตศาสตร์เป็นทักษะชีวิตที่ต้องใช้ทั้งในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนช่วยปลูกฝังคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นมนุษย์ที่ดี ดังนั้น การจัดการศึกษาซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อให้คนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในสังคมคณิตศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้อย่างแน่นอนในการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผนสามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถ่องแท้ รอบคอบ ช่วยให้การคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นการค้นหาความจริงหรือสรุปสิ่งใหม่ที่นักเรียนยังไม่เคยเรียนมาก่อน มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ที่ต้องอาศัยกระบวนการทางคณิตศาสตร์เข้ามาแก้ปัญหา (ยุพิน พิพิธกุล, 2545) การแก้สถานการณ์ที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ซึ่งเผชิญอยู่และต้องการหาคำตอบ โดยไม่รู้วธีการหรือขั้นตอนที่จะได้คำตอบของสถานการณ์นั้นในทันที ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ยังไม่เคยพบมาก่อน หรืออาจเป็นปัญหาในอดีต ไม่สามารถหาคำตอบได้ในทันที ดังนั้นการหาคำตอบจะต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เข้ามาแก้ปัญหา

การเรียนการสอนของวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม จากการสอบถามพูดคุยกับคุณครูสวัสดิ์ จันทมนตรี ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้าหมวดคณิตศาสตร์ โรงเรียนสารคามพิทยาคม ในวันที่ 14 ธันวาคม 2562 กล่าวว่า ปัญหาที่พบในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์เกิดจากหลายสาเหตุ ส่วนหนึ่งคือตัวนักเรียนเอง และปัญหาที่พบมากเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยนักเรียนไม่สามารถแสดงแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาได้ ขาดความรู้พื้นฐาน ไม่ทบทวนบทเรียน นอกจากนี้นักเรียนขาดความเข้าใจในกระบวนการหรือวิธีการแก้โจทย์ปัญหา ไม่รู้ว่าจะเริ่มแก้ปัญหาจากตรงไหน ขาดความรอบคอบในการคิดคำนวณ จึงทำให้เกิดการคำนวณที่ผิดพลาดอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งโรงเรียนสารคามพิทยาคมจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ จากการสังเกตการทำ

แบบฝึกหัดของนักเรียน ปัญหาที่พบคือนักเรียนส่วนมากไม่เข้าใจเนื้อหา อ่านโจทย์หรือข้อความปัญหาไม่เข้าใจ วิเคราะห์ปัญหาโจทย์ไม่เป็น ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้นในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการแก้ปัญหาซึ่งนับเป็นทักษะและกระบวนการหนึ่งตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

จากข้างต้นที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่านักเรียนมีปัญหาในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนขาดความเข้าใจในกระบวนการหรือวิธีการแก้โจทย์ปัญหา และไม่สามารถแสดงแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาได้ ดังนั้นในการจะพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จึงควรจะต้องจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติในการทำกิจกรรม ซึ่งต้องอาศัยแนวคิดในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา จากการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด DAPIC เป็นวิธีสอนอย่างหนึ่งที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาและให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยนำกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิด DAPIC มาช่วยในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่พัฒนามาจากหลักสูตรบูรณาการคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี IMAST ของศูนย์คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ร่วมกับมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติอเมริกา เป็นกระบวนการสำหรับนำไปใช้ในการสอนเพื่อแก้ปัญหาทั้งในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (Meier, S. L. et al., 1996) DAPIC มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การระบุปัญหา (Define) 2) การประเมินปัญหา (Assess) 3) การวางแผนการแก้ปัญหา (Plan) 4) การดำเนินการตามแผน (Implement) 5) การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อสรุป (Communicate) จุดเด่นของกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา มีความยืดหยุ่น ไม่ซับซ้อน และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา

จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้กับผู้เรียน ต้องการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารคามพิทยาคม และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการขั้นตอนตามรูปแบบแนวคิดของ เคมมิส และแม็คแทกการ์ท (Kemmis, S. & McTaggart, R., 1988) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีลักษณะทำซ้ำเป็นวงจรทั้งหมด 3 วงจร แบ่งได้ดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 3

วงจรปฏิบัติการที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 – 6

วงจรปฏิบัติการที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 – 9

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนจะใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Define ระบุปัญหา 2) Assess การประเมินปัญหา 3) Plan วางแผนดำเนินการ 4) Implement ดำเนินการตามแผน และ 5) Communication สื่อสารแลกเปลี่ยนข้อสรุป

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง ม.4/9 โรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ต่ำกว่าร้อยละ 70 จำนวน 24 คน จากการวิเคราะห์ผลคะแนนแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ระยะเวลา และ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยอยู่

ระหว่าง 4.70 – 4.81 ถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการ	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
1	1	ความหมายของลอการิทึม	1
	2	กราฟของฟังก์ชันลอการิทึม	1
	3	การหาค่าลอการิทึม	1
	4	ลอการิทึมสามัญ	1
2	5	แอนติลอการิทึม	1
	6	การเปลี่ยนฐานลอการิทึม	1
	7	สมการลอการิทึม	1
	8	การประยุกต์ของฟังก์ชันลอการิทึม	1
3		(การวัดระดับความเข้มเสียง)	
	9	การประยุกต์ของฟังก์ชันลอการิทึม (ระดับความเป็นกรดเบสของสารละลาย)	1

2. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ซึ่งเป็นประเภทอัตนัย จำนวน 3 ชุด ชุดละ 3 ข้อ ชุดที่ 1 ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่อง ความหมายของลอการิทึม กราฟของฟังก์ชันลอการิทึม และการหาค่าลอการิทึม ชุดที่ 2 ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่อง ลอการิทึมสามัญ แอนติลอการิทึม และการเปลี่ยนฐานลอการิทึม และชุดที่ 3 ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่อง สมการลอการิทึม การประยุกต์ของฟังก์ชันลอการิทึม (การวัดระดับความเข้มเสียง) การประยุกต์ของฟังก์ชันลอการิทึม (ระดับความเป็นกรดเบสของสารละลาย) แต่ละเรื่องประกอบด้วยข้อสอบ 1 ข้อคำถาม โดยดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ซึ่งเป็นข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้

3. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม จำนวน 15 ข้อ โดยดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้

4. แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำแบบสัมภาษณ์นักเรียนไปใช้กับนักเรียนสองกลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์และนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ขึ้นไป เพื่อเปรียบเทียบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีการเรียนรู้ที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร หลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย คำถามด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และคำถามที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการแก้ปัญหาทาง

คณิตศาสตร์ ผลการพิจารณาพบว่าแบบสัมภาษณ์มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งจัดว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงตามพฤติกรรมชีวิต

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมระหว่างเนื้อหากับโจทย์ปัญหา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และได้ทำการปรับแก้ตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม

2. ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 9 แผน แผนละ 1 คาบเรียน รวมเป็น 9 คาบเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 3 วงจรปฏิบัติการดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ร่วมกับเทคนิค Think - Pair - Share เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายปรึกษาหารือกันและร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการที่ 3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ร่วมกับเทคนิค Think - Pair - Share เพิ่มกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนโดยการใช้สื่อ เป็นวิดีโอแสดงตัวอย่างการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นเพื่อให้นักเรียนเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นในการดำเนินการแก้ปัญหา จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้

3. หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบตามจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ข้อสอบประเภทอัตนัยที่ได้จัดทำไว้วงจรปฏิบัติการละ 1 ชุดชุดละ 3 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม จำนวน 15 ข้อ โดยใช้ข้อสอบประเภทปรนัยที่ได้จัดทำไว้ใช้หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับก่อนเรียน หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะสังเกตนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจากใบงาน ใบกิจกรรม และนำแบบสัมภาษณ์นักเรียนไปใช้กับนักเรียนสองกลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์และนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ขึ้นไป เพื่อเปรียบเทียบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีการเรียนรู้ที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพื่อนำไปสะท้อนผลของแต่ละวงจรปฏิบัติการ

4. เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาเทียบกับเกณฑ์ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัย โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากใบกิจกรรม ใบงาน แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และแบบสัมภาษณ์นักเรียน หลังจากสิ้นสุดแต่ละวงจรปฏิบัติการ พร้อมทั้งศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิธึม หลังจากสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการสุดท้าย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงจุดในวงจรปฏิบัติการต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

ในแต่ละวงจรปฏิบัติการซึ่งมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในวงจรปฏิบัติการที่ 1

วงจรปฏิบัติการที่	ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
1	1. การทำความเข้าใจปัญหา	6	5.33	0.917	88.89
	2. การหาแนวทางการแก้ปัญหา	9	4.54	2.395	50.46
	3. การดำเนินการแก้ปัญหา	9	7.63	1.555	84.72
	4. การสรุปคำตอบ	6	4.92	1.060	81.94

จากตารางที่ 2 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพิจารณาจากความสามารถ 4 ด้าน จากแบบทดสอบท้ายวงจร ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 5.33 คิดเป็นร้อยละ 88.89 2) การหาแนวทางการแก้ปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 4.54 คิดเป็นร้อยละ 50.46 3) การดำเนินการแก้ปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 7.63 คิดเป็นร้อยละ 84.72 และ 4) การสรุปคำตอบ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.92 คิดเป็นร้อยละ 81.94

ตารางที่ 3 ผลการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนใน
วงจรปฏิบัติการที่ 2

วงจรปฏิบัติการที่	ความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
2	1. การทำความเข้าใจปัญหา	6	5.88	0.448	97.92
	2. การหาแนวทางการแก้ปัญหา	9	5.63	2.102	62.50
	3. การดำเนินการแก้ปัญหา	9	5.67	1.834	62.96
	4. การสรุปคำตอบ	6	3.83	1.711	63.89

จากตารางที่ 3 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 2 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพิจารณาจากความสามารถ 4 ด้าน จากแบบทดสอบท้ายวงจร ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 5.88 คิดเป็นร้อยละ 97.92 2) การหาแนวทางการแก้ปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 5.63 คิดเป็นร้อยละ 62.50 3) การดำเนินการแก้ปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 5.67 คิดเป็นร้อยละ 62.96 และ 4) การสรุปคำตอบ ได้คะแนนเฉลี่ย 3.83 คิดเป็นร้อยละ 63.89

ตารางที่ 4 ผลการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนใน
วงจรปฏิบัติการที่ 3

วงจรปฏิบัติการที่	ความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
3	1. การทำความเข้าใจปัญหา	6	5.88	0.338	97.92
	2. การหาแนวทางการแก้ปัญหา	9	7.67	1.435	85.19
	3. การดำเนินการแก้ปัญหา	9	7.79	1.414	86.57
	4. การสรุปคำตอบ	6	4.71	1.042	78.47

จากตารางที่ 4 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 3 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพิจารณาจากความสามารถ 4 ด้าน จากแบบทดสอบท้ายวงจร ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 5.88 คิดเป็นร้อยละ 97.92 2) การหาแนวทางการแก้ปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 7.67 คิดเป็นร้อยละ 85.19 3) การดำเนินการแก้ปัญหา ได้คะแนนเฉลี่ย 7.79 คิดเป็นร้อยละ 86.57 และ 4) การสรุปคำตอบ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.71 คิดเป็นร้อยละ 78.47

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ได้ผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิธึม

คนที่	ก่อนการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC			หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC		
	คะแนน	ร้อยละ	ระดับการประเมิน	คะแนน	ร้อยละ	ระดับการประเมิน
1	9	60.00	น่าพอใจ	13	86.67	ดีเยี่ยม
2	7	46.67	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	12	80.00	ดีเยี่ยม
3	9	60.00	น่าพอใจ	14	93.33	ดีเยี่ยม
4	7	46.67	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	12	80.00	ดีเยี่ยม
5	11	73.33	ดี	11	73.33	ดี
6	6	40.00	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	11	73.33	ดี
7	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	13	86.67	ดีเยี่ยม
8	6	40.00	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	12	80.00	ดีเยี่ยม
9	5	33.33	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	7	46.67	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ
10	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	10	66.67	ค่อนข้างดี
11	11	73.33	ดี	14	93.33	ดีเยี่ยม
12	9	60.00	น่าพอใจ	12	80.00	ดีเยี่ยม
13	6	40.00	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	11	73.33	ดี
14	7	46.67	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	9	60.00	น่าพอใจ
15	5	33.33	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
16	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	12	80.00	ดีเยี่ยม
17	10	66.67	ค่อนข้างดี	14	93.33	ดีเยี่ยม
18	5	33.33	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
19	7	46.67	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	12	80.00	ดีเยี่ยม
20	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	11	73.33	ดี
21	6	40.00	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	10	66.67	ค่อนข้างดี
22	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	12	80.00	ดีเยี่ยม
23	8	53.33	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	10	66.67	ค่อนข้างดี
24	5	33.33	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	9	60.00	น่าพอใจ
$\bar{X}$	7.46	49.72	ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	11.13	74.17	ดี
S.D.	1.79	-	-	1.94	-	-

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิธึม สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC มีนักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินดี จำนวน 2 คน นักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินค่อนข้างดี จำนวน 1 คน นักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินน่าพอใจ จำนวน 2 คน นักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ จำนวน 6 คน และนักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ จำนวน 13 คน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 7.46 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.79 คิดเป็นร้อยละ 46.72 ซึ่งอยู่ในระดับการ

ประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ และผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC มีนักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินดีเยี่ยม จำนวน 12 คน นักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินดี จำนวน 5 คน นักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินค่อนข้างดี จำนวน 3 คน นักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินน่าพอใจ จำนวน 1 คน นักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ จำนวน 2 คน และนักเรียนที่อยู่ในระดับการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ จำนวน 1 คน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 11.13 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.94 คิดเป็นร้อยละ 74.17 ซึ่งอยู่ในระดับการประเมินดี จากการศึกษาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการวัดแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ในส่วนของเนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องใหม่ที่ผู้เรียนยังไม่เคยเรียนมาก่อน จึงยังไม่เกิดความคุ้นชินกับปัญหา จึงส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC

อภิปรายผล

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ได้ทำการพัฒนาเป็นจำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ เพื่อดูการพัฒนาการของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งแต่ละวงจรปฏิบัติการได้ผลดังต่อไปนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ให้มีความสำคัญกับกระบวนการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นเท่า ๆ กัน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.42 คิดเป็นร้อยละ 74.72 ของคะแนนเต็ม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.333 ซึ่งมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 70.83 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในวงจรปฏิบัติการนี้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียน มีลำดับขั้นตอนที่เกิดจากการนำตัวอักษรตัวแรกขององค์ประกอบในกระบวนการแก้ปัญหามาเรียงเป็นชื่อเรียกของแต่ละขั้น เพื่อให้สื่อความหมายของขั้นตอนที่ชัดเจนและเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีชา เนาว์เย็นผล ที่กล่าวว่า แนวคิด DAPIC ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

ได้แก่ ขั้นที่ 1 Define เป็นขั้นระบุปัญหา ผู้วิจัยได้นำเสนอโจทย์ปัญหาให้กับนักเรียนโดยการใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์และทำความเข้าใจ แล้วระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบและสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ ในขั้นนี้ช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่านโจทย์ และสามารถทำความเข้าใจโจทย์ปัญหาด้วยตนเองได้มากขึ้น ขั้นที่ 2 Access เป็นขั้นประเมินปัญหา ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องบอกได้ว่าจะใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อให้เพียงพอสำหรับการวางแผนและดำเนินการแก้โจทย์ปัญหา เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับประสบการณ์ที่เคยพบเจอมาก่อนจากโจทย์ปัญหา เพื่อระบุข้อมูลหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป้าหมายในขั้นนี้ก็คือการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาก่อนที่จะพัฒนาวางแผนการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 Plan เป็นขั้นวางแผนการแก้ปัญหา ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนเชื่อมโยงข้อมูลในขั้นระบุปัญหากับขั้นประเมินปัญหา เพื่อวางแผนการแก้ปัญหาย่างเป็นลำดับขั้นตอน เป็นการฝึกให้นักเรียนคิดด้วยตนเอง วิเคราะห์การแก้ปัญหเป็นขั้นตอน ขั้นที่ 4 Implement เป็นขั้นดำเนินการตามแผน แสดงวิธีการแก้ปัญหตามแผนที่วางไว้ ตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้ว่าสอดคล้องกับสิ่งโจทย์ต้องการและสิ่งที่โจทย์กำหนดให้หรือไม่ พร้อมทั้งมีการปรับเปลี่ยนแผนให้ดีขึ้น ให้นักเรียนจัดลำดับการคิดของตนเอง ให้มีความสำคัญกับการคำนวณ ส่งผลให้ความสามารถในการดำเนินการแก้ปัญหของนักเรียนดีขึ้น และขั้นที่ 5 Communicate เป็นขั้นสื่อสารและแลกเปลี่ยน ผู้วิจัยให้นักเรียนนำผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติตามแผนมาวิเคราะห์กับสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ แล้วสรุปเป็นคำตอบให้ถูกต้องและครบถ้วน นำเสนอคำตอบที่ได้จากการดำเนินการแก้ปัญหา (ปรีชา เนาว์เย็นผล, 2556)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ แต่ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ยังพบว่ามึนักเรียนอีกจำนวน 7 คน ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนในการทำใบกิจกรรม ใบงาน แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ รวมถึงแบบสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มนี้อาจจะยังยึดติดกับการที่ครูจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้และพาแสดงวิธีการหาคำตอบทุกขั้นตอน ส่งผลให้นักเรียนไม่แสดงความคิดเห็นด้วยตัวเอง ไม่มีความมั่นใจในการตอบคำถาม เมื่อเกิดข้อสงสัยหรือฟังไม่ทันในสิ่งที่ครูชี้แจงนักเรียนไม่กล้าถามครูจึงส่งผลให้นักเรียนไม่มีความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาและไม่สามารถแก้ปัญหได้ทุกขั้นตอน นักเรียนคุ้นเคยกับการแก้ปัญหที่เจอโจทย์แล้วแสดงวิธีทำเลย จึงไม่สามารถเขียนอธิบายการวางแผนการแก้ปัญหเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา แนวดวง ได้พบว่า เมื่อใช้คำถามเพื่อกระตุ้นและสร้างความสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ แล้วให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายกับเพื่อนแล้วนำข้อสรุปไปประยุกต์ใช้ในการทำใบกิจกรรมและแบบฝึกหัดของตนเอง นักเรียนจะมีความเข้าใจมากขึ้น จนทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดของตนเองให้รู้จักสังเกต คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และ

หาข้อสรุปด้วยตนเอง นำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป (ัญญา
เนาวดง, 2561)

วงจรปฏิบัติการที่ 2 ผู้วิจัยได้นำเทคนิค Think - Pair - Share มาร่วมกับการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ซึ่งเทคนิค Think - Pair - Share จะช่วยให้นักเรียน
เกิดการเรียนรู้จากเพื่อนด้วยกัน ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน มีการอภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยน
เรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและกล้าแสดงออกในการตอบ
คำถามหรือแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยครูผู้สอนจับคู่ให้นักเรียนเก่งคู่กับนักเรียนที่อ่อนกว่า
เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายร่วมกัน ช่วยกันวางแผนการแก้ปัญหา ครูผู้สอนเปลี่ยนรูปแบบ
คำถามให้มีความชัดเจน เป็นคำถามที่ใช้บ่งชี้หรือระบุคำตอบจากคำถาม เพิ่มตัวอย่างโจทย์
ปัญหาที่มีลักษณะที่คล้ายกันเพื่อให้นักเรียนฝึกฝน และสรุปความรู้ หลักการ อธิบายขั้นตอนแต่
ละขั้นของกระบวนการแก้ปัญหา ก่อนทำใบงาน การใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด
DAPIC ร่วมกับเทคนิค Think - Pair - Share เป็นการฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติเองโดยมีเพื่อน
คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือกัน คนที่อ่อนได้เรียนรู้กับ
คนที่เก่งกว่า ทำให้นักเรียนได้ฝึกการแก้ปัญหา กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตอบคำถามมากขึ้น
เป็นคู่หูช่วยกันเรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมบัติ การจนารักพงศ์ กล่าวว่า เทคนิค
เพื่อนคู่คิดจะทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดและการสื่อสารให้คู่ของตนเข้าใจ ฝึกให้นักเรียน
กล้าแสดงความคิดเห็น ช่วยทำให้นักเรียนแต่ละคู่มีความสนิทสนมกันมากขึ้น และช่วยทำ
ให้นักเรียนเป็นคู่หูในการช่วยกันเรียนต่อไป ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ
70 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 70.83 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย แต่ยังมีนักเรียนอีกจำนวน
7 คน ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สาเหตุอาจจะเนื่องจากเนื้อหาใหม่และยากขึ้น นักเรียน
ขาดความรู้พื้นฐาน นักเรียนยังไม่สามารถวางแผนการแก้ปัญหาได้ บางคนทราบว่าแก้ปัญหา
อย่างไร แต่เขียนเป็นลำดับขั้นตอนไม่ได้ บางคนจำรูปแบบทั่วไปในการใช้ในการแก้ปัญหาของ
ลอการิทึมสามัญและแอนติลอการิทึมสลับกัน เนื่องจากมีความคล้ายกัน ทำให้นักเรียนวางแผน
ในการแก้ปัญหาไม่ถูกต้อง ส่งผลให้แสดงวิธีการแก้ปัญหาในขั้นตอนการแก้ปัญหาไม่ถูกต้อง
ด้วย ดังนั้นจึงได้คำตอบที่ไม่ถูกต้องตามมา นักเรียนไม่สามารถระบุสูตร รูปแบบ หลักการ หรือ
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาที่ได้มาจากการเรียนรู้ในคาบนั้น ๆ หรือความรู้จาก
ประสบการณ์เดิม นักเรียนบางคู่ไม่ช่วยเพื่อนคิดในการแก้ปัญหา และใช้เวลาในการทำกิจกรรม
นานทำให้เวลาไม่เพียงพอ ส่งผลให้การฝึกการแก้โจทย์ปัญหาน้อย ดังนั้น การพัฒนาให้นักเรียน
มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากขึ้นนั้น (สมบัติ การจนารักพงศ์, 2547)
ปรีชา เนาว์เย็นผล ได้มีแนวคิดว่านักเรียนต้องได้รับการฝึกฝนกับปัญหาที่หลากหลายและมี
โครงสร้างของปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ฝึกทำอยู่เป็นประจำจนเกิดความชำนาญ นักเรียนจะได้มี

ประสบการณ์ในการเลือกยุทธวิธีเพื่อที่จะนำไปใช้กับการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (ปรีชา เนาว์เย็นผล, 2537)

วงจรปฏิบัติการที่ 3 ในวงจรปฏิบัติการนี้ ผู้วิจัยใช้การจัดการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ร่วมกับเทคนิค Think - Pair - Share เช่นเดิม และได้เพิ่มกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนโดยการใช้สื่อ เป็นวิดีโอแสดงตัวอย่างการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นแทนการเขียนบนกระดาน เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นในการแก้ปัญหาและเป็นการกระชับเวลาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาในการฝึกฝนทำโจทย์มากขึ้น ครูผู้สอนกระตุ้นนักเรียนเกี่ยวกับเวลาในการทำงาน กำหนดเวลาที่ชัดเจน จากการทำกิจกรรมเปลี่ยนจากการทำใบงานเป็นคู่เป็นทำใบงานเดี่ยว ส่วนใบกิจกรรมให้นักเรียนสลับกันทำคั่นละข้อโดยให้พูดคุยปรึกษาหารือกันในกลุ่มของตนเอง ซึ่งในวงจรปฏิบัติการนี้ มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่า การจัดการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ที่มีเทคนิคและสื่อที่หลากหลาย ให้นักเรียนได้ฝึกคิดคำนวณในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนได้แก้ปัญหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่แสดงให้เห็นในชั้นทำความเข้าใจ ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยมีเพื่อนคอยช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมกันอภิปรายผลแล้วนำข้อสรุปไปประยุกต์ใช้ในใบกิจกรรม ใบงานและแบบทดสอบ ทำให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกในการตอบคำถามและกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริพร ทิพย์คง ที่กล่าวว่า การอภิปรายร่วมกันในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จะช่วยกระตุ้นนักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนคณิตศาสตร์ ได้ทักษะการเป็นผู้พูดและผู้ฟังตลอดจนทักษะการคิด ซึ่งทำให้นักเรียนมีความรู้คณิตศาสตร์มากขึ้น และยังมีนักเรียนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ของกลุ่มเป้าหมายที่ยังมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากนักเรียนขาดเรียนบ่อย ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ไม่พยายามที่จะเรียนรู้ ทำให้เรียนไม่ทันและไม่เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน (สิริพร ทิพย์คง, 2545)

จากการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า การใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในรายวิชาคณิตศาสตร์ เนื่องจากเป็นการจัดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน นักเรียนมีการวางแผนก่อนดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาจากประสบการณ์เดิมและการเรียนรู้ในชั้นเรียน แก้ปัญหาจนสิ้นสุดได้คำตอบสอดคล้องกับสิ่งที่โจทย์ต้องการหา ทั้งนี้การใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น นักเรียนที่อ่อนพยายามที่จะเรียนรู้โดยมีนักเรียนเก่งกว่าคอยช่วยสอน มีการทำงานร่วมกันปรึกษาหารือกันเป็นคู่ ช่วยให้นักเรียนได้

พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธัชย วงศ์จันเสื่อ ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC และ CGI มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุธัชย วงศ์จันเสื่อ, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสกมลรัตน์ ศรีภิรมย์ ที่พบว่า ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SSCS ร่วมกับแนวคิด DAPIC นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 26.84 คิดเป็นร้อยละ 89.47 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 29 คน คิดเป็นร้อยละ 76.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (รสกมลรัตน์ ศรีภิรมย์, 2563)

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิธึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยได้ทำการศึกษาก่อนและหลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ซึ่งพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการวัดแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ในส่วนของเนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องใหม่ที่ผู้เรียนยังไม่เคยเรียนมาก่อน และเป็นความรู้ใหม่ที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับความรู้เดิมจึงยังไม่เกิดความคุ้นชินกับปัญหา จึงส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นหลังการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ซึ่งการแก้ปัญหาเป็นจุดประสงค์หลักของการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการแก้ปัญหาเป็นทักษะกระบวนการที่เป็นหัวใจของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งหนึ่งในนั้นเป็นการหาคำตอบในแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์จึงต้องอาศัยทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิขิต สุเมธานุสรณ์ ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาสมการสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ลิขิต สุเมธานุสรณ์, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรกมล บุญรักษา ที่พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD ร่วมกับแนวคิด DAPIC สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ทฤษฎีบทพีทาโกรัสของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD ร่วมกับแนวคิด DAPIC สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (วรกมล บุญรักษา, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.42 คิดเป็นร้อยละ 70.56 ของคะแนนเต็ม มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 70.83 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย วงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.00 คิดเป็นร้อยละ 70.00 ของคะแนนเต็ม มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 70.83 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.04 คิดเป็นร้อยละ 86.81 ของคะแนนเต็ม ซึ่งในวงจรปฏิบัติการที่ 3 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC มีคะแนนเฉลี่ย 11.13 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.94 คิดเป็นร้อยละ 74.17 ซึ่งอยู่ในระดับการประเมินดี

ข้อเสนอแนะ 1) ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรอธิบายขั้นตอนให้นักเรียนเข้าใจ ควรคำนึงถึงความสามารถในการแก้ปัญหาของแต่ละคน เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนความรู้พื้นฐานเดิมไม่เท่ากัน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และมีการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นนักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมไปตามวัตถุประสงค์ 2) ในการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ในเนื้อหาที่เป็นโจทย์ปัญหาหรือบทประยุกต์ เช่น การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว การแก้โจทย์ปัญหาความน่าจะเป็น เป็นต้น และควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC ในการพัฒนาทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ความสามารถในการเชื่อมโยงเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ธัญญา แนวดวง. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยร่วมกับเทคนิค Think - Pair - Share ที่มีต่อเมโนทัศน์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1), 29-41.

- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2537). ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาคณิตศาสตร์ หน่วยที่ 13 นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอนคณิตศาสตร์. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2556). ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาคณิตศาสตร์ หน่วยที่ 9 การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2545). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- รศกมลรัตน์ ศรีภิรมย์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้ รูปแบบ SSCS ร่วมกับแนวคิด DAPIC. ใน เอกสารการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลิขิต สุเมธานุสรณ์. (2556). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา โดยการจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ของโพลยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรกมล บุญรักษา. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) ร่วมกับแนวคิด DAPIC ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ทฤษฎีบทพีทาโกรัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมบัติ การจนารักพงศ์. (2547). 29 เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย: การเรียนรู้ แบบร่วมมือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนา คุณภาพวิชาการ(พว.) จำกัด.
- สุรัชย์ วงศ์จันเสื่อ. (2555). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตาม แนวคิด DAPIC และ CGI ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร- มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). The action research planner. (3rd ed.). Victoria: Deakin University Press.

Meier, S. L. et al. (1996). Problem solving: Teachers' perceptions, content area, model, and interdisciplinary connection. *School Science and Mathematics*, 96(5), 230-237.

การศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน*

STUDY OF THE CAUSES OF PROBLEM AND THE NEEDS OF KNOWING
THE REDUCED LIFE TIME OF BEARING

อริรัช ลิ้ตระกูล

Athiratch Leetrakool

เที่ยงธรรม สิทธิจันทเสน

Teangtaum Sittichantasen

อัษฎา วรรณกายนต์

Asada Wannakayont

นิคม Lonkunthos

Nikom Lonkunthos

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: athiratch7743@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการ พนักงานผู้ผลิตเครื่องจักรกล อาจารย์ และนักศึกษาสาขาวิชาทางด้านเครื่องจักรกล จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเพื่อนำไปประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการทำงานเกี่ยวกับทางด้านเครื่องจักรกลต่าง ๆ เพื่อนำสาเหตุของปัญหาและประเด็นความต้องการมาทำการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยคือค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา ในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลงในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับที่มีปัญหามาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.72 และความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนในภาพรวม

* Received 23 June 2020; Revised 26 September 2020; Accepted 16 October 2020

พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.62 ถ้าทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืนที่แท้จริง จะทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการติดตั้ง และการทำงานเพื่อไม่ให้เกิดการสึกหรอหรือความเสียหายบนเครื่องจักร

คำสำคัญ: สาเหตุปัญหา, อายุการใช้งานที่ลดลง, ตลับลูกปืน

Abstract

The research article were the qualitative research, aiming to study the causes of problem and the needs of knowing the reduced life time of bearings. The samples used in this research were entrepreneurs, employees who manufacture machinery, lecturers and students in Mechanical Program, totally 9 persons. The research tools were questionnaire and interview form. We conducted the research process by collecting the data from questionnaire and interviewing the sampling group. After that, the collected data were concluded for group discussion in order to exchange ideas systematically with the experts of machinery, and then analyzed for investigating the causes of problem and the needs of knowing the reduced life time of bearing. The statistics used in this research were mean and standard deviation. The research results found that the causes of problem were overall the mismatched installation at high level with mean = 4.31 and standard deviation = 0.72. Besides, the needs of knowing the reduced life time of bearing were overall found in the highest level with mean = 4.63 and standard deviation = 0.62. If the true life time of bearing was known, it could be used in planning of installation and working for preventing smooth surface damage or machinery damage.

Keywords: Cause of Problem, Reduced Life Time, Bearing

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงในการผลิตชิ้นส่วนชนิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการอุตสาหกรรม โดยส่วนใหญ่จะยึดประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในการผลิตสินค้าทางด้านอุตสาหกรรม ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีทางด้านเครื่องจักร ซึ่งมีความสัมพันธ์กันตามหลัก 4M ได้แก่ 1) คน (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุ (Material) และ 4) วิธีการปฏิบัติงาน (Method) 4M เป็นปัจจัยหลักในการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองและรองรับอุตสาหกรรมภายในประเทศ เครื่องจักรเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความจำเป็น

ต่อการผลิตชิ้นส่วนเครื่องจักรกล ซึ่งชิ้นส่วนที่ผลิตขึ้นมาจะต้องเป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานสูง เพื่อประกอบเข้ากับตัวเครื่องจักร ซึ่งในการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมจะมีอุปกรณ์หนึ่งที่มีความสำคัญต่อการทำงานของเครื่องจักรกลและเครื่องยนตชนิดต่าง ๆ เป็นอย่างมากมีลักษณะเป็นตัวยาวแบน จะบรรจุลูกปืนกลมๆ ไว้ภายใน ทำมาจากวัสดุเหล็กกล้าที่มีความแข็งแรงทนทาน และทนต่อแรงกระแทกที่เกิดขึ้นในการทำงานได้ดี ได้แก่ ตลับลูกปืน (Bearing) โดยอุปกรณ์ชนิดนี้ทำหน้าที่รองรับการเคลื่อนที่และลดความฝืดระหว่างเพลาลงและเครื่องจักร ช่วยเพิ่มสมรรถนะในการทำงานของเครื่องจักรกลและเครื่องยนตให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มกำลังและมีประสิทธิภาพ (MISUMI Thailand, 2563) ตลับลูกปืน เป็นอุปกรณ์ที่ใช้รองรับการหมุนของเพลาลง โดยตลับลูกปืน มีหน้าที่ถ่ายทอดแรงที่เกิดขึ้นจากเพลาลงไปสู่ฐานเครื่องยนต และลดแรงเสียดทานระหว่างผิวสัมผัส ทำให้ช่วยเพิ่มสมรรถนะของเครื่องจักรกลต่าง ๆ ลดการสึกหรอ แต่ตลับลูกปืนมักจะเสื่อมสภาพเร็วเนื่องจากตลับลูกปืนถือว่าเป็นจุดวิกฤตของเครื่องมือกล ตลับลูกปืนประกอบไปด้วยปลอกหรือรางวิ่งด้านใน (Inner Raceway) ปลอกหรือรางวิ่งด้านนอก (Outer Raceway) และลูกปืน (Ball) อยู่ระหว่างสองแหวงนี้ แหวงบนรัง (Cage) ของตลับลูกปืนภายใต้ภาวะการทำงานปกติ อาจเกิดความผิดพลาดชำรุดเสียหาย อันเนื่องมาจากความล้าของตลับลูกปืนนอกจากนั้นการชำรุดของตลับลูกปืน ยังอาจเกิดมาจากการที่ใช้อินเวอร์เตอร์ในการขับเคลื่อนมอเตอร์ เหนียวนาก็ได้ ผลที่ตามมาคือรางวิ่งเกิดการเสียหาย ลูกปืนเกิดแตกสะเก็ดเล็ก ๆ ได้ และจะเป็นสาเหตุให้เกิดการสั่นและมีเสียงรบกวน หากตลับลูกปืนไม่ได้รับการหล่อลื่นที่เพียงพอ หรือได้รับการติดตั้งอย่างไม่ถูกต้อง (Misalignment) ก็จะทำให้เกิดปัญหานี้มากยิ่งขึ้น (สมศักดิ์ สิริโพรานานนท์, 2562)

การเสียหายของตลับลูกปืนอาจแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ 1) รางวิ่งนอกของแบร็งชำรุดเสียหาย (Outer Raceway Defects) 2) รางวิ่งในของแบร็งชำรุดเสียหาย (Inner Raceway Defects) 3) ลูกปืนของแบร็งชำรุดเสียหาย (Ball Defects) 4) รังของตลับลูกปืนชำรุดเสียหาย (Cage Defects) ตลับลูกปืนเป็นตัวยาวแบนทำให้เพลาลงตามเส้นรอบวง โดยมีตัวรองรับ (Housing) ทำหน้าที่ เป็นตัวประกอบในสาเหตุนี้ ตลับลูกปืนจะเกิดความเสียหายได้ทุกแนว แต่ในแนวทางการปฏิบัติจริง ๆ นั้น การติดตั้งเพลาลงเข้ากับหน้าแปลน (Flange) จะไม่มีความเที่ยงตรงเสมอไป ทั้งนี้ เพราะในการติดตั้ง ประมาณ 16% ของตลับลูกปืนที่เสียหายก่อนกำหนด (โกศล ดิษฐ์ธรรม, 2547) มีสาเหตุมาจากการติดตั้งที่ไม่ถูกต้อง งานในแตละงานจึงมีความจำเป็นต้องมีวิธีการติดตั้งที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเฉพาะ เช่น วิธีการทางกล ทางความร้อน ไฮโดรลิกส์ หรือการใช้เครื่องมือพิเศษ การเลือกใช้เทคนิคการติดตั้งที่เหมาะสมกับงาน จะช่วยยืดอายุการใช้งานของตลับลูกปืนและลดค่าใช้จ่ายที่เป็นผลมาจากการที่ตลับลูกปืนเสียหายก่อนกำหนด (ประศาสน์ สุบรรพวงศ์, 2561) รวมทั้งลดโอกาสที่จะเกิดความเสียหายกับเครื่องจักรโดยรวม ในการติดตั้งตลับลูกปืนช่างผู้ติดตั้งแต่ละคนจะมีความ

ชำนาญที่แตกต่างกัน และเหตุผลนี้จึงทำให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืนที่ประกอบกัน มีอายุการใช้งานที่ต่างกัน ในกรณีที่มีการเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลาจะทำให้ชิ้นส่วนเครื่องจักรเกิดความเสียหาย ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าตลับลูกปืนที่ผลิตจะผลิตได้อย่างไรก็ไม่อาจจะบ่งชี้ได้ว่าอายุการใช้งานของตลับลูกปืนจะใช้ได้เต็มประสิทธิภาพหรือไม่ ดังนั้น บริษัทผู้ผลิตหรือผู้ใช้งานตลับลูกปืนจึงมีความจำเป็นต้องรู้และทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืนก่อนการใช้งาน เนื่องจากการใช้งานตลับลูกปืนอาจจะมีการติดตั้งที่ไม่เหมาะสม ยกตัวอย่างบริษัท Fujikura Electronics (Thailand) Ltd. ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงประกอบผิดพลาดโดยเฉพาะตลับลูกปืน ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงต่อปีเป็นมูลค่าค่อนข้างมาก (เลิศศักดิ์ มูลสมบัติ, 2562) และพบว่าตลับลูกปืนเกิดความเสียหาย 60% จากความเสียหายที่ไม่เหมาะสม (ณัฐวุฒิ ปิ่นแดง, 2562)

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการทราบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน เพราะว่าในการทำงานเกี่ยวกับการใช้งานในสภาพความเป็นจริงแล้วนั้น จะทำให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืนมีอายุสั้นยาวที่ต่างกัน มาจากสาเหตุของระยะการให้ตัวของตลับลูกปืนที่ผ่านการทดสอบและใช้งาน (เฉลิมศักดิ์ ลีตระกูล, 2554) จะส่งผลให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืนมีอายุสั้นยาวที่ต่างกัน ซึ่งสาเหตุของการศึกษา จะส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทำนายอายุการใช้งานของตลับลูกปืน หรือใช้ในการสร้างเครื่องมือในการทดสอบหาค่าอายุการใช้งานของตลับลูกปืน (สุริยา สารมาตย์, 2553) และนำมาปรับเปลี่ยนการใช้งานตลับลูกปืนให้ถูกวิธีซึ่งช่วยลดการสึกหรอ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในการลดต้นทุนทางด้านการซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน
2. เพื่อศึกษาความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ดำเนินการติดต่อประสานงานผู้ประกอบการ อาจารย์ พนักงาน และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการสอบถาม และสัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน

2. ผู้วิจัยทำเรื่องขอให้ออกหนังสือราชการในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการสอบถาม และการสัมภาษณ์ จากสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3. นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสอบถาม และสัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตู้ปลากัด โดยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสอบถาม และสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม และสัมภาษณ์

4.1 กล่าวทักทาย พร้อมแนะนำตัวเองและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นอธิบาย และชี้แจงถึงการตอบแบบสอบถาม จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถาม และเก็บแบบสอบถาม

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตู้ปลากัด

5. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตู้ปลากัด มาสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในการประชุมสนทนากลุ่ม ต่อไป

6. ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม ในการดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

6.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกลุ่มตัวอย่าง ในการเข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่ม นัดวัน เวลา นัดวัน เวลา ที่สะดวกในการเข้าร่วมประชุม

6.2 ผู้วิจัยทำเรื่องขอให้ออกหนังสือราชการในการขออนุญาตจัดประชุมขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ เข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่มจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

6.3 ผู้วิจัยนัดวัน เวลา และสถานที่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่มอีกครั้ง โดยดำเนินการส่งหนังสือขออนุญาตจัดประชุม ขอเชิญเข้าร่วม การประชุมสนทนากลุ่ม กำหนดการประชุมสนทนากลุ่มให้ผู้ทรงคุณวุฒิ

6.4 ผู้วิจัยจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประชุมสนทนากลุ่ม ประกอบไปด้วย เอกสารสรุปข้อมูลที่ได้จากการการสอบถาม และสัมภาษณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตู้ปลากัด

6.5 ผู้วิจัยลงพื้นที่ จัดเตรียมสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

6.6 ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน

6.6.1 ผู้วิจัยทำหน้าที่พิธีกร ในการถามคำถาม และนำการพูดคุย รวมทั้งควบคุมการสนทนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละประเด็น และกระตุ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ

6.6.2 จัดบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม ตลอดระยะเวลาการประชุม

6.6.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจากการจัดบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม นำมาสรุปประเด็นต่าง ๆ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 การสอบถาม และสัมภาษณ์

ภาพที่ 2 การประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการเครื่องต้นแบบเครื่องทดสอบที่มีผลต่ออายุการใช้งานของตลับลูกปืน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลของการสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะการจำแนกข้อมูล	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	9	100
	หญิง	-	-
2. อายุ	ต่ำกว่า 18 ปี	0	0
	18 - 22 ปี	2	22.22
	23 - 27 ปี	1	11.11
	28 - 32 ปี	1	11.11
	33 - 39 ปี	1	11.11
	มากกว่า 40 ปี	4	44.45
3. ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญา	1	11.11
	ปริญญาตรี	5	55.56
	ปริญญาโท	2	11.11
	สูงกว่าปริญญาโท	1	11.11
4. อาชีพ	นักศึกษา	3	33.33
	หน่วยงานเอกชน	1	11.11
	ข้าราชการ	1	11.11
	อื่น ๆ	4	44.45
5. ประสบการณ์ด้านการทำงานเกี่ยวกับ การใช้งานตลับลูกปืน	น้อยกว่า 1 ปี	3	33.33
	1 - 3 ปี	-	-
	มากกว่า 3 - 6 ปี	1	11.11
	มากกว่า 6 ปี	5	55.56

จากตารางที่ 1 พบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดมีจำนวน 9 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 40 ปี มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.45 รองลงมาคือ อายุ 18 - 22 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ด้านอาชีพ/การทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอาชีพ/การทำงาน เป็นพนักงานในมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.45 รองลงมาคือ มีอาชีพเป็นนักศึกษา มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ประสบการณ์ด้านการทำงานเกี่ยวกับการใช้งานตลับลูกปืนส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ด้านการทำงานน้อยกว่า 1 ปีคิดเป็นร้อยละ 33.33 ตามลำดับ

1.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลง
ตารางที่ 2 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลง

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การติดตั้งหน้าแปลนไม่ตรงกันกับเพลามอเตอร์	4.67	0.71	ปัญหามากที่สุด
2. การประกอบตลับลูกปืนลงบนตัวรองรับ	4.33	0.71	ปัญหามาก
3. แรงอัดหรือแรงกระแทกจากการติดตั้งที่ไม่ใช้เครื่องมือพิเศษ	4.44	0.53	ปัญหามาก
4. การล้าตัวของผิวลูกปืนกับตลับลูกปืน	4.11	0.93	ปัญหามาก
5. การอัดแหวนรางลูกปืนเร็วแน่นเกินไป	4.22	0.67	ปัญหามาก
6. การรองรับรางลูกปืนตัวนอก เพียงด้านเดียวที่ขอบด้านข้าง	4.11	0.60	ปัญหามาก
7. การแทรกตัวของวัสดุแปลกปลอมจากภายนอก	4.33	1.00	ปัญหามาก
8. การกักระยะแตรระหว่างผิวเลื่อนที่วางซ้อนกัน	4.33	0.71	ปัญหามาก
9. การเกิดข้อผิดพลาดในการหล่อลื่นหรือการสีล ห้องตลับลูกปืนที่ไม่ดี	4.11	0.78	ปัญหามาก
	4.31	0.72	ปัญหามาก

จากตารางที่ 2 การสำรวจสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลง พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับที่ปัญหามาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.72

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับปัญหาที่มากที่สุดจำนวน 1 ข้อได้แก่ มีการติดตั้งหน้าแปลนไม่ตรงกันกับเพลามอเตอร์ อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.71 รองลงมาพบว่าระดับที่มากมีจำนวน 8 ข้อได้แก่คือแรงอัดหรือแรงกระแทกจากการติดตั้งที่ไม่ใช้เครื่องมือพิเศษ อยู่ในระดับที่มากที่สุดรองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.53 มีจำนวน 3 ข้อที่อยู่ในระดับที่ปัญหามากซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้การประกอบตลับลูกปืนลงบนตัวรองรับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.00 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.71 การแทรกตัวของวัสดุแปลกปลอมจากภายนอก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.00 การอัดแหวนรางลูกปืนเร็วแน่นเกินไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.67 มีจำนวน 3 ข้อที่อยู่ในระดับที่ปัญหามากซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การล้าตัวของผิวลูกปืนกับตลับลูกปืนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.93 การรองรับรางลูกปืนตัวนอก เพียงด้านเดียวที่ขอบด้านข้างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

มีค่าเท่ากับ 0.60 การเกิดข้อผิดพลาดในการหล่อลื่นหรือการซีล ห้องตลับลูกปืนที่ไม่ดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.78 ตามลำดับ

1.3 ความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืน ในการติดตั้งที่ผิดวิธี ทำให้อายุการใช้งานลดลง

ตารางที่ 3 ความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืน ในการติดตั้งที่ผิดวิธี ทำให้อายุการใช้งานลดลง

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การติดตั้งหน้าแปลนไม่ตรงกันกับเพลามอเตอร์	4.56	0.73	มากที่สุด
2. การประกอบตลับลูกปืนลงบนตัวรองรับ	4.78	0.44	มากที่สุด
3. แรงอัดหรือแรงกระแทกจากการติดตั้งที่ไม่ใช้เครื่องมือพิเศษ	4.56	0.73	มากที่สุด
4. การลำตัวของผิวลูกปืนกับตลับลูกปืน	4.56	0.73	มากที่สุด
5. การอัดแหวนรางลูกปืนรียวแน่นเกินควร	4.44	0.73	มาก
6. การรองรับรางลูกปืนตัวนอก เพียงด้านเดียวที่ชอบด้านข้าง	4.78	0.44	มากที่สุด
7. การแทรกตัวของวัสดุแปลกปลอมจากภายนอก	4.67	0.50	มากที่สุด
8. การกัดระยะแตรระหว่างผิวเลื่อนที่วางซ้อนกัน	4.56	0.73	มากที่สุด
9. การเกิดข้อผิดพลาดในการหล่อลื่นหรือการซีลห้องตลับลูกปืนที่ไม่ดี	4.67	0.50	มากที่สุด
	4.63	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 การสำรวจความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืน ในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลง พบว่า ในภาพรวมมีความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืน เบอร์ 6205 - 2Z ในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลงอยู่ในระดับที่มีความต้องการทราบมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าระดับที่มีความต้องการทราบมากที่สุดมีจำนวน 8 ข้อได้แก่ การประกอบตลับลูกปืนลงบนตัวรองรับมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.44 การรองรับรางลูกปืนตัวนอก เพียงด้านเดียวที่ชอบด้านข้างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.44 การแทรกตัวของวัสดุแปลกปลอมจากภายนอก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.50 การเกิดข้อผิดพลาดในการหล่อลื่นหรือการซีล ห้องตลับลูกปืนที่ไม่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.50 การติดตั้งหน้าแปลนไม่ตรงกันกับเพลามอเตอร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.73 แรงอัดหรือแรงกระแทกจากการติดตั้งที่ไม่ใช้เครื่องมือพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.73 การลำตัวของผิวลูกปืนกับตลับลูกปืนมีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.73 การกักระยะแรกระหว่างผิวเลื่อนที่วางซ้อนกันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.73 และมี 1 ข้อที่มีความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืน ในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลงอยู่ในและมีระดับความต้องการทราบมากจำนวน 1 ข้อ ได้แก่ การอัดแหวนรางลูกปืนรียวแน่นเกินควรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.73 ตามลำดับ

2. ผลของการสัมภาษณ์

การสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งหมด 9 คน ในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน และความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนสามารถแบ่งรายละเอียดข้อคิดเห็นและได้ข้อสรุปเป็น 3 กลุ่มดังนี้

2.1 กลุ่มนักศึกษาพบว่า ยังไม่ทราบว่าหน้าที่อายุการใช้งานของตลับลูกปืนที่ลดลงไปนั้น เกิดขึ้นหรือลดลงได้อย่างไร เพราะยังไม่มีประสบการณ์ของการใช้งานตลับลูกปืนมากนัก ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้อธิบายเพิ่มเติมถึงหลักการเบื้องต้นของการใช้งานตลับลูกปืนที่ผิดวิธี จึงสามารถได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น โดยยังคงยืนยันว่าเป็นประโยชน์ในการลดต้นทุนในเรื่องของการบำรุงรักษา

2.2 กลุ่มของผู้ประกอบการและผู้ใช้งานพบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน คือ

2.2.1 การติดตั้งหน้าแปลนไม่ตรงกันกับเพลามอเตอร์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืนลดลงเนื่องจากผู้ประกอบการได้ให้ความเห็นว่ามันไม่ได้ใช้เครื่องมือพิเศษในการถอดประกอบและติดตั้งที่ถูกต้องและในการเคลื่อนที่ตามแนวเส้นรอบวงจะมีเสียงดังซึ่งจะทำให้ตลับลูกปืนเกิดการล้าตัวได้

2.2.2 ความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนผู้ประกอบการได้ให้ความคิดเห็นว่าการที่ทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนสามารถทำให้ผู้ประกอบการและผู้ใช้งานนำไปใช้ในการวางแผนในการติดตั้งตลับลูกปืนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการของการประกอบตลับลูกปืนลงบนตัวรองรับ ซึ่งสามารถลดต้นทุนในการทำงานได้และควรมีเครื่องมือพิเศษเพื่อวัดอายุการใช้งานของตลับลูกปืน

2.3 กลุ่มของนักวิชาการ และอาจารย์ผู้มีประสบการณ์ พบว่า

2.3.1 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนจากการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความคิดเห็นว่าการติดตั้งหน้าแปลนไม่ตรงกันกับเพลามอเตอร์เป็นปัญหามากที่สุดเนื่องจากว่าหากมีการหมุนของชิ้นส่วนที่ใช้ร่วมกับตลับลูกปืนจะทำให้มีเสียงดังและเกิดการล้าตัวของผิวลูกปืนกับตลับลูกปืนรวมไปถึงการกักระยะแรกระหว่างผิวเลื่อนที่วางซ้อนกันซึ่งจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืนลดลงได้

2.3.2 ความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน นักวิชาการ และอาจารย์ที่สอนในสาขาวิชาทางด้านเครื่องจักรกลส่วนใหญ่ได้ให้ความคิดเห็นว่า การที่ทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนสามารถทำให้นักวิชาการ และอาจารย์ผู้สอน นำไปใช้ในการวางแผนในการติดตั้งตลับลูกปืนที่ถูกต้อง โดยต้องมีเครื่องมือพิเศษเข้ามาช่วยทำการประกอบติดตั้งตลับลูกปืนให้ถูกต้อง เนื่องจากจะทำให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืน ใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

3. ผลของการประชุมสนทนากลุ่ม

3.1 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลงในการสรุปประเด็นดังกล่าวผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอสาเหตุของการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืนลดลงเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

3.1.1 การถอดประกอบตลับลูกปืนที่ไม่มีความชำนาญและไม่ใช้เครื่องมือพิเศษในการถอดประกอบ

3.1.2 การมีสิ่งแปลกปลอมในการใช้งานและเลือกสารหล่อลื่นที่ไม่ถูกกับการใช้งาน

3.1.3 การติดตั้งหน้าแปลนที่ไม่มีการตรวจสอบความเที่ยงตรง เป็นสาเหตุของการเยื้องศูนย์แนวเพลลา และการเตรียมเพลลาหรือตัวรองรับตลับลูกปืนไม่คำนึงถึงพิกัดความเผื่อในการใช้งาน

3.1.4 การบำรุงรักษาตามวาระของจำนวนรอบการใช้งานของตลับลูกปืน

3.2 ความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืน ในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลง ในการสรุปกรอบประเด็นดังกล่าวผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอถึงความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน คือ ถ้าทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืน จะทำให้ผู้ผลิตสามารถนำข้อมูลที่ได้มาทำการวางแผนในการหาเครื่องมือพิเศษเข้ามาช่วยการประกอบติดตั้งตลับลูกปืนให้ถูกต้องรวมถึงใช้ในการวางแผนในการผลิตให้สอดคล้องกับอายุการใช้งานของตลับลูกปืน และใช้ในการวางแผนในการซ่อมบำรุงเครื่องจักร เพื่อไม่ให้เกิดการสึกหรอหรือความเสียหายบนเครื่องจักร

ดังนั้น สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหามาจากการติดตั้งตลับลูกปืนที่ผิดวิธีจึงทำให้อายุการใช้งานของตลับลูกปืนลดลงและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืนพบว่าถ้าทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืนที่แท้จริง จะทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการติดตั้งและการทำงานเพื่อไม่ให้เกิดการสึกหรอหรือความเสียหายบนเครื่องจักร

อภิปรายผล

1. จากการศึกษา สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการติดตั้งที่ผิดวิธีทำให้อายุการใช้งานลดลง พบว่า เกิดจากการติดตั้งตลับลูกปืนที่เกิดจากความไม่ชำนาญของผู้ปฏิบัติงานและการติดตั้งตลับลูกปืนที่ผิดวิธีจึงทำให้เกิดความเสียหายบนเครื่องจักร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอมร เดชอธิการ ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สภาพการใช้งานเครื่องจักรในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ที่ว่าสาเหตุหลักของการทำให้เครื่องจักรเสื่อมบ่อเกิดจากสาเหตุทางด้านคน วิธีการ และการจัดการซึ่งเป็นปัญหาแก้ไขอย่างเร่งด่วน (อมร เดชอธิการ, 2546)

2. จากการศึกษา ความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานตลับลูกปืน พบว่า ทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้งานบนเครื่องจักร ซึ่งจะช่วยให้เครื่องจักรมีอายุการใช้งานที่ยาวนานไม่ต้องมีการซ่อมบำรุงบ่อยครั้งและสามารถลดค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมของรัฐและเอกชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ มุขประเสริฐ ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การสำรวจความต้องการของเครื่องจักร และอุปกรณ์ สำหรับอุตสาหกรรมอาหารทะเลที่ตั้งในเขตภาคกลาง ที่ว่า ผลการสำรวจความต้องการนี้จะช่วยทำให้ทราบถึงความต้องการของผู้ประกอบการ แล้วยังช่วยให้ผู้ผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์ในประเทศทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทั้งอุตสาหกรรมการผลิตอาหารและเครื่องจักรในประเทศให้สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (อมรรัตน์ มุขประเสริฐ, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ทำให้ทราบถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหาของการใช้งานตลับลูกปืนที่ลดลง ซึ่งตลับลูกปืนเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญเพราะตลับลูกปืน เป็นอุปกรณ์ที่ใช้รองรับการหมุนของเพลาลูก โดยตลับลูกปืนมีหน้าที่ถ่ายทอดแรงที่เกิดขึ้นจากเพลาลูกไปสู่ฐานเครื่องจักรกล และลดแรงเสียดทานระหว่างผิวสัมผัส ทำให้ช่วยเพิ่มสมรรถนะของเครื่องจักรกลต่าง ๆ ลดการสึกหรอ แต่ตลับลูกปืนมักจะเสื่อมสภาพเร็วเนื่องจากตลับลูกปืนถือว่าเป็นจุดวิกฤตของเครื่องมือกล ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงสามารถนำผลของการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการตรวจสอบการใช้งานต่าง ๆ เช่น การติดตั้ง การประกอบ การทดสอบ และการซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลที่มีตลับลูกปืนเป็นองค์ประกอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1.1) ในการศึกษาสาเหตุปัญหาที่ทำให้เกิดปัญหาที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องทราบขนาด วัสดุ และแรงกดที่กระทำต่อการใช้งานของตลับลูกปืนในลักษณะต่าง ๆ ที่มีความชัดเจนจึงจะทำให้ทราบอายุการ

ใช้งานของตลับลูกปืน 1.2) ในการศึกษาความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานที่ลดลงของตลับลูกปืนมีความจำเป็นต้องนำข้อมูลจากการใช้งานไปทำการวิเคราะห์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในการทำงานบนเครื่องจักรกลต่าง ๆ และศึกษาพฤติกรรมในการประกอบถอดติดตั้ง ว่าหากอายุการใช้งานของตลับลูกปืนลดลงจะมีวิธีการตรวจสอบอย่างไร 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ มาดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการภาคอุตสาหกรรม 2.2) ควรนำสาเหตุปัญหาและความต้องการที่จะทราบอายุการใช้งานของตลับลูกปืนไปพัฒนาเป็นเครื่องมือที่สามารถต่อยอดในการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอน หรือในภาคอุตสาหกรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- MISUMI Thailand. (2563). แบริง อุปกรณ์รองรับการหมุน. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://th.misumi-ec.com/pr/recommend_category/bearing201904/.
- โกศล ดีศีลธรรม. (2547). การจัดการบำรุงรักษาสำหรับงานอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็มแอลดีอี.
- ณัฐวุฒิ ปิ่นแดง. (25 ตุลาคม 2562). ความเสียหายของการใช้งานตลับลูกปืน. (นายอธิรัช ลีตระกูล, ผู้สัมภาษณ์)
- ประศาสน์ สุบรรพวงศ์. (2561). การลดค่าใช้จ่ายงานซ่อมบำรุงเกียร์และแบริงด้วยโมเดลอย่างง่าย. กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- เลิศศักดิ์ มูลสมบัติ. (28 กันยายน 2562). มูลค่าความเสียหายการบำรุงรักษาที่เกิดจากการใช้งานตลับลูกปืน. (นายอธิรัช ลีตระกูล, ผู้สัมภาษณ์)
- สมศักดิ์ สิริโปราณานนท์. (2562). การวิเคราะห์ความเสียหายของตลับลูกปืนโดยการวัดการสั่นสะเทือน. วิศวกรรมสารเกษมบัณฑิต, 9(1), 54-68.
- สุริยา สารมัตย์. (2553). การวิเคราะห์ความเสียหายเพื่อที่จะหาอายุการใช้งานของตลับลูกปืนในล้อรถไฟฟ้ามข. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อมร เดชอธิการ. (2546). การวิเคราะห์สภาพการใช้งานเครื่องจักรในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนรถยนต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ มุขประเสริฐ. (2554). การสำรวจความต้องการของเครื่องจักรและอุปกรณ์ สำหรับอุตสาหกรรม อาหารทะเลที่ตั้งในเขตภาคกลาง. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 21(3), 617-626.

การศึกษาปัญหาการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ‘มีดพร้า’: กรณีศึกษา หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร
จังหวัดลำปาง*

STUDY OF THE PROBLEM OF INCREASING DISTRIBUTION CHANNELS
FOR LOCAL WISDOM PRODUCT ‘BIG KNIFE’: A CASE STUDY OF
KHAM DANG VILLAGE, HANG CHAT DISTRICT,
LAMPANG PROVINCE

ณัฐพงษ์ ศรีใจวงศ์

Nattapong Srijaiwong

ศรวีย์ สมสวัสดิ์

Sorawat Somsawat

สุวิทย์ นามบุญเรือง

Suvit Namboonruang

วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

Lampang Inter - Tech College, Thailand

E-mail: mibcm@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหาการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดพร้า: กรณีศึกษา หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดพร้าของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดพร้าของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยแบบ Mixed Methods ผสมผสานรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินงานวิจัย เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 10 คน และใช้แบบสอบถาม จำนวน 400 คน ปัญหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดพร้า ผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าผ่านทางพ่อค้าคนกลางเพียงทางเดียว จึงทำให้ขาดการสื่อสารโดยตรงกับลูกค้าและช่องทางการจัดจำหน่ายไม่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผล ต่อการเลือกซื้อมีดพร้า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณารายด้าน ดังนี้ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.86$)

* Received 29 June 2020; Revised 15 September 2020; Accepted 17 October 2020

รองลงมาด้านราคา ($\bar{X} = 4.80$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.66$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.50$) และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.99$) แนวทางการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการควรจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง มีการขยายตลาดเป็นการเพิ่มโอกาสในการเพิ่มยอดขาย ให้หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษาเป็นศูนย์กลางในการสร้างเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันซื้อขายสินค้าออนไลน์ สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ นำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่ม มีการขยายกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ตลอดจนการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย ทันสมัย การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายจะสามารถเพิ่มโอกาสในด้านการผลิต การจัดการทรัพยากรการตลาด รวมไปถึงสร้างเครือข่ายในอุตสาหกรรมทำมีด

คำสำคัญ: ช่องทางการจัดจำหน่าย, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, มีดพม่า

Abstract

The objectives of this research article were to study of the problem of increasing distribution channels for local wisdom product Big Knife: a case study of Kham Dang Village, Hang Chat District, Lampang Province. To study the problems of distribution channels of local wisdom products, machetes of Kham Dang Village, Hang Chat District, Lampang Province and To provide guidance on procurement of suitable distribution channels for local wisdom products, machetes of Kham Dang Village, Hang Chat District, Lampang Province. It is a kind of research mixed Methods mix of forms of quantitative and qualitative research. Research Methodology Data were collected by interviewing 10 entrepreneurs. and using questionnaires of 400 people. Channel problems in local wisdom distribution of machetes Entrepreneurs sell products through only one middleman therefore resulting in the lack of direct communication with customers and the distribution channels are still not diverse. The research results were found that the level of opinion of consumer behavior that affects the selection of big Knife overall, it is at the highest level ($\bar{X} = 4.56$) when considering each of the following aspects personal side ($\bar{X} = 4.86$) followed by price ($\bar{X} = 4.80$), promotion ($\bar{X} = 4.66$), product ($\bar{X} = 4.50$), and distribution channels ($\bar{X} = 3.99$) Ways to increase distribution channels entrepreneurs distribute both retail and wholesale. The market is expanding to increase the opportunity to increase sales. make government agencies or educational institutions as the center in creating a website or an application for buying and

selling products online build a network of entrepreneurs Bring more technology there is an expansion of new customer groups as well as adding a variety of modern distribution channels. Increasing distribution channels can increase productivity opportunities including creating a network in the knife making industry.

Keywords: Distribution Channels, Local Wisdom, Big Knife

บทนำ

จังหวัดลำปาง คัดเลือกบ้านขามแดง ม.6 ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมล้านนาต้นแบบ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ นายสุวรรณ กล่าวสุนทร ร้องผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ประธานแล่งข้าว โครงการ หมู่บ้าน หัตถกรรมล้านนาต้นแบบ ของจังหวัดลำปาง เพื่อยกระดับหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว พื้นฟู วัฒนธรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตของหมู่บ้าน เพื่อให้เชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัด ตลอดจนบูรณาการร่วมกันในการบริหารจัดการให้หมู่บ้านหัตถกรรมต้นแบบของจังหวัดนี้ เป็น แบบอย่างและแหล่งเรียนรู้ และยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของภูมิภาค จาก ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน ได้ส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาหมู่บ้านหัตถกรรมของแต่ละพื้นที่ เพื่อพัฒนา ยกระดับด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมล้าน ในกลุ่มจังหวัด ให้มี มาตรฐานและเชื่อมโยงการท่องเที่ยว โดยคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อม จังหวัดละ 2 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านต้นแบบ รวม 4 จังหวัด 8 หมู่บ้าน ในส่วนของจังหวัดลำปาง คัดเลือกหมู่บ้านขาม แดง หมู่ที่ 6 ต.ห้างฉัตร อ.ห้างฉัตร เป็นหมู่บ้านที่ได้มีการพัฒนาทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมและ ผลิตภัณฑ์ในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว โดยที่บ้านขามแดง มีการผลิตภัณฑืมีด และวิถีชีวิตการ ตีมีด ตลอดจนได้มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ โดยการปรับภูมิทัศน์ จัดแสดงสินค้า การแสดงวิถีชีวิตคนในหมู่บ้านและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้ อาชีพและ ให้คนในหมู่บ้านอยู่อย่างมีความสุขและยั่งยืน (จักรพงษ์ คำบุญเรือง, 2560)

กลุ่มตีมีดบ้านขามแดง ในสมัยโบราณมีการใช้อาวุธและของมีคมกันทุกบ้านซึ่งเป็นสิ่งที่ ขาดไม่ได้ทั้งในการทำสงครามและการทำกิจวัตรประจำวัน ทั้งการออกไล่สัตว์หรือทำงาน ในไร่ นา หรือแม้แต่ในครัวเรือน เรียกว่ามีดหรืออุปกรณ์ที่ทำด้วยเหล็กจำเป็นจะต้องมีทุก ครัวเรือน กลุ่มตีมีดมีมาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นอาชีพที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยมีผู้อาวุโสเป็น ผู้ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนในลักษณะการลงมือปฏิบัติเมื่อเกิดความชำนาญแล้วก็จะเข้ามา ร่วมงานกับกลุ่ม และด้วยการผลิตมีดที่มีคุณภาพทำให้มีดบ้านขามแดงมีชื่อเสียง จึงเป็นแหล่ง

ความรู้ด้านมิติที่สำคัญของจังหวัดลำปางและได้นำงานมิติไปเผยแพร่และเข้าร่วมแสดงผลงานในงานต่าง ๆ มากมาย (ศษากานท์ แก้วแพร่, 2559)

ขั้นตอนในการตีมิติเริ่มจาก ตัดเหล็กตามขนาดและชนิดมิติที่ต้องการ นำมาเผาที่อุณหภูมิสูงมาก จนทำให้เหล็กร้อนเป็นสีแดง นำมาตัดและตีขึ้นรูป แล้วนำไปเผาไฟเพื่อตีบแต่งขึ้นรูปอีกครั้ง จากนั้นจะใช้หินเจียรไนทำการขัดแต่งเพื่อให้มิติสวยงามและมีความคม แล้วนำไปเผาไฟและชุบคมในน้ำให้เหล็กมีความแข็งแรงยิ่งขึ้น นำไปเข้าด้ามโดยการใส่ตัวครั่งเป็นตัวประสาน ก็จะได้มิติที่พร้อมจะนำส่งออกไปขายสู่ท้องตลาด นอกจากการตีมิติทั่วไปแล้วที่บ้านขามแดงยังมีการตีมิติดาบโบราณอีกด้วย โดยพ่อครูบุญตัน สิทธิไพศาล ได้ศึกษาการตีมิติดาบ ทำฝักมิติดาบ และการตีมิติทุกชนิด จากสลาญญาซึ่งเป็นช่างตีมิติดาบที่เก่งและมีชื่อเสียงมากของหมู่บ้านขามแดง ต่อมาได้ศึกษาจากตำราเกี่ยวกับคุณลักษณะของดาบทั้งดาบโบราณและดาบของต่างชาติประกอบกับเป็นคนช่างคิด ช่างทำ และช่างสังเกตจึงพัฒนารูปแบบของมิติรวมทั้งกระบวนการและวิธีตีมิติให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นตัวอย่างมิติดาบ ได้แก่ ดาบโบราณ ดาบแลว เทวมาสเตอร์ กุละซ่า ซามูไร ขวานโทมาฮอก เป็นต้น และที่บ้านของพ่อครูบุญตันยังเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการตีมิติดาบโบราณอีกด้วย (บุญตัน สิทธิไพศาล, 2561)

กลุ่มมิติบ้านขามแดงนั้นยังขาดการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านช่องทางการตลาดนั้นยังเป็นแบบเดิม ๆ ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง รับซื้อถึงหน้าบ้าน ไม่มีการขายสินค้าผ่านช่องทางอื่นเลย ไม่มีแนวโน้มในการพัฒนาช่องทางการตลาด เพราะว่ากลุ่มคนตีมิตินั้นจะมีอายุที่มากไม่มีความรู้ในการพัฒนาหรือสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หรือทั้งตัวผลิตภัณฑ์เองก็ยังเป็นแบบเดิม ล้าสมัยและไม่มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้กับกลุ่มมิติ จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ของการเจริญเติบโตของกลุ่มมิติบ้านขามแดง โดยคนรุ่นใหม่ได้มองว่าอาชีพตีมิตินั้นเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย ไม่มีหน้าตาทางสังคม ใช้แรงงานมากกว่าความคิด จึงเป็นปัญหาอีกด้านที่จะไม่มีการพัฒนาและสืบทอดอาชีพตีมิติ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นเหตุจูงใจที่จะศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายที่ผู้ประกอบการตีมิติพราของบ้านขามแดง อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง เนื่องจากผู้ประกอบการตีมิติพราจะมีอายุที่มากไม่มีความรู้ด้านการตลาดประสบปัญหาทางด้านช่องทางการตลาด ส่วนผู้ประกอบการรายใหญ่นั้นจะมีระบบการบริหารช่องทางที่ดีอยู่แล้วดังนั้นจึงต้องศึกษาช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในการจำหน่ายมิติพราเข้าสู่ตลาดผู้บริโภคโดยนิยมใช้ช่องทางใด และประสบปัญหาในด้านใดบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการในด้านนี้เพื่อใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการช่องทางการตลาดไปสู่ตลาดที่สำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาปัญหาช่องทางในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมิติพราของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดพร้าของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดพร้า: กรณีศึกษา หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการมีดพร้า หมู่บ้านขามแดง 10 คน และผู้ที่เคยซื้อมีด 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จากการคัดเลือกผู้ประกอบการจำนวน 10 คน โดยผู้ประกอบการนั้นคุณสมบัติประกอบด้วย มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการตีมีด มีหน้าร้าน ป้ายบอกชัดเจน มีระยะเวลาประกอบอาชีพไม่ต่ำกว่า 10 ปี โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม ส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามคือ ผู้ที่เคยซื้อมีดพร้า บ้านขามแดง อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ประชากรในจังหวัดลำปาง จำนวน 748,047 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง, 2562) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน ผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างกรณีทราบจำนวนประชากร ในที่นี้จะกล่าวถึงสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ได้เสนอสูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างสัดส่วน 1 กลุ่ม โดยสมมติค่าสัดส่วนเท่ากับ 0.5 และที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น ดังนี้

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Selection Interview) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาประกอบธุรกิจ

ตอนที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์มีดพร้า หมู่บ้านขามแดง อ.ห้วยฉัตร จ.ลำปาง

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ส่วนแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 พฤติกรรมผู้บริโภค

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและแบบสอบถาม

3.2 กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวความคิดและตัวแปรที่จะศึกษาเป็นหลัก

3.3 สร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและนิยามคำศัพท์

3.4 ทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 30 ราย ซึ่งสามารถวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .938 (ซึ่งมากกว่า .70) ดังนั้นแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นและเชื่อถือได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามโดยมีจำนวนเท่ากับจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4.2 ดำเนินการลงพื้นที่ในการเก็บแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ จำนวน 10 ราย และการเก็บแบบสอบถามกับผู้บริโภคทั่วไปที่ซื้อเม็ดพริกจำนวน 400 คน

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ เพื่อนำคะแนนของแบบสอบถามแต่ละข้อไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ทางสถิติ

5.3 การแปลความหมายคะแนนได้กำหนดความหมายของค่าเฉลี่ยของคำตอบตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2535) ดังนี้

ที่สุด	ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
	ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
	ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ที่น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
	ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชากร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดพร้า หมู่บ้านขามแดง อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง ใช้สถิติพื้นฐานหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ปัญหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดพร้าของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง

พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 10 คน เป็นเพศชาย จำนวน 6 คน มีอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี และจำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี จำนวน 8 คนประกอบธุรกิจ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน ประกอบธุรกิจมาแล้ว 6 - 10 ปี และจำนวน 1 คน ประกอบธุรกิจมาแล้ว 16 - 20 ปี จำนวน 7 คน ได้รับรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 2 คน ได้รับรายได้ที่ต่อเดือน มากกว่า 30,001 บาท และจำนวน 1 คน รายได้ที่ได้รับต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท และจากผลสัมภาษณ์สรุปแต่ละด้านได้ว่า

ด้านผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือสินค้าตรงกับความต้องการ สินค้ามีความหลากหลายให้เลือก สินค้ามีมาตรฐานและคุณภาพ สินค้ามีการออกแบบรูปทรงเหมาะกับการใช้งาน และ สินค้ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เป็นดังนี้

1. จำนวน 10 คน เห็นว่าสินค้าตรงกับความต้องการ เช่น รูปแบบ ขนาดที่เหมาะสม

2. จำนวน 6 คน เห็นว่าสินค้ามีความหลากหลายให้เลือก แต่จำนวน 4 คน เห็นว่าสินค้าไม่มีความหลากหลายให้เลือก

3. จำนวน 10 คน เห็นว่าสินค้ามีมาตรฐานและคุณภาพ
4. จำนวน 8 คน เห็นว่าสินค้ามีการออกแบบรูปทรงเหมาะกับการใช้งาน แต่จำนวน 2 คน เห็นว่าสินค้าไม่มีการออกแบบรูปทรงเหมาะกับการใช้งาน
5. จำนวน 7 คน เห็นว่าสินค้ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่จำนวน 3 คน เห็นว่าสินค้าไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ด้านราคา ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับคุณภาพ สินค้ามีการกำหนดราคาที่ชัดเจน ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เป็นดังนี้

1. จำนวน 10 คน เห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย
2. จำนวน 7 คน เห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับคุณภาพ แต่จำนวน 3 คน เห็นว่าราคาสินค้าไม่มีความเหมาะสมกับคุณภาพ
3. จำนวน 8 คน เห็นว่าสินค้ามีการกำหนดราคาที่ชัดเจน แต่จำนวน 2 คน เห็นว่าสินค้าไม่มีการกำหนดราคาที่ชัดเจน

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ ลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางอินเทอร์เน็ตได้ ร้านอยู่ใกล้บ้านสะดวกต่อการซื้อ พื้นที่กว้างขวางสะดวกในการเลือกซื้อ การจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ทำให้หาสินค้าได้ง่าย มีสินค้าคงคลังพร้อมขายอยู่เสมอ การจัดส่งสินค้าตรงตามเวลาที่ระบุไว้ ลูกค้าได้รับสินค้าตามที่ได้สั่งไว้ ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เป็นดังนี้

1. จำนวน 9 คน เห็นว่าลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางอินเทอร์เน็ตได้ แต่จำนวน 1 คน เห็นว่าลูกค้าไม่สามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางอินเทอร์เน็ตได้
2. จำนวน 5 คน เห็นว่าร้านอยู่ใกล้บ้านสะดวกต่อการซื้อ แต่จำนวน 5 คน เห็นว่า ร้านไม่ได้อยู่ใกล้บ้านไม่สะดวกต่อการซื้อ
3. จำนวน 6 คน เห็นว่าพื้นที่กว้างขวางสะดวกในการเลือกซื้อ แต่จำนวน 4 คน เห็นว่า พื้นที่ไม่กว้างขวางไม่สะดวกในการเลือกซื้อ
4. จำนวน 4 คน เห็นว่าการจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ทำให้หาสินค้าได้ง่าย แต่จำนวน 6 คน เห็นว่า การจัดวางสินค้าไม่เป็นหมวดหมู่ทำให้หาสินค้าได้ยาก
5. จำนวน 8 คน เห็นว่ามีสินค้าคงคลังพร้อมขายอยู่เสมอ แต่จำนวน 2 คน เห็นว่าไม่มีสินค้าคงคลังพร้อมขายอยู่เสมอ
6. จำนวน 9 คน เห็นว่าการจัดส่งสินค้าตรงตามเวลาที่ระบุไว้ แต่จำนวน 1 คน เห็นว่าการจัดส่งสินค้าไม่ตรงตามเวลาที่ระบุไว้
7. จำนวน 10 คน เห็นว่าลูกค้าได้รับสินค้าตามที่ได้สั่งไว้

ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ สื่อโฆษณาเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีเพียงพอและเข้าถึงลูกค้า และชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจน ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เป็นดังนี้

1. จำนวน 10 คน เห็นว่าสื่อโฆษณาเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์
2. จำนวน 5 คน เห็นว่าสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีเพียงพอและเข้าถึงลูกค้า แต่จำนวน 5 คน เห็นว่า สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีไม่เพียงพอและไม่เข้าถึงลูกค้า
3. จำนวน 6 คน เห็นว่า ชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจน แต่จำนวน 4 คน เห็นว่าชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ไม่ชัดเจน

ด้านบุคคล ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ผู้ประกอบการเต็มใจและกระตือรือร้นในการบริการลูกค้า ผู้ประกอบการสามารถแนะนำการใช้สินค้าได้ครบถ้วน และ ผู้ประกอบการตอบข้อสอบถามของลูกค้าได้เป็นอย่างดี ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เป็นดังนี้

1. จำนวน 10 คน เห็นว่า ผู้ประกอบการเต็มใจและกระตือรือร้นในการบริการลูกค้า
2. จำนวน 10 คน เห็นว่า ผู้ประกอบการสามารถแนะนำการใช้สินค้าได้ครบถ้วน
3. จำนวน 10 คน เห็นว่า ผู้ประกอบการตอบข้อสอบถามของลูกค้าได้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 เพศหญิง จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 ส่วนใหญ่อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 รองลงมาอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 อายุระหว่าง 25 - 30 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 อายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 และอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สถานภาพสมรส จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 สถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 และโสด จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 ตามลำดับ

อาชีพส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาเกษตรกร จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ข้าราชการ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 พนักงานพนักงาน

รัฐวิสาหกิจ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และอื่น ๆ (นักศึกษา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

รายได้ที่ได้รับต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 รองลงมา 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 รายได้ 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 รายได้ 40,001 - 50,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และรายได้ มากกว่า 50,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

สรุปผลของการวิเคราะห์จากแบบสอบถามแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด และด้านบุคคล การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า ในการเลือกซื้อมิตพร้า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.86$) รองลงมาด้านราคา ($\bar{X} = 4.80$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.66$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.50$) และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.99$) ตามลำดับ เมื่อแยกแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ในการ เลือกซื้อมิตพร้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สินค้ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ($\bar{X} = 4.74$) รองลงมา สินค้ามีมาตรฐานและคุณภาพ ($\bar{X} = 4.66$) สินค้าตรงกับความต้องการ เช่น รูปแบบ ขนาดที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.65$) สินค้ามีความหลากหลายให้เลือก ($\bar{X} = 4.55$) และสินค้ามีการออกแบบรูปทรงเหมาะสมกับการใช้งาน ($\bar{X} = 3.90$) ตามลำดับ

พบว่า ด้านราคา ในการเลือกซื้อมิตพร้า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สินค้ามีการกำหนดราคาที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.91$) รองลงมา ราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 4.53$) และราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับคุณภาพ ($\bar{X} = 4.73$) ตามลำดับ

พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในการเลือกซื้อมิตพร้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลูกค้าได้รับสินค้าตามที่ได้สั่งไว้ ($\bar{X} = 4.95$) รองลงมา การจัดส่งสินค้าตรงตามเวลาที่ระบุไว้ ($\bar{X} = 4.88$) มีสินค้าคงคลังพร้อมขายอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.64$) ร้านอยู่ใกล้บ้านสะดวกต่อการซื้อ ($\bar{X} = 4.19$) พื้นที่กว้างขวางสะดวกในการเลือกซื้อ ($\bar{X} = 3.95$) การจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ ทำให้หาสินค้าได้ง่าย ($\bar{X} = 3.85$) และลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางอินเทอร์เน็ตได้ ($\bar{X} = 1.50$) ตามลำดับ

พบว่า ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ในการเลือกซื้อเม็ดพริก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจนน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.94$) รองลงมา สื่อโฆษณาเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.56$) และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีเพียงพอและเข้าถึงลูกค้า ($\bar{X} = 4.49$) ตามลำดับ

พบว่า ด้านบุคคล ในการเลือกซื้อเม็ดพริก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้ประกอบการเต็มใจและกระตือรือร้นในการบริการลูกค้า ($\bar{X} = 4.95$) รองลงมา ผู้ประกอบการตอบข้อสอบถามของลูกค้าได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.88$) และผู้ประกอบการสามารถแนะนำการใช้สินค้าได้ครบถ้วน ($\bar{X} = 4.77$) ตามลำดับ

แนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเม็ดพริกของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์จากแบบประเมินพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผลต่อการเลือกซื้อเม็ดพริกพบว่า ปัญหาเกิดจากผู้บริโภคยังเข้าถึงแหล่งผลิตได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคยังไม่รับรู้ว่ามีแหล่งผลิตแหล่งขายเม็ดพริกชั้นดี ตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ดังนั้นจากการรวบรวมข้อมูลและทำการสังเคราะห์พบแนวทางแก้ไขปัญหว่า ควรมีการส่งเสริมทางด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นอันดับแรก เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภค เช่นเพิ่มช่องทางทางออนไลน์ การออกบูทจัดแสดงสินค้าหรือการขายผ่านหน้าร้านโดยมีการจัดหมวดหมู่สินค้าที่ชัดเจน แสดงราคา และวิธีการใช้วิธีการรักษาอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ปัญหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเม็ดพริกของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

จากสรุปผลของการวิเคราะห์จากแบบสอบถามแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 5 ด้านคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด และด้านบุคคล การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำนวน 400 คน พบว่า ในการเลือกซื้อเม็ดพริก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.86$) รองลงมาด้านราคา ($\bar{X} = 4.80$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.66$) ด้านผลิตภัณฑ์

($\bar{X} = 4.50$) และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.99$) ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

ด้านบุคคลด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.86$) ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ผู้ประกอบการทั้ง 10 คน เต็มใจและกระตือรือร้นในการบริการลูกค้า ผู้ประกอบการสามารถแนะนำการใช้สินค้าได้ครบถ้วน และ ผู้ประกอบการตอบข้อสอบถามของลูกค้าได้เป็นอย่างดี ด้านราคา ($\bar{X} = 4.80$) ประกอบด้วย 3 ปัจจัย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ผู้ประกอบการ 1) จำนวน 10 คน เห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย 2) ส่วนจำนวน 7 คน เห็นว่าราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับคุณภาพ แต่จำนวน 3 คน เห็นว่าราคาสินค้าไม่มีความเหมาะสมกับคุณภาพ และ 3) จำนวน 8 คน เห็นว่าสินค้ามีการกำหนดราคาที่ชัดเจน แต่จำนวน 2 คน เห็นว่าสินค้าไม่มีการกำหนดราคาที่ชัดเจน ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.66$) ประกอบด้วย 3 ปัจจัย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 1) จำนวน 10 คน เห็นว่าสื่อโฆษณาเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ 2) จำนวน 5 คน เห็นว่าสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีเพียงพอและเข้าถึงลูกค้า จำนวน 5 คน เห็นว่า สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีไม่เพียงพอและเข้าถึงลูกค้า และ 3) จำนวน 6 คน เห็นว่า ชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจน แต่จำนวน 4 คน เห็นว่า ชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ไม่ชัดเจน ตามที่ ปวีณนันทน์ มนตะเสวี กล่าวไว้ เรื่องรูปแบบและขนาดของป้ายโฆษณามีความชัดเจนซึ่งมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.99$) ประกอบด้วย 7 ประเด็น สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ที่พบว่า 1) จำนวน 9 คน เห็นว่าลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางอินเทอร์เน็ตได้ แต่จำนวน 1 คน เห็นว่าลูกค้าไม่สามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทาง 2) จำนวน 5 คน เห็นว่าร้านอยู่ใกล้บ้านสะดวกต่อการซื้อ แต่จำนวน 5 คน เห็นว่าร้านไม่ได้อยู่ใกล้บ้านไม่สะดวกต่อการซื้อ 3) จำนวน 6 คน เห็นว่าพื้นที่กว้างขวางสะดวกในการเลือกซื้อ แต่จำนวน 4 คน เห็นว่า พื้นที่ไม่กว้างขวางสะดวกในการเลือกซื้อ 4) จำนวน 4 คน เห็นว่าการจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ทำให้หาสินค้าได้ง่าย แต่จำนวน 6 คน เห็นว่า การจัดวางสินค้าไม่เป็นหมวดหมู่ทำให้หาสินค้าได้ง่าย 5) จำนวน 8 คน เห็นว่ามีสินค้าคงคลังพร้อมขายอยู่เสมอ แต่จำนวน 2 คน เห็นว่าไม่มีสินค้าคงคลังพร้อมขายอยู่เสมอ 6) จำนวน 9 คน เห็นว่าการจัดส่งสินค้าตรงตามเวลาที่ระบุไว้ แต่จำนวน 1 คน เห็นว่าการจัดส่งสินค้าไม่ตรงตามเวลาที่ระบุไว้ และ 7) จำนวน 10 คน เห็นว่าลูกค้าได้รับสินค้าตามที่ได้สั่งไว้ (ปวีณนันทน์ มนตะเสวี, 2559) ซึ่งได้สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ กล่าวว่า ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546)

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายหลัก ๆ ของผู้ประกอบการ มีทั้งขายตรง ช่องทางตรง (Direct Channel) หรือช่องทางศูนย์ระดับ (Zero Level Channels) เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่ผู้ผลิตขายสินค้าโดยตรงให้กับผู้บริโภค (Consumer)

หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม (Industrial User) โดยไม่ผ่านคนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ กล่าวว่า มีลูกค้าเข้ามาเลือกซื้อเองและพ่อค้าคนกลางเข้ามารับไปขาย ในร้านขายของฝากแต่ละจังหวัดทั้งภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้ประกอบการ มีทั้งการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์และผู้ประกอบการบางคนไม่จำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ โดยมีการมองว่ายุ่งยากในการขาย การจัดส่งสินค้าและมองว่าการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง จะได้จำนวนที่ละมาก ๆ ขายได้รวดเร็ว (ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ, 2561) โดย นิตานาถ บุญโญ กล่าวว่า กลยุทธ์หลักได้เน้นไปที่คนกลาง ซึ่งจะเป็นผู้ช่วยและผู้เชียร์ในการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของบริษัทได้โดยทางบริษัทต้องใช้เครื่องมือใน การจูงใจให้คนกลางสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ ของบริษัทอย่างต่อเนื่อง ต่างจากขายออนไลน์ได้จำนวนน้อยขึ้น ผู้ประกอบการมีสินค้าคงคลัง สามารถจัดส่งสินค้าได้ตามเวลาที่ลูกค้ากำหนด (นิตานาถ บุญโญ, 2548)

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ถ้าจำหน่ายสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลาง ตามที่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ กล่าวว่า เส้นทางที่ผลิตภัณฑ์ และกรรมสิทธิ์ที่ผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ในระบบช่องทางการจัดจำหน่ายจึง ประกอบด้วย ผู้ผลิต คนกลาง ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทาง อุตสาหกรรม ซึ่งทำให้เสียเปรียบในการการต่อรองจำนวนการผลิตสินค้าและการต่อราคา ทางผู้ประกอบการจึงมีความคิดเห็นตรงกันว่า ถ้ามีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายจะสามารถ เพิ่มโอกาสในการติดต่อกับลูกค้าโดยตรงได้รับรู้ถึงความต้องการของลูกค้า และสามารถพัฒนา ตนเองในเรื่องศักยภาพในการผลิต การบริการจัดการทรัพยากร การตลาด รวมไปถึงสามารถ สร้างเครือข่ายในอุตสาหกรรมทำมิได้ ผู้ประกอบการควรมีการจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง มีการ ขยายตลาดเป็นการเพิ่มโอกาสในการเพิ่มยอดขาย ให้หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษา เป็นศูนย์กลางในการสร้างเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันซื้อขายสินค้าออนไลน์ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับ รัฐพล สังคะสุขและคณะ กล่าวว่า กลยุทธ์การเข้าถึงช่องทางจัด จำหน่ายออนไลน์ โดยใช้การสื่อสารทางการตลาดเป็นเครื่องมือประกันราคาที่ดีที่สุดในแต่ละ ช่องทาง การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่ม (รัฐพล สังคะสุข และคณะ, 2560) ต้องมีการขยายกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ตลอดจนการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่ หลากหลายและทันสมัยซึ่ง ภริกาญจน์ ไคนุ่นนาและสุนาถ มองสองยอด กล่าวว่า การสร้าง หน้าร้านการสร้างพนักงานขายและตัวแทนจำหน่าย การสร้างพันธมิตรช่วยกระจายสินค้า การจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ การสื่อสารแบรนด์ และการขยายธุรกิจ โดยผู้ประกอบการชุมชน ตำบลนานาหรือกลุ่มชุมชนอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนได้ (ภริกาญจน์ ไคนุ่นนา และสุนาถ มองสองยอด, 2561)

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการจัดหาช่องทางการจัด จำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดพร้าของ หมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร จังหวัด ลำปาง ผู้ประกอบการควรพัฒนาและขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ

ชนาธิป จันทร์เรือง และคณะ กล่าวว่า การขยายช่องทางการจัดจำหน่ายได้มากขึ้น ผู้บริโภคสามารถหาซื้อผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น ผ่านทางช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์และยังเป็นการขยายตลาดให้กว้างมากขึ้น (ชนาธิป จันทร์เรือง และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีสุตา ลีลาสุวัฒน์กล่าวว่า ผู้ประกอบการส่วนมากมีความสามารถในการจัดหาวัตถุดิบในการผลิต ควบคุมคุณภาพมาตรฐาน มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบและถูกต้อง มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและสามารถผลิตสินค้าตามความต้องการของลูกค้าได้อย่างเพียงพอ (ศรีสุตา ลีลาสุวัฒน์, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการศึกษาปัญหาช่องทางการจัดจำหน่าย และแนวทางการแก้ปัญหา รวมถึงแนวทางการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมิตพราของหมู่บ้านขามแดง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง สรุปได้ว่า ปัญหาที่ผู้ประกอบการกลุ่มมิตพราที่ประสบคือ ทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งทางประกอบการขายสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางแค่ทางเดียว ทำให้ผู้บริโภคยังไม่รับรู้ถึงผลิตภัณฑ์เท่าที่ควร และทำให้ถูกจำกัดทางด้านจำนวนการผลิตและราคา ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงศึกษาปัญหาและหาวิธีการแก้ไขพร้อมแนวทางการจัดการช่องทางการจัดจำหน่ายร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการมิตพรา หมู่บ้านขามแดงให้เหมาะสมและตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายคือ กลุ่มผู้ประกอบการควรเพิ่มหรือขยายช่องทางการจัดจำหน่ายมิตพราผ่านช่องทางออนไลน์ มีการออกบูทจัดแสดงสินค้า หาเครือข่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกันเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจและการรับรู้ให้กับผู้บริโภค และอุตสาหกรรมเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ 1) ควรจัดทำขอเงินงบประมาณสนับสนุนให้มีการจัดทำ website ให้ผู้ประกอบการทุกคนสามารถขาย Online ได้ เพราะปัจจุบันลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางอินเทอร์เน็ตได้อยู่ในระดับ น้อยที่สุด และเข้าถึงได้ด้วยเว็บไซต์ของอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเพียงช่องทางเดียว 2) ด้านบุคคล มีความรู้ความสามารถสมควรได้รับการสนับสนุน จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ จำนวน 10 คน ให้ความเห็นทั้ง 3 ปัจจัย ว่าผู้ประกอบการเต็มใจและกระตือรือร้นในการบริการลูกค้า ผู้ประกอบการสามารถแนะนำการใช้สินค้าได้ครบถ้วน และ ผู้ประกอบการตอบข้อสอบถามของลูกค้าได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์แบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถาม 400 คน พบว่า ด้านบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) 3) ควรมีการให้ความรู้และฝึกอบรมผู้ประกอบการในเรื่องดังต่อไปนี้ 3.1) ด้านผลิตภัณฑ์ ควรจัดฝึกอบรมเรื่อง สินค้าไม่มีความหลากหลายให้เลือกสินค้าไม่มีการออกแบบรูปทรงเหมาะกับการใช้งาน และสินค้าไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

3.2) ด้านราคา ควรจัดฝึกอบรมเรื่อง ราคาสินค้าไม่มีความเหมาะสมกับคุณภาพ สินค้าไม่มีการกำหนดราคาที่ชัดเจน 3.3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องทำให้ลูกค้าไม่สามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางอินเทอร์เน็ตได้ ร้านไม่ได้อยู่ใกล้บ้านไม่สะดวกต่อการซื้อ พื้นที่ไม่กว้างขวางสะดวกในการเลือกซื้อ การจัดวางสินค้าไม่เป็นหมวดหมู่ทำให้หาสินค้าได้ยาก ไม่มีสินค้าคงคลังพร้อมขายอยู่เสมอ การจัดส่งสินค้าไม่ตรงตามเวลาที่ระบุไว้ 3.4) ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ควรจัดฝึกอบรมเรื่อง สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีไม่เพียงพอและไม่เข้าถึงลูกค้า และการชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ไม่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ คำบุญเรือง. (2560). บ้านขามแดง หมู่บ้านหัตถกรรมลำปาง. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/580911>
- ชนาธิป จันทรเรือง และคณะ. (2560). การสร้างมูลค่าเพิ่มและช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดผง กรณีศึกษา น้ำตาลโตนดผง เสน่ห์เมืองเพชร อำเภอท่าสาย จังหวัดเพชรบุรี. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิตานถ บัญญู. (2548). การศึกษาปัญหาการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายข้าวสารกรณีศึกษา บริษัท โรงสีข้าวสวนดุสิต จำกัด. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมอาหาร. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง การวัดผลการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญตัน สิทธิไพศาล. (2561). ภูมิปัญญาด้านการตีดาบ. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2562 จาก https://www.m-culture.go.th/lampang/article_attach/article_fileattach_20180322150458.pdf
- ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ. (2561). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารในจังหวัดสงขลา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ปวิณนธ์ มนตะเสวี. (2559). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายโรงสีข้าวชุมชนมะเกลือใหม่ ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- ภีรกาญจน์ ไคนุ่นนา และสุวนาถ มองสองยอด. (2561). แนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เกลือตำบลบ้านนา จังหวัดปัตตานี. วารสาร Journal of Business, Economics and Communications, 13(1), 14-28.
- รัฐพล สังคะสุข และคณะ. (2560). การพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศษากานท์ แก้วแพร่. (2559). สล่าบุญตัน สืบสาย 7 รุ่น ตำนานดาบ บ้านขามแดง. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.lannapost.net/2016/01/7.html>
- ศรีสุตา ลีลาสุวัฒน์. (2558). แนวทางการพัฒนาการตลาดสินค้า OTOP สู่สากล อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง. (2562). สถิติประชากรลำปาง. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.lampang.nso.go.th>
- Taro Yamane. (1967). Statistics: An Introductory Analysis. (2nd Ed.). New York: Harper and Row.

ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์*

DEVELOPMENT OF ORGANIC INTELLIGENT TECHNOLOGY SYSTEM

อุมพร บ่อพิมาย

Umaporn Bophimai

นิคม Lonkuntod

Nikom Lonkuntod

อัษฎา วรรณกายนต์

Asada Wannakayont

เทียงธรรม สิริจันทเสน

Teangtum Sittichantasen

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: umaporn16.b@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์และทดสอบหาประสิทธิภาพเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ และประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกผลการทดสอบหาประสิทธิภาพเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ และแบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดกระบวนการเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบพร้อมด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง หรือ IOT (Internet of Things) โดยใช้แอปพลิเคชันสำเร็จรูป สำหรับงาน IOT ที่เรียกว่า Blynk Application ผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ทำงานร่วมกับบอร์ดไมโครคอนโทรลเลอร์ Node MCU ESP8266 อุปกรณ์เซ็นเซอร์อุณหภูมิ DHT21 อุปกรณ์เซ็นเซอร์ตรวจจับความชื้นแบบ capacitive และพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้เป็นแหล่งจ่ายไฟฟ้า จากนั้นนำระบบที่ได้ไปทดสอบหาประสิทธิภาพในควบคุมการทำงานของอุปกรณ์เซ็นเซอร์ ประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการออกแบบ และ ด้านการใช้งาน จากนั้นนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ที่ประกอบด้วย 1.1) โรงเรือนปลูกพืชหลังคาทรงโค้ง ขนาด 6 × 6 ตารางเมตร สูง 3 เมตร, ล้อมรอบด้วยตาข่ายกันแมลงสีขา, หลังคาคลุมด้วยพลาสติกใส 1.2) ระบบควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือน และระบบควบคุม

* Received 29 June 2020; Revised 16 September 2020; Accepted 17 October 2020

ความชื้นของดิน 1.3) แอปพลิเคชันที่สามารถควบคุมการทำงานของเซนเซอร์ผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน 1.4) ระบบภาพเคลื่อนไหวด้วยกล้องวงจรปิดไร้สาย 1.5) ระบบผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ 2) ประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวม สามารถควบคุมการทำงานของเซนเซอร์ คิดเป็นร้อยละ 100 และคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ เกษตรอินทรีย์ในภาพรวม มีคุณภาพอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.42

คำสำคัญ: การพัฒนา, ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ, เกษตรอินทรีย์

Abstract

The objectives of this article were: to develop a smart technology system for organic farming; to find out the efficiency a smart technology system for organic farming and evaluate a quality of the smart technology system developed by the researcher; The concept of technological process has been applied to develop a smart farming technology system together with the IOT (Internet of Things) technology. Further, using a ready - made application for IOT called the Blynk Application via a smartphone is also applied to work with microcontroller board Node MCU ESP8266, Temperature sensor device DHT21 , capacitive soil moisture sensor while solar energy is used as a power supply. Then, the organic smart farming technology system developed by the researcher was taken to try - out to find its efficiency in controlling the operation of sensor devices and evaluated its quality by experts design equipment materials and use. Finally, the results were statistically analyzed for percentage, mean, and standard deviation. The study found that: 1) The smart organic farming technology system developed by the researcher consists of: 1.1) the curved - roof greenhouse (6 x 6 m²) 3 meters high, surrounded by white insect repellent net, the roof is covered with clear plastic; 1.2) the temperature controlling system in the greenhouse and the soil moisture controlling system; 1.3) the application for sensor controlling through a smartphone; 1.4) the motion picture system through wireless CCTV; and 1.5) the solar energy production system. 2) According to the overall performance of the system, the operation of sensor could be able to control accounted for 100%. In addition, the overall quality of smart organic farming technology system is at the highest level ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.42)

Keywords: Development, Smart Technology System, Technology Transfer

บทนำ

ภาคการเกษตรนั้นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะมีการจ้างงานสูงถึงกว่าร้อยละ 30 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ ครอบคลุมถึง 6.4 ล้านครัวเรือน และที่ดิน ทำการเกษตรครอบคลุมถึงร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั่วประเทศ แต่ภาคเกษตรกลับมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพียงร้อยละ 10 มีอัตราการเติบโตช้าและมีความเปราะบางสูงกว่าภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ของประเทศ และยังคงเติบโตในอัตราที่ช้ากว่าประเทศผู้ผลิตสินค้าเกษตรชั้นนำของโลก หรือแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียหลายประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) การทำการเกษตรในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำการเกษตรตามฤดูกาลเพาะปลูก ที่ขึ้นอยู่กับลมฟ้าอากาศเป็นสำคัญ (จำริญ ยืนยงสวัสดิ์ และคณะ, 2543) สาเหตุที่ต้องทำการเกษตรตามฤดูกาลนั้น เพราะเกษตรกรไม่สามารถ ควบคุมปัจจัยในการทำการเกษตร รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืช ไม่ว่าจะเป็นแสงแดดที่มีความร้อนจนเกินไปทำให้มีอุณหภูมิที่สูงไม่เหมาะสมในการปลูกพืช ทำให้พืชเหี่ยวเฉา หรืออาจตายได้ ปัญหาการแคลนน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก ปัญหาวัชพืช ปัญหาแมลงศัตรูพืชรบกวน ปัญหาผลกระทบจากการปนเปื้อนสารเคมีของพื้นที่ใกล้เคียง ปัญหา น้ำฝนเกินปริมาณความจำเป็น และปัญหากระจายน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก เป็นต้น

ในปัจจุบันผู้บริโภค และเกษตรกรให้ความใส่ใจต่อสุขภาพ มีความรู้เกี่ยวกับสารเคมีอันตรายมากขึ้น เห็นความสำคัญของการบริโภคพืชผักที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ เกษตรอินทรีย์จึงเป็นที่นิยม เกษตรอินทรีย์คือการทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ โดยพื้นที่ที่ทำการเกษตรนั้น จะต้องไม่มีสารพิษ หรือสารเคมีตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทั้งทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศ โดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ หรือสิ่งที่ได้มาจากการตัดต่อพันธุกรรม และมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิต ภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูง อุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัย สารพิษ ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต และสามารถประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเพื่อคุณภาพชีวิต และสนับสนุนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร, 2563)

ดังนั้น เกษตรกรจึงต้องหาวิธีหรือกระบวนการที่นำมาใช้ร่วมกันในการทำการเกษตร ให้สามารถควบคุมปัจจัยในการทำการเกษตรต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด การนำ “เทคโนโลยีโรงเรือนปลูกพืช” มาปรับใช้ จึงเป็นทางเลือกที่ได้รับการตอบรับมากขึ้น เพราะช่วยให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกพืชได้ทุกฤดูกาล ควบคุมการให้น้ำและปุ๋ยได้ง่าย ลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช อีกทั้งยังวางแผนการผลิตได้อย่างแม่นยำและได้ผลผลิตตามแผน ซึ่งเทคโนโลยี

โรงเรือนปลูกพืชมีหลายรูปแบบ การเลือกใช้จึงขึ้นอยู่กับงบประมาณ สภาพแวดล้อม และความรู้ของผู้ใช้ (สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร, 2563)

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำโรงเรือนเข้ามาช่วยมาใช้ในการปลูกพืช และควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบในการปลูกพืช แต่การปลูกพืชในโรงเรือนในช่วงฤดูร้อนอุณหภูมิจะสะสมมากเกินไปทำให้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกร การประยุกต์ใช้นวัตกรรมการควบคุมอุณหภูมิในการผลิตจึงมีส่วนช่วยให้อุณหภูมิลดลงและได้ผลผลิตที่ดีขึ้น (ชนากร น้ำหอม จันทร์ และอติกร เสรีพัฒนานนท์, 2556) อีกทั้งยังได้นำเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) เข้ามาเสริม ซึ่งจะเป็นการเสริมให้ทำการเกษตรเป็นการทำการเกษตรแบบสมัยใหม่ สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของ Smart Farmer ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะขึ้นมาใช้ในการทำการเกษตร เพื่อควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปลูกพืช ลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการทำการเกษตร ทำให้การทำการเกษตรสามารถทำการเกษตรในพื้นที่เล็ก ๆ มีความสะดวก ลดปัญหาเรื่องของแรงงาน ได้ผลผลิตที่แน่นอน เหมาะสำหรับเกษตรกรที่สามารถวางแผนงาน และจัดการปลูกพืชให้ได้ผลประโยชน์มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์
2. เพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพและประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินวิจัย ดังนี้

 - 1.1 การพัฒนาเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์
 - 1.2 แบบบันทึกผลการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์
 - 1.3 แบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์
2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
 - 2.1 การพัฒนาเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดกระบวนการเทคโนโลยี (สาขาออกแบบและเทคโนโลยี, 2554) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ เกษตรอินทรีย์ ดังนี้
 - 2.1.1 กำหนดปัญหาหรือความต้องการ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การทำเกษตรอินทรีย์ และนำปัญหาการทำเกษตรอินทรีย์

มาดำเนินการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการของเกษตรกร ที่มีความสำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและดำเนินการออกแบบระบบเทคโนโลยีสำหรับการเกษตรที่เหมาะสม ที่สามารถแก้ปัญหาการทำเกษตรอินทรีย์ได้

2.1.2 รวบรวมข้อมูล จากการศึกษาปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยได้นำมารวบรวม และแบ่งความสำคัญของปัญหาและความต้องการของเกษตรกรออกเป็นอะไรที่มีความสำคัญมาก ก็ควรจะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อน เช่น ปัญหาแสงแดดจัดเกินความจำเป็นของพืช อุณหภูมิสูงในเวลากลางวันทำให้พืช เหี่ยวเฉา ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร ปัญหา น้ำฝนเกินปริมาณ ทำให้เกิดรากเน่า เป็นต้น

2.1.3 เลือกวิธีการ ผู้วิจัยได้เลือกพัฒนาระบบโรงเรือน ซึ่งเป็นระบบปิดที่ง่ายต่อการควบคุมปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาแสงแดดจัดเกินความจำเป็นของพืช ปัญหา น้ำฝนเกินปริมาณ และนำระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ มาผสมผสานกับเทคโนโลยี Internet of Things (IOT) เข้ามาช่วยในการทำงาน โดยการนำเทคโนโลยี IOT ที่เป็นวัฏกรรมดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในการควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถสั่งการทำงานและแสดงผลการทำงานผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ในการปรับอุณหภูมิ ความชื้นให้มีความเหมาะสมกับการปลูกพืช เพื่อให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชได้ตามความต้องการ

2.1.4 ออกแบบและการพัฒนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

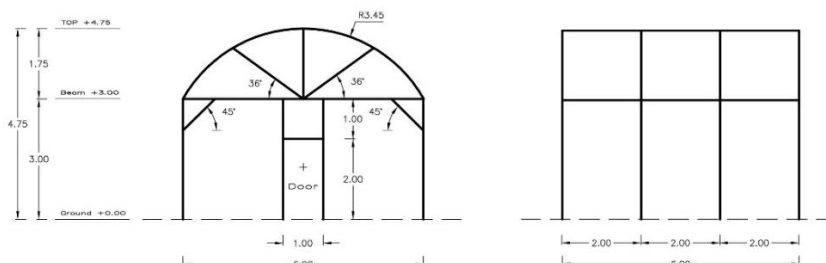
2.1.4.1 ขั้นตอนการร่างแบบ (Sketch) ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างแบบโรงเรือน และส่วนประกอบต่าง ๆ ของระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ โดยกำหนดรายละเอียดคร่าว ๆ ถึงโครงสร้างและส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

2.1.4.2 ขั้นตอนการออกแบบ (Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบจากการร่างแบบและกำหนดสัดส่วนโครงสร้าง ส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการเขียนแบบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การออกแบบโรงเรือน ก) รวบรวมข้อมูลของรูปแบบโรงเรือนที่ปลูกสร้างทั้งในประเทศและต่างประเทศ และทำการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละรูปแบบ ข) คัดเลือกรูปแบบโรงเรือน จากลักษณะข้อดีข้อเสีย, ความยากง่ายของ การก่อสร้าง และโรงเรือนที่ได้รับความนิยมในการสร้าง รูปแบบโรงเรือนที่เลือก เป็นโรงเรือนปลูกพืชทรงหลังคาโค้ง ขนาด 6×6 ตารางเมตร สูง 3 เมตร ค) รวบรวมข้อมูล เช่น คุณสมบัติ, ราคา ของอุปกรณ์ที่ใช้ภายในโรงเรือน เช่น ตาข่ายกันแมลง, พลาสติกคลุมโรงเรือน เป็นต้น ง) ทำการประมาณราคาเบื้องต้น โดยประมาณราคาโรงเรือนที่ใช้พลาสติกคลุมโรงเรือนทั้งหมด

โดยไม่รวมค่าอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือน พื้นโรงเรือน และฐานรากของโรงเรือน โดยประมาณราคาจากท่อเหล็ก ได้โรงเรือนขนาด 6×6 ตารางเมตรพื้นที่ 36 ตารางเมตร

ภาพที่ 1 รูปด้านหน้าโรงเรือนปลูกพืชหลังคาโค้ง ขนาด 6×6 ตารางเมตร

(2) การออกแบบการทำงานของระบบอัจฉริยะ

ก) ในการออกแบบระบบอัจฉริยะ จะแบ่งเป็นระบบควบคุมอุณหภูมิในอากาศ และระบบควบคุมความชื้นในดิน ข) เลือกอุปกรณ์สำหรับระบบควบคุมอุณหภูมิในอากาศ และระบบควบคุมความชื้นในดิน ค) ออกแบบวงจร และประกอบวงจรควบคุมอุณหภูมิในอากาศ และวงจรควบคุมความชื้นในดิน ง) ทดสอบการทำงานของวงจรควบคุมอุณหภูมิในอากาศ และวงจรควบคุมความชื้นในดิน จ) เขียนโปรแกรมควบคุมทั้ง 2 ระบบ คือระบบควบคุมอุณหภูมิในอากาศ และระบบควบคุมความชื้นในดิน โดยกำหนดเงื่อนไขดังนี้ เงื่อนไข ข้อ 1) ระบบควบคุมอุณหภูมิ ตั้งค่าอุณหภูมิมีค่าเท่ากับค่าของตัวแปร X และถ้าอุณหภูมิในโรงเรือนที่มีค่าเพิ่มขึ้น ค่าอุณหภูมิของอุปกรณ์เซนเซอร์จะเปลี่ยนค่าตามอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลง หากอุณหภูมิมีค่ามากกว่าค่าของตัวแปร X ปั๊มน้ำฝอยจะทำงาน เมื่ออุณหภูมิในโรงเรือนลดลง ค่าของอุณหภูมิที่อุปกรณ์เซนเซอร์ก็จะมีค่าลดลงด้วย ถ้าอุณหภูมิต่ำกว่าค่าของตัวแปร X ปั๊มน้ำฝอยก็จะหยุดทำงาน และเงื่อนไข ข้อ 2) ระบบควบคุมความชื้นในดิน โดยตั้งค่าความชื้นในดิน มีค่าเท่ากับค่า ของตัวแปร Y ถ้าความชื้นในดิน ที่ตัวเซนเซอร์ตรวจจับความชื้น (Soil Moisture Sensor) มีค่าน้อยกว่าค่าของตัวแปร Y ปั๊มน้ำหยดจะทำงาน เป็นเวลา 5 นาที เมื่อครบ 5 นาที ปั๊มน้ำหยดจะหยุดทำงาน และโปรแกรมจะทำการวนลูป(loop) การทำงานโดยการเช็คเงื่อนไข ในข้อ 1) และข้อ 2) และจบการทำงาน

(3) การออกแบบระบบพลังงานแสงอาทิตย์

ก. คำนวณค่าโหลดหรือภาระไฟฟ้าของอุปกรณ์ที่ใช้ในระบบทั้งหมด ข. เลือกขนาดแผงโซลาร์เซลล์มีขนาดกำลังไฟฟ้าที่เหมาะสมกับอุปกรณ์ที่ใช้ในระบบทั้งหมด ค. เลือกแบตเตอรี่ที่ใช้ในการจัดเก็บพลังงานไฟฟ้า

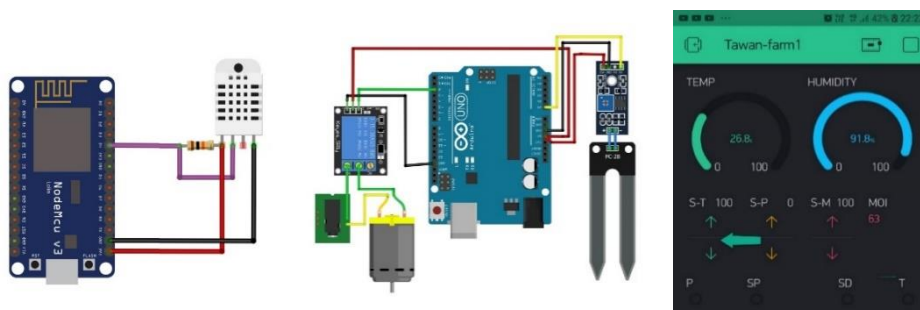
2.1.4.3 ขั้นตอนการสร้าง (Making) ผู้วิจัยได้นำแบบจากการออกแบบระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มาทำการสร้างตามแบบที่ได้ออกแบบไว้ โดยเริ่มจากการสร้างโรงเรือน และประกอบอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามแบบ

(1) สร้างโรงเรียน

ภาพที่ 2 การสร้างโรงเรียน

(2) สร้างระบบอัจฉริยะ

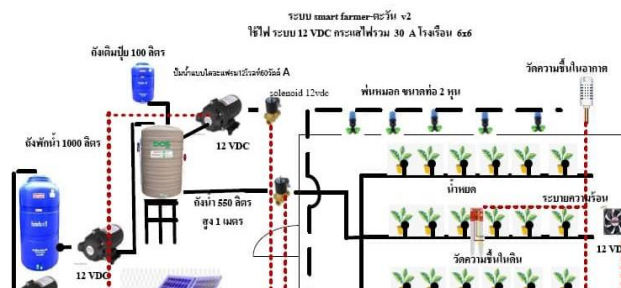

ภาพที่ 3 ระบบควบคุมอุณหภูมิ ระบบควบคุมความชื้นของดิน และหน้าจอแสดงผลระบบควบคุมอุณหภูมิและความชื้นของดิน

(3) สร้างระบบพลังงานแสงอาทิตย์

ภาพที่ 4 ระบบการใช้งานพลังงานแสงอาทิตย์

ภาพที่ 5 ระบบรวมเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

2.1.5 ทดสอบ (Action)

2.1.5.1 ตรวจสอบโรงเรือน ให้เป็นไปตามแบบที่ได้
ออกแบบไว้ข้างต้น

2.1.5.2 ทดสอบการทำงานเซนเซอร์อุณหภูมิ, ทดสอบการ
ทำงานเซ็นเซอร์ความชื้นของดิน และทดสอบการทำงานแอปพลิเคชันควบคุมเซนเซอร์

2.1.5.3 ทดสอบระบบพลังงานแสงอาทิตย์

2.1.6 ปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยได้นำผลของการทดสอบในกรณีที่มี
ข้อผิดพลาดเพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ให้ระบบ มีความสมบูรณ์ ดังนี้

2.1.6.1 ปรับปรุงแก้ไขเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ ในส่วนของการ
ใช้ตัวครอบอุปกรณ์เซนเซอร์อุณหภูมิ ขณะที่ปั้มน้ำฝอยทำงาน เพื่อป้องกันไม่ให้ละอองน้ำ
สัมผัสอุปกรณ์เซนเซอร์ ในการติดตั้งครั้งแรก ใช้ตัวครอบที่มีขนาดเล็ก มีผลทำให้ความร้อนใน
ตัวอุปกรณ์สูงกว่าอุณหภูมิจริง ผลทำให้การทำงานของอุปกรณ์ผิดพลาด

2.1.6.2 ปรับปรุงแก้ไขเซนเซอร์วัดความชื้นของดิน ในส่วน
ของขนาดอุปกรณ์เซนเซอร์วัดความชื้นของดิน ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ในการติดตั้งครั้งแรก
ใช้ตัวเซนเซอร์ที่มีขนาดเล็ก เนื่องจากการทำงานของอุปกรณ์ต้องสัมผัสกับดินและความชื้น
ปัญหาที่เกิดขึ้น คือสนิมจับที่ตัวอุปกรณ์ ทำให้การทำงานของอุปกรณ์ผิดพลาด เมื่อเปลี่ยน
ขนาดอุปกรณ์มีขนาดใหญ่ขึ้น ทำให้ทนต่อสภาวะการทำงานดีขึ้น และค่าที่ได้ตรงตามที่ต้องการ

2.1.6.3 ปรับปรุงแก้ไขในส่วนของการสั่งงานทาง
โทรศัพท์มือถือ ในส่วนหน้าจอสไลด์ หากใช้งานเสร็จให้ออกจากหน้า เพื่อป้องกันมือไปสัมผัส
ทำให้เครื่องทำงานโดยเราไม่รู้ตัว หรือทำงานผิดพลาด

2.1.7 ประเมินผล ผู้วิจัยได้นำระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มาดำเนินประเมินผล โดยการประเมินคุณภาพ ดังแสดงในวิธีการดำเนินการวิจัยดังแสดงในขั้นตอนต่อไป

2.2 การสร้างแบบบันทึกผลการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบการทดสอบประสิทธิภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบบันทึกผลการทดสอบหาประสิทธิภาพ ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

2.2.2 รวบรวมข้อบกพร่องในการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ ตามข้อบกพร่องด้านประสิทธิภาพให้ครอบคลุมการทำงาน

2.2.3 สร้างแบบบันทึกผลการทดสอบหาประสิทธิภาพ ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ฉบับร่าง ผู้วิจัยได้กำหนดการทดสอบหาประสิทธิภาพในการทำงานต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.2.3.1 การทดสอบเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ

2.2.3.2 การทดสอบเซนเซอร์วัดความชื้นของดิน

2.2.3.3 การทดสอบการควบคุมการทำงานของเซนเซอร์ผ่านโทรศัพท์มือถือ

2.2.4 นำแบบบันทึกผลการทดสอบหาประสิทธิภาพ ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ฉบับร่าง เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความเหมาะสมในการทดสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

2.2.5 นำแบบบันทึกผลการทดสอบหาประสิทธิภาพ ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบหาประสิทธิภาพ ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ต่อไป

2.3 การสร้างแบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

2.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

2.3.2 สร้างแบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ ฉบับร่าง

2.3.3 นำแบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ฉบับร่าง เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา สำคัญประเด็นในการประเมินคุณภาพ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

2.3.4 นำแบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ฉบับร่าง ไปดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลการหาคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ต่อไป

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ผู้วิจัยได้นำระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มาดำเนินการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มีวิธีการดำเนินการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มีขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 การทดสอบเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ

3.1.1.1 ตั้งค่าอุณหภูมิในแอปพลิเคชัน ตามค่าอุณหภูมิที่กำหนด (36,37,38,39,40 องศาเซลเซียส)

3.1.1.2 ทดสอบโดยได้ค่าอุณหภูมิที่ตัวเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ ให้ได้ค่าอุณหภูมิตามที่กำหนด ตามข้อ 1

3.1.1.3 เมื่อค่าอุณหภูมิที่ตัวเซนเซอร์ตรงค่าที่ตั้งไว้ตามข้อ 3.1.1.1 ป้อนน้ำฝอยและพัดลมระบายอากาศจะทำงาน

3.1.1.4 หลังป้อนน้ำฝอยและพัดลมระบายอากาศจะทำงาน ค่าอุณหภูมิที่ตัวเซนเซอร์จะลดต่ำกว่าค่าที่กำหนดในข้อ 3.1.1.1 ป้อนน้ำฝอยและพัดลมระบายอากาศจะหยุดทำงาน

3.1.1.5 บันทึกผลการทดสอบลงในตารางการทดสอบ

3.1.2 การทดสอบเซนเซอร์ตรวจจับความชื้นของดิน

3.1.2.1 เตรียมดินที่ค่าความชื้นต่างกันในแต่ละทดสอบ 5 ใบ ค่าความชื้นที่กำหนด (62,64,66,68,70 เปอร์เซ็นต์)

3.1.2.2 ทดสอบเซนเซอร์ตรวจจับความชื้น ในแก้วดินที่มีค่าความชื้นต่างกัน โดยค่าความชื้นในดินที่เตรียมไว้ตามข้อ 3.1.2.1

3.1.2.3 ปรับค่าความชื้นในแอปพลิเคชัน ให้ตรง กับค่าความชื้นของดินที่ตั้งไว้ในข้อ 3.1.2.1

3.1.2.4 เมื่อค่าความชื้นในแอปพลิเคชันตรงตามข้อ 3.1.2.1 ป้อนน้ำหยดจะทำงานเป็นเวลา 5 นาที

3.1.2.5 เมื่อครบเวลา 5 นาที ป้อนน้ำหยดจะหยุดทำงาน

3.1.2.6 บันทึกผลการทดสอบลงในตารางการทดสอบ

3.1.3 การทดสอบการควบคุมการสั่งงานเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ

3.1.3.1 เปิดแอปพลิเคชัน

3.1.3.2 อ่านค่าเซนเซอร์วัดอุณหภูมิขณะทดสอบจากแอปพลิเคชัน 41 องศาเซลเซียส

3.1.3.3 ปรับค่าในแอปพลิเคชันให้ต่ำกว่าค่าอุณหภูมิปัจจุบัน 3 ค่าตามลำดับ (38 ,39,40 องศาเซลเซียส) ป้อนน้ำฝอยและพัดลมจะทำงาน

3.1.3.4 เมื่ออุณหภูมิที่ตัวเซนเซอร์ มีค่าต่ำกว่าค่าที่กำหนดในข้อ 3.1.3.3 ป้อนน้ำฝอยและพัดลมระบบอากาศจะหยุดทำงาน

3.1.3.5 บันทึกผลการทดสอบลงในตารางการทดสอบ

3.1.4 การทดสอบการควบคุมการสั่งงานเซนเซอร์ตรวจจับความชื้นผ่านทางโทรศัพท์มือถือ

3.1.4.1 เปิดแอปพลิเคชัน

3.1.4.2 อ่านค่าเซนเซอร์ตรวจจับความชื้นของดินขณะทดสอบจากแอปพลิเคชัน 60 เปอร์เซ็นต์

3.1.4.3 ปรับค่าความชื้นในแอปพลิเคชัน ผ่านทางโทรศัพท์ให้สูงกว่าความชื้นของดินในขณะทำการวัด 3 ค่าตามลำดับ (66,68,70 องศาเซลเซียส) ป้อนน้ำหยดจะทำงานเป็นเวลา 5 นาที

3.1.4.4 เมื่อครบเวลา 5 นาที ป้อนน้ำหยดจะหยุดทำงาน

3.1.4.5 บันทึกผลการทดสอบลงในตารางการทดสอบ

3.2 ผู้วิจัยได้นำระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มาประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ มีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยทำเรื่องขอหนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ จากสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3.2.2 ผู้วิจัยจัดเตรียม สถานที่ในการประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์และจัดเตรียมวิธีโอเอสไอการทำงานระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

3.2.3 ผู้วิจัยนำระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ ทำการสาธิตการทำงาน แนะนำและอธิบายวิธีการออกแบบ สร้าง พัฒนา พร้อมทั้งวิธีการใช้งานระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ดู และตอบคำถามตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญ ได้ซักถามกับผู้วิจัย หรือนำวิธีโอเอสไอการทำงานระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ เปิดให้ผู้เชี่ยวชาญได้ดู แนะนำและอธิบายวิธีการออกแบบ สร้าง พัฒนา พร้อมทั้งวิธีการใช้งานระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ดู และตอบคำถามตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญ ได้ซักถามกับผู้วิจัย

3.2.4 ผู้เชี่ยวชาญทำการทดสอบหรือสอบถามข้อสงสัยในการใช้งานระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

3.2.5 ผู้วิจัยแจกแบบประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ พร้อมอธิบายรายละเอียดในการประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญทราบ

3.2.6 ผู้เชี่ยวชาญ ทำการประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

3.2.7 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์จากผู้เชี่ยวชาญ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วยโรงเรือนปลูกพืชหลังคาโค้ง เสาตรงขนาด 6×6 ตารางเมตร ล้อมรอบด้วยตาข่ายกันแมลง, พลาสติกพร้อมด้วยระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ ที่สามารถควบคุมอุณหภูมิ ความชื้นอากาศ ควบคุมความชื้นของดิน มีแอปพลิเคชันควบคุมการทำงานของเซนเซอร์ผ่านโทรศัพท์มือถือที่ง่ายต่อการใช้งาน มีความปลอดภัย ง่ายต่อการบำรุงรักษา และระบบการผลิตไฟฟ้าจากแผงโซลาร์เซลล์ ที่เหมาะสมกับการใช้งานของระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ ช่วยให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

ในการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบหาประสิทธิภาพ โดยมีผลการทดสอบหาประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1 ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ ในภาพรวมพบว่าเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ สามารถทำงานตามอุณหภูมิที่ตั้งไว้ (36 - 40 องศาเซลเซียส) คิดเป็นร้อยละ 100

2.2 ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพเซนเซอร์วัดความชื้นของดิน ในภาพรวมพบว่า เซนเซอร์วัดค่าความชื้นของดิน สามารถทำงานตามความค่าความชื้นของดิน ที่ตั้งไว้ (62 - 70 เปอร์เซ็นต์) คิดเป็นร้อยละ 100

2.3 ผลการทดสอบการควบคุมการทำงานผ่านโทรศัพท์มือถือโทรศัพท์มือถือ ในภาพรวมพบว่า การควบคุมการทำงานของเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ และเซนเซอร์วัดความชื้นของดินผ่านโทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผลการประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการออกแบบ	4.90	0.31	มากที่สุด
2. ด้านวัสดุอุปกรณ์	4.89	0.32	มากที่สุด
3. ด้านการใช้งาน	4.78	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการประกอบติดตั้ง การบำรุงรักษา และความปลอดภัย	4.62	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.79	0.42	มากที่สุด

ผลการประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับที่มีคุณภาพมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ พบว่า ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบเพราะได้นำเอาแนวคิดกระบวนการเทคโนโลยี (สาขาออกแบบและเทคโนโลยี, 2554) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ เนื่องมาจากกระบวนการดังกล่าวมีขั้นตอนที่ชัดเจน ที่เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนในการศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นได้รวบรวมข้อมูล เลือกรูปแบบการออกแบบและสร้าง ทดสอบ ปรับปรุงแก้ไข และประเมินผล ทำให้สิ่งที่พัฒนาขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการในการปลูกพืชของเกษตรกรสอดคล้องกับแนวคิดเกษตร 4.0 ที่ว่า เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นนี้จะตอบโจทย์การใช้งานได้จริงในการทำเกษตรช่วยลดระยะเวลาและแรงงาน และในการยอมรับนวัตกรรมนั้น (สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร, 2563)

2. ผลการทดสอบประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 100 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีระศักดิ์ วงษ์บกขไพศาล และคณะ ที่ว่า ระบบควบคุมที่ออกแบบสามารถทำงาน เพื่อควบคุมการทำงาน ได้ตรงตามค่าที่กำหนดไว้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ ให้สามารถควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นในดิน โดยสามารถควบคุมการทำงาน ได้ทั้งในแบบการควบคุมด้วยมือ และแบบอัตโนมัติ สามารถเริ่มและหยุดการทำงานได้ตรงตามค่าที่กำหนดไว้ ตามเงื่อนไขซึ่งเป็นอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสมในการเพาะปลูกพืชได้เป็นอย่างดี (จีระศักดิ์ วงษ์บกขไพศาล และคณะ, 2562)

3. ผลการประเมินคุณภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์จากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวม มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับที่มีคุณภาพมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติกานต์ วิบูลย์พานิช ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบตัวต้นแบบระบบโรงเรือนอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุ โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสรรพสิ่ง ที่มีผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดีมาก (รัตติกานต์ วิบูลย์พานิช, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิขิต อ่านคำเพชร และธรรบ อักษร ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องโรงเพาะเห็ดนางฟ้าอัจฉริยะ พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจกับเครื่องควบคุมอุณหภูมิและความชื้นนี้เพราะทำให้เห็ดนางฟ้ามีการเติบโตอย่างสม่ำเสมอ ได้ผลผลิตมากขึ้นผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดี (ลิขิต อ่านคำเพชร และธรรบ อักษร, 2560) และสอดคล้องกับ อรพรรณ แซ่ตั้ง และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบโรงเรือนสำหรับควบคุมอุณหภูมิและความชื้น โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง เพื่อส่งเสริมการเพาะเลี้ยงเห็ดเห็ดแครง ผลการประเมินความคิดเห็นของผลการออกแบบโรงเรือนสำหรับควบคุม อุณหภูมิและความชื้น โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง เพื่อส่งเสริมการเพาะเลี้ยงเห็ดแครงโดยรวมมีระดับ ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่สามารถนำตัวต้นแบบระบบโรงเรือนอัจฉริยะ โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสรรพสิ่งได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาปัญหาและความต้องการระบบฯ จากเกษตรกร เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบระบบฯ ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้าง ออกแบบโครงสร้างระบบฯ ให้เป็นไปตามมาตรฐานความยาวของหลัก ทำให้ไม่ต้องตัดต่อหลักช่วยประหยัดเวลาและค่าแรงคนงานในการประกอบติดตั้ง เลือกใช้หลักโดยใช้หลักกัลป์วาไนท์ ซึ่งมีมีความแข็งแรง น้ำหนักเบา ตัดโค้งได้ง่าย และอายุการใช้งานยาวนาน (อรพรรณ แซ่ตั้ง และคณะ, 2560)

ส่วนในการออกแบบระบบควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นในดิน ผู้วิจัยได้ออกแบบระบบฯ ให้สามารถควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นในดิน ให้มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกพืช ออกแบบระบบผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ มาใช้ในการทำงานของระบบ เนื่องจากแหล่งพลังงานหลักอาจอยู่ห่างจากที่ตั้งของระบบ อีกทั้งยังได้ออกแบบระบบให้สามารถควบคุมการใช้งานผ่านโทรศัพท์มือถือ ทำให้ง่ายต่อการควบคุมการสั่งการทำงานระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ได้ง่ายและมีความปลอดภัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ สามารถแก้ปัญหาการทำการเกษตรในรูปแบบเดิม ๆ เช่น สามารถควบคุมอุณหภูมิ ความชื้นของดิน ให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช สามารถป้องกันแมลงศัตรูพืช เป็นต้น และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

ที่ต้องการการปลูกพืชที่ไม่ใช้สารเคมี และการปลูกพืชที่ต้องการ นอกฤดูกาลได้ โดยการนำเอา ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยในการควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นให้มีความเหมาะสม ของพืชในแต่ละชนิด ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์ใน ภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการประเมินคุณภาพระบบ เทคโนโลยีอัจฉริยะเกษตรอินทรีย์จากผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ ที่มีคุณภาพมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยในการ เจริญเติบโตของพืชในเรือนและการใส่ปุ๋ยร่วมด้วย 2) ควรศึกษาชนิดของพืชที่เหมาะสมใน การปลูกพืชในโรงเรือน 3) ควรศึกษาข้อมูลพื้นที่เหมาะสมกับการปลูกพืชในโรงเรือนตามสภาพ ภูมิอากาศในแต่ละภาคของประเทศไทย 4) ข้อมูลพื้นฐานประโยชน์ของโรงเรือนแต่ละแบบ และโรงเรือนแบบไหนควรปลูกพืชชนิดใดจึงจะมีความเหมาะสม 5) ควรมีแนวทางการลดต้นทุน ในการสร้างโรงเรือนและระบบอัจฉริยะ ที่ประหยัดต้นทุนต่ำ วัสดุหาได้ในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- จำเริญ ยืนยงสวัสดิ์ และคณะ. (2543). หลักการกสิกรรม. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2563 จาก <http://natres.psu.ac.th/Department/plantscience/510-111web/index.htm>
- จิระศักดิ์ วงษ์บงกชไพศาล และคณะ. (2562). โปรแกรมทดสอบอุณหภูมิและความชื้นในดิน สำหรับโรงเรือนอัจฉริยะเพื่อใช้ปลูกผักออร์แกนิกส์. ใน การประชุมวิชาการและพัฒนา เชิงประยุกต์ครั้งที่ 11. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ธนากร น้ำหอมจันทร์ และอดิกร เสรีพัฒนานนท์. (2556). ระบบควบคุมอุณหภูมิและความชื้น สัมพัทธ์ในโรงเรือนเพาะปลูกพืชไร้ดิน แบบทำความเย็นด้วยวิธีการระเหยของน้ำ ร่วมกับการสเปรย์ละอองน้ำแบบอัตโนมัติ โดยใช้ระบบควบคุมเชิงตรรกะแบบ โปรแกรมได้. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 8(1), 98-111.
- ธนากรแห่งประเทศไทย. (2563). ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2563 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_26Sep2019.aspx
- รัตติกานต์ วิบูลย์พานิช. (2560). การออกแบบตัวต้นแบบระบบโรงเรือนอัจฉริยะเพื่อส่งเสริม ความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุ โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อทุกสรรพสิ่ง. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ลิขิต อ่านคำเพชร และธรรป อักษร. (2560). โรงเพาะเห็ดนางฟ้าอัจฉริยะ การวิจัย 4.0 เพื่อ การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอ ผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชธานี.

- สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร. (2563). โรงเรือนพลาสติกเพื่อการผลิตพืชผักคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.nstda.or.th/agritec/greenhouse/>
- สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร. (2563). โรงเรือนอัจฉริยะนวัตกรรมตอบโจทย์เกษตร 4.0. เรียกใช้เมื่อ 11 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.nstda.or.th/agritec/78-featured-article/303-smart-green-house/>
- สาขาออกแบบและเทคโนโลยี. (2554). กระบวนการเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- อรพรรณ แซ่ตั้ง และคณะ. (2560). การออกแบบโรงเรือนสำหรับควบคุมอุณหภูมิและความชื้นโดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง เพื่อส่งเสริมการเพาะเลี้ยงเห็ดแครง. วารสารการอาชีวและเทคนิคศึกษา, 7(13), 87-97.

ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี
ต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และความสำเร็จของการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก*

THE EFFECT OF EMPOWERMENT AND HUSBAND SUPPORT
PROGRAM ON BREASTFEEDING BEHAVIOR AND SUCCESS OF
BREASTFEEDING AMONG ADOLESCENT PREGNANT WOMEN

เบญจวรรณ ละหุการ

Benjawan Lahukarn

ทัศนีย์ หนูนารณ

Tassanee Noonart

มลิวัลย์ รัตยา

Maliwan Rattaya

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช

College of Nursing, Nakhon Si Thammarat, Thailand

วันเพ็ญ บุญรัตน์

Wanpen Boonrat

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต้นเรียน

Ban - Tonreab Health Promotion Centre, Thailand

E-mail: benjawan@bcnnakhon.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก โดยใช้ทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิบสัน กลุ่มตัวอย่าง คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรก อายุครรภ์ตั้งแต่ 32 สัปดาห์ ถึงอายุครรภ์ก่อน 37 สัปดาห์ ที่มาฝากครรภ์ โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายตามเกณฑ์คัดเข้า จำนวน 50 ราย แบ่งเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง จำนวน 25 ราย ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี และกลุ่มควบคุม ได้รับการพยาบาลตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง เป็นโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินความรู้ แบบประเมินเจตคติและแบบ

* Received 3 July 2020; Revised 29 September 2020; Accepted 18 October 2020

ประเมินพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เครื่องมือที่ใช้ในการกำกับการทดลอง คือ แบบบันทึกการปฏิบัติพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบที ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรม มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$, $p < .001$, $p < .001$ ตามลำดับ) ดังนั้นผลการศึกษานี้ พบว่า โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นแรกเกิดความรู้ เจตคติและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เหมาะสม นำไปสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

คำสำคัญ: โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี, พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, มารดาวัยรุ่นแรก

Abstract

The article of this research has objective to study the effects of empowerment programs with the support of husbands on breastfeeding behavior and breastfeeding success in first - term adolescent mothers. Using Gibson's empowerment theory. The sample was the first adolescent pregnant woman. Pregnant from 32 weeks to gestation before 37 weeks of antenatal care. One hospital in Nakhon Si Thammarat. The sample was selected by simple random sampling according to the selection criteria of 50 persons, divided into two groups 25 people in the experimental group received the empowerment program with the support of the husband. And control group Receive regular nursing care. The experimental tool was an empowerment program in conjunction with the husband's journey. The tools used for data collection consisted of a questionnaire consisting of 3 parts: personal record Knowledge assessment form for breastfeeding and an attitude assessment form regarding breastfeeding. Breastfeeding behavior assessment form and tools used to direct the experiment Is a record of breastfeeding behavior practice For the first teenage mother. The data were analyzed by means of frequency, percentage, mean, standard deviation, and T - tests. The study found that The experimental group after receiving the program They had mean scores on knowledge, attitudes and breastfeeding behavior. Were significantly higher than before and than the control group ($p < .001$, $p < .001$, $p < .001$, respectively). The results of this study

revealed that the empowerment program with the support of the husband It will help pregnant women, adolescent first pregnancies, to have proper breastfeeding habits. Lead to success in breastfeeding.

Keywords: Empowerment Program with Husband Support, Breastfeeding Behavior, First Teenage Mother

บทนำ

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจัดเป็นปัญหาทางสังคม และปัญหาทางสาธารณสุขของทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาพบว่ามีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น (แวนดาว พิมลธเรศ, 2555) ซึ่งสถิติหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่อายุ 15 - 19 ปี ทั่วโลก พบมีประมาณ 42.50 ต่อหญิงตั้งครรภ์ 1,000 ราย (Hamilton, E. et al., 2009) โดยมากกว่าร้อยละ 95 อยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา และมีอัตราสูงสุดอยู่ในประเทศแถบแอฟริกาใต้ (World Health Organization, 2014) สำหรับประเทศไทยสถิติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ระหว่างปี พ.ศ. 2543 - 2553 พบว่าอยู่ในลำดับที่ 5 ของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีอัตราการคลอดของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น 47 ราย ต่อหญิงวัยรุ่น 1000 ราย (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในประเทศไทยสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชีย และเป็นอันดับที่ 2 ของโลก โดยอัตราการตั้งครรภ์วัยรุ่นเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15.51 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 16.59 และมีอัตราสูงสุดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 19.6 ส่วนในภาคใต้พบ มีอัตราร้อยละ 13.8 (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556) ซึ่งถึงแม้จะมีอัตราต่ำกว่าภาคอื่น แต่ก็ยังคงสูงกว่าแผนพัฒนาสุขภาพฉบับที่ 10 ที่กำหนดเป้าหมายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไว้ไม่เกินร้อยละ 10 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2556) จากสถิติดังกล่าวเห็นได้ว่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นยังคงเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญสำหรับประเทศไทย

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพต่าง ๆ มากมายทั้งต่อตนเองและทารก เนื่องจากส่วนใหญ่เกิดจากการไม่ได้วางแผน และการขาดความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ จึงเกิดปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เศรษฐกิจและสังคม (ศรุตยา รองเลื่อน และคณะ, 2555) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงเป็นภาวะเสี่ยงทางด้านสาธารณสุข เพราะสามารถเกิดภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ได้สูง (นริลักษณ์ สุวรรณโนบล และคณะ, 2558) ประกอบกับการปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์ที่ไม่ถูกต้อง และการไม่ฝากครรภ์ตามกำหนดของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มีผลทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ไปจนถึงระยะหลังคลอด (ปริญญา เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2556) เนื่องจากการดาวน์วัยรุ่น ขาดวุฒิภาวะ ขาดประสบการณ์ ขาดความพร้อมในการเตรียมตัวในการตั้งครรภ์และการเป็นมารดา มีความสามารถในการแก้ปัญหาจำกัด อาจทำให้เป็นการยาก

ที่จะยอมรับบุตรในครรภ์และยอมรับในบทบาทมารดา การขาดความรู้ในการเลี้ยงดูทารกจะทำให้มารดาวัยรุ่นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทารกได้โดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทารก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทารก ทำให้ทารกไม่ได้รับความรักความสนใจจากมารดา อาจถูกทำร้ายหรือถูกทอดทิ้ง ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของทารกและอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาได้ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงการไม่สามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาและไม่บรรลุถึงความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาของมารดาวัยรุ่น (มยุรา เรืองเสรี และวราทิพย์ แก่นการ, 2562) อีกทั้งการมีวุฒิภาวะที่ไม่พร้อมต่อบทบาทการเป็นมารดา จะทำให้มารดาวัยรุ่นเกิดความขัดแย้งกับความรู้สึกที่ต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น เกิดความรู้สึกต่อต้านและคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอในการเลี้ยงลูก (มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2562) ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเป็นมารดา โดยเฉพาะความพร้อมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะหลังคลอด ซึ่งพบว่า วัยรุ่นสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน เพียงร้อยละ 12.6 (Laisirunagrai, Y. et al., 2008) โดยต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทยจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายและมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดเป็นเป้าหมาย 1 ใน 6 ของ Global Nutrition Target 2025 (World Health Organization, 2014)

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้มารดาไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านมารดา ด้านบุตร บุคลากรทางสุขภาพ และการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งพบว่าภาวะสุขภาพของมารดาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น มารดาป่วย นานนมไหลน้อย มีปัญหาด้านหิวนม เต้านมคัดตึง เหนื่อยล้า อ่อนล้า ความรู้ ทักษะและความเชื่อ เป็นต้น (พรณี หาญคิมหันต์ และคณะ, 2554) ปัจจัยด้านบุตร เช่น ทารกน้ำหนักตัวน้อย คลอดก่อนกำหนด ภาวะลื่นติด การดูดกลืนไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น (สุอารีย์ อันตรการ, 2553); (สุตาภรณ์ พยัคฆเรือง, 2555) ปัจจัยด้านบุคลากรทางสุขภาพ เช่น ทักษะ ความรู้ ทักษะการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนทางสังคม เช่น สามัคคีและสมาชิกในครอบครัว วัฒนธรรม และนโยบายในทุกๆระดับ เป็นต้น (กุสุมา ชูศิลป์ และศิริพร กัญชนะ, 2555); (สุตาภรณ์ พยัคฆเรือง, 2555) ดังนั้นการสนับสนุนให้แม่มีความรู้ มีทักษะ มั่นใจและมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (พรณา ตั้งสุขสันต์, 2555); (ยุพียง แห่งเขาวนิช, 2555) ยิ่งได้รับการสนับสนุนตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอดจะช่วยให้มารดามีการเตรียมพร้อมตั้งแต่แรก ๆ ทำให้มารดามีความมั่นใจและลดความวิตกกังวลในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้มากขึ้น ซึ่งมีผลที่จะทำให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้นอีกด้วย

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะด้านจิตสังคมของมารดาหลังคลอด โดยจะช่วยให้มารดาวัยรุ่นสามารถพัฒนาและปรับตัวต่อการเป็นมารดาได้อย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ โดยการที่มารดาวัยรุ่นจะเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีความตั้งใจจริงที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีการสร้างแรงจูงใจ กล่าวคือ บุคคลจะมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามเป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างพลังอำนาจในตนเอง ทั้งนี้ การเสริมสร้างพลังอำนาจ จะช่วยให้บุคคลเกิดความตระหนัก เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการให้บรรลุผล (Gibson, G. H., 1995) นอกจากนี้ การสนับสนุนของสามี ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะมีผลต่อระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้นานยิ่งขึ้น โดยพบว่า หากสามีมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ก็มักจะให้ภรรยาอยู่บ้านเลี้ยงลูก ก็จะเพิ่มระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้นานขึ้นได้ (Emmanuel, A., 2015)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิbson (Gibson, G. H., 1995) ร่วมกับการสนับสนุนของสามี มาประกอบเป็นวิธีการต่าง ๆ ในขั้นตอนของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีที่เหมาะสมกับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก เพื่อให้มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกเกิดการเรียนรู้ สามารถปรับบทบาทการเป็นมารดาได้เหมาะสม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกและความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผล
2. เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกและความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผล

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการสนับสนุนของสามี โดยแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิbson (Gibson, G. H., 1995) กล่าวว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นกระบวนการทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้มีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง มีความสามารถในการค้นพบปัญหาและความต้องการของตนเอง ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา

ได้ด้วยตนเอง โดยประกอบไปด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การค้นพบความเป็นจริง (discovering reality) 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical reflective) 3) การดำเนินการหรือการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม (taking charge) และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (holding on) ส่วนการสนับสนุนของสามีนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า สามี เป็นแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมที่มีประสิทธิภาพและมีความสำคัญมากสำหรับมารดาวัยรุ่น เนื่องจาก เป็นบุคคลที่ใกล้ชิด ให้ความรักความเข้าใจ และควรดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่ จะช่วยให้มารดาวัยรุ่นเกิดความมั่นคงทางอารมณ์ มีกำลังใจในการเผชิญปัญหาและที่สำคัญคือ สามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลี้ยงลูกที่ถูกต้องและเหมาะสม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกหลายคนอาจมีความต้องการและตั้งใจจะเลี้ยงทารกด้วยนมแม่ซึ่งอาจมีปัญหหรืออุปสรรคบางอย่างเกิดขึ้นหลังคลอด เช่น ปัญหาของหัวนม เต้านม น้ำนมไหลน้อยหรือไม่ไหล เป็นต้น (Balogun, O. O. et al., 2015) ซึ่งทำให้มารดาไม่มีความรู้ หรือไม่ตระหนักในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (จิตรรัตน์ หวังสวัสดิ์ และคณะ, 2557) เมื่อรู้สึกน้ำนมไม่พอและน้ำนมไม่ไหล ทำให้มารดาวิตกกังวลกลัวบุตรจะได้รับนมไม่เพียงพอจึงทำให้มารดาตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมผสมร่วมด้วย เมื่อมารดาไม่ได้ให้บุตรดื่มนมอย่างเหมาะสมทุก 2 - 3 ชั่วโมง การสร้างและไหลของน้ำนมก็จะลดลง เพราะการดูดนมของทารกเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความคงที่ของการหลั่งฮอร์โมนโปรแลคตินในระยะหลังคลอด หากมารดาไม่ได้ให้บุตรดื่มนมในระยะเวลาที่เหมาะสม ระดับฮอร์โมนโปรแลคตินจะลดลงสู่ระดับปกติในสัปดาห์ที่ 2 - 3 หลังคลอด ส่งผลให้น้ำนมแห้งหรือน้ำนมไม่เพียงพอ (พรณี หาญคิมหันต์ และคณะ, 2554) ดังนั้นการสนับสนุนให้แม่มีความรู้ มีทักษะ มั่นใจและมีกำลังใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (พรณา ตั้งสุขสันต์, 2555) ยังได้รับการสนับสนุนตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอดจะช่วยให้มารดาเตรียมพร้อมตั้งแต่แรก ๆ ทำให้มารดามีความมั่นใจและลดความวิตกกังวลในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้มากขึ้น ซึ่งมีผลที่จะทำให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้นอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้จัดโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาสภาพการณ์จริง ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยเชื่อว่าโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรกมีพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เหมาะสม นำไปสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ชนิดสองกลุ่มวัดผลก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (Two Group Pretest - Posttest Control Group Design) ประชากร คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรก ที่มาฝากครรภ์ โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในภาคใต้ เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ดังนี้ 1) ไม่มีภาวะแทรกซ้อนเสี่ยงสูงอื่น ๆ ขณะตั้งครรภ์ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ครรภ์แฝด รกลอกตัวก่อนกำหนด ภาวะน้ำคร่ำแตกก่อนกำหนด เป็นต้น 2) ทารกในครรภ์ไม่มีความผิดปกติ 3) สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ 4) ยินดีให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้ 5) ไม่มีข้อห้ามในการให้มอบบุตรหลังคลอด 6) มีความยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย ศึกษาในกลุ่มควบคุม จำนวน 25 รายจนครบก่อน แล้วจึงศึกษาในกลุ่มทดลอง 25 ราย ซึ่งได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีเพื่อป้องกันการปนเปื้อน (contamination) ระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือน มกราคม – ธันวาคม 2562

1. พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีต่อพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก

2. ขออนุมัติการวิจัยในมนุษย์จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช เลขที่ 017/2562

3. ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระยะเวลาที่เข้าร่วมการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการเข้าร่วมการวิจัย และเปิดโอกาสให้ซักถามรายละเอียด พร้อมสอบถามความสนใจในการเข้าร่วมการวิจัย และแจ้งกำหนดการทำกิจกรรมกลุ่มตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจะให้ลงนามในแบบฟอร์มการยินยอมให้การทำวิจัยและพิทักษ์สิทธิของผู้ร่วมวิจัยทั้ง 50 คน ซึ่งการดำเนินการผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยดำเนินการกับกลุ่มควบคุมก่อน เพื่อป้องกันการปนเปื้อน (contamination) ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

4. ดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 กลุ่มควบคุม ครั้งที่ 1 เข้าพบหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรกที่มีอายุครรภ์ในช่วง 32 - 36 สัปดาห์ เริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพ และให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรกตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ทำแบบประเมินความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากนั้นให้การพยาบาลตามปกติ ใช้เวลา 15 นาที ครั้งที่ 2 วันที่ 2 หลังคลอด

ตอบแบบประเมินอีกครั้ง จากนั้นให้การพยาบาลตามปกติ ใช้เวลา 15 นาที และติดตามระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วง สัปดาห์ที่ 1, 2 และเดือนที่ 1 - 2, 3 - 4 และ 6 เดือน

4.2 กลุ่มทดลอง โดยผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งจัดกิจกรรมเป็นทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล ผู้วิจัยดำเนินการในกลุ่มทดลองระหว่างเวลา 14.00 - 15.00 น. ของแต่ละวัน ใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 45 - 60 นาที รูปแบบกิจกรรมจะเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีตามขั้นตอนทั้ง 4 โดยให้ความรู้ คำแนะนำ แก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรกและสามี รวมถึงจัดให้มีการดาต้นแบบเล่าที่ประสบความสำเร็จ ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาเล่าประสบการณ์ของตนเอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนะนำการปฏิบัติ วิธีการผ่อนคลาย ร่วมหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตลอดจนให้การช่วยเหลือมารดาวัยรุ่นครั้งแรกหลังคลอดเป็นรายบุคคล ติดตามเยี่ยมทางโทรศัพท์ สอบถามการปฏิบัติที่ผ่านมา ให้กำลังใจ ชมเชย การปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จ เป็นการเสริมแรงบวก และแนะนำเพิ่มเติมในกรณีที่ยังปฏิบัติไม่ถูกต้อง เป็นรายบุคคล และติดตามระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วง สัปดาห์ที่ 1, 2 และเดือนที่ 1 - 2, 3 - 4 และ 6 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง เป็น โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิบสัน (Gibson, G. H., 1995) และจากการทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มารดาวัยรุ่นครั้งแรก มีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่ดีเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โปรแกรมนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 6 เดือน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความตรงของเนื้อหา เท่ากับ 0.80

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 3 ส่วน ได้แก่

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบเติมคำในช่องว่าง และเลือกตอบตามความเป็นจริง จำนวน 14 ข้อ

2.2 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.86

2.3 แบบประเมินเจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.88

2.4 แบบประเมินพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.90

โดยแบบประเมินความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์มาจากแบบสอบถามของ มลิวัลย์ ชาญชัยวีระพันธุ์และคณะ โดยปรับด้านภาษาให้เหมาะสม ชัดเจน เข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น (มลิวัลย์ ชาญชัยวีระพันธุ์ และคณะ, 2556)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการกำกับการทดลอง

แบบบันทึกการปฏิบัติพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สำหรับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกในกลุ่มทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกใช้ในการบันทึกข้อมูลระหว่างการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตลอดระยะเวลา 6 เดือนหลังคลอด ประกอบด้วย แบบบันทึกจำนวนครั้งของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในแต่ละวัน และปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 50 ราย แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวนกลุ่มละ 25 ราย กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีอายุต่ำสุด 16 ปี สูงสุด 19 ปี กลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย 18.04 ปี ($SD = 1.24$) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 92 มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 72 สถานภาพคู่ ร้อยละ 96 กลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย 18.28 ปี ($SD = .94$) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 88 มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 76 สถานภาพคู่ ร้อยละ 92 และมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร้อยละ 100 ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกและความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีพบว่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 ดังนั้นคือหลังได้รับโปรแกรมมีคะแนนความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 93.40$, $SD = 2.38$) สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ($M = 30.40$, $SD = 9.34$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 33.67$, $p < .001$) คะแนนเจตคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 76.20$, $SD = 1.47$) สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ($M = 50.36$, $SD = 3.31$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 36.58$, $p < .001$) คะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 57.04$, $SD = 2.24$) สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ($M = 31.84$, $SD = 7.21$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 14.29$, $p < .001$)

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นแรกและความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี

ครั้งที่ของการประเมิน	ความรู้		เจตคติ		พฤติกรรม	
	M	SD	M	SD	M	SD
ก่อนการทดลอง	30.40	9.34	50.36	3.31	31.84	7.21
หลังการทดลอง	93.40	2.38	76.20	1.47	57.04	2.24

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นแรกและความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังนั้นคือกลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 93.40$, $SD = 2.38$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 47.40$, $SD = 19.84$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 11.50$, $p < .001$) คะแนนเจตคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 76.20$, $SD = 1.47$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 54.92$, $SD = 3.06$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 31.27$, $p < .001$) และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 57.04$, $SD = 2.24$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 35.64$, $SD = 8.22$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 12.55$, $p < .001$)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นแรกและความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

กลุ่ม	ความรู้		เจตคติ		พฤติกรรม	
	M	SD	M	SD	M	SD
กลุ่มควบคุม	47.40	19.84	54.92	3.06	35.64	8.22
กลุ่มทดลอง	93.40	2.38	76.20	1.47	57.04	2.24

ผลการเปรียบเทียบระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วง สัปดาห์ที่ 1, 2 และเดือนที่ 1 - 2, 3 - 4 และ 6 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ พบว่า กลุ่มทดลองมีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (ร้อยละ 48) มากกว่ากลุ่มควบคุม (ร้อยละ 20)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรม และความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสนับสนุนแนวความคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของภรรยา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาลี แซ่เบ๊ ที่พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการสนับสนุนของครอบครัวและการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรกได้ค้นหาสภาพการณ์จริง มีการสะท้อนคิดอย่างมีวิจลณญาณ เกิดความตระหนัก เห็นถึงความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของสามีในการช่วยเหลือให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นสามารถประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาลี แซ่เบ๊, 2561)

ผลการวิจัยพบว่า มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก และความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ว่า การสนับสนุนให้แม่มีความรู้ มีทักษะ มั่นใจและมีกำลังใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนม (พรนภา ตั้งสุขสันต์, 2555); (ยุพยง แห่งชวนิช, 2555) ยังได้รับการสนับสนุนตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอดจะช่วยให้มารดามีการเตรียมพร้อมตั้งแต่แรก ๆ ทำให้มารดามีความมั่นใจและลดความวิตกกังวลในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้มากขึ้น ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากสามีก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เนื่องจากพบว่า การสนับสนุนจากสามี ญาติหรือผู้อาวุโสมีอิทธิพลต่อการเพิ่มระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาลี แซ่เบ๊, 2561) ส่งผลให้ตนเองประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ นอกจากนี้การได้เห็น ได้ฟังมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มาพูดคุย เล่าประสบการณ์ของตนเอง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (เปมิกา บุตรจันทร์ และคณะ, 2559) มารดาวัยรุ่นได้รับประสบการณ์ทางอ้อมจากการสังเกตต้นแบบ การชักจูงด้วยคำพูด กล่าวชมเชย การให้กำลังใจ การติดตามอย่างต่อเนื่อง การโทรศัพท์ติดตามเป็นการเสริมแรงด้านบวก ช่วยกระตุ้นการปฏิบัติ และแก้ปัญหาให้กับ

กลุ่มตัวอย่าง ทำให้เกิดความมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (สุจิตรา ยวงทอง และคณะ, 2555) นอกจากนี้การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งผลให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานขึ้น (Emmanuel, A., 2015) การสนับสนุนของสามีก็เช่นกัน หากสามีมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็จะสนับสนุนให้ภรรยาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้นานยิ่งขึ้น (ศิริวรรณ ทุมเชื้อ และอัญญา พลดเปลื้อง, 2558) ส่งผลให้ประสบความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นครั้งแรก โดยใช้ทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจ ทำให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรกได้ค้นหาสภาพการณ์จริง มีการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ เกิดความตระหนัก เห็นถึงความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เลือกรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของสามีในการช่วยเหลือให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ซึ่งมารดาวัยรุ่นครั้งแรกเกิดการเรียนรู้ สามารถปรับบทบาทการเป็นมารดาได้เหมาะสม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ด้านปฏิบัติการพยาบาล จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามี ช่วยให้มารดาวัยรุ่นครั้งแรกมีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงควรนำวิธีการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีร่วมกับการพยาบาลตามปกติ ส่วนการให้ความรู้ ควรมีการให้ความรู้ที่เฉพาะเจาะจงและตรงตามปัญหาและความต้องการของแต่ละบุคคล ควรมีการนำต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้การพยาบาลมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นการช่วยให้มารดาวัยรุ่นครั้งแรกมีแนวทางในการวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างเหมาะสม ทำให้ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากยิ่งขึ้น 2) ด้านการบริหาร ผู้บริหารควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ โดยอาจนำไปประยุกต์เป็นมาตรฐานการดูแลมารดาวัยรุ่นครั้งแรก โดยการจัดสรรสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในโปรแกรมเพื่อเพิ่มแนวทางในการดูแลมารดาวัยรุ่นครั้งแรก **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป**

1) ควรนำโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีมาปรับใช้และขยายผลไปยังมารดาวัยรุ่นที่ต้องการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาให้ประสบความสำเร็จ 2) ควรนำ

โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับการสนับสนุนของสามีไปขยายผลในมารดากลุ่มอื่นที่มีปัญหาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ในกรณีที่ไม่มีข้อห้ามในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

เอกสารอ้างอิง

- เปมิกา บุตรจันทร์ และคณะ. (2559). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อการรับรู้สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสมาชิกครอบครัวในชุมชน. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 34(4), 97-105.
- แววดาว พิมพ์เรศ. (2555). อุบัติการณ์การตั้งครรภ์และภาวะแทรกซ้อนของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในโรงพยาบาลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า, 29(4), 301-310.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). แผนการดูแลหญิงตั้งครรภ์อย่างมีคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2557 จาก www.anamai.moph.go.th
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). สถานการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่น พ.ศ. 2556. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2557 จาก http://www.m-society.go.th/document/statistic/statistic_7883.pdf
- กุสุมา ชูศิลป์ และศิริพร กัญชนะ. (2555). สถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. ใน ศุภวิทย์ มุตตามระ, กุสุมา ชูศิลป์, อุมาพร สุทัศน์วรวิฑู, วราภรณ์ แสงทวีสิน, และยุพยง แห่งเชาวนิช (บรรณาธิการ), ตำราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. (หน้า 81 - 89). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย.
- ธิดารัตน์ หวังสวัสดิ์ และคณะ. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ของมารดาในจังหวัดนราธิวาส. พยาบาลสาร, 41(5), 123-133.
- นริลักษณ์ สุวรรณโนบล และคณะ. (2558). ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่น: กรณีศึกษาโรงพยาบาลด่านขุนทด. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 33(4), 200-210.
- ปฎิญา เอี่ยมสำอาง และคณะ. (2556). ปัจจัยเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำที่ไม่ตั้งใจของวัยรุ่น. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 8(1), 55-66.
- พรณา ตั้งสุขสันต์. (2555). แนวปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะตั้งครรภ์. ใน กรรณิการ์ วิจิตรสุคนธ์, พรรณรัตน์ แสงเพิ่ม, นันทิยา วัฒนา, สุพินดา เรืองจิรัชเจียร, และสุดาภรณ์ พยัคฆะเรือง (บรรณาธิการ), การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (หน้า 129 - 145). กรุงเทพมหานคร: ฟรี - วัน.

- พรณี หาญคิมหันต์ และคณะ. (2554). ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนในมารดาหลังคลอดโรงพยาบาลศิริราช. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 20(5), 766-77.
- มยุรา เรืองเสรี และวราทิพย์ แก่นการ. (2562). การศึกษาปัจจัยทำนายระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนในมารดาวัยรุ่นที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 37(1), 195-204.
- มลิวลีย์ ชาญชัยวิระพันธุ์ และคณะ. (2556). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาของมารดาวัยรุ่น. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 8(3), 1-13.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ. (2562). การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด: บทบาทพยาบาลและครอบครัว. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 12(1), 1-13.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาตี แซ่เบ้. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะของตนเอง ความรู้สึที่มีคุณค่า และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครรภ์แรก. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 11(3), 10-23.
- ยุพียง แห่งเชาวนิช. (2555). การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะตั้งครรภ์. ใน ศุภวิทย์ มุตตามระ, กุสุมา ชูศิลป์, อมาพร สุทัศน์วรวิ, วราภรณ์ แสงทวีสิน, และยุพียง แห่งเชาวนิช (บรรณาธิการ), ตำราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (หน้า 1 - 13). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย.
- ศรุตยา ร่องเลื่อน และคณะ. (2555). การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น: การสำรวจปัญหาและความต้องการ การสนับสนุนในการรักษาพยาบาล. วารสารพยาบาลศิริราช, 5(1), 14-28.
- ศิริวรรณ ทุมเชื้อ และอัญญา ปลดเปลื้อง. (2558). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัว. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า, 32(1), 6-17.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2556). สรุปสถิติที่สำคัญ พ.ศ. 2556. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2557 จาก http://www.m-society.go.th/article_attach/11378/15693.pdf
- สุจิตรา ยวงทอง และคณะ. (2555). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับมารดาหลังคลอดบุตรคนแรกต่อระยะเวลาและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา, 7(2), 100-115.

- สุตาภรณ์ พยัคฆเรือง. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. ใน กระณีการ์ วิจิตรสุคนธ์, พรรณรัตน์ แสงเพิ่ม, นันทิยา วัฒนายุ, สุพินดา เรืองจิรัชฐีเยร, สุพินดา เรืองจิรัชฐีเยร, และสุตาภรณ์ พยัคฆเรือง (บรรณาธิการ), การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (หน้า 21 - 42). กรุงเทพมหานคร: ฟรี - วัน.
- สุอารีย์ อ้นตระกูล. (2553). Early problem in breastfeeding. ใน นิพรรณพร วรมงคล (บรรณาธิการ), คู่มือการอบรมเชี่ยวชาญการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- Balogun, O. O. et al. (2015). Factors influencing breastfeeding exclusivity during the first 6 months of life in developing countries: A quantitative and qualitative systematic review. *Maternal & Child Nutrition*, 11(4), 433-51.
- Emmanuel, A. (2015). A literature review of the factors that influence breastfeeding: An application of the health belief model. *International Journal of Nursing and Health Sciences*, 2(3), 28-36.
- Gibson, G. H. (1995). The Process of empowerment in mother of chronically ill children. *Journal of Advanced Nursing*, 21(6), 1201-1210.
- Hamilton, E. et al. (2009). Births: Preliminary data for 2007. *National Vital Statistic Reports*, 57(12), 1-23.
- Laisirunagrai, Y. et al. (2008). Prevalance of exclusive breastfeeding at 3, 4 and 6 months in BangkokMetropolitan Administration MedicalCollege and Vajira Hospital. *Journal of Medical Associated Thailand*, 91(7), 962-967.
- World Health Organization. (2014). Global nutrition targets 2025: Breastfeeding policy brief. Geneva, Switzerland: World Health Organization.

ปริมาณน้ำนมส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
ในโรงพยาบาลเกาะสมุย*
THE AFFECT OF BREAST MILK QUANTITY, AND
THE SUCCESSFULNESS OF BREASTFEEDING IN
KOH SAMUI HOSPITAL

อุมารณ์ ศรีฟ้า

Umaporn Srifa

โรงพยาบาลเกาะสมุย

Koh Samui Hospital, Thailand

E-mail: umaporn.kubkib@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเสริมน้ำ
ขิงให้มารดาหลังคลอดมีปริมาณน้ำนมที่เพิ่มขึ้นเพียงพอกับความต้องการของทารกเพื่อส่งเสริม
มารดาหลังคลอดให้สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนสำเร็จ องค์การอนามัย
โลก (WHO) และยูนิเซฟแนะนำว่าควรให้กินนมแม่อย่างเดียวตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 เดือน นมแม่
เป็นอาหารที่ดีที่สุดที่ลูกควรได้รับเปรียบเสมือนวัคซีนหยดแรกสำหรับลูก เพื่อการเจริญเติบโตและ
พัฒนาการที่ดีของทารก อีกทั้งยังเป็นการสร้างสายใยผูกพันระหว่างแม่และลูก จึงจำเป็นต้อง
ส่งเสริมให้เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือมารดาหลังคลอดปกติที่
เข้ามารับบริการในโรงพยาบาลเกาะสมุย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น
และทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบบันทึกปริมาณน้ำนมที่บีบได้และบันทึกติดตามการ
เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมของกลุ่ม
มารดาที่เสริมด้วยน้ำขิงหลังมีอาหาร มากกว่ากลุ่มของมารดาที่ไม่ได้เสริมด้วยน้ำขิงอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยมีค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมในกลุ่มมารดาที่เสริมด้วยน้ำขิง
เท่ากับ 1.93 ออนซ์ (S.D. = 0.86) และกลุ่มมารดาที่ไม่ได้เสริมด้วยน้ำขิงหลังมีอาหารเท่ากับ
0.91 ออนซ์ (S.D. = 0.43) และกลุ่มมารดาที่เสริมด้วยน้ำขิงกระตุ้นปริมาณน้ำนมร้อยละ 85
มารดาสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนได้ หากมารดารับรู้และเข้าใจถึง
ปริมาณน้ำนมที่เพียงพอสำหรับลูกแล้วก็จะส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
คำสำคัญ: น้ำขิง, ปริมาณน้ำนม, ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

* Received 3 July 2020; Revised 22 September 2020; Accepted 19 October 2020

Abstract

This article is a part of the experiment on the purpose of examining; Has the ginger juice an influence on the breast milk quantity? And is it possible to feed the baby with breast milk only, for a period of 6 months, without any other milks. WHO and UNICEF both suggest to feed baby with breast milk only for 6 months. Because breast milk is the best milk same as the first drop of vaccine to the baby for all the good child development and growth, it is also making a strong relationship between mother and baby. So we as a hospital should encourage all mothers to feed baby with breast milk only for the first 6 months. Mothers were selected between those who delivered their babies in Koh Samui hospital. Questionnaires were used for data analysis. In the questionnaires the mothers will be asked for their opinion, and record forms of breast milk quantity requested to be filled in everyday for a period of 6 months. The results of this research were as follows: 1. The average of breast milk quantity from mothers who drank ginger juice everyday after meals were more than from the mothers who did not drink, and it is being a statistical significance ($P < 0.05$). The average of breast milk quantity from mothers who drank ginger juice is 1.93 oz. (S.D. = 0.86) The average of breast milk quantity from mothers who did not drink ginger juice is 0.91 oz. (S.D. = 0.43) The mothers who drank ginger juice everyday after meals were for 85% able to feed their babies only with breast milk for 6 months. So if the mothers acknowledges and understand how important it is of a good quantity of breast milk that the baby need it will have a great influence on the successfulness of breastfeeding.

Keywords: Ginger Juice, Breast Milk Quantity, The Successfulness of Breastfeeding

บทนำ

นมแม่เป็นอาหารที่สำคัญที่สุดสำหรับทารกแรกเกิด เพราะเป็นอาหารธรรมชาติที่ให้คุณค่าทั้งด้านโภชนาการและมีภูมิคุ้มกัน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาการของทารก คุณค่าทางอาหารที่ได้จากน้ำนมแม่นั้น มีประโยชน์อย่างมากมหาศาล และดีที่สุดตั้งแต่ระยะเริ่มแรกของชีวิต อีกทั้งยังเป็นการสร้างสายใยผูกพันระหว่างแม่กับลูก ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์อันอบอุ่นของครอบครัว (นงเยาว์ ไบยา และคณะ, 2556) นอกจากนี้การที่ทารกดูดนมแม่ มีประโยชน์ต่อมารดาในการช่วยให้อมดลูกหดตัวดี ป้องกัน

การตกเลือดหลังคลอด ลดโอกาสเป็นมะเร็งรังไข่และมะเร็งเต้านม ในแง่เศรษฐกิจมีผลต่อประเทศชาติเพราะประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อนมผสมและค่าใช้จ่ายทารกป่วยจากโรคที่สามารถป้องกันได้ เช่น โรคติดเชื้อระบบทางเดินอาหาร (ประชุมพร สุวรรณรัตน์, 2558) จากประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มีหลายประการจึงเป็นที่ยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญ

สถานการณ์และแนวโน้มในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย แม้ว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีประโยชน์ต่อ สุขภาพ ทั้งของมารดาและทารก การสำรวจ สถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยโดยสำนักงานสถิติร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และองค์การสงเคราะห์เด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) พบว่าอัตรา ของดัชนีชี้วัดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ใน เกณฑ์ที่ยังต้องมีการปรับปรุง ประมาณครึ่งหนึ่งของทารกเท่านั้นที่ได้รับนมแม่ทันทีหลังคลอดและยังมีแนวโน้มลดลง (พัทธนี วินิจจะกุล และอรพร ดำรงวงศ์ศิริ, 2563) โดยการศึกษาของแกตตี (Gatti, L., 2008) พบว่ามารดาหลังคลอดประมาณ 3-5 % ที่หยุดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วงสัปดาห์แรกหลังคลอด มีสาเหตุมาจากที่ตนเองรู้สึกว่ามีน้ำนมน้อย ไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงลูก ปัญหาน้ำนมน้อย น้ำนมไม่พอ หรือไม่มีน้ำนม ปัญหาน้ำนมไม่ไหลจึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ นอกจากนี้ความไม่รู้ของมารดาเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การได้ข้อมูลและการสอนที่ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของมารดา หรือขาดทักษะในการให้นมลูกจากเต้าในระยะแรก อาจเป็นสาเหตุเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามมา (สุตาภรณ์ พัยคมเรือง และคณะ, 2559) และส่งผลให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

แนวทางการช่วยกระตุ้นการสร้างและการหลั่งน้ำนมมีหลายวิธี เช่น การประคบเต้านมด้วยน้ำอุ่นจัดหรือสมุนไพร การนวดเต้านม และการใช้สารกระตุ้นการสร้างและหลั่งน้ำนมซึ่งมีทั้งยา อาหารและสมุนไพร สำหรับการใช้สมุนไพรเพื่อกระตุ้นการสร้างและหลั่งน้ำนมแม่นั้นเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน (สุสันทา ยิ้มแย้ม, 2561) ทั้งนี้การใช้อาหารหรือสมุนไพรเป็นสิ่งที่มารดาหลังคลอดสามารถเลือกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง อย่างเช่นขิงจัดเป็นสมุนไพรร้อนแรง เป็นที่ยอมรับและนิยมในมารดาหลังคลอด ซึ่งเป็นสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องตลาด มีคุณสมบัติช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด ส่งผลในการช่วยเพิ่มน้ำนมแม่อย่างได้ผลดี นอกจากนี้ยังมีวิตามินเอ วิตามินบี 1 และวิตามินบี 2 ซึ่งมีประโยชน์ต่อการบำรุงน้ำนมแม่ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะใช้น้ำขิงเป็นอาหารบำรุงน้ำนมเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการเสริมน้ำขิงให้มารดาหลังคลอดสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือมารดาหลังคลอดปกติในโรงพยาบาลเกาะสมุยตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 - 30 เมษายน 2563 กลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 40 คน มีหลักเกณฑ์คือมารดาที่คลอดบุตรอายุครรภ์มากกว่า 35 สัปดาห์ ไม่มีภาวะเจ็บป่วยจนไม่สามารถให้นมบุตร ได้ เช่น มารดาเป็นโรคหอบหืดหรือแพ้เชื้อ มารดาติดเชื้อเอชไอวี มารดาจะต้องสามารถติดตามข้อมูลจากการโทรศัพท์ได้จนถึง 6 เดือนหลังคลอด โดยมารดาหลังคลอดจะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของมารดาหลังคลอด ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา จำนวนบุตร ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบริการเรื่องนมแม่ที่ได้รับจากโรงพยาบาล ส่วนที่ 3 เป็นความรู้สึกและทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และส่วนสุดท้ายเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 2. แบบบันทึกข้อมูลปริมาณน้ำนมที่บีบได้จากการเสริมด้วยน้ำซิงหลังมื้ออาหารทั้ง 3 มื้อและแบบบันทึกและติดตามการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ผู้วิจัยเลือกมารดาหลังคลอดปกติในหอผู้ป่วยสูติ - นรีเวช โรงพยาบาลเกาะสมุย โดยให้ผู้เก็บข้อมูลแนะนำตนเองและอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นให้เซ็นยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้เก็บข้อมูลสอบถามข้อมูลในแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ภายใน 48 ชั่วโมงหลังคลอด

2. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มทดลองเป็น 2 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมคือให้การพยาบาลปกติโดยไม่เสริมน้ำซิงหลังมื้ออาหาร และกลุ่มทดลองให้การพยาบาลปกติโดยเสริม น้ำซิงบำรุงน้ำนม 50 ml หลังมื้ออาหาร และบีบคูปริมาณน้ำนม

การวิเคราะห์ข้อมูล

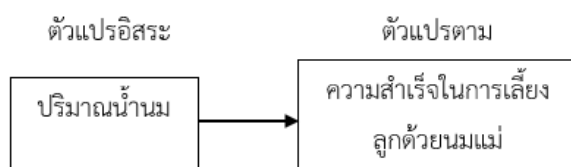
ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ ไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยกำหนดความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำนมที่บีบได้ของกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองโดยวิธีของ Tukey's test

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการเสริมน้ำซิงบำรุงน้ำนมเพื่อเพิ่มปริมาณ (อรรษา ศรีสุพันธ์, 2555) ให้มารดาหลังคลอดสามารถเห็นปริมาณน้ำนมที่เพียงพอกับความต้องการของบุตรในแต่ละมื้อ รวมไปถึงรูปแบบการจัดการตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว

นาน 6 เดือน (อารีรัตน์ วิเชียรประภา, 2560) ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายและทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ติดตามและประเมินผลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นาน 6 เดือนหลังมารดาหลังคลอดจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของมารดาหลังคลอดที่เข้ามาใช้บริการในหอผู้ป่วยสูติ - นรีเวช โรงพยาบาลเกาะสมุยพบว่าร้อยละ 10 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 50 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 47.5 รองลงมาเป็นระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ระดับอนุปริญญาและประถมศึกษาตามลำดับ (ร้อยละ 25, 12.5 และ 15) มารดาโดยส่วนใหญ่มีบุตรจำนวน 1 คนร้อยละ 2.5 บุตรจำนวน 2 คนร้อยละ 32.5 และมีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 25 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของมารดาหลังคลอด (n = 40)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ ($\bar{X}$ = 29, S.D. = 7.6, min = 15, max = 48)		
ต่ำกว่า 20 ปี	4	10
20 - 29 ปี	16	40
30 ปีขึ้นไป	20	50
การศึกษา		
ประถมศึกษา	6	15
มัธยมศึกษา	19	47.5
อนุปริญญา	5	12.5
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	10	25
จำนวนบุตร ($\bar{X}$ = 1.8, S.D. = 0.9, min = 1, max = 4)		
1 คน	17	42.5
2 คน	13	32.5
3 คนขึ้นไป	10	25

2. ความคิดเห็นเรื่องทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผลการศึกษาพบว่ามารดาหลังคลอดที่เข้ามาใช้บริการในโรงพยาบาลเกาะสมุยส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในแง่ของนมแม่มีความสำคัญต่อทารกแรกเกิดไปจนถึง 6 เดือน, นมแม่มีประโยชน์ต่อลูกมากกว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมผสมและรู้สึกพึงพอใจถ้าโรงพยาบาลมีบริการให้อาหารกระตุ้นน้ำนมขณะนอนพักรักษาตัวคิดเป็นร้อยละ 97.5 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นมแม่มีความสำคัญต่อทารกแรกเกิด - 6 เดือน	39	97.5	1	2.5	-	-
ถ้าให้นมไหล่น้อย จะทำทุกวิธีเพื่อมีน้ำนมเพียงพอ	36	90	4	10	-	-
ถ้าให้นมไหล่น้อย จะให้นมผสมทันที	9	22.5	16	40	15	37.5
ถ้าห้วนนมสั้น บอด บุ่มแต่มีน้ำนมไหลดี จะให้ลูกกินนมแม่	33	82.5	4	10	3	7.5
ถ้าห้วนนมสั้น บอด บุ่มแต่มีน้ำนมไหลดี จะให้บุตรกินนมผสม	5	12.5	11	27.5	-	-
ถ้าให้นมไหล่น้อยหรือไม่ไหล จะขอความช่วยเหลือทันที	34	85	6	15	1	2.5
หลังคลอดแล้ว ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว	33	82.5	6	15	1	2.5
ถ้าโรงพยาบาลส่งเสริมให้กินนมแม่อย่างเดียว จะให้ความร่วมมือทันที	36	90	4	10	-	-
รู้สึกพึงพอใจถ้าโรงพยาบาลมีบริการให้อาหารกระตุ้นน้ำนมขณะนอนรักษาตัว	39	97.5	1	2.5	-	-
นมแม่มีประโยชน์ต่อลูกมากกว่านมผสม	39	97.5	1	2.5	-	-

มารดาหลังคลอดร้อยละ 97.5 เห็นว่านมแม่มีความสำคัญต่อทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และถ้าประสบปัญหาน้ำนมไม่ไหลหรือไหลน้อยก็จะทำทุกวิธีเพื่อให้มีน้ำนมเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 90 แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีเพียงร้อยละ 22.5 ที่จะให้นมผสมทันทีถ้าให้นมไหล่น้อย ดังนั้นจึงเป็นบทบาทของพยาบาลที่จะต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือและร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สามารถกลับมาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ

3. ภายหลังการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมของกลุ่มมารดาที่เสริมด้วยน้ำขิงหลังมื้ออาหาร มากกว่ากลุ่มของมารดาที่ไม่ได้เสริมด้วยน้ำขิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

($p < 0.05$) โดยมีค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำนมในกลุ่มมารดาที่เสริมด้วยน้ำซิงเท่ากับ 1.93 ออนซ์ (S.D. = 0.86) และกลุ่มมารดาที่ไม่ได้เสริมด้วยน้ำซิงหลังมื้ออาหารเท่ากับ 0.91 ออนซ์ (S.D. = 0.43) โดยเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยน้ำหนักทารกและปริมาณน้ำนมที่ทารกต้องการในแต่ละมื้อของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม พบว่าทุกค่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงปริมาณน้ำนมที่ทารกต้องการและน้ำนมที่บีบได้โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ปริมาณน้ำนมต่อมื้อ (ออนซ์)	กลุ่มทดลอง (n = 20)	กลุ่มควบคุม (n = 20)	P
ทารกต้องการ	1.88 ± 0.20	1.93 ± 0.18	0.43
บีบได้	1.93 ± 0.86	0.91 ± 0.43	0.01
น้ำหนักทารก (kg)	3.02 ± 0.33	3.11 ± 0.30	0.68

ค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. เมื่อติดตามจนครบ 6 เดือน พบว่าผลกลุ่มมารดาที่เสริมด้วยน้ำซิงกระตุ้นปริมาณน้ำนม ร้อยละ 85 มารดาสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนได้

อภิปรายผล

ความคิดเห็นเรื่องทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่ามารดาหลังคลอดส่วนใหญ่เห็นว่า นมแม่มีความสำคัญต่อทารกแรกเกิดไปจนถึง 6 เดือนถึงร้อยละ 97.5 และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการเสริมน้ำซิงหลังมื้ออาหารเพื่อกระตุ้นปริมาณน้ำนม เพื่อให้มารดาหลังคลอดประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป มีการศึกษาพบว่าหากมีการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เมื่อมารดามีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รับรู้ในประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานขึ้น (สุจิตรา ยวงทอง และคณะ, 2555)

ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ประสบความสำเร็จมีปัญหาเกิดจากหลายด้าน หนึ่งในนั้นคือมารดาไม่เข้าใจความต้องการปริมาณน้ำนมในเด็กแรกเกิด (จิรนนท์ วีรกุล, 2558) มารดาหลังคลอดมีความวิตกกังวลกลัวว่าน้ำนมจะมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของทารก ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาผลของการเสริมน้ำซิงในมารดาหลังคลอดให้สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน จากผลการศึกษากลุ่มมารดาที่เสริมด้วยน้ำซิงหลังมื้ออาหารมีปริมาณน้ำนมที่เพียงพอต่อความต้องการของทารก เมื่อมารดาหลังคลอดเห็นปริมาณน้ำนมที่ไหลดี ทำให้มีผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาผลของน้ำซิงกับระยะเวลาการเริ่มไหลของน้ำนมแม่ในมารดาไทยหลังคลอด (อรรดา ศรีสุวพันธ์, 2555) พบว่าจำนวน

มารดาที่มีน้ำหนักไหลพบว่าในช่วงที่ 36 กลุ่มทดลองที่เริ่มมีน้ำหนักไหลคิดเป็นร้อยละ 46.70 ขณะที่กลุ่มควบคุมที่เริ่มมีน้ำหนักไหลมีเพียงร้อยละ 26.60 นับว่าการใช้น้ำซิงเป็นตัวกระตุ้นในการเพิ่มปริมาณน้ำหนักในมารดาหลังคลอดเพื่อให้มีน้ำหนักไหลเร็วกว่าเดิม ซึ่งจะส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีกำลังใจและรู้สึกดีช่วยลดภาวะตึงเครียดลงส่วนหนึ่งและประสบผลสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นาน 6 เดือน นอกจากนี้การรับรู้ว่าคุณเองมีน้ำหนักเพียงพอสำหรับลูก จะมีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่จะคิดว่าตนเองมีน้ำหนักไม่เพียงพอกับความต้องการของลูก โดยสัดส่วนของมารดาที่คิดว่าตนเองมีปริมาณน้ำหนักไม่พอใน 3 วันแรกหลังคลอดในมารดาที่เลี้ยง ลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวไม่แตกต่างจากมารดาที่เลี้ยงลูกด้วย นมแม่ และนมผสมเมื่อ 1 เดือน ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีปริมาณน้ำหนักไม่พอกคิดเป็นร้อยละ 76.3 (วรรณ ปาหุวัฒน์กร และมารยาท สุธรรมพิทักษ์, 2556) ในการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงปริมาณน้ำหนักที่ทารกต้องการและปริมาณน้ำหนักที่บีบได้เพียงพอแล้ว

เมื่อติดตามจนครบ 6 เดือน พบว่ามารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 85 ของกลุ่มมารดาที่เสริมน้ำซิงกระตุ้นปริมาณน้ำหนัก เนื่องจากการรับรู้และเข้าใจถึงปริมาณน้ำหนักที่เพียงพอสำหรับลูก รวมไปถึงความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง เดียว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการจัดการตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง เดียว นาน 6 เดือนของมารดาหลังคลอดโดยมารดาที่มีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง เดียว ตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ เนื่องจากการดาได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากบุคลากรทางสุขภาพ (อารีรัตน์ วิเชียรประภา, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลของการให้น้ำซิงบำรุงน้ำหนักเสริมให้มารดาหลังคลอด ทำให้ปริมาณน้ำหนักเพิ่มขึ้น อย่างเห็นได้ชัดมารดาหลังคลอดสามารถเรียนรู้และเห็นถึงประโยชน์ของซิงและการให้ความ ร่วมมือในการดูแลรักษาพยาบาล ทำให้สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างถูกต้อง การให้ คำปรึกษาต่อเนื่องทำให้เกิดความพึงพอใจ การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่ ทำให้มารดาหลังคลอดรวมถึงสามีและญาติให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นทำให้สามารถเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นที่จะต้องเพิ่มน้ำซิงบำรุงน้ำหนัก ให้แก่มารดาหลังคลอดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพยาบาล เพื่อส่งเสริมความสำเร็จในการ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป **ข้อเสนอแนะ** โรงพยาบาลควรจัดตั้งโครงการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่ โดยให้มารดาที่เริ่มเข้ามาฝากครรภ์เลือกหรือสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการเพื่อเป็นการ ให้มารดาเห็นความสำคัญในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน พยาบาลผดุงครรภ์ ควรดูแลช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วงระยะ 3 วันแรกหลังคลอด โดยดูแล ให้มารดาหลังคลอดได้รับการพักผ่อนพร้อมทั้งให้ความมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และให้

ความรู้เกี่ยวกับปริมาณน้ำนม อาหารบำรุงน้ำนม โดยพบว่ามารดาหลังคลอดบุตรคนแรกที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงเดียวนานกว่ามารดาที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ และเมื่อกลับบ้านควรมีการติดตามเยี่ยมมารดาหลังคลอด (Home Health Care) เนื่องจากมารดาอาจพบปัญหาต่าง ๆ โดยการช่วยเหลือนี้อาจได้รับจากบุคลากรทางการแพทย์ อาสาสมัครในชุมชนหรือกลุ่มอาสาสมัครสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งอาจใช้วิธีการติดตามเยี่ยมทั้งการเยี่ยมบ้าน หรือติดตามเยี่ยมทางโทรศัพท์ เพื่อสอบถามข้อมูลต่าง ๆ หรือการนัดเยี่ยมที่โรงพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- จิรนนท์ วีรกุล. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนเรศวร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นางเยาว์ ไบยา และคณะ. (2556). ผลของการพัฒนาระบบบริการการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดาหลังคลอด และครอบครัว โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประชุมพร สุวรรณรัตน์. (2558). การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในท้องคลอดตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพและมารดาหลังคลอด. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ (การผดุงครรภ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัทธนี วินิจจะกุล และอรพร ดำรงวงศ์ศิริ. (2563). สถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปัจจัยเอื้อและอุปสรรค นโยบายและมาตรการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย. วารสารโภชนาการ, 55(1), 66-81.
- วรรณภา พายุวัฒน์กร และมารยาท สุธรรมพิทักษ์. (2556). การเปรียบเทียบปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใน 3 วันแรกหลังคลอดระหว่างมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวกับมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมผสม เมื่อ 1 เดือน. พยาบาลสาร, 31(2), 57-66.
- สุจิตรา ยวงทอง และคณะ. (2555). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับมารดาหลังคลอดบุตรคนแรกต่อระยะเวลาและพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา, 7(2), 100-115.
- สุดาภรณ์ พยัคฆเรือง และคณะ. (2559). ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระยะแรกหลังคลอด: ประสบการณ์ของมารดา. พยาบาลสาร, 34(3), 30-40.
- สุสันทา ยิ้มแย้ม. (2561). สมุนไพรที่กระตุ้นการผลิตน้ำนมแม่. พยาบาลสาร, 45(1), 133-145.
- อรรดา ศรีสุวพันธ์. (2555). ผลของน้ำชงกับระยะเวลาการเริ่มไหลของน้ำนมมารดาหลังคลอด. วารสารการแพทย์ โรงพยาบาลศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์, 27(3), 243-250.

- อารีรัตน์ วิเชียรประภา. (2560). รูปแบบการจัดการตนเองของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน: กรณีศึกษามารดาหลังคลอด ตำบลบ่อ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี, 28(2), 29-41.
- Gatti, L. (2008). Maternal perception of insufficient milk supply in breastfeeding. Journal of nursing scholarship, 40(4), 355-363.

กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการกับการส่งเสริมความชอบธรรม ของศาลรัฐธรรมนูญ*

LEGITIMACY ESTABLISHMENT FOR CONSTITUTIONAL COURT JUDICIARY RECRUITMENT PROCESS

ชนะศึก วิเศษชัย

Shanasuek Wisetchai

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat University, Thailand

E-mail: shanasuek.wis@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการกับการส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ และ 2) เสนอรูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14 คน ประกอบด้วย อดีตนายกรัฐมนตรี อดีตประธานรัฐสภา นักการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นักสื่อสารมวลชน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ และ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์จากเอกสาร นำมาทำการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ตุลาการบางส่วนขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนผ่านสถาบันรัฐสภา การขาดการมีส่วนร่วมของฝ่ายการเมืองอย่างเหมาะสมในการได้มาซึ่งตุลาการ และ บทบาทและสถานะของวุฒิสภาในฐานะองค์กรผู้ให้การรับรองตุลาการขาดความสอดคล้องกับหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2) รูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ คือ รูปแบบที่มีความสอดคล้องกับหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และความเป็นสูงสุดของสถาบันรัฐสภา โดยกำหนดให้ตุลาการทุกคนไม่ว่าจากสัดส่วนใดเข้าสู่กระบวนการสรรหาที่มีสัดส่วนตัวแทนของสถาบันรัฐสภาเป็นกรรมการสรรหา โดยฝ่ายรัฐสภามีน้ำหนักในการสะท้อนความเห็นได้อย่างเหมาะสม และ ตุลาการที่ได้รับการคัดเลือกทุกคนจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบและรับรองโดยวุฒิสภาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสภา โดยวุฒิสภาจะต้องที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชนและมีลักษณะที่รับประกันความเป็นอิสระได้

* Received 4 July 2020; Revised 29 September 2020; Accepted 19 October 2020

คำสำคัญ: ศาลรัฐธรรมนูญ, ความชอบธรรม, พัฒนาการทางการเมือง

Abstract

This article is aimed 1) to illustrate the legitimacy problems in constitutional court judiciary recruitment process, and 2) to propose a judiciary recruitment model for its legitimacy establishment. This is a qualitative research gathering data via documentary researching and in - depth interviewing. The samples include 14 key informants which are former prime - minister, the head of the parliament, members of the house of representatives, medias, Political Science and Law academics. Applying Descriptive Analysis method, the data have been analyzed. The research result indicates that; 1) Legitimacy problems of Thai Constitutional court included some judiciary has not connected to people's sovereignty, lacking of proper involvement from political party in judiciary recruitment process, and the senate – the approval agent - has not rightly connected to people's sovereignty. 2) Legitimacy Establishment for Thai Constitutional Court Judiciary Recruitment Process ought to be aligned with core concept of the Parliamentary Monarchy system which the parliament plays significant role in political activities. Therefore, the judiciary recruitment process must highly pay respect to such principle by allowing parliament representatives - as political stakeholder - adequately share balance in recruitment committees, all judiciary candidates must fairly go through this committees, and once the recruitment is done, the selected candidates must be approved by senates, as a branch of the parliament.

Keywords: Constitutional Court, Legitimacy, Political Development

บทนำ

ศาลรัฐธรรมนูญถูกจัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการร่างขึ้น เจตนารมณ์สำคัญ คือ การเสริมสร้างการเมืองที่มีเสถียรภาพ มีพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง และมีรัฐบาลที่สามารถบริหารประเทศได้อย่างต่อเนื่อง (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2550) โดยมีองค์กรอิสระต่าง ๆ เข้ามาช่วยทำหน้าที่ส่งเสริม ตรวจสอบ และถ่วงดุลเพื่อให้ประชาชนมีช่องทางเข้าร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งสามารถตอบสนองต่อสภาพการเมืองและสังคมที่มีความ

ซับซ้อนมากขึ้น ศาลรัฐธรรมนูญชุดแรก เริ่มปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2542 ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2550) และได้ถูกยกเลิกภายหลังเกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้มีการจัดตั้ง “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” เป็นการชั่วคราว ก่อนมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นอีกครั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ปฏิบัติหน้าที่ต่อจนกระทั่งมีการรัฐประหารอีกครั้งเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 คณะรัฐประหารได้ทำยกเลิกรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 แต่ยังคงให้ศาลรัฐธรรมนูญชุดดังกล่าวทำหน้าที่ต่อเนื่องภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวและภายใต้รัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2560 (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 24/2560, 2560)

ศาลรัฐธรรมนูญ มีบทบาทในการยุติข้อขัดแย้งอันเกิดจากการใช้หรือตีความรัฐธรรมนูญ และมีหน้าที่ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งความสูงสุดของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รวมไปถึงการควบคุมมิให้กฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2546) ตุลาการผู้ปฏิบัติหน้าที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลาย มิได้มีเพียงแต่ผู้พิพากษาดังเช่นศาลปกติทั่วไป หากแต่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่าง ๆ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางนิติศาสตร์ ทางรัฐศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ๆ และผู้ที่มีประสบการณ์ทางการบริหารประเทศอย่างแท้จริง การตัดสินใจของศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นที่สุด มีผลผูกพันทุกองค์กรในรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะการวินิจฉัยความชอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญได้สร้างประโยชน์ต่อการคุ้มครองรักษาสิทธิของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ (เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2562) อย่างไรก็ตามการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่ส่งผลกระทบต่อพนักงานการเมือง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และพรรคการเมือง เช่น การตัดสินชี้ขาดทางการเมือง การให้บุคคลพ้นจากตำแหน่งทางการเมือง หรือ การยุบพรรคการเมือง ไม่สามารถสร้างการยอมรับได้โดยทั่วไป เนื่องจากมักจะมีประเด็นเกี่ยวกับความชอบธรรมของตุลาการหยิบยกขึ้นมาตั้งคำถามอยู่เสมอ มวลชนส่วนหนึ่งมองว่ากระบวนการได้มาซึ่งตุลาการปราศจากความยึดโยงกับประชาชนอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญขาดความชอบธรรมในการลงโทษบุคคล หรือ พรรคการเมืองที่ประชาชนได้เลือกเข้ามาทำหน้าที่

ด้วยความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันสำคัญในการธำรงรักษาไว้ซึ่งความสูงสุดของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นเครื่องรับประกันอำนาจอธิปไตยของปวงชน ประกอบกับปัญหาด้านความชอบธรรมของกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการซึ่งส่งผลต่อการยอมรับในการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นที่มาของบทความชิ้นนี้ เพื่อวิเคราะห์และเสนอรูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการวิจัยเอกสารประกอบการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง อาทิ รัฐธรรมนูญ ข้อกำหนด ข้อบังคับ พระราชบัญญัติ ข่าว บทความ บันทึกรายการ และบทวิเคราะห์
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย อดีตนายกรัฐมนตรี อดีตประธานรัฐสภานักการเมือง นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ อดีตตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และ สื่อมวลชน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์
4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์มาทำการจัดระเบียบตัดข้อมูลที่ไม่วางขอบเขตการศึกษาออก สังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำมาตีความ และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัญหาความชอบธรรมของการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในอดีต

นับตั้งแต่การก่อตั้งศาลรัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2542 จวบจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ศาลรัฐธรรมนูญได้ปฏิบัติหน้าที่ในการปกป้องรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจในประเด็นทางการเมือง อาทิ การตัดสินชี้ขาดทางการเมืองของนักการเมือง การยุบพรรคการเมือง การกระทำการอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการใช้อำนาจของรัฐสภาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญกลับไม่สามารถสร้างการยอมรับได้เป็นการทั่วไป สาเหตุ คือ การใช้อำนาจในประเด็นดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนที่ให้การสนับสนุนบุคคลหรือพรรคการเมือง ซึ่งมีมติหนึ่งประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย เชื่อมโยงของศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน กลายเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาสนทนาคความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอยู่เสมอ อาทิ การยุบพรรคการเมือง พ.ศ. 2551 การวินิจฉัยสถานภาพความเป็นรัฐมนตรีของ นายสมัคร สุนทรเวช พ.ศ. 2551 และการวินิจฉัยสถานภาพความเป็นรัฐมนตรีของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พ.ศ. 2557 เป็นต้น ปัญหา

ความชอบธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ตุลาการบางส่วนขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน การขาดการมีส่วนร่วมของฝ่ายการเมืองอย่างเหมาะสมในการได้มาซึ่งตุลาการ และ บทบาทและสถานะของวุฒิสภาในฐานะองค์กรผู้ให้การรับรองตุลาการขาดความสอดคล้องกับหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

1.1 ตุลาการบางส่วนขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนผ่านสถาบันรัฐสภา

ลักษณะการได้มาซึ่งตุลาการในอดีต และปัจจุบัน (ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2560) กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีที่มาจาก 3 ทาง คือ มาจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ที่ประชุมของศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา ส่วนที่มีลักษณะกระทบต่อความชอบธรรมของที่มาของตุลาการ คือ ตุลาการในส่วนการเลือกขององค์กรศาลทั้งสอง มีลักษณะเป็นการเลือกบุคคลภายในองค์กร โดยที่องค์กรศาลเป็นผู้กำหนดเกณฑ์และวิธีการเลือกด้วยตนเอง ทำให้ขาดการตรวจสอบและกลั่นกรองโดยบุคคลหรือตัวแทนจากองค์กรอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบโดยตัวแทนจากสถาบันรัฐสภา ส่งผลต่อการยอมรับในตัวบุคคลที่ได้รับคัดเลือก ศาลรัฐธรรมนูญชุดแรกภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 มีตัวแทนจากองค์กรศาลทั้งสอง (ศาลฎีกา และศาลปกครอง) เป็นตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน จากตุลาการทั้งหมด 15 คน ศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 และ 2560 มีตุลาการที่มาจากองค์กรศาล 5 คน จากตุลาการทั้งหมด 9 คน ตุลาการที่มาจากองค์กรศาลเหล่านี้เป็นผู้มีประสบการณ์และความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างเด่นชัดในสายสาขาอาชีพผู้พิพากษา หากเมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ในศาลรัฐธรรมนูญ บทบาทของเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการคลี่คลายปัญหาที่เกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น การได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะฝ่ายการเมือง มีความสำคัญต่อการบรรลุเจตนารมณ์การจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ทว่าตุลาการในสัดส่วนนี้หาได้มีความเชื่อมโยงกับสถาบันรัฐสภา แต่มีที่มาจากการกำหนดให้องค์กรศาล ซึ่งเป็นองค์กรตุลาการแต่งตั้งตัวแทนของฝ่ายตนเองเพื่อเข้าไปใช้อำนาจตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญเสียเอง มีลักษณะขัดต่อหลักถ่วงดุลอำนาจในระบอบประชาธิปไตย ที่ไม่ต้องการให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งรวบอำนาจไว้ที่ตนเอง การกำหนดให้องค์กรตุลาการ ทั้งศาลฎีกาและศาลปกครอง คัดเลือกบุคคลของตนเอง ด้วยวิธีที่ตนเองกำหนด จึงกระทบต่อความชอบธรรมของตุลาการ

1.2 การขาดการมีส่วนร่วมของฝ่ายการเมืองอย่างเหมาะสมในการได้มาซึ่งตุลาการ

การได้มาซึ่งตุลาการโดยการสรรหา โดยที่คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในอดีตมีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยคณะกรรมการสรรหาฯ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 มีลักษณะที่ให้ฝ่ายการเมืองและฝ่ายวิชาการมีส่วนร่วมในการ

สรรหาสูง แต่เกิดปัญหาการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง ในขณะที่คณะกรรมการสรรหาฯ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ได้ลดตัวแทนจากพรรคการเมืองลงเพื่อป้องกันการมีให้ฝ่ายการเมืองมีอำนาจในกระบวนการสรรหามากเกินไป โดยกำหนดให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการ 5 คน คือ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน โครงสร้างดังกล่าว แม้จะลดตัวแทนจากฝ่ายการเมืองลง แต่ยังคงตัวแทนของฝ่ายการเมือง หรืออีกในฐานะหนึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภา ซึ่งมีจำนวน 2 คน คือ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นการให้ความสำคัญต่อสถาบันรัฐสภาพอสมควร และยังเป็นการป้องกันมิให้ฝ่ายการเมืองสามารถครอบงำการสรรหาได้ดังเหมือนดังอดีต แต่ก็เป็นสัดส่วนที่ไม่น้อยเกินไป ฝ่ายการเมืองยังคงสามารถแสดงบทบาทและสะท้อนความเห็นของตนได้ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2560 ได้ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญใหม่ โดยบัญญัติให้คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วย กรรมการทั้งหมด 9 คน คือ ประธานศาลฎีกา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลปกครองสูงสุด บุคคลซึ่งองค์กรอิสระแต่งตั้ง องค์กรละหนึ่งคน ในจำนวนนี้มีเพียงกรรมการ 2 คน คือ ประธานรัฐสภา และผู้นำฝ่ายค้าน ที่มาจากสถาบันรัฐสภาอันเป็นสถาบันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ทำให้คณะกรรมการสรรหามีความเชื่อมโยงกับรัฐสภาในระดับหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนคณะกรรมการ จะพบว่าตัวแทนของสถาบันรัฐสภามีน้ำหนักในคณะกรรมการสรรหาน้อย คิดเป็นร้อยละ 22.22 แสดงถึงการลดความสำคัญของฝ่ายการเมืองลง ในทางตรงกันข้าม ได้ให้น้ำหนักกับคณะกรรมการสรรหา ที่มาจากองค์กรอิสระมาก คือมีจำนวน 5 คน จาก 5 องค์กรอิสระ ในขณะที่ตัวแทนจากฝ่ายรัฐสภามีเพียง 2 คน ส่งผลให้ฝ่ายการเมืองไม่สามารถสะท้อนความเห็นและแสดงบทบาทในการสรรหาได้อย่างเด่นชัด ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้ว การใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ ล้วนเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญ เกี่ยวข้องกับรัฐสภาและรัฐบาลโดยตรง การได้รับความยินยอมจากตัวแมนรัฐสภาผ่านการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยส่งผลต่อความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

1.3 บทบาทและสถานะของวุฒิสภาในฐานะองค์กรผู้ให้การรับรองตุลาการขาดความสอดคล้องกับหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

ปัญหาความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอันเกี่ยวเนื่องกับบทบาทและสถานะของวุฒิสภาในฐานะองค์กรผู้ให้การรับรองบุคคลที่ได้รับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีลักษณะปัญหาแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาแห่งการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ปัญหาด้านบทบาทของวุฒิสภาต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 คือ วุฒิสภามีความเชื่อมโยงกับประชาชนผ่านการเลือกตั้ง หากแต่ไม่มีบทบาทในการถ่วงดุลและให้การรับรองตุลาการที่มาจากการเลือกขององค์กร ศาลได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้แก้ไขปัญหาความเชื่อมโยงกับ รัฐสภาของตุลาการในส่วนการเลือกของศาล โดยบัญญัติให้ตุลาการทุกคนไม่ว่าจากสัดส่วนใด ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาเสียก่อน ก่อนที่จะนารายชื่อขึ้นทูลเกล้าฯ แต่พระมหากษัตริย์เพื่อโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป โดยมีประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการ ลักษณะดังกล่าว ทำให้ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความชอบธรรมมากขึ้นเนื่องจากต้องด้วยหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านทางสถาบันรัฐสภา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตุลาการทุกคนจะต้องผ่านการถ่วงดุลและให้การรับรองโดยวุฒิสภา ทว่าความชอบธรรมของการได้มาซึ่งตุลาการยังไม่สมบูรณ์นัก สาเหตุเกิดจากโครงสร้างของวุฒิสภาในฐานะองค์กรผู้ให้การรับรองตุลาการฯเอง ขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวุฒิสภาชุดแรกภายใต้บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2560 จำนวน 250 คน ซึ่งมีที่มาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แต่งตั้งขึ้น ขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน ส่งผลต่อความชอบธรรมขององค์กรผู้ให้การรับรองตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ที่ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐประหาร หากพิจารณาโครงสร้างของวุฒิสภาหลังจากพ้นการบังคับใช้บทเฉพาะกาลไปแล้ว รัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2560 กำหนดให้วุฒิสภามีจำนวน 200 คน มาจากการเลือกกันเองในกลุ่มสาขาอาชีพ ซึ่งลักษณะทางโครงสร้างดังกล่าว ก็ยังคงมีความเชื่อมโยงกับประชาชนไม่ชัดเจน ส่งผลต่อความชอบธรรมในการให้การรับรองบุคคลให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ในทัศนะของนักการเมือง มองเห็นถึงความจำเป็นของการเชื่อมโยงระหว่างที่มาของศาลรัฐธรรมนูญกับรัฐสภาผ่านวุฒิสภา โดยคำนึงถึงสถานะของวุฒิสภาว่ามีความเป็นอิสระมากน้อยเพียงใด โดย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อดีตนายกรัฐมนตรี ได้แสดงความเห็นว่า “จุดที่จะเป็นปัญหา ...จุดที่เป็นความท้าทายมากกว่าคือการที่จะได้วุฒิสภา ซึ่งเข้ามาเชื่อมโยงตรงนี้ยังงังให้ยึดโยงกับประชาชน แต่ไม่อิงกับพรรคการเมือง” (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, 2561) สะท้อนให้เห็นถึงความกังวลเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของวุฒิสภากับประชาชน บนพื้นฐานการปราศจากการครอบงำของฝ่ายการเมือง การขาดความเชื่อมโยงอย่างเพียงพอกับประชาชนเจ้าของอำนาจ และการขาดหลักประกันด้านความเป็นอิสระขององค์กรผู้ให้การรับรองตุลาการโดยองค์กรที่ไม่มีหลักประกันด้านความอิสระและความเชื่อมโยงกับประชาชนจึงกระทบต่อความชอบธรรมในการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

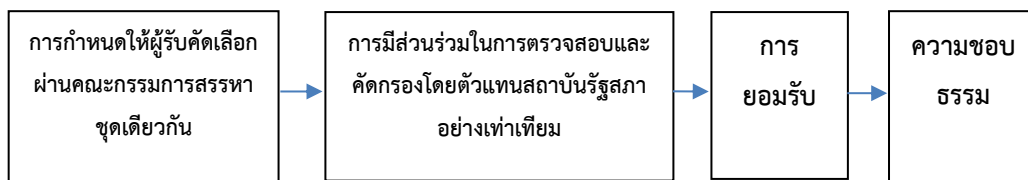

2. รูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

การได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีความชอบธรรม ถือเป็นกระบวนการขั้นแรกในการสร้างความยอมรับต่อทุกภาคส่วน เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการใช้อำนาจที่ได้รับการยอมรับ มีลักษณะ คือ มีความเชื่อมโยงกับสถาบันรัฐสภาอันตัวแทนอำนาจอธิปไตยของประชาชน รูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ การสรรหาตุลาการบนพื้นฐานความสอดคล้องกับหลักตรวจสอบถ่วงดุลและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านรัฐสภา การเสริมสมดุลของตัวแทนสถาบันรัฐสภาในคณะกรรมการสรรหา และ ความเชื่อมโยงกับประชาชนขององค์กรที่ให้การรับรองตุลาการ

2.1 การสรรหาตุลาการบนพื้นฐานความสอดคล้องกับหลักการตรวจสอบถ่วงดุลและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านรัฐสภา

การวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ มีจำนวนไม่น้อยที่ส่งผลต่อความเป็นไปของบุคคลทางการเมืองและพรรคการเมือง อาทิ การยุบพรรคชาติไทย พรรคพลังประชาชน พ.ศ. 2551 และการยุบพรรคอนาคตใหม่ พ.ศ. 2563 เป็นต้น การวินิจฉัยกรณีดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับบุคคลที่เป็นสมาชิกรัฐสภา หรือ ฝ่ายบริหารซึ่งได้รับการเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร เมื่อการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญส่งผลด้านลบต่อบุคคลและองค์กรที่มีที่มาจากประชาชน ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มาของตุลาการบางส่วนที่ขาดความยึดโยงกับประชาชน กลายเป็นประเด็นนำมาใช้เพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือของศาลฯ การกำหนดให้องค์กรศาลแต่งตั้งตัวแทนของฝ่ายตนเข้าร่วมการสรรหา มีลักษณะรวบอำนาจการแต่งตั้งบุคคลเพื่อใช้อำนาจตุลาการเสียเอง ขัดต่อหลักตรวจสอบและถ่วงดุล กระบวนการสรรหาโดยให้ความเคารพหลักการตรวจสอบถ่วงดุลและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านรัฐสภาจึงเป็นสิ่งจำเป็น กระทำได้โดยกำหนดให้ตุลาการจากทุกส่วนเข้าสู่กระบวนการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาชุดเดียวกัน โดยมีตัวแทนของรัฐสภามีส่วนในการคัดเลือกอย่างเหมาะสม องค์กรศาลมีเพียงอำนาจในการเสนอชื่อบุคคลในส่วนของตนในฐานะเป็นกลุ่มวิชาชีพเพื่อเข้ารับการสรรหาอย่างเท่าเทียม ไม่สามารถคัดเลือกบุคคลด้วยตนเองเป็นการภายใน แต่จะต้องให้คณะกรรมการสรรหาที่มีสัดส่วนของตัวแทนจากรัฐสภาในฐานะที่เป็นตัวแทนอำนาจอธิปไตยของประชาชนและเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมในส่วนการได้มาซึ่งตุลาการ อธิบายได้ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

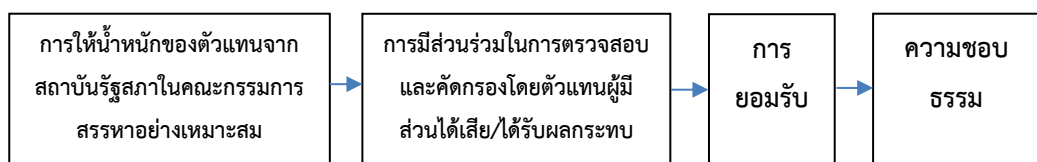
ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมในการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมในส่วนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เกิดจากการกำหนดให้ผู้เข้ารับการคัดเลือก/สรรหา ผ่านคณะกรรมการสรรหาที่มีมาตรฐานในการสรรหาชุดเดียวกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักตรวจสอบและถ่วงดุล ทำให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและคัดกรองโดยตัวแทนสถาบันรัฐสภาอย่างเท่าเทียม ทำให้มีความเชื่อมโยงกับประชาชนผ่านตัวแทนของรัฐสภาและการยอมรับในตัวตุลาการ

2.2 การเสริมสมดุลของตัวแทนสถาบันรัฐสภาในคณะกรรมการสรรหา

ศาลรัฐธรรมนูญมีสถานะเป็นองค์กรศาล แต่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากศาลทั่วไป คือ มีลักษณะเป็นศาลการเมือง (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2561) การพิจารณาและวินิจฉัยคดีบางครั้งสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างมหาศาล กระบวนการใช้อำนาจที่ได้รับการยอมรับจากฝ่ายการเมืองในฐานะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง อีกทั้งยังเป็นตัวแทนสถาบันรัฐสภาและประชาชน เกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายการเมืองมีการรับรู้ว่าตุลาการมีที่มาที่ถูกต้องเหมาะสม และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากฝ่ายตนในฐานะที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองโดยตรง หากพิจารณาจากลักษณะทางโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ จะพบว่า ที่มาของตุลาการมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการปกครอง และคำนึงถึงการยอมรับของผู้มีส่วนได้เสียเป็นสำคัญ อาทิ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งปกครองด้วยระบอบประธานาธิบดี ตุลาการส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี อีกส่วนหนึ่งมาจากการเลือกของรัฐสภาซึ่งเป็นรูปแบบที่ประนีประนอมระหว่างความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (The primacy of constitution) กับ ความเป็นสูงสุดของรัฐสภา (The primacy of parliament) ส่วนประเทศที่มีการปกครองระบอบรัฐสภา โครงสร้างที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความโน้มเอียงให้เป็น “การตกลงร่วมกันของรัฐสภา” อาทิ ประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีที่มาจาก การเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธรัฐครึ่งหนึ่ง และอีกครึ่งหนึ่งจะเป็นการเลือกโดยสภาสูง (สภาที่ปรึกษา) แห่งสหพันธรัฐ ในส่วนประเทศไทยซึ่งใช้ระบอบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความเชื่อมโยงกับรัฐสภาตัวแทนอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนเป็นสิ่งสำคัญ การทำให้น้ำหนักของตัวแทนรัฐสภาไม่สามารถแสดงเจตจำนงของตนได้อย่างชัดเจน ย่อมส่งผลต่อการยอมรับในตัวตุลาการที่ทำ

หน้าที่ รูปแบบการสรรหากระทำโดยให้ฝ่ายรัฐสภาสามารถถ่วงน้ำหนักในกระบวนการสรรหาได้พอสมควร แต่ไม่มากเกินไป โดยยึดตามโครงสร้างของคณะกรรมการสรรหาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ซึ่งประกอบไปด้วย กรรมการสรรหา 5 คน โดยมี 2 คนเป็นตัวแทนจากฝ่ายรัฐสภา และอีก 3 คน คือ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด และ ตัวแทนประธานองค์กรอิสระ 1 คน โดยต้องมีหลักประกันให้ตัวแทนจากฝ่ายรัฐสภาทั้งสองคนต้องเข้าร่วมในการสรรหา เพื่อสร้างการยอมรับจากฝ่ายการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน รูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมทางการเมืองในกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อธิบายได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรม
ในกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

จากภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมทางการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญในกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้มีน้ำหนักของตัวแทนจากสถาบันรัฐสภาในคณะกรรมการสรรหาอย่างเหมาะสม เพื่อให้ตัวแทนรัฐสภาซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและคัดกรองผู้ที่เข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดการยอมรับและสอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านสถาบันรัฐสภา ส่งเสริมให้การได้มาซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีความชอบธรรมมากขึ้น

2.3 การสร้างความเชื่อมโยงกับประชาชนของขององค์กรที่ให้การรับรองตุลาการ

วุฒิสภามีบทบาทในทางการเมืองไทยอย่างเด่นชัด ตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 วุฒิสมาชิกล้วนมีที่มาจากการเลือกตั้งทั้งสิ้น มีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างสมบูรณ์ พร้อมกับอำนาจหน้าที่ที่มีมากขึ้น ความชอบธรรมของวุฒิสภาอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมโยงกับประชาชน ทว่าวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2560 ขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนที่ชัดเจน ส่งผลต่อความชอบธรรมในการรับรองบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรสำคัญโดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญ การส่งเสริมโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนการรับรองตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้มีความชอบธรรม จึงต้องกำหนดให้วุฒิสภาซึ่งเป็นสถาบันที่ทำการรับรองในนามรัฐสภา มีความเชื่อมโยงกับประชาชน

และมีหลักประกันด้านความเป็นอิสระ ปลอดภัยจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง ลักษณะของ วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 มีลักษณะที่เชื่อมโยงกับประชาชน และมีการถ่วงดุลกันภายในองค์กร เนื่องจากสมาชิกกึ่งหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง และอีกกึ่งหนึ่ง มาจากการสรรหา เป็นแบบอย่างขององค์กรให้การรับรองตุลาการที่ได้รับการยอมรับ ดังที่ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กล่าวถึงลักษณะของวุฒิสภาว่า “สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเขาให้ความเห็นชอบ ปี 50 ก็มีทั้งเลือกตั้งและสรรหา ประเมินดูจาก 10 ปีที่ใช้ ผมว่าไปได้ อาจจะไม่สมบูรณ์ทั้งหมด แต่ควรมีปัญหาน้อยกว่าปี 40 ส่วนปี 60” (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, 2561) แสดงให้เห็นว่า วุฒิสภา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 สามารถสร้างการยอมรับทางการเมืองได้ เมื่อทำหน้าที่ให้การรับรองตุลาการ สามารถสร้างความชอบธรรมได้ รูปแบบการส่งเสริม ความชอบธรรมในการให้การรับรองตุลาการ แสดงตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 รูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมในกระบวนการให้การรับรองตุลาการ

จากภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมในกระบวนการให้การ รับรองตุลาการ โดยวุฒิสภาในฐานะตัวแทนรัฐสภามีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่าง เหมาะสม มีลักษณะผสมผสานระหว่างการเลือกตั้งจากประชาชนกับการสรรหาตามสาขา อาชีพ เพื่อให้มีการถ่วงดุลภายในองค์กรกันเอง สามารถรับประกันความเป็นอิสระ และใน ขณะเดียวกันทำให้สอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านสถาบันรัฐสภา

อภิปรายผล

1. ปัญหาความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการวิจัยพบว่าศาลรัฐธรรมนูญประสบปัญหาเกี่ยวกับความชอบธรรม คือ ขาดความ สอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ส่งผลต่อการยอมรับต่อตุลาการและสถาบัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิพนานิดา ปาลกะวงศ์ ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “ความชอบธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองไทย” พบว่า ตั้งแต่ยกเลิกรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 และใช้รัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ศาลรัฐธรรมนูญเผชิญกับกระแสต่อต้านและคำถาม มากมายอันเนื่องมาจากกระบวนการสรรหาตุลาการ ถูกมองว่าปฏิบัติหน้าที่อย่างมีวาระซ่อน เร้นทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปมีส่วนกับกระแสตุลาการภิวัตน์ ผลการศึกษายัง พบว่าปัญหาความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเกิดจากลักษณะที่ขัดต่อระบอบประชาธิปไตย

(ทิพพานิดา ปาลกะวงศ์, 2556) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kuhonta et al. ซึ่งอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 เสนอว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่ส่งเสริมความเข้มแข็งของประชาธิปไตยของไทย จนเกิดการรัฐประหารใน ค.ศ. 2006 และ ค.ศ. 2014 ศาลรัฐธรรมนูญแทนที่จะได้รับความไว้วางใจในการคลี่คลายปัญหาและรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย แต่กลับถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยของไทยขาดความเข้มแข็ง ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถสร้างการยอมรับได้แก่ทุกภาคส่วน สะท้อนถึงปัญหาความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (Kuhonta et al., 2014)

2. รูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกับการสร้างความชอบธรรม

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับการยอมรับเกิดจากกระบวนการได้มาซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ตุลาการมีความชอบธรรมซึ่งจะส่งผลต่อเสถียรภาพและความต่อเนื่องของระบบการเมือง ผลการวิจัยพบว่าความชอบธรรมในกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเกิดจากความสอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนและความเป็นสูงสุดของสถาบันรัฐสภา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิสาข์ อิ่มใจ ซึ่งศึกษาปัญหาว่าด้วยโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ วิสาข์ให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงกับรัฐสภา โดยเห็นว่าควรให้รัฐสภาในฐานะตัวแทนประชาชน มีบทบาทในการคัดเลือกตุลาการมากขึ้น เพื่อให้ที่มาของตุลาการฯ มีความยึดโยงกับประชาชน (วิสาข์ อิ่มใจ, 2551) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และคณะ ซึ่งพบว่ากระบวนการได้มาซึ่งตุลาการควรมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสถาบันรัฐสภาตัวแทนอำนาจอธิปไตยของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญจึงจะสามารถสร้างการยอมรับได้ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และคณะ, 2547)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในอดีต บางกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือองค์กรทางการเมือง ไม่สามารถทำให้สังคมยอมรับได้โดยทั่วไป ประเด็นสำคัญที่ถูกตั้งคำถามคือ ความชอบธรรมของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอันเป็นเครื่องรับรองอำนาจสูงสุดของประชาชน และสร้างผลกระทบทางการเมืองอย่างใหญ่หลวง ผู้ที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ จำจะต้องมีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างเด่นชัด กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการที่ส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จึงต้องความเคารพกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน รูปแบบโครงสร้างในส่วนกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเพื่อส่งเสริมความชอบธรรม ประกอบไปด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ การสรรหาตุลาการบนพื้นฐานความสอดคล้องกับหลักการตรวจสอบถ่วงดุลและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านรัฐสภา กระทำได้โดยกำหนดให้

ตุลาการจากทุกสัดส่วนเข้าสู่กระบวนการสรรหาโดยคณะกรรมการชุดเดียวกัน โดยมีตัวแทนของรัฐสภาเป็นกรรมการอยู่ในคณะกรรมการดังกล่าวอย่างเหมาะสม การเสริมสมดุของตัวแทนสถาบันรัฐสภาในคณะกรรมการสรรหา โดยเฉลี่ยค่าน้ำหนักของตัวแทนของรัฐสภาในคณะกรรมการสรรหาไม่น้อยเกินไปจนไม่สามารถสะท้อนความเห็นและถ่วงดุลได้ และความเชื่อมโยงกับประชาชนขององค์กรที่ให้การรับรองตุลาการ โดยกำหนดให้วุฒิสภาองค์กรที่ให้การรับรองตุลาการมีความเชื่อมโยงกับประชาชนและมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง **ข้อเสนอแนะ**

- 1) ควรศึกษาบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทย
- 2) ควรศึกษารูปแบบกระบวนการใช้อำนาจที่ส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ
- 3) ควรแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้มีส่วนร่วมจากฝ่ายการเมืองอย่างเหมาะสมในฐานะตัวแทนประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง “กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการกับการส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ” เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “โครงสร้างและกระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาทางการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” สำเร็จลุล่วงได้โดยความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้ข้อมูลสำคัญ และความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วย ผศ.ดร.วรวิทย์ ไรจนพล ศ.ดร. อธิวัฒน์ เสรีรังสรรค์ และผศ.ดร. อธิเดช มโนลกุล ที่ให้คำแนะนำและแนวทางการศึกษาจนงานชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและท่านอาจารย์ทั้งสามเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (7 มิถุนายน 2562). ศาลรัฐธรรมนูญ. (นายชนะศึก วิเศษชัย, ผู้สัมภาษณ์) คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 24/2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 109 ง. (20 เมษายน 2560).
- ทิพพานิดา ปาลกะวงศ์. (2556). ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการเมือง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2550). รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (18 มิถุนายน 2561). ศาลรัฐธรรมนูญ. (ชนะศึก วิเศษชัย, ผู้สัมภาษณ์)

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2546). ศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ และคณะ. (2547). การวิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาลและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เล่มที่ 3 ส่วนที่ 3. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- วิสาข์ อิ่มใจ. (2551). ปัญหาว่าด้วยโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเปรียบเทียบศาลรัฐธรรมนูญตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญฯ 2550. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2550). ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: พี. เพลส.
- อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. (29 สิงหาคม 2561). ศาลรัฐธรรมนูญ. (ชนะศึก วิเศษชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- Kuhonta et al. (2014). Democratic Regression in Thailand: The Ambivalent Role of Civil Society and Political Institutions. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 36(3), 333-355.

การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ โดยการวิเคราะห์อภิมาน*

A SYNTHESIS OF RESEARCHES ON LEARNING MANAGEMENT THAT PROMOTES PUBLIC MIND BY USING META - ANALYSIS

มยุรา ฉลุธอง

Mayura Chaloothong

ญาณภัทร สีหะมงคล

Yannapat Seehamongkon

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: mayura8889@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน 2) เปรียบเทียบขนาดอิทธิพลของผลการวิจัยตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย โดยเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัยแต่ละเล่มและเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ประชากร ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะในช่วงปี พ.ศ. 2546 – 2561 จากฐานข้อมูล Thailis จำนวน 57 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของงานวิจัยที่มีความถี่มากที่สุด ดังนี้ สถาบันที่ทำการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาวิชาที่ทำการวิจัย คือ สาขาหลักสูตรและการสอน ปีที่พิมพ์ คือ ปีพ.ศ. 2557 ทฤษฎีที่ใช้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูลา การจัดการเรียนรู้ คือ การใช้โปรแกรมพัฒนาหรือใช้รูปแบบการพัฒนา แหล่งข้อมูลคือกลุ่มตัวอย่าง การตั้งสมมติฐานของการวิจัย คือ แบบมีทิศทาง แบบแผนการทดลอง คือ Randomized One Group Pretest - Posttest Design จำนวนตัวแปรอิสระ คือ 1 ตัวแปร จำนวนตัวแปรตามคือ 1 ตัวแปร เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบวัด ส่วนสถิติพื้นฐานที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ t - test 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะที่มีขนาดอิทธิพลมากที่สุดคือ วิธีใช้กิจกรรมในการพัฒนา

* Received 5 July 2020; Revised 30 September 2020; Accepted 20 October 2020

มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล 2.99 และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล พบว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันทำให้การส่งเสริมจิตสาธารณะไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย, จิตสาธารณะ, การวิเคราะห์ห่อภิมาณ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study research features on learning management that promote the public mind of students. 2) Compare the influence size of the findings based on the research feature variables by comparing the size of the influence of each research. and compare the size values influenced by variables, research features in the field of learning management that promotes the public mind. The population includes graduate students from universities in Thailand who have studied learning management that promotes public mind. 2003 – 2018 Based on 57 Thailis databases. Research instruments are research feature notes and research quality assessments. Statistics used to analyze data include average, standard deviation, and ANOVA. The results of the study were as follows: 1) Features of the most frequently regulated research The following institutions are Mahasarakham University, the field of research is the course and teaching, the year of printing is 2014. The theory used is that Bandura's social cognitive theory of learning is the use of development programs or development models. A data source is a sample. The hypothesis of the research is directional. The experimental model is Randomized One Group Pretest - Posttest Design. The number of independent and dependent variables was 1 variable. The data storage tool is measured. The basic statistics used are average and standard deviation, and the hypothesis test statistics are t - test. 2) How to manage learning that promotes public minds with the most influence is how to use development activities. It has an average influence size of 2.99 and analyzing one - way ANOVA to compare the average size of influence, finding that different methods of learning management make it different to promote public mind.

Keywords: A Synthesis of Researches, Public Mind, Meta – Analysis

บทนำ

คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 1 กล่าวว่า การศึกษาต้องพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” ตามตัวบ่งชี้ที่ 5 คือ มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจาสุจริต และมนัสสุจริต มีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นคนไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทยรักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

จิตสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักรู้ของบุคคล ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพร้อมที่จะช่วยเหลือช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม รับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม เพื่อการอยู่ร่วมกันแบบเกื้อกูล ความสำคัญของจิตสาธารณะเป็นคุณธรรมหนึ่งของพลเมือง เป็นจิตสำนึกเป็นจิตวิญญาณของสังคม ถ้าไม่มีจะทำให้ขาดพลังในการสร้างสรรค์แต่เมื่อเกิดจิตสาธารณะกับคนในสังคมจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของสังคม ซึ่งทำให้การเมือง เศรษฐกิจ ศีลธรรมดีขึ้น (ชัยยศ เดชสุระ, 2557) อีกทั้ง ยุทธนา วรณปิติกุล กล่าวว่าไว้ว่า จิตสาธารณะ คือ การแสดงออกถึงความ รับผิดชอบต่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ยุทธนา วรณปิติกุล, 2542) สอดคล้องกับ อัญชลี ยิ่งรักษพันธ์ุ ได้สรุปความหมายของจิตสาธารณะ คือ การมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อเรื่องของส่วนรวม มีการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างรับผิดชอบ มีการแบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สมบัติของส่วนรวมนั้น และการไม่ยึดสมบัติส่วนรวมมาเป็นสมบัติของตนเองหรือของกลุ่ม (อัญชลี ยิ่งรักษพันธ์ุ, 2550) นอกจากนี้ คราฟ (Kraft, F. N., 1992) กล่าวถึงจิตสาธารณะเป็นจิตสำนึกทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ถึงความไม่ยุติธรรมให้ความสำคัญกับความต้องการที่หลากหลายของบุคคลอื่น และมีการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม

จิตสาธารณะจึงเป็นเรื่องที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญ ซึ่งจากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับจิตสาธารณะจากโครงการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (Thailis) ในช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2561 พบว่าประเทศไทยมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีการพัฒนา การส่งเสริมจิตสาธารณะที่หลากหลาย เช่น งานวิจัยของ ภัทนะ จันทรเจริญสุข ศึกษาเรื่อง การใช้ภาพยนตร์แบบปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสาธารณะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิรวิทย์ จังหวัดเชียงใหม่ (ภัทนะ จันทรเจริญสุข, 2554) งานวิจัยของ พลัปลี วังคำมูล ศึกษาการใช้กิจกรรมสมุดบันทึกความดีเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 จังหวัดลำพูน (พลัปลี วังคำมูล, 2555) งานวิจัยของ

สุคนธรส หุตะวัฒน์ ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคการเสนอตัวแบบผ่านการเรียนรู้ร่วมกันกับการชี้แนะแนวทางวาจาที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (สุคนธรส หุตะวัฒน์, 2550) ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกันในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ และผลการวิจัยที่ผ่านมายังให้ผลที่ต่างกัน ดังนั้นเราจึงต้องการศึกษาว่าวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใดที่ส่งเสริมจิตสาธารณะมากที่สุด โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ห่อภิมาน ดังนั้นจึงมีความสำคัญในการศึกษาผลงานวิจัยดังกล่าว โดยการหาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่เชื่อถือได้ มีระเบียบวิธีการสังเคราะห์ที่นำมาใช้ได้

การศึกษาลงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยในลักษณะอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นสภาพและพรมแดนขององค์ความรู้ นั้น จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาศาสตร์การสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) จึงถือกำเนิดขึ้น เพื่อประโยชน์ในการสังเคราะห์งานวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่นำมาเป็นวิธีวิทยาในการแสวงหาคำตอบปัญหาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากแหล่งข้อมูลเอกสารงานวิจัย วิธีการศึกษาก็อาจจะเป็นวิธีการทางสถิติหรือวิธีการเชิงคุณภาพ จะเห็นได้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นวิธีวิทยาการวิจัยหนึ่งที่ใช้กระบวนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่นำผลการวิจัยจากหลาย ๆ งานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นปัญหาวิจัยเดียวกันมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ หรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบ ทำให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการ ซึ่งมีลักษณะที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยการสังเคราะห์งานวิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ คือ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แต่ละเรื่องให้ข้อค้นพบแต่ละมุมของปรากฏการณ์ที่นักวิจัยต้องการศึกษา และเมื่อนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์รวมกันผลการสังเคราะห์ที่ได้รับจะมีความกว้างขวางและลุ่มลึกมากกว่าที่จะได้รับจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง (นงลักษณ์ วิรัชชัย และ ทิศา แชนนี, 2546)

การวิเคราะห์ห่อภิมานเป็นประเภทหนึ่งของการสังเคราะห์งานวิจัยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ 1) เป็นการประมาณค่าดัชนีมาตรฐานจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง และวิเคราะห์แจกแจง ตรวจสอบความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐาน ถ้ามีความแปรปรวนน้อยจะสามารถสังเคราะห์ดัชนีมาตรฐานให้ได้ผลสรุปรวมที่ชัดเจน แต่ถ้ามีความแปรปรวนมากก็ต้องเพิ่มการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีมาตรฐานกับตัวแปรปรับ (Moderator variable) ต่อมาความก้าวหน้าการวิเคราะห์ห่อภิมานระยะหลังสามารถพิจารณากระบวนการวิเคราะห์ได้ชัดเจนดีขึ้น จนสามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรปรับ (Moderator variable) และตัวแปรตัวกลาง (Mediator variable) ที่มีต่อดัชนีมาตรฐานได้ (วรณีย์ อริยะสิน สมบูรณ์, 2544) ค่าดัชนีมาตรฐานมีความสำคัญกับการวิเคราะห์ห่อภิมาน ได้แก่ ค่าขนาดอิทธิพล (d) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของงานวิจัย ซึ่งในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะโดยการวิเคราะห์ห่อภิมานในครั้งนี้จะใช้ค่าขนาดอิทธิพล (d)

การวิเคราะห์ห่อถักด้วยวิธีการของ Glass เป็นอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีที่พยายามสังเคราะห์งานวิจัยเชิงทดลองรวมกับงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ด้วย โดยมีสูตรให้คำนวณค่าขนาดอิทธิพลจากค่าสหสัมพันธ์ได้ สูตรที่ใช้คำนวณค่าดัชนีมาตรฐานทั้งค่าขนาดอิทธิพลและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จากงานวิจัยที่มีแบบการวิจัยต่างกัน โดยสามารถคำนวณได้จากค่าสถิติโดยตรงและคำนวณจากค่าสถิติในการทดสอบสมมติฐาน จุดเด่นของการประมาณค่าดัชนีมาตรฐานสำหรับการวิเคราะห์ห่อถักตามวิธีนี้คือ การมีสูตรในการประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัยที่มีรูปแบบการทดลองต่างกันทุกแผนแบบการวิจัย และมีสูตรในการปรับเปลี่ยนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบอื่น ๆ มาเป็นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สำหรับการวิเคราะห์เพื่ออธิบายความแปรปรวนในดัชนีมาตรฐาน Glass เสนอให้ใช้การวิเคราะห์การถดถอย และการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมทั้งสถิติวิเคราะห์ขั้นสูง โดยมีดัชนีมาตรฐานเป็นตัวแปรตาม และตัวแปรปรับเป็นตัวแปรต้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการสังเคราะห์งานวิจัยโดยการวิเคราะห์ห่อถักตามวิธีการของ Glass ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริยา ทองกร ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพจากการสังเคราะห์งานวิจัย โดยวิธีการวิเคราะห์ห่อถัก (อริยา ทองกร, 2550) และ จีรศักดิ์ ยาโน ได้ศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ห่อถัก ซึ่งเลือกใช้การวิเคราะห์ห่อถักตามวิธีการของ Glass เช่นกัน (จีรศักดิ์ ยาโน, 2553)

จากเหตุผลสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะนำงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับจิตสาธารณะมาสังเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปรวมเป็นองค์ความรู้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมจิตสาธารณะให้กับนักเรียน นักศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน นักศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบขนาดอิทธิพลของผลการวิจัยตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย โดย
 - 2.1 เปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัยแต่ละเล่ม
 - 2.2 เปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ในครั้งนี้เป็นวิทยานิพนธ์ ของนิสิตนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่

ส่งเสริมจิตสาธารณะ ในช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2561 ซึ่งสืบค้นรายชื่อวิจัยจากฐานข้อมูล Thailis ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่จัดเก็บเอกสารฉบับเต็มในรูปอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Collection) จำนวน 57 เรื่อง โดยการคัดเลือกงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ทุกสถาบันที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ซึ่งข้อมูลที่ได้ เป็นข้อมูล ณ เดือน ตุลาคม 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพของแบบบันทึกคุณลักษณะการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาตำราเอกสารและงานวิจัยที่ใช้เทคนิควิธีสังเคราะห์งานวิจัยที่ใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์ห่อภิมาณ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดข้อคำถามในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกตัวแปรโดยแบ่งตามประเภทคุณลักษณะงานวิจัย ออกเป็น 3 ด้าน คือ ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย ข้อมูลด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย และ ข้อมูลด้านระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัย จากนั้นสร้างแบบบันทึกคุณลักษณะจากนั้นนำแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยไปทดลองใช้บันทึกข้อมูลจากงานวิจัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 เรื่อง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาและความครอบคลุมในการเก็บข้อมูลตัวแปรคุณลักษณะของงานวิจัยก่อนจะนำมาปรับปรุงให้มีความชัดเจนและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษามากขึ้น จากนั้นนำแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและครอบคลุมของตัวแปรด้านคุณลักษณะงานวิจัย แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำเสนอแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยที่ปรับแก้ไขแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอีกครั้งจนพบผลการตรวจสอบว่าแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยมีความชัดเจน ครอบคลุมประเด็น แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง จากนั้นทิ้งไว้ 2 สัปดาห์แล้วทำการบันทึกซ้ำ (test - retest) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลจริงมาหาความสัมพันธ์โดยใช้สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation) ซึ่งจากการประเมินงานวิจัยจำนวน 5 เล่ม ผลการตรวจสอบพบว่าคะแนนการประเมินงานวิจัยจำนวน 5 เล่ม ทั้งสองครั้งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะโดยใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือน เมษายน 2562 - ตุลาคม 2562 โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ สืบค้นรายชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะจากฐานข้อมูล Thailis ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่จัดเก็บเอกสารฉบับเต็มในรูปอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Collection) โดยใช้คำสำคัญ “จิตสาธารณะ” และดาวโหลด

ไฟล์เอกสารงานวิจัยเก็บบันทึกไว้ อ่านงานวิจัยในเบื้องต้น 1 รอบ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาภายใน ตัวเล่มงานวิจัยนั้นว่า มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดไว้หรือไม่ และมีเนื้อหาครบถ้วนเพียงพอที่จะนำมาสังเคราะห์งานวิจัยได้ จากนั้นอ่านงานวิจัยโดยละเอียด เพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัยตามแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย จากนั้นอ่านงานวิจัยโดยละเอียด และบันทึกข้อมูลจากงานวิจัยลงในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย และเตรียมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ โดยทำการลงรหัสตัวแปรโดยใช้โปรแกรม SPSS

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมจิตสาธารณะโดยใช้สถิติบรรยาย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล คุณลักษณะงานวิจัย จากนั้น นำค่าสถิติมาคำนวณค่าขนาดอิทธิพลตามวิธีของ Glass แล้ว เปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้านการจัดการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ โดยใช้สถิติบรรยาย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย และการเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมจิตสาธารณะโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ANOVA

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิต สาธารณะ โดยใช้สถิติบรรยาย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลคุณลักษณะ งานวิจัย

พบว่า สถาบันที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ มากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คิดเป็นร้อยละ 14.04 รองลงมาคือมหาวิทยาลัย ศรี นครินทรวิโรฒ คิดเป็นร้อยละ 12.29 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น คิดเป็นร้อยละ 10.53 ตามลำดับ สาขาวิชาที่ทำการวิจัยมากที่สุดคือสาขาจิตวิทยาและการแนะ แนว คิดเป็นร้อยละ 29.82 รองลงมาคือสาขาหลักสูตรและการสอน คิดเป็นร้อยละ 15.79 ปีที่พิมพ์เผยแพร่งานวิจัยที่มากที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2557 คิดเป็นร้อยละ 19.30 รองลงมาคือ ปีพ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2558 คิดเป็นร้อยละ 15.79 ตามลำดับ ประเภทงานวิจัยเป็นปริญญา นิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม การจัดการเรียนรู้ใช้กิจกรรมในการพัฒนามากที่สุดคิดเป็นร้อย ละ 61.40 รองลงมาคือใช้โปรแกรมในการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 24.56 มีการใช้แนวคิดทฤษฎี ในงานวิจัยมากที่สุดคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา คิดเป็นร้อยละ 24.56 รองลงมาคือแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา คิดเป็นร้อยละ 10.53 แหล่งข้อมูลที่ใช้ใน การเก็บข้อมูลในการวิจัย มาจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 89.47 และมาจากกลุ่ม

ประชากร คิดเป็นร้อยละ 10.53 ตามลำดับ ลักษณะการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มากที่สุดคือการเลือกแบบเจาะจง คิดเป็นร้อยละ 36.84 รองลงมาคือการสุ่มอย่างง่าย คิดเป็นร้อยละ 29.82 และการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 15.79 ตามลำดับ ระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างการที่มากที่สุดระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.35 รองลงมาคือระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.33 และระดับอุดมศึกษาร้อยละ 15.79 ตามลำดับ การตั้งสมมติฐานของการวิจัยเป็นแบบมีทิศทางมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.40 แบบแผนการทดลองที่ใช้มากที่สุดคือ Randomized One Group Pretest - Posttest Design คิดเป็นร้อยละ 35.09 รองลงมาคือ Non Randomized Pretest - Posttest Design คิดเป็นร้อยละ 29.82 จำนวนกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้มากที่สุดคือ 1 กลุ่มประชากร หรือ 1 กลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 66.67 จำนวนตัวอย่างของกลุ่มทดลองที่ใช้มากที่สุด คือช่วง 21 - 30 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือช่วง 11 - 20 คน คิดเป็นร้อยละ 24.56 จำนวนตัวอย่างของกลุ่มควบคุมมากที่สุดคือช่วง 0 - 10 คน คิดเป็นร้อยละ 59.65 รองลงมาคือช่วง 11 - 20 คน คิดเป็นร้อยละ 28.07 จำนวนตัวแปรอิสระที่มากที่สุดคือ จำนวนตัวแปร 1 ตัว คิดเป็นร้อยละ 92.98 และจำนวนตัวแปรตามมากที่สุดคือ จำนวน 1 ตัวแปร คิดเป็นร้อยละ 78.95 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมากที่สุดคือ แบบวัดคิดเป็นร้อยละ 70.17 รองลงมาคือแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 22.81 และแบบทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 19.21 ตามลำดับ ส่วนสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้มากที่สุดคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 68.42 และสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้มากที่สุดคือ t - test คิดเป็นร้อยละ 75.44

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบขนาดอิทธิพลของผลการวิจัยตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยประกอบด้วย

1. ผลการคำนวณค่าขนาดอิทธิพลตามวิธีของ Glass ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

ที่	ค่าขนาดอิทธิพล	ที่	ค่าขนาดอิทธิพล
1	1.00	30	1.52
2	1.32	31	1.79
3	10.22	32	0.50
4	4.87	33	3.56

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ค่าขนาดอิทธิพล	ที่	ค่าขนาดอิทธิพล
5	- 0.98	34	2.61
6	0.78	35	7.07
7	3.94	36	6.70
8	0.70	37	3.03
9	6.78	38	0.50
10	1.20	39	1.02
11	3.48	40	1.96
12	0.09	41	0.09
13	1.88	42	1.61
14	3.93	43	12.64
15	0.51	44	1.76
16	7.12	45	1.36
17	0.55	46	2.16
18	0.92	47	3.13
19	2.71	48	0.93
20	1.82	49	1.04
21	1.01	50	1.87
22	1.28	51	0.55
23	1.60	52	1.89
24	3.27	53	1.74
25	1.58	54	4.58
26	3.46	55	1.88
27	0.32	56	9.16
28	3.51	57	9.28
29	2.47		

จากตารางที่ 1 พบว่า งานวิจัย 57 เรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนนักศึกษา มีงานวิจัยของกิริติวิทย์ สุวรรณธรรมา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทฤษฎีปัญญาสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีค่าขนาดอิทธิพลมากที่สุด คือ 12.64 รองลงมาคืองานวิจัยของสุพจน์เปลี่ยวสงัด เรื่อง ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขนาดอิทธิพล 9.28 และมีงานวิจัย 1 เรื่อง คือ การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจและความสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริตด้านวินัย และด้านมีจิตสาธารณะ ด้วยนิทานพื้นบ้านอุตรดิตถ์ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ของ เอนก กาญจนโกมล ที่มีค่าขนาดอิทธิพลเป็นลบนั่นแสดงว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีค่าต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

2. ผลการเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ANOVA รายละเอียดดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ

	ค่าขนาดอิทธิพลของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ				
	ใช้ ภาพยนตร์ และสื่อ วีดิทัศน์	ใช้กิจกรรมใน การพัฒนา	ใช้โปรแกรมใน การพัฒนา	ใช้ตัวแบบหรือ กรณีศึกษา	ใช้สถานการณ์ จำลอง
ค่าเฉลี่ย	1.92	2.99	2.66	2.86	1.08

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าขนาดอิทธิพลเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมในการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงที่สุด 2.99 รองลงมาเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบหรือกรณีศึกษา มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล 2.86 รองลงมา คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมในการพัฒนามีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล 2.66 การจัดการเรียนรู้ใช้ภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล 1.92 และการจัดการเรียนรู้ใช้สถานการณ์จำลอง มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพล 1.08 ตามลำดับ

นำค่าขนาดอิทธิพลจากวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แบบ มาวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลต่อจิตสาธารณะแตกต่างกันหรือไม่ รายละเอียดดังตารางได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P - value
ระหว่างกลุ่ม	10.47	4	2.62	.326	.859
ภายในกลุ่ม	417.37	52	8.03		
รวม	427.83	56			

จากตารางที่ 3 พบว่าค่า P - value มากกว่า .05 ซึ่งแสดงว่าการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะทั้ง 5 แบบ คือ ใช้ภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ ใช้กิจกรรมในการพัฒนาใช้โปรแกรมในการพัฒนา ใช้ตัวแบบหรือกรณีศึกษา และใช้สถานการณ์จำลอง ส่งผลต่อการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน นักศึกษา จำนวน 57 เรื่อง พบว่าสถาบันที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาวิชาที่ทำการวิจัยมากที่สุด คือ สาขาหลักสูตรและการสอน ปีที่พิมพ์เผยแพร่งานวิจัยที่มากที่สุดคือ ปี พ.ศ.2557 และประเภทงานวิจัยเป็นปริยฐานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม เครื่องมือที่ใช้การจัดการเรียนรู้ใช้โปรแกรมพัฒนา หรือใช้รูปแบบการพัฒนา มากที่สุด มีการใช้แนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยมากที่สุดคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา แหล่งข้อมูลที่ใช้ในเก็บข้อมูลในการวิจัย มาจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ลักษณะการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มากที่สุดคือการเลือกแบบเจาะจง ระดับชั้นของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างการที่มากที่สุดระดับมัธยมศึกษา การตั้งสมมติฐานของการวิจัยเป็นแบบมีทิศทางมากที่สุด แบบแผนการทดลองที่ใช้มากที่สุดคือ Randomized One Group Pretest - Posttest Design จำนวนกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มากที่สุดคือ 1 กลุ่มประชากร หรือ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างของกลุ่มทดลองที่ใช้มากที่สุด คือช่วง 20 - 30 คน จำนวนตัวอย่างของกลุ่มควบคุมมากที่สุดคือช่วง 0 - 10 คน จำนวนตัวแปรอิสระที่มากที่สุดคือ จำนวนตัวแปร 1 ตัว จำนวนตัวแปรตามทีมากที่สุดคือ จำนวน 1 ตัวแปร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมากที่สุดคือแบบวัด ส่วนสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้มากที่สุดคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้มากที่สุดคือ t - test

ผลการเปรียบเทียบขนาดอิทธิพลของงานวิจัยแต่ละเล่ม ที่ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนนักศึกษาพบว่างานวิจัยของกิริติวิทย์ สุวรรณธรรมา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทฤษฎีปัญญาสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา (กิริติวิทย์ สุวรรณธรรมา, 2556) มีค่าขนาดอิทธิพลมากที่สุด แสดงว่าการพัฒนารูปแบบการสอนจะส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนได้มากที่สุดของงานวิจัยที่นำมาศึกษา และมีงานวิจัย ของ เอนก กาญจนโกมล เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจและความสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านวินัย และด้านมีจิตสาธารณะด้วยนิทานพื้นบ้านอุดรดิตถ์ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (เอนก กาญจนโกมล, 2555) มีค่าขนาดอิทธิพลเป็นลบ นั้นแสดงว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง มีค่าต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

ผลการเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะพบว่าค่าขนาดอิทธิพลเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมในการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบหรือกรณีศึกษา รองลงมาคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

ตามลำดับ และเมื่อนำค่าขนาดอิทธิพลมาเปรียบเทียบกับค่าขนาดอิทธิพลตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ได้ผลว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกันทั้ง 5 วิธี ส่งผลต่อการพัฒนาจิตสาธารณะไม่แตกต่างกันซึ่งอาจเป็นเพราะงานที่นำมาสังเคราะห์ในแต่ละด้านมีจำนวนที่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะทั้งหมด 57 เล่ม ได้ข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูลพื้นฐานงานวิจัยมีจำนวนตัวแปร 4 ตัวแปร ข้อมูลด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัยมีจำนวนตัวแปร 2 ตัวแปร และข้อมูลด้านระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัยมีจำนวนตัวแปร 14 ตัวแปร ซึ่งได้ค่าขนาดอิทธิพลของตัวแปรทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านข้อมูลพื้นฐานงานวิจัย ด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย และด้านระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัย ซึ่งผลการหาขนาดอิทธิพลของงานวิจัยเป็นรายเล่มได้ข้อสรุปว่างานวิจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ กิรติวิทย์ สุวรรณธรรมา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทฤษฎีปัญญาสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีค่าขนาดอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งเป็นงานวิจัยที่จัดอยู่ในกลุ่มงานวิจัยที่ส่งเสริมจิตสาธารณะโดยใช้กิจกรรมในการส่งเสริมจิตสาธารณะ และเมื่อนำค่าขนาดอิทธิพลมาเปรียบเทียบกับค่าขนาดอิทธิพลตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะพบว่ามีค่า P -value มากกว่า .05 ซึ่งแสดงว่าการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะทั้ง 5 แบบ คือ ใช้ภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ ใช้กิจกรรมในการพัฒนา ใช้โปรแกรมในการพัฒนา ใช้ตัวแบบหรือกรณีศึกษา และใช้สถานการณ์จำลอง ส่งผลต่อการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนไม่แตกต่างกัน **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจิตสาธารณะ ทำให้ทราบถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาจิตสาธารณะให้กับนักเรียน ซึ่งการใช้กิจกรรมดังกล่าวควรเลือกใช้ให้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีในการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนในแต่ละช่วงวัย จากการสังเคราะห์งานวิจัยทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ดังนั้นผู้ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสาธารณะ ควรนำผลการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยเพื่อป้องกันการทํางานวิจัยที่ซ้ำซ้อน หรือใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการวิจัยต่อไป **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นการสังเคราะห์ตัวแปรที่มีตัวแปรย่อยหลายตัวแปร ทำให้ความถี่ของข้อมูลในแต่ละตัวแปรร้อยมีน้อย จึงอาจทำให้ข้อมูลขาดความน่าเชื่อถือและนำไปใช้ในการอ้างอิงได้ยาก และการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการวิเคราะห์ห่อภิมาณศึกษาเฉพาะค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้นควรสังเคราะห์ เชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เอนก กาญจนโกมล. (2555). การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจและสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านวินัยและด้านมีจิตสาธารณะด้วยนิทานพื้นบ้านอุตรดิตถ์โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- กิริติวิทย์ สุวรรณธรรมา. (2556). การพัฒนารูปแบบการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทฤษฎีปัญญาสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรศักดิ์ ยานโน. (2553). สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยศ เดชสุระ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมโดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรมไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์ห่อภิมาณ META-ANALYSIS. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และทิตา แคมณี. (2546). แก้วก๊วในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการสังเคราะห์งานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: นิชิน แอตเวอร์ไทซิ่ง กรุ๊ป.
- พลบปลื้ม วงศ์คำมูล. (2555). การใช้กิจกรรมสมุดบันทึกความดีเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัทนะ จันทรเจริญสุข. (2554). การใช้ภาพยนตร์แบบปฏิสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิรวิทย์ จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธนา วรณปิตกุล. (2542). สำนักพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาการศึกษา.

- สุคนธรส หุตะวัฒนะ. (2550). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคการเสนอตัวแบบผ่าน ภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจาที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อริยา ทองกร. (2550). การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพจากการสังเคราะห์งานวิจัยโดยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี ยิ่งรักษพันธ์. (2550). ผลการใช้สถานการณ์จำลองกับเทคนิคการประเมินจากสภาพจริงเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Kraft, F. N. (1992). Nurturing Social Consciousness Through Church Education. Dissertation Abstracts International, 53(5), 1465-A.

การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบ
การให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้*
THE CONSTRUCTING OF ASSESSMENT MANUAL FOR
MATHEMATICAL UNDERSTANDING ON POLYNOMIAL OF
EIGHTH GRADE STUDENTS BY USING FEEDBACK TECHNIQUE
ACCORDING TO THE LEARNING ASSESSMENT CONCEPT

วัชรินทร์ อุตตรา

Watcharin Uttra

ธัญญรัตน์ ชิดไธสง

Thanyarat Chidthaisong

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

E-mail: arm.watcharin.u@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) สร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ 2) ทดลองใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ และ 3) ประเมินการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ตารางสังเคราะห์เอกสาร 2) แบบประเมินคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ 3) แบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ 4) คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า เนื้อหาของคู่มือมีความเหมาะสมกับผู้เรียนและระดับชั้น กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ผลการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลในเชิงปริมาณของผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ย 4.40 อยู่ในระดับดีมาก การทดลองใช้คู่มือตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า นักเรียนสามารถให้เหตุผลโดยการนำหลักการทางคณิตศาสตร์มาอธิบายความสมเหตุสมผล แนวคิดและแก้ปัญหา

* Received 6 July 2020; Revised 30 September 2020; Accepted 21 October 2020

ที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นได้อย่างถูกต้อง เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ตอบสนองดีที่สุดคือการตั้งคำถามโดยครู ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินการใช้คู่มือ พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.45 ด้านการประเมิน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.46 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.50

คำสำคัญ: การประเมินเพื่อการเรียนรู้, การให้ข้อมูลย้อนกลับ, ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this article are 1) to create a guide to assess mathematical understanding, 2) to try using a guide for assessing mathematical understanding and 3) to evaluate the use of the guide for assessing mathematical understanding. The target groups in this research consist of 1) 5 mathematical experts and 2) the samples used in the research were the students from a class studying in the eighth grade students by the specific sample selection method. The research tools consisted of 1) document synthesized table form, 2) evaluation form for a guide to assess mathematical understanding, 3) mathematical understanding tests, 4) the guide to assess mathematical understanding and 5) mathematics satisfaction survey form in using the guide to assess mathematical understanding. The statistics used are mean and standard deviation. The results of the study showed that the content is suitable for learners and their grade level, the activities encourage students to search for the answers by themselves. The results of the qualitative data quality examination from the experts found that the average level is 4.40, which is in a very good level. The experimental study of the guide to assess mathematical understanding by the action research found that the students can reason by applying mathematical principles to explain mathematical reasoning, concepts and solve more complex problems correctly. The best feedback technique for students to respond is the teacher questioning technique. The result of comparing the mathematical understanding of the students before and after learning was found that after learning the students can understand the lesson better than before with the statistical significance of 0.05. The results of the evaluation of the

manual by the sample group can be summarized as follows: in the learning activities, students felt that they were encouraged to learn with their peers with the highest mean of 4.45. As for the assessment, the students felt that they had participated in the assessment with the highest mean of 4.46. As for the benefits, the students felt they were able to work with others with the highest mean of 4.50.

Keywords: Learning Assessment, Feedback, Mathematical Understanding

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ ระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถ่องถ้วน รอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจและนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่มุ่งเน้นให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพราะความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เป็นการสร้าง การพิสูจน์ การค้นพบ ที่เป็นพื้นฐานในการสร้างองค์ความรู้และการเชื่อมโยง ในการเรียนหรือทักษะกระบวนการในระดับสูงขึ้นไป จะทำให้นักเรียนสามารถมีความคิด ที่ลึกซึ้ง มีการสื่อสาร คิดอย่างสร้างสรรค์ นำไปแก้สถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อนโดยใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล

อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผ่านมาในประเทศไทย ยังมีปัญหาหรือไม่ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง โดยค่าสถิติการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - Net) ที่มีผลการประเมินวิชาคณิตศาสตร์ ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปี พ.ศ. 2559 – 2561 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเทียบกับคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ 29.31, 26.30 และ 30.04 ตามลำดับ ส่วนผลการประเมินวิชาคณิตศาสตร์ ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2559 – 2561 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเทียบกับคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ 24.88, 24.53 และ 30.72 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

การประเมินเพื่อการเรียนรู้ไม่ใช่การตัดสินผลการเรียนของนักเรียน แต่เป็นการพัฒนาทักษะของนักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยเป็นการประเมินตามสภาพจริงและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยดำเนินการขณะเรียนรู้นานกว่าตัดสินผลการเรียน โดยใช้การกระตุ้นให้

ผู้เรียนได้แสดงออกและนำผลการสะท้อนจากครูไปพัฒนาผลงานของตนเอง โดยการประเมินเพื่อการเรียนรู้จะไม่ได้ประเมินเพื่อบอกข้อถูกหรือผิดแก่นักเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนในการแก้ไขและปรับปรุงงานในครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดบกพร่อง ข้อผิดพลาดของตนเอง และการประเมินเพื่อการเรียนรู้ยังให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมิน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้มีความกล้าแสดงออกและกล้าที่จะแก้ปัญหาของตนเอง

การให้ข้อมูลย้อนกลับโดยทั่วไปผู้เรียนจะได้รับข้อมูลเพียงแค่การบอกว่าคำตอบนั้นถูกต้องหรือไม่ และบอกคำตอบที่ถูกต้องในกรณีที่ต้องผิด ซึ่งไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มากพอ โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนจะเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จในการทำการประเมินความก้าวหน้า เป็นยุทธวิธีในการสร้างความเชื่อใจและความรู้สึกรักของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ และนับได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้ผลมากที่สุดในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Aditi Banerjee ได้กล่าวถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับไว้ว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับคือการให้ข้อมูลและเป็นการสื่อสารกับสิ่งที่ได้แสดงออก ไม่ว่าจะเป็นรายบุคคลหรือรูปแบบกลุ่ม รับข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในอนาคตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การให้ข้อมูลย้อนกลับสามารถเป็นได้ทั้งเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ ทางบวกหรือทางลบ การอธิบายหรือการไม่ใช้คำอธิบาย หรือการให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในกระบวนการ หรือการประเมินโดยสรุป โดยทั่วไปการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้ไปถึงจุดมุ่งหมาย (Aditi Banerjee, 2014)

วิชาคณิตศาสตร์เป็นการนำคณิตศาสตร์ประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยนักเรียนจะต้องกล้าคิด กล้าแสดงออกในแนวคิดของตนเอง เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เรื่อง พหุนาม ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้น เป็นเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรมค่อนข้างสูง และต้องมีพื้นฐานมาจากเรื่องสมบัติของเลขยกกำลัง ทั้งในเรื่องการบวก การลบ การคูณและการหารเลขยกกำลัง จึงเป็นปัญหาในเรื่องความเข้าใจของนักเรียนเป็นอย่างมาก รวมทั้งเนื้อหาในเรื่องนี้ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาต่ออีกด้วย ผู้วิจัยจึงมีคำถามวิจัยว่า ถ้าแนวคิดการประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับการเรียนรู้มาใช้ในการกระตุ้นผู้เรียน โดยจัดทำเป็นคู่มือการดำเนินการสอนจะเกิดผลอย่างไร จึงสนใจศึกษาวิจัยโดยใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ในการพัฒนาผู้เรียนโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นเทคนิคในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ จึงสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้ในการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ถือว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ให้แก่ผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้
2. เพื่อทดลองใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้
3. เพื่อประเมินการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ และระยะที่ 2 การทดลองและประเมินผล โดยเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง พหุนาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 1 การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมิน ด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม การนำไปใช้และประโยชน์

ระยะที่ 2 การทดลองและประเมินผล

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวน 3 ห้องเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ที่มีการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวน 1 ห้องเรียน โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือในการเตรียมการสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดของเครื่องมือ ดังนี้

1. เครื่องมือในการเตรียมการสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

1.1 ตารางสังเคราะห์เอกสาร เป็นตารางสรุปแนวคิดเชิงตรรกะ ผู้วิจัยใช้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับ ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์และการประเมินเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ได้มาซึ่งการกำหนดองค์ประกอบของคู่มือ

- รูปแบบการใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ
- รูปแบบการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์

1.2 แบบประเมินคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ เป็นแบบประเมินคู่มือด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นไปได้ และตรวจสอบคุณภาพข้อมูลในเชิงคุณภาพ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและประเมินผล

2.1 แบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) จำนวน 1 ชุด จำนวน 8 ข้อ คะแนนเต็ม 15 คะแนน ให้นิเวศนักเรียนในการทำ 60 นาที แบบทดสอบเป็นแบบอัตนัย ที่ผ่านการวิเคราะห์เป็นรายข้อที่ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวน 8 ข้อ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าความยากง่าย (P_E) 0.38 – 0.77 และค่าอำนาจจำแนก (D) 0.43 – 1.00 ใช้วิธีของหาคุณภาพของข้อสอบอัตนัยคำนวณจากสูตรของวิทนีและซาเบอร์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 0.976 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990)

2.2 คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ฉบับร่าง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาคู่มือ หลักการใช้ของคู่มือ คำอธิบายการใช้คู่มือ

แผนการจัดกิจกรรม บรรณานุกรม และภาคผนวก ที่ผ่านการหาคุณภาพของคู่มือด้านความถูกต้องและด้านความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ ด้านการประเมิน จำนวน 5 ข้อ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ จำนวน 8 ข้อ ที่ผ่านการศึกษาและตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

1. ศึกษาแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้และเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ

2. วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และนโยบายของสถานศึกษา

3. เลือกเทคนิควิธีการของการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมกับความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ และมาตรฐานและตัวชี้วัด ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยเลือกใช้ 7 รูปแบบ ดังนี้ การตั้งคำถามโดยครู การตั้งคำถามโดยเพื่อน กระดาษหนึ่งนาที รายการคำสำคัญ สรุปใจความสำคัญ 3 นาที จุดที่ไม่ชัดเจน การให้ข้อมูลย้อนกลับในภาพรวมโดยครูเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ

4. จัดทำคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ฉบับร่างและออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

5. นำคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ฉบับร่าง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคู่มือในด้านความถูกต้อง และความเป็นไปได้

6. ปรับปรุงคู่มือฉบับร่าง ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับข้อความโดยเน้นวัตถุประสงค์ของการใช้คู่มือว่าเป็นการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ควบคู่กับการประเมินโดยการประเมินเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้และเน้นการใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง

ระยะที่ 2 การทดลองและประเมินผล

ในระยะนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของเคมมิสและแมกเทกการ์ต (Kemmis and Mc Taggart) ตามขั้นตอนดังนี้ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติตามแผน

(Action) ขั้นสังเกต (Observe) และขั้นสะท้อนผล (Reflection) จำนวน 3 วงรอบ โดยผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการใช้แบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์เรื่อง พหุนาม ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 6 โดยใช้กระบวนการ PAOR จำนวน 3 วงรอบ แล้วทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบฉบับเดิมในการทดลอง และให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 สังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการประเมินเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับและความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา แล้วนำผลการประเมินเชิงคุณภาพของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และผลการประเมินเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

ระยะที่ 2 การทดลองและประเมินผล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและเปรียบเทียบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง พหุนาม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบทีกรณีประชากรสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test for dependent sample) วิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากการใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ นำผลการประเมินความพึงพอใจการใช้คู่มือมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ใช้สถิติทดสอบทีกรณีประชากรสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test for Dependent Sample) เปรียบเทียบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิจัย

1. การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาคู่มือ หลักการใช้ของคู่มือ คำอธิบายการใช้คู่มือ แผนการจัดกิจกรรม และบรรณานุกรม การตรวจสอบ

ประสิทธิภาพของคู่มือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยในการตรวจสอบมีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ด้านของความถูกต้องและด้านความเป็นไปได้ ซึ่งพบว่า เนื้อหามีความเหมาะสมกับผู้เรียนและระดับชั้น ตรงตามตัวชี้วัดที่กำหนด แบ่งขั้นตอนชัดเจน มีการเชื่อมโยงการทำกิจกรรมดี กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้หลากหลาย มีเครื่องมือและเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจนทั้งด้านความรู้ กระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลในเชิงปริมาณของผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ย 4.40 อยู่ในระดับดีมาก โดยประเมินด้านวัตถุประสงค์ของคู่มือเป็นไปตามแนวคิดของการประเมินเพื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านคำอธิบายการใช้คู่มือเป็นไปตามหลักการของการประเมินเพื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขคู่มือตามข้อเสนอแนะจากการประเมินคู่มือ เพื่อให้คู่มือมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การทดลองใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า นักเรียนสามารถให้เหตุผลโดยการนำหลักการทางคณิตศาสตร์มาอธิบายความสมเหตุสมผลทางคณิตศาสตร์ได้ การแสดงแนวคิดในชั้นเรียนได้ นักเรียนยังสามารถอธิบายแนวคิดของเพื่อนในชั้นเรียนจากการเชื่อมโยงความรู้พื้นฐานเดิมมาประยุกต์ใช้กับหลักการทางคณิตศาสตร์ในการแสดงแนวคิดและการแก้ปัญหา โจทย์ที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นได้ นักเรียนร่วมกันอภิปรายจุดที่เพื่อนยังไม่เข้าใจและอธิบายให้เพื่อนเข้าใจได้ง่ายขึ้นโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ และในการแก้ปัญหาโจทย์ปัญหาต่าง ๆ นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง โดยการนำความรู้และหลักการที่เคยเรียนมานำมาประยุกต์ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้นได้ และมีความเข้าใจในกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับมากยิ่งขึ้นสามารถพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับที่นักเรียนตอบสนองได้ดีที่สุดคือ เทคนิคการตั้งคำถาม โดยครู ทำให้นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนและร่วมกันสร้างข้อสรุปต่าง ๆ จากการนำความรู้แบบเดิม ๆ มาช่วยในการแก้ปัญหา และเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่ได้เรียนเพื่อแก้ปัญหาและแสดงแนวคิดโจทย์ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สามารถบอกความสมเหตุสมผลของข้อความทางคณิตศาสตร์ได้

3. จากการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ พบว่า ความเข้าใจ

ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	4 5	12	12.82	17.24	4.475*	.000
ก่อนเรียน	4 5	12	1.5	1.26		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 โดยนักเรียนรู้สึกว่าการได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ด้านการประเมินมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 นักเรียนรู้สึกว่าการได้มีส่วนร่วมในการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 นักเรียนรู้สึกว่าการสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63

อภิปรายผล

จากการศึกษาการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาคู่มือ หลักการใช้ของคู่มือ คำอธิบายการใช้คู่มือ แผนการจัดกิจกรรม และบรรณานุกรม เป็นองค์ประกอบที่ให้ผู้สอนได้ศึกษาแนวคิดว่าความเข้าใจทางคณิตศาสตร์และแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ โดยการใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากสามารถจัดการเรียนการ

สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ พัชรพร สันติวิจิตรกุล ที่กล่าวว่า ในการจัดทำคู่มือจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ วิธีการใช้คู่มือหรือคำแนะนำในการใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้คู่มือให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาคู่มือมีความเหมาะสมดีแล้ว ควรเพิ่มเติมการอธิบายเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับว่าจะใช้เทคนิคใด กับการสอนเนื้อหาใดจึงจะกระตุ้นผู้เรียนได้ดี เนื่องจากการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นการประเมินและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ที่ผิดพลาดและแนวทางในการพัฒนาผลงานของตนเองให้บรรลุต่อไปในอนาคต โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับสามารถช่วยส่งเสริมการประเมินเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ (พัชรพร สันติวิจิตรกุล, 2553) สอดคล้องกับ โชติมา หนูพริก นิยามการให้ข้อมูลย้อนกลับไว้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) โดยแนวคิดนี้เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนระหว่างผู้เรียนและครู พัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในระยะยาวมากกว่าข้อมูลย้อนกลับที่ได้รับจากครู รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบมิตร เนื่องจากการประเมินเพื่อการเรียนรู้เป็นการใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพในการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผลงานของผู้เรียนให้สูงขึ้น โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายและสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนแต่ละคน (โชติมา หนูพริก, 2559) สอดคล้องกับ พิชิต ฤทธิ์เจริญ ได้สรุปแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ว่า สารสนเทศจากการประเมินจะเป็นตัวอธิบายหรือบ่งบอกถึงคุณภาพของการเรียนรู้หรือคุณภาพของผู้เรียน การประเมินมีความสำคัญเพราะจะช่วยให้ได้สารสนเทศสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ของครู ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ครูหาวิธีการ ปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดีขึ้น (พิชิต ฤทธิ์เจริญ, 2559)

ผลการทดลองใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ พบว่า เทคนิคที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ได้มากที่สุดคือ เทคนิคการตั้งคำถามโดยครู เนื่องจากว่าเป็นเทคนิคที่นักเรียนคุ้นเคยและสามารถเข้าใจได้ง่าย การตั้งคำถามโดยครูสามารถช่วยให้กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนกล้าคิด ร่วมกันอภิปรายกระบวนการแก้ปัญหาและลงมือแก้ปัญหาโจทย์ที่มีความซับซ้อนขึ้นได้ สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้กล่าวถึงรูปแบบของการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยการพูดให้มีประสิทธิภาพ (How to Give Effective Oral Feedback) อาจทำได้ทั้งในลักษณะของบุคคลหรือกลุ่ม ทั้งนี้ครูต้องอาศัยการ

สังเกต (Observation) ควบคู่ เพื่อให้การให้ข้อมูลย้อนกลับมีประสิทธิภาพ และได้กล่าวถึงวิธีการของการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังนักเรียนว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังนักเรียนเป็นสิ่งที่ครูต้องปฏิบัติเป็นประจำ และต้องคำนึงว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับ จะต้องไม่เป็นการสร้างแรงกดดันให้กับนักเรียน แต่ต้องเป็นการกระตุ้น สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยอาจเป็นการให้รางวัล การกล่าวชมเชย หรือการประทับรูปภาพที่แสดงนัยในทางบวก นอกจากนี้การให้ข้อมูลย้อนกลับ ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ควรมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ นักเรียนได้ทราบเทคนิคและวิธีการในการปรับปรุงผลงาน และเพื่อสะท้อนให้เห็นแนวทางในการสร้างผลงานที่มีประสิทธิผลต่อไป และเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ไม่ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ คือ เทคนิคการยกรายการสำคัญ เป็นการให้นักเรียนเขียนคำ 5 - 7 คำ หรือประโยคสั้น ๆ เพื่ออธิบายให้ครอบคลุม พบว่านักเรียนไม่สามารถเขียนคำสำคัญได้ อาจจะเป็นเพราะนักเรียนไม่มีความเข้าใจทางคณิตศาสตร์หรือนักเรียนไม่เข้าใจวิธีการเขียนสรุปทางคณิตศาสตร์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับ Susan M. Brookhart ได้กล่าวถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพว่า วิธีการที่ดีที่สุด ในบางงานอาจจะใช้วิธีการเขียน บางงานใช้วิธีการพูด บางงานใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติ และการพูดคุยกับนักเรียน โดยครูต้องตัดสินใจขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของนักเรียนแต่ละคน (Susan M. Brookhart, 2008) และสอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้กล่าวถึงวิธีการของการให้ข้อมูลย้อนกลับไว้ว่า ครูควรจะต้องศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนความถนัดและความสนใจของนักเรียนก่อนให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับที่ครูสะท้อนสู่ นักเรียนจะเกิดประโยชน์กับตัวนักเรียนสูงสุด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560)

ผลการประเมินทำแบบทดสอบหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ พบว่า ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ พร้อมพรรณ อุดมสิน ได้กล่าวถึงความหมายความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ว่า เป็นความสามารถในการนำความรู้ที่รู้มาสัมพันธ์กับโจทย์หรือปัญหาใหม่ ตลอดจนสามารถตีความ แปลความ สรุปความ และขยายความได้ (พร้อมพรรณ อุดมสิน, 2544) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนงค์ เมธีพิทักษ์ธรรม ได้ทำการวิจัยผลของรูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับที่แตกต่างกันที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ทั้งในระดับสูง ปานกลางและต่ำที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับแบบอธิบายรายละเอียดและแบบชี้แนะมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับแบบบอก

คำตอบที่ถูกต้อง และผลการประเมินการใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถสรุปรายด้านได้ดังนี้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 โดยนักเรียนรู้สึกว่าการได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ด้านการประเมินมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 นักเรียนรู้สึกว่าการได้มีส่วนร่วมในการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 นักเรียนรู้สึกว่าการสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 (อนงค์ เมธิพิทักษ์ธรรม, 2555) สอดคล้องกับ กิ่งฟ้า สินธุวงศ์ กล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ว่า ผู้เรียน ต้องเรียนรู้โดยการรับรู้และทำความเข้าใจกับความรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่รับจากการบอกของครู เท่านั้น และแรงจูงใจไม่ได้เกิดจากการเสริมแรงเท่านั้น แต่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มี ประสบการณ์ตรงในการใช้ความคิดและการกระทำเพื่อแก้ปัญหา และมีความสุขในการมองเห็น ปัญหาหาทางแก้ปัญหาได้ (กิ่งฟ้า สินธุวงศ์, 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤกษ์ชนะ อ่อนเอื้อน และคณะ ได้ทำการวิจัยแนวทางการประเมินเพื่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการประเมินเพื่อการเรียนรู้วิชา คณิตศาสตร์ ที่มีความเหมาะสมที่ระดับความเหมาะสมมาก (ฤกษ์ชนะ อ่อนเอื้อน และคณะ, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและ กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง นักเรียน สามารถให้เหตุผลโดยการนำหลักการทางคณิตศาสตร์มาอธิบายความสมเหตุสมผลทาง คณิตศาสตร์ได้ สามารถอธิบายแนวคิดและแก้ปัญหาโจทย์ที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นได้อย่าง ถูกต้อง สามารถพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม ของนักเรียนได้ **ข้อเสนอแนะ**

- 1) การใช้คู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ควรให้ข้อมูลย้อนกลับ นักเรียนอย่างต่อเนื่องทั้งรูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยครู และการให้ข้อมูลย้อนกลับโดย นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความความเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควร ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับแนวคิดของนักเรียนทั้งที่ถูกและผิด ให้นักเรียนอภิปรายแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสร้างคู่มือการประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ผู้เขียนบทความต้องขอกราบขอบพระคุณความกรุณาจากคณาจารย์หลายท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้คำปรึกษาแนะนำในด้านวิชาการ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเครื่องมือเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ คณะครูที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนนักเรียนทุกคนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย และวิทยานิพนธ์นี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประจำปีการศึกษา 2562

เอกสารอ้างอิง

- โชติมา หนูพริก. (2559). การประเมินเพื่อการเรียนรู้: การตั้งคำถามและการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(2), 18-30.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กฤษณะ อ่อนเอื้อง และคณะ. (2558). แนวทางการประเมินเพื่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16(2), 1-14.
- กิ่งฟ้า สินธวงศ์. (2552). การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 1(1), 6-19.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พร้อมพรรณ อุดมสิน. (2544). การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรพร สันติวิจิตรกุล. (2553). การพัฒนาคู่มือวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ 1 (ตอนสักผดุงวิทย). ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2559). การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ , 9(1), 1-17.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). ระบบประกาศและรายงานผลสอบโอเน็ต. เรียกใช้เมื่อ 3 เมษายน 2562 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). การประเมินเพื่อการเรียนรู้: การตั้งคำถามและการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อนงค์ เมธีพิทักษ์ธรรม. (2555). ผลของรูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับที่แตกต่างกันที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aditi Banerjee. (2014). Improving Student's Learning with Correct Feedback: A Model Proposed for Classroom Utility. International Journal of Education and Psychological Research (IJEPR), 3(4), 36-40.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Susan M. Brookhart. (2008). How to Give Effective Feedback to your students Association for Supervision and Curriculum Development. Alexandria: ASCD.

รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพองค์การ กรณีศึกษา: สำนักมาตรฐาน
และประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กรุงเทพมหานคร*

DEVELOPMENT MODEL OF ORGANIZATION EFFICIENCY:
A CASE STUDY OF BUREAU OF HIGHER EDUCATION STANDARDS
AND EVALUATION OFFICE OF THE HIGHER EDUCATION
COMMISSION BANGKOK

กฤษณภณ สุวรรณนุรักษ์

Kunnaphanat Suwannurak

อรุณ ไชยนิทย์

Arun Chaitit

ภานุพงศ์ สามารถ

Phanupong Samart

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: yoom_suw10@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหาร 2) ศึกษาประสิทธิภาพของการบริหาร และ 3) ศึกษารูปแบบการพัฒนาองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปและการวิเคราะห์ด้วยการตีความ ประเด็นการศึกษา และการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.88 กลุ่มประชากรคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภายในสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา จำนวน 86 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test, f - test และ Pearson Correlation ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านบุคลากร และด้านความร่วมมือของคนในองค์กร

* Received 7 July 2020; Revised 28 September 2020; Accepted 21 October 2020

2) ประสิทธิภาพของการบริหารสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา และ 3) รูปแบบการพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา คือ การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพด้วยการกำหนดกลยุทธ์ โครงสร้าง ภารกิจ บทบาทหน้าที่ มีการพิจารณาจุดแข็งและจุดอ่อนในองค์กร โอกาส และอุปสรรคภายนอกองค์กร เป็นแผนปฏิบัติการที่อธิบายถึงการจัดสรรทรัพยากรและกิจกรรมให้เหมาะสม และควรคำนึงถึงผลได้ผลเสียของงาน เช่น คุณภาพของงาน ปริมาณงาน และเวลา มีการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างรอบคอบเพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, ประสิทธิภาพองค์กร, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the administrative factors, 2) the efficiency of the administration, and 3) the Development Model of Organization Efficiency of the Bureau of Higher Education Standards and Evaluation. The mixed methods of qualitative and quantitative research were utilized in the study. For the qualitative method, the instrument used was the in - depth interview. The key informants were 19 officials of the Bureau of Higher Education Standards and Evaluation. The obtained data was analyzed by summarizing and interpretation of study points. For the quantitative method, the instrument used was a set of questionnaires with a correlation coefficient of 0.88. The population were 86 people randomly selected from the Bureau of Higher Education Standards and Evaluation. The obtained data was analyzed with descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, t - test, f - test, and Pearson Correlation. The research results showed that: 1) the administrative factors of the Bureau of Higher Education Standards and Evaluation were at high level in all five aspects, namely, strategies, administrative structure, administration and management, personnel, and cooperation of people in the organization. 2) The efficiency of the administration of the Bureau of Higher Education Standards and Evaluation was at high level in three aspects, namely, quality of work, workload, and timing. 3) The Development Model of Organization Efficiency of Bureau of Higher Education Standards and Evaluation, Office of the Higher Education Commission,

Bangkok, was the efficiency in the administration by setting strategies, structures, missions, roles and duties. The bureau determined its strengths and weaknesses within the organization and opportunities and threats outside the organization. The action plans describe appropriate allocation of resources and activities. The plans take into consideration the advantages and disadvantages of work such as the quality of work, workload and timing. The bureau adopted detailed policies and objectives gearing towards the targeted goals, especially the increased efficiency of the work.

Keywords: Development Model, Organization Efficiency, Office of the Higher Education Commission

บทนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมากระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การเชื่อมโยงระหว่างประเทศใกล้ชิดกันมากขึ้น การเคลื่อนย้ายทุน แรงงาน องค์ความรู้ สินค้าและบริการต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสรียิ่งขึ้น หลายประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจสูงมาก จนกลายเป็นดาวรุ่ง เช่น จีน อินเดีย บราซิล รัสเซีย ในขณะที่บางประเทศรวมทั้งไทยกำลังก้าวสู่จุดหักเหแห่งความเปลี่ยนแปลง ทำให้ต้องเผชิญกับการแข่งขันและแรงกดดันมากยิ่งขึ้น ท่ามกลางกระแสของโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการค้าเสรี การพิทักษ์ รักษาสิ่งแวดล้อม และการเชื่อมโยงของระบบข้อมูลข่าวสารแบบเครือข่าย รวมถึงพัฒนาการของความเป็นประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และมีการเคารพในสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้นในทุกสังคมในโลก รวมทั้งประเทศไทยได้รับผลกระทบทั้งด้านโอกาสและภัยอุปสรรคต่อการพัฒนา จึงมีความจำเป็นที่ต้องหาแนวทางและรูปแบบในการปรับตัว เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ให้สามารถรองรับและแสวงหาประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้มากที่สุด จากสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา และในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง สภาพสังคมโดยรวมเต็มไปด้วยการแข่งขัน การเมือง สภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนไปล้วนส่งผลต่อการปรับตัว อีกทั้งเทคโนโลยีทางการสื่อสารคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น และส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยรวมทั้งประเทศและระหว่างประเทศที่เรียกกันว่า “โลกไร้พรมแดน” เป็นผลให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ วิธีการบริหารองค์กรใหม่ ๆ ตามสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ โดยเฉพาะภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การปฏิรูประบบราชการ การกระจายอำนาจการบริหารราชการจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น การปรับ

กระบวนการบริหารภายในเพื่อให้บริการที่ดีมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล การปรับเปลี่ยนมุมมองที่มุ่งเน้นความสำคัญของประชาชน การปรับขนาดกำลังพลภาครัฐ การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550)

รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการองค์การเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการองค์การ การ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วิโรจน์ สารรัตน์, 2545) การวางแผน เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งนักวิชาการทั้งหลายกำหนดขึ้นจะเริ่มต้นด้วยหน้าที่ทางการวางแผนเป็นอันดับแรก จึงแสดงให้เห็นถึงการวางแผนเป็นอย่างดีโดยองค์ประกอบของการวางแผนองค์การหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย ภารกิจจุดหมาย และแผน เป็นต้น การจัดการองค์การ หน้าที่ทางการบริหารที่สืบเนื่องจากการวางแผนคือเมื่อองค์การจัดทำจุดหมาย และแผนเชิงยุทธศาสตร์แล้วผู้บริหารควรต้องออกแบบโครงสร้างองค์การเพื่อให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมาย การนำ เป็นสถานะที่ผู้นำใช้ความพยายามที่จะให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การควบคุม เป็นกระบวนการวางระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ มุ่งให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานการทำงานที่กำหนดไว้ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งขององค์การ การเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสมาชิกในองค์การ การที่องค์การไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือของภาคเอกชนก็ตาม จะดำรงอยู่หรืออยู่รอดได้มีความเจริญเติบโต และก้าวหน้าได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในองค์การไปดำเนินการด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตามเพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการใด ๆ เพื่อที่จะให้องค์การอยู่รอดเจริญเติบโตและก้าวหน้าได้นั้นขึ้นอยู่กับการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ (สมาน รังสียกฤษฎ์ และสุธี สุทธิสมบุญ, 2544)

รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการองค์การด้านการบริหารจัดการองค์การของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา การที่บุคลากรจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือและเสียสละในการทำงานอย่างจริงจังของบุคคลในองค์การ ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรภายในองค์การ เพราะความพึงพอใจจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลทำงานด้วยความกระตือรือร้น ด้วยความสมัครใจและมีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพในที่สุด ความพึงพอใจในงานจึงมีความสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติงานทุกคน ผู้บริหารทุกระดับจึงควรให้ความสนใจและนำมาเป็น

องค์ประกอบในการวิเคราะห์งานและการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความพึงพอใจในงาน อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาทำหน้าที่ดูแลการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีมหาวิทยาลัยที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษาทั้งหมด 181 แห่ง และมีหลักสูตรทั้งหมดประมาณ 10,000 หลักสูตร แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 15 แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 65 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 71 แห่ง วิทยาลัยชุมชน จำนวน 21 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 9 แห่ง นอกจากนี้สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษายังตรวจเข้มด้านการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มุ่งเน้นให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา จึงมีปัญหาเกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการในการปฏิบัติงานของบุคลากรของสำนักงาน เพราะหนึ่งมหาวิทยาลัยจะมีหลักสูตรที่เปิดสอนไม่ต่ำกว่า 80 หลักสูตร และภายในหนึ่งหลักสูตรมีเวลากำหนดต้องทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 120 วัน แต่บุคลากรของสำนักงานมีเพียง 86 คน ซึ่งยากต่อการบริหารจัดการกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ต้องแล้วเสร็จและตรงต่อเวลาได้ บุคลากรในสำนักงานไม่ได้มีหน้าที่แค่ดูแลมาตรฐานการจัดการศึกษาของอุดมศึกษาเท่านั้น ยังมีหน้าที่ต้องพิจารณาข้อร้องเรียนตอบข้อหารือที่มหาวิทยาลัยส่งเข้ามา และยังมีหน้าที่รับรองมาตรฐานการศึกษาและการเทียบคุณวุฒิ จึงเกิดการร้องเรียนมายังสำนักงานและตัวของบุคลากรของสำนักงานว่าปฏิบัติงานล่าช้าและไม่เป็นตามกำหนดการว่าทำงานแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 120 วัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562)

จากการศึกษาในเบื้องต้น สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ขอบเขตความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการทำงาน ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายเกินโครงสร้างงาน งานหลักสูตรมากเกินไปซึ่งยากต่อการบริหารจัดการทำให้งานหลักสูตรค้างและสะสมงานไม่ออก โดยบางหลักสูตรต้องใช้เวลาวินิจฉัยจากคณะกรรมการอนุมาตรฐานฯ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการทำนานออกไป ทำให้ต้องแบ่งเวลาในการทำงานและต้องทำงานให้ทันตามที่กำหนดการขอความร่วมมือในการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ เช่น การประชุมของสำนัก สำนักอื่นขอให้ส่งข้อมูลนั้น ๆ ภายในวันที่ที่กำหนด แต่กลุ่มงานจะลืมหืมหรือทำงานอื่นจนไม่มีเวลารวบรวมข้อมูล จนไม่ได้ส่งและต้องตามเอกสารอีกครั้ง จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งเอกสารนั้น ๆ และการเปลี่ยนแปลงบุคลากรก็ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานนั้น ๆ (วิธัญญา จงพิพัฒนสุข, 2562) การจัดโครงสร้างขององค์กรที่ชัดเจนภายในหน่วยงานโดยต้องคำนวณถึงปริมาณ (จำนวน) และคุณภาพ (คุณวุฒิการศึกษาด้านใด ประสบการณ์ ความชำนาญ) ของบุคลากร พิจารณาร่วมกับ

จำนวนภาระงานภายในกลุ่มงาน เพื่อจำทำให้แบ่งหน้าที่การรับผิดชอบของบุคลากรภายในกลุ่มได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง และเหมาะสมกับงาน มีการวางแผนระบบการทำงานเพื่อป้องกันการดำเนินงานไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนต้องลำดับความสำคัญของการทำงานก่อน - หลัง ทำงานที่จำเป็นและสำคัญก่อน แยกประเภทของงาน มีการแบ่งงานหลักไว้ชัดเจนแต่มีงานอื่นเข้ามาแทรกและเป็นงานที่ด่วน บางงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานตัวเองและซ้ำกับหน่วยงานอื่น (กาญจนา วิสูตรสกุลศักดิ์, 2562) ระบบการประสานงานไม่ว่าจะเป็นการประสานงานกับคนในองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกมักจะเจอปัญหา คือ การสื่อสารเข้าใจไม่ตรงกัน ไม่ชัดเจน ขาดการอธิบาย ในหลาย ๆ ครั้งจะใช้การโน้ตตามจนกระทั่งขาดการสื่อสารพูดคุยกัน การสื่อสารผ่านบุคคลอื่นบอกต่อ ๆ กันมา ซึ่งทำให้ความเข้าใจไม่ตรงกัน ความสัมพันธ์กับบุคคล ทำให้มีปัญหาในการประสานงาน การไม่ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนด เช่น กำหนดส่งเอกสารเพื่อรวบรวมรายงานซึ่งได้กำหนด วัน เวลา ไว้ชัดเจนแต่ก็จะมีคนบางกลุ่มขอเลื่อนเวลาในการส่งทำให้เกิดการโต้แย้งกัน บางครั้งชี้แจงรายละเอียดงานไว้แล้วเพื่อขอความร่วมมือต่าง ๆ แต่ได้รับการเมินเฉยและไม่ให้ความร่วมมือต่อกัน ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกองค์กร เช่น บางครั้งการสื่อสารกับมหาวิทยาลัยเกิดความผิดพลาดที่เข้าใจไม่ตรงกัน เพราะจะใช้การพูดคุยกันทางโทรศัพท์ การส่งอีเมล แชทไลน์ (ติณชมา ศรีเมือง, 2562) มีความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับองค์การบริหารจัดการที่ดี ทำให้เกิดภาระงานที่ไม่ชัดเจน มีปริมาณมากยากแก่การปฏิบัติ และบางครั้งมีการสื่อสารภายในที่ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความผิดพลาดในการทำงานได้ (ศุภลักษณ์ โอสธานนท์, 2562) ตัวชี้วัดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่สะท้อนสมรรถนะของงานและคน มีการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกทุกกลุ่มงาน และผู้บริหาร ตัวชี้วัดไม่สามารถประเมินหรือวัดผลการทำงานสมรรถนะและความตั้งใจในการทำงานได้ เป็นเพียงเอกสารสำหรับผู้บริหาร โดยผู้บริหารจะสั่งการให้ปรับแก้ตัวชี้วัดและผลการประเมินตามความเหมาะสม จึงเป็นภาระในการจัดทำตัวชี้วัดของผู้ปฏิบัติ ตัวชี้วัดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบจะชี้วัดถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานกับบุคคลและองค์กรเป็นหลัก โดยวัดถึงจำนวนชิ้นงานที่สัมฤทธิ์ผล (เกษรา จินตวัฒน์, 2562) ระบบการสื่อสารตามสายบังคับบัญชา มีระบบการสื่อสารหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น การพูด การสั่งการ และการเขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทางราชการ ขึ้นอยู่กับความสำคัญของเรื่องนั้น ๆ มีการสื่อสารตามระบบสายงาน การสั่งการเป็นไปตามลำดับเป็นการสื่อสารทางเดียวคือจากผู้บังคับบัญชาถึงผู้ใต้บังคับบัญชาปัญหาต่าง ๆ มักเกิดขึ้นจากการพูดคุยกันเองในกลุ่มงานมีการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ไม่ค่อยมีการประชุมของกลุ่มงานในองค์กรควรมีการจัดประชุมกลุ่มงานทุกเดือนเพื่อรับทราบปัญหาที่แท้จริงร่วมกันเพื่อจะได้แก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ตามสายบังคับบัญชามีการสื่อสารไม่เป็นไปตามระบบของสายงานไม่ค่อยใช้การสื่อสารแบบลายลักษณ์อักษรที่เป็นทางการ หลายเรื่องในการสื่อสารเพื่อปฏิบัติงาน

ให้แล้วเสร็จยังขาดการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนทั้งระดับสำนัก กลุ่มงาน และบุคคล (ปภาวดี โพธิ์ถวิล , 2562)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพองค์การกรณศึกษา: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานของบุคลากรสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. รูปแบบการพัฒน่องค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรวิจัยผสมระหว่าง เชิงเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ประชากรเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้าราชการระดับนักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ พนักงานราชการ และลูกจ้างเหมาบริการ จำนวน 86 คน
2. ประชากรเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม และหัวหน้าฝ่าย จำนวน 19 คน
3. เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในครั้งนี้มีดังนี้

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา หน้าที่รับผิดชอบ และ ระยะเวลาการทำงาน

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างด้านการบริหารและการจัดการ ด้านบุคลากร และด้านความร่วมมือของคนในองค์กร

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบริหารสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับด้านคุณภาพของงานด้านปริมาณงาน และด้านเวลา

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น โดยใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับมาก
คะแนน 3 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับน้อย
คะแนน 1 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างตามแนวของ บุญชม ศรีสะอาด ได้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.50 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่อยู่ในสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดการเก็บข้อมูลและความต้องการของคำถามแต่ละข้อให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ แล้วเก็บแบบสอบถามคืน พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในการกรอกแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อดำเนินการในขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth interview) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อำนวยการกลุ่ม และหัวหน้าฝ่ายของสำนักงานมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์น่าเชื่อถือ ลักษณะการสัมภาษณ์และการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

4.2.1 การจัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสิทธิภาพองค์การสำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร

4.2.2 การสังเกต ใช้การจัดบันทึก การถ่ายภาพ และการบันทึกเสียง ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิทธิภาพองค์การสำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา

4.2.3 จัดบันทึก บันทึกเสียง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเน้นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth interview) เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นของวัตถุประสงค์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์แบบสอบถาม โดย ใช้ระบบคอมพิวเตอร์มีรายละเอียด ดังนี้

5.1.1 สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้ ส่วนที่ 1 ใช้จำนวน (N) และร้อยละ (%), ส่วนที่ 2 และ 3 ใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และส่วนที่ 4 ใช้การสรุปตามประเด็น ต่าง ๆ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ไปทำการจัดระเบียบของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุป และตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย

5.1.2 สถิติเชิงอนุมาน เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานข้อที่ 1 ใช้ t - test, F - test และสมมติฐาน ข้อที่ 2 ใช้คอรีเรชัน (correlation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามวิธีของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบไม่ใช้พารามетริก ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Hinkle, D. E., 1998) ไว้ ดังนี้

ค่า r หมายถึง	ระดับของค่าความสัมพันธ์
.90 – 1.00	มีค่าความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
.70 - .90	มีค่าความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.50 - .70	มีค่าความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.30 - .50	มีค่าความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

.00 - .30 มีค่าความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

Sig หมายถึง ระดับของนัยสำคัญทางสถิติ

* หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็น Content Analysis การวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ได้จาก การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา การจัดบันทึก การบันทึกเสียง และแบบสอบถามที่ได้จากการศึกษาการดำเนินงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา และ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นการศึกษาที่ระบุไว้ตามวัตถุประสงค์และใช้การพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ไปทำการจัดระเบียบของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุป และตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย โดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งจะมีการพิจารณาจากข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความคิดเห็นตรงกันอย่างน้อย 3 คนขึ้นไป รวมถึงเอกสารและข้อมูลจากการสังเกต แล้วนำมาสรุปตามประเด็นหลัก ประเด็นรอง และนำเสนอในเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพองค์การ กรณีศึกษา: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ในภาพรวม

ปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของสำนักมาตรฐานและ ประเมินผลอุดมศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านกลยุทธ์	4.03	.707	มาก	4
2. ด้านโครงสร้าง	4.00	.687	มาก	5
3. ด้านการบริหารและการจัดการ	4.05	.715	มาก	3
4. ด้านบุคลากร	4.09	.723	มาก	1
5. ด้านความร่วมมือของคนในองค์กร	4.05	.818	มาก	2
รวม	4.05	.730	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของสำนักมาตรฐาน และ ประเมินผลอุดมศึกษา ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าส่วนใหญ่ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมาพบว่า ด้านความร่วมมือของคนในองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาลำดับสองพบว่า ด้านการ บริหารและการจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) รองลงมาอันดับสามพบว่า ด้านกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) และลำดับสุดท้ายพบว่า ด้านโครงสร้าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ โดยภาพรวม 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้

- 1) ด้านยุทธศาสตร์พบว่า มีการวางแผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและภารกิจขององค์กร รองลงมาพบว่า มีการกำหนดเป้าหมายไว้อย่างเป็นระบบ
- 2) ด้านโครงสร้างพบว่าส่วนใหญ่มีการแบ่งสายบังคับบัญชาที่ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัว รองลงมาพบว่า มีการแบ่งหน้าที่ตามตำแหน่งอย่างชัดเจน
- 3) ด้านการบริหารและการจัดการพบว่าส่วนใหญ่ผู้นำมีภาวะผู้นำสูงและกล้าตัดสินใจ และมีการกระจายอำนาจและแบ่งการบริหารในแต่ละระดับอย่างชัดเจน
- 4) ด้านบุคลากร พบว่าส่วนใหญ่มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ พร้อมการพัฒนาในแต่ละตำแหน่ง และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อร่วมงานเพื่อนำไปปรับปรุงองค์กร และ
- 5) ด้านความร่วมมือของคนในองค์กร พบว่าบุคลากรมีการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารสำนักมาตรฐานและ ประเมินผลอุดมศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหารสำนัก มาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ในภาพรวม

ประสิทธิภาพการบริหารของสำนักมาตรฐานและ ประเมินผลอุดมศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านคุณภาพของงาน	4.07	.682	มาก	1
2. ด้านปริมาณงาน	4.00	.700	มาก	2
3. ด้านเวลา	4.97	.777	มาก	3
รวม	4.06	.822	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารสำนักมาตรฐานและ ประเมินผลอุดมศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย พบว่าส่วนใหญ่เป็นด้านคุณภาพงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.97$) รองลงมาพบว่า ด้านปริมาณงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และลำดับสุดท้ายพบว่า ด้านเวลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.97$) ตามลำดับ โดยภาพรวม มี 3 ด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านบุคลากร พบว่ามีความละเอียดรอบคอบ ความถูกต้อง ในงานที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก

รองลงมาพบว่าบุคลากรได้รับความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือจากผู้บังคับบัญชาในการมอบหมายงานให้ปฏิบัติ ด้านปริมาณงาน พบว่าบุคลากรสามารถทำงานตามปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงทันตามกำหนดเวลา และรองลงมาพบว่าสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย และด้านเวลา พบว่าบุคลากรสามารถทำงานของเสร็จตามกำหนดเวลาที่วางไว้และรองลงมาพบว่าบุคลากรตรงต่อเวลาและรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน

3. รูปแบบการพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยสรุปพบว่าด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านการบริหาร และการจัดการ ด้านบุคลากร และด้านความร่วมมือของคนในองค์กร และประสิทธิภาพของการพัฒนาสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา ซึ่งการบริหารของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ได้มีการวางแผนกลยุทธ์และแผนยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและภารกิจขององค์กร มีการจัดโครงสร้างการทำงานที่เหมาะสมมีการแบ่งสายบังคับบัญชาที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัวและมีการแบ่งหน้าที่ตามตำแหน่งอย่างชัดเจน มีผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีการกระจายอำนาจและแบ่งหน้าที่ในการบริหารที่ชัดเจน องค์กรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคลากรมีโอกาสดำเนินงานในหน้าที่ พร้อมได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพได้อย่างเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ มีการปฏิบัติงานมีความละเอียดรอบคอบ ความถูกต้องในงานที่รับผิดชอบและสามารถทำงานตามปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงทันตามกำหนดเวลา บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรและเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถทำให้องค์กรเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการนำผลการวิจัยที่ค้นพบข้อเท็จจริงแล้วนำอธิบายผลที่สนับสนุนด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่าประกอบด้วย 5 ด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านกลยุทธ์ จากผลการศึกษาพบว่า มีการวางแผนกลยุทธ์และแผนยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย และภารกิจขององค์กร เพื่อให้ระบบการทำงานคล่องตัว และเป็นการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์ของ

องค์กรสอดคล้องกับแนวคิดของ ญาณู สาธร์ กล่าวว่า การทำงานมีความสุขมีความพอใจที่จะทำงานตามที่ผู้บริหารต้องการและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาศัยเทคนิคของการคัดเลือกบุคคลที่ทำงานให้เหมาะสมและเทคนิคในการพัฒนาบุคคลที่มีอยู่แล้วให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและทำให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร (ญาณู สาธร์, 2518)

1.2 ด้านโครงสร้าง จากผลการศึกษาพบว่า มีการแบ่งสายบังคับบัญชาที่ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัว เพื่อเข้ามาทำหน้าที่รับผิดชอบและบริหารงานในองค์กร และมีการแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายงานอย่างถูกต้องและชัดเจน โดยมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ปฏิบัติหน้าที่ตามความถนัดและความสามารถเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล มีการวางแผนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ กชพร พุทธจักร ได้กล่าวว่า โครงสร้าง (Structure) เป็นการจัดแบ่งงานออกเป็นหมวดหมู่โดยกำหนดให้มีสายการบังคับบัญชา เพื่อควบคุมการทำงาน การทำงานมีการกำหนดมาตรฐาน มีความชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน และใช้ในการติดต่อประสานงานเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ (กชพร พุทธจักร, 2553)

1.3 ด้านการบริหารและการจัดการ จากผลการศึกษาพบว่า ผู้นำมีภาวะผู้นำสูง และกล้าตัดสินใจในการบริหารจัดการทำให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ อย่างประหยัด คุ่มค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์ ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการไว้ว่าเป็นการกระทำต่าง ๆ ที่มีผู้กระทำให้ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยใช้กระบวนการทำอย่างมีระเบียบ ทรัพยากร และเทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสม (นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์, 2557)

1.4 ด้านบุคลากร จากผลการศึกษาพบว่า มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ พร้อมการพัฒนาในแต่ละตำแหน่งงาน บุคลากรสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้และปรับปรุงพัฒนาการทำงานในหน้าที่ของตนเองที่ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบุคลากรทุกคนในองค์กรได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานอย่างยุติธรรมและเสมอภาคกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสนาะ ดีเยาว์ เห็นว่า การบริหารงานบุคลากรเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคลากร ใช้บุคลากร และบำรุงรักษาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในจำนวนพอเพียงและเหมาะสม มีการฝึกอบรม การพัฒนาตัวบุคลากร การให้สวัสดิการ การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การจัดชั้นและตำแหน่งตามหน้าที่ และระดับความรับผิดชอบของงาน (เสนาะ ดีเยาว์, 2546)

1.5 ด้านความร่วมมือของคนในองค์กร จากผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ไปในทิศทางเดียวกัน บุคลากรในองค์กรทุกคนให้ความร่วมมือร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และทำงานกันเป็นทีมอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมให้มีการปรับปรุงงาน ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2551)

2. ประสิทธิภาพของการบริหารสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านคุณภาพของงาน จากผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีความละเอียดรอบคอบ ความถูกต้อง การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของบุคลากรแต่ละบุคคลต้องได้ผลงานถูกต้อง ครบถ้วน แม่นยำ สมบูรณ์ตามขั้นตอน มีมาตรฐาน เชื่อถือได้ ไม่ลอกเลียนแบบคนอื่น และมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด แฮริงตัน อีเมอร์สัน (Harrington Emerson, 1992) ได้กล่าวว่า แนวทางด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การจัดการที่มีระบบโดยมุ่งที่การทำงานให้เหมาะสมและง่ายขึ้นเพื่อลดขั้นตอน ลดเวลา และลดความสิ้นเปลืองด้านทรัพยากร มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีข้อมูลที่เชื่อถือได้เป็นปัจจุบัน ถูกต้องและแน่นอน มีรูปแบบมาตรฐานของวิธีการปฏิบัติที่มีมาตรฐาน

2.2 ด้านปริมาณงาน จากผลการศึกษา บุคลากรสามารถทำงานตามปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงทันตามกำหนดเวลาอย่างมีคุณภาพ และมีการวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติ มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกและรวดเร็วขึ้นโดยมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ปริมาณงานที่เหมาะสมและเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber, 1920) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการทำงานมีความสำคัญต่อการที่จะทำให้งานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะวิธีการทำงานแสดงให้เห็นว่าจะทำงานโดยวิธีการใดจึงจะทำให้งานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านเวลา จากผลการศึกษาพบว่า บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้เสร็จตามกำหนดเวลาที่วางไว้ได้อย่างมีคุณภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร การปฏิบัติงานในทุกตำแหน่ง ทุกสายงานต้องมีการแข่งขันกับเวลา เพื่อให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพต้องรู้จักจัดสรรเวลา หรือเรียงลำดับความสำคัญก่อน หลัง ความยาก ง่ายของงานที่ปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความรวดเร็วและได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กษพร พุทธจักร ได้กล่าวไว้ว่า กำหนดให้มีสายการบังคับบัญชา เพื่อควบคุมการทำงาน การทำงานมีการกำหนดเวลา และมาตรฐานที่มีความชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน และใช้ในการติดต่อประสานงานเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ (กษพร พุทธจักร, 2553)

3. รูปแบบการพัฒนางค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา จากผลการวิจัยมีดังนี้คือ

3.1 ปัจจัยองค์ประกอบด้านการบริหารของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกลยุทธ์ พบว่า มีการกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมาย มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนางค์กรที่หลากหลายที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนางค์กรในมิติต่าง ๆ ในการทำหน้าที่เสริมสร้างขีดความสามารถในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ 2) ด้านโครงสร้าง พบว่า มีมีการวางแผนกลยุทธ์และแผนยุทธศาสตร์เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย และภารกิจขององค์กร มีการหาแนวทางในการปรับโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และองค์ประกอบที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ มีการกำหนดและกำกับนโยบายการบริหารที่ดี มีการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจน มีการวางแผนการดำเนินที่เป็นระบบ มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และเป้าหมายการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber, 1920) กล่าวว่า ลักษณะทางโครงสร้างขององค์การแบบระบบราชการ ต้องมีการแบ่งงาน และจัดแผนงานหรือจัดส่วนงาน (Departmentation) ขึ้นมา เพราะภารกิจงานขององค์การขนาดใหญ่มีจำนวนมากจึงต้องมีการแบ่งงานที่ต้อง ทำออกเป็น ส่วน ๆ แล้วหน่วยงานมารองรับการจัดส่วนงานอาจยึดหลักการจัดองค์การ 3) ด้านการบริหารและการจัดการ พบว่า ควรมีการบริหารจัดการและพัฒนาสภาพแวดล้อมในองค์กร เพื่อดึงดูดผู้มีความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำ และผู้บริหาร ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการวิเคราะห์ติดตามความเคลื่อนไหวของการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลาย มิติและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การชี้นำ และการควบคุมองค์กร 4) ด้านบุคลากร พบว่า ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพและฝึกทักษะความรู้ความสามารถที่ตรงกับสายงานที่ปฏิบัติ เพื่อนำมาพัฒนางานที่ปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการปรับโครงสร้างหรือขยายกรอบการบริหารงานบุคลากรในองค์กรให้กว้างขึ้น เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการพัฒนาเส้นทางอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ควรมีการพัฒนาระบบการส่งเสริมและเชิดชูเกียรติบุคลากรให้มีคุณภาพ

สูงขึ้น และ 5) ด้านความร่วมมือของคนในองค์กร พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในระหว่างองค์กรกับบุคลากรให้ ความรักความผูกพันที่ดีต่อกัน เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างไม่เงื่อนไข ทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมได้อย่างเข้มแข็ง เพราะความร่วมมือของคนในองค์กรเป็นกุญแจสำคัญแห่งความสำเร็จและความก้าวหน้าของการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในในองค์กรและทำให้องค์กรเป็นสุข (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555)

3.2 ประสิทธิภาพของการบริหารสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของงาน พบว่า บุคลากรทุกคนได้รับมอบหมายงานตามความถนัดและความสามารถเฉพาะด้านของแต่ละบุคคลอย่างเหมาะสมและชัดเจนและสามารถปฏิบัติงานได้ผลงานที่ถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วนและมีคุณภาพ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความรวดเร็ว สะดวก ทันต่อเวลา และได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ 2) ด้านปริมาณงาน พบว่า มีการปฏิบัติงานตามปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดอย่างมีคุณภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติ มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาและปรับปรุง พัฒนาวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามความต้องการขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ด้านเวลา พบว่า สามารถปฏิบัติงานได้ทันเวลาตามที่กำหนดได้อย่างมีคุณภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร การปฏิบัติงานในทุกตำแหน่งทุกสายงานต้องมีการแข่งขันกับเวลา ต้องรู้จักจัดสรรเวลา หรือเรียงลำดับความสำคัญก่อน หลัง ความยาก ง่ายของงานที่ปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความรวดเร็ว และได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทรานี สงวนนาม ได้สรุปว่า ความรับผิดชอบและขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติงาน และควรคำนึงถึงผลได้ผลเสียของงาน เช่น คุณภาพของงาน ปริมาณงาน และเวลา มีการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างรอบคอบก่อนจะตัดสินใจก่อนลงมือทำ (จันทรานี สงวนนาม, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพองค์การ กรณีศึกษา: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ให้เกิดประสิทธิผลดังนี้ **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์** 1) ด้านกลยุทธ์ โดยภาพรวมข้อที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ แผนยุทธศาสตร์มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ทันเหตุการณ์ ดังนั้น ควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่

ครอบคลุมและมีความยืดหยุ่น มีการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ภายใต้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการ และมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในระบบการทำงานให้คล่องตัวมากยิ่งขึ้น 2) ด้านโครงสร้าง โดยภาพรวมข้อที่ได้คะแนน น้อยที่สุด คือ มีการแบ่งงานบังคับบัญชาที่มุ่งเน้นให้ผู้บังคับบัญชาให้คำแนะนำและให้ความ ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ดังนั้นควรหาแนวทางในการปรับโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และ องค์ประกอบที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ มีการกำหนดและกำกับนโยบายการบริหารที่ดี มีการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจน มีการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการ กำหนดโครงสร้างหน้าที่และเป้าหมายการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน 3) ด้านการบริหารและการ จัดการ โดยภาพรวมที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ มีการทบทวนการดำเนินงานและผลการ ดำเนินงานในทุกด้านเป็นระยะ ดังนั้นควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ระยะสั้น และระยะยาวให้ชัดเจน เพื่อจะได้ปฏิบัติตามแผนและสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร และเป็นกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ด้านบุคลากร โดยภาพรวมที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ มีสวัสดิการและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยึดธรรม ดังนั้นควรมีการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรอย่างเหมาะสม มีการสร้างแรงจูงใจไปสู่ความพึงพอใจในการทำงาน มีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ ของงาน มีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม และ 5) ด้านความร่วมมือของคนในองค์กร โดยภาพรวมที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือ ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานให้การสนับสนุนและร่วมมือด้วยความเต็มใจ ดังนั้นควรสร้างการมีส่วนร่วม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีแบบไม่เงื่อนไข ทุกฝ่ายต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงาน และสามารถปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมี ประสิทธิภาพ มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กรและระหว่างองค์กร เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความสามัคคีที่ดีต่อกัน ทำให้บุคลากรมีความร่วมมือร่วมใจ ในการทำงานเป็นทีม และสร้างการทำงานเป็นทีมให้เข้มแข็ง **ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย ต่อไป** 1) ในการศึกษาการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพ ของพนักงานกับการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานให้มี ประสิทธิภาพ 2) ในการศึกษาการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสำนักมาตฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

เกษรา จินตวัฒน์. (27 ธันวาคม 2562). ระบบการสื่อสารตามสายบังคับบัญชา. (กฤษณัฏฐ์ สุวรรณนุรักษ์, ผู้สัมภาษณ์)

- เสนาะ ตีเอวาร์. (2546). หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กขพร พุทธจักร. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนของนักเรียนพิการ และนักเรียนด้อยโอกาสจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานการศึกษาศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- กาญจนา วิสูตรสกุลศักดิ์. (25 ธันวาคม 2562). งานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานตัวเองและซ้ำกับหน่วยงานอื่น. (กฤตภาณุภักดิ์ สุวรรณนุรักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊ค พอยท์.
- ดิณขมา ศรีเมือง. (25 ธันวาคม 2562). ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับองค์กร. (กฤตภาณุภักดิ์ สุวรรณนุรักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์. (2557). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. นนทบุรี: ตีรณสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปภาวดี โพธิ์ถวิล. (27 ธันวาคม 2562). การประชุมของกลุ่มงานในองค์การควรมีการจัดประชุมกลุ่มงานทุกเดือนเพื่อรับทราบปัญหา. (กฤตภาณุภักดิ์ สุวรรณนุรักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ภิญโญ สาธร. (2518). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). โรงเรียนองค์กรแห่งการเรียนรู้ แนวคิดทางการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์.
- _____. (2555). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์.
- วิธัญญา จงพิพัฒนสุข. (15 พฤศจิกายน 2562). การจัดโครงสร้างขององค์กรที่ชัดเจนภายในหน่วยงาน. (กฤตภาณุภักดิ์ สุวรรณนุรักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศุภลักษณ์ โอสถานนท์. (25 ธันวาคม 2562). ตัวชี้วัดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่สะท้อนสมรรถนะของงาน. (กฤตภาณุภักดิ์ สุวรรณนุรักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- สมาน รังสิโยภักดิ์ และสุธี สุทธิสมบูรณ์. (2544). หลักการบริหารเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สัมหวาน.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). ศึกษาเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน: การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการองค์การด้านการบริหารจัดการองค์การของสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2562 จาก <http://www.mua.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2550). คู่มือการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).
- Harrington Emerson. (1992). The Twelve Principles of Efficiency. New York: The Engineering Magazine.
- Hinkle, D. E. (1998). Applied Statistics for the Behavioral Sciences. Boston: Houghton Mifflin.
- Max Weber. (1920). German Sociology. Retrieved September 22, 2020, from <http://en.wikipedia.org>

บูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย*

INTEGRATING BUDDHIST PROPAGANDA WITH THE
SRIWICHAH BUDDHIST ART IN THAI SOCIETY

พระภิกษุณณะพงษ์ ฐิตมานโส (มังกร)

Phra Kritsanapong Thitāmāṇso (Mangkorn)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: krishnapong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษางานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย 3) เพื่อบูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย งานวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพ มีการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อต้องการให้ผู้รับสาร มีความเข้าใจหลักธรรม และรับประโยชน์สูงสุด (นิพพาน) โดยการเลือกวิธีการอย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคล ตรงกับจริตของบุคคลนั้น ๆ 2) พุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สถาปัตยกรรม และประติมากรรม จิตรกรรมนั้น ยังไม่ปรากฏในสังคมไทย 3) บูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย กับองค์ประกอบของศาสนา เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สาธารณชน อันนำไปสู่การปฏิบัติตนที่ดีงาม สร้างความเข้าใจในพระพุทธศาสนา แล้วเชื่อมโยงเข้าหาศาสนาธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจของศาสนบุคคล นำไปสู่การปฏิบัติตนให้เป็นพุทธะ ส่วนศาสนสถาน ก็จะมุ่งเน้นที่งานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย ณ วัดทุ่งเขียด แต่ต้องพัฒนาให้เป็นสื่อในการสอนแบบยั่งยืนมากขึ้น ศาสนวัตถุ คือ ประติมากรรมแบบศรีวิชัยให้ยึดโยงอยู่กับหลักธรรม ที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตใจของผู้เข้าในพื้นที่ และศาสนพิธีก็บูรณาการกับพัฒนาการของชีวิต ตั้งแต่เกิด จนตาย จึงเป็นหน้าที่ของศาสนทายาทที่จะต้องพัฒนาตนเอง จนสามารถบูรณาการองค์ประกอบศาสนาให้เป็นสื่อการสอน เพื่อพัฒนาตน และสาธารณชนต่อไป

คำสำคัญ: บูรณาการ, รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พุทธศิลป์ศรีวิชัย

* Received 8 July 2020; Revised 1 October 2020; Accepted 22 October 2020

Abstract

This research article objective 1) To study the forms of Buddhism propagation 2) To study the Sriwichai style of Buddhist art in Thai society 3) To the pattern of Buddhism propagation with the Sriwichai style Buddhist art in Thai society. This research is qualitative. Have a documented study In - depth interview data analysis and presenting descriptive analysis. The results of the study were as follows: 1) Buddhism propagation model to want the recipient Understand the principles and get the most benefit (Nirvana) by choosing methods that suit the target group and choose a format Suitable for people Match the character of that person. 2) Sriwichai Buddhist art in Thai society, built around the 12 - 18 Buddhist century, which has played an important role in the spread of Buddhism to the present, which is divided into two categories, architecture and sculpture, painting is not yet apparent in Thai society. 3) Integrating the pattern of Buddhism propagation with the Sriwichai style Buddhist art in Thai society with elements of religion to spread Buddhism to the public Leading to good conduct Build understanding of Buddhism then link to religious teachings to develop the mind of a religious person this leads to the practice of being a Buddha, while religious places will focus on the Sriwichai Buddhist art at Thung Siet Temple, but need to develop into a more sustainable teaching medium. Live with the principles contributing to the mental development of the participants in the area and the ordinance is integrated with the development of life from birth to death, so it is the duty of the heir to develop himself. Until being able to integrate religious elements into teaching media for further development of oneself and the public.

Keywords: Integration, Buddhist Propaganda, Sriwichai Buddhist Art

บทนำ

“การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระพุทธองค์ ภายหลังพุทธปรินิพพานนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงวางแนวทางไว้ให้แก่พุทธบริษัท ที่ต้องการเคารพบูชา พระพุทธทรงองค์ตรัสถึง” (สมพร ไชยภูมิธรรม, 2543) “สังเวชนียสถาน 4” เป็นสถานที่สำหรับพุทธบริษัทควรไปดูเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า ภายหลังมีการสร้างสิ่งเคารพบูชา เป็นสถานที่เคารพสักการะของพุทธบริษัท ดังนั้นพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธาในมรรคผล เห็นถึงประโยชน์แห่งคำสอนของ

พระพุทธร่องจึงได้สร้างสรรค์ผลงานพุทธสถานขึ้น และได้ประดับประดา ต่อมาก็มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ รวมเรียกว่า “พุทธศิลป์” (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2539) “เพื่อสนองตอบและรับใช้พระพุทธศาสนา โดยสอดแทรกปรัชญาธรรมทางวัตถุ ส่งเสริมการเผยแผ่ โดยช่วยกล่อมเกลานมมน้ำจิตใจประชาชนให้เกิดความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตน ในแนวทางที่ดั่งตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา” (ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, 2559) เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้ศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา “แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม” (พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน, 2561)

ในภาคใต้ของประเทศไทย มีพุทธศิลป์ที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เรียกว่า “ศิลปะแบบศรีวิชัย ซึ่งเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมากในราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 ศิลปะส่วนใหญ่ จะเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาหายาน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดีย” (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป มหาวชิราวุธวิทยาลัยมหาดลการราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, 2558) ที่ปรากฏทางด้านประติมากรรม เช่น พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ส่วนทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น พระบรมธาตุไชยา ซึ่งมีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนาทางภาคใต้เป็นอย่างยิ่ง แม้ศรีวิชัยจะหมดอำนาจไปแล้ว แต่ศิลปะยังคงแพร่หลายไปทั่วดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามหลักฐานที่ได้มีการขุดค้นพบศิลปวัตถุ และโบราณสถานแบบศรีวิชัยจำนวนมากทางภาคใต้ โดยเฉพาะที่ไชยา และที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่อีกครั้งเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย ในลักษณะของศิลปะแบบประยุกต์ โดยได้มีการนำพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยมาจำลองมาสร้างไว้ ณ อุโบสถกลางน้ำ วัดทุ่งเขียด หมู่ที่ 1 ตำบลท่าโรงช้าง อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เนื่องจากว่า พุทธศิลป์แบบศรีวิชัยที่ได้มีการจำลองมาสร้าง ยังปรากฏเป็นเพียงพุทธศิลป์แต่ยังขาดสื่อสำหรับการเผยแผ่ และขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการเผยแผ่งานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย ทำให้ประชาชนที่เดินทางไปเยี่ยมชม ขาดโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ และมีความรู้ความเข้าใจ ทั้งในด้านศิลปะ และหลักธรรมคำสอน ได้อย่างเต็มที่

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “บูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย” เพื่อต้องการศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และศึกษางานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย เพื่อนำมาบูรณาการเป็นรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาสู่สาธารณชน อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตน ในแนวทางที่ดั่งตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษางานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย

3. เพื่อบูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยใน
สังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการวิจัย
เชิง เอกสาร (Document Research) และภาคสนามด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
(Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนแห่ง
การดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย มีขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานวิจัย 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นตอนกำหนดกรอบในการวิจัย กำหนดกรอบเนื้อหาในการวิจัย โดยให้อยู่
ในประเด็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย
เป็นหลัก

1.2 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร
จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้วางขอบเขตใน
การศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.2.1 ขอบเขตเนื้อหาจากเอกสาร ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ศึกษา
จาก พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ศึกษา
จาก วรรณคดี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นต้น

1.2.2 ขอบเขตของพื้นที่การศึกษาภาคสนาม จะศึกษาศิลปะแบบ
ศรีวิชัยในสังคมไทย จะศึกษาวิจัยเฉพาะที่ วัดทุ่งเขียด หมู่ที่ 1 ตำบลท่าโรงช้าง อำเภอฟุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยจากสถานที่
แหล่งต่าง ๆ มาจำลองสร้างไว้เรียบร้อยแล้วในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้วางขอบเขตในการศึกษา
ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.2.2.1 ขอบเขตเนื้อหาจากการสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม
ได้แก่ มีการดูแลรักษา มีรูปแบบของการเดินทางมาสักการะ เป้าหมายของผู้เดินทางมาสักการะ
และกิจกรรมที่สำคัญอันเกี่ยวข้องกับการใช้งานพุทธศิลป์เป็นต้น

1.2.2.2 ขอบเขตเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยศึกษา
จากการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ ปราชญ์ในท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้
ทราบข้อมูล แนวคิด และความคิดเห็นเกี่ยวกับ การสร้างงานพุทธศิลป์ศรีวิชัย เพื่อใช้ในการ
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากคุณสมบัติ โดยเป็น นักวิชาการ
ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ ปราชญ์ในท้องถิ่น ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

2.1.1 กลุ่มนักวิชาการ ที่มีความรู้ทางด้านศิลปะแบบศรีวิชัย จำนวน 5 คน

2.1.2 กลุ่มนักวิชาการ ที่มีความรู้ทางด้านศาสนา และศิลปะแบบศรีวิชัย จำนวน 5 รูป

2.1.3 ผู้เชี่ยวชาญ ประชาชนชาวบ้าน ที่มีความรู้ทางด้านศิลปะแบบศรีวิชัย จำนวน 5 คน

2.2 วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยมีกระบวนการในการออกแบบเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย จากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

3.3 พัฒนาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4 นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ และแก้ไขเครื่องมือวิจัยเพื่อความสมบูรณ์ ถูกต้อง และเหมาะสม

3.5 พัฒนาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามผู้ทรงคุณวุฒิ

3.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เกี่ยวกับบูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย จากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ ประชาชนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบข้อมูล แนวคิด ความคิดเห็นเกี่ยวกับบูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย

5. การจัดทำข้อมูล ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนดังนี้

5.1 จัดทำข้อมูล โดยใช้การค้นคว้า เนื้อหาจากเอกสาร

5.2 จัดทำข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

5.3 นำข้อมูลที่ได้ มาสรุปในแต่ละประเด็น และทำการจัดหมวดหมู่เพื่อหาคำตอบ ตามเนื้อหาการวิจัย

6. การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสำรวจเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นก็จะนำข้อมูลที่ได้มาทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของ “สุภางค์ จันทวานิช

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็นได้ เป็นต้น

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล ได้แก่ การจำแนกข้อมูลออกเป็นอย่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์” (สุภางค์ จันทวานิช, 2540)

7. สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัย จัดทำในลักษณะของพรรณนาวิเคราะห์ บรรยายโวหาร คือ โวหารที่ใช้เล่าเรื่อง หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับเหตุการณ์ มุ่งเน้นความชัดเจน ตรงไปตรงมา กล่าวถึง แต่สาระสำคัญ ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ดังนี้

1. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยประมวลสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดังนี้ ด้านเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ (วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร), ด้านกลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ (ผู้รับสาร), ด้านรูปแบบในการเผยแผ่ และด้านเนื้อหา หรือหลักธรรมในการเผยแผ่ (ตัวสาร)

ด้านเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ เพื่อต้องการให้ประชาชน ได้มีความรู้เข้าใจในหลักธรรม โดยมุ่งให้ผู้รับสาร ได้รับประโยชน์สูงสุด ทั้งประโยชน์ในชาตินี้ (ทิฐิธรรมมีกัตถะประโยชน์) ประโยชน์ในชาติหน้า (สัมปรายิกัตถะประโยชน์) และประโยชน์ขั้นสูงสุดคือพระนิพพาน (ปรমัตถะประโยชน์) สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นหลักประกันชีวิตในภพหน้า และนำพาชีวิตไปสู่ความพ้นทุกข์ ปัจจุบันเป้าหมายของการเผยแผ่อาจจะแตกต่างไปจากสมัยพุทธกาลบ้าง เพราะปัจจุบันคนติดอยู่ในพิธีกรรม และวัตถุเป็นหลัก

ด้านกลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ พระพุทธองค์ไม่ได้แสดงธรรมแบบหวานแหว่ แต่ทรงเลือกกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน ทรงเน้นกลุ่มชนที่มีความพร้อม ก่อนที่จะเลือกวิธีการเผยแผ่ โดยพุทธวิธีนั้นพระองค์จะเลือกอย่างเหมาะสม จำเพาะเจาะจงสำหรับกลุ่มเป้าหมายนั้น เมื่อจบการสอน ก็จะได้รับผลตามความมุ่งหมาย คือ ผู้ฟังได้บรรลุมรรคผลในระดับต่าง ๆ และทรงเน้นเผยแผ่ทั้งในเชิงรุก และเชิงรับ การเผยแผ่เชิงรุก คือ เข้าไปหา

กลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ถึงที่ การเผยแพร่ในเชิงรับ ก็ทรงแสดงธรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มคนที่เข้ามาในวัด

ด้านรูปแบบในการเผยแพร่ ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันช่องทางในการเผยแพร่มีหลากหลาย ทั้งที่เป็นวจนภาษา และอวจนภาษา ขึ้นอยู่กับผู้เผยแพร่จะประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย หรือยุคสมัย พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ทรงทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม หรือทำของยากให้ง่าย ในปัจจุบันช่องทางในการเผยแพร่นั้นจะต้องปรับให้สอดคล้องกับบุคคล และยุคสมัย โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดหลักธรรม เช่น ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้ง่าย หลากหลาย กลุ่มคน เพศ วัย มากยิ่งขึ้น และนอกเหนือจากการแสดงธรรมทางตรงแล้ว ยังมีการถ่ายทอดหลักธรรมผ่านวัตถุ เช่น การสร้างอุโบสถศิลปะศรีวิชัยก็นับได้ว่าเป็นช่องทางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่ง โดยใช้อวัจนภาษา

ด้านเนื้อหา หรือหลักธรรมในการเผยแพร่ พระพุทธองค์ทรงนำหลักธรรมไปเผยแพร่ให้เหมาะกับกลุ่มผู้ฟัง เพราะก่อนจะออกแสดงธรรมแต่ละวันนั้น “พระพุทธองค์ทรงตรวจดู อธิชาตของหมู่ผู้ฟังก่อนว่าเป็นใคร มีภูมิหลังอย่างไร” และจะทรงแสดงหลักธรรม ที่ตรงกับจริตอธิชาตของบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะทรงมุ่งเน้นให้ผู้ฟัง ได้รับประโยชน์จากธรรมะที่ทรงสอนอย่างเต็มที่ จึงทำให้การเผยแพร่ของพระองค์นั้นประสบความสำเร็จทุกครั้ง

2. พุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย

ผู้วิจัยประมวลสรุปเกี่ยวกับ พุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย ได้ดังนี้ อัตลักษณ์ของพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย, ลักษณะเด่นของพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย ความสำคัญของพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย และพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ของพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย ลักษณะศิลปกรรมแบบศรีวิชัย ได้รับอิทธิพลรูปแบบศิลปะอินเดีย มักพบรูปพระโพธิสัตว์ และนิยมสร้างนางคู่บารมี เรียกว่า “ศักดิ์” ด้วย ในยุคศรีวิชัยนิยมสร้างพระโพธิสัตว์ มากกว่าพระพุทธรูป เนื่องจากสร้างตามพระพุทธศาสนาแบบมหายาน

ลักษณะเด่นของพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย คือ การผสมผสานศิลปะอินเดียเข้ากับศิลปะท้องถิ่น นิยมแสดงรูปร่างตามสรีระจริงของมนุษย์ ระยะแรกพื้นผิวเรียบเกลี้ยง ต่อมาจึงมีลวดลายประดับ มีเค้าโครงจากธรรมชาติ และลวดลายประดิษฐ์ ถ้าขนาดเล็กมักมีประภาวสิริรูปโค้งลายเปลวเพลิง ส่วนขนาดใหญ่ จะแสดงรายละเอียดของเครื่องประดับ และไม่แสดงแผ่นหลังหรือประภาวสิริ ลวดลายประดับ

ความสำคัญของพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย เห็นได้ว่า พุทธศิลป์เป็นงานศิลปะที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นงานศิลปะทางพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นเพื่ออุทิศเป็นพุทธบูชา และเป็น

ศูนย์รวมแห่งการสื่อสารทางด้านวัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละชุมชน ท้องที่ และภูมิภาค โดยงานพุทธศิลป์จะมีอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป จึงก่อให้เกิดความศรัทธา เลื่อมใส ในพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชน และเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

พุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย สถาปัตยกรรม ที่มีความโดดเด่นที่สุดในสังคมไทย คือ พระบรมธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี รูปทรงพระบรมธาตุ เป็นมณฑป ทรงสี่เหลี่ยม ประดิษฐานบนฐานสี่เหลี่ยม ก่อด้วยอิฐไม่สอปูน ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นสถาปัตยกรรมแบบ ศรีวิชัย เพียงแห่งเดียวของไทย ที่ยังคงความสมบูรณ์ และงดงามที่สุด รูปแบบงานช่าง เป็นส่วนสำคัญในการเผยแผ่คติความเชื่อ ความศรัทธา และความศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ทางด้านประติมากรรม ที่มีความโดดเด่นที่สุดในสังคมไทย คือพระโพธิสัตว์ อวโลกิเตศวร ซึ่งมีการหล่อด้วยสัมฤทธิ์ และมีการค้นพบที่อำเภอไชยา ซึ่งเหลือเพียงครึ่งองค์ แต่ถือกันว่าเป็นโบราณวัตถุที่งดงามที่สุดชิ้นหนึ่งในประเทศไทย ลักษณะใบหน้าของ ประติมากรรมนี้มีธรรมชาติอยู่ 3 ประการคือ ความเมตตา ความฉลาด และความสุข กลมกลืน เป็นอันเดียวกัน บทบาท และอิทธิพลของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรที่มีต่อสังคมชาวพุทธ บุคคลใดถ้าภavana ระลึกถึงพระมหาโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร โจรภัยก็ปราศจากไป อัคคีภัยก็จะทำอะไรไม่ได้ อาวุธทุกชนิดจะไม่สามารถระคายผิวได้ จิตรกรรมศิลปะแบบศรีวิชัย ยุคสมัยต้น ประวัติศาสตร์ (ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 - 18) พบว่าไม่ปรากฏพุทธศิลป์ในรูปแบบจิตรกรรม ซึ่งอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ในยุคต้นประวัติศาสตร์

พุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในภูมิภาคต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีการขุดค้นพบที่อำเภอไชยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี และที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนั้นมีการพบเล็กน้อย เช่น ทางภาคกลาง พบที่อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเหนือพบที่วัดเจติยเจ็ดแถว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และเหนือสุดพบที่วัดป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

3. บูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาคือ การขาดสื่อสำหรับการเผยแผ่ และการขาดแคลนบุคลากรผู้เผยแผ่ ผู้นำชม ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย ทำให้สาธารณชน ไม่เข้าใจความหมายที่แฝงไว้ในงานพุทธศิลป์ศรีวิชัย หรือมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ส่งผลกระทบต่อสถานที่แห่งนี้

แนวความคิดการบูรณาการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบ ศรีวิชัย ด้วยการใช้องค์ประกอบของศาสนาทั้ง 4 องค์ประกอบ นำมาอธิบายด้วยการมุ่งเป้าไปที่ความเป็นพุทธะ หรือผู้ตรัสรู้ตาม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจ จนสามารถเข้าถึงความเป็น พุทธะ ได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยองค์ประกอบของศาสนาเป็นอุปกรณ์ในการศึกษา ดังนี้

ศาสนธรรมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย เป็นกระบวนการที่จะต้องอธิบายความจริงแห่งชีวิตให้เห็นเป็นรูปธรรม อันมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้พัฒนาตน ให้รู้เท่าทัน ตามความเป็นจริง จนกระทั่งสามารถ รู้เท่าทันต่อสภาวะธรรมทั้งหลาย ทั้งที่เกิดขึ้นภายในตน เมื่อพัฒนาตนได้อย่างนี้ จึงได้ชื่อว่า เกิดเป็นพุทธะ เกิดมีศาสนบุคคล ที่สามารถทำหน้าที่เผยแผ่ สืบต่อศาสนธรรมได้เพิ่มขึ้นอีกแล้ว

ศาสนบุคคลกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย โดยการนำ หลักพุทธธรรม คือ กัลยาณมิตร 7 และสัปปุริสธรรม 7 เพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพของ บุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ ทั้งทางด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ให้รู้จริง รู้จักกับผู้รับ สาร รู้จักกาลเทศะ หรือบริบทนั้น ๆ รู้วิธีการสื่อสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับสาร แนวทางปฏิบัติ ของบุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ จึงต้องพิจารณาเนื้อหาสาระที่ดี ชักนำให้ผู้รับสารนั้นได้ปฏิบัติ ตามแนวทาง ศีล สมาธิ ปัญญา บุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ควรพิจารณาได้ว่าสิ่งใดควรทำการ สื่อสาร สิ่งใดไม่ควร ทำให้ผู้รับการเผยแผ่มีความเชื่อถือ ความศรัทธา และถือปฏิบัติตาม ด้วยความรัก

ศาสนสถาน หรือศาสนวัตถุกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบ ศรีวิชัย โดยคุณค่า หรือความสำคัญของพุทธสถาน เพื่อเป็นการบันทึกเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ศาสนา เพื่อให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นอุปกรณ์สอนธรรมให้แก่ผู้พบ เห็น ทำให้เกิดพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ โดยอาศัยหลักกรรมบางส่วนจากพระพุทธศาสนา มหายานที่ผสมผสานอยู่ในงานศิลปกรรม ร่วมกับการตีความใหม่ภายใต้กรอบคิดของ พระพุทธศาสนาเถรวาท ช่วยต่ออายุงานศิลปกรรมศรีวิชัยให้มีชีวิตชีวา และมีความหมายใหม่ ๆ เข้ากับสังคมปัจจุบันได้แนบสนิทขึ้น ใช้เป็นอุปกรณ์ในการพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชนได้ ต่อไป แต่การที่จะทำให้พุทธศิลป์ที่มีหลักธรรมอยู่เบื้องหลัง นั้นสัมฤทธิ์ผล ทำหน้าที่พัฒนา จิตใจ และเกิดปัญญาได้นั้น จะต้องมีส่วนช่วยสำหรับผู้มาเยี่ยมชมบ้างเล็กน้อย การใช้หลักสื่อ สังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เพื่อใช้สำหรับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ศาสนพิธีกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย เพื่อเป็น การรวบรวม สาธารณชนให้เข้ามายังศาสนสถาน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้วยการ จัดรูปแบบของกิจกรรมส่งเสริมให้ สาธารณชนได้ใกล้ชิดงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย เพื่อจะได้ นำไปขบคิดถึงเรื่องราวความเป็นมา ตลอดจนความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา อย่างไร ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นในการชักนำให้สาธารณชน ให้ได้เข้าถึงเนื้อหาสาระของ พระพุทธศาสนา หากสามารถนำศาสนพิธีมาสร้างเป็นกระบวนการ ทำให้ศาสนธรรม ได้รับความสนใจจากพุทธบริษัท โดยที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้แล้ว ก็จะเป็น ประโยชน์ต่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และมีคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผลโดยใช้หลักตรรกวิทยาในการให้เหตุผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำแนกได้ ดังนี้ การเผยแผ่โดยผ่านบุคคล อาศัยการสื่อสารระดับบุคคล สื่อสารกับตนเอง เพื่อพัฒนาให้เป็นพุทธบุคคลต้นแบบ สรรวมอินทรีย์ มีอิริยาบถ ที่ปรากฏต่อบุคคลอื่น เป็นผู้สงบเรียบร้อย มีความงดงาม ซึ่งเป็นการเผยแผ่ที่ได้ผลทุกเวลา ซึ่งสอดคล้องกับพระศรีพัชโรดม ได้เขียนบทความเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า “ความเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความรู้ลึกซึ้งในสิ่งที่สอน ใช้รูปแบบ และแนวทางการสอนให้ประจักษ์ การเผยแผ่ในลักษณะของการประยุกต์ให้สอดคล้องวิทยาการสมัยใหม่ ก็จะได้พระสงฆ์เป็นศาสนทายาทที่มีความรู้รอบด้านทั้งนักธรรมบาลี และปริยัติสามัญไปพร้อมกัน” (พระศรีพัชโรดม, 2560) ประการต่อมา คือ วิธีการเผยแผ่โดยผ่านศาสนสถาน ศาสนาวัตถุ และสัญลักษณ์ รวมไปถึงสถาบันศาสนา ที่มีส่วนช่วยสร้างให้เกิดศรัทธา สนใจศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างถ้ำอชันดา เสาพระเจ้าอโศก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ คุ่มไพโรจน์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธประวัติจากสังเวชนียสถาน ว่า “เสาพระเจ้าอโศก ที่แกะจากหินอ่อนก้อนเดียว เป็นรูปพญาลิงห้อยตัวหันหน้าไปสี่ทิศ อันหมายถึง ธรรมสี่หนาทแผ่กิ่งก้านไปทั่วทุกทิศ มีคำจารึกเตือนให้พระภิกษุปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ รักษาศีลให้บริสุทธิ์ และให้มีความสามัคคีกัน นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา” (ไพโรจน์ คุ่มไพโรจน์, 2553) จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยสรุปว่า ในยุคแรก ๆ รูปแบบการเผยแผ่เป็นไปโดยผ่านบุคคล ในยุคต่อมาจึงผ่านศาสนสถาน ศาสนาวัตถุ และสัญลักษณ์ โดยในแต่ละยุคย่อมมีรูปแบบ กระบวนการ วิธีการ และประสิทธิผล ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่แตกต่างกันไป วิธีการบางอย่างอาจเหมาะสมกับคนในยุคสมัยนั้น ๆ แต่พอความเจริญผ่านไป พระพุทธศาสนาก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ เพื่อให้เหมาะสมกับคนในยุคสมัยนั้น ๆ

พุทธศิลป์ศรีวิชัยในสังคมไทย เป็นศิลปกรรมที่เกิดขึ้น ในภาคใต้ของประเทศไทย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดีย มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเป็นศูนย์รวมทางด้านวัฒนธรรม ของชุมชน ก่อให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่สาธารณชน และเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญญา เทพสิงห์ กล่าวไว้ในหนังสือ ศิลปะเอเชีย “งานพุทธศิลป์เป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อเป็นการอุทิศ และรับใช้พระศาสนาโดยตรง เป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ในกาลต่อไป แต่ถ้าขาดงานพุทธศิลป์เป็นสิ่งโน้มนำให้คนเข้าหา พระธรรมคำสั่งสอนแล้ว พระพุทธศาสนาก็มีเพียงลายสัญลักษณ์อักษร ขาดแรงสะกด ซึ่งจะส่งผลต่อการขาดความ

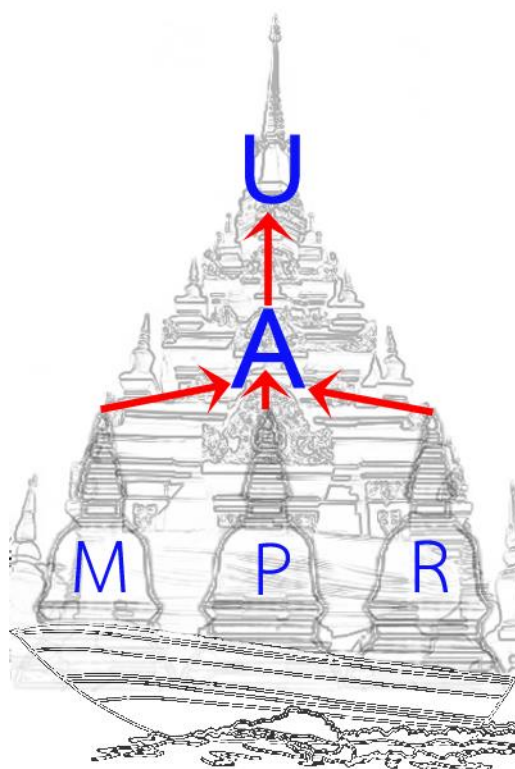

ชาบซึ่ง ในพระพุทธศาสนาในที่สุด” (ปัญญา เทพสิงห์, 2548) จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยสรุปว่า ความสำคัญของพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย เป็นงานศิลปะที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะสร้างขึ้นมาเพื่ออุทิศเป็นพุทธบูชา โดยมีอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป จึงก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนาแก่สาธารณชน และเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

บูรณาการรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย โดยการนำองค์ประกอบของศาสนา ทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน และศาสนพิธี มาบูรณาการให้เชื่อมโยงถึงกัน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้สาธารณชนเกิดความเป็นสัมมาทิฐิ มีความเข้าใจในพระรัตนตรัย เกิดการพัฒนาทางด้านกาย จิต และปัญญา จนเกิดมีความเห็นที่ถูกต้อง เข้าใจแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เข้าถึงความเป็นพุทธะได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยเป็นเครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพการต่อไป สอดคล้องกับ พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์ ได้กล่าวไว้ใน บทความเรื่อง กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย ของพระสงฆ์ไทย ในประเทศอินเดีย - เนปาล ว่า “กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ไทยในอินเดีย - เนปาล ประกอบด้วยกัน 5 ด้าน คือ 1) พุทธนโยบาย กับ การปกครองคณะสงฆ์ไทย 2) ศาสนบุคคล 3) ศาสนธรรม 4) ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน 5) ศาสนพิธี/พิธีกรรม พระสงฆ์ไทยที่จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดนต้องรับภาระอันหนักเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับโลกนี้ไป นานแสนนาน” (พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, 2561) จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยสรุปว่าการบูรณาการองค์ประกอบศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจในพระพุทธศาสนา เชื่อมโยงเข้าหาจุดสำคัญขององค์ประกอบศาสนา คือ พระศาสนา หรือศาสนาธรรมให้ได้ เพื่อให้ศาสนาธรรมพัฒนาจิตใจนำไปสู่การปฏิบัติตนให้เข้าถึงความเป็นพุทธะ เพื่อให้มีวิถีชีวิตที่ใช้ธรรมะเป็นหลักในการดำเนินชีวิตร่วมกับโลกศาสตร์อื่น ๆ โดยมีศาสนาธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เข้าไปกำกับ บูรณาการ เติมเต็ม ศาสนสถานในที่นี่ก็จะมุ่งเน้นที่อุโบสถกลางน้ำ วัดทุ่งเขียดเพียงแต่ต้องพัฒนาให้สามารถใช้เป็นสื่อการสอนแบบยั่งยืนให้ได้มากขึ้น ศาสนวัตถุ คือประติมากรรมก็ให้ยึดโยงอยู่กับหลักธรรม และจัดสภาพให้เอื้อต่อการพัฒนาจิตใจของผู้เข้าไปในพื้นที่ และศาสนพิธีก็มีการบูรณาการกับ พัฒนาการของชีวิตตั้งแต่พิธีเกิดจนถึงพิธีตาย จึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะศาสนทายาทจะต้องพัฒนา ตนเองให้สามารถบูรณาการองค์ประกอบศาสนาให้เป็นสื่อการสอน เพื่อพัฒนาตน และสาธารณชนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ไม่ว่าในครั้งพุทธกาล หรือปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ยังใช้การเผยแผ่โดยผ่านตัวบุคคลเป็นหลัก ทำหน้าที่นำเสนอเผยแผ่ โดยผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่คือ MAPRU ที่สามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดง MAPRU MODEL

M = Morality หลักศีลธรรม หมายถึง ศาสนธรรม เป็นกระบวนการที่จะต้องอธิบายความจริงแห่งชีวิต ให้เห็นเป็นรูปธรรม อันดับแรกควรเน้นบรรยายพระรัตนตรัย ให้ซาบซึ้งในคุณของพระรัตนตรัยก่อน จากนั้นค่อยสอดแทรกหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย คือธรรมะของพระโพธิสัตว์ สุทธิ ปัญญา เมตตา ขันติ และหลักธรรมอื่น ๆ ผ่านทางองค์ประกอบของงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย จนกระทั่งสามารถรู้เท่าทันต่อสภาวะธรรมทั้งหลายเมื่อพัฒนาตนได้อย่างนี้ จึงได้ชื่อว่า เกิดเป็นพุทธะ เกิดบุคคลผู้เข้าใจธรรม ได้เกิดมีศาสนบุคคลที่สามารถทำหน้าที่เผยแผ่ สืบต่อศาสนาธรรมต่อไป A = Apostle ผู้เผยแผ่ศาสนา หมายถึง ศาสนบุคคล ควรมีหลักพุทธธรรม คือ กัลยาณมิตร 7 และสัปปุริสธรรม 7 เพื่อใช้สำหรับการพัฒนาศักยภาพ ในการปฏิบัติงาน ประการแรกกัลยาณมิตร 7 เพื่อให้บุคลากรตระหนักในบทบาท และหน้าที่ของตน หากบุคลากรมีองค์คุณของกัลยาณมิตรที่ดี ก็ย่อมมีความเชื่อถือ

ครีธา ประการต่อมหาหลักสัปปริสธรรม 7 บุคลากร จะต้องมีความสมบัติที่ดีของนักเผยแผ่ คือ รู้จริง รู้จักกับผู้รับสาร รู้จักกาลเทศะ หรือบริบทนั้น ๆ รู้วิธีการสื่อสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับสาร แนวทางปฏิบัติของผู้ส่งสาร ชักนำให้ผู้รับสารนั้นได้ปฏิบัติตนเอง ตามแนวทาง ศีล สมาธิ ปัญญา และมนสิการโดยแบบกาย P = Place of worship สถานที่สักการะ หมายถึง ศาสนสถาน หรือศาสนวัตถุ เป็นพื้นที่ของจิตใจ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ และเป็นอุปกรณ์สอนธรรมให้แก่ผู้พบเห็น ทำให้เกิดพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ แต่การจะทำให้พุทธศิลป์ที่มีหลักธรรมอยู่เบื้องหลังนั้นสัมฤทธิ์ผล ทำหน้าที่พัฒนาจิตใจ และเกิดปัญญาได้นั้น จะต้องมีส่วนช่วยสำหรับผู้มาเยี่ยมชมบ้างเล็กน้อย การใช้หลักสื่อสังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เพื่อใช้สำหรับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย R = Ritual พิธีทางศาสนา หมายถึง ศาสนพิธี เป็นการรวบรวม คนให้เข้ามายังศาสนสถาน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดรูปแบบของกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ คนได้ใกล้ชิดงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย เป็นจุดเริ่มต้นในการชักนำให้ประชาชนได้เข้าถึงเนื้อหาสาระของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี U = Understanding Sriwichai Buddhist Art มีความเข้าใจอันถูกต้อง ถ่องแท้ ในพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย หมายถึง แต่ละองค์ประกอบล้วนให้ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชน เกิดความเป็นสัมมาทิฐิ มีความเข้าใจในพระรัตนตรัย อย่างถูกต้องถ่องแท้ เข้าใจแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เข้าถึงความเป็นพุทธะ หรือความพ้นทุกข์ได้เสมอ โดยบูรณาการทั้ง 4 ด้านให้เชื่อมโยงถึงกัน มาอธิบายให้พุทธศาสนิกชน ได้เรียนรู้ เกิดความเข้าใจ เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา จนสามารถเข้าถึงความเป็นพุทธะด้วยตนเอง เกิดการพัฒนาทางด้านกาย จิต และปัญญา จนเกิดมีความเห็นที่ถูกต้อง ด้วยการอาศัยองค์ประกอบของศาสนา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์ แบบศรีวิชัย เพื่อการขับเคลื่อนในการประกาศเผยแผ่พระพุทธธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนา อย่างเป็นกระบวนการต่อไป หากนำ MAPRU MODEL ไปใช้แล้วจะก่อให้เกิดผลดีอย่างไรต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้พุทธศิลป์แบบศรีวิชัยเป็นฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยที่ได้มีการจำลองมาสร้างไว้ ณ อุโบสถกลางน้ำ วัดทุ่งเขียด อ. พุนพิน จ. สุราษฎร์ธานี ยังปรากฏเป็นเพียงพุทธศิลป์เพียงอย่างเดียว ยังขาดสื่อ สำหรับการเผยแผ่ และขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการเผยแผ่ ทำให้ประชาชนที่เดินทางไปเยี่ยมชม ขาดโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ และมีความรู้ความเข้าใจ ทั้งในด้านศิลปะ และหลักธรรมคำสอน ได้อย่างเต็มที่ สำหรับแนวทางการพัฒนาด้านสื่อ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์ศรีวิชัย คือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เพื่อใช้

สำหรับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการนำหลักธรรมะ กัลยาณมิตร 7 และสัปปุริสธรรม 7 ในส่วนของแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัยในสังคมไทย ด้วยการใช้ องค์ประกอบของศาสนา (ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน และศาสนพิธี) โดยบูรณาการ ทั้ง 4 ด้านให้เชื่อมโยงถึงกัน มาอธิบายให้พุทธศาสนิกชน ได้เรียนรู้ เกิดความเข้าใจ เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา เกิดการพัฒนาทางด้านกาย จิต และปัญญา จนเกิดมีความเห็นที่ถูกต้อง ด้วยการอาศัยองค์ประกอบของศาสนา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพ ในการปฏิบัติงาน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์แบบศรีวิชัย จนสามารถเข้าถึง ความเป็นพุทธะด้วยตนเอง จากผลการวิจัยที่พบว่า ทางวัดยังขาดสื่อ เครื่องมือบอกประวัติ ความเป็นมาของพุทธศิลป์ และยังขาดวิทยากรให้ความรู้ และเยี่ยมชมศิลปกรรมแบบศรีวิชัย ภายในอุโบสถกลางน้ำ และยังไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการถ่ายทอดหลักธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า ทางวัดควรจัดทำป้ายแผนภูมิการชมงานพุทธศิลป์ให้ชัดเจน เพื่อให้ ความรู้เรื่องพัฒนาการประวัติความเป็นมางานพุทธศิลป์แต่ละชิ้น อย่างน้อยใช้ 2 ภาษาโดยใช้ ภาษาอังกฤษ เพื่อต้อนรับประชาคมอาเซียน ประการต่อมาควรจัดให้มีวิทยากรบรรยาย แนะนำให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม และประติมากรรม เพื่อให้ ผู้สนใจได้ศึกษาความหมายพร้อมเสียงบรรยายจากวิทยากร ของงานพุทธศิลป์แต่ละชิ้น อีกประการคือ ควรนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดหลักธรรม งานพุทธศิลป์ แบบศรีวิชัย เช่น ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ อาทิ Facebook, Line, Instagram, twitter ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้ ง่าย ทำให้การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เข้าถึงผู้คนได้หลากหลาย กลุ่มคน เพศ วัย ฯลฯ มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2539). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ คุ่มไพโรจน์. (2553). พุทธประวัติจากสังเวชนียสถาน. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา.
- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ. (2559). พุทธศิลป์: ถิ่นไทย ศิลปกรรมเพื่อพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา, 1(2), 59-74.
- ปัญญา เทพสิงห์. (2548). ศิลปะเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน. (2561). การตีความภาพพุทธศิลป์ที่ปรากฏในเอกสารโบราณของจังหวัดลำปาง. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(2), 230-238.
- พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์. (2561). กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ไทย ในประเทศอินเดีย - เนปาล. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 9(1), 121-134.
- พระศรีพัชโรดม. (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมไทย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(ฉบับพิเศษ), 335-346.
- พิพิธภัณฑ์หอพุทธศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา. (2558). ศิลปะศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13-18). เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2563 จาก <http://nkr.mcu.ac.th/buddhasil/?p=100>
- สมพร ไชยภูมิธรรม. (2543). ปางพระพุทธรูป. กรุงเทพมหานคร: ต้นธรรม.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2540). วิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญา
และคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์***
**LEGAL MEASURES ON CIVIL, CRIMINAL, AND CONSUMER
PROTECTION PROCEDURES FOR MEDICAL PROFESSIONS**

สุเทพ กาวิละ

Suthep Kavila

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: suthepkavila@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ 3) วิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ และ 4) เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภค ของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและตำราทางกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดี ได้แก่ 1.1) วิทยุคดีและระยะเวลาของใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ 1.2) การพิจารณาคดีแพ่งแก่ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ และ 1.3) การพิจารณาคดีอาญาแก่ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ 2) มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีคือ 2.1) พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 2.2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 2.3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และ 2.4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 3) มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยคือ 3.1) มาตรการทางกฎหมายผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ 3.2) การพิจารณาคดีแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ และ 3.3) การพิจารณาคดีอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ และ 4) เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีคือ พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 มาตรา 11(1) มาตรา 33/1 และมาตรา 33/2 ควรแก้ไขเพิ่มเติมในด้านคุณสมบัติที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของ

* Received 1 August 2020; Revised 2 October 2020; Accepted 23 October 2020

แพทย์ และกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดี และข้อบังคับแพทยสภาฯ หมวด 5 ข้อ 14

(3) ระยะเวลาของใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, คู่ครองผู้บริโภค, ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์

Abstract

This article of this study were: 1) Study the problem of legal measures on civil, criminal and consumer protection. 2) Study legal measures on civil, criminal and consumer protection. 3) Analyze laws related to legal measures on civil, criminal and consumer protection. And 4) Propose amendments to laws related to legal measures on civil, criminal and consumer protection. This research was a qualitative research use study of documents and legal texts. The research results found that: 1) Problems with legal measures such as: 1.1) qualifications and duration of a medical professionals, 1.2) civil of a medical professionals, and 1.3) criminal of a medical professionals. 2) legal measures such as: 2.1) Medical Professionals Act 2525, 2.2) Consumer Protection Act 2522, 2.3) Civil, and 4) Criminal. 3) legal measures is foreign countries and Thailand such as: 3.1) legal measures of a medical professionals 3.2) civil of a medical professionals, and 3) criminal of a medical professionals. And 4) guidelines for solving legal measures such as: pharmaceutical professionals Act 2525, Section 11 (1), Section 33/1 and Section 33/2 additional qualifications suitable for the maturity of the physician And justice in the criminal. And medical Council Regulations Chapter 5, Article 14 (3) duration of a medical professionals of the license to standards in the performance.

Keywords: Legal Measures, Consumer Protection, Medical Professionals

บทนำ

การประกอบอาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร สถาปนิก วิศวกร ทนายความ ครู นักบัญชี เป็นอาชีพที่รัฐเข้ามาควบคุมดูแลโดยตรง ทั้งนี้ เพราะการประกอบอาชีพเหล่านี้ต้องการความรู้ความชำนาญความเชี่ยวชาญเฉพาะ ผู้ที่ประกอบอาชีพเหล่านี้จะต้องได้รับการศึกษาอบรม ฝึกหัด ที่เหมาะสมเป็นเวลานาน ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามาโดยตรงย่อมไม่สามารถจะกระทำการได้ อีกทั้งเมื่อจบการศึกษาอบรมแล้วรัฐก็ยังคอยควบคุมดูแลให้มีการประกอบอาชีพที่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ มิฉะนั้นอาจเกิดผลเสียต่อผู้เกี่ยวข้องหรือสังคม

อย่างรุนแรงในวงกว้างได้อาชีพที่มีลักษณะพิเศษเหล่านี้จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเป็นเวลานาน มีแบบธรรมเนียมปฏิบัติในหมู่คณะและมีการควบคุมเฉพาะ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วิชาชีพ” และการควบคุมดูแลแต่ละวิชาชีพนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ผู้ที่มีความรู้เฉพาะของ วิชาชีพนั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลเพราะต้องอาศัยความรู้ทางเทคนิคเป็นการเฉพาะจะอาศัย ความรู้สึกของวิญญาณเป็นตัวตัดสินแต่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่ได้ (ณัฐ รัฐอมริต, 2534) ดังนั้น รัฐจึงให้การประกอบวิชาชีพเหล่านี้ถูกควบคุมโดยผู้มีความรู้ความชำนาญในสาขานั้น ๆ เป็นการมอบอำนาจของรัฐให้กับองค์กรวิชาชีพเหล่านั้นควบคุมกันเอง ซึ่งอาจจัดตั้งเป็นสภา วิชาชีพหรือคณะกรรมการ เช่น องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายมีเนติบัณฑิต สภา สภานายความ องค์กรวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุข เช่น แพทยสภา สภาการ พยาบาล สภาเภสัชกรรม ทันตแพทยสภา สภาเทคนิคการแพทย์ เป็นต้น แพทย์ผู้รักษาต้อง กระทำการโดยถูกต้องตามมาตรฐานของวิชาชีพทุกประการ มีความเอื้อเฟื้อ เมตตา กรุณา มีความเสียสละมีคุณธรรมจริยธรรมตามและมีจรรยาแพทย์เป็นสิ่งยึดถือปฏิบัติ (นภัส คำนวน, 2558)

ในสังคมปัจจุบันมีข่าวเกี่ยวกับการฟ้องร้องดำเนินคดีกับแพทย์ว่าทำการรักษา ด้วยความประมาทเลินเล่อ ไม่เอาใจใส่และทำให้ผู้ป่วยหรือผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลได้รับความเสียหาย อันนำไปสู่การฟ้องคดีอาญาและฟ้อง เรียกค่าเสียหายทางแพ่งอย่างมากมาย ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์เป็นวิชาชีพที่มีคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมทั้งทางแพ่งและ ทางอาญาเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วย คดีเกี่ยวกับ 1) แพทย์รักษาผู้ป่วยโดยประมาทหรือละเลย ไม่เอาใจใส่ผู้ป่วย 2) แพทย์รักษาผู้ป่วยผิดพลาด 3) แพทย์ปฏิเสธการรักษาผู้ป่วย 4) แพทย์ปฏิเสธ ความต้องการของผู้ป่วยซึ่งปรารถนาจะขอเลิกการรักษา 5) แพทย์ปกปิดทางเลือกในการรักษา และ 6) แพทย์ปกปิดผลร้ายหรือผลข้างเคียงในการรักษา ขอตว์อย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังเช่น “คำพิพากษาศาลท่งสงฆ์คดีที่ 2244/2548 หมายเลขคดีแดงที่ 2961/2550 เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2550 ที่ศาลจังหวัดท่งสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พนักงานอัยการจังหวัดท่งสงฆ์ ซึ่งเป็นฝ่ายโจทก์ ร่วมกับ น.ส.ศิริมาศ แก้วคงจันทร์ บุตรของนางสมควร แก้วคงจันทร์ผู้ตายโจทก์ ร่วม ยื่นฟ้องในคดีอาญา นพ.พีระ คงทอง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช เป็นจำเลยที่ 1 และพญ.สุทธิพร ไกรมาก แพทย์ประจำโรงพยาบาลฯ เป็นจำเลยที่ 2 เนื่องจากทำ การผ่าตัดไส้ติ่งนางสมควรด้วยการฉีดยาชาเข้าไขสันหลังโดยประมาทเลินเล่อ เพราะไม่เตรียม เครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์และยาแก้ไขภาวะแทรกซ้อน ทำให้ผู้ตายหยุดหายใจ สมองขาด เลือดและออกซิเจน จนกระทั่งเสียชีวิตในวันที่ 5 มิ.ย. 2545 ทั้งนี้ จำเลยที่ 2 อาจใช้ความ ระมัดระวังอย่างเพียงพอ โดยพฤติการณ์และวิชาชีพแต่ปรากฏว่าจำเลยที่ 2 อาจกระทำได้ แต่จำเลยที่ 2 หาได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอไม่ จำเลยที่ 2 ฉีดยาชาเข้าทางไขสันหลังของ นางสมควร โดยมีได้ควบคุมปริมาณของยาให้เพียงพอกับการที่จะผ่าตัด เป็นเหตุให้ยาชาออกฤทธิ์

ลูกกลมไปทั้งตัวของนางสมควร จนเกิดอาการช็อคหัวใจหยุดเต้นทันที ระบบไหลเวียนโลหิตล้มเหลวขาดอากาศหายใจ เป็นเหตุให้นางสมควรถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา การกระทำของจำเลยที่ 2 จึงเป็นการกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้นางสมควรถึงแก่ความตาย พยานหลักฐานโจทก์จึงมีน้ำหนักรับฟังได้ตามคำฟ้องของโจทก์ ส่วนจำเลยที่ 1 นั้นไม่มีความผิดตามฟ้องดังได้วินิจฉัยมาแล้วก่อนหน้าจึงยกฟ้องจำเลยที่ 1 และพิพากษาให้ จำเลยที่ 2 มีความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 จำคุก 3 ปี จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 8 มีคำพิพากษาจากกรณีที่ศาลจังหวัดทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีคำพิพากษาให้จำคุก พญ.สุทธิพร ไกรมาก แพทย์ประจำโรงพยาบาลร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเวลา 3 ปี โดยไม่รอลงอาญา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2550 ในข้อหากระทำการโดยประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้ผู้ป่วยเสียชีวิต ในคดียื่นฟ้องของ น.ส.ศิริมาศ แก้วคงจันทร์ บุตรสาวนางสมควร แก้วคงจันทร์ ซึ่งเสียชีวิตจากการฉีดยาเข้าไขสันหลัง ระหว่างผ่าตัดไส้ติ่ง เมื่อ พ.ศ.2545 โดยระบุว่า พญ.สุทธิพร อาจใช้ความระมัดระวังไม่เพียงพอ ฉีดยาเข้าไขสันหลังของผู้ป่วย โดยมิได้ควบคุมปริมาณของยาให้เหมาะสม ทำให้ยาออกฤทธิ์ลูกกลมไปทั้งตัว จนเกิดอาการช็อค หัวใจหยุดเต้นทันที ระบบไหลเวียนโลหิตล้มเหลว ขาดอากาศหายใจ เป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายในเวลาต่อมานั้น ศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษายกฟ้อง ซึ่งศาลชั้นต้นได้ตัดสินให้โจทก์ชนะคดีได้เงิน 6 แสนบาทพร้อมดอกเบี้ย แต่ในชั้นศาลอุทธรณ์ ศาลได้ยกฟ้อง จึงต้องรอฟังคำสั่งศาลฎีกาอีกครั้งหนึ่ง” (บรรหาร กำลา, 2551)

จากคดีความที่เกิดขึ้นจากการร้องเรียนหรือฟ้องร้องแพทย์ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากการกล่าวหาว่าแพทย์กระทำโดยประมาท เป็นผลให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของบุคคล แล้วแต่กรณีและข้อที่จะต้องวินิจฉัยในแต่ละคดีก็คือ การกระทำของแพทย์ในกรณีนั้น ๆ เป็นการประกอบวิชาชีพโดยประมาทหรือไม่ จะเปรียบเทียบกับบุคคลซึ่งอยู่ในภาวะเช่นนั้น และดูตามวิสัยและพฤติการณ์นั้นด้วย ซึ่งในประเด็นนี้จะขึ้นอยู่กับมาตรฐานของวิชาชีพในแต่ละสาขา นอกจากความรับผิดชอบต่องานแล้ว บทบาทของแพทย์อีกหนึ่งบทบาทคือ การสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ป่วย ญาติ หรือผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะมีผลกระทบต่อรัฐและสังคม ส่วนใหญ่ในการผดุงความยุติธรรมในสังคม ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์จะต้องขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมจากแพทยสภา อีกทั้งยังต้องรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของแพทยสภา แต่เนื่องจากกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน มีบทบัญญัติหลายประการที่ไม่ทันสมัย (ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ, 2559) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปปัญหา ได้แก่ 1) ด้านวิญญูติและระยะเวลาของใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ 2) การพิจารณาคดีแพ่งแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ และ 3) การพิจารณาคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ จากปัญหาที่พบเห็นว่า ควรทำความเข้าใจในวิชาชีพแพทย์ให้ถูกต้องจะทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพดำรงตนอยู่ได้อย่างไม่มีปัญหา และจะทำให้บริการ

ทางการแพทย์และสาธารณสุขอยู่บนพื้นฐานของมนุษยธรรมในสังคมไทย และจากปัญหาในการฟ้องร้องได้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาและเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วในสังคมไทย ถ้ายังคงเป็นไปเหมือนสภาพที่เป็นอยู่ย่อมไม่เกิดผลดีแก่ฝ่ายใดเลย เพราะทางหนึ่งคือความสูญเสียของประชาชนอีกทางหนึ่งก็คือ ความเดือดร้อนของแพทย์ และไม่ใช่ว่าเฉพาะแพทย์ที่ถูกฟ้องเท่านั้น คือลักษณะของภาพพจน์ที่เสียไปของวิชาชีพแพทย์จะถูกมองโดยรวมถึงความเสื่อมเสีย และไม่น่าเชื่อถืออีกต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจโดยทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ และเสนอแนะบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ แนวทางและมาตรการทางกฎหมายในการควบคุม ผู้ให้บริการและคุ้มครองผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และตำราทางกฎหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

- 1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษามาตรการกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่ง

คดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ โดยศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความในวารสาร กฎหมายของต่างประเทศ และของประเทศไทยประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส

2. **ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือ โดยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสาร และตำราทางกฎหมายและ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภค จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคฯ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีฯ และ 3) ข้อเสนอแนะ

3. **ด้านการเก็บข้อมูล** คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคฯ ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคฯ และระยะที่ 3 เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. **ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล** คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถอดรหัสด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหา แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์พบว่า

1.1 ด้านวิวัฒนาการและระยะเวลาของใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 กำหนดคุณสมบัติแพทย์ผู้ซึ่งจะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพต้องเป็นสมาชิกแพทยสภา ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ดังนี้ (1) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ (2) มีความรู้ในวิชาชีพเวชกรรมโดยได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรในวิชาแพทยศาสตร์ที่แพทยสภารับรอง (3) ไม่เป็นผู้ประพฤติดีเสียหายซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าน่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าน่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ และ (5) ไม่เป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นโรคที่กำหนดไว้ในข้อบังคับแพทยสภา ปัญหาการกำหนดอายุผู้ประกอบวิชาชีพขั้นต้นเพียง 20 ปี จึงมีปัญหาเรื่องวุฒิภาวะของแพทย์ และกำหนดมาตรฐานเฉพาะก่อนประกอบวิชาชีพ และข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2549 ในหมวดที่ 5 กำหนดให้ใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมย่อมสิ้นสุดลงใน 2 กรณี (1) การเป็นสมาชิกภาพของแพทยสภาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมสิ้นสุดลง และ (2) ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้นถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 39 หรือมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 (ข้อ 14) จึงเกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์

1.2 การพิจารณาคดีแพ่งแก่ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ปัญหาการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ศาลไทยยังมีข้อจำกัดในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญทั้งในเรื่องของความเชื่อถือ มาตรฐานหรือระดับความเชี่ยวชาญ ตลอดจนความเป็นกลางในการให้ความเห็น ในขณะที่สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้ให้ความสำคัญกับพยานผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เป็นอย่างมาก โดยพยานผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง การให้คำปรึกษา การให้รายละเอียดและความเห็นในข้อเท็จจริงของรูปคดีต่อศาล และปัญหาในส่วนของการกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งของศาล ซึ่งไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

1.3 การพิจารณาคดีอาญาแก่ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ กระบวนพิจารณาคดีทุรเวชปฏิบัติทางการแพทย์ มีปัญหาในเรื่องภาระการพิสูจน์ที่ตกแก่ผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์เป็นหลัก จึงเกิดปัญหาในการหาและเข้าถึงพยานหลักฐาน โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานวิชาชีพ และเวชระเบียน ที่ไม่มีกฎหมายกำหนดชัดเจน ตลอดจนความไม่เชื่อถือใน

พยานผู้เชี่ยวชาญจากสภาวิชาชีพ การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ต้องเป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายโดยชัดแจ้ง และโดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับการกระทำโดยประมาทของแพทย์ ซึ่งกฎหมายไทยใช้หลักความประมาทเลินเล่อในทางแพ่ง ในขณะที่ประเทศที่ต่างประเทศ การกระทำของแพทย์ที่จะเป็นความผิดทางอาญา ต้องเป็นการกระทำโดยมีเจตนาร้ายหรือประมาท

2. การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย พบว่า
1) พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 2) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และ 4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สหรัฐอเมริกา การพิจารณาคดีความผิดทางแพ่งทางอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ตามระบบกฎหมายสหรัฐอเมริกานั้นครอบคลุมถึง 1) บุคลากรทางการแพทย์หรือสถานพยาบาลกระทำโดยประมาท 2) ซึ่งได้ให้การรักษายาบาลแก่ผู้ป่วยนั้นต่ำกว่ามาตรฐาน 3) ซึ่งการรักษายาบาลดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือก่อให้เกิดความตาย และ 4) ผู้ป่วยสามารถนำคดีฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการกระทำของแพทย์ต่อผู้ป่วยมีความผิดพลาดเกิดขึ้นเนื่องจากแพทย์ขาดความรู้ความชำนาญในการตรวจวินิจฉัยโรคหรือการรักษาโรค แพทย์จะถูกฟ้องร้องทางแพ่งเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการถูกฟ้องคดีอาญาเนื่องจากการประกอบวิชาชีพโดยประมาท การกระทำโดยประมาทที่ จะถือเป็นความผิดอาญาต้องเป็นการกระทำที่ไม่ได้คำนึงถึงชีวิตและความปลอดภัยของผู้อื่นอย่างร้ายแรง การลงโทษอยู่กับความร้ายแรงด้วย

2.2 สหราชอาณาจักร การพิจารณาคดีความรับผิดทางแพ่งได้พิจารณาถึงความเสียหายว่ามีทางที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ โดยเปรียบเทียบกับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ในสาขาเดียวกันในส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการวิเคราะห์คาดการณ์ล่วงหน้าและผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น ประเด็นความประมาทดังกล่าวผู้เสียหายเป็นผู้มีหน้าที่พิสูจน์ว่าแพทย์มีหน้าที่ให้การรักษาดูแล มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1) แพทย์ละเมิดหน้าที่ 2) การละเมิดดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย และในการพิจารณาคดีความรับผิดทางอาญาการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญา และที่ถือเป็นส่วนของเจตนาที่จะกระทำผิดทางอาญา ดังนั้น ผู้กระทำขาดเจตนา ศาลย่อมไม่อาจพิพากษาลงโทษผู้กระทำนั้นได้ เพราะถือว่ามิได้มีเจตนาตั้งแต่ต้น วันแต่จะเข้ากรณีการกระทำโดยประมาท อันเป็นผลให้ผู้กระทำผิดนั้นยังคงต้องรับผิดชอบการกระทำโดยประมาท

2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส การพิจารณาคดีความรับผิดทางแพ่ง ซึ่งเป็นความรับผิดที่ผู้กระทำต้องชดใช้เงินค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน ในมาตรา 1382 ของประมวลกฎหมายแพ่ง (Civil Code of France) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1810 (พ.ศ. 2353) ว่า

“การกระทำใดก็ตามที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลผู้กระทำต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย” และการพิจารณาคดีความรับผิดทางอาญาคือ การกระทำความผิดต้องรับโทษทางอาญา โดยศาลจะพิจารณาถึงมาตรฐานการปฏิบัติของแพทย์โดยทั่วไปในสถานการณ์อย่างเดียวกัน ความรับผิดทางละเมิดนี้เป็นหน้าที่ของคนที่จะต้องพิสูจน์ความรับผิดของแพทย์ และการกระทำความผิดที่ไม่มีเจตนาตามมาตรา 221 - 6 และ 221 - 19 ของประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code of France)

2.4 ประเทศไทย มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 เป็นข้อกำหนดควบคุมการประพฤติดังกล่าวของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมให้ถูกต้องตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ 2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกระบวนพิจารณาคดีความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าหรือบริการ 3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยระเบียบวิธีการดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดี และบังคับคดีในกรณีที่มีข้อพิพาทโต้แย้งสิทธิกันทางแพ่ง และ 4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยวิธีปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดตามกฎหมายอาญามาลงโทษ ซึ่งในกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพแพทย์ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการปกครอง กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง มี 2 ระบบด้วยกัน ได้แก่ ระบบไต่สวน และระบบกล่าวหา โดยระบบไต่สวนศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีโดยเป็นผู้ควบคุมการค้นหาความจริงการรวบรวมและตรวจสอบพยานหลักฐาน สามารถแสวงหาและตรวจสอบพยานของศาลเอง โดยศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือดลสืบพยานเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง และในส่วนของระบบกล่าวหาเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดี 3 ฝ่าย ได้แก่ โจทก์ จำเลย และศาล โดยศาลจะวางตัวเป็นกลาง โจทก์กับจำเลยมีบทบาทสำคัญเป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกัน และศาลมีหน้าที่ในการพิสูจน์การกระทำความผิด รวมถึงการพิสูจน์ว่าฝ่ายใดมีหลักฐานยืนยันข้อกล่าวอ้างของตนดี

3. การวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย พบว่า

3.1 มาตรการทางกฎหมายผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์

3.1.1 สหรัฐอเมริกา ในการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์จะมีองค์การผู้ดูแลผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ โดยมีสมาคมการแพทย์อเมริกัน เป็นผู้ประสานงานภายใต้กฎหมาย American Medical Association Code of Ethic และรัฐบัญญัติการบริการสาธารณสุขแห่งชาติ National Health Service Act 2006 (พ.ศ. 2549) การกระทำความผิดต่อวิชาชีพจะมีการเก็บข้อมูลในศูนย์ข้อมูลผู้ปฏิบัติวิชาชีพแห่งชาติ ตามกฎหมายปรับปรุง

คุณภาพบริการสุขภาพ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการบริการ เพื่อดูแลป้องกันแพทย์มิให้ไปกระทำผิดอีก และเพื่อทบทวนมาตรฐานการรักษาในทางวิชาชีพ และเพื่อพิจารณาความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ของทุกฝ่าย ตลอดจนการปกป้องผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์

3.1.2 สหราชอาณาจักร มีการจัดตั้งแพทยสภา (General Medical Council: GMC) ตามพระราชบัญญัติการแพทย์ ค.ศ. 1858 (พ.ศ. 2401) (Medical Act 1858) เพื่อรับจดทะเบียนผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ในอังกฤษ เพื่อการป้องกัน ส่งเสริมและรักษาสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชน เพื่อการควบคุมและกำหนดมาตรฐานของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ผลิตแพทย์ อีกทั้งเป็นผู้รับผิดชอบในการออกและพักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์ โดยแพทยสภามีบทบังคับให้แพทย์มีหน้าที่ต้องลงทะเบียนเพื่อประกอบวิชาชีพแขนงต่าง ๆ อีกทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาต และมีบทลงโทษทางอาญาแก่แพทย์ มาตรฐานของการปฏิบัติทางการแพทย์ที่ดี มี 4 เรื่อง คือ 1) ความรู้ ทักษะ และประสิทธิภาพในการทำงาน 2) ความปลอดภัยและมีคุณภาพ 3) การสื่อสาร ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม และ 4) การรักษาความไว้วางใจ

3.1.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส แพทย์ทุกคนจะต้องขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์กับแพทยสภา โดยตามมาตรา L4121 - 2 ของประมวลกฎหมายการสาธารณสุขกำหนดให้แพทยสภามีหน้าที่ควบคุมดูแลให้มีการยึดถือหลักศีลธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และการเสียสละ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งขาดไม่ได้ในการประกอบวิชาชีพแพทย์ และแพทยสภายังมีหน้าที่ควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพของแพทย์ทุกคนให้เป็นไปตามหน้าที่ของวิชาชีพแพทย์และให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมของแพทย์ และแพทยสภายังมีหน้าที่ในการรักษาปกป้องเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรี และความเป็นอิสระของวิชาชีพแพทย์ด้วย (Public Health Code of France, Art L4121 - 2)

3.1.4 ประเทศไทย การขึ้นทะเบียน การออกใบอนุญาต การออกหนังสืออนุมัติ หรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาต่าง ๆ และหนังสือแสดงวุฒิอื่น ๆ ในวิชาชีพ เวชกรรม ให้เป็นไปตามข้อบังคับแพทยสภา และผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องเป็นสมาชิกแห่งแพทยสภา และมีคุณสมบัติอื่นตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ แพทยสภา ประการสำคัญ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องรักษารายการแห่งวิชาชีพเวชกรรม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับแพทยสภา ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “ความจำเป็นในการออกกฎหมาย และข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษารายการแห่งวิชาชีพเวชกรรม เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ มีความจำเป็นเพราะผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์มีความเสี่ยงที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการให้บริการหรือไม่พึงพอใจในการให้การรักษายาบาลที่ผู้รับบริการ (ผู้ป่วย) คาดหวังเป็นอย่างมาก แพทยสภาควรปรับปรุงข้อบังคับให้เป็นกลางสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ผู้ประกอบ

วิชาชีพแพทย์พบในปัจจุบัน และแพทยสภาควรให้ความรู้ด้านกฎหมายทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และจริยธรรมของแพทย์ ฝึกอบรม ควบคุม ตรวจสอบและลงโทษผู้ประกอบการวิชาชีพที่กระทำผิดมากขึ้น” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, 2563)

3.2 การพิจารณาคดีแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์

3.2.1 สหรัฐอเมริกา การพิจารณาคดีแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพ แพทย์ ผู้กล่าวอ้างจะต้อง นำพยานหลักฐานเข้าสืบ ทำให้ลูกขุนเชื่อในพยานหลักฐานที่นำมา แสดงกระบวนการสืบพยานหลักฐานในคดีทูลขอปฏิบัติให้มีความสำคัญต่อความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ เพราะคดีมีความซับซ้อนและต้องอาศัยความรู้ในทางวิชาชีพการแพทย์เฉพาะทาง การพิจารณาพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลมีมาตรฐานคือ 1) ศาลจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ 2) ศาลจะต้องพิจารณาจนมั่นใจว่าหลักฐานและคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นถูกต้อง น่าเชื่อถือ 3) ศาลจะต้องแสดงให้เห็นว่าการพิจารณาคดีใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาเป็น พื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล และ 4) ศาลจะต้องทบทวนความคิดเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ

3.2.2 สหราชอาณาจักร การดำเนินคดีบริการทางการแพทย์ใช้ กฎหมายทั่วไป เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพแต่ระบบการ จัดการเพื่อรองรับความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ได้ใช้วิธีระงับข้อพิพาททางเลือก ความรับผิดชอบแพ่งของแพทย์มักจะมีการฟ้องคดีแพทยระหว่างสัญญา กับละเมิด ในการฟ้อง คดีสำหรับความประมาทเลินเล่อการะการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ (Negligence) และ ความเสียหายตกอยู่แก่โจทก์ แต่ในกรณีที่จำเลยกล่าวอ้างว่าโจทก์มีส่วนในความประมาท เลินเล่อด้วย การะการพิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลย ในกรณีที่การะการพิสูจน์ในประเด็น หรือข้อ โต้เถียงในข้อเท็จจริงตกแก่ฝ่ายใดฝ่ายนั้นไม่นำพยานหลักฐานเข้าสืบ ฝ่ายนั้นต้องแพ้คดี

3.2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส ตามมาตรา 1382 ของประมวลกฎหมาย แพ่ง (Civil Code of France) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1810 (พ.ศ. 2353) ว่า “การกระทำใดก็ตามที่ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลผู้กระทำต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย” ในการละเมิด จะเป็นกรณีที่แพทย์มีความบกพร่องไม่ให้เกิดความระมัดระวัง เอาใจใส่เท่าที่จำเป็นอย่าง เพียงพอ ซึ่งอาจเป็นความบกพร่องในการตรวจวินิจฉัยโรค การใช้วิธีการรักษาที่ผิดพลาด การขาดความระมัดระวังหรือการเพิกเฉยละเลย หรือความบกพร่องในการดูแลรักษาคนไข้ โดยศาลจะพิจารณาถึงมาตรฐานการปฏิบัติของแพทย์โดยทั่วไปในสถานการณ์อย่างเดียวกัน ความรับผิดชอบละเมิดนี้เป็นหน้าที่ของคนที่จะต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบของแพทย์

3.2.4 ประเทศไทย การพิจารณาคดีความผิดทางแพ่งของผู้ประกอบ วิชาชีพแพทย์ ต้องพิจารณาบทบัญญัติความรับผิดในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชัย คือ 1) ลักษณะของการกระทำความผิดของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ 2) ลักษณะของ การกระทำความผิด 3) กระบวนการพิจารณาคดี ได้แก่ ระบบไต่สวน และระบบกล่าวหา และ

4) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “การพิจารณาคดีความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ได้พิสูจน์ความจริงของคดีที่เกิดขึ้นในทุกมิติ ให้มีการนำสืบพยาน หลักฐานที่ใช้ประกอบในการพิจารณาคดี ข้อมูลการรักษาพยาบาล รวมถึงข้อมูลทางการแพทย์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และความเป็นผู้เชี่ยวชาญของแพทย์ มีการเพิ่มระยะเวลาในการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล การพิสูจน์หรือจัดเตรียมเอกสารหลักฐานให้มากกว่าเดิม มีการใกล้เคียงข้อพิพาท จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านกระบวนการยุติธรรม และการให้ความเห็นในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของศาลให้มีการตัดสินคดีอย่างเป็นธรรมโดยมีการวินิจฉัยจากข้อมูลและองค์ความรู้ที่แท้จริงและเป็นกลาง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, 2563)

3.3 การพิจารณาคดีอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์

3.3.1 สหรัฐอเมริกา ระบบกฎหมายอาญาจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน ในส่วนของความรับผิดทางอาญาที่ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น กฎหมายมีการลงโทษผู้กระทำการทั้งการกระทำโดยเจตนาและโดยประมาท โดยศาลพิเคราะห์ถึงมาตรฐานของคำว่า “A Reasonable Person Standard” โดยเปรียบเทียบกับบุคคลซึ่งมีวิจรรย์ญาณอย่างสมเหตุสมผลในการทำหน้าที่ของตน ในขณะที่ผู้กระทำความผิดโดยประมาทเป็นผู้เลินเล่อต่อหน้าที่ของตน การกระทำโดยประมาทในสถานการณ์เช่นนั้น ศาลจะเปรียบเทียบความประพฤติดกับบุคคลทั่วไปกับจำเลย ว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับการศึกษาเช่นใด และสถานการณ์จะมีลักษณะเฉพาะอย่างไรหรือไม่ ยกเว้นกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้เยาว์ซึ่งศาลจะต้องพิจารณาถึงอายุและสภาพจิตใจ กฎหมายอาญาแบ่งระดับความผิดตามระยะเวลาอัตราโทษจำคุกซึ่งระดับความรุนแรงของโทษคือ ความผิดอุกฉกรรจ์ จำคุกตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป และความผิดสถานเบาจำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี

3.3.2 สหราชอาณาจักร ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์นั้นในกฎหมายอาญา กรณีที่จงใจละเมิด ถือว่าเป็นการกระทำที่มีจิตใจชั่วร้ายถือว่าเป็นละเมิดทางอาญา อาจต้องรับผิดทางอาญาด้วย ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของความรับผิดทางอาญาก็เพื่อป้องกันการกระทำที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น กล่าวคือ ถือเป็นการกระทำทางอาญาที่เกิดจากเจตนาร้ายมาแต่ต้น ที่ศาลอังกฤษใช้เป็นเกณฑ์ในการลงโทษจำเลย คำว่า “เจตนาร้าย” แนวทางในการวินิจฉัยเป็นการกระทำโดยเจตนา หรือการกระทำประมาทโดยรู้ตัว

3.3.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส การพิจารณาคดีอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ในการออกใบรับรองแพทย์ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ตามมาตรา 441 - 7 และ 8 ของประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code of France, Art. 441 - 7 and 8) ต้องระวางโทษจำคุกและปรับตามที่กฎหมายกำหนด และการละเว้นไม่ช่วยเหลือผู้ตกอยู่ในอันตรายโดยเจตนา ในเมื่อตนสามารถเข้าให้การช่วยเหลือด้วยตนเองหรือเรียกให้ผู้อื่นมาช่วยได้ ทั้งที่ไม่

ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนหรือบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุก 5 ปี และปรับ 75,000 ยูโร ตาม มาตรา 223 - 6 ของประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code of France, Art. 223 - 6)

3.3.4 ประเทศไทย การพิจารณาคดีอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพ แพทย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาทำการวิเคราะห์ คือ 1) การกระทำ ความผิดอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ได้แก่ 1.1) ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย 1.2) ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น 1.3) ความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ 1.4) ความผิดจากการ กระทำโดยประมาท 1.5) ความผิดฐานเปิดเผยความลับ 1.6) ความผิดฐานละทิ้งผู้ป่วย 1.7) ความผิดฐานทำให้แท้งลูก และ 1.8) ความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และ 2) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ได้แก่ 2.1) ระบบการพิจารณาคดี 2.2) ภาระการ พิสูจน์และการนำสืบพยานหลักฐาน 2.3) การรับฟังพยานเอกสาร 2.4) การรับฟังพยาน ผู้เชี่ยวชาญ และ 2.5) การชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างมากว่าแพทย์ซึ่งตั้งใจช่วยรักษาผู้ป่วยโดยมีมาตรฐานในการรักษา แต่ผู้ป่วยมี ปัญหาโรคแทรกซ้อนจนถึงแก่ความตาย หรือพิการ หรือบาดเจ็บ ฯลฯ แพทย์ไม่ควรต้องรับผิดชอบ ทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, 2563)

4. การเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการ พิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ พบว่า เห็นสมควรมีการแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหา ได้แก่ พ.ร.บ.วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 11(1) และข้อบังคับแพทย์สภาฯ หมวด 5 ข้อ 14 (3) ควรมีการกำหนดคุณสมบัติแพทย์ผู้ซึ่งจะ ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพ การกำหนดอายุผู้ประกอบวิชาชีพขั้นต้นเพียง 20 ปี จึงมีปัญหาเรื่องวุฒิภาวะของแพทย์ ตลอดจนสถานการณ์ของโรคที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก จำเป็นที่แพทย์ต้องติดตาม วิทยาการที่ก้าวหน้า ทันต่อเหตุการณ์ พ.ร.บ.วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 33/1 และ มาตรา 33/2 แพทยสภาควรมีการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ที่มีมาตรฐานหรือ ระดับความเชี่ยวชาญ มีความเป็นกลาง และพยานมีหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง และมีสิทธิในการหาและเข้าถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้เพื่อเสนอประกอบการพิจารณาคดีต่อ ศาล

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายใน การพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ การออกกฎหมายเฉพาะโดยมีหลักการและวัตถุประสงค์ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพโดย การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ ทำหน้าที่รับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพ

และยังทำหน้าที่สอดส่องดูแลการประพฤติดของผู้ประกอบวิชาชีพให้อยู่ในขอบเขตของจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพด้วย โดยการที่กฎหมายกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะมีสิทธิขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพ ต้องได้รับการฝึกอบรมมีความรู้ในวิชาชีพอย่างเป็นระบบและได้มีการขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และในส่วนของความรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำมีความผิด และอาจต้องมีความรับผิดชอบทางแพ่งในมูลละเมิดตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ หากการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์เกิดความผิดพลาดหรือเสียหาย หรือมีการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพก็จะต้องมีความผิดและรับโทษตามกฎหมายในแต่ละเรื่องนั้น ซึ่งแพทย์อาจต้องรับผิดชอบเพิ่มเติมทั้งทางอาญาและทางแพ่งในกรณีที่มีการกระทำผิดกฎหมายดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์: กรณีศึกษาเปรียบเทียบในอาเซียน” ผลการวิจัยพบว่า ประเทศในอาเซียนต่างยอมรับสิทธิในสุขภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และสิทธิผู้เสียหายขององค์การอนามัยโลกและแพทยสมาคมโลก โดยรับรองสิทธิผู้เสียหายในหลักการไว้ในกฎหมาย วิชาชีพแพทย์และประมวลจริยธรรมวิชาชีพแพทย การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายขึ้นกับการวางระบบบริการ ทางแพทยและระบบกฎหมาย ประเทศในอาเซียนล้วนมีเป้าหมายให้บริการทางการแพทย์ครอบคลุมทุกพลเมืองให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศหรือกฎหมายภายในของตนทั้งสิ้น โดยอาจจัดระบบบริการทางการแพทย์นำโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน แต่ทุกประเทศมีปัญหากฎหมายสาระบัญญัติในการฟ้องคดีทุรเวชปฏิบัติคล้ายกัน จากกระบวนการพิจารณาคดีโดยใช้กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกทั้งทางแพ่งและทางอาญา การแก้ไขกฎหมายวิชาชีพระเบียบวิชาชีพ การมีประกันภัยวิชาชีพ (ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล, 2562)

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย

การกระทำความผิดฝ่าฝืนจรรยาบรรณวิชาชีพของแพทย์นั้น องค์การวิชาชีพทั้งของไทยและต่างประเทศจะมีแนวทางและมาตรการที่ค่อนข้างสอดคล้องกันคือการใช้กระบวนการมาตรฐานทางจริยธรรมวิชาชีพ โดยอาศัยกฎระเบียบ ข้อบังคับองค์กร เพื่อดำเนินกระบวนการสอบสวนและการลงโทษภายในองค์กร ซึ่งอาจถูกองค์กรวิชาชีพลงโทษตั้งแต่ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ การพักใช้ใบอนุญาตเป็นเวลาชั่วคราว และการลงโทษที่ร้ายแรงที่สุดคือการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ในส่วนของการพิจารณาคดีความผิดตามกฎหมายแพ่งของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์นั้น มาตรการทางกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีความผิดทางแพ่งของ

แพทย์นั้น โดยทั่วไปมีทั้งกฎหมายในส่วนสารบัญญัติ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะสัญญาและละเมิด พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และกฎหมายในส่วนวิธีสบัญญัติ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวนันท์ กนกวิจิตรศิลป์ ได้ศึกษาเรื่อง *“มาตรฐานความระมัดระวังกรณีการกระทำความผิดโดยประมาทในทางอาญาของแพทย์”* ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนเป็นกังวลในประเด็น ผู้ป่วยฟ้องแพทย์เป็นคดีอาญา เนื่องจากหลังจากที่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาพยาบาลแล้ว หากผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตโดยความเสียหายดังกล่าวไม่ได้เกิดจากสาเหตุของโรคหรืออาการที่เป็นต้นเหตุ แต่เกิดจากการกระทำเวชปฏิบัติของแพทย์ที่ผิดพลาด อาจเป็นต้นเหตุให้แพทย์ถูกฟ้องเป็นคดีอาญาได้ โดยฟ้องในข้อหาความผิดฐานกระทำโดยประมาทเพื่อต้องการบีบบังคับให้แพทย์ชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น และเพื่อต้องการใช้กระบวนการยุติธรรม ค้นหาความจริงว่า การบาดเจ็บหรือเสียชีวิตนั้น แพทย์กระทำเวชปฏิบัติด้วยความประมาทหรือไม่ จึงต้องทราบและเข้าใจถึงมาตรฐานความระมัดระวังในการรักษาของแพทย์เพื่อทราบว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากความประมาทในการรักษาของแพทย์หรือไม่ โดยพยานหลักฐานที่สำคัญสำหรับประกอบการพิจารณา เพื่อช่วยในการวินิจฉัยของศาล (ชวนันท์ กนกวิจิตรศิลป์, 2558)

จากการวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณา คดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย คดีที่เกี่ยวกับการกระทำโดยประมาทของแพทย์ซึ่งกฎหมายไทยใช้หลักความประมาทเลินเล่อในทางแพ่ง ในขณะที่ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น สหรัฐอเมริกาและอังกฤษ การกระทำของแพทย์ที่จะเป็นความผิดทางอาญา ต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง โดยมีเจตนาร้าย ซึ่งหลักการนี้สอดคล้องกับความเห็นส่วนใหญ่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยภาคสนาม นอกจากนั้น ในสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับการนำหลักการเรื่องการต่อรองคำรับสารภาพ และหลักการว่าด้วยกฎหมายปิดปากมาใช้ในคดีทุรเวชปฏิบัติทางอาญา ซึ่งประเทศไทยมิได้มีการนำหลักการดังกล่าวมาใช้แต่อย่างใด ตลอดจนปัญหาข้อกฎหมายที่แม้จะมีกฎหมายกำหนดคุ้มครองแพทย์ผู้ปฏิบัติในกรณีการจัดทำพินัยกรรมชีวิต แต่ประมวลกฎหมายอาญาไทยมิได้มีการยกเว้น จึงยังคงเป็นความผิดอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองฤดี ปธานวนิช ได้ศึกษาเรื่อง *“องค์ประกอบของทุรเวชปฏิบัติ”* ผลการวิจัยพบว่า การฟ้องร้องคดีความรับผิดทางการแพทย์หรือทุรเวชปฏิบัติเป็นปัญหาสำคัญ แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้ในการพิจารณาคดีทุรเวชปฏิบัติ ศาลจะใช้หลักการของกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นหลักในการพิจารณาคดี แต่เนื่องจากทุรเวชปฏิบัติมีความแตกต่างจากกรณีละเมิดโดยทั่วไป การพิจารณาคดีทุรเวชปฏิบัติให้มีความถูกต้องและเป็นธรรม

ต่อทั้งสองฝ่ายในต่างประเทศ เช่น ได้ยึดหลักองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หน้าที่ของแพทย์ อันมีต่อผู้ป่วย 2) การกระทำอันผิดไปจากมาตรฐานแห่งวิชาชีพ 3) ความเสียหายที่เกิดต่อผู้ป่วย และ 4) ความเสียหายนั้นต้องเป็นผลโดยตรงจากการกระทำผิดจากมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ซึ่งปัจจุบันแม้ว่ากฎหมายไทยยังไม่ได้มีการกำหนดนิยามที่ชัดเจนขององค์ประกอบของทฤษฎีปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นการเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณากฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบกับการนำตัวอย่างคดีมาศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาความรับผิดชอบทางการแพทย์ในประเทศไทย (เริงฤดี ปธานวนิช, 2560)

จากการเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ เห็นได้ว่า ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 ดังนี้ มาตรา 11 “สมาชิกแพทยสภาฯ (1) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์....” และข้อบังคับแพทยสภาฯ ข้อ 14 (3) ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมมีกำหนดระยะเวลาครั้งละ 5 ปี มาตรา 33/1 “ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมถูกกล่าวหาหรือการกล่าวโทษตามมาตรา 32 ให้คณะกรรมการแพทยสภาแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ที่มีมาตรฐานหรือระดับความเชี่ยวชาญ ตลอดจนความเป็นกลางในการให้ความเห็น โดยพยานผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง การให้รายละเอียดและความเห็นต่อศาล และการกำหนดค่าเสียหายทางแพ่ง” และมาตรา 33/2 “ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมถูกกล่าวหาหรือการกล่าวโทษตามมาตรา 32 เป็นการกล่าวโทษที่มีการทำความผิดทางอาญา และมีบทกำหนดไว้ ให้คณะกรรมการแพทยสภาแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ซึ่งสามารถเข้าถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้ เพื่อเสนอประกอบการพิจารณาคดีต่อศาล” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรมัยพิศ แซ่มั่นจิตร ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาในทางกฎหมายว่าด้วยสถานะและผลการออกคำสั่งของแพทยสภาในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการดำเนินงานของแพทยสภา และยังมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอีกด้วย การทำหน้าที่ของแพทยสภาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามภารกิจที่ได้กำหนดไว้ทำให้แพทยสภา มีการแสดงออก ซึ่งการกระทำและการปฏิบัติหน้าที่ในหลากหลายลักษณะ เช่น การออกคำสั่ง ลักษณะของคำสั่งที่ออกโดยแพทยสภาในขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ นั้นมีสถานะในทางกฎหมายที่หลากหลาย ซึ่งการกระทำและการออกคำสั่งของแพทยสภาที่มีสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างกันย่อมส่งผลในทางกฎหมายและส่งผลต่อนิติสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องและผู้ได้รับคำสั่งที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย (นิรมัย พิศ แซ่มั่นจิตร, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพแพทย์ยังไม่เหมาะสมและเพียงพอในการกำหนดอายุผู้ประกอบการวิชาชีพขั้นต้นเพียง 20 ปี จึงมีปัญหาเรื่องวุฒิภาวะของแพทย์ และปัญหาการกำหนดมาตรฐานเฉพาะเมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพแล้ว จะต้องมีการฝึกอบรมหรือการศึกษาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ โดยขึ้นอยู่กับความสามารถและข้อจำกัดของแพทย์ตามภาวะวิสัยและพฤติการณ์ที่มีอยู่ **ด้านมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดี** สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีแพทยคือการพิจารณาคดีศาลยังมีบทบาทในเชิงรุกมากนักโดยยังไม่ได้นำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ โดยยึดถือตามมาตรา 20 วรรคสองที่กำหนดว่าหากศาลเห็นว่าคำฟ้องไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ให้ศาลสั่งแก้ไขคำฟ้องนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้น ทำให้ศาลต้องลงไปตรวจในสาระสำคัญของคำฟ้องคือข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้อง **ด้านวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดี** ในการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพคือแพทยสภาทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพ ตั้งแต่การขึ้นทะเบียน การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรมวิชาชีพ การติดตามตรวจสอบและประเมินผล ตลอดจนการลงโทษกรณีประพฤติผิดต่อวิชาชีพหรือฝ่าฝืนจริยธรรมวิชาชีพ แต่คดีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ฟ้องร้องผู้ประกอบการวิชาชีพแพทยที่นับวันมีแต่จะเพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งต่อแพทย์และต่อระบบบริการสาธารณสุข **และด้านข้อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย** ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการแก้ไขปรับปรุงพ.ร.บ.วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 11 (1) มาตรา 33/1 และมาตรา 33/2 และข้อบังคับแพทยสภา ข้อ 14 (3) ในด้านการกำหนดด้านคุณสมบัติที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของแพทย์ การต่ออายุใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมมีกำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติ และกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดีของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย เช่น การไต่สวนข้อเท็จจริง เข้ามาใช้ทั้งในส่วนของการพิจารณาตัดสินคดีและในส่วนของการบริหารจัดการขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- ชวนันท์ กนกวิจิตรศิลป์. (2558). มาตรฐานความระมัดระวัง กรณีการกระทำความผิดโดยประมาทในทางอาญาของแพทย์. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมาย เอกชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐ รัฐอมฤต. (2534). แพทยสภา: ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดองค์กรและการควบคุมการประกอบวิชาชีพเวชกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล. (2562). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์: กรณีศึกษาเปรียบเทียบในอาเซียน. วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 10(1), 25-39.
- นภัส คำนวน. (2558). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่และจริยธรรมของแพทย์ เมื่อผู้ป่วยใช้สิทธิปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้าย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรมัย พิศแซ มั่นจิตร. (2562). ปัญหาในทางกฎหมายว่าด้วยสถานะและผลการออกคำสั่งของแพทย์สภาในประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรหาร กำลา. (2551). กฎหมายกับการปฏิบัติงานของแพทย์และผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ. จุลนิติฯ, 15(6), 59-66.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1. (24 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์. (สุเทพ กาวิละ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2. (24 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์. (สุเทพ กาวิละ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3. (24 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีแพ่งคดีอาญาและคดีคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์. (สุเทพ กาวิละ, ผู้สัมภาษณ์)
- ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. (2559). แนวทางการพิจารณาคดีความผิดทางแพ่งและทางอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ: ศึกษากรณีวิชาชีพทันตกรรมและวิชาชีพแพทย์. วารสารรามคำแหง, 5(2), 79-102.
- เริงฤดี ปธานวนิช. (2560). องค์ประกอบของทฤษฎีปฏิบัติ. ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, 3(2), 202-204.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์*

LEGAL MEASURES ON PERSONAL WITNESS PROTECTION IN HUMAN TRAFFICKING CASE

ชัยโรจน์ สิงห์ศวรรค์

Chairoj Singha - assawarat

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: chairojsingha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย 3) วิเคราะห์ มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย และ 4) เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และตำราทางกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคล ได้แก่ 1.1) ข้อจำกัดในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 1.2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของภาคประชาชน 1.3) หย่อนจากการค้ามนุษย์ไม่ให้ความร่วมมือ และ 4) ข้อจำกัดในการติดตามผลการดำเนินงาน 2) มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคล คือ 2.1) พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 2.2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 2.3) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 2.4) ประมวลกฎหมายอาญา 2.5) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ 2.6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 3) วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยคือ 3.1) สาเหตุที่ต้องมีการคุ้มครองพยานในคดีค้ามนุษย์ 3.2) กระบวนการในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีการค้ามนุษย์ และ 3.3) ปัญหาและอุปสรรคของการป้องกันการค้ามนุษย์ในประเทศไทย และ 4) เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายคือ เพิ่มเติม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 36 เรื่อง

* Received 1 August 2020; Revised 2 October 2020; Accepted 23 October 2020

การคุ้มครองความปลอดภัยพยานและบุคคลในครอบครัวต่อเนื่องในประเทศนั้น ๆ และการเพิ่มค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายพยาน

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การคุ้มครองพยาน, การค้ามนุษย์

Abstract

This article of this study were: 1) study the problem of legal measures on personal witness protection in human trafficking case. 2) study legal measures on personal witness protection in human trafficking case is foreign countries and Thailand. 3) analyze laws related to legal measures on personal witness protection in human trafficking case is foreign countries and Thailand. And 4) propose amendments to laws related to legal measures on personal witness protection in human trafficking case. This research was a qualitative research use study of documents and legal texts. The research results found that: 1) Problems with legal measures such as: 1.1) Limitations in the work of agencies involved in human trafficking; 1.2) participation in the human trafficking process, 1.3) non - cooperative victims of human trafficking, and 1.4) imitations on performance monitoring. 2) legal measures on personal witness protection such as: 2.1) Witness Protection Act in Criminal B.E. 2546, 2.2) Prevention and Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551 2.3) Human Trafficking Act B.E. 2559 2.4) Criminal 2.5) Criminal Procedure, and 2.6) Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. 3) legal measures is foreign countries and Thailand such as: 3.1) reasons for witness protection in human trafficking cases, 3.2) process of providing witness protection in human trafficking cases, and 3.3) problems and barriers to preventing human trafficking in Thailand. And 4) guidelines for solving legal measures such as: addition of Human Trafficking Act B.E. 2551 Section 36. The protection of the safety of witnesses and family members in that country, and the increase in compensation and witness costs.

Keywords: Legal Measures, Personal Witness Protection, Human Trafficking

บทนำ

เนื่องจากความผิดฐานค้ามนุษย์มีลักษณะเป็นการแสวงหาประโยชน์จากมนุษย์ด้วยกัน (Crime Against Human) ดังนั้น พยานบุคคล คือ ผู้ถูกค้ามนุษย์หรือเหยื่อจึงเป็นพยานหลักฐาน

สำคัญในคดีที่จะทำให้พยานหลักฐานอื่นในคดีมีน้ำหนักและรับฟังได้ว่ามีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เกิดขึ้นจริง และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ และแม้หลายกรณีที่เหยื่อมีสองสถานะในเวลาเดียวกัน คือ เป็นเหยื่อในการค้ามนุษย์และเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญาแผ่นดินอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้ามนุษย์ เช่น เข้ามา ออกไป หรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เนื่องจากการปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวในฐานะเหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์เพื่อเป็นพยานและขยายผลคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์มาลงโทษเป็นประโยชน์ต่อรัฐมากกว่าที่จะนำบุคคลดังกล่าวไปลงโทษ เหยื่อหรือผู้เสียหายจึงเป็นบุคคลที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง จึงมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไม่ให้ถูกดำเนินคดีในความผิดที่เกี่ยวข้องกับการถูกค้ามนุษย์ ในมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 อันเป็นบทบัญญัติที่เป็นเงื่อนไขให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การคุ้มครองพยานที่มาให้ปากคำแก่เจ้าพนักงานเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เพื่อประโยชน์ในการเริ่มต้นคดีค้ามนุษย์ (สงกรานต์ อัจฉริยะทรัพย์, 2554) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ผู้ใดแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (1) เป็นธุระจัดหา ชื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใดโดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบหรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ (2) เป็นธุระจัดหา ชื้อ จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์” (สงกรานต์ อัจฉริยะทรัพย์, 2554)

นอกจากนี้ การค้ามนุษย์ยังมีความหมายแตกต่างจากการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน (Smuggling) เนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นการกระทำต่อเหยื่อโดยเหยื่อมิได้สมัครใจเพื่อการนำเหยื่อลงเป็นทาสและใช้ประโยชน์จากเหยื่อ (Louise Shelley, 2010) ขณะที่การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานมีเรื่องความสมัครใจของผู้ลักลอบอยู่ด้วย นอกจากนี้ การค้ามนุษย์ถือเป็น Non - Traditional Threat ต่อระเบียบโลก และมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติภายใต้ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime. โดยที่ปัญหาการค้ามนุษย์เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และวิถีชีวิตของผู้คนและสังคมในหลายระดับและเกี่ยวข้องกับทุกประเทศทั่วโลก อันสืบเนื่องมาจากจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 0.6 ในช่วง ค.ศ. 1820 - 1913 เป็นร้อยละ 1.4 ในช่วง ค.ศ. 1913 - 2012 (Thomas Piketty, 2014) และความไม่เท่าเทียมกันของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งในภูมิภาคยุโรปและอเมริกา มีอัตราอยู่ที่ร้อยละ 225 ในขณะที่

ภูมิภาคเอเชียมีอัตราอยู่ที่ร้อยละ 62 ในปี 2012 (Thomas Piketty, 2014) ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลก ขณะเดียวกันก็ส่งผลให้ประเทศไทยมีความเป็นประเทศต้นทาง (Country of Origin) ของแรงงานไทยที่หลั่งไหลไปแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเช่นกัน (Siroj Sorajjakool, 2013) สภาพการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยมีความสลับซับซ้อนเกี่ยวโยงกับมิติทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และเกี่ยวข้องกับหลายประเทศและหลายภูมิภาค (Siroj Sorajjakool, 2013) โดยที่ปัญหาการค้ามนุษย์บั่นทอนคุณค่าเสรีภาพ (Values of Freedom) และศักดิ์ศรีขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ (Basic Human Dignity) เป็นค่านิยมสากล (Universal Values) ซึ่งนอกจาก กลไกสิทธิมนุษยชนภายใต้ Human Rights Commission (HRC) จะให้ความสำคัญในการติดตามสถานการณ์การแก้ไขปัญหาของแต่ละประเทศแล้ว (คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา) ในการประชุม First Session of the Ad Hoc Committee ของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) (Neil Boister, An Introduction to Transnational Criminal Law) โดยมีวัตถุประสงค์หลักสามประการ คือ (1) ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าเด็กและสตรี (2) ปกป้องและช่วยเหลือคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์ และ (3) ส่งเสริมและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐภาคีเพื่อการตาม (1) และ (2) (Neil Boister, An Introduction to Transnational Criminal Law) ซึ่งต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมาย The Trafficking Victims Protection Act 2000 (พ.ศ.2543) (TVPA) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ามนุษย์เพื่อบริการทางเพศ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันทั้งในสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยผ่านกระบวนการป้องกัน กระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ การดำเนินคดีและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้ค้ามนุษย์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) โดยมีตัวอย่างของคดีค้ามนุษย์ “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 777/2556 การกระทำความผิดที่จะเป็นความผิดฐานสมคบโดยตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2) และมาตรา 9 จะต้องได้ความว่าผู้นั้นมีส่วนร่วมรู้เห็น ร่วมวางแผน ตัดสินใจร่วมกันหรือแบ่งหน้าที่กันทำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น อันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบตามความหมายในมาตรา 4 เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยมีส่วนร่วมรู้เห็น ร่วมวางแผนหรือเกี่ยวข้องกับการที่เด็กหญิง น. ไปชักชวนหรือใช้อุบายหลอกลวงผู้เสียหายที่ 1 เพื่อให้ไปขายบริการทางเพศ โดยจำเลยรับผู้เสียหายที่ 1 ขึ้นรถยนต์พาเข้าโรงแรมเพื่อร่วมประเวณีกับผู้เสียหายที่ 1 อันเป็นความผิดต่างหากเฉพาะตัวจำเลยที่เกิดขึ้นหลังจาก เด็กหญิง

น. และ ช. กระทำการเป็นธุระจัดหาผู้เสียหายที่ 1 ให้ไปค้าประเวณีอันเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์สำเร็จลงแล้ว พยานหลักฐานโจทก์จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยสมคบกับเด็กหญิง น. และ ช. กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์” (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) จากปัญหาการดำเนินคดีค้ามนุษย์เท่าที่ผ่านมา ในส่วนของการพิจารณาคดีการคุ้มครองพยานบุคคล โดยเฉพาะพยานซึ่งเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ หรือผู้เสียหายหรือบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ไม่สามารถนำบุคคลดังกล่าวเข้ามาสืบพยานได้ เนื่องจากพยานดังกล่าวเกิดความเกรงกลัวอันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจ หรือถูกข่มขู่ ด้วยประการใด ๆ (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) จากบทบัญญัติในการคุ้มครองพยานบุคคลซึ่งเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ทำให้เกิดปัญหา คือ (1) สาเหตุที่ต้องมีการคุ้มครองพยานในคดีค้ามนุษย์ (2) กระบวนการในการให้ความคุ้มครองพยาน และ (3) อุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีการค้ามนุษย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนากฎหมายไทยให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และตำราทางกฎหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษา มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการ คุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

2. ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย ในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ โดยศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความในวารสาร กฎหมายของต่างประเทศ และของประเทศไทย ประกอบด้วย พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 ประมวล กฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560 ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และราชอาณาจักรเบลเยียม

3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสาร และตำรา ทางกฎหมายและ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง พยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.78 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อ หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูล เอกสาร และตำราทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ 2) ความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ และ 3) ข้อเสนอแนะ

4. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำรามาตรการ ทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหามาตรการทาง กฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ และระยะที่ 3 เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

5. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถ้อยคำด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ พบว่า

1. ข้อจำกัดในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถือเป็น Focal Point ในเรื่องการปราบปรามการค้ำมนุษย์ แต่มีบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่มี Authority และหน่วยบังคับใช้กฎหมายได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมสอบสวนคดีพิเศษต่างหน่วยต่างเป็นอิสระจากกัน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างกระจัดกระจาย และต่างปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายคนละฉบับที่ให้อำนาจแต่ละหน่วยงาน และส่งผลไปถึงการจัดทำฐานข้อมูล ซึ่งไม่สามารถบูรณาการข้อมูลการดำเนินการปราบปรามการค้ำมนุษย์ได้อย่างแท้จริง และกระทบต่อการกำหนดนโยบายปราบปรามการค้ำมนุษย์ในภาพรวม

2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ของภาคประชาชน การเฝ้าระวัง ป้องกัน และการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์แต่ละพื้นที่ในประเทศไทยนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ชัดเจนนัก การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์มีความสำคัญ และความจำเป็น เนื่องจากประชาชน คือ ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่ และปัญหานี้เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ปลอดภัยของคนในชุมชนโดยตรง ดังนั้นหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ควรเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเสริมสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนและการดึงภาคธุรกิจผู้ประกอบการในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาการค้ำมนุษย์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

3. ปัญหาเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากการค้ำมนุษย์มีลักษณะเป็นความผิดที่กระทำต่อบุคคลโดยตรง พยานสำคัญที่จะทำให้เห็นว่ามีกรกระทำ ความผิดเกิดขึ้นจริง คือ เหยื่อในการค้ำมนุษย์ แต่เนื่องจากพฤติการณ์ความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่ ทำต่อผู้เสียหายผู้ใหญ่นั้นต้องกระทำโดยหลอกลวง ช่มชู้ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ตามบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงจากเหยื่อเกี่ยวกับความยินยอมหรือความสมัครใจของเหยื่อ ความมีอิสระและอำนาจในการตัดสินใจของเหยื่อในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเหยื่อ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านสภาพร่างกาย จิตใจที่บอบช้ำ และความกลัวอันเกิดจากการช่มชู้ และกลัวเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการคดีดังที่กล่าวมาข้างต้น เหยื่อจึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือเปิดเผยข้อเท็จจริงต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้ค้นหาความจริงจากเหยื่อเป็นไปได้ยาก

4. ข้อจำกัดในการติดตามผลการดำเนินงาน หน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับกระบวนการคุ้มครองผู้เสียหายการติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการในแต่ละปีว่า สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการคุ้มครองผู้เสียหายได้จริงหรือไม่ หรือการแก้ไขปัญหาการเยียวยา และให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่อของการคุ้มครองผู้เสียหายเป็นสิ่งที่เขาต้องการอย่างแท้จริงหรือไม่ เป็นการช่วยเหลืออย่างยั่งยืนหรือไม่อย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นต้องขบคิด และทบทวน เพราะมีเช่นนั้นการช่วยเหลือต่าง ๆ ก็ไม่เกิดประโยชน์ เพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีคุ้มครองผู้เสียหายของต่างประเทศ และของประเทศไทย พบว่า

1. สหรัฐอเมริกา ระบบการคุ้มครองพยานได้เริ่มมีการคุ้มครองพยานอย่างจริงจังในช่วงปี ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม โดยตราบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมหรือ (Organized Crime Control Act of 1970 (พ.ศ. 2513)) ต่อมาจึงได้กำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยาน โดยใช้ชื่อโครงการให้ความคุ้มครองพยาน และมีการบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไว้ใน United States Code (USC) Title 18 Part II Chapter 224 ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา (Organized Crime Control Act of 1970 (พ.ศ. 2513)) ศาลได้มีการนำมาตราการในทางกระบวนการพิจารณาที่หลากหลายมาใช้คุ้มครองพยาน ตามมาตรา 1512 แห่ง United States Code (Organized Crime Control Act of 1970 (พ.ศ. 2513)) และศาลจะมีบทบาทในการทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการพิจารณาคดี และจะเป็นผู้พิพากษาชี้ขาดคดีในที่สุด

2. สหราชอาณาจักร มีการกำหนดบทบัญญัติอันเป็นความผิดไว้ในพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาและความสงบเรียบร้อย พ.ศ. 2537 (Criminal Justice and Public Order Act 1994 (พ.ศ. 2537)) เพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดเป็นความผิด 2 ฐาน คือความผิดฐานข่มขู่คุกคามพยาน และความผิดฐานทำร้ายหรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายพยาน ซึ่งมาตรการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติตำรวจและหลักฐานความผิดทางอาญา พ.ศ. 2548 (Serious Organized Crime and Police Act 2005 (พ.ศ. 2548)) ให้ความคุ้มครองพยานเฉพาะในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมร้ายแรง โดยเป็นการให้ความคุ้มครองพยานที่มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ในมาตรการที่ศาลใช้ในการคุ้มครองพยาน ตามกฎหมายความยุติธรรมและการกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชน (Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 (พ.ศ. 2542) Part 2 Chapter1) เป็นมาตรการพิเศษในกรณีพยานเป็นผู้เปราะบาง อ่อนแอและถูกข่มขู่คุกคาม การพิจารณาเหตุ

หรือคุณลักษณะของผู้ที่สมควรได้รับความคุ้มครอง กำหนดไว้ใน Section 16 และ Section 17 และมาตรการที่ศาลใช้ในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติของรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักร (Coroners and Justice Act 2009 (พ.ศ. 2552) Part 3 Chapter 289) ได้กำหนดมาตรการสำคัญในการคุ้มครองพยาน คือ มาตรการปกปิดพยาน โดยเป็นการให้อำนาจศาลในการดำเนินมาตรการเพื่อปกปิดรูปพรรณสัณฐานของพยานในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

3. ราชอาณาจักรเบลเยียม ระบบการคุ้มครองพยาน ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาของราชอาณาจักรเบลเยียม (Belgium Criminal Code Article 379) เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานในคดีการค้ำมนุษย์ ในส่วนของการสืบสวนทางอาญา เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ถูกค้ำถูกข่มขู่ หรือแกล้งแค้นจากกลุ่มนักค้ำมนุษย์ ซึ่งผู้ถูกค้ำ ซึ่งมีบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี สามารถที่จะนำบุตรเข้ามายังราชอาณาจักรเบลเยียมได้โดยออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่ทำได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกค้ำจากแอฟริกาตะวันตก เนื่องจากจำนวนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง หากมีการแกล้งแค้นอย่างรุนแรงเกิดขึ้นผู้ถูกค้ำสามารถย้ายที่อยู่ภายในราชอาณาจักรเบลเยียมได้ แต่การจัดการเกี่ยวกับการแกล้งแค้นในประเทศต้นทางนั้นยากยิ่งกว่า และยังไม่ได้มีการจัดการแก้ไขอย่างเพียงพอ โดยการให้ความคุ้มครองพยานหลักฐานในศาล และกระบวนการพิจารณาคดีความอาญาในราชอาณาจักรเบลเยียมนั้น มีวิธีพิจารณาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก โดยมีคำให้การเป็นหลักฐาน และในคดีอาญาจะมีการพัฒนาในนัยสำคัญระหว่างการสืบสวนเบื้องต้นและไม่จำเป็นต้องเสนอหลักฐานใหม่อีกครั้งในศาล (Belgium Criminal Code Article 379)

4. ประเทศไทย การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเกิดขึ้นเนื่องจากการคำนึงถึงบทบาทความสำคัญของพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งเป็นผู้มีส่วนทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏอันทำให้การอำนวยความยุติธรรมในคดีบรรลุผล และการคำนึงถึงการมีอยู่และได้มาซึ่งพยานบุคคลซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence) หรือพยานสำคัญในคดี (Material Witness) และการรักษาคุณค่าของพยานหรือการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี การรักษาค่าของพยานหรือการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี มีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 3) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 4) ประมวลกฎหมายอาญา 5) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ 6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การวิเคราะห์มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ายาเสพติดของต่างประเทศและของประเทศไทย พบว่า

1. สาเหตุที่ต้องมีการคุ้มครองพยานในคดีค้ายาเสพติด

1.1 สหรัฐอเมริกา การคุ้มครองพยานมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยาน ซึ่งมาตรการให้ความคุ้มครองพยานที่ได้ระบุไว้ในกฎหมายของสหรัฐอเมริการวมถึงการเปลี่ยนตัวตนรูปพรรณ ที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่าย การเดินทาง ความช่วยเหลือทางการเงิน ความช่วยเหลือในการหางานทำ และการบริการอื่นที่จำเป็นในการช่วยเหลือให้บุคคลสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ แต่ต้องมีการข่มขู่ที่จริงจัง ต่อผู้ถูกค้า โดยมีหลักฐานสนับสนุนด้วย

1.2 สหราชอาณาจักร จากปัญหาที่ผู้เสียหายและพยานในความผิดอาญาถูกรบกวนรังควาน และถูกข่มขู่คุกคาม ตลอดจนความหวงกังวลเกี่ยวกับความร่วมมือ ความเต็มใจของผู้เสียหายหรือพยานที่จะมาแจ้งความร้องทุกข์หรือรายงานความผิดต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าอาจจะถูกขัดขวางจากความเกรงกลัวอันเป็นผลมาจากการข่มขู่คุกคาม จึงเกิดความพยายามที่จะปรับปรุงพัฒนาบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่บุคคล ซึ่งถูกข่มขู่คุกคามหรือเกรงกลัวว่าจะถูกข่มขู่คุกคาม

1.3 ราชอาณาจักรเบลเยียม จากการหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ถูกค้าถูกข่มขู่หรือแกล้งแค้นจากกลุ่มนักค้ายาเสพติด ตาม “คำแถลงแจ้งการมาถึง” ซึ่งผู้ถูกค้าซึ่งมีบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี สามารถที่จะนำบุตรเข้ามายังเบลเยียมได้โดยออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่ทำได้เฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกค้าจากแอฟริกาตะวันตก เนื่องจากจำนวนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องหากมีการแกล้งแค้นอย่างรุนแรงเกิดขึ้นผู้ถูกค้าสามารถย้ายที่อยู่ภายในเบลเยียมได้ แต่การจัดการเกี่ยวกับการแกล้งแค้นในประเทศต้นทางนั้นยากยิ่งกว่า และยังไม่ได้มีการจัดการแก้ไขอย่างเพียงพอ

1.4 ประเทศไทย การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ยังคงใช้บังคับกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองเป็นหลัก ซึ่งหากไทยสามารถออกกฎหมายต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานก็จะช่วยให้การแยกแยะการกระทำลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นออกจากกฎหมายค้ายาเสพติด ก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนต่อปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของกลุ่มคนจากประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะช่วยให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทย โดยไม่ถูกนำประเด็นการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาเจือปน ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “ควรมีการศึกษาอบรมเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา และหาแนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว รวมทั้ง

การประสานงานก็ยังไม่ได้รับความร่วมมือระหว่างตัวพยานบุคคลกับเจ้าหน้าที่และระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันเอง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, 2563)

2. กระบวนการในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีการค้ำมนุษย์

2.1 สหรัฐอเมริกา กฎหมายของรัฐบาลกลางได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา (Rights of Crime Victim) ไว้ใน the Justice for All Act of 2004 (2547), 18 U.S.C. § 3771 คือ (1) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างสมเหตุสมผลจากผู้ต้องหาหรือจำเลย (2) สิทธิที่จะได้รับแจ้งถึงกระบวนการพิจารณาทางศาลใด ๆ โดยถูกต้องสมควรรวมถึงได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับคำพิพากษาคดี การจำคุกและการปล่อยตัวผู้กระทำความผิด (3) สิทธิที่จะเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เว้นแต่เมื่อศาลได้พิจารณาจากพยานหลักฐานที่ปรากฏแน่ชัดและน่าเชื่อถือแล้วเห็นว่า การให้การของผู้เสียหายจะเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญหากผู้เสียหายได้รับคำให้การอื่นในกระบวนการพิจารณาใด ๆ (4) สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในกระบวนการพิจารณาซึ่งเกี่ยวกับการปล่อยตัวการต่อรองข้อกล่าวหา การพิพากษาลงโทษ รวมถึงการทำทัณฑ์บน (5) สิทธิที่สมเหตุสมผลในการปรึกษากับอัยการในคดี (6) สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างเต็มที่ตามบทบัญญัติในกฎหมาย (7) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการล่าช้าที่ไม่สมเหตุผล และ (8) สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเคารพต่อเกียรติศักดิ์ศรีและความเป็นส่วนตัว

2.2 สหราชอาณาจักร ตาม Serious Organized Crime and Police Act 2005 (พ.ศ. 2548) ให้ความคุ้มครองพยานเฉพาะในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมร้ายแรง โดยเป็นการให้ความคุ้มครองพยานที่มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ซึ่งในการพิจารณาให้ความคุ้มครองต้องคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้ (1) ลักษณะและเนื้อหาของความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของบุคคลนั้น (2) ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมการให้ความคุ้มครอง (3) ความเป็นไปได้ในเรื่องความสามารถของพยานและบุคคลใกล้ชิดที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอันอาจเกิดขึ้นจากการเข้าสู่การคุ้มครองพยาน โดยการพิจารณาตัดสินใจในการให้ความคุ้มครองพยานเป็นหน้าที่ของหน่วยงานตำรวจ

2.3 ราชอาณาจักรเบลเยียม มีวิธีพิจารณาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก โดยมีคำให้การเป็นหลักฐาน โดยพยานผู้ตกเป็นเหยื่อจึงมักไม่ (Belgium Criminal Code Article 379) จำเป็นต้องมาปรากฏตัวในศาล เพื่อให้การต่อนักค้ำมนุษย์ เว้นแต่ว่าหากผู้พิพากษาพิจารณาเห็นว่าจำเป็นต่อคดีก็อาจมีการเรียกตัวผู้ตกเป็นเหยื่อมาศาลเพื่อเป็นพยาน คดีอาญานั้นจะมีการพัฒนาในนัยสำคัญระหว่างการสืบสวนเบื้องต้นและไม่จำเป็นต้องเสนอหลักฐานใหม่อีกครั้งในศาล ในกรณีพิเศษตุลาการท้องถิ่นผู้ไต่สวนอาจให้ปิดกั้นทั้งหมด กฎหมายใหม่ว่าด้วยการปกปิดพยานจะใช้อย่างจำกัด เฉพาะกับผู้ถูกค้าเท่านั้น (Belgium Criminal Code Article 379) เนื่องจากนักค้ำมนุษย์มักจะทราบโดยแน่ชัดจากลักษณะของคำ

ฟ้องว่าผู้ใดกำลังให้การกล่าวหา โดยสิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ผู้ถูกค้าซึ่งเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาความอาญาด้วยตนเองในฐานะผู้ตกเป็นเหยื่อจะได้รับการคุ้มครอง เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาล ตามที่กฎหมายระบุไว้ว่าผู้ตกเป็นเหยื่อจะต้องได้รับแจ้งถึงกระบวนการพิจารณา

2.4 ประเทศไทย วิธีการคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษในกฎหมายได้กำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการคือ 1) ย้ายที่อยู่หรือจัดที่พักอันเหมาะสม 2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี ทั้งนี้ให้เป็นไปตามอัตราตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนฯ ปี 2547 3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุล และหลักฐานที่สามารถระบุพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานเดิมตามคำขอของพยานด้วย 4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม 5) ช่วยเหลือในการเรียกสิทธิที่พยานพึงได้รับ 6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น และ 7) ดำเนินการอื่นใดเพื่อให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “เมื่อพนักงานสอบสวนพบบุคคลที่จะมาเป็นพยานแล้ว ก็ควรชี้แจงเหตุผลให้พยานได้รับทราบโดยเร็วเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพยาน ให้พยานได้รับทราบและเข้าใจในสิทธิของพยาน เนื่องจากพยาน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมการได้มาซึ่งพยานจึงจะต้องคำนึงถึงความต้องการของพยาน และหาทางขจัดปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับพยานเสียก่อน” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 2563)

3. ปัญหาและอุปสรรคของการป้องกันการค้ำมนุษย์ในประเทศไทย

การดำเนินคดีภายใต้ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังต้องปรับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 16 - 20 สำหรับขั้นตอนการดำเนินคดีแบ่งได้เป็นขั้นตอนการเข้าช่วยเหลือเหยื่อ การจับกุมผู้กระทำความผิด และการสอบสวนเบื้องต้น ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเมื่อเหยื่อมาแจ้งความร้องทุกข์แล้วการคัดแยกเหยื่อเพื่อเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือ เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนในการดำเนินคดีใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานอัยการ โดยขึ้นกับข้อเท็จจริงและลักษณะของการกระทำความผิดแบ่งเป็น 1) คดีค้ามนุษย์ที่มีใช่อาชญากรรมข้ามชาติ 2) คดีค้ามนุษย์ที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติและเข้าองค์ประกอบขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งอำนาจการ

สอบสวนจะเป็นของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ประกอบกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 โดยต้องเข้าเงื่อนไขของการกระทำอันเป็นไปตามองค์ประกอบขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และ 3) คดีค้ำมนุษย์ที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ แต่ไม่เข้าองค์ประกอบขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ อำนาจสอบสวนจะเป็นของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ดังนั้น การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์นอกจากจำต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และด้วยความ เป็นเทคนิคทางกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะจึงจะสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “การรับมือกับปัญหาต่าง ๆ พอที่จะทำได้คือ การขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันปัญหา และการตั้งรับปัญหา ซึ่งปรากฏออกมาในลักษณะของการช่วยเหลือเยียวยาเหยื่อการค้ำมนุษย์ต่าง ๆ ฉะนั้นในกระบวนการขับเคลื่อนงานการทำงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์ของ หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ จึงเต็มไปด้วยข้อจำกัด” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, 2563)

การเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ พบว่า เพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 36 เนื่องจากพยานหรือเหยื่อไม่ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เมื่อมีการดำเนินคดีกับนักค้ำมนุษย์ สาเหตุที่สำคัญคือ พยานเกรงกลัวอิทธิพล และไม่มั่นใจในความปลอดภัย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ให้ความสะดวกแก่พยานและเหยื่อเท่าที่ควร ทำให้ไม่มีบุคคลใดกล้าเข้ามาเป็นพยาน และในกรณีที่มีกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนกันผู้ต้องหาคนหนึ่งไว้เป็นพยาน ผู้ต้องหาที่ได้รับการกันไว้เป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยเท่าที่ควร จึงต้องหาวิธีการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัย และระบียบฯ ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานเนื่องจากปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจและค่าครองชีพแต่ละพื้นที่จะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีเป็นจำนวนมากขึ้น ไม่คุ้มกับการที่พยานในคดีค้ำมนุษย์จะอาสาสมัครเข้ามาเป็นพยาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ ปัญหาการค้ำมนุษย์มีความซับซ้อนตามที่กล่าวมาแล้ว การแสวงหา พยานหลักฐานก็มีความสำคัญต่อรูปคดีมากด้วยเช่นกัน ซึ่งอุปสรรคประการหนึ่งในชั้นศาลคือ การสืบพยานของไทยใช้ระบบกล่าวหา ซึ่งอาจทำให้การพิจารณาคดีในชั้นศาลไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เนื่องจากหากพยานหลักฐานไม่ชัดเจน ศาลจำต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยแก่จำเลย

ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำผิดไม่ถูกลงโทษ อันมีสาเหตุจากปัญหาทางเทคนิคของกระบวนการพิจารณาคดี ดังนั้น ทางออกในประเด็นดังกล่าวคือ หากประธานศาลฎีกาซึ่งรักษาการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมีอำนาจออกข้อบังคับออกข้อบังคับเกี่ยวกับการสืบพยานในคดีค้ามนุษย์โดยให้อำนาจผู้พิพากษาใช้ระบบไต่สวนควบคู่กับระบบกล่าวหาได้ ผู้พิพากษาก็จะสามารถสืบพยานเพิ่มเติมได้เอง หรือส่งประเด็นก็ได้ อันจะช่วยให้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่จะได้รับเป็นที่กระจ่างปราศจากข้อสงสัยอันจะนำไปสู่การพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดฐานค้ามนุษย์ได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทือง ช่วยเกลี้ยง ได้ศึกษาเรื่อง “การค้ามนุษย์เด็กกรณีศึกษาแรงงานเด็กชาวเมียนมา ลาว และ กัมพูชา” ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์คือ ความยากจน ส่วนรูปแบบของการค้ามนุษย์พบว่า เป็นการค้ามนุษย์เพื่อบริการทางเพศ การค้ามนุษย์เพื่อการบังคับใช้แรงงาน การค้ามนุษย์ในงานประมง และการค้ามนุษย์เพื่อการบังคับให้ขูดรีด ส่วนวิธีการที่ทำให้เหยื่อเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์คือ การถูกลักพาตัว นายหน้า และการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ด้วยความสมัครใจ สำหรับแนวทางการพัฒนากลไกในการป้องกันและแก้ไขพบว่าประเทศไทยควรจะมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดตลอดจนเพิ่มบทลงโทษให้มากขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ในเด็กในระยะยาว (ประเทือง ช่วยเกลี้ยง, 2562)

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานในคดีการค้ามนุษย์ มีเนื้อหาที่สำคัญคือ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่คุ้มครองพยาน ได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล และสำนักงานคุ้มครองพยาน โดยมีเงื่อนไขที่จะเข้าสู่ระบบการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปคือ การที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งการใช้มาตรการทั่วไปอาจเกิดขึ้นจากพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องข้างต้นเห็นสมควรจัดให้ใช้มาตรการทั่วไป สำหรับกรณีที่มิบุคคลร้องขอเข้ามาต่อหน่วยงานใด หน่วยงานนั้นก็จะเป็นผู้พิจารณาว่าพยานสมควรได้รับการคุ้มครองหรือไม่ หากเห็นว่าควรให้ความคุ้มครองแก่พยานนั้นจัดการให้ความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลภา ทับสุวรรณ ได้ศึกษาเรื่อง “การนำการค้ามนุษย์ด้านแรงงานมาเป็นเงื่อนไขในการค้าระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อกฎหมายไทย” ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการค้ามนุษย์ เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติใช้ประเทศไทยเป็นที่แสวงหาผลประโยชน์จากการค้ามนุษย์ใน 3 สถานะ กล่าวคือ เป็นทั้งประเทศต้นทาง (Source) ทางผ่าน (Transit) และประเทศปลายทาง (Destination) ของเหยื่อการค้ามนุษย์ โดยปัญหาการค้ามนุษย์นับเป็นปัญหาระดับโลกที่ทุกประเทศต่างให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งจะ

เห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมาย Trafficking Victimss Protection Act of 2000 (พ.ศ. 2543) (TVPA) อันเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับพิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษ การค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก พิธีเพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้าน อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000 (พ.ศ. 2543)) โดยในกฎหมาย TVPA ได้กำหนดให้มีการจัดทำรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปีของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเน้นความสำคัญของการบังคับใช้แรงงาน และการใช้ แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและบริการที่นำเข้ามาในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่ง ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในฐานะที่เป็นคู่ค้าที่สำคัญต่อธุรกิจการส่งออกสินค้า ซึ่งส่งผลต่อ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในของประเทศไทย (วิไล ทับสุวรรณ, 2559)

จากการวิเคราะห์มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการ คัดกรองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย การดำเนิน กระบวนการพิจารณาในคดีอาญามีหลักสำคัญคือ การพิจารณาและสืบพยานจะต้องกระทำต่อหน้า จำเลย ซึ่งในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยจะกระทำได้อาจต้องเป็นไปตามที่กฎหมาย กำหนดให้เป็นกรณีที่เข้าข้อยกเว้นให้ทำการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ การสืบพยานด้วยวิธีพิเศษ เมื่อศาลได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรง กลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ การซักถามพยาน ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกระบวนการพิจารณาการสืบพยานให้ ดำเนินไปอย่างสงบเรียบร้อยและมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงศ์ วงษ์สมาน ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทย” ผลการวิจัย พบว่า ประเทศไทยมีความคืบหน้าในการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ซึ่งครอบคลุมทุกมิติ ตามยุทธศาสตร์ 5Ps ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย (Policy) 2) ด้านการดำเนินคดีและการบังคับใช้ กฎหมาย (Prosecution) 3) ด้านการคุ้มครอง (Protection) 4) ด้านการป้องกัน (Prevention) และ 5) ด้านความร่วมมือ (Partnership) เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพและศักยภาพใน การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ รัฐบาลไทยมุ่งดำเนินการใน 3 ด้าน คือ 1) การดำเนินคดี 2) การคุ้มครอง และ 3) การป้องกัน นโยบายยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและ ปรามปรามการค้ามนุษย์ในปัจจุบันมี 5 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกัน (Prevention) 2) ด้านการดำเนินคดี (Prosecution) 3) ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ 4) ด้านการพัฒนากลไก เชิงนโยบายและการขับเคลื่อน และ 5) ด้านการพัฒนาและบริหารข้อมูล กลไกบริหารนโยบาย ยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปรามปรามฯ แบ่งเป็น 2 ระดับ มีคณะกรรมการ 2 ชุดคือ คณะกรรมการป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ (ปคม.) และคณะกรรมการประสาน

และกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์(คณะกรรมการ ปกค.) ส่วนการติดตามและประเมินผล เป็นระยะแบ่งเป็น 1, 3, และ 6 ปี มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี (พริ่งพงศ์ วงษ์สมาน, 2559)

จากการเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ รัฐควรเพิ่มมาตรการในการคุ้มครองพยาน และบุคคลใกล้ชิดพยานอย่างต่อเนื่องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอมากขึ้น เพิ่มงบประมาณอุดหนุนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อนำงบประมาณที่ได้มาใช้ประโยชน์ในด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไป และผู้ที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดเกี่ยวกับขบวนการค้ามนุษย์มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการพิเศษตามที่ปรากฏในมาตรา 10 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้น เป็นเรื่องที่กำหนดไว้ในรูปแบบหรือในตัวบทกฎหมายเท่านั้น เป็นเรื่องยากที่จะนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้เพราะกฎหมายยังไม่ได้กำหนดถึงวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาที่มีผลกระทบทั้งภาคเอกชนและภาคหน่วยงานรัฐ รวมถึงกรณีการที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักฐาน ดังนั้น การกำหนดรูปแบบสำหรับการใช้มาตราพิเศษตามมาตรา 10(3) ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงชื่อสกุลนั้น จะเห็นได้ชัดว่าการกำหนดรูปแบบดังกล่าวเป็นเรื่องที่ดี และควรมีการพัฒนาหรือประสานงานแต่ละองค์กรเพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้ (มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ พยานบุคคลในคดีอาญาถือเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญของกระบวนการยุติธรรม เพราะการพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรรมนั้น ศาลยุติธรรมจะต้องพิจารณาจากคำเบิกความหรือถ้อยคำของพยานเป็นสำคัญ หรือพิจารณาจากน้ำหนักความเชื่อถือที่พยานได้ให้การเป็นสำคัญ เมื่อพยานบุคคลในคดีอาญาจะเบิกความหรือให้ถ้อยคำใด ๆ ไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความจริงได้ พยานต้องได้รับการคุ้มครองจากหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ และต้องสร้างความมั่นใจให้แก่พยาน

ด้านมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์ของต่างประเทศ และของประเทศไทย มาตรการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี เป็นการคุ้มครองพยานตามมาตรการที่ใช้ในชั้นพิจารณา เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวกและ

พยานมีความปลอดภัยจากการมาให้การ หรือเป็นพยานในชั้นศาล เช่น มาตรการเกี่ยวกับการสืบพยาน การซักถามพยานดังกล่าว เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศจะมีลักษณะของการใช้มาตรการที่แตกต่างกัน **ด้านวิเคราะห์มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย** มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐเป็นบทบาทของรัฐในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ต่อตัวพยาน โดยใช้กลไกและงบประมาณของรัฐ เช่น การช่วยทางคดี การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ การช่วยเหลือทางการเงิน จ่ายค่าเลี้ยงชีพ การรักษาพยาบาล ให้การศึกษา การอบรมช่วยงานอาชีพ รวมถึงครอบครัวของพยานด้วย **ด้านเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์** ควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 11 (1) มาตรา 33/1 และมาตรา 33/2 และข้อบังคับแพทยสภา ข้อ 14 (3) ในด้านการกำหนดด้านคุณสมบัติที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของแพทย์ การต่ออายุใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมมีกำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติ และกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดีของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ เช่น การไต่สวนข้อพิพาท เข้ามาใช้ทั้งในส่วนของการกระบวนการพิจารณาคดีและในส่วนของการบริหารจัดการขององค์กร และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหายจากคดีการค้ำมนุษย์ เพื่อทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดในกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันต่อไปและควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ผลของการคุ้มครองพยานจากมุมมองของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองพยาน ตัวพยาน และบุคคลอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประเทือง ช่วยเกลี้ยง. (2562). การค้ำมนุษย์เด็ก กรณีศึกษาแรงงานเด็กชาวเมียนมา ลาว และกัมพูชา. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 27(1), 46-70.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). เปิดเบื้องลึกขบวนการค้ำมนุษย์ นายหน้าโรฮิงญา. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <http://www.manager.co.th/politics/viewNews.aspx?NewsID=9580000052368>
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2. (14 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ำมนุษย์. (ชัยโรจน์ สิงห์ศวรรค์, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4. (14 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์. (ชัยโรจน์ สิงห์ศวรรค์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5. (14 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีค้ามนุษย์. (ชัยโรจน์ สิงห์ศวรรค์, ผู้สัมภาษณ์)
- พีระพงศ์ วงษ์สมาน. (2559). แนวทางการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล. (2558). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3), 233-248.
- วัลภา ทับสุวรรณ. (2559). การนำการค้ามนุษย์ด้านแรงงานมาเป็นเงื่อนไขในการค้าระหว่างประเทศของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อกฎหมายไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สงกานต์ อัจฉริยะทรัพย์. (2554). การคุ้มครองและเยียวยาเหยื่อตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Louise Shelley. (2010). *Human Trafficking A Global Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Siroj Sorajjakool. (2013). *Human Trafficking in Thailand, Current issues, Trends, and the Role of The Thai Government*. Chiang Mai, Thailand: Silkworm Book.
- Thomas Piketty. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press.

มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่อ อาชญากรรม*

LEGAL MEASURES TO REMEDY COMPENSATE FOR CRIME VICTIMS

นิเมธ พรหมพยัต

Nimeth Prompayat

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: nook_kik123@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและ แนวคิด เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทยในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม 3) ศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และ 4) เสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหามาตรการทางกฎหมายคือ 1.1) การจ่ายค่ารักษาพยาบาลผู้เสียหายในคดีอาญา 1.2) การจ่ายค่าทดแทนกรณีผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย 1.3) การกำหนดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับค่าทดแทน 1.4) การจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้แก่จำเลย 1.5) การจ่ายค่าทดแทนกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายอันเป็นผล และ 1.6) การใช้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้กระทำความผิด 2) มาตรการทางกฎหมายคือ 2.1) มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ 2.2) มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ และ 2.3) มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย 3) วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายคือ 3.1) การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศของต่างประเทศและประเทศไทย 3.2) แนวทางการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ 3.3) การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ และ 3.4) กลไกในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ และ 4) เสนอแนะคือ แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการฯ ข้อ 3, 4, 6, 7 ควรเพิ่มค่าตอบแทนและค่าเสียหายในทุกกรณี พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนฯ มาตรา 20 (2) ควรจ่ายค่าทดแทนจำเลย และมาตรา 27/1 รัฐควรใช้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้กระทำความผิด

* Received 2 August 2020; Revised 3 October 2020; Accepted 24 October 2020

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การเยียวยาผู้เสียหาย, เหยื่ออาชญากรรม

Abstract

This article of this study were: 1) Study the problem of legal measures to remedy compensate for crime victims. 2) Study legal measures of foreign countries and Thailand to remedy compensate for crime victims. 3) Analyze laws related to legal measures to remedy compensate for crime victims. And 4) Propose amendments to laws related to legal measures to remedy compensate for crime victims. This research was a qualitative research use study of documents and in - depth interviews. The research results found that: 1) Problems with legal measures such as: 1.1) Paying for the injured person's medical expenses, 1.2) compensate payment in case the victim in a criminal case dies, 1.3) determination of the defendant's right to compensate, 1.4) payment of medical expenses for the defendant, 1.5) compensate in the event of the death of the defendant as a result, and 1.6) exercise of recourse against the offender. 2) legal measures such as: 2.1) International legal measures, 2.2) Foreign legal measures, and 3) Legal measures of Thailand. 3) Analyze legal measures such as: 3.1) remedy compensate to victims on international law of foreign countries and Thailand, 3.2) guidelines to victims compensate in criminal by the state, 3.3) victims compensate in criminal by the state, and 3.4) mechanism to victims compensate in criminal by the state. And 4) Guide lines for solving legal measures such as: amendments to the Ministerial Regulations Establish rules, procedures, clause 3, 4, 6, 7 should increase compensation and damages in all cases, The Injury Compensation and Compensation Act, Section 20 (2) should pay compensation for the defendant and Section 27/1 the state should exercise the right of recourse from the offender.

Keywords: Legal Measures, Remedy Compensate, Crime Victims

บทนำ

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ในการที่จะได้รับความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐในเรื่องของค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการ

ดำเนินคดี (สำนักงาน ก.พ., 2554) ซึ่งรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการในเรื่องดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในกรณีที่เขาถูกรัฐกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดและได้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้นั้นแล้วและถูกคุมขังอยู่ในระหว่างพิจารณาคดีทั้ง ๆ ที่มีได้เป็นผู้กระทำความผิด ให้ได้รับการชดเชยหรือเยียวยาจากรัฐตามสมควร และในขณะเดียวกันรัฐก็มีหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนถูกล่วงละเมิดในทางอาญา ซึ่งในปัจจุบันหลายประเทศได้ให้ความสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม โดยในปี ค.ศ. 1964 (พ.ศ. 2507) สหราชอาณาจักรได้ทดลองแต่งตั้งคณะกรรมการชดเชยความเสียหายทางอาญา เพื่อพิจารณาจ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส ใน ค.ศ. 1976 (พ.ศ. 2519) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติทดแทนแก่เหยื่อ (The Victim Compensation Act) ในสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1982 (พ.ศ. 2525) ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปกป้องเหยื่อและพยาน (The Federal Victim and Witness Protection Act) ในปี ค.ศ. 1985 (พ.ศ. 2501) องค์การสหประชาชาติได้แถลงประกาศว่าด้วยหลักการเบื้องต้นในงานยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่ผิด (ศรัณย์ทองห่วง, 2558)

สำหรับประเทศไทยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากรณีที่จะได้รับค่าทดแทนความเสียหายจากรัฐ ซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนจากรัฐดังนี้ (อริยพร โพธิ์ใส, 2552)

1. สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในการที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายถึง “บุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายด้วย” และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 มาตรา 3 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายถึง “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น” จากคำนิยามของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวจะเห็นว่า “ผู้เสียหาย” คือบุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น จึงสมควรที่ผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ซึ่งผู้เสียหายที่มีสิทธิจะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ จากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นโดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้อง

(พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2), 2559)

2. สิทธิของจำเลยในคดีอาญาในการที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ

จำเลยคือ บุคคลที่ถูกฟ้องคดีต่อศาลว่าได้เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งจำเลยที่จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ ต้องเป็นผู้ที่ถูกดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลว่าได้เป็นผู้กระทำความผิดอาญาโดยพนักงานอัยการ และถูกคุมขังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล และศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด จำเลยจึงมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ และถ้าจำเลยได้รับค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายจากรัฐแล้วก็ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่จำเลยจะพึงได้ตามกฎหมาย ซึ่งสิทธินี้มีเฉพาะในกรณีที่จำเลยถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการเท่านั้น (พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2), 2559)

จากเหตุผลดังกล่าวเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนฯ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้สรุปปัญหาดังนี้

1. การจ่ายค่ารักษาพยาบาลผู้เสียหายในคดีอาญา (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสี่หมื่นบาท ซึ่งเกิดปัญหาถ้าหากในกรณีที่ผู้เสียหายบางรายอาจได้รับความเสียหายอย่างมากและต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเป็นจำนวนเกินกว่าสี่หมื่นบาท และไม่มีสวัสดิการด้านอื่น ๆ จะต้องรับผิดชอบเองในส่วนที่เกินดังกล่าวและในกรณี (2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท ในกรณีนี้จะเป็นในแนวเดียวกันกับ (1) กล่าวคือ ถ้าหากในกรณีที่ผู้เสียหายบางรายอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ เกินสองหมื่นบาท จะต้องสร้างความเดือดร้อนในการหาเงินมาใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพเพิ่มขึ้น

2. ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย (1) ค่าตอบแทนให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท ซึ่งเกิดปัญหาว่จะนำหลักเกณฑ์ใดมากำหนดว่าผู้ตายรายไหนจะต้องจ่ายเท่าใด และในกรณี (2) ค่าจัดการศพให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท ซึ่งเป็นเงินจำนวนน้อยเกินไปที่จะจัดการงานศพได้ หากครอบครัวของผู้เสียหายไม่มีเงิน

3. การกำหนดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556 มาตรา 20 วรรคสอง (2) ต้องเป็นจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่าง

การพิจารณาคดี ถ้าหากในกรณีที่จำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจึงไม่ได้ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี แต่ต้องเสียเวลา ขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่อสู้คดี แต่ไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

4. การจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้แก่จำเลยในคดีอาญา (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสี่หมื่นบาท หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี (2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาทหากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี ให้จ่ายในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ในท้องที่จังหวัดที่ประกอบกิจการ ณ วันที่ไม่สามารถประกอบงานได้ นับแต่วันนั้น

5. ในกรณีที่จำเลยในคดีอาญาถึงแก่ความตาย อันเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลย (1) ค่าทดแทนให้จ่ายเป็นเงินจำนวนหนึ่งแสนบาท ซึ่งเกิดปัญหาว่าเป็นจำนวนเงินที่น้อยเกินไปสำหรับการหาเลี้ยงชีพด้วยความบริสุทธิ์ แต่ต้องมาเสียชีวิตเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด และ (2) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท ซึ่งอาจเป็นจำนวนเงินที่ไม่เพียงพอสำหรับการจัดการงานศพของจำเลยบางราย

6. การใช้สิทธิไต่เบี่ยจากผู้กระทำความผิด ในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 จึงทำให้รัฐได้รับความเสียหาย รัฐมีสิทธิไต่เบี่ยเงินคืนจากผู้กระทำละเมิด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจโดยทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยการแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และเสนอแนะบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและ แนวคิด เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทย ในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

4. เพื่อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษา มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความในวารสาร กฎหมายของต่างประเทศและประเทศไทย ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 กฎ ประกาศ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายฯ ในส่วนของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และญี่ปุ่น

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายฯ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายฯ และ 3) ข้อเสนอแนะ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหาย ระยะที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหาย และระยะที่ 3 เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหาย โดยการตรวจสอบสามเส้าเป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยหาค่าด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม พบว่า

1.1 การจ่ายค่ารักษาพยาบาลผู้เสียหายในคดีอาญา ในกรณีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสี่หมื่นบาท ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายบางรายอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด จะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้เสียหายในการที่ไม่มีเงินมาจ่ายเพิ่มเติม จึงอาจเกิดการปฏิเสธการเข้ารับการรักษาได้ เนื่องจากไม่มีสวัสดิการด้านอื่น ๆ จะต้องรับผิดชอบเองในส่วนที่เกินดังกล่าว และในกรณีค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท ในกรณีนี้ถ้าหากผู้เสียหายบางรายอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนด จะต้องสร้างความเดือดร้อนในการหาเงินมาใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพเพิ่มขึ้น

1.2 การจ่ายค่าทดแทนกรณีผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท ซึ่งเป็นประเด็นที่ไม่อาจคาดได้ว่าผู้เสียชีวิตรายใดจะต้องจ่ายเท่าใด ไม่มีการกำหนดแน่นอนลงไปจึงอาจเกิดการเลือกปฏิบัติได้ และการจ่ายค่าจัดการศพให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท ซึ่งเป็นเงินจำนวนน้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

1.3 การกำหนดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับค่าทดแทน รวมถึงค่าใช้จ่ายจะต้องเป็นจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งจะพิจารณาว่าถ้าหากในกรณีที่จำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจึงไม่ได้ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี แต่ต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปพบพนักงานสอบสวน ไปขึ้นศาล เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่อสู้คดี ทำให้ขาดจากการทำงาน ขาดรายได้ แต่กลับไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน

1.4 การจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้แก่จำเลย ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน สี่หมื่นบาท หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ซึ่งในกรณีที่ จำเลยบางรายอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด จะเกิด ความเดือดร้อนแก่จำเลยในการที่ไม่มีเงินมาจ่ายเพิ่มเติม จึงอาจเกิดการปฏิเสธการเข้ารับ การรักษาได้ เนื่องจากไม่มีสวัสดิการด้านอื่น ๆ การจ่ายค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจาก การถูกดำเนินคดี

1.5 การจ่ายค่าทดแทนกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายอันเป็นผล การถูก ดำเนินคดีให้จ่ายค่าทดแทนให้จ่ายเป็นเงินจำนวนหนึ่งแสนบาท ซึ่งในกรณีที่จำเลยบางรายต้อง มีความรับผิดชอบในครอบครัวสูง มีค่าใช้จ่ายที่จะต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก จะต้องทำมา หาเลี้ยงชีพด้วยความบริสุทธิ์ แต่ต้องมาเสียชีวิตเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด จึงไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายจำนวนดังกล่าว และในกรณีค่าจัดการศพให้จ่ายเป็นเงินจำนวน สองหมื่นบาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อการจัดการงานศพของจำเลย

1.6 การใช้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้กระทำความผิด พระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ไม่มีบทบัญญัติในการกำหนดให้รัฐใช้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้กระทำความผิด คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยทำให้รัฐได้รับความเสียหาย

2. การศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทยในการใน การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม พบว่า

2.1 มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ

2.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญาและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 (พ.ศ. 2528) (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985) ปฏิญญา สากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญาและการใช้อำนาจโดยมิ ชอบ ค.ศ. 1985 (พ.ศ. 2528) ให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรมภายในประเทศรับรองสิทธิ ผู้เสียหาย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม 2) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด 3) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดย รัฐ และ 4) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม

2.1.2 หลักการพื้นฐานว่าด้วยสิทธิการเยียวยาและชดเชยเหยื่อที่ ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศขั้นรุนแรง ค.ศ.

2006 (พ.ศ. 2549) (Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, 2006) ให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรมระหว่างประเทศ และได้กำหนดพันธกรณีของรัฐ ในการบังคับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรมระหว่างประเทศ การดำเนินการสืบสวน การละเมิดที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพการรับรองการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของเหยื่อ และให้การชดเชยอย่างเป็นธรรม สำหรับในด้านสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม และมีมาตรฐานกระบวนการมีส่วนร่วมทางกระบวนการยุติธรรมของเหยื่อ

2.2 มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ

2.2.1 สหรัฐอเมริกา ได้ตราบัญญัติการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งเรียกว่า “*Uniform Crime Victims Reparations Act*” เพื่อให้ทุกรัฐมีหลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกันโดยแต่ละรัฐได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมายภายในของแต่ละมลรัฐ หลักการการเยียวยาชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหาย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม (Victim) รัฐบัญญัติการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา โดยรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 1. (e), (i).) และ (2) ทายาทผู้ที่ต้องพึ่งพา หรืออยู่ในความอุปการะ หรืออยู่ในความดูแล หรืออยู่ในความอุปถัมภ์ของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งบุตรในครรภ์ของผู้เสียหาย หรือเหยื่อถึงแก่ความตาย

2.2.2 สหราชอาณาจักร ตามกฎหมายของสหราชอาณาจักรนั้น กำหนดให้มีองค์กรที่มีลักษณะกึ่งตุลาการ (Quasi – Judicial Body) คือ Criminal Injuries Compensation Board (C.I.C.B.) เป็นผู้พิจารณาจ่ายเงินทดแทน 1) เป็นความผิดอาญาที่เป็น การประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย โดยความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 109(3) ของ Criminal Injuries Compensation Act 1988 หรือเป็นความผิดที่ต้องการพิสูจน์ถึงเจตนาในการทำให้ตายหรือบาดเจ็บ ความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 109(3) 2) การจับกุมหรือพยายามจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัย 3) การป้องกันหรือพยายามป้องกันการกระทำความผิด และ 4) การช่วยผู้ทำหน้าที่จับกุมหรือพยายามจับกุมผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องสงสัย หรือพยายามป้องกันการกระทำความผิด

2.2.3 ญี่ปุ่น ได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วย “การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ” (Crime Victims Benefit Payment

Law : (Law No. 36, May 1, 1980)) ฉะนั้น ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหาย ในคดีอาญาโดยรัฐของประเทศญี่ปุ่นพอสรุปได้ดังนี้ ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ 1) ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมที่ถูกประทุษร้ายจนถึงทุพพลภาพอย่างร้ายแรงหรือถึงแก่ความตายจากการกระทำผิดอาญา 2) ทายาทของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมหากผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมเสียชีวิตจากการกระทำผิดอาญา ในข้อ 1)

2.3 มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย

ประเทศไทย มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) พระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 (5) กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 (6) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. การวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม พบว่า

3.1 การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศของต่างประเทศและประเทศไทย

3.1.1 การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศสิทธิของเหยื่อมีขอบข่ายที่ค่อนข้างกว้างและมีมาตรฐานในด้านการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทางกระบวนการยุติธรรมของเหยื่อ ได้แก่ (1) สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน (2) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง (3) สิทธิในการสืบสวนและดำเนินคดีผู้กระทำความผิด (4) สิทธิในการเข้าถึงสอบสวนดำเนินคดีที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลาง รวดเร็ว (5) สิทธิในการเรียกร้องให้มีการตรวจสอบการตัดสินใจของรัฐในการไม่ดำเนินต่อผู้ต้องสงสัย (6) สิทธิได้รับความยุติธรรม ภายใต้กระบวนการยุติธรรมและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (7) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาตัดสินคดีโดยพลัน (8) สิทธิที่จะได้รับการชดเชยและการบำบัดฟื้นฟูทางจิตใจ (9) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองความเป็นส่วนบุคคล (10) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองความเป็นส่วนบุคคล (11) สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (12) สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากบุคลากรของรัฐที่ผ่านการอบรมเฉพาะทาง (13) สิทธิที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริง และ (14) สิทธิที่จะได้รับการจดจำและรำลึก

3.1.2 การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายต่างประเทศ

3.1.2.1 สหรัฐอเมริกา รัฐจะชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ปล้นทรัพย์ ความผิดอาญาที่ร้ายแรง ซึ่งผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บ หรือทุกข์ทรมานกาย หรือจิตใจ หรือถึงแก่ความตาย ในส่วนความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทำร้ายร่างกายแต่ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย หรือบาดเจ็บ หรือตายในความผิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณ รัฐจะไม่ชดเชยความเสียหายให้เว้นแต่ผู้กระทำความผิดจะได้ไต่สวนพยานนั้นเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอาญานอกจากนี้ ความผิดที่รัฐจะชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ยังขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของแต่ละรัฐ

3.1.2.2 สหราชอาณาจักร มีองค์กรที่มีลักษณะกึ่งตุลาการ (Quasi – Judicial Body) คือ Criminal Injuries Compensation Board (C.I.C.B.) เป็นผู้พิจารณาจ่ายเงินทดแทนในกรณีดังต่อไปนี้ 1) เป็นความผิดอาญาที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย โดยความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 109(3) ของ Criminal Injuries Compensation Act 1988 หรือเป็นความผิดที่ต้องการพิสูจน์ถึงเจตนาในการทำให้ตายหรือบาดเจ็บ ความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 109(3) 2) การจับกุมหรือพยายามจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัย 3) การป้องกันหรือพยายามป้องกันการกระทำความผิด และ 4) ช่วยผู้ทำหน้าที่จับกุมหรือพยายามจับกุมผู้กระทำความผิด

3.1.2.3 ญี่ปุ่น รัฐจะชดเชยความเสียหายเฉพาะในความผิดอาญาที่กระทำต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงจากอาชญากรรม คือผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมต้องถึงแก่ความตาย หรือได้รับบาดเจ็บจนถึงขั้นทุพพลภาพอย่างร้ายแรง เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งความผิดเกิดในประเทศญี่ปุ่น หรือบนเรืออากาศยานของประเทศญี่ปุ่นซึ่งอยู่นอกประเทศญี่ปุ่น (การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ มาตรา 2.(1)) ความผิดที่รัฐจะชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐได้กำหนดให้เฉพาะความผิดอาญาที่ร้ายแรงที่ทำให้ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมต้องได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือบาดเจ็บจนถึงขั้นทุพพลภาพ โดยความผิดเกิดในประเทศญี่ปุ่น หรือบนเรือ หรืออากาศยาน และอยู่นอกประเทศ

3.1.3 การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายของประเทศไทย เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย ให้กับผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายแล้ว การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดให้รัฐสามารถ

สวมสิทธิเพื่อไล่เบี้ยเอากับผู้กระทำผิด เท่าที่รัฐได้จ่ายค่าชดเชยความเสียหายไป สำหรับรัฐบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 กฎหมายนี้ได้กำหนดให้รัฐสามารถสวมสิทธิไล่เบี้ยจากผู้กระทำผิดได้ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “หลักการสำคัญในการเยียวยาความเสียหายด้วยค่าทดแทนตามกฎหมายไทย คือ ต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาโดยที่มิได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด โดยค่าทดแทนที่รัฐจะจ่ายให้ต้องเป็นความเสียหายจากความผิดต่อชีวิต ร่างกายและความผิดเกี่ยวกับเพศ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, 2563)

3.2) แนวทางการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ในการที่จะได้รับความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐในเรื่องของค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดีการให้มีมาตรการทางกฎหมาย ทางบริหาร และทางสังคมสงเคราะห์ เพื่อเยียวยาผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้ได้อย่างเหมาะสม และเท่าเทียมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิด ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรและมูลนิธิ เพื่อพิจารณาสภาพปัญหา และร่วมกันหามาตรการเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “รัฐจึงต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสังคมและประชาชนผู้ได้รับความเสียหาย ต้องการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาด้วยการให้รัฐชดใช้ค่าทดแทนได้รับการยอมรับทั้งในระดับระหว่างประเทศและในกฎหมายต่างประเทศว่าเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหาย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, 2563)

3.3 การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

3.3.1 ผู้ที่มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหาย ในส่วนของสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้มีหลักการคือ 1) ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด และ 2) ทายาทของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม หากผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมถูกทำร้ายถึงตายหรือถูกฆ่าตาย และสำหรับประเทศไทยการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้วาง

หลักเกณฑ์ ให้ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายไว้ 2 ประเภท ได้แก่ ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา โดยตนมิได้มีส่วนร่วมในการกระทำ ความผิด และผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ผู้เสียหาย ให้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวตกแก่ทายาทที่ได้รับความเสียหายของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม

3.3.2 ความผิดที่รัฐจะต้องชดเชยความเสียหาย ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น รัฐจะชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ปล้นทรัพย์ ความผิดอาญาที่ร้ายแรง ซึ่งผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บ หรือทุพพลภาพ หรือจิตใจ หรือถึงแก่ความตาย ในส่วนความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทำร้ายร่างกายแต่ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย หรือบาดเจ็บ หรือตายในความผิดเกี่ยวกับจราจร รัฐจะไม่ชดเชยความเสียหายให้ เว้นแต่ผู้กระทำความผิดจะได้ไต่สวนพยานนั้นเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอาญา โดยรัฐจะชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของแต่ละรัฐ และในประเทศไทยความผิดที่รัฐจะชดเชยความเสียหาย แก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ในคดีอาญาโดยรัฐ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ควรกำหนดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัส หรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตร่างกาย หรือจิตใจโดยตรง

3.3.3 ประเภทของการชดเชยความเสียหาย จากการศึกษาประเภทของการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้กำหนดให้รัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายตามที่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมได้จ่ายจริงแต่ไม่เกินกำหนดจำนวนเงินขั้นสูง ตามที่ประกาศไว้ในกฎกระทรวงโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมที่รับความเสียหายแก่ร่างกาย หรือจิตใจรัฐจะจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ 2) ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ที่ได้รับความเสียหายแก่ร่างกายจนถึงแก่ความตายหรือถูกฆ่าตาย รัฐจะจ่ายค่าตอบแทนเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท ค่าตอบแทนความเสียหายอื่น ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “การจ่ายค่าทดแทนเป็นอำนาจของคณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายซึ่งจัดตั้งขึ้นตามความในพระราชบัญญัติฯ โดยค่าทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับแยกเป็นกรณีการบาดเจ็บและกรณีการเสียชีวิตซึ่ง

ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าทดแทนการขาดประโยชน์ในระหว่างพักรักษาตัว ค่าใช้จ่ายในการปลงศพ และค่าขาดไร้อุปการะ แล้วแต่กรณี” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 2563)

3.4 กลไกในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

กลไกในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น สอดคล้องกับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ซึ่งในการขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐ แม้จะเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญและเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องชดเชยความเสียหาย

4. การเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม พบว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเนื่องจากคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการมีเนื้อหาไม่ครอบคลุมครบถ้วน จึงเห็นว่าเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย และมีมาตรการทางกฎหมายในรูปแบบ “คณะกรรมการการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอันเนื่องจากรัฐยุติการดำเนินคดีอาญาผู้ต้องหา” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับปรุงระบบการคุ้มครองสิทธิเหยื่ออาชญากรรม ได้แก่ แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการฯ ข้อ 3, 4, 6 และ 7 ควรเพิ่มค่าตอบแทนและค่าเสียหายในทุกกรณี พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนฯ มาตรา 20 (2) ควรจ่ายค่าทดแทนจำเลย และมาตรา 27/1 รัฐควรใช้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้กระทำความผิด

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เห็นได้ว่า หลักการ การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม มุ่งที่จะควบคุมอาชญากรรมมากกว่าการป้องกันและในกระบวนการป้องกันอาชญากรรม ปัญหาที่สำคัญนอกจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี กล่าวคือ การป้องกันประชาชนผู้บริสุทธิ์มิให้ตกเป็นผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม การที่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา ได้รับการชดเชยความเสียหายจากรัฐ ถือว่าเป็นมาตรการสำคัญคือ การได้รับการชดเชยความเสียหายเป็นตัวเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรวุฒิ รัชไสย ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการ

คุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม เนื่องจากคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้มีเจตนารมณ์ที่แท้จริงเพียง เพื่อผลแห่งการค้นหาความจริงและผลการการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีเครื่องมือในการให้ความปลอดภัยแก่พยานหรือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม เพื่อให้มาทำหน้าที่บอกเล่าความจริงให้พนักงานสอบสวนหรือ พนักงานอัยการ หรือศาลได้รับทราบ เพื่อที่จะนำข้อเท็จจริงมาปรับเข้าข้อกฎหมายในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ และต้องให้ความคุ้มครองพยานต่อไป (สุรุฒิ ริงไสย, 2562)

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทยในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เห็นได้ว่า จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ในการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในเรื่องของค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย และในขณะเดียวกันรัฐก็มีหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนถูกล่วงละเมิดในทางอาญา หากมีผู้กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น จึงได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงศ์ วิบูลย์วงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา ผลการวิจัยพบว่า หลักนิติธรรมเป็น พื้นฐานสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเนื่องจาก เป็นหลักประกันการให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของประชาชนในด้านต่าง ๆ หลักการสำคัญคือหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดีและหลักแห่งความรับผิดชอบของรัฐตามแนวคิดประชาธิปไตย ประชาชนได้มอบอำนาจในการปกครอง บริหารและดูแลสังคมให้กับรัฐ ๆ ดังนั้น รัฐจึงต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสังคมและประชาชนผู้ได้รับความเสียหาย การเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาด้วยการให้รัฐชดใช้ค่าทดแทน (วุฒิพงศ์ วิบูลย์วงศ์, 2556)

จากการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เห็นได้ว่า รัฐต้องจัดให้มีการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา โดยมีกลไกที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมมีสิทธิเข้าถึงกลไกในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ความสะดวกในการติดต่อ การได้รับการเอาใจใส่จากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินคดีด้วยความรวดเร็ว และเป็นธรรม การได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเป็นไปของคดีในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่กระทบถึงสิทธิ ในชีวิตและความปลอดภัยของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งโอกาสในการที่

จะได้รับการช่วยเหลือจากการบริการ และได้รับการเยียวยาจากรัฐในทุกกรณี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพล กุศลศิลป์บุฒิ ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเนื่องจากคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการพ.ศ. 2540 และ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมพ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเนื่องจากคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการมีเนื้อหาไม่ครอบคลุม ครบถ้วน ทำให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้มีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และประเทศไทยจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายในรูปแบบ “คณะกรรมการการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอันเนื่องจากรัฐยุติการดำเนินคดีอาญาผู้ต้องหา” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิ (ศิริพล กุศลศิลป์บุฒิ, 2561)

จากการเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เห็นได้ว่า ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของแต่ละประเทศ แต่จะคล้ายคลึงกัน 3 ประการ คือ 1) ทุกประเทศจะให้ความสำคัญแก่ความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต และร่างกาย 2) ในการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยความเสียหาย เรื่องการมีส่วนร่วมในการกระทำผิดของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม การอยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกัน ของผู้กระทำผิดกับเหยื่ออาชญากรรมมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยความเสียหาย และ 3) มีระบบคณะกรรมการเป็นกลไกสำคัญในการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรัตน์ แสงดำ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาคำแถลงผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรมที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่จะนำไปสู่แนวทางพัฒนาคำแถลงผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรมมี 3 ด้านหลัก คือ ด้านกฎหมายที่ควรกำหนดให้มีการจัดทำรายงานคำแถลงผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรมในทุกคดีและควรกำหนดการชดเชยความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินด้วยเช่นกัน ด้านการปฏิบัติงานที่ควรแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการอาชญากรรมตั้งแต่ขั้นตอนของพนักงานสอบสวนโดยมีทีมสหวิชาชีพร่วมด้วย และด้านรูปแบบรายงานคำแถลงผลกระทบต่อเหยื่อ (วรรัตน์ แสงดำ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านการศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหาย สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิด คือ

ปัจจัยของกายภาพ ชีวภาพ สิ่งแวดล้อมนั้นคือ ถ้าทุกคนในสังคมอยู่ดีกินดีปัญหาอาชญากรรมก็ย่อมลดลง และการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมลดลง รัฐจึงควรมีมาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในแต่ละปัญหาที่จะต้องแก้ไข และสามารถนำไปปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงในแต่ละปัญหา เพื่อคุ้มครองบุคคลเหล่านั้น **ด้านการศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทยในการเยียวยาผู้เสียหาย** ในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของต่างประเทศ และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 เห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดตามปณิญาสากล่าวด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย รัฐจึงต้องชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย **ด้านการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม** การจ่ายค่าทดแทนเป็นอำนาจของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย ซึ่งพระราชบัญญัติได้มีค่าทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับแยกเป็นกรณีการบาดเจ็บและกรณีการเสียชีวิตแล้วแต่กรณี โดยคณะกรรมการฯ มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าทดแทนที่ผู้เสียหายจะพึงได้รับตามความเป็นจริงแต่ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในแต่ละรายการดังที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง และ**ด้านการเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม** สำหรับในประเทศไทย เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย ให้กับผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายแล้ว การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดให้รัฐสามารถสวมสิทธิเพื่อไล่เบี้ยเอาจากผู้กระทำผิด เท่าที่รัฐได้จ่ายค่าชดเชยความเสียหายไป ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในกระบวนการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม เพื่อทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดในกระบวนการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม และการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการฯ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับปรุงระบบการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม รวมถึงกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดี

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1. (19 เมษายน 2563). มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม. (นิเมธ พรหมพยัต, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2. (19 เมษายน 2563). มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม. (นิเมธ พรหมพยัต, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4. (19 เมษายน 2563). มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม. (นิเมธ พรหมพยัต, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2). (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (22 สิงหาคม 2559).
- วรารัตน์ แสงดำ. (2560). แนวทางพัฒนาค่าแถลงผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรมที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคมสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิพงศ์ วิบูลย์วงศ์. (2556). หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ศรัณย์ ทองห่วย. (2558). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการเยียวยาผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย: กรณีศึกษาพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2561). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเนื่องจากคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ. วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 2(1), 150-189.
- สำนักงาน ก.พ. (2554). ก.พ.ค. ผู้พิทักษ์ระบบคุณธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก.
- สุรจุฑา รังไสย. (2562). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเนื่องจากคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 11(1), 162-186.
- อริยพร โพธิโส. (2552). สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. วารสารจุลนิติ, 7(2), 160-185.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

**มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ***
**LEGAL MEASURES ON ELECTION PROCESS OF PARTY LIST MEMBER
OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES OF THAILAND COMPARED
WITH OTHER COUNTRIES**

ชาญวิทย์ เฟื่องฟูกิจการ
Chanvit Faungfookitchakan
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: gong008@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา แนวคิด เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศเปรียบเทียบกับของประเทศไทย 3) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศกับของประเทศไทย และ 4) เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทย เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้มีการปฏิรูปกฎหมาย และให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายได้โดยสะดวก และสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งคือ ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 โดยวิธีการใช้คะแนนจากบัตรเลือกตั้งใบเดียวร่วมกับแบบแบ่งเขตมาคำนวณเพื่อแปลงเป็นที่นั่ง ซึ่งส่งผลให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนและหลักการของประชาธิปไตย และมีวิธีการคำนวณสลับซับซ้อน ทำให้ความเข้าใจยาก 2) มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งคือ 2.1) การเลือกตั้งของต่างประเทศ และ 2.2) กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทย 3) วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งคือ 3.1) ระบบการเลือกตั้ง 3.2) ระบบการเลือกตั้งของต่างประเทศ 3.3) ระบบการเลือกตั้งประเทศไทย และ 4) เสนอแนะในการเลือกตั้งคือ ควรให้มีการแก้ไขการ

* Received 3 August 2020; Revised 4 October 2020; Accepted 25 October 2020

คำนวณที่นั่งตามระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อในปัจจุบัน โดยการนำระบบสัดส่วนผสมของต่างประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และระบบสัดส่วนผสมของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 มาปรับปรุงให้เข้ากับบริบทการเลือกตั้งในประเทศไทย

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, ระบบบัญชีรายชื่อ

Abstract

This article of this study were : 1) Study the problem of legal measures on election process of party list member of the house of representatives of Thailand compared with other Countries. 2) Study legal measures on election process of party list member of the house of representatives of Thailand compared with other Countries. 3) Compared analyze of the election process of party list member of the house of representatives of other Countries with Thailand. And 4) propose amendments to laws related to on election process of party list member of the house of representatives of Thailand. This research was a qualitative research use study of documents and in - depth interviews. The research results found that: 1) problems with legal measures on election process such as: election process of party list member of the house of representatives, According to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. By using ballot together with a zoning from to calculate for convert into seats. This resulted in a failure to comply with the will of the people and the principles of democracy. And has complex calculation methods difficult to understand. 2) Legal measures on election process such as: 2.1) election process of other Countries. And 2.2) Constitutional Law Election Act of Thailand. 3) Analyze legal measures on election process such as: 3.1) election process, 3.2) election process of other Countries, and 3.3) election process of Thailand. And 4) Guide lines for on election process such as: the seat calculation should be revised on election process of party list member of the house of representatives. By adopting a mixed proportion system of other countries as Federal Republic of Germany and the mixed proportion system of Thailand according to the 2540, to improve to suit the election in Thailand.

Keywords: Legal Measures, Party List member of the House, Representatives

บทนำ

หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง มีส่วนร่วมในการสร้างกฎ กติกาของสังคมให้ประชาชนต้องกระทำหรืองดเว้นการกระทำ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และบ้านเมือง ด้วยความสงบสุข การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุทธระบอบหนึ่งที่ทั่วโลกยอมรับ การปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน มีสิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกรับรองโดยกฎหมาย ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครอง การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ อำนาจการปกครองประเทศต้องมีที่มาจากประชาชน ประชาชนร่วมกันพิจารณากฎหมาย และสามารถควบคุมการทำงานของรัฐบาล ประชาชนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาของตนเท่าเทียมกัน แต่ด้วยข้อจำกัดของรัฐสมัยใหม่ทั้งในเชิงโครงสร้างความสลับซับซ้อนของรัฐ อาณาเขตที่กว้างใหญ่ ปริมาณประชาชนในรัฐที่มากขึ้นรัฐเกิดจากการรวมตัวของพลเมืองต่างเผ่าพันธุ์ มีพื้นฐานความรู้ สถานะทางสังคม ความคิดอ่าน และอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน และความสนใจในเรื่องการปกครองไม่เท่ากัน เป็นสาเหตุสำคัญทำให้ประชาชนทุกคนไม่อาจสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตามอุดมคติได้ทั้งหมดทั้งยังเป็นการยากลำบากในทางปฏิบัติที่จะสร้างกลไกรองรับการแสดงความมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนทั้งหมดในสังคมได้อย่างรัดกุม ประชาชนจึงจำเป็นต้องมอบอำนาจของตนให้บุคคลกลุ่มหนึ่งเข้าไปบริหารบ้านเมืองให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนที่มอบอำนาจ หรือเรียกว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยผ่านทางผู้แทน ซึ่งประชาชนสามารถกำหนดตัวผู้ปกครองและนโยบายของรัฐ ผ่านวิธีการเลือกตั้งซึ่งจะต้องเป็นไปอย่างเสรี และมีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองประเทศตามความต้องการของประชาชน ซึ่งกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนในการใช้อำนาจทางการเมืองแทนประชาชนนั้นคือ การเลือกตั้ง เป็นรูปแบบพื้นฐานที่เหมาะสมที่สุดภายใต้รูปแบบอันหลากหลายของการให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชนการเลือกตั้งคือการที่ “ผู้อยู่ใต้ปกครอง” (ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง) เลือก “ผู้ปกครอง” (ผู้แทนราษฎรหรือผู้นำรัฐบาล) เพื่อทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติหรือทางบริหารแทนตน ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2552) การเลือกตั้งจึงถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สะท้อนการแสดงออกซึ่งเจตจำนงและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการส่งบุคคลหรือคณะบุคคลเชิงกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์และแนวนโยบายในการใช้อำนาจอันสอดคล้องกับความต้องการของตน (โกเมศ ขวัญเมือง, 2555)

การเลือกตั้งจึงเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการเลือกตั้งอื่นไม่ว่าจะเป็นเลือกตั้งรัฐบาล หรือฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีส่วนร่วมการบริหารและปกครองประเทศของตนโดยการสละอำนาจบางส่วนของตนและมอบให้ตัวแทนที่ประชาชนได้เลือก

ขึ้นมา บุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางการเมืองไปบริหารประเทศแทน เนื่องจากเวทีทางการเมืองบริหารประเทศไม่สามารถให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมได้ด้วยตนเองจึงได้มีการคิดค้นวิธีเลือกตั้งขึ้นมาเป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ต้องการให้มีผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนโดยผู้ที่เสนอตัวเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวจะเสนอนโยบายของตนหรือพรรคการเมืองที่ตนสังกัด 2) การดำเนินการเพื่อให้หลักประชาธิปไตยที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนปรากฏเป็นรูปธรรมในสังคมได้ 3) เกิดเจตจำนงร่วมทางการเมืองขึ้นจากกลุ่มประชาชนผู้ถืออำนาจอธิปไตยที่มีความหลากหลายมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน 4) เพื่อแสดงถึงความชอบธรรมของผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ 5) มีผู้แทนของประชาชนทำหน้าที่ควบคุมการใช้อำนาจอธิปไตย และ 6) มีรัฐสภาที่เข้มแข็งและสามารถจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพในการบริหารราชการแผ่นดินได้โดยมีการรับฟังความคิดเห็นของฝ่ายเสียงข้างน้อยรวมทั้งมีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ด้วย ในอดีตก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พบปัญหาของระบบการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองไม่ได้รับความน่าเชื่อถือจากประชาชน เพราะระบบการคัดเลือกคนเข้าสู่อำนาจทางการเมืองเป็นระบบที่ใช้เงินเป็นใหญ่ทั้งในการเลือกตั้งและในพรรคการเมือง จนเรียกว่าเป็นธุรกิจการเมือง เป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ และพรรคการเมืองไม่อาจแสดงภาวะในการบริหารประเทศและแก้ปัญหาของประชาชนได้

จากสภาพปัญหาจึงนำมาสู่การปฏิรูปกระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่ในพรรคการเมือง วิธีการเลือกตั้ง จัดตั้งองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเลือกตั้ง (กกต.) ให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน และเปลี่ยนแปลงวิธีเลือกตั้งจากการใช้วิธีการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวไม่แบ่งเขต มาเป็นระบบการเลือกตั้งแบบผสมทั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวเขตละคน และการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อมาใช้ โดยนำตัวอย่างมาจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และญี่ปุ่น (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2551) โดยยึดปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 98 โดยถือว่าเขตเลือกตั้งประเทศไทยเป็นหนึ่งเขตเลือกตั้งสำหรับระบบบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง ได้ได้คะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่ออย่างน้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศให้ถือว่าไม่มีผู้ใดในบัญชีนั้นได้รับเลือกตั้งและมีให้นำคะแนนเสียงดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อหาสัดส่วนจำนวนสมาชิก จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีการปรับปรุงการเลือกตั้ง หลักการคือ ทำอย่างไรที่จะให้ทุกคะแนนของผู้ที่มาลงคะแนนเลือกตั้งถูกนำไปนับเพื่อให้ได้ที่นั่งของการจัดสรรปันส่วนอย่างเป็นธรรมในหลักการใหม่ของการ “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” คือ ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม

จะใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียวสำหรับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต (ชงชญา สุวรรณณีน, 2561) ส่งผลให้แต่ละพรรคไม่ได้เป็นพรรคที่ได้รับเสียงข้างมาก เพราะพรรคที่ได้รับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมากสมาชิกสภาผู้แทนแบบสัดส่วนน้อยลง พรรคที่ได้เสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งอาจไม่ได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล พรรคการเมืองขนาดใหญ่ต้องแยกสาขาของพรรคออกไปเพราะมีโอกาสที่จะไม่ได้สมาชิกสภาแบบบัญชีรายชื่อหรือได้น้อยมาก รัฐบาลที่ได้มาจากจัดตั้งรัฐบาลผสมที่ทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพและการนับคะแนนยุ่งยาก ซับซ้อน ประชาชนเข้าใจยากและไม่เป็นไปตามสัดส่วนที่แท้จริงตามคะแนนที่ประชาชนเลือกเข้ามา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจโดยทำการศึกษากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการแก้ไข ปรับปรุงวิธีการนับคะแนนดังกล่าวให้เป็นไปตามแนวทางของต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสากล และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหา แนวคิด เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
2. ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศเปรียบเทียบกับของประเทศไทย
3. ศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศกับของประเทศไทย
4. เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

- 1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษา มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการทาง

กฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ โดยศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความในวารสาร กฎหมายของต่างประเทศและประเทศไทย ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศ ในส่วนของต่างประเทศ ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรง โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ 3) ข้อเสนอแนะ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระยะที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และระยะที่ 3 เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการตรวจสอบสามเส้าเป็นการเปรียบจากมุมมองหลายด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถ้อยคำด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่า ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยวิธีการใช้คะแนนจากบัตรเลือกตั้งใบเดียวร่วมกับแบบแบ่งเขตมาคำนวณเพื่อแปลงเป็นที่นั่ง ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักการของประชาธิปไตย รวมถึงวิธีการคำนวณสลับซับซ้อน ทำให้ความเข้าใจยาก โดยวิธีการคิดคะแนนเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการเลือกตั้งระบบต่าง ๆ ร่วมกับการแบ่งเขตเลือกตั้ง เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมากในเรื่องวิธีการคิดคะแนนเนื่องจากวิธีคิดคะแนนมีส่วนเกี่ยวข้องกับความยุติธรรม เกี่ยวข้องกับกับผลแพ้ชนะของผู้แทนในแต่ละเขต และอาจส่งผลถึงการดำรงอยู่ของพรรคการเมือง ดังนั้น การกำหนดวิธีการนับคะแนน จึงเกี่ยวข้องกับระบบเลือกตั้งเป็นอย่างมาก มี 3 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก 2) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน 3) ระบบการเลือกตั้งแบบผสม ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการเลือกตั้งไม่ได้ถูกกำหนดไว้ชัดเจน ต่างฝ่ายต่างคิดคำนวณสูตรการเลือกตั้งตามความเข้าใจทำให้หลังจากการเลือกตั้งเกิดความสับสนในผลของการเลือกตั้งจากวิธีคิดที่แตกต่างกันจนต้องมีการยื่นศาลรัฐธรรมนูญตีความวิธีการคิดคำนวณของคณะกรรมการเลือกตั้งและถือเป็นที่สุด การปล่อยให้เกิดเหตุการณ์ที่สับสนสร้างความระแวงในหลักความเสมอภาคและเป็นธรรมในการเลือกตั้งให้พรรคการเมืองฝ่ายที่ต้องถูกลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงจากการคำนวณที่คลุมเครือ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “ไม่เห็นด้วยกับการวิธีการที่เป็นอยู่ปัจจุบันกับการใช้บัตรลงคะแนนใบเดียวในการคิดคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ เพราะเห็นว่าไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในการเลือกผู้แทนของตนเอง การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตประชาชนจะเลือกผู้แทนที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน สามารถทำหน้าที่ในเขตเลือกตั้งของผู้แทนได้ ส่วนในแบบสัดส่วนประชาชนจะพิจารณาจากความผูกพันกับพรรคการเมือง จากนโยบายพรรคที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ขณะเดียวกันการคำนวณเพื่อแปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนมาเป็นจำนวนที่นั่งในสภาก็ควรเป็นการคำนวณที่ประชาชนเข้าใจได้ง่ายตรงกับอัตราส่วนที่แท้จริง พรรคที่ได้คะแนนเสียงมากก็ควรได้จำนวนที่นั่งตามสัดส่วน พรรคที่ได้คะแนนเสียงน้อยก็ต้องยอมรับในคะแนนที่ได้รับ ในการนับคะแนนและการจัดการคะแนนเศษที่เหลือวิธีการตามรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 มีการนำมาใช้และเกิดปัญหาน้อยที่สุด” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, 2563)

2. การศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศเปรียบเทียบกับของประเทศไทย พบว่า

2.1 การเลือกตั้งของต่างประเทศ

2.1.1 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการปกครองในรูปแบบรัฐสภาคือ สภา Bundestag หรือสภาผู้แทนราษฎร และสภาสหพันธ์หรือวุฒิสภา ใช้การเลือกตั้ง “แบบผสมการแบ่งเขตกับสัดส่วน” คือ ระบบการเลือกตั้งแบบระบบสัดส่วนผสมของประเทศเยอรมนีเป็นรูปแบบที่ซับซ้อนมากที่สุดจำนวนสภาผู้แทนราษฎรแห่งสมาพันธ์ (The Bundestag) ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง จำนวน 598 คน ครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากเขตเลือกตั้ง เขตละ 1 คน ใช้หลักคะแนนเสียงข้างมากรอบเดียว (First - Past The Post : FPTP) การคำนวณแบบ Hare/Niemeyer มีวิธีการ คือ จำนวนที่นั่งทั้งหมดในสภาผู้แทนราษฎรจะถูกนำมาคูณกับคะแนนเสียงที่สองที่พรรคได้รับจากทั่วประเทศแล้วหารด้วยจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมดที่ผู้เลือกตั้งมาใช้สิทธิลงให้แก่พรรคที่ได้คะแนนรวมเกิน 5% จะได้รับที่นั่งตามผลลัพธ์ที่เป็นจำนวนเต็ม หากยังมีที่นั่งเหลืออยู่จำนวนที่นั่งที่เหลือจึงจะถูกแบ่งต่อไปตามลำดับ

2.1.2 ประเทศญี่ปุ่น มีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาเรียกว่าสภาไดเอท ประกอบด้วย 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ซึ่งการเลือกตั้งทั้งสองระดับนี้สิทธิในการเลือกตั้งของชาวญี่ปุ่นได้แก่ชาวญี่ปุ่นทุกคนที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ หรือมากกว่า 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งทั้งในสภาไดเอทและในระดับท้องถิ่น แต่สำหรับระดับท้องถิ่นนั้นจะต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองในเขตนั้นเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 3 เดือน จึงมีสิทธิในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดนายกเทศมนตรีสมาชิกสภาท้องถิ่น และสิทธิตามมาตรา 42 ของกฎหมายการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งโดยวิธีลงคะแนนลับมีการให้หลักประกันในการออกเสียงเลือกตั้งกล่าวคือ ผู้ออกเสียงเลือกตั้งไม่ต้องเปิดเผยการตัดสินใจว่าลงคะแนนให้กับใคร (มาตรา 15)

2.1.3 ประเทศนิวซีแลนด์ มีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เป็นระบบสภาเดียวคือ สภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งโดยประชาชน และอยู่ในวาระคราวละ 3 ปี การเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสม คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากเขตเลือกตั้งและจากระบบบัญชีรายชื่อ โดยผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียง 2 เสียงสำหรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อ และเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำหรับเขตเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อต้องผ่านเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง คือ ได้คะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ อย่างน้อย 5% หรือได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่ง ส่วนวิธีการคิดคะแนนนั้น เมื่อผลการเลือกตั้งออกมาแล้ว เริ่มต้นจากการตัดพรรคการเมืองที่ได้คะแนนบัญชีรายชื่อไม่ถึง 5% หรือไม่ได้รับ

เลือกตั้งในระบบเขตออกไป จากนั้นใช้วิธีการจัดสรรที่นั่งแบบ Sainte - League มาคำนวณว่า พรรคการเมืองที่ผ่านเกณฑ์นั้นควรมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าไร แล้วนำไปหักลบออกจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต จะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อซึ่งเป็นการชดเชยจำนวนที่นั่งที่พึงมีในรัฐสภาอย่างแท้จริง

2.1.4 ประเทศไทย ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียวจะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น เนื่องจากประชาชนสามารถใช้สิทธิได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และรู้สึกว่าคะแนนทุกคะแนนมีความหมาย (คะแนนของตนจะไม่เสียเปล่า) โดยผลการเลือกตั้งจะเป็นการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และจะมีผลต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้ที่นั่งจะขึ้นอยู่กับการจัดทำบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองว่าจะสามารถจูงใจให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองของตนได้มากน้อยเพียงใด เนื่องจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องพิจารณาคุณสมบัติหรือจุดเด่นของผู้สมัครไปพร้อมกันให้ตรงกับความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

2.2 กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบารเลือกตั้งของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กับ 2550 ได้กำหนดระบบการเลือกตั้งเป็นระบบผสมแบบคู่ขนาน ระหว่าง 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบของคะแนนนำ/เสียงข้างมากในแบบเสียงข้างมาก สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และ 2) องค์ประกอบของตัวแทนแบบในแบบตัวแทนสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ทั้งนี้มีความเห็นว่ามีข้อเสีย เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตคะแนนของผู้สมัครที่ไม่ได้รับเลือกตั้งไม่ได้ถูกนำมาคำนวณด้วย จึงทำให้เกิดการเบี่ยงเบนของคะแนนคือ จำนวนคะแนนของผู้ที่มาเลือกตั้งทั้งหมดกับจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคได้รับไม่สะท้อนความเป็นจริง จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้กำหนดให้ทุกพรรคการเมืองต้องส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อทุกพรรค ดังนั้นพรรคที่ส่งรายชื่อเท่านั้นจึงจะสามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้ วิธีการนับคะแนนแบบบัญชีรายชื่อได้กำหนดไว้ในมาตรา 128 หลังจากที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งแล้วการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อจะพึงได้รับ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “การคำนวณหา ส.ส.บัญชีรายชื่อตามระบบเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ 2560 ในการเลือกตั้ง 24 มี.ค. 62 ที่ผ่านมา สร้างความสับสนให้กับสังคมอย่างมาก เนื่องจากไม่มีความชัดเจนของสูตรการคำนวณ มีการตีความ

ตาม รัฐธรรมนูญและ พระราชบัญญัติเลือกตั้ง ได้หลายทาง ทำให้เกิดความกังขาในสังคม และ กกต. ก็ใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้อำนาจ ดังนั้น การจะใช้เกณฑ์แบบใดมาเป็นฐานคิดภายใต้ กรอบกฎหมาย จึงควรที่จะต้องออกกติกาที่ชัดเจนก่อน โดยการออกเป็นระเบียบ กกต. ก่อนที่จะ มีการเลือกตั้ง และประกาศให้ประชาชนและสังคมทราบ รวมทั้งควรหารือกับพรรคการเมือง ในฐานะที่จะต้องปฏิบัติตามกติกานั้น” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, 2563)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศกับของประเทศไทย พบว่า

3.1 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีระบบการเลือกตั้งแบบระบบ สัดส่วนผสม เป็นรูปแบบที่ไทยนำมาใช้เป็นแนวทางในปัจจุบัน โดยยึดหลักการถือคะแนน ประชาชนทั้งประเทศเป็นตัวชี้ขาดพรรคควรได้ที่นั่งในสภาตามสัดส่วนคะแนนที่ประชาชนทั้ง ประเทศเลือกตั้ง ความแตกต่างของระบบการเลือกตั้งของไทยและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ 1) ใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวเหมือนกัน แต่ของเยอรมนีมีสองส่วนใช้เลือกสมาชิกสองประเภท คิดคะแนนแต่ละประเภทแยกจากกัน ซึ่งไทยใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวแต่นำมาคำนวณการได้มา ของสมาชิกสภาทั้งสองประเภท 2) หลักเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำของพรรคการเมืองที่ได้คะแนน เสียรวมทั้งประเทศไม่ถึง 5% ไม่มีสิทธิได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 3) หลักเกณฑ์ที่ต่อจากข้อ 2) หากพรรคการเมืองได้รับเลือกผู้แทนเขตไม่ถึง 3 เขต หรือ 3 คน ก็ จะไม่ได้รับพิจารณาในการจัดสรรที่นั่งตามสัดส่วน หากใช้หลักเกณฑ์เดียวกันไทยจะมีพรรค การเมืองที่ถูกตัดออกไปถึง 19 พรรค เหลือเพียง 7 พรรค 4) ระบบสัดส่วน มิได้มีการคำนวณ ตามสัดส่วนที่แท้จริงตามสัดส่วนที่ประชาชนเลือกแต่ละพรรคในการคำนวณสมาชิกพึงมีความ ใกล้เคียงกับการคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาต่อประชาชนที่เลือกพรรคการเมืองทั้งประเทศ และ (5) การเลือกตั้งแบบสัดส่วนของเยอรมันใช้จำนวนสมาชิกสภาแบบบัญชีรายชื่อกำหนดสัดส่วน สมาชิกในสภา แต่ของไทยใช้สมาชิกสภาแบบแบ่งเขตมากำหนดจำนวนสมาชิกสภาแบบ สัดส่วน

3.2 ประเทศญี่ปุ่น มีระบบการเลือกตั้งแบบผสม คือ แบบแบ่งเขตใช้การนับ คะแนนแบบเสียงข้างมาก และการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ใช้วิธีการนับคะแนนเพื่อจัดสรรที่นั่ง แบบ D'Hondt ความแตกต่างของระบบการเลือกตั้งของไทยกับญี่ปุ่นคือ 1) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของญี่ปุ่นไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง แต่ไทยต้องเป็น สมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง 2) ผู้สมัครรับเลือกตั้งของญี่ปุ่นสามารถสมัครรับ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ทั้งสองระบบคือ แบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ 3) ญี่ปุ่นใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อแยกต่างหากกัน และในการนับ คะแนนก็แยกต่างหากจากกัน แต่บัตรเลือกตั้งของไทยใช้เพียงบัตรเดียวและนำมาคำนวณที่นั่ง ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภท 4) ในการเลือกของญี่ปุ่นให้เขียนชื่อผู้สมัครที่

ต้องการเลือกตั้งในบัตรแบบแบ่งเขต และเขียนชื่อพรรคการเมืองหรือตัวย่อพรรคการเมืองในบัตรแบบบัญชีรายชื่อ แต่ของไทยใช้วิธีการกาบาทลงในช่องทำเครื่องหมายตามหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ 5) ระบบการนับคะแนนผู้สมัครสมาชิกสภาแบบบัญชีรายชื่อเพื่อจัดสรรที่นั่งสมาชิกสภาตามอัตราส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3.3 ประเทศนิวซีแลนด์ มีระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน การคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อต้องผ่านเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง คือ ได้คะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Threshold) อย่างน้อย 5% หรือได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่ง ความแตกต่างของระบบการเลือกตั้งของนิวซีแลนด์กับไทยคือ 1) บัตรเลือกตั้งของนิวซีแลนด์ใช้เพียงบัตรเดียวมีสองส่วนประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกผู้แทนได้สองครั้งคือ แบบแบ่งเขต และแบบบัญชีรายชื่อได้ในบัตรเดียว และการนับคะแนนแตกต่างกัน แต่ไทยใช้บัตรเดียว แต่สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้เพียงครั้งเดียวการนับคะแนนนำไปใช้คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสองแบบ 2) รัฐธรรมนูญของนิวซีแลนด์กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 120 คนโดยไม่แยกประเภท แต่ของไทยกำหนดให้สมาชิกสภาแบบแบ่งเขตจำนวน 350 คน แบบบัญชีรายชื่อจำนวน 150 คน 3) นิวซีแลนด์กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำในการกำหนดให้มีสมาชิกแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อนำผลคะแนนไปคำนวณ แต่ไทยไม่มีกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว 4) การแปลงคะแนนเสียงเป็นที่นั่งใช้วิธีคำนวณแบบ Sainte-Lague ไทยมีวิธีคำนวณแบบเดียวกันแต่ในการนับคะแนนที่แท้จริงกลับใช้วิธีทางคณิตศาสตร์แบบง่าย แต่เข้าใจยากและไม่ลงตัว และ 5) ยอมให้มีสมาชิกสภาเกินสมาชิกพึงมี แต่ไทยกำหนดให้มีสมาชิกตามข้อ 1

3.4 ประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับระบบการเลือกตั้งของต่างประเทศ และรัฐธรรมนูญของประเทศไทยในอดีต จึงควรมีการนำจุดเด่นของแต่ละระบบมาเปรียบเทียบคือ (1) กรณีการใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว นำมาคำนวณคะแนนสมาชิกสภาทั้งแบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ ซึ่งมีหลักการพิจารณาเลือกสมาชิกทั้งสองแบบของประชาชนมีวิธีคิดที่ต่างกัน ยังไม่สามารถแยกแยะและสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนได้ว่าประชาชนต้องการเลือกพรรคหรือเลือกตัวบุคคลควรมีการเปลี่ยนกลับไปใช้บัตรเลือกตั้งสองใบแยกจากกันเช่นเดียวกับระบบการเลือกตั้งที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือระบบเดียวกับญี่ปุ่น แต่การทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งก็ให้ทำเช่นเดียวกับบัตรเลือกตั้งที่เคยใช้อยู่ในอดีตคือ ทำเครื่องหมายกาบาทหน้าช่องรายชื่อหรือเบอร์ผู้ที่ต้องการเลือก หรืออาจใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว แต่ควรแบ่งช่องการเลือกตั้งแต่ละแบบให้เห็นชัดเจนเช่นเดียวกับของนิวซีแลนด์และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ (2) กรณีที่มีพรรคการเมืองจำนวนมากจนเกินไปการตั้งรัฐบาลเกิดความล่าช้า และเมื่อเป็นรัฐบาลที่มาจากหลายพรรคการเมืองก็ทำให้รัฐบาลที่ได้ไม่มีเสถียรภาพ ต่างประเทศนิยมกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำของการมีสมาชิกสภาแบบบัญชีรายชื่อไว้ โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ได้เคยมีการกำหนดไว้แล้ว ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “เห็นด้วยกับการใช้บัตรเลือกตั้งสองใบ และต้องกำหนดหลักเกณฑ์การคิดระบบบัญชีรายชื่อให้ชัดว่าควรคิดอย่างไร ต้องมีความชัดเจนไม่เช่นนั้นก็จะปัญหาเกี่ยวกับวิธีคิดของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ในปัจจุบันที่ทำให้ผู้มีอำนาจรัฐเข้ามาแทรกแซงได้ และเบี่ยงเบนได้ว่าจะคิดแบบไหน กำหนดชัดวิธีการคิดมา ก็จบบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้ หรือจะออกในกฎหมายลูกก็ได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 2563)

4. การเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทย พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดวิธีการนับคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมีความยุ่งยาก ซับซ้อนมากจนเกินไป เกิดปัญหาในการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรนำการคำนวณที่นั่งตามระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อในปัจจุบัน โดยการนำระบบสัดส่วนผสมของต่างประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และระบบสัดส่วนผสมของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 มาปรับปรุงให้เข้ากับบริบทการเลือกตั้งในประเทศไทย จึงเห็นควรนำวิธีการนี้กลับมาปรับปรุงใช้ โดยยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 91 ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลว่า “ในการวางระบบเลือกตั้ง กฎเกณฑ์การเลือกตั้งอย่าออกยากเพราะพรรคก็คือประชาชน ระบบกฎหมายเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คนใช้คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เขาลงคะแนนต้องให้เขารู้ทันที ผลออกมาให้เขารู้ว่าใครได้ ไม่ใช่ให้เขาสงสัยว่า กกตจะคำนวณอะไร สูตรคำนวณมันซับซ้อนคำนวณได้สับสน สับสนคำนวณได้สับสน กฎเกณฑ์ต้องชัดเจนก่อนแข่งขันต้องเห็นกฎหมายเดียวกันก่อนค่อยลงไปแข่ง ไม่ใช่ว่าแข่งขันเสร็จค่อยมาดูกฎว่าคืออะไร แล้วทุกคนก็ตีความให้ตัวเองชนะ คนชนะก็กินรวบคนแพ้ลงนอนเหมือนเดิม เพราะว่าสูตรมันสำคัญ กฎเกณฑ์ก่อนแข่งขันก็ให้ออกร่วมกันให้เป็นที่ยอมรับใครแพ้ก็ต้องแพ้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, 2563)

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ จากระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยปีพุทธศักราช 2560 ต่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นระบบที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อน ประชาชนไม่เข้าใจวิธีการคำนวณการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อ ระบบการลงคะแนนขัดกับเจตนารมณ์ของประชาชนในการเลือกผู้แทนของตนเอง สัดส่วนของการได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเสียงของประชาชนที่เลือกพรรคการเมืองที่ตนต้องการ แต่กลับนำคะแนนไปให้พรรคที่ประชาชนไม่ได้เลือก ซึ่งไม่เป็นเป็นไป

ตามกลไกของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนันท์ ศรสำแดง ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามาตรฐานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ผลการวิจัยพบว่า การที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 กำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกันหรือการทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคมโดยในการแบ่งกลุ่มต้องให้ประชาชนมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคน สามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะใช้วิธีเลือกแบบเดียวเท่านั้นคือ ให้เลือกแบบไขว้กลุ่ม หรือให้ผู้สมัครกลุ่มต่าง ๆ เป็นผู้เลือกผู้สมัครกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มของตน โดยจะใช้วิธีการเลือก 3 ระดับ คือ อำเภอ จังหวัด ประเทศ วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวนี้นี้โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการคัดเลือกกันเองระหว่างผู้สมัครเข้ารับเลือกแบบไขว้กลุ่มอาชีพ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะระบอบประชาธิปไตยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายเพื่อได้การยอมรับสมาชิกวุฒิสภาและการสนับสนุนจากประชาชน (พัทธนันท์ ศรสำแดง, 2560)

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศเปรียบเทียบกับของประเทศไทย ประเทศไทยได้นำระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสม ที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้อยู่มาปรับปรุงใช้เป็นระบบการเลือกตั้งของประเทศไทย เป็นการผสมระหว่างระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก กับระบบสัดส่วน ตั้งแต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา โดยเชื่อว่าเป็นระบบที่แก้ปัญหาที่เกิดจากการเลือกตั้งในระบบเสียงข้างมากในอดีต โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็นตัวกำหนดสัดส่วนที่นั่งในสภา เพิ่มและลดสมาชิกสภาแบบแบ่งเขตไปตามสัดส่วนโดยคำนึงถึงคะแนนเสียงและที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงวิธีการเลือกตั้งหลายครั้งจากระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมเนื่องจากเกิดปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน โดยที่ไม่สามารถเข้าไปแก้ไขทางการเมืองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปูนเทพ ศิริบุบผะ ได้ศึกษาเรื่อง กฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 38 วรคที่หนึ่ง ประโยคที่หนึ่ง กฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์ (Bundestag) มาจากการเลือกตั้งโดยทั่วไป โดยตรง โดยเสรี โดยเสมอภาค และโดยลับ” นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ยังได้พัฒนาหลักการเลือกตั้ง “โดยโปร่งใส” ขึ้นมาด้วยอีกประการหนึ่ง อันเป็นการรับรองหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งในระดับรัฐธรรมนูญเอาไว้ สำหรับระบบเลือกตั้งเยอรมันหรือ “ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่รวมถึงการกำหนดตัวบุคคล” นั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิลงคะแนนได้ในสองลักษณะคือ คะแนนเสียงที่

หนึ่งเลือกตัวบุคคลผู้สมัครในเขตเลือกตั้ง และคะแนนเสียงที่สองเลือกพรรคการเมือง โดยการคำนวณจำนวนที่นั่งซึ่งพรรคการเมืองจะได้รับนั้นพิจารณาบนฐานของระบบสัดส่วนตามจำนวนคะแนนเสียงที่สอง ประกอบไปกับการประกันความเป็นผู้แทนให้กับผู้ชนะตามผลของคะแนนเสียงที่หนึ่ง (ปูนเทพ ศิริบุณยาศ, 2561)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศกับของประเทศไทย ประเทศไทยได้นำรูปแบบการการเลือกตั้งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาเป็นแนวทางตั้งแต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีการกำหนดหลักเกณฑ์ 5% เพื่อป้องกันมิให้มีจำนวนพรรคการเมืองมากเกินไป ซึ่งระบบการเลือกตั้งในแต่ละประเทศจะรูปแบบที่แตกต่างกันจะขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการของประชาชนผลการเลือกตั้งนั้นก็มีความแตกต่างกัน ในการวางระบบการเลือกตั้งให้ผู้วางระบบการเลือกตั้งจึงต้องกำหนดเจตจำนงการเลือกตั้งที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสิทธิ์ นิลกำแหง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของประเทศไอร์แลนด์และการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลการวิจัยพบว่า ระบบการเลือกตั้งของประเทศไอร์แลนด์มีลักษณะเฉพาะ และมีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าระบบการเลือกตั้งของประเทศไทย แม้ว่าทั้งสองระบบการเลือกตั้งมีแนวความคิดพื้นฐานที่ใกล้เคียงกันกล่าวคือ ความคิดที่ไม่ต้องการให้เกิดความเสียหายของคะแนนเสียงโดยเฉพาะวิธีการถ่ายโอนคะแนนเสียงในระบบนี้เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองขนาดเล็กได้รับเลือกตั้งได้ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้สมัครใหม่และหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยผู้สมัครไม่จำเป็นต้องอยู่กับพรรคการเมืองขนาดใหญ่ อันเป็นการป้องกันการมีอำนาจเบ็ดเสร็จและถูกควบคุมโดยพรรคการเมืองได้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ประเทศไอร์แลนด์ยังไม่มีคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือองค์กรที่ทำหน้าที่ ควบคุม กำกับ และตรวจสอบการเลือกตั้งโดยเฉพาะดังเช่นในประเทศไทย ข้อสำคัญที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย คือ ในประเทศไอร์แลนด์ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับสหราชอาณาจักร (อังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์) ในประเทศเหล่านี้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะด้านทำการควบคุมดูแล เช่น Ombudsmen ของสหราชอาณาจักร ที่ทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนการกระทำที่มีข้อบกพร่องต่อหน้าที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถร้องเรียนได้โดยตรง ที่สำคัญคือ ความโปร่งใสของการดำเนินการจัดการเลือกตั้งเพื่อให้บรรลุ “ความสุจริตขั้นสูงและสมบูรณ์แบบของการเลือกตั้ง” ที่เป็นจริงในทางปฏิบัติ (ธนสิทธิ์ นิลกำแหง และคณะ, 2562)

จากการเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดวิธีการนับคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมีความยุ่งยาก ซับซ้อนมากจนเกินไป เกิดปัญหาในการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อให้เกิดความสับสนในวิธีการ และไม่เป็นไปตามสัดส่วนที่ประชาชนได้เลือกตั้งเข้ามา ซึ่งเปรียบเทียบกับประเทศที่มีรูปแบบการเลือกตั้งแบบผสมคือมีทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อ ไม่มีความยุ่งยากแต่ประการใด ประชาชนและผู้สมัครมีความเข้าใจได้ง่าย จึงเห็นควรปรับปรุงวิธีการนับคะแนนดังกล่าวให้เป็นไปตามแนวทางของต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักชนก อยู่เกษม ได้ศึกษาเรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: การศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า มีความบกพร่องอยู่ในเรื่องของการบัญชีวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่มีลักษณะเป็นการแก้ไขที่ยาก ซึ่งขัดแย้งกับหลักของระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวการณ์ของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในขณะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น เห็นสมควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงการบัญชีวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ควรกำหนดไว้ในกฎหมายการเลือกตั้งโดยเฉพาะ และยกเลิกการบังคับว่าต้องมีสังกัดพรรคการเมือง เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ปฏิบัติหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนตามครรลองประชาธิปไตย (รักชนก อยู่เกษม, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้มาโดยวิธีการใช้คะแนนจากบัตรเลือกตั้งใบเดียวร่วมกับแบบแบ่งเขตมาคำนวณเพื่อแปลงเป็นที่นั่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จะส่งผลให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในการเลือกผู้แทนของตนเอง และในการคำนวณเพื่อแปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนมาเป็นจำนวนที่นั่งในสภาควรเป็นการคำนวณที่ประชาชนเข้าใจได้ง่ายตรงกับอัตราส่วนที่แท้จริง **ด้านมาตรการทางกฎหมาย** เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศ เปรียบเทียบกับของประเทศไทย มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และ (4) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 **ด้านการ**

วิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศกับของประเทศไทย ประเทศไทยได้นำระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสม ที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้อยู่มาปรับปรุงใช้เป็นระบบการเลือกตั้งของประเทศไทย เป็นการผสมระหว่างระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากกับระบบสัดส่วน โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็นตัวกำหนดสัดส่วนที่นั่งในสภา เพิ่มและลดสมาชิกสภาแบบแบ่งเขตไปตามสัดส่วนโดยคำนึงถึงคะแนนเสียงและที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร และด้านการเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทย การแก้ไขปัญหาลงผลของการเลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมามีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นการปัญหาที่เกิดจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้นำหลักทฤษฎีของการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยมาเป็นหลักอ้างอิงในการเขียนกฎหมาย ทำให้เกิดความวุ่นวาย สับสน ในระบบวิธีการเลือกตั้ง การนับคะแนน การคำนวณที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของต่างประเทศ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการเลือกตั้ง รวมถึงกระบวนการยุติธรรมในระบบการเลือกตั้ง

เอกสารอ้างอิง

- โกเมศ ขวัญเมือง. (2555). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองเปรียบเทียบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ภูทับเบิก.
- ชงคชาญ สุวรรณณิ. (2561). การเลือกตั้งครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2552). กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ธนสิทธิ์ นิลกำแหง และคณะ. (2562). กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของประเทศไอร์แลนด์และการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. ใน การฝึกอบรมหลักสูตร “กฎหมายเกี่ยวกับคดีเลือกตั้ง” ณ University of Strathclyde เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 14 กรกฎาคม 2562 ถึงวันที่ 28 กรกฎาคม 2562.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

- ปูนเทพ ศิริบุพผ. (2561). กฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. วารสารนิติศาสตร์, 47(2), 301-329.
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2. (9 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ. (ชาญวิทย์ เฟื่องฟูกิจการ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3. (9 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ. (ชาญวิทย์ เฟื่องฟูกิจการ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4. (9 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ. (ชาญวิทย์ เฟื่องฟูกิจการ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5. (9 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ. (ชาญวิทย์ เฟื่องฟูกิจการ, ผู้สัมภาษณ์)
- พัทธนันท์ ศรสำแดง. (2560). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- รักชนก อยู่เกษม. (2562). กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: การศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2551). ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. KPI YEARBOOK. พิธีรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา อย่างยั่งยืน*

A TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP MODEL IN SUSTAINABLE PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATION

รัชณี บุญกล้า

Ruchanee Boonklum

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

Weerawat Utairat

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Eastern Asia University, Thailand

E-mail: ruchanee@eau.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน โดยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดองค์ประกอบ โดยแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 798 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน 2) การพัฒนาและประเมินรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ประเมินความถูกต้อง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ การถดถอย พหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการจูงใจ ด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ 2) การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดผลประเมินผลตามลำดับ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญาและการสร้างทีมที่เข้มแข็งร่วมกันทำนวยการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

* Received 3 August 2020; Revised 4 October 2020; Accepted 26 October 2020

4) ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย ด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา 5) รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนเป็นชุดของหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผลและเกณฑ์ภูมิคุ้มกันที่ดี

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, ความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน

Abstract

The objectives of this research were to determine and assess the pattern of using the state transformation leaders in a sustainable primary school administration. The target group used in this research totaled 798 primary schools under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok and perimeter. The research instruments comprised questionnaires, interview forms and assessments of component validity, focus group and the assessment pattern. The statistics for data analysis comprised mean, standard deviation, multiple regression analysis and content analysis. 1) The results of the research showed that first, the transformational leadership of the primary school principals was at a high level overall and the data were less fragmented. When considered in each aspect, the transformational leadership was found at a high level in all aspects, including motivation, strong team building, creating an idealistic vision and cognitive stimulation in rank. 2) The administration of primary schools for sustainability in student development was at a high level overall and the data were less fragmented. When considering each aspect, the school administration was sustainable in the development of learners at a high level in all aspects including teaching management, development of internal quality assurance systems, curriculum development and evaluation in rank. 3) The administration of primary schools created an idealistic vision, cognitive stimulation and strong team building of a leader who uses power to influence the administration of primary schools for sustainability in student development. 4) The two components of transformational leadership in elementary school administration to ensure sustainability in student development consisted of

strong team building and ideological vision and intellectual stimulation. 5) The pattern of using transformational leadership in sustainable primary school administration was a set of principles, i.e., tolerable, reasoning and good immunity. The process of using transformational leadership in primary school administration aimed to enable the learners to acquire desirable characteristics according to the sustainable goals of the school. This was according to the goal of implementing transformational leadership step by step.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators 'Management, Sustainable Learners

บทนำ

แม้ว่าประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญด้านการพัฒนาการศึกษา มาโดยตลอด ทั้งด้านการปฏิรูปโครงสร้างให้มีเอกภาพมากขึ้น มีระบบประกันคุณภาพ การศึกษาที่ชัดเจน มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ความสามารถในการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และทักษะการวิเคราะห์ แต่จากผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมากลับพบปัญหา ด้านคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำ จากผลการสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O - Net) วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผล การประเมินระดับนานาชาติในประเทศสมาชิกขององค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนา เศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่าน และโครงการสำรวจความรู้และทักษะการเรียนรู้ ของเด็กอายุ 15 ปี (Programme for International Student Assessment: PISA) ในปี ค.ศ. 2015 พบว่าประเทศไทย ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 อยู่ลำดับที่ 50 จาก 53 ประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังประสบกับภาวะวิกฤตทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ของการศึกษาที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจกับสังคม โลกได้ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยจะต้องเริ่มมาจากการแก้ไข ปัญหาในระดับฐานราก คือ การบริหารจัดการศึกษาโดยผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการแก้ไขปัญหาคุณภาพผู้เรียน และพัฒนาให้ผู้เรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศ เช่น นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) แต่เนื่องจากระบบ การบริหารจัดการการศึกษาที่มีทรัพยากรจำกัด มีปัจจัยหลายอย่างที่ไม่สามารถควบคุมและ เปลี่ยนแปลงได้ แต่ปัจจัยหนึ่งที่สามารถควบคุมและเปลี่ยนแปลงได้คือ การเร่งพัฒนาภาวะ

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนในที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถสร้างให้เกิดกระบวนการของผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่ยั่งยืน มีการปรับปรุงทั้งระบบให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและคงไว้ซึ่งประโยชน์ผู้เรียนได้ตามมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน
3. เพื่อกำหนดองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน
4. เพื่อกำหนดและประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน
5. เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อกำหนดรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาให้สามารถเกิดประสิทธิผลการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เป็นการบูรณาการหลักของความพอประมาณ ซึ่งจะยึดหลักความสมดุลของทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร หลักของความมีเหตุผล ซึ่งจะยึดหลักความรู้ สาเหตุ - ทำไม รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ และหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งจะยึดหลักการความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ การรู้เท่าทันและการเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดหมวดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของสถานศึกษา (สุภัทรา เอื้อวงศ์, 2552); (จันทรานี สงวนนาม, 2553) ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดวิสัยทัศน์โดยบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผล และหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการกำหนดเป้าหมายในแต่ละระยะ การจัดโครงสร้างหลักสูตรและสาระการเรียนรู้

การบริหารการใช้หลักสูตร การนิเทศการใช้หลักสูตร การติดตามและประเมินผล การสรุปผล การดำเนินการใช้หลักสูตร การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร และการนำเสนอเพื่อวิพากษ์หลักสูตร ให้สามารถเกิดประสิทธิผลการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

2. การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผล และหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการกำหนดวัตถุประสงค์ การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ มาใช้ การนิเทศการสอน การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา การจัดหาทรัพยากรและการระดมทุน การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล/รายกรณี การประสานหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การศึกษาประสิทธิผลผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้สามารถเกิดประสิทธิผลการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการสำรวจความต้องการ การจัดโครงการ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน กำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินคุณภาพโดยบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผล และหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินการพัฒนางานตามแผน การประสานความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนและรายงานคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบการปรับปรุงระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้สามารถเกิดประสิทธิผลการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

4. การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมายโดยบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผล และหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติ การจัดทำแผนงานการวัดผลประเมินผล การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน การสรุปการวัดผลประเมินผล การกำหนดการสอน ช่อมเสริมการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ การวิเคราะห์ผลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ระบบการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ให้สามารถเกิดประสิทธิผลการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

ขณะที่แบบภาวะผู้นำที่เน้นบุคคลเป็นหลัก คือ ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ (Servant Leadership) และภาวะผู้นำแบบผู้ช่วยแนะนำ (Stewardship Leadership) ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ถูกกำหนดขึ้น โดยมีองค์ประกอบที่เรียกว่า “4I’s” ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation) และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized) (กรมวิชาการ, 2550); (สุภัทรา เอื้อวงศ์, 2552); (Bennis, W. & Nanus, B., 1985) ดังนี้

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) เป็นการที่ผู้นำได้สร้างความไว้วางใจและการเคารพนับถือให้เกิดขึ้นกับตัวของผู้ตามที่มีต่อผู้นำเพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานของพวกเขา ผู้นำจะแสดงความมั่นใจว่าจะมีการรับผิดชอบในความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการกำหนดเป้าหมายขององค์กรและทำให้บรรลุความสำเร็จร่วมกันกับผู้ตาม คำนี้ถึงความต้องการของบุคคลอื่นมากกว่าความต้องการของตนเองและใช้พลังอำนาจในการขับเคลื่อนบุคคลหรือกลุ่ม ที่ส่งผลต่อการบรรลุความสำเร็จตามพันธกิจ มีวิสัยทัศน์ และใช้หลักเหตุผล

2. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) เป็นการเปลี่ยนการคาดหวังของสมาชิกกลุ่มให้มีความเชื่อว่าปัญหาขององค์กรสามารถแก้ไขได้โดยเน้นบทบาทในการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาวิสัยทัศน์ที่มีความดึงดูดใจเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเป้าหมายขององค์กร และกระบวนการในการปฏิบัติงาน การสร้างแรงบันดาลใจเป็นพฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความหมายและความท้าทายสำหรับผู้ตาม

3. การกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation) เป็นการใช้ความคิดและสติปัญญาในการทำงาน รวมถึงการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะกระตุ้นการใช้นวัตกรรมและสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาแทนการใช้วิธีการแบบเดิม ส่งเสริมให้ผู้ตามใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ในการทำงานที่ท้าทาย

4. การคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) เป็นการให้ความสนใจกับความต้องการส่วนบุคคลเพื่อสัมฤทธิ์ผล และความก้าวหน้า ความมุ่งหมายของการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ การค้นหาความต้องการ และจุดแข็งของคนอื่น ๆ ผู้นำจะตระหนักถึงการใช้ความรู้และการปฏิบัติตนในฐานะที่ปรึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 798 โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านบริหารการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหารสถานศึกษาจำนวน 24 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.9125 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.8990 โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียน

ประถมศึกษา และ ตอนที่ 2 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

3. แบบประเมินความตรงขององค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

4. แบบสอบถามปลายเปิดโดยตอบตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

5. แบบประเมินและพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดส่งแบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนพร้อมซองเปล่าติดแสตมป์เพื่อส่งกลับมายังผู้วิจัย ไปยังโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. สัมภาษณ์เชิงลึกภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน ตามวันและเวลาที่นัดหมาย

3. จัดส่งแบบประเมินความตรงขององค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนพร้อมซองเปล่าติดแสตมป์เพื่อส่งกลับมายังผู้วิจัย

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนในการตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะและพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

5. จัดส่งแบบประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนพร้อมซองเปล่าติดแสตมป์เพื่อส่งกลับมายังผู้วิจัย ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 80 คน

6. ทำการปรับปรุงและแก้ไขเป็นรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. พยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้สมการถดถอย (Regression Analysis)

3. ประเมินความตรงขององค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน และประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในระดับมากทุกด้าน คือด้านการจูงใจด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์และด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ

2. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา พบว่า มีการบริหารโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมากทุกด้าน คือด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดผลประเมินผล ตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา และการสร้างทีมที่เข้มแข็ง สามารถร่วมกันทำนวยการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน

4. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา

5. รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน เป็นชุดของหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี กระบวนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจูงใจด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็งด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์และด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับซึ่งสำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาพแวดล้อมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bennis, W. & Nanus, B., Bardford, D. I. & Cohen, A. R. And Fairholm, G. W. ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันในการมุ่งพัฒนาผู้ตามให้เกิดความร่วมมือไปสู่เป้าหมายและคุณค่าที่สำคัญร่วมกัน โดยพยายามปฏิบัติงานให้มากขึ้นกว่าที่เคยคาดการณ์ไว้แต่ต้น ผลประโยชน์ที่ผู้ตามได้รับสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการกระตุ้นให้เกิดความพยายามที่แท้จริงขององค์กร คือความพยายามของผู้ตามที่จะทำงานให้มากกว่าคนธรรมดาที่สามารถทำกิจกรรมบางอย่างได้แต่จะสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Bennis, W. & Nanus, B., 1985); (Bardford, D. I. & Cohen, A. R., 1984); (Fairholm, G. W., 1991) สอดคล้องตามผลการวิจัยของ Marshall, S. & Molly, G. ที่ได้ทำการสังเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวแบบของปัจจัยที่สำคัญสำหรับภาวะผู้นำ (Leadership That Matters) ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 2 ประการใหญ่ และ 8 ประการย่อย ได้แก่ 1) องค์ประกอบหลักประการที่ 1 ด้านพฤติกรรมมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านการสื่อสารด้านความไว้วางใจด้านความเอาใจใส่ดูแล ด้านการสร้างโอกาสหรือความเสี่ยง 2) องค์ประกอบหลักประการที่ 2 ด้านลักษณะพิเศษมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตนเองด้านการกำหนดตำแหน่งการมอบอำนาจด้านวิสัยทัศน์หรือขีดความสามารถด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านบริบทองค์กรหรือวัฒนธรรม เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ความยั่งยืนในการพัฒนาองค์กร ล้วนมีส่วนสำคัญมาจากการพัฒนาบุคลากรในองค์กรนั่นเอง (Marshall, S. & Molly, G., 2003)

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการบริหารโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดผลประเมินผล ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยมีความน่าสนใจในประเด็นที่ว่า การสร้างให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนนั้น การจัดการเรียนการสอน ได้ตรงตามมาตรฐานของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่สอดคล้องตามหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้รับการพัฒนาหรือได้รับการออกแบบมาอย่างดี

ประกอบกับการออกแบบการวัดผลประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึงการนำผลการประเมินผู้เรียนกลับมาออกแบบการดำเนินการให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของการจัดการเรียนการสอนได้ จึงเป็นหัวใจหลักของการขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนได้ในที่สุด ประกอบกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการจูงใจบุคลากรทางการศึกษา จะมีส่วนในการช่วยขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนได้ในอีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของทองคำ พิมพา ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน ในประเด็นที่ว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นทางปัญญา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารวิชาการในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารวิชาการในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ทองคำ พิมพา, 2556)

3. จากผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์การกระตุ้นทางปัญญาและการสร้างทีมที่เข้มแข็งสามารถร่วมกันทำนุบำรุงการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนแสดงให้เห็นว่าผู้อำนวยการโรงเรียนใช้วิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ในการบริหารงานมากที่สุด ผู้นำแบบปฏิรูปสร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นจริงได้สอดคล้องกับ Tichy, N. M. & Devanna, M. A. ที่เห็นว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์เป็นบุคคลที่เน้นผลการปฏิบัติด้วยการอธิบายความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง การสร้างวิสัยทัศน์ใหม่และถ่ายทอดความผูกพันวิสัยทัศน์ให้กับผู้ตามโดยการกระตุ้นทางปัญญา ผู้นำอธิบายความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงเพื่อปฏิรูปองค์การอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ผู้นำที่มุ่งให้องค์กรเกิดความยั่งยืนต้องมีการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถสร้างกลุ่มคนที่มีศักยภาพการสร้างเครือข่าย (Tichy, N. M. & Devanna, M. A., 1990) สอดคล้องกับ Senge, P. M., ที่ว่าคณะหรือทีม หมายถึง การดึงกลุ่มคนไปด้วยกันเพื่อให้มีการเรียนรู้ของทีมเพราะการมองผู้ตามในลักษณะที่เป็นกลุ่มคนหรือทีมส่งผลให้เกิดการขยายตัวทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง (Senge, P. M., 1990)

4. จากผลการวิจัยที่พบว่าสามารถสังเคราะห์ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน และผลการสัมภาษณ์เชิงลึกให้เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน ในประเด็นของการกำหนดวิสัยทัศน์ตามหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนที่จะทำให้วิสัยทัศน์สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยในประเด็นนี้มีความน่าสนใจตรงที่ อาจมิใช่การใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อจูงใจบุคลากรทางการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการนำผลการวัดและประเมินผู้เรียนกลับมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรมีการดำเนินการที่เป็นคู่ขนาน คือ การให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจในการสร้างให้เกิดความยั่งยืนตามปณิธานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ร่วมด้วย

5. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ และทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืนเป็นชุดของหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี กระบวนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งมีความน่าสนใจที่กระบวนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน โดยเริ่มที่การใช้วงจร PDCA เพื่อขับเคลื่อนการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ได้แก่ 1) การวางแผนทีมงาน 2) การจัดโครงสร้างทีมงานการคัดเลือกบุคลากรร่วมทีม 3) การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมไปในทิศทางที่ต้องการ 4) การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการสื่อสารสองทางในการแลกเปลี่ยนทางความคิด 5) การพัฒนาเรื่องของการรับผิดชอบต่อผู้ตามภายใต้การช่วยแนะนำของผู้นำ 6) การควบคุมและติดตามผลสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ Roger, J. G. ที่ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง แรงบันดาลใจให้ผู้ติดตามที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น ซึ่งพบว่า การเพิ่มขีดความสามารถในงาน ความพึงพอใจ ความมุ่งมั่น ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น ประสิทธิภาพ และแรงจูงใจ เกิดจากผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Roger, J. G., 2014) ผลการวิจัยของ Fairholm, G. W. ที่ได้วิจัยความเป็นผู้นำเชิงคุณค่าของผู้นำ คือการพัฒนาและให้รายละเอียดของวิสัยทัศน์ต่อองค์กรและปฏิสัมพันธ์คุณค่าของบุคคลกลุ่มหนึ่งผู้นำจะเผื่อทิพไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้มีส่วนเป็นเจ้าของอื่น ๆ ให้ยอมรับคุณค่าต่าง ๆ และก้าวไปสู่การได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ ชื่อเสียงของความเป็นผู้นำเชิงคุณค่าพุ่งสูงขึ้น โดยผ่านทางแนวความคิดเรื่องความเป็นผู้นำที่มาจากการใช้คุณค่าและอุดมการณ์เป็นแรงขับและยอมรับการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา (Fairholm, G. W., 1991)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของผู้อำนวยการโรงเรียน ให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านแรงจูงใจและด้านสร้างทีมที่เข้มแข็ง ในขณะเดียวกันการบริหารโรงเรียนพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการ อย่างไรก็ตามผลของการทำนวยและจากการสังเคราะห์จากงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย ด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง และด้านการมีวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง เพราะการสร้างทีมงานเป็นการเน้นการให้ความสำคัญของผู้อื่นมากกว่าตนเอง โดยที่ต้องร่วมกันหาจุดแข็งและศักยภาพ เพื่อให้ได้งานตามเป้าหมายขององค์กร ขณะเดียวกันในสถาบันเองก็ต้องการเห็นภาพของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ เพราะการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่เป็นการจูงใจและความผูกพันใหม่ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้สมาชิกในองค์กรเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปผู้นำที่แสดงออกของพฤติกรรมเชิงอุดมการณ์ในการมองเห็นภายในอนาคต การนำเสนอสิ่งที่แตกต่างจากปัจจุบันจะทำให้บุคลากรทุกคนเห็นคุณค่าและยอมรับวิสัยทัศน์ที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ **ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** 1) ให้จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผลและหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร 2) ควรมีการวางแผนให้เกิดการพัฒนาบุคลากรผู้สอน โดยบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผลและหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี รวมถึงการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน 3) ในการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรเข้าใจถึงการเข้าถึงวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ โดยการกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่สามารถสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาลงลึกด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของทั้งครูและผู้เรียน เพื่อยกระดับการสร้างผู้เรียนต้นแบบมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในทีมจัดการเรียนการสอนในลักษณะของเพื่อนช่วยเพื่อน ส่งผลให้เกิดการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ได้อย่างยั่งยืน 2) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีศึกษารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน ในโรงเรียนที่สังกัดหน่วยงานอื่นเพื่อเปรียบเทียบหรือหาข้อค้นพบใหม่

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2550). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

- จันทร์ นาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- ทองคำ พิมพ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). รายงานประจำปี 2558. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พรินทกราฟฟิค จำกัด.
- สุภัทรา เอื้องวงศ์. (2552). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องหลักการและทฤษฎีการบริหาร. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- Bardford, D. I. & Cohen, A. R. (1984). *Managing for excellence*. New York: John Wiley & Sons.
- Bennis, W. & Nanus, B. (1985). *Leaders: The strategies for taking change*. New York: Harper and Row.
- Fairholm, G. W. (1991). *Values leadership: toward a new philosophy of leadership*. New York: Pracger.
- Marshall, S. & Molly, G. (2003). *Leadership that matters*. San Francisco: Berrett - Koehler Publishers.
- Roger, J. G. (2014). *Transformational leadership: the impact on organizational and personal outcomes*. Retrieved July 20, 2020, from <http://www.regent.edu/acad/global/publications/elj/issue1/>
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: the art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday Currency.
- Tichy, N. M. & Devanna, M. A. (1990). *The transformational leader*. New York: John Wiley & Sons.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำและการดูแลบำรุงรักษา
สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ของผู้จัดสรรที่ดิน*
LEGAL PROBLEMS RELATED TO THE REPARATION AND
MAINTENANCE OF PUBLIC UTILITIES AND PUBLIC SERVICES
OF LAND DEVELOPERS

ศักรพงษ์ สกุนเมธากาญจน์

Sakrapong Skunmethakarn

สังเวียน เทพผา

Sungwiae Theppha

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

พระสุริยา คงคาไหว

Phra Suriya Kongkawai

ชวนะ ทองนุ่น

Chavana Thongnun

ชัชชัย ยุระพันธุ์

Chatchai Urapan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: k.sakrapong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามแผนผัง โครงการและวิธีการจัดสรร 2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือ ผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายไม่สามารถใช้อำนาจได้แบบเบ็ดเสร็จ และ 3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่ดำเนินการหรือไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 286 พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ และข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยศึกษาค้นคว้า

* Received 4 August 2020; Revised 5 October 2020; Accepted 26 October 2020

จากตัวบทกฎหมาย ตำรา บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องทางอินเทอร์เน็ต วิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามแผนผังโครงการและวิธีการจัดสรรแบ่งออกเป็น 2 กรณี 1.2) ผู้จัดสรรที่ดินไม่ดำเนินการให้แล้วเสร็จตามแผนผัง 1.2) ผู้จัดสรรที่ดินไม่ดำเนินการให้ถูกต้องตามแผนผัง 2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือ ผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายไม่สามารถใช้อำนาจได้แบบเบ็ดเสร็จ พบว่า อำนาจตรวจรับรองสภาพสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม 3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่ดำเนินการหรือไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนด แบ่งออกเป็น 2 กรณี 3.1) ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประชุมและมติที่ประชุม 3.2) ปัญหาผู้ซื้อที่ดินจัดสรรขาดความรับผิดชอบและความใส่ใจ

คำสำคัญ: การจัดทำ, การดูแลบำรุงรักษา, สาธารณูปโภค, การจัดสรรที่ดิน

Abstract

The objectives of this research were three - fold: 1) to study the legal problems about the utility management does not follow the project layout and allocation method 2) the legal problem regarding to powers and duties of the committee, the sub - committee or the person entrusted by the committee cannot exercise complete power and 3) the legal problem regarding to buyer of the developed land does not operate or who was unable to establish the housing estate juristic person within the period specified by the land developer. This study was qualitative research by research method of studying information from the document about the law of land allocation according to the Announcement of the Revolutionary Council No. 286. Land Allocation Act, B.E. 2543, Amendment (No. 2), B.E. 2558. The Ministerial Regulations announcements, regulations and requirements related in Thailand and abroad by studying the law, text, articles, thesis research reports, and searching for information and related documents on the Internet, by analyzing content classification. The results of the study were as follows: 1) the legal problems about the utility management do not follow the project layout and allocation method that divided into 2 cases 1.1) the land developer does not complete the layout 1.2) the land developer does not proceed in faultless with the layout. 2) the legal problem regarding to powers

and duties of the committee, the sub - committee or the person entrusted by the committee cannot exercise complete power found that authority of public utilities inspection by the developer was not meet the intent of the law, even though any additional amendments. 3) the legal problem regarding to buyer of the developed land does not operate or who was unable to establish the housing estate juristic person within the period specified by the land developer that was divided into 2 cases 3.1) the quorum and resolution of the meeting problem 3.2) the land developer are irresponsible and attentive.

Keyword: Preparation, Maintenance, Public utilities, The Land Development

บทนำ

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ถือว่าที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นที่พักอาศัยและเป็นจุดศูนย์รวมของครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดี จึงทำให้มนุษย์ทุกคนมีความต้องการซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งในขณะนั้นมีผู้ดำเนินการจัดสรรที่ดินเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีความหมายเพื่อใช้ควบคุมการจัดสรรที่ดินโดยเฉพาะ เป็นเหตุให้มีข้อพิพาทกัน อีกทั้งการวางแผนผังโครงการหรือวิธีการจัดสรรที่ดินไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการผังเมือง จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อควบคุมการจัดสรรที่ดินของเอกชนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อประโยชน์ของผู้ซื้อที่ดินจัดสรร และเพื่อผลในทางเศรษฐกิจ สังคม และการผังเมือง จึงได้มีการประกาศใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 286 (พ.ศ. 2515) ต่อมาในช่วงที่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ธุรกิจบ้านจัดสรรเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเป็นเจ้าของที่ดินนำที่ดินมาแบ่งขายเป็นแปลงย่อย แต่ไม่มีการจัดทำสาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะ นอกจากนี้การก่อสร้างบ้าน สาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากผู้จัดสรรที่ดินไม่มีความรู้ความสามารถและขาดประสบการณ์ในด้านการก่อสร้าง กับทั้งกระทำการเอาเปรียบผู้บริโภค เช่น การจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามมาตรฐาน และไม่มีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตามปกติ กรมที่ดินจึงเห็นว่าการประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 286 มีหลักการและรายละเอียดไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น มาตรการในการคุ้มครองผู้ซื้อที่ดินจัดสรรให้ได้สิทธิในที่ดินที่ทำสัญญาจะซื้อจะขาย การกำหนดมาตรการในการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 โดยให้มีผลใช้บังคับนับแต่วันที่ 22 กรกฎาคม 2543 เป็นต้นไป (ไพโรจน์ อาจารย์ภา, 2549) แต่บทบัญญัติกฎหมายทั้งสองฉบับยังมีข้อบกพร่องไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่จะบังคับใช้ ผู้จัดสรรที่ดิน ผู้ซื้อที่ดินจัดสรร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรที่ดินได้อย่างจริงจัง กรณีประเด็นปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดทำสาธารณูปโภค การตรวจรับรองการจัดทำสาธารณูปโภค และการ

จัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร จึงทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และทำให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรเสียสิทธิในการใช้สาธารณูปโภคได้อย่างเหมาะสมและสมประโยชน์กับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรควรจะได้รับตามเงื่อนไขข้อตกลง (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2544)

เมื่อเจตนารมณ์การประกาศใช้บทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินทั้งสองฉบับดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ซื้อที่ดินจัดสรรและกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ แต่การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำและการดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะในโครงการจัดสรรยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และมีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา เพื่อแนวทางปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมาย 1) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามแผนผัง โครงการและวิธีการจัดสรร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี ก) กรณีที่ผู้จัดสรรที่ดินไม่ดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคให้แล้วเสร็จตามแผนผังและโครงการหรือวิธีการจัดสรรที่ดินตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการอันเนื่องมาจากการขาดสภาพคล่องทางการเงินหรือขาดเงินทุนหมุนเวียนในการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคภายในโครงการให้แล้วเสร็จ ข) ผู้จัดสรรที่ดินไม่ดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคให้ถูกต้องตามแผนผัง โครงการและวิธีการจัดสรรที่ดินตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ เกิดขึ้นจากความล้มเหลวและความบกพร่องในการควบคุมงานก่อสร้างของผู้ควบคุมงานก่อสร้าง การขาดความรับผิดชอบของผู้จัดสรรที่ดิน ประกอบกับการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านงานก่อสร้าง 2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายไม่สามารถใช้อำนาจได้แบบเบ็ดเสร็จ เนื่องจากการตรวจรับรองสภาพสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นตามแผนผังโครงการว่ายังคงมีสภาพดังเช่นที่ได้จัดทำขึ้นหรือไม่เท่านั้น มิได้กำหนดถึงมาตรฐานและการซ่อมแซม ปรับปรุงความชำรุดบกพร่องของระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะไว้แต่อย่างใด จึงเป็นข้อถกเถียงระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรที่คณะกรรมการไม่สามารถยุติปัญหาหรือออกหนังสือรับรองการตรวจสอบสภาพสาธารณูปโภค เพื่อนำไปประกอบการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรได้ 3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่ดำเนินการหรือไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนด การจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการจัดสรรที่ดิน เพื่อให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรับโอนทรัพย์สินอันเป็นสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ มาบริหารจัดการร่วมกันไม่ให้เกิดการชำรุดทรุดโทรม เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีภายในโครงการ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัย และมีทัศนียภาพที่ดี (สมยศ เชื้อไทย, 2535)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำและการดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ของผู้จัดสรรที่ดิน เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนหรือผู้ซื้อที่ดินจัดสรร และป้องกันมิให้ผู้จัดสรรที่ดินเอาเปรียบประชาชนหรือผู้ซื้อที่ดินจัดสรรตามพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 เพื่อให้ครอบคลุมและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ควรได้รับอย่างเหมาะสมจากการซื้อโครงการบ้านจัดสรร เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายยังไม่ชัดเจน การบังคับใช้ยังคลุมเครือหรือไม่มีสภาพบังคับ รวมถึงการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปแบบเบ็ดเสร็จ หรือไม่สามารถชี้ชัดหรือหาข้อยุติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน กรมที่ดินได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านที่อยู่อาศัยจึงได้ทำการยกระดับมาตรฐานบ้านจัดสรรให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิด บ้านจัดสรรรักษ์โลก : สะอาด สะดวกสบาย ปลอดภัย ที่สอดคล้องกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN SDGs) โดยการปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพบ้านจัดสรรในเรื่องสำคัญ ๆ ดังนี้ 1) การลดปัญหาฝุ่น PM2.5 2) การลดโลกร้อนก๊าซเรือนกระจก 3) ปัญหาความปลอดภัยจราจรในชุมชนหมู่บ้านจัดสรร 4) ปัญหาการลดขยะล้นเมือง 5) การลดปัญหาน้ำเน่าเสีย 6) การเพิ่มขนาดศูนย์กลางท่อระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำเสียและน้ำท่วม 7) การเพิ่มความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของชุมชนบ้านจัดสรร (Propertyinsight, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามแผนผังโครงการและวิธีการจัดสรร
2. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคณะอนุกรรมการ หรือ ผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายไม่สามารถใช้อำนาจได้แบบเบ็ดเสร็จ
3. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่ดำเนินการหรือไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) กฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 286 พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2558 กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบและข้อกำหนดต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยศึกษาค้นคว้าจาก ตำรา บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องทาง อินเทอร์เน็ต (Internet) นำมาวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่เนื้อหา และวิจัยให้ได้ซึ่งข้อสรุป และแนวทางการแก้ไขกฎหมาย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 โดยวิเคราะห์ปัญหาจากบทบัญญัติกฎหมายที่ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของ ประชาชนหรือผู้ซื้อที่ดินจัดสรรตามความเหมาะสมและสมประโยชน์ที่ควรได้รับจากการซื้อ ที่ดินจัดสรร ก่อให้เกิดปัญหาที่ประชาชนหรือผู้ซื้อที่ดินจัดสรรต้องอาศัยอำนาจศาลในการ เรียกครองสิทธิตามกฎหมาย อันเป็นการสร้างภาระให้แก่ประชาชน หรือผู้ซื้อที่ดินจัดสรรโดยไม่ จำเป็น ซึ่งสิทธิประโยชน์ในการใช้สาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะอันเป็นทรัพย์สิน ส่วนกลางและเป็นสิทธิอันชอบที่ประชาชนหรือผู้ซื้อที่ดินจัดสรรควรจะได้รับโดยปราศจาก เงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งพบว่ามีประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามแผนผัง โครงการ และวิธีการจัดสรร แบ่งออกเป็น 2 กรณี

1.1 ผู้จัดสรรที่ดินไม่ดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคให้แล้วเสร็จตามแผนผัง โครงการและวิธีการจัดสรรที่ดินตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ แม้กฎหมายจะ กำหนดให้ผู้จัดสรรที่ดินต้องจัดให้มีระบบสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ภายใน โครงการ ตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ แต่ก็มีโครงการจัดสรรบางแห่งที่ไม่สามารถ ดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนผัง โครงการ และวิธีการจัดสรรได้ ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุการณืขาดสภาพคล่องทางการเงินหรือขาดเงินทุนที่จะ นำไปดำเนินงานก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคภายในโครงการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ที่กำหนด หรือเหตุปัจจัยอื่น ๆ อาทิ ค่าวัสดุอุปกรณ์มีราคาสูงขึ้น การขาดแรงงาน จึงทำให้ ผู้รับเหมาละทิ้งงานตามสัญญาจ้างก่อสร้างอันเป็นสาเหตุหนึ่งให้ผู้จัดสรรที่ดินอาจมีความ จำเป็นต้องละทิ้งโครงการเช่นกัน อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของเจ้าของ โครงการหรือผู้จัดสรรที่ดินที่จะต้องดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะ ภายในการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคโครงการจัดสรรให้แล้วเสร็จ มิใช่ให้ตกเป็นภาระของผู้ซื้อที่ดิน จัดสรรที่จะต้องไปดำเนินการใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้จัดสรรที่ดินรับผิดชอบในการจัดทำ สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนผังโครงการและวิธีการจัดสรร ตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ หรือผู้ซื้อที่ดินจัดสรรต้องยอมรับความเสี่ยงในการ ตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร ที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคและ

บริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในโครงการได้อย่างเหมาะสมหรือสมประโยชน์ที่ควรได้รับตามสัญญาจะซื้อจะขาย แม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้จัดสรรที่ดินต้องจัดหาธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อเข้าทำสัญญาค้ำประกันการจัดทำสาธารณูปโภคกับคณะกรรมการก็ตาม แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินไม่จัดทำสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ หรือละทิ้งโครงการจนถึงระยะเวลาที่คณะกรรมการ หรือผู้ค้ำประกันเข้าดำเนินการจัดทำตามสัญญาค้ำประกัน แต่ก็ทำให้สิทธิประโยชน์ที่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรที่ควรจะได้รับอย่างสมประโยชน์จะขาดหายไป ประกอบกับขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่อเนื่องจากผู้จัดสรรที่ดินจะมีปัญหาและอุปสรรคจึงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษา เพราะคณะกรรมการ และธนาคารหรือสถาบันการเงินก็มีไม่ใช่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการจัดทำโครงการจัดสรรที่ดินโดยตรงทั้งในด้านการจัดหาผู้รับเหมา การจัดซื้อจัดจ้าง และหรือการควบคุมงานต่าง ๆ เป็นต้น ด้วยปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงถือเสมือนหนึ่งว่า ผู้จัดสรรที่ดินกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นเหตุให้ประโยชน์แห่งการะจำยอมลดไปหรือเสื่อมความสะดวกของผู้ซื้อที่ดินจัดสรรที่คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจสั่งให้ผู้จัดสรรที่ดินดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนผัง โครงการ และวิธีการจัดสรรที่ดินที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการไปแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543

1.2 ผู้จัดสรรที่ดินไม่ดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคให้ถูกต้องตามแผนผังโครงการและวิธีการจัดสรรที่ดินตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมักเกิดขึ้นจากความล้มเหลวและความบกพร่องในการควบคุมงานก่อสร้างของผู้ควบคุมงานก่อสร้าง การขาดความรับผิดชอบของผู้จัดสรรที่ดิน ประกอบกับปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านงานก่อสร้าง จึงเป็นเหตุให้งานก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค หรือบริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในโครงการไม่ถูกต้องหรือไม่ได้มาตรฐานตามแผนผัง โครงการ และวิธีการจัดสรรที่ดิน อาทิ การก่อสร้างถนนภายในโครงการ การจัดทำสวนสาธารณะ หรือสนามเด็กเล่น และหรือการจัดทำระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ภายในโครงการจัดสรรที่ดินไม่เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐานการจัดสรรที่ดิน

จากการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นรัฐไม่สามารถใช้อำนาจควบคุมให้ผู้จัดสรรที่ดินดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคให้เป็นไปตามแผนผัง โครงการและวิธีการจัดสรร แต่ไม่สามารถควบคุมผู้จัดสรรที่ดินหรือไม่สามารถรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ซื้อที่ดินจัดสรรได้ จึงไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือ ผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายไม่สามารถใช้อำนาจได้แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรที่ดิน มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ซื้อที่ดินจัดสรร แต่ยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และคุณสมบัติของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการในการตรวจรับรองสภาพสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นตามแผนผังโครงการ แต่ไม่มีอำนาจในการชี้ขาดถึงมาตรฐานการจัดทำและการซ่อมแซม ปรับปรุงความชำรุดบกพร่องของระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะแต่อย่างใด จึงเป็นข้อถกเถียงระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรที่คณะกรรมการไม่สามารถยุติปัญหาหรือออกหนังสือรับรองการตรวจสอบสภาพสาธารณูปโภค เพื่อนำไปประกอบการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรได้

ปัญหาตามบทบัญญัติกฎหมายพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายที่ไม่สามารถใช้อำนาจตรวจรับรองสภาพสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม ยังคงเป็นปัญหาข้อโต้แย้งระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรร เรื่อง การไม่ยอมรับรับโอนสาธารณูปโภคภายในโครงการจัดสรร เพราะการแก้ไขความชำรุดบกพร่องของผู้จัดสรรไม่เป็นไปตามมาตรฐาน หรือการตรวจสอบสภาพสาธารณูปโภคของคณะกรรมการไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อที่ดินจัดสรร ประกอบกับผู้จัดสรรที่ดินขาดความรับผิดชอบในการดูแลบำรุงรักษาสภาพสาธารณูปโภคอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เป็นเหตุให้สาธารณูปโภคภายในโครงการไม่ว่าจะเป็นถนน สวนสาธารณะ ระบบระบายน้ำ หรือรั้วโครงการเกิดความชำรุดบกพร่องหรือทรุดตัวลง แต่ผู้จัดสรรที่ดินก็ปฏิเสธการปรับปรุง ซ่อมแซมให้ได้มาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิศวกรรม จากการพิจารณาเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่ดำเนินการหรือไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนด แบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประชุม และมติที่ประชุม

ภายหลังจากที่ผู้จัดสรรที่ดินได้ขายที่ดินแปลงย่อยเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนแปลงย่อยตามแผนผังโครงการ หรือต้องการปิดโครงการและมีความประสงค์จะพ้นหน้าที่บำรุงรักษาสภาพสาธารณูปโภค ภายหลังจากครบกำหนดระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินรับผิดชอบการบำรุงรักษาสภาพสาธารณูปโภคตามมาตรา 23 (5) และเมื่อได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2558 ดังนี้

3.1.1 ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่น

3.1.2 ผู้จัดสรรที่ดินได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการให้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค หรือดำเนินการจดทะเบียนโอนทรัพย์สินดังกล่าวให้เป็นสาธารณประโยชน์

เมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินต้องรับผิดชอบการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค และมีความประสงค์จะพ้นหน้าที่บำรุงรักษาสาธารณูปโภค ซึ่งกำหนดไว้น้อยกว่า 1 ปี นับแต่วันจัดทำสาธารณูปโภคทั้งโครงการแล้วเสร็จ ผู้จัดสรรที่ดินจะต้องแจ้งให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรทุกรายทราบ เพื่อดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่นเพื่อรับโอนทรัพย์สินดังกล่าวไปจัดการและดูแลบำรุงรักษาภายในเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 180 วันนับแต่วันที่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรทุกรายได้รับแจ้งจากผู้จัดสรรที่ดิน ตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 โดยผู้ซื้อที่ดินจัดสรรจะต้องรวมตัวกันจัดประชุม เพื่อพิจารณาในเรื่องการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งต้องมีมติที่ประชุมให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนแปลงย่อยตามแผนผัง โครงการ ตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543

3.2 ปัญหาผู้ซื้อที่ดินจัดสรรขาดความรับผิดชอบและความใส่ใจ

เมื่อกฎหมายกำหนดให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรมีหน้าที่ในการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรภายหลังจากที่ผู้จัดสรรที่ดินแจ้งให้ทราบ ซึ่งเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่มีสภาพบังคับให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรดำเนินการตามบทบัญญัติกฎหมาย อันเนื่องมาจากผู้ซื้อที่ดินจัดสรรขาดความตื่นตัว หรือขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมที่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการศึกษารวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นและนำเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายรวมถึงขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ให้สอดคล้องหรือทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันอย่างจริงจัง การจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรก็จะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรับโอนทรัพย์สินอันเป็นสาธารณูปโภคไปจัดการดูแล เพื่อพัฒนาชุมชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน มีสภาพแวดล้อมภายในที่ดี มีความปลอดภัย มีความสามัคคีรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และรักษาไว้ซึ่งสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นตลอดไป ผู้วิจัยจึงเห็นควรแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และมีผลบังคับได้อย่างจริงจังกับผู้จัดสรรที่ดิน และผู้ซื้อที่ดินจัดสรร โดยให้ผู้จัดสรรที่ดินทำการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในขณะที่มีการโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรายแรกเฉกเช่นเดียวกับนิติบุคคลอาคารชุดตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 หรือจัดตั้งนิติบุคคลอื่นเพื่อเข้ามาบริหารจัดการสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะนับตั้งแต่โอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรายแรกเช่นกันตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา

อภิปรายผล

1. ปัญหาและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน ในการจัดทำและการดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ของผู้จัดสรรที่ดิน ประเภทที่อยู่อาศัย ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันหรือไม่สามารถบังคับใช้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์หรือตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้ แม้จะมีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน หรือการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย ประกาศ คำสั่ง หรือข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ในจัดทำและการดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ของผู้จัดสรรที่ดิน แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการจัดทำและการดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้อย่างจริงจังจากการศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามแผนผังโครงการและวิธีการจัดสรรมักเกิดขึ้นจากการขาดสภาพคล่องทางการเงินหรือขาดเงินทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการงาน รวมถึงความล้มเหลวและความบกพร่องในการควบคุมงานก่อสร้างของผู้ควบคุมงานก่อสร้าง หรือการขาดความรับผิดชอบของผู้จัดสรรที่ดิน ประกอบกับปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านงานก่อสร้าง ที่ถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ไว้ แต่หากบุคคลภายในรัฐนั้นใช้สิทธิและเสรีภาพได้ไม่เท่าเทียมกัน หรือถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากองค์กรหรือผู้ใช้อำนาจอรัฐทั้งหลาย สิทธิและเสรีภาพที่ได้ให้การรับรองไว้ในกฎหมายสูงสุดของรัฐก็ไม่มีความหมาย ดังนั้น สิทธิทุกสิทธิจึงต้องได้รับอย่างเสมอภาคและจะต้องได้รับการยอมรับจากรัฐ ตลอดจนรัฐจะต้องให้การคุ้มครองมิให้ผู้ใดมาละเมิดต่อหลักความเสมอภาค หรือสิทธิในความเสมอภาคของบุคคลได้ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2549) จากผลการวิจัยเห็นว่าตัวแปรอันเป็นต้นเหตุสำคัญเกิดขึ้นจากการจัดทำงบประมาณ หรือการประมาณการทางการเงินผิดพลาด รวมถึงการบริหารจัดการของผู้จัดสรรที่ดินไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และแผนการทำงานในด้านการบริหารต้นทุน รายรับและรายจ่าย ที่ผู้จัดสรรที่ดินควรจะต้องคิดคำนวณต้นทุนค่าก่อสร้างและกำหนดงบประมาณในการจัดทำสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เพื่อป้องกันการขาดสภาพคล่องทางการเงินหรือขาดเงินทุนหมุนเวียนในการจัดทำสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้สำเร็จตามเป้าหมาย อีกทั้งการบริหารด้านการตลาดและการขายของผู้จัดสรรที่ดินจะต้องกำหนดเป้าหมายและแผนงานให้ชัดเจนและสอดคล้องกับรายรับ - รายจ่าย ในกิจการจัดสรรที่ดินต่อไป รวมถึงการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการควบคุมและบริหารงานก่อสร้างให้เป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการงานก่อสร้างและถูกต้องตามแบบ

แปลน เพื่อก่อให้เกิดมาตรฐานการจัดทำสาธารณูปโภคให้เป็นไปตามแบบแปลนและป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็น (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2549)

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายไม่สามารถใช้อำนาจได้แบบเบ็ดเสร็จในการตรวจรับรองสภาพสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นตามแผนผังโครงการ เป็นเพราะสภาพบังคับของกฎหมายไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ที่ไม่มีอำนาจในการชี้ขาดเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดทำและหรือการแก้ไขซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องของระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ แต่อย่างใด จากผลการวิจัยถึงต้นเหตุหรือตัวแปรสำคัญที่คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายไม่สามารถใช้อำนาจได้แบบเบ็ดเสร็จ หรือไม่สามารถชี้ขาดหรือยุติข้อพิพาทระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการหรือรูปแบบความชำรุดบกพร่องในการตรวจรับรองสาธารณูปโภค และการแก้ไขซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรได้จัดให้มีขึ้น เช่น ขนาดของรอยรั่ว หรือรูปแบบความชำรุดบกพร่องของถนน รั้วรอบโครงการ ระบบระบายน้ำ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา บ่อบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น จะต้องมียุทธศาสตร์ วิธีการ หรือรูปแบบความชำรุดบกพร่องอย่างไรที่ผู้จัดสรรที่ดินจะต้องทำการแก้ไขซ่อมแซมให้เป็นไปตามมาตรฐานงานก่อสร้าง มิใช่เป็นเพียงการแก้ไขซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องสาธารณูปโภคตามที่ผู้จัดสรรที่ดินจัดให้มีขึ้นเท่านั้น โดยไม่เป็นไปตามมาตรฐานงานก่อสร้าง ที่จะตกเป็นภาระในการแก้ไขซ่อมแซมแก่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรในอนาคตต่อไปก่อนเวลาอันควรซึ่งการที่กฎหมายมิได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือรูปแบบความชำรุดบกพร่องของสาธารณูปโภคให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จึงทำให้คณะกรรมการขาดหลักการและไม่สามารถใช้อำนาจชี้ขาดหรือยุติปัญหาการตรวจรับรองสาธารณูปโภคได้ ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรจึงจำต้องใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล ทำให้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีต่อศาลโดยไม่จำเป็น อันถือเป็นการกระทบสิทธิประโยชน์ของผู้ซื้อที่ดินจัดสรรโดยตรงที่เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีบทบาทหน้าที่ในการชี้ขาดหรือยุติปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที อย่างไรก็ตามการศึกษาปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นกระบวนการ และขั้นตอนในเบื้องต้นและต่อเนื่องกับปัญหาการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่ดำเนินการหรือไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนดซึ่งการกระทำใด ๆ ของฝ่ายปกครองจะต้องเคารพต่อกฎหมายฝ่ายปกครองจึงต้องดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายให้อำนาจแต่หาได้ใช้บังคับอย่างจริงจังไม่ ดังนั้นการที่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรควรได้รับจากการเลือกซื้อที่อยู่อาศัยที่มีราคาแพง และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและค่าบริการสาธารณะตามข้อตกลง เพื่อรักษาไว้ซึ่งความชอบธรรมรักษาและสิทธิประโยชน์การใช้สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะภายในโครงการที่ได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมาย และเสรีภาพในการอยู่อาศัยอย่างสงบสุข มีความเป็นระเบียบ

เรียบร้อย และมีความปลอดภัยในการใช้สาธารณูปโภคภายในโครงการของผู้ซื้อที่ดินจัดสรร จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ผู้จัดสรรไม่สามารถพินัยหาหนทางที่การบำรุงรักษาสาธารณูปโภค ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 และระเบียบคณะกรรมการการจัดสรรที่ดินกลางว่าด้วยการโอนสาธารณูปโภคให้แก่นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่น และการขออนุมัติดำเนินการเพื่อการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค หรือดำเนินการจดทะเบียนโอนทรัพย์สินให้เป็นสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2559 ได้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2547)

3. จากผลการวิจัยถึงต้นเหตุหรือตัวแปรสำคัญที่เป็นเหตุให้การจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไม่สามารถจัดตั้งได้ตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับองค์ประชุมและมติที่ประชุม ในการรวมตัวของผู้ซื้อที่ดินจัดสรร เพื่อลงมติการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร การรับรองข้อบังคับ และการแต่งตั้งตัวแทนดำเนินการขอจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรภายหลังจากที่ผู้จัดสรรที่ดินโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแปลงย่อยให้แก่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนแปลงย่อยตามแผนผังโครงการแล้ว ตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 หรือภายหลังจากครบกำหนดระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินรับผิดชอบการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและผู้จัดสรรประสงค์ที่จะพ้นจากการบำรุงดูแลรักษาสาธารณูปโภค ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 จากผลการวิจัยถึงต้นเหตุหรือตัวแปรสำคัญขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร และผลดี - ผลเสียในการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร (สำนักงานส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์, 2559) ประกอบกับแนวความคิดของผู้ซื้อที่ดินจัดสรรเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องเข้ามารับผิดชอบต่อหรือรับภาระในการบริหารจัดการสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่ผู้จัดสรรที่ดินจัดให้มีขึ้นแต่อย่างใด เป็นเพราะผู้จัดสรรที่ดินขาดการสื่อสารหรือขาดประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการสาธารณูปโภคในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา หรือในช่วงเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินรับผิดชอบการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคตามที่คณะกรรมการกำหนด (บรรศักดิ์ อวรรณโณ, 2538) ประกอบกับพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้ซื้อที่ดินจัดสรรบางรายแสดงกริยามารยาทที่เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ซื้อที่ดินจัดสรรด้วยกันเอง ทำให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรบางรายเกิดความไม่พึงพอใจและไม่ใส่ใจในการจัดประชุมเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ฉะนั้น เพื่อให้การจัดประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อลงมติจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของที่ดินแปลงย่อยตามแผนผังโครงการ ผู้จัดสรรที่ดินควรสื่อสารขั้นตอนกระบวนการตามกฎหมายการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรเข้าใจ และนำเสนอผลดี - ผลเสียของการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร รวมถึงผลดี - ผลเสียของการไม่มีนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร เพื่อให้ผู้ซื้อที่ดิน

จัดสรรได้เข้าใจและใส่ใจการจัดประชุมหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุขของผู้ซื้อที่ดินจัดสรร ส่วนปัญหาการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนด ตามบทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรมีหน้าที่ในการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรภายหลังจากที่ผู้จัดสรรที่ดินแจ้งให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรทราบ เพื่อรวมตัวกันจัดประชุมลงมติการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่บทบัญญัติกฎหมายไม่มีสภาพบังคับให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรดำเนินการตามที่กฎหมายได้จากผลการวิจัยถึงต้นเหตุหรือตัวแปรสำคัญที่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่สามารถจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรได้ภายในระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินกำหนด เนื่องจากผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่มีความใส่ใจหรือให้ความร่วมมือกระทำการใด ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดประกอบกับบทบัญญัติกฎหมายไม่มีสภาพบังคับให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดได้ จึงทำให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรขาดความตื่นตัวหรือขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เพราะผู้ซื้อที่ดินจัดสรรเห็นว่าการนั่งเฉยหรือไม่ใส่ใจกับการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรก็ไม่ทำให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรและหรือครอบครัวมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่แต่อย่างใด (Propertyinsight, 2563) และมีความเป็นอยู่โดยปกติสุข จึงไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรายอื่น ๆ ภายในโครงการนั้น ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมเฉพาะของ ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรบุคคลนั้น จึงทำให้การจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรรับโอนทรัพย์สินอันเป็นสาธารณูปโภคไปจัดการดูแล เพื่อพัฒนาชุมชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ประกอบกับปัจจุบันโครงการหมู่บ้านจัดสรรยังไม่สามารถจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอีกเป็นจำนวนมาก จึงเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับหลักประโยชน์สาธารณะที่ต้องตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2549) มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสภาพแวดล้อมภายในโครงการที่ดี มีความปลอดภัย มีความสามัคคีรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย รักษาไว้ซึ่งสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นตลอดไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดทำและการดูแลสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในโครงการจัดสรรที่ดินถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งเพื่อจูงใจผู้ซื้อที่ดินจัดสรร ซึ่งการจัดทำสาธารณูปโภคซึ่งถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้จัดสรรที่ดินได้จัดให้มีขึ้นเพื่อให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรใช้ประโยชน์ร่วมกันตามสัญญาหรือแผนผังโครงการที่ได้รับอนุญาต ส่วนบริการสาธารณะเป็นการให้บริการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการจัดสรรที่ดินที่กำหนดไว้ในโครงการที่ขออนุญาตจัดสรรที่ดิน ซึ่งการศึกษาถึงประเด็นปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการ

จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 และระเบียบคณะกรรมการการจัดสรรที่ดินกลางว่าด้วยการโอนสาธารณูปโภคให้แก่นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่น และการขออนุมัติดำเนินการเพื่อการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค หรือดำเนินการจดทะเบียนโอนทรัพย์สินให้เป็นสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2559 เห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายมีประเด็นปัญหา ในเรื่องของการขอบเขตและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำและการดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ของผู้จัดสรร ไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่ผู้จัดสรรที่ดินไม่จัดทำสาธารณูปโภคให้แล้วเสร็จ หรือจัดทำสาธารณูปโภคไม่เป็นไปตามแผนผังโครงการ และวิธีการจัดสรร แม้ตามบทบัญญัติกฎหมายมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 จะกำหนดให้ผู้จัดสรรที่ดินจัดหาธนาคารหรือสถาบันการเงินมาทำสัญญาค้ำประกันกับคณะกรรมการก็ตาม ก็ทำให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรเสียสิทธิในการใช้ประโยชน์สาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะตามความเหมาะสม เพราะการที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการจัดให้มีสาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะ หรือมอบหมายให้กับผู้ค้ำประกันดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะให้เป็นไปตามแผนผังโครงการ และวิธีการจัดสรร ซึ่งมีขั้นตอนและกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลานาน เนื่องจากคณะกรรมการหรือผู้ค้ำประกันขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการโครงการในด้านต่าง ๆ อีกทั้งรูปแบบหรือข้อจำกัดในการทำงานของคณะกรรมการหรือผู้ค้ำประกันไม่สามารถดำเนินการได้ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่กำหนดให้คณะกรรมการหรือผู้ค้ำประกันจัดให้มีสาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะจึงไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมถึงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจรับรองสาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะที่ผู้จัดสรรที่ดินจัดให้มีขึ้น หรือการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพราะอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบของคณะกรรมการไม่สามารถชี้ขาดหรือยุติปัญหาเกี่ยวกับการรับรองสาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้น รวมถึงการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่ไม่สามารถดำเนินการตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้ จึงทำให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรไม่สามารถรับโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินอันเป็นสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะมาบริหารจัดการร่วมกันได้ ประกอบกับผู้จัดสรรที่ดินไม่พินหน้าที่บำรุงรักษาสาธารณูปโภคตามความประสงค์ได้ และมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะภายในโครงการต่อไป เว้นแต่ผู้จัดสรรที่ดินดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ หรือโอนเป็นสาธารณประโยชน์ให้แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่ที่ดินจัดสรรนั้นตั้งอยู่ จึงทำให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรเสียสิทธิประโยชน์ในการใช้สาธารณูปโภคหรือบริการสาธารณะที่บุคคลภายนอกสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ภายในโครงการได้ ทำให้โครงการขาดเสถียรภาพในด้านความปลอดภัย ด้านการอยู่อาศัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงควรมีนโยบายของต่างประเทศที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน

และการดูแลทรัพย์สินส่วนกลางมาพิเคราะห์ เพื่อนำมาปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายประเทศไทย ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันและนานาชาติอารยประเทศ เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้ 1) พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ในหมวดที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ โดยให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรจัดหาผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีวิชาชีพโดยเฉพาะเข้าร่วมตรวจสอบสาธารณูปโภคกับคณะกรรมการ คณะกรรมการ โดยผู้จัดสรรที่ดินเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในจัดจ้างการตรวจสอบความชำรุดบกพร่อง 2) เห็นควรให้มีการแก้ไขข้อกำหนดเกี่ยวกับการประกันตามประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง เรื่องกำหนดแบบมาตรฐานของสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรร ณ วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2545 ให้มีการประกันโครงสร้างเป็นเวลา 5 ปี กรณีที่เป็นส่วนควบหรืออุปกรณ์อันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของอาคาร มีการประกัน 1 ปีนับแต่วันโอนกรรมสิทธิ์ โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมการรับประกันสาธารณูปโภคประเภทถนน และรั้วรอบโครงการ ภายหลังจากที่คณะกรรมการ คณะกรรมการ ตรวจสอบรับรองสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรจัดให้มีขึ้นเป็นระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการตรวจสอบรับรอง หรือนับแต่ที่พบเห็นกรณีที่มีความชำรุดบกพร่องไม่พบได้ ในขณะที่ตรวจสอบหรือผู้จัดสรรปิดบังเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่อง 3) ระเบียบคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง ว่าด้วยการโอนสาธารณูปโภคให้แก่นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรหรือนิติบุคคล ตามกฎหมายอื่น และการขออนุมัติดำเนินการเพื่อการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค หรือ ดำเนินการจดทะเบียน โอนทรัพย์สินให้เป็นสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2559 ในหมวดการพิน หน้าที่บำรุงรักษาสาธารณูปโภคของผู้จัดสรรที่ดิน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการแก้ไข ซ่อมแซมให้เป็นไปตามมาตรฐานงานก่อสร้างและถูกต้องตามหลักวิศวกรรม และสถาปัตยกรรม 4) พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2558 มาตรา 8 โดยแก้ไขกรณีที่ผู้จัดสรร ที่ดินมีความประสงค์พินหน้าที่บำรุงรักษาสาธารณูปโภค ผู้จัดสรรที่ดินต้องยื่นคำขอพินหน้าที่ พร้อมคำขอจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ในวันเดียวกันกับการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินจัดสรร แปลงแรกให้แก่ผู้ซื้อ หรือวันที่ผู้จัดสรรที่ดินโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรจำนวนไม่ น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนแปลงย่อยตามแผนผังโครงการ และพร้อมส่งมอบสาธารณูปโภค ให้แก่นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร โดยให้ผู้จัดสรรที่ดินดูแลสาธารณูปโภคไปจนถึงวันที่ส่งมอบ ให้แก่นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. (2549). หลักความเสมอภาค ในรวมบทความกฎหมายมหาชน จาก เว็บไซต์ www.publaw.net. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

- ไพโรจน์ อัจรักษา. (2549). คำอธิบายกฎหมายการจัดสรรที่ดิน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). หลักพื้นฐานสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____. (2549). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- บรรศักดิ์ อวรรณโณ. (2538). คำอธิบายกฎหมายมหาชนเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2549). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครองหลักพื้นฐานของกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2544). หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สมยศ เชื้อไทย. (2535). คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์. (2559). การจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.stabundamrong.go.th/web/manual/dol/dol26.pdf>
- Propertyinsight. (2563). บ้านจัดสรร “ถึงเวลาต้องเปลี่ยนรักโลก”. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2563 จาก <http://www.propertyinsight.co/+Daily+Update>

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่า ด้วยราชทัณฑ์*

LEGAL MEASURES ON THE USE OF CONVICT LABOR IN ACCORDANCE WITH CORRECTIONAL LAW

วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์

Winai Charoenchaloemsak

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: totobangkoknoi@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ 2) ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย โครงสร้าง และหลักการสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ 3) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้าง และหลักการสำคัญเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ และ 4) เสนอแนะและออกแบบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญของต่างประเทศและประเทศไทย มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง และกฎกติการะหว่างประเทศ ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือ การใช้งบประมาณเรือนจำ/การเลี้ยงดู และแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่มากเกินไป การกระทำความผิดซ้ำ ขาดแนวทางในการพัฒนาทฤษฎี การลงโทษ และจ้างแรงงานผู้ต้องขัง และปัญหาข้อกฎหมายที่พบคือ หลักการสำคัญของกฎกติการะหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง และหลักการสำคัญกฎหมายรัฐธรรมนูญ เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างและหลักการสรุปได้ว่า 1) กฎกติการะหว่างประเทศกำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังต้องมีค่าจ้าง 2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังกำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังต้องมีค่าจ้าง และ 3) รัฐธรรมนูญต่างประเทศและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่คุ้มครองผู้ต้องขังในเรื่องลักษณะของการเกณฑ์แรงงานหรือการบังคับใช้แรงงาน และได้เสนอแนะมาตรการทางกฎหมายคือ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50 แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องค่าจ้าง

* Received 5 August 2020; Revised 6 October 2020; Accepted 26 October 2020

แรงงานผู้ต้องขัง และหลักเกณฑ์ค่าใช้จ่ายในการคุมขังโดยการกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องยินยอมให้หักค่าใช้จ่ายในการคุมขังจากรายได้

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, แรงงานผู้ต้องขัง, ราชทัณฑ์

Abstract

The Objectives of this research article were to: 1) Study the problem of legal measures on the use of convict labor in accordance with Correctional Law. 2) Study the facts and legal issues, structure and important principles of legal measures on the use of convict labor in accordance with Correctional Law. 3) Study analyze and compare the structures and principles of legal measures on the use of convict labor in accordance with Correctional Law. And 4) Recommend and design of legal measures on the use of convict labor in accordance with Correctional Law. This research was a qualitative research use study of documents and in - depth interviews. The research results found that: legal measures include the constitution of foreign countries and Thailand, legal measures on the use of convict labor in accordance, and international rules. The problem with the facts is excessive use of prison/parenting budgets and rehabilitation of convict is overly common, repeated offenses lack guidelines for developing the theory of punishment, and hiring convict labor. And the problem of legal measures is principles of the international rules concerning the use of legal measures on the use of convict labor in accordance, and important principles of constitutional law. The comparing the structure and principles it concludes that: 1) international rules require the use of convict labor, 2) legal measures on the use of convict labor, and 3) foreign constitution and the Constitution of the Kingdom of Thailand do not protect prisoners on the nature of recruiting or forced labor. And guide lines for solving legal measures such as: Correctional Act B.E. 2560 , Section 50 in accordance with the wages of prisoners by defining the use of convict labour had to be paid, and amend the rules on the cost of detention by requiring prisoners to agree to deduct the cost of detention from their wages.

Keywords: Legal Measures, Convict Labor, Correctional

บทนำ

จากความเป็นมาของกฎหมายแรงงานผู้ต้องขังแบ่งได้เป็น 3 สมัย คือ **ยุคก่อนคลาสสิก** ที่มีระบบการลงโทษและการใช้แรงงานผู้ต้องขังแบบป่าเถื่อน โดยการใช้แรงงานผู้ต้องขังในเรือนจำจนเฝ้าเป็นการทำงานตามคำสั่งของหัวหน้าชนเฝ้า การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นการทำงานตามคำสั่งของผู้ปกครองแต่ละระดับชั้นการปกครอง รวมถึงระบอบราชาธิปไตย ซึ่งมีพระราชาทรงเป็นผู้ปกครองโดยมีหรือถือว่าคำสั่งของหัวหน้าชนเฝ้า คำสั่งของผู้ปกครองแขวง หรือแคว้น เป็นกฎหมาย ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงจากอำนาจส่วนกลางไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย และการเปลี่ยนแปลงวิธีการที่สังคมลงโทษอาชญากรของตน นำไปสู่การแพร่กระจายของเรือนจำ และสิ่งอำนวยความสะดวกเรือนจำอันมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Foucault, 1977) ต่อมาข้อเสนอให้ใช้ทฤษฎีที่หลากหลายในการลงโทษ (ทฤษฎีการลงโทษแบบผสม) ซึ่งเชื่อว่า การลงโทษนั้นไม่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง ไม่สามารถเรียกร้องให้ทำเช่นนั้นได้อย่างสมเหตุสมผลด้วยการลงโทษ ผู้กระทำความผิดโดยสิ้นเชิง สิ่งที่เราต้องการ คือ ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพและมีเหตุผล **ยุคคลาสสิก** เป็นยุคที่เริ่มมีการคิดอย่างมีเหตุผล และการปฏิรูปกฎหมายอาญา เพื่อกำหนดบทลงโทษเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยนำแนวคิดตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนมาใช้เป็นหลักในการจัดทำกฎหมายแรงงานผู้ต้องขัง เช่น “ในสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1871 (พ.ศ. 2414) ศาลฎีกาเวอร์จิเนียตัดสินว่าผู้ต้องขังเป็นทาสของรัฐ และศาลแอนดอร์นเดลเคาน์ตีเซอร์กิตพิพากษาชายชาวนิโกรคนหนึ่งชื่อริชาร์ด แฮร์ริส ในข้อหาขโมยในวันเสาร์ที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1866 (พ.ศ. 2409) ให้ขายเป็นทาสเป็นเวลาหกเดือน การบังคับใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานในเมืองแรนน์เป็นรูปแบบของการจำคุกนอกเรือนจำของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นโยบายก่อตั้งนารวม (Collective Farm) ตามปฐมนิเทศของโจเซฟ สตาลิน ผู้นำสหพันธรัฐรัสเซีย (สหภาพโซเวียต) ในปี ค.ศ. 1928 - 9 (พ.ศ. 2471 - 2472)” บริบทนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากระบบเศรษฐกิจแบบผสมไปสู่ระบบที่ถูกครอบงำโดยสาธารณะ และกรรมสิทธิ์ในความร่วมมือซึ่งถูกควบคุมโดยการควบคุมทางกายภาพมากขึ้นแทนการเก็บภาษีและการแลกเปลี่ยนที่ไม่มีใครผ่านวิธีการของสตาลินในการใช้ทรัพยากรนอกภาคเกษตรเป็นที่พึ่งมากขึ้น มีการจัดตั้งค่ายกักกันแรงงานในช่วงการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ของสตาลิน ระหว่างปี ค.ศ. 1929 - 1953 (พ.ศ. 2472 - 2496) มีการใช้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะการใช้แรงงานฟรี แรงงานทาส และปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหี้ยมโหด **ยุคสมัยใหม่** หรือสมัยทฤษฎีผสม ที่มีการลงโทษแบบผสมผสานปรัชญาการลงโทษระหว่างการยับยั้ง ป้องปราม และการแก้ไขฟื้นฟู ในช่วงกลางศตวรรษที่ยี่สิบเริ่มมีแนวความคิดความเชื่อว่าปัญหาการลงโทษสามารถแก้ไขได้โดยการใช้ทฤษฎีการลงโทษแบบผสมที่

เกี่ยวข้องกับการรับรองประกอบจากทั้งการใช้ประโยชน์ ที่มีการพิจารณาระยะเวลา คุณภาพ และความรุนแรงของการลงโทษทั้งในแง่ทางทฤษฎี กฎหมาย และในทางปฏิบัติ มาจากความคิดที่ว่าเป้าหมายสูงสุดของการลงโทษ คือ การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ (Kaufman, Whitley, 2012)

เห็นได้ว่า จากกฎหมายแรงงานผู้ต้องขังสมัยใหม่ หรือสมัยทฤษฎีผสม จึงมีลักษณะเป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามทฤษฎีการลงโทษแบบผสมระหว่างทฤษฎีการลงโทษ 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีอรรถประโยชน์ ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู และทฤษฎีปกป้องคุ้มครองสังคม เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยนำแนวคิดทฤษฎีการลงโทษ 4 ทฤษฎี มาใช้เป็นหลักในการจัดทำกฎหมายแรงงานผู้ต้องขัง โดยเน้นหนักที่การแก้ไขฟื้นฟูตามทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู (สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์, 2557) ในปัจจุบันหลายประเทศ ยังคงมีการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามรูปแบบของทฤษฎีการลงโทษแบบผสม โดยเน้นแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟู ดังกล่าวต่างประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ปัญหาต้องใช้งบประมาณในการเลี้ยงดูและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังซึ่งมาจากภาษีอากรของประชาชนจำนวนมาก แต่ยังไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่เคารพกฎหมายและช่วยเหลือตนเองได้ภายหลังพ้นโทษ ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ หรือปัญหาสังคมไม่ปลอดภัยจากอาชญากรรม (Nurjahan Khutun et al., 2013) ในการนี้เรือนจำประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์รัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย ฯลฯ เชื่อว่ามันไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งที่ผู้เสียภาษีซึ่งปฏิบัติตามกฎหมายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่อยู่อาศัยและให้อาหารแก่ผู้ซึ่งทำร้ายสังคมด้วยการกระทำความผิด การจำคุกทางอาญาไม่ควรเป็นภาระทางเศรษฐกิจต่อสังคม อาชญากรควรมีส่วนรับผิดชอบต่อการกระทำผิดทางอาญาของตน และไม่มีวิธีใดที่ไม่ยุติธรรมหรือไม่มีเหตุผลในการบังคับให้ผู้ต้องขังต้องจ่ายค่าชดใช้สำหรับการถูกคุมขัง จึงได้มีการพัฒนาทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ หรือทฤษฎียุติธรรมบูรณะในเรือนจำ หรือที่นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ทฤษฎีการลงโทษทฤษฎีที่ 5 โดยการนำแนวคิดของทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ หรือทฤษฎียุติธรรมบูรณะในเรือนจำ หรือทฤษฎีการลงโทษทฤษฎีที่ 5

ในปัจจุบันหลายประเทศได้นำแนวคิด แนวทาง และหลักเกณฑ์การดำเนินงานตามทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ มาบัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง เช่น หลักเกณฑ์ เรื่องค่าจ้าง (กฎหมายแรงงานผู้ต้องขังจะกำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานโดยได้รับค่าจ้าง และกำหนดให้ได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแห่งท้องถิ่น) หลักเกณฑ์ เรื่องค่าใช้จ่ายในการคุมขัง (กฎหมายแรงงานผู้ต้องขังจะกำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานโดยได้รับค่าจ้าง และนำค่าจ้างที่ได้รับมาจ่ายเป็นค่าภาษี ค่าที่พัก ค่าอาหาร ฯลฯ นำมาใช้เป็นหลักในการให้ผู้ต้องขังทำงาน ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับแนวคิดการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูตามกฎบัตรสหประชาชาติว่าด้วย เรื่อง มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการ

ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1955 (พ.ศ. 2498) (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955) ข้อ 71 - 76 (United Nations Office on Drugs and Crime, 1955) จากผลการศึกษาเรื่องการศึกษาศึกษาและการฝึกวิชาชีพ ที่ดำเนินการในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เกือบเป็นเอกฉันท์ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาศึกษาและการฝึกวิชาชีพในระดับสูงในโครงการของเรือนจำช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ ช่วยลดภาระเสียภาษีของประชาชนในการเลี้ยงดูและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง และช่วยป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมในระยะยาว (กองบริหารการคลังกรมราชทัณฑ์, 2563) ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เรือนจำประเทศไทยไม่ได้มีการพัฒนาทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในรองรับการใช้แรงงานผู้ต้องขังเช่นเดียวกับของต่างประเทศ โดยสามารถแยกสภาพปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาข้อเท็จจริง ตามทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ ได้แก่ ปัญหาการใช้งบประมาณเรือนจำที่มีมากเกินไป ปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้ และปัญหาขาดการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษ

2. ปัญหาข้อกฎหมาย ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ หรือ ป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ได้แก่ ปัญหาขาดข้อกฎหมายเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงานผู้ต้องขัง และปัญหาขาดข้อกฎหมายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการคุมขัง

จากปัญหาข้อกฎหมายของเรือนจำไทย ซึ่งยังขาดแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่ไม่สอดคล้องกับกฎกติการะหว่างประเทศที่ได้กำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังต้องมีค่าจ้างไม่สอดคล้องกับแนวทางของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังในเรือนจำต่างประเทศที่ได้กำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังต้องมีค่าจ้าง และไม่สอดคล้องกับแนวคิดตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 10) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50 (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560, 2560) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจโดยทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมายในส่วนของค่าจ้างแรงงานผู้ต้องขัง และหลักเกณฑ์การหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคุมขังให้มีความทันสมัย เช่นเดียวกับนานาชาติประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ของเรือนจำต่างประเทศ และเรือนจำไทย แนวคำพิพากษาของศาล มาตรการทางกฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย โครงสร้าง และหลักการสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ของเรือนจำต่างประเทศ และเรือนจำไทย

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและหลักการสำคัญเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ของเรือนจำต่างประเทศกับเรือนจำไทย

4. เพื่อเสนอแนะและออกแบบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ตามแนวของเรือนจำต่างประเทศที่มีความเหมาะสมมาปรับใช้กับกฎหมายเรือนจำไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษา มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับผู้ต้องขังและกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ไม่น้อยกว่า 3 ปี แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประชาชนทั่วไป 2) ญาติผู้ต้องขัง 3) กลุ่มผู้ต้องขัง 4) กลุ่มนักบริหาร ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม และอาจารย์มหาวิทยาลัย และ 5) กลุ่มบริษัท โรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการภาคเอกชนหรือผู้แทน จำนวนทั้งหมด 5 ท่าน

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการใช้แรงงานผู้ต้องขังและกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ โดยศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความในวารสาร กฎหมายของต่างประเทศและประเทศไทย ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560, 2560) รัฐธรรมนูญของต่างประเทศ กฎกติการะหว่างประเทศ มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยแรงงานผู้ต้องขังในส่วนของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัสเซีย และอินเดีย

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.75 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำรามาตรการทางกฎหมายการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ และ 3) ข้อเสนอแนะ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำรามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ระยะที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ และระยะที่ 3 เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ โดยการตรวจสอบสามเส้าเป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถอดรหัสด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การศึกษา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ของเรือนจำต่างประเทศและเรือนจำไทย พบว่า

1.1 รัฐธรรมนูญของต่างประเทศและประเทศไทย

1.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา จากรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1787 (พ.ศ. 2330) สามารถสรุปหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการทรมาน (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับ 4, 8) 2) การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่เรือนจำสามารถแรงงานการเกณฑ์แรงงาน หรือบังคับใช้แรงงานผู้ต้องขังได้ (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับ 13) และ 3) การลงโทษด้วยวิธีโหดร้าย รุนแรง และไร้มนุษยธรรม (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 8)

1.1.2 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จากรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) สามารถสรุปหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการทรมาน (มาตรา 1, 2 3, และ 19) 2) การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่เรือนจำสามารถแรงงานการเกณฑ์แรงงาน หรือบังคับใช้แรงงานผู้ต้องขังได้ (มาตรา 12) และ 3) การศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การทำงานและการฝึกวิชาชีพ (มาตรา 7, 15)

1.1.3 ประเทศรัสเซีย จากรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) สามารถสรุปหลักการสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง ได้แก่ 1) หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการทรมาน (มาตรา 2, 6 และ 8) 2) การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่เรือนจำสามารถแรงงานการเกณฑ์แรงงาน หรือบังคับใช้แรงงานผู้ต้องขังได้ (มาตรา 12) 3) การศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การทำงานและการฝึกวิชาชีพ (มาตรา 7) และ 4) สิทธิของเหยื่อ (มาตรา 52) หน้าที่ในการจ่ายภาษีและค่าธรรมเนียม (มาตรา 57)

1.1.4 ประเทศอินเดีย จากรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐอินเดีย ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) สามารถสรุปหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการทรมาน 2) การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ (มาตรา 12) 3) การศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การทำงานและการฝึกวิชาชีพ 4) การเกณฑ์แรงงานผู้ต้องขังกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้น (มาตรา 30) และ 5) มีค่าจ้าง ค่าใช้จ่ายในการคุมขัง (มาตรา 34) การซ่อมแซมเหยื่อ การทำงานตามประเภทความผิดและอัตราโทษ

1.1.5 ประเทศไทย จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สามารถสรุปหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการทรมาน มาตรา 4 2) การศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การทำงานและการฝึกวิชาชีพ มาตรา 45 และ 3) การเกณฑ์แรงงานผู้ต้องขังกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ตราขึ้น (มาตรา 30)

1.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง มีการจัดทำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง 2 ลักษณะ คือ กฎหมายเรือนจำทั่วไป เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย และกฎหมายเรือนจำเฉพาะ เช่น สหรัฐอเมริกา โดยเป็นการตรามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังภายใต้การแนวคิดทฤษฎีการซ่อมแซมจิตใจในเรือนจำ ซึ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูด้วยการ

ซ่อมแซมخذใช้ ตามแนวคิดของเมอร์เรย์ รอทบาท ที่มีแนวความคิดความเชื่อว่า “การให้ผู้ต้องขังทำงานโดยได้รับค่าจ้าง และนำค่าจ้างที่ได้รับมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคุมขัง เช่น ค่าเลี้ยงดูตนเอง ค่าส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัว ค่าที่พัก (เตียง) ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมแซมخذใช้เหยื่อ และค่าสมทบกองทุนพัฒนาเรือนจำและช่วยเหลือผู้ต้องขัง รวมตลอดถึงค่าเก็บไว้เป็นทุนไว้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ จะทำให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีเกียรติยศและศักดิ์ศรี และสามารถช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ” ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังสอดคล้องกับกฎบัตรระหว่างประเทศที่กำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังต้องมีค่าจ้าง และหลักความสมัครใจ รวมตลอดถึงหลักเกณฑ์ในการดูแล รักษาผู้ต้องขังที่ทำงาน โดยรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย มีลักษณะเหมือนในการใช้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะของการใช้แรงงานโดยทั่วไปการเกณฑ์แรงงาน หรือการบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น ผลปรากฏว่าเรือนจำของสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดียสามารถช่วยแก้ไขปัญหางบประมาณค่าใช้จ่ายของเรือนจำ งบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุมขัง และแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการทำผิดซ้ำให้ลดลงได้ตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

1.3 กฎบัตรระหว่างประเทศ เป็นข้อกำหนดหลักการขั้นพื้นฐาน สิทธิและหน้าที่ของนายจ้างและแรงงาน รวมถึงวัตถุประสงค์เชิงนโยบายพื้นที่ในการปฏิบัติการ หรือนโยบายด้านวิธีการและขั้นตอนที่จะนำไปปฏิบัติมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ ได้แก่ 1) มาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization 1919 : ILO) (พ.ศ. 2462) 2) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 3) กฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1955 และ 4) ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง

2. การศึกษาปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย โครงสร้าง และหลักการสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ของเรือนจำต่างประเทศและเรือนจำไทย พบว่า

2.1 ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือ 1) ปัญหาการใช้งบประมาณเรือนจำ/การเลี้ยงดูและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่มากเกินไปสรุปได้ว่า งบประมาณประจำปี และงบประมาณในการคุมขังในภาพรวมของเรือนจำสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย และเรือนจำไทย สรุปได้ว่า เรือนจำต่างประเทศและเรือนจำไทยต้องรับภาระค่าใช้จ่ายงบประมาณประจำปี และงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุมขังในภาพรวมของเรือนจำสูงเหมือนกันทุกประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เรือนจำสามารถช่วยแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณของรัฐได้ ถ้าหากได้มีการบริหารจัดการแรงงานผู้ต้องขังตามแนวคิดทฤษฎีซ่อมแซมخذใช้ในเรือนจำเช่นเดียวกันกับเรือนจำสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐ

เยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย” (ผู้พิพากษาอาวุโสศาลอุทธรณ์ภาค 2, 2563)

2) ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำสรุปได้ว่า จากการศึกษาข้อมูลอัตราการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย และอัตราการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำไทย ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าเรือนจำให้ผู้ต้องขังทำงานนอกจากจะนำค่าจ้างที่ได้รับมาช่วยลดภาระของเรือนจำ ผู้ต้องขังยังมีความรู้ ทักษะ แล้วเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้วมีงานทำโอกาสกระทำความผิดซ้ำจะลดลง” (อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษศาลสูงภาค 8, 2563) 3) ปัญหาขาดแนวทางในการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษคือ ในปัจจุบันเรือนจำไทยยังคงใช้ทฤษฎีการลงโทษแบบผสม 4 ทฤษฎี โดยเรือนจำไทยยังประสบปัญหาต้องใช้งบประมาณเรือนจำ และงบประมาณในการเลี้ยงดูและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังซึ่งมาจากภาษีอากรของประชาชนจำนวนมาก แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ควรมีการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษ เพราะแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษให้เป็นมาตรฐานเช่นเดียวกับต่างประเทศ” (อดีตรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์, 2563) และ 4) ปัญหาจ้างแรงงานผู้ต้องขัง สรุปได้ว่า การศึกษาข้อมูลรายได้จากค่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังเรือนจำสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย และเรือนจำไทย ผู้วิจัยพบว่า มาตรการทางกฎหมายในการใช้แรงงานผู้ต้องขังของเรือนจำสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย กำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีค่าจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดให้มีการจ่ายค่าจ้างให้แก่แรงงานผู้ต้องขังในอัตราไม่น้อยกว่าค่าจ้างขั้นต่ำแห่งท้องถิ่น ส่วนเรือนจำไทย ผู้วิจัยพบว่า ให้ผู้ต้องขังทำงานโดยไม่มีค่าจ้าง (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50) ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยวิธีการใช้แรงงานผู้ต้องขังโดยมีค่าจ้างตามแนวคิดทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ เช่นเดียวกันกับเรือนจำสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย” (อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2563)

2.2 ปัญหาข้อกฎหมายที่พบคือ 1) หลักการสำคัญของกฎกติการะหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง มีลักษณะเหมือนสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานผู้ต้องขัง คือ หลักการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานต้องมีค่าจ้าง ส่วนเรือนจำไทยกำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานไม่มีค่าจ้าง (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50) จึงเป็นประเด็นปัญหาการใช้แรงงานผู้ต้องขังของเรือนจำไทยที่ยังไม่สอดคล้องกับกฎกติการะหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การให้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีค่าจ้าง เพื่อนำค่าจ้างที่ได้รับมาใช้จ่ายเพื่อลดภาระทางครอบครัว และช่วยลดค่าใช้จ่ายของรัฐ องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือผู้ว่าจ้าง จึงควรศึกษาถึงสิทธิหน้าที่ของผู้ว่าจ้างและกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องให้ครบทุกมิติด้วย” (รองอธิบดีศาลอาญามีนบุรี, 2563)

2) **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง** การวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังของเรือนจำสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย ได้มีการกำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังโดยมีค่าจ้าง และมีค่าใช้จ่ายในการคุมขัง ส่วนมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังของเรือนจำราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังโดยผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้าง (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50) ซึ่งมีลักษณะไม่สอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังของเรือนจำต่างประเทศ ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ควรมีการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษและกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายของรัฐ และอัตราการกระทำความผิดซ้ำ พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ เช่น ควรมีการพิจารณากฎหมายฉบับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการแก้ไขผู้ต้องขัง ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นการส่งเสริมในการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่เกิดประโยชน์ในการพัฒนาประเทศมากขึ้น” (ผู้ตรวจราชการกรม, 2563) และ 3) **หลักการสำคัญกฎหมายรัฐธรรมนูญ** เรือนจำไทยสามารถใช้แรงงานผู้ต้องขังได้โดยทั่วไป และสามารถให้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะของการเกณฑ์แรงงาน หรือการบังคับใช้แรงงานได้ เพราะได้รับการยกเว้นตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 30 ประกอบกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560) ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับรัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1787 (พ.ศ. 2330) รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐอินเดีย ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) ที่มีได้มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้ต้องขังในการเกณฑ์แรงงานหรือการบังคับใช้แรงงาน เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ควรมีการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษและกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายของรัฐ และอัตราการกระทำความผิดซ้ำ พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะ คือ การทำงานนอกจากทำให้มีรายได้แล้วยังก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ อาชีพ การศึกษาข้อกฎหมาย ข้อดี และข้อเสียให้รอบด้าน การประสานความร่วมมือ และรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่สังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้รับ และเป็นความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง” (ผู้อำนวยการกลุ่มงานกฎหมายและระเบียบ, 2563)

3. **การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและหลักการสำคัญเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ของเรือนจำต่างประเทศกับเรือนจำไทย** พบว่า เดิมเรือนจำต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย) และเรือนจำประเทศไทยต่างเคยใช้ทฤษฎีการ

ลงโทษแบบผสม 4 ทฤษฎี รองรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง และประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในส่วนของงบประมาณเรือนจำที่มีจำนวนมาก แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำได้ซึ่งมีลักษณะเหมือนกันทุกประเทศ ในปัจจุบันเรือนจำต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์รัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย) มีการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังภายใต้แนวคิดทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ ด้วยวิธีการให้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีค่าจ้างและนำค่าจ้างที่ได้รับมาเป็นค่าใช้จ่ายในการคุมขัง เช่น ค่าเลี้ยงดูตนเอง ค่าส่งเสียดูแลครอบครัว ค่าภาษี ค่าที่พัก (ค่าเตียง) ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมแซมชดใช้เหยื่อ ค่าสันทนาการพัฒนาเรือนจำและช่วยเหลือผู้ต้องขัง รวมตลอดถึงค่าเก็บไว้เป็นทุนไว้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ เป็นการดำเนินงานภายใต้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะของทฤษฎีการลงโทษแบบผสม 5 ทฤษฎี เป็นแนวคิดรองรับ โดยเน้นการแก้ไขฟื้นฟูด้วยการซ่อมแซมชดใช้ตามทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้(ใน) ทำให้สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายของเรือนจำ และช่วยลดการกระทำความผิดซ้ำได้ ส่วนเรือนจำประเทศไทย ยังไม่ได้มีการทฤษฎีการลงโทษตามทฤษฎีซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ และยังไม่ได้มีการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังเรือนจำไทยใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานโดยไม่มีค่าจ้าง และไม่มีค่าใช้จ่ายในการคุมขัง จึงไม่สามารถลดภาระด้านงบประมาณเรือนจำ และจึงไม่สามารถลดการกระทำความผิดซ้ำ

4. การเสนอแนะและออกแบบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ตามแนวของเรือนจำต่างประเทศที่มีความเหมาะสมมาปรับใช้กับกฎหมายเรือนจำไทย พบว่า สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ตามทฤษฎีการซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 (ร่าง) ด้วยการยกเลิกข้อความในมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน มาตรา 50 “ผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแห่งท้องถิ่น และผู้ต้องขังที่ทำงานต้องยินยอมให้หักค่าจ้างที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายในการคุมขัง ทั้งนี้ สิทธิของผู้ต้องขังในค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำให้เป็นไปตามกฎกระทรวง” และด้วยวิธีการกำหนดสิทธิของผู้ต้องขังในค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำ หลักเกณฑ์ค่าใช้จ่ายในการคุมขัง ด้วยวิธีการยกร่างกฎกระทรวงยุติธรรม (ร่าง) กำหนดสิทธิผู้ต้องขังในการทำงานโดยได้รับค่าจ้างจากการงานซึ่งได้ทำไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแห่งท้องถิ่น หลักเกณฑ์การจ่ายค่าจ้าง โดยผู้ต้องขังซึ่งทำงานต้องยินยอมให้หักค่าจ้างที่ได้รับเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการคุมขัง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการยกร่าง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 (ฉบับที่...) พ.ศ. และยกร่าง กฎกระทรวงยุติธรรมออกตามความในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 (ฉบับที่..) พ.ศ. พ.ศ. กำหนดสิทธิผู้ต้องขังในการทำงานโดยได้รับค่าจ้างจากการงานที่ทำ (ฉบับที่..) พ.ศ.

อภิปรายผล

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ รัฐธรรมนูญต่างประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่มีลักษณะเหมือน เช่น หลักสิทธิมนุษยชน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะอาชีพ) และหลักการใช้แรงงานผู้ต้องขังโดยทั่วไป การใช้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะของการเกณฑ์แรงงาน หรือบังคับใช้แรงงานได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเหมือนกันทุกประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ ปัตถา ได้ศึกษาเรื่อง การฝึกทักษะวิชาชีพและการจ้างงานผู้ต้องขัง ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพและการจ้างงานผู้ต้องขัง ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เป็นการปรับปรุงกฎหมายราชทัณฑ์อย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานราชทัณฑ์การพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่เน้นระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยเริ่มตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขัง การจำแนก ตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังกลับสู่ครอบครัวสังคม และไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ควบคู่กับการปกป้องสังคม โดยการเน้นควบคุมผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมเป็นภัยร้ายต่อสังคม หรืออาชญากรโดยสันดาน (พงษ์ศักดิ์ ปัตถา, 2562)

จากการศึกษาปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย โครงสร้าง และหลักการสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ การใช้แรงงานผู้ต้องขังของสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์รัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย เดิมมีการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูตามทฤษฎีการลงโทษแบบผสม 4 ทฤษฎี และประสบปัญหาทางงบประมาณค่าใช้จ่ายของเรือนจำรวมถึงงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุมขังสูงมาก แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำได้ตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษอันมีลักษณะเหมือนกันทุกประเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ดังกล่าว ได้หาแนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษภายใต้แนวคิดทฤษฎีการซ่อมแซมจิตใจในเรือนจำ ซึ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูด้วยการซ่อมแซมจิตใจ เช่น ค่าเลี้ยงดูตนเอง ค่าส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัว ค่าที่พัก (เตียง) ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมแซมจิตใจเหี่ยว ค่าสมทบกองทุนพัฒนาเรือนจำและช่วยเหลือผู้ต้องขัง รวมตลอดถึงค่าเก็บไว้เป็นทุนไว้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง แรงงานคุกและเวลาว่างจากการทำงานของนักโทษในเยอรมัน พบว่า หลักเกณฑ์การทำงานของแรงงานคุก หรือแรงงานนักโทษ หรือแรงงานผู้ต้องขัง ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเรือนจำ

มาตรา 41 ที่ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังต้องรับการศึกษา การฝึกอบรม และต้องทำงานตามที่ทางเรือนจำกำหนด แนวคิดในการลดค่าใช้จ่ายคุก หรือทฤษฎีลดค่าใช้จ่ายคุกโดยใช้แรงงานนักโทษรับจ้างผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์ และอื่น ๆ หารายได้เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายคุกซึ่งมาจากภาษีอากรของประชาชน แนวคิดในการซ่อมแซมชุดใช้หนี้ หรือทฤษฎีซ่อมแซมชุดใช้หนี้ และแนวคิดในการลดการกระทำความผิดซ้ำ เป็นต้น ส่วนเวลาว่างจากการทำงานของนักโทษปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเรือนจำ มาตรา 67 ที่ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำมีหน้าที่ในการสร้างความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการ ในการบริหารค่าจ้างแรงงานนักโทษ เงินที่ได้รับจากค่าจ้างแรงงานนักโทษ จะถูกเก็บไว้โดยน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง (3 ใน 7) ของเงินที่ได้รับนักโทษสามารถใช้จ่ายได้ ส่วนที่เหลือจะจ่ายให้เมื่อพ้นโทษ และเงินค่าจ้างแรงงานนักโทษ สามารถยึดเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ปี 2003 และตามกฎหมายนักโทษไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้เงินสดภายในเรือนจำ (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, 2563)

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและหลักการสำคัญเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังสอดคล้องกับกฎกติการะหว่างประเทศที่กำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังจะต้องมีค่าจ้าง และหลักความสมัครใจ รวมตลอดถึงหลักเกณฑ์ในการดูแลรักษาผู้ต้องขังที่ทำงาน โดยรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์รัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดียมีลักษณะเหมือนในการใช้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะของการใช้แรงงานโดยทั่วไป การเกณฑ์แรงงาน หรือการบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น ผลปรากฏว่า เรือนจำของสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์รัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย สามารถช่วยแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายของเรือนจำ งบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุมขัง และแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำให้ลดลงได้ตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวสดี จิรัฏฐิติกาล ได้ศึกษาเรื่อง การฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง ผลการวิจัยพบว่า ค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง ประเทศสหรัฐอเมริกาผู้ต้องขังจะได้รับค่าจ้างเหมือนแรงงานภายนอกและต้องเสียภาษีเต็มตัว ส่วนในประเทศญี่ปุ่นผู้ต้องขังจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานที่มีจำนวนน้อยและเสียภาษีไม่มากนักเนื่องจากค่าแรงต่ำ และสำหรับประเทศไทยผู้ต้องขังจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานไม่เกินร้อยละ 50 จากกำไรและไม่ต้องเสียภาษี (สวสดี จิรัฏฐิติกาล, 2558)

จากการเสนอแนะและออกแบบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีค่าจ้าง และนำค่าจ้างที่ได้รับมาเป็นค่าใช้จ่ายในการคุมขัง เพื่อช่วยประหยัดงบประมาณเรือนจำ หรืองบประมาณในการเลี้ยงดูและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง และเพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำตามบรรลัฏฐประสงค์ในการลงโทษ ได้ด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มาตรา 50

กำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีค่าจ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกติการะหว่างประเทศที่ได้กำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังต้องมีค่าจ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังของเรือนจำต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ จิรัญฐิติกาล ได้ศึกษาเรื่อง การฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง ผลการวิจัยพบว่า จากกฎหมายเกี่ยวกับราชทัณฑ์มีการกำหนดให้ค่าตอบแทนผู้ต้องขังไม่เกินร้อยละ 15 จากกำไร แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องจ่ายเท่าไรทำให้สามารถจ่ายให้ต่ำกว่าร้อยละ 50 เท่าใดก็ได้ ทำให้เกิดการจ่ายค่าตอบแทนอย่างไม่เป็นธรรม ขอเสนอให้แก้กฎหมายให้มีการกำหนดขั้นต่ำของค่าตอบแทนแรงงานไว้ เพราะจะทำให้การจ่ายค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังเป็นธรรมมากขึ้น เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการกำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับค่าตอบแทนการทำงานเช่นเดียวกับที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมภายนอกและจะต้องเสียภาษี และประเทศญี่ปุ่นจะได้รับค่าตอบแทนเป็นสินน้ำใจโดยจ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยงและต้องเสียภาษี เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ควรมีค่าล่วงเวลาด้วย (สวัสดิ์ จิรัญฐิติกาล, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง ตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังของสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์รัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย มีการจัดทำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง 2 ลักษณะ คือ กฎหมายเรือนจำทั่วไป เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์รัฐรัสเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย และกฎหมายเรือนจำเฉพาะ เช่น สหรัฐอเมริกา โดยเป็นการตรามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังภายใต้การแนวคิดทฤษฎีการซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ **ด้านปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย โครงสร้าง และหลักการสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์** จากการนำทฤษฎีการลงโทษแบบผสม 4 ทฤษฎี และประสบปัญหาทางงบประมาณค่าใช้จ่ายของเรือนจำรวมถึงงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุมขังสูงมาก แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำได้ตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษอันมีลักษณะเหมือนกันทุกประเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ดังกล่าว ได้หาแนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนาทฤษฎีการลงโทษภายใต้แนวคิดทฤษฎีการซ่อมแซมชดใช้ในเรือนจำ ซึ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูด้วยการซ่อมแซมชดใช้ **ด้านวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและหลักการสำคัญเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์** มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังทั้ง 4 ประเทศ มีหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักการใช้แรงงานผู้ต้องขังจะต้องมีค่าจ้าง หลักการหักค่าใช้จ่ายในการคุมขัง หลักการให้ผู้ต้องขังทำงานด้วยความสมัครใจ หลักเกณฑ์ชั่วโมงการทำงาน และวันหยุด และการดูแลรักษาผู้ต้องขังซึ่ง

เจ็บป่วยจากการทำงาน ด้านเสนอแนะและออกแบบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ควรมีการแก้ไข พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50 เรื่องค่าจ้างแรงงานผู้ต้องขัง และหลักเกณฑ์ค่าใช้จ่ายในการคุมขังโดยการกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องยินยอมให้หักค่าใช้จ่ายในการคุมขังจากรายได้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษา มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ในประเทศอื่น ๆ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะสิทธิของแรงงานผู้ต้องขังในการรับบริการสาธารณสุขตามรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 47 และสิทธิของผู้ต้องขังในการรับบริการสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 5 รวมตลอดถึงการทำประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ และภาคประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารการคลังกรมราชทัณฑ์. (2563). การใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานรับจ้างทำงานภายในเรือนจำ. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานบริหารและส่งเสริมทักษะการทำงาน กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ผู้ตรวจราชการกรม. (5 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์. (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้พิพากษาอาวุโสศาลอุทธรณ์ภาค 2. (5 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์. (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้อำนวยการกลุ่มงานกฎหมายและระเบียบ. (5 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์. (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- พงษ์ศักดิ์ ปัตถา. (2562). การฝึกทักษะวิชาชีพและการจ้างงานผู้ต้องขัง. วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานกฎหมาย 1 สำนักกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 21 ก (18 กุมภาพันธ์ 2560).
- รองอธิบดีศาลอาญามีนบุรี. (5 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์. (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)

- วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์. (2563). แรงงานคุกและเวลาว่างจากการทำงานของนักโทษในเยอรมัน. เรียกใช้เมื่อ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/605101>
- สวัสต์ จิรัฐติกาล. (2558). การฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 4(1), 153-169.
- สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์. (2557). ทฤษฎีการลงโทษและทฤษฎีวิธีการเพื่อความปลอดภัย. หน่วยที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- อติตรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์. (5 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์. (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษศาลสูงภาค 8. (5 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์. (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยปทุมธานี. (5 พฤษภาคม 2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์. (วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Foucault. (1977). How much is spent on a prisoner in India. Retrieved October 19, 2020, from <https://www.newslaundry.com/2016/06/22/how-much-is-spent-on-a-prisoner-in-india>
- Kaufman Whitley. (2012). Whitley, The Mixed Theory of Punishment. Retrieved October 19, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/303652197_The_Mixed_Theory_of_Punishment
- Nurjahan Khutun et al. (2013). Philosophy of Punishment in Criminology: A Historical Review. Retrieved October 19, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/330113779_Philosophy_of_Punishment_in_Criminology_A_Historical_Review
- United Nations Office on Drugs and Crime. (1955). United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, held at Geneva in 1955. Retrieved October 19, 2020, from https://www.un.org/en/conf/crimecongress2010/pdf/55years_ebook.Pdf

การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน*

HOUSE DESIGN FOR ELDERLY AND MOBILITY DISABLE BASED ON UNIVERSAL DESIGN CONCEPT

อภิชัย ไพรสินธุ์

Aphichai Praisin

อัษฎา วรรณกายนต์

Asada Wannakayont

ลลิตทิพย์ รุ่งเรือง

Lalintip Ruangreung

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: praisin.ap@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบ ประเมินคุณภาพและสัมภาระความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว และญาติหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุและคนพิการ จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพและแบบสัมภาระความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัย โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่พักอาศัย ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน และสร้างแบบจำลองทางสถาปัตยกรรมตามแบบที่ได้ออกแบบไว้ ในรูปแบบ 3 มิติ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมประเมินคุณภาพ สัมภาระความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว และญาติหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุและคนพิการ และนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้แบบที่พักอาศัย ที่ทุกคนสามารถใช้งานได้อย่างเท่าเทียมกัน มีขนาดและพื้นที่ ที่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้งาน เพื่อการใช้งานที่ผิดพลาดได้อย่างเหมาะสม มีการสื่อความหมายเข้าใจง่าย และใช้แรงงานน้อย 2) ผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรม พบว่า ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.25 3) ผลการสัมภาระความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง

* Received 6 August 2020; Revised 3 October 2020; Accepted 27 October 2020

ผู้สูงอายุ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว และญาติหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุและคนพิการ พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49

คำสำคัญ: การออกแบบที่พักอาศัย, ผู้สูงอายุ, คนพิการด้านการเคลื่อนไหว, แนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน

Abstract

The purpose of this research article were to design and assess the quality in house design based on universal design concept by interviewing about a satisfaction on universal design for the elderly and people with mobility disabilities. The sample group used in this research was 15 people (received by a purposive sampling) who live in Surin Municipality, Surin province. Research instruments used in this study were a quality assessment form and a satisfaction interviewing form. Then, the research team have designed house for the elderly and people with mobility disabilities based on the concept of universal design and built - up the 3 dimensions architectural model. After that, the house plan and architectural 3 - D model have been sent to architecture specialists for quality assessment. Finally, the sample group included, the elderly, people with mobility disabilities, relatives, and caregivers, were interviewed about a satisfaction on a universal house design and all of data were analyzed by descriptive statistical method such as; percentage, mean, and standard deviation. The study found that: 1) According to the universal design of house, house design can be used equally, size and space of house are designed appropriately and can be able to adjust when there is a fault utilization. The house design is easy to understand and requires little effort. 2) Due to a quality assessment made by specialists, the study showed that the overall quality of house design is at the highest level ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.25). 3) In term of a satisfaction of the designed accommodation, the study revealed that the overall satisfaction on the designed accommodation is at the highest level ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.49).

Keywords: House Design, The Elderly, People with Mobility Disability, Universal Design Concept

บทนำ

จากข้อมูลของจาก United Nations World Population Ageing พบว่า ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ สังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งสหประชาชาติระบุว่า ประเทศไทยจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศถือว่าประเทศนั้นก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หรือ Ageing Society และจะเป็น "สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ" (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 โดยตัวเลขของประเทศไทย คาดการณ์ว่าในปี 2564 ไทยจะเข้าสู่สังคมประชากรสูงวัยแบบสมบูรณ์ โดยมีผู้ที่อายุมากกว่า 60 ปี เกิน 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมด สถานการณ์นี้เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการแพทย์ทำให้ประชากรมีอายุยืนยาว นโยบายการวางแผนครอบครัวหรือการควบคุมการมีบุตร ทำให้เกิดการลดภาวะเจริญพันธ์อย่างรวดเร็ว และการลดลงอย่างต่อเนื่องของระดับการตายของประชากร ทำให้จำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562) ประกอบกับรูปแบบการใช้ชีวิตในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก ซึ่งในปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลทำให้ชีวิตของคนง่ายขึ้น ทุกอย่างเชื่อมถึงกันโดยใช้เทคโนโลยี ที่สามารถทำให้ใช้งานอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้การใช้ชีวิตของผู้คนถูกรบกวนจากเทคโนโลยี ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อเสียประการหนึ่งของการใช้เทคโนโลยี คือ การใช้เทคโนโลยีมากเกินไปจนทำให้ผู้คนไม่ออกกำลังกาย ทำให้เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังมีมากขึ้น เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง เป็นต้น ถ้าไม่ได้รับการดูแลอย่างถูกต้องจะส่งผลให้เกิดความพิการได้ จำนวนคนพิการและผู้สูงอายุของประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุและคนพิการมีผลกระทบต่อภาวะทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน การจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคม และการบริหารประเทศ (พรวิฑู ไคว์ชาภรณ์, 2557)

จากจำนวนคนพิการและผู้สูงอายุที่มีมากขึ้น เมื่อรวมกับประชากรที่เป็นเด็ก สตรีมีครรภ์หรือผู้ทุพพลภาพอื่น ๆ ในอนาคต ประชากรเหล่านี้จะมีสัดส่วนรวม และมากกว่าคนทั่วไป การขับเคลื่อนเรื่องสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนพิการและผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นที่ทั่วโลกกำลังรณรงค์กันอย่างแพร่หลาย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการจึงมีความสำคัญ (สำนักงานส่งเสริมศักยภาพและสิทธิ, 2555)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นส่วนสำคัญสำหรับการใช้ชีวิตของคนพิการและผู้สูงอายุ ทั้งนี้เป็นเพราะการเกิดอุบัติเหตุของคนพิการและผู้สูงอายุมักจะเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่คนพิการและผู้สูงอายุนั้นอาศัยอยู่ ยกตัวอย่างเช่น การเกิดอุบัติเหตุในบ้าน นับตั้งแต่การหกล้ม เพราะเฟอร์นิเจอร์ในบ้านที่กีดขวางทางเดิน หรือเฟอร์นิเจอร์ที่ไม่มั่นคง เวลาจับเพื่อพุงตัวอาจทำให้หกล้มได้ พื้นห้องไม่ว่าจะเป็นห้องนอน ห้องรับแขก

ห้องครัวและห้องน้ำ ใช้วัสดุที่ลื่น หรือพรมเช็ดเท้าที่ลื่น และขอบทางเดิน หรือประตูสูงเกินไป จนอาจทำให้สะดุดได้ ราวบันไดที่ติดตั้งอย่างไม่น่าเชื่อถือ มีราวบันไดข้างเดียว ที่เก็บของสูงเกินไป จนเอื้อมไม่ถึง เป็นต้น (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2558)

การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ และสภาพแวดล้อมที่ปราศจากการออกแบบหรือดัดแปลงเป็นพิเศษ เป็นการออกแบบที่ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางเท่าที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยไม่มีข้อจำกัดด้านอายุและสภาพร่างกาย หลักการของการออกแบบเพื่อทุกคน เป็นแนวความคิดสากลที่องค์การสหประชาชาติได้พยายามเผยแพร่และส่งเสริม จากแนวความคิดเดิมเพื่อให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในอาคาร และสิ่งแวดล้อมตามโครงการ Promotion of Non - Handicapping Physical Environment for Disabled Persons และได้มีการพัฒนาตามลำดับ เป็น Accessible Design, Adaptable Design, Barrier Free Design, Design for all และ Inclusive Design ซึ่งในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในหลักการของการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2558)

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ชีวิตของคนพิการและผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะนำเอาแนวความคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อม ให้มีความสะดวก และปลอดภัยในการใช้ชีวิต อันจะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนพิการ และผู้สูงอายุ ที่ในอนาคตจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนพิการและผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข เข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่ที่พักอาศัยได้อย่างสะดวก พึ่งพาตนเองได้ ปลอดภัย ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุ และปราศจากอุปสรรค อีกทั้งคนทั่วไป นักศึกษา นักออกแบบที่พักอาศัยและผู้ประกอบการธุรกิจที่พักอาศัย สามารถนำแบบที่ที่พักอาศัยที่ได้ออกแบบไว้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ สร้าง ปรับปรุง ที่ที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับคนพิการและผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับคนทุกวัย ไม่มีการแบ่งแยก เป็นสังคมที่มีความเสมอภาพ และเท่าเทียมกัน แก้ไขปัญหาสังคม เพื่อสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการด้านการเคลื่อนไหวตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน
2. เพื่อประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน
3. เพื่อสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว และญาติหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุและคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว และญาติหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุและคนพิการด้านการเคลื่อนไหว จำนวน 15 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวทางการออกแบบเพื่อทุกคน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวทางการออกแบบเพื่อทุกคน

2.2 แบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวทางการออกแบบเพื่อทุกคน

2.3 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวทางการออกแบบเพื่อทุกคน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ และได้ข้อสรุปแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวทางการออกแบบเพื่อทุกคน เป็นเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาข้อมูลการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก อาคาร และที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ ที่กรุงเทพมหานคร ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน ห้างสรรพสินค้า คอนโดมิเนียม อาคารพาณิชย์ บ้านเรือนประชาชน เป็นต้น และศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวทางการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว การออกแบบเพื่อทุกคน เพื่อนำมาประกอบแนวคิดในการออกแบบที่พักอาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว

3.1.2 นำแนวทางการออกแบบเพื่อทุกคน มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ ดังต่อไปนี้

- 3.1.2.1 ออกแบบเพื่อให้ทุกคนใช้ได้อย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Use)
- 3.1.2.2 ออกแบบเพื่อให้มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ (Flexible Use)
- 3.1.2.3 ออกแบบเพื่อให้ใช้งานง่าย (Simple and Intuitive Use)
- 3.1.2.4 ออกแบบเพื่อให้การสื่อความหมายที่เข้าใจง่าย (Perceptible Information)
- 3.1.2.5 ออกแบบเพื่อให้การออกแบบที่เผื่อการใช้งานที่ผิดพลาดได้ (Tolerance for Error)
- 3.1.2.6 ออกแบบเพื่อให้ใช้แรงน้อย (Low Physical Effort)
- 3.1.2.7 ออกแบบที่พักอาศัยเพื่อให้มีขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้งานได้ (Size and Space for Approach and Use)
- 3.1.3 ร่างแบบที่พักอาศัยลงบนกระดาษ
- 3.1.4 นำแบบที่พักอาศัยที่ร่างลงบนกระดาษ มาดำเนินการเขียนแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในรูปแบบ 2 มิติ
- 3.1.5 นำแบบที่พักอาศัยในรูปแบบ 2 มิติ นำไปขึ้นรูปแบบจำลองด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ 3 มิติ
- 3.1.6 นำแบบที่พักอาศัยในรูปแบบ 3 มิติ ไปจัดทำเป็นแบบจำลองทางสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 1 แบบที่พักอาศัยฯ ในรูปแบบ 3 มิติ

ภาพที่ 2 แบบจำลองทางสถาปัตยกรรมที่พักอาศัยฯ

3.2 การสร้างแบบประเมินคุณภาพการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้ในการดำเนินการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพ การประเมินประสิทธิภาพเครื่องมือวิจัย เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างและการกำหนดข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการในแบบประเมินการวิจัยครั้งนี้

3.2.2 สร้างแบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง ให้ครอบคลุมประเด็นสาระสำคัญของเนื้อหา

3.2.3 นำแบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน เสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ประเด็นข้อคำถามในเรื่องที่ต้องการศึกษา และรับฟังข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

3.2.4 นำแบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน กลับมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำจากที่ปรึกษางานวิจัย

3.2.5 นำแบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency: IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1 ซึ่งค่า IOC เฉลี่ยรวมอยู่ที่ระดับ 0.89 แปลว่า แบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน สามารถนำไปใช้ได้

3.2.6 นำแบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.7 นำแบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง ไปจัดพิมพ์เป็นแบบประเมินคุณภาพในการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับสมบูรณ์ ต่อไป

3.3 การสร้างแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน เป็นเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้ในการดำเนินการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหวกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับต่อไปนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการใช้งานเครื่องมือวิจัย เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ กำหนดประเด็นข้อคำถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ต้องสอบถาม

3.3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง ให้ครอบคลุมประเด็นสาระสำคัญของเนื้อหา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดรายการประเมินในด้านต่าง ๆ ไว้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

3.3.2.1 ส่วนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป

3.3.2.2 ส่วนที่ 2 สัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน

3.3.2.3 ส่วนที่ 3 สัมภาษณ์ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.3.3 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน เป็นแบบประเมิน ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับการพิจารณา มีดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3.3.4 นำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่פקอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง เสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ประเด็นข้อคำถามในเรื่องที่ต้องการศึกษารับฟังข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษางานวิจัย

3.3.5 นำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากที่ปรึกษางานวิจัย

3.3.6 นำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 - 1 ซึ่งค่า IOC เฉลี่ยรวมอยู่ที่ระดับ 0.94 แปลว่า แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน สามารถนำไปใช้ได้

3.3.7 นำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนฉบับร่าง มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.8 นำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน สามารถสรุปผลการออกแบบได้ดังนี้

1.1 ทุกคนใช้ได้อย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Use) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่พักอาศัย ที่ให้ทุกคนใช้หรืออยู่อาศัยได้ทั้งคนปกติ ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ รวมไปถึงคนพิการ สามารถใช้อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น ออกแบบพื้นบ้าน ให้พื้นมีความเรียบเสมอกัน เป็นระดับเดียวกันทั้งหมด ไม่มีธรณีประตู โดยจะทำการปูพื้นด้วยกระเบื้องไวโนล หรือ กระเบื้องยาง ซึ่งเป็นวัสดุที่ผิวมีการดูดซับได้ดี ลดแรงกระแทก และการลื่น ไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หรือ ออกแบบหน้าต่าง ให้มีความกว้าง และต่ำกว่าปกติ เมื่อผู้สูงอายุและคนพิการที่นั่งรถเข็น สามารถมองเห็นวิวภายนอกได้ชัดเจน

1.2 ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ (Flexible Use) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่พักอาศัย สำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการให้สามารถปรับเปลี่ยนการใช้ได้ เช่น ออกแบบราวจับ ทั้งในส่วนทางเดิน และในห้องน้ำให้สามารถจับได้ทั้ง 2 ข้าง เพื่อให้มีความสะดวกทั้งการใช้งาน

มือขวาและการใช้งานมือซ้าย ออกแบบให้ฝักบัวเป็นแบบมีแกนปรับระดับเลื่อนขึ้น - ลงได้ง่าย ก็ควรเป็นแบบก้านโยก โดยติดตั้งในบริเวณที่ไม่สูง หรือ โกลเกินเอื้อมมือมากเกินไป

1.3 ใช้งานง่าย (Simple and Intuitive Use) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่ฝักอาศัย สำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ ได้ใช้ลูกบิดแบบคันโยกหรือราวจับประตูที่มีความยาว แทนการใช้ลูกบิด เพื่อสะดวกและง่ายในการจับ และบิด - เปิด แทนการใช้ลูกบิด เนื่องจากผู้สูงอายุและคนพิการ อาจมีกำลังมือในการบิดไม่มากหรือการบิดลื่น ทำให้เปิดประตูได้ยาก และออกแบบทางเดินเข้าบ้านเป็นแบบปกติ และแบบทางลาด โดยใช้สัดส่วน 1:12 เช่น ถ้าต้องยกกระดานพื้นสูง 10 เซนติเมตร ต้องมีทางลาดยาวไปถึง 120 เซนติเมตร เพื่อสะดวกในการใช้รถเข็น และใช้วัสดุต่างกันเป็นพื้นเรียบและหินทรายล้าง เพื่อแยกความต่างระดับ ป้องกันลื่นบริเวณทางลาด

1.4 การสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจง่าย (Perceptible Information) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่ฝักอาศัย สำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ ให้สามารถสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจง่าย ออกแบบที่จอดรถให้มีป้ายสัญลักษณ์รูปคนพิการ และสัญลักษณ์รูปคนพิการที่พื้น บอกจุดหรือบริเวณในการจอดรถ ให้มีที่ว่างด้านข้างรถไม่น้อยกว่า 1.00 - 1.40 เมตร สำหรับรถเข็น

1.5 การออกแบบที่เผื่อการใช้งานที่ผิดพลาดได้ (Tolerance for Error) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบเผื่อการใช้งานที่ผิดพลาด สำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ เช่น ออกแบบให้มีราวจับติดผนังหรือติดประตู ซึ่งทำจากวัสดุผิวเรียบ ราวจับรูปตัวแอล ปลายด้านล่างสูงจากพื้น 80 - 85 ซม. ส่วนมือจับประตู ติดสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 100 และไม่เกิน 120 ซม. โดยให้ผู้สูงอายุ และคนพิการได้จับกันการลื่น และออกแบบระบบแสงสว่าง ให้สามารถส่องสว่างเพียงพอถึงในทุกจุด เปิด - ปิดไฟได้ง่ายหรือใช้เป็นแบบอัตโนมัติ เมื่อเวลาเดินผ่านบริเวณทางเดิน บันได และห้องน้ำ สะดวกในการใช้งาน ไม่ต้องเปิด - ปิดตามจุดต่าง ๆ เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุ

1.6 ใช้แรงน้อย (Low Physical Effort) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่ฝักอาศัย สำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ ให้สามารถใช้งานอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างสะดวกสบาย ไม่เกิดความเมื่อยล้า และใช้แรงน้อย เช่น ออกแบบประตูเป็นแบบบานเลื่อน ซึ่งเป็นประตูที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุหรือคนพิการหรือผู้ที่ใช้รถวีลแชร์ ที่ช่วยผ่อนแรงในการเปิด - ปิด ประตูให้สะดวกและง่ายขึ้น

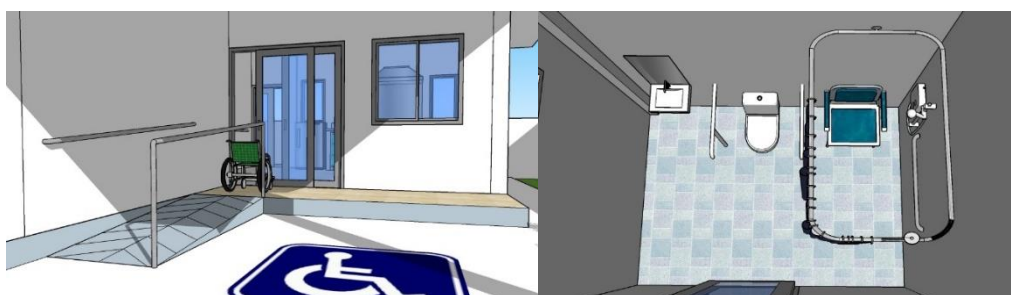
1.7 มีขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้งาน (Size and Space for Approach and Use) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบที่ฝักอาศัย สำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการให้มีขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้งาน เลือกใช้สีอ่อน เช่น สีขาว หรือสีครีม ทำให้รู้สึกว่ามีขนาดและ พื้นที่ที่กว้างขึ้น สบายตา มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน

เช่น แบ่งพื้นที่ออกเป็น ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว เป็นต้น โดยเฉพาะห้องน้ำได้ออกแบบให้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้สะดวก เช่น ผู้สูงอายุ และคนพิการที่ใช้รถเข็นสามารถใช้งานได้สะดวก และปลอดภัย

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัย

ภาพที่ 4 ภาพบรรยากาศ 3 มิติด้านหน้าและภายในห้องน้ำ

2. ผลการประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน จากผู้เชี่ยวชาญ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. รูปแบบ ขนาด และพื้นที่	5.00	0.00	ดีมาก
2. การเลือกใช้วัสดุ/อุปกรณ์	4.60	0.55	ดีมาก
3. ประโยชน์ในการใช้สอย	5.00	0.00	ดีมาก
4. ความสะดวกสบาย/ความยืดหยุ่นในการใช้งาน	5.00	0.00	ดีมาก
5. ความสวยงาม และความเหมาะสม	5.00	0.00	ดีมาก
6. ความปลอดภัยในการใช้งาน	5.00	0.00	ดีมาก
เฉลี่ย	4.93	0.25	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินคุณภาพในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหวนั้น ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนจากผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่ดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.25

3. ผลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหวนั้น ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหวนั้น ตามเพื่อทุกคน แนวคิดการ ออกแบบ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การออกแบบที่เป็นประโยชน์ และตรงความต้องการ	4.53	0.52	มากที่สุด
2. การออกแบบที่รองรับความสามารถ ที่หลากหลายของแต่ละบุคคล	4.60	0.51	มากที่สุด
3. การออกแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์และระดับความรู้ ความสามารถ	4.67	0.49	มากที่สุด
4. การออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมหรือความสามารถของ ผู้ใช้	4.60	0.51	มากที่สุด
5. การออกแบบที่สามารถลดอันตรายจากอุบัติเหตุและ ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์หรือการกระทำที่ไม่ได้ตั้งใจ	4.53	0.52	มากที่สุด
6. การออกแบบที่สามารถนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกสบาย และไม่เกิดความเมื่อยล้า	4.67	0.49	มากที่สุด
7. การออกแบบที่สามารถเข้าถึง และการใช้งาน โดยไม่คำนึงถึงขนาดร่างกาย ท่าทาง หรือการเคลื่อนไหวนั้นของผู้ใช้	4.53	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.59	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัย สำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหวนั้นตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ใน ภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เท่ากับ 0.49 โดยผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหวนั้น มีความพึงพอใจในการ ออกแบบในเรื่อง การออกแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์และระดับ ความรู้ ความสามารถ และการออกแบบที่สามารถนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกสบาย และไม่เกิดความเมื่อยล้า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49

อภิปรายผล

1. การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน คณะผู้วิจัย ได้นำแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน หรือ Universal Design (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2558) มาใช้ในการออกแบบที่พักอาศัยให้มีความมีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้นำเสนอเรื่องน่ารู้ เกี่ยวกับ Universal Design ซึ่งเป็นแนวคิดในการออกแบบสิ่งแวดล้อม สถานที่ และสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงในกลุ่มคนทำงานด้านผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ที่มีข้อจำกัดในการใช้ หรือเข้าถึง สิ่งแวดล้อมสถานที่และสิ่งของเครื่องใช้ทั่ว ๆ ไปในสังคม ให้สามารถใช้ประโยชน์และใช้ได้ทั่วไป อย่าง เท่าเทียมกันสำหรับมวลมนุษยชนทุกคนในสังคม โดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษหรือ เฉพาะเจาะจง เพื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราญภัทร อนุมิตราชกิจ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง อารยสถาปัตย์ในสังคมไทย : ศึกษากรณีผู้สูงอายุ ที่พบว่า อารยสถาปัตย์เป็นแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมที่คำนึงถึงการใช้งานที่สะดวก ปลอดภัย ครอบคลุมอย่างเท่าเทียม โดยไม่ต้องดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทุกคนในสังคม ทุกสภาพร่างกาย สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเสมอภาคกัน (สราญภัทร อนุมิตราชกิจ, 2562) อีกทั้ง ยังเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสามารถของผู้ใช้บริการที่มีความต้องการอย่างหลากหลาย โดยไม่เลือกปฏิบัติ และประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องมีการนำหลักการอารยสถาปัตย์มาปรับใช้ ภายในปี 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society)

2. ผลการประเมินคุณภาพการออกแบบที่พักอาศัยฯ ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า คุณภาพการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษกร รมยานนท์ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะบ้านเดี่ยวและแนวทางการปรับเปลี่ยนตามความคิดบ้านปรับเปลี่ยนได้ง่ายยามสูงวัย ที่ระบุว่า ในการออกแบบเพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้สะดวก และปลอดภัยต้องเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจกับวิธีการเคลื่อนที่ของผู้สูงวัยที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้อย่างปกติในเวลาที่ต้องนั่งบนรถเข็น (บุษกร รมยานนท์, 2555) ดังนั้น ในการออกแบบพื้นที่และเส้นทางสัญจรจะต้องกำหนดขึ้นจากขนาดและวิธีการเคลื่อนที่ของรถนั่งหลายแนวทางที่มีหลักการที่คล้ายกันเพียงแต่อาจมีความหมายหรือมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันไป หลักการที่มีการนำมาใช้ในการออกแบบในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย Accessible Housing Design, Adaptable Housing Design, Universal Design ที่มีจุดประสงค์คล้ายกัน ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการเข้าใช้พื้นที่ได้โดยคนที่นั่งรถเข็น โดยเลือกออกแบบที่สามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมได้โดยง่าย และไม่กระทบโครงสร้างหลัก เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบที่พักอาศัย สำหรับผู้สูงอายุ

และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน หรือที่เรียกว่า Universal Design ซึ่งเป็นแนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อม ที่คำนึงถึงการใช้งานสำหรับคนทุกคน และในการออกแบบที่พักอาศัยฯ คณะผู้วิจัยได้นำเอาหลักการออกแบบสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการมาร่วมใช้ในการออกแบบให้สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกสบาย มีความยืดหยุ่น และปลอดภัย เอื้อต่อการดำเนินชีวิต และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ และคนพิการได้อย่างปกติ

3. ผลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน พบว่า ความพึงพอใจในการออกแบบที่พักอาศัยฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสรร พันธุ์สวัสดิ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการทดสอบและศึกษาความพึงพอใจต่ออุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ผลการศึกษา พบว่า มีความพึงพอใจต่ออุปกรณ์อำนวยความสะดวกมาก (เสกสรร พันธุ์สวัสดิ์, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชารัตน์ อัครมณี ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคติของผู้อยู่อาศัยต่อลักษณะคอนโดมิเนียมที่ส่งเสริมสุขภาวะในการอยู่อาศัย ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจเรื่องสุขภาวะในคอนโดมิเนียมที่ผู้อยู่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่ให้คะแนนความพึงพอใจเรื่องสุขภาวะในคอนโดมิเนียมที่ผู้อาศัยอยู่ในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบที่พักอาศัย ให้มีขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้งาน สามารถใช้พักอาศัย และใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ทั้ง คนปกติ เด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ รวมไปถึงคนพิการได้อย่างเท่าเทียมกัน ใช้งานอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างสะดวกสบาย ไม่เกิดความเมื่อยล้าในการใช้งาน และไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ (นิชารัตน์ อัครมณี, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบ เพื่อให้ผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว สามารถ พักอาศัย และใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความยืดหยุ่น ปลอดภัย เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ใช้งานอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างสะดวกสบาย ไม่เกิดความเมื่อยล้าในการใช้งาน และไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และปราศจากอุปสรรค อีกทั้งคนทั่วไป นักออกแบบที่พักอาศัยและผู้ประกอบการธุรกิจที่พักอาศัย สามารถนำแบบที่พักอาศัยที่ได้ออกแบบไว้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ สร้าง ปรับปรุง ที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับคนพิการและผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับคนทุกวัย ไม่มีการแบ่งแยก เป็นสังคมที่มีความเสมอภาพ และเท่าเทียมกัน แก้ไขปัญหาสังคมสู่การเป็นสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และน่าอยู่ยิ่งขึ้น 1) ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ครั้งนี้ 1.1) ในการออกแบบที่พักอาศัยฯ ควรคำนึงถึงข้อจำกัดทางกายภาพของผู้อยู่อาศัย ให้ได้มากที่สุด 1.2) ในการออกแบบที่พักอาศัยฯ ควรคำนึงถึงงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ต้นทุนค่าก่อสร้างที่เหมาะสม สามารถนำมาสร้างเพื่ออยู่อาศัยในสภาพจริงได้ **2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1) ในการออกแบบที่พักอาศัยฯ ควรมีการสอบถามปัญหา และความต้องการของผู้ใช้งานจริงเป็นหลัก เพื่อให้ผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว สามารถนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกสบาย ตรงความต้องการที่หลากหลายของแต่ละบุคคล 2.2) ในการออกแบบที่พักอาศัยฯ ควรมีการออกแบบที่ต้องคำนึงถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ ที่พักอาศัยให้มีความเหมาะสม และให้มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ได้เลือกตามความต้องการของแต่ละคน 2.3) ควรมีการประเมินราคาการก่อสร้างที่พักอาศัยที่ได้มีการออกแบบไว้ ว่าสามารถนำผลของการวิจัยไปสร้างหรือปรับปรุงที่พักอาศัย ให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติ หรือลดภาระของผู้ดูแลให้น้อยลง 2.4) ผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการออกแบบที่พักอาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว หรือนำไปใช้เป็นแนวคิดในการจัดทำโครงการบ้านจัดสรร บ้านสำหรับคนวัยเกษียณ คนพิการด้านการเคลื่อนไหว ในการทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้ 2.5) ควรมีการศึกษาการออกแบบที่พักอาศัยเฉพาะด้านความพิการต่าง ๆ โดยเฉพาะคนพิการด้านออทิสติก ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ ให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนพิการนั้น ๆ เพื่อช่วยในการอำนวยความสะดวกให้คนพิการเหล่านั้น ให้สามารถดำรงชีวิตเองได้อย่างปกติ หรือลดภาระของผู้ดูแล

เอกสารอ้างอิง

- นิชารัตน์ อัครมณี. (2562). ทศนคติของผู้อยู่อาศัยต่อลักษณะคอนโดมิเนียมที่ส่งเสริมสุขภาวะในการอยู่อาศัย. วารสารสาระศาสตร์, 34(3), 339-351.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2558). คู่มือการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design Guide Book). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวนิสัย.
- บุษกร รมยานนท์. (2555). ลักษณะบ้านเดี่ยวและแนวทางการปรับเปลี่ยนตามแนวคิดบ้านปรับเปลี่ยนได้ง่ายยามสูงวัย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรวิฑู โคว์คชาภรณ์. (2557). อารยสถาปัตย์ (Universal Design). กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). ประเทศไทยกับสังคมผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2562 จาก <https://bit.ly/2ktR6ix>
- สราญภัทร อนุมิตรราชกิจ. (2562). อารยสถาปัตย์ในสังคมไทย: ศึกษากรณีผู้สูงอายุ. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2558). คู่มือการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). เรื่องน่ารู้ Universal Design: การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2563 จาก <https://1th.me/Eobmq>
- สำนักงานส่งเสริมศักยภาพและสิทธิ. (2555). คู่มือการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการ และคนทุพพลภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เสกสรร พันธุ์สวัสดิ์. (2555). การทดสอบและศึกษาความพึงพอใจต่ออุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วิศวกรรมโยธา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของ ธุรกิจในจังหวัดลำปาง*

FACTOR AFFECTING FOR SELECTION SERVICES OF ACCOUNTING FIRMS FOR BUSINESS IN MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

อนงค์วรรณ อุประดิษฐ์

Anongwan Upadit

วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

Lampang Intertech College, Thailand

E-mail: upadit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง โดยการทบทวนเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบธุรกิจในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คนโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา หาค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และ สถิติอนุมานวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านการตอบสนองลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า และ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านความเป็นรูปธรรม โดยผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง

* Received 6 August 2020; Revised 7 October 2020; Accepted 28 October 2020

คำสำคัญ: ปัจจัย, การเลือกใช้บริการ, สำนักงานบัญชี, ธุรกิจ

Abstract

The objectives of this research article were to study the factor affecting for selection services of Accounting Firms for Business in Mueang District, Lampang Province. By reviewing relevant research textbooks and collecting data from entrepreneurs in Mueang District, Lampang Province registered with Business Development Office of Lampang Province, this research was a quantitative research using sample sampling of 359 people. The research tool was questionnaire. The descriptive statistics was applied to analyze: percentage, frequency, average and Multiple regression analysis by Enter. The results showed that the factor affecting for selection services of Accounting Firms for Business in Mueang District, Lampang Province followed by Assurance, Tangibility, Responsiveness, Empathy and Reliability. The results of statistics analyzed by multiple regression technique were found as follows: responsiveness, empathy, reliability, assurance and tangibility, By the results of hypothesis testing showed that responsiveness, empathy, reliability, assurance had direct effect toward selection services of Accounting Firms for Business in Lampang Province also statistically significant at 0.05 level except tangibility had only indirect effect toward selection services of Accounting Firms for Business in Mueang District, Lampang Province.

Keywords: Factor, Selection services, Accounting Firm, Business

บทนำ

การจัดทำบัญชีนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์กร เนื่องจากข้อมูลทางบัญชีเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นไปของธุรกิจช่วยให้ผู้ประกอบการทราบถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินและยังสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวในการกำหนดนโยบายและกำหนดทิศทางการกลยุทธ์เพื่อวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินงานและการประเมินความสำเร็จของธุรกิจ นอกจากนี้ข้อมูลทางบัญชียังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้ทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับธุรกิจของตนเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ทางบัญชีหรือขาดความเชื่อมั่นในคุณภาพของพนักงานบัญชี จึงต้องอาศัยบริการจากสำนักงานบัญชีภายนอก ดังนั้นสำนักงานบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้ธุรกิจมีการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงิน ได้อย่าง

ถูกต้อง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ประกอบการและผู้ใช้ข้อมูล
ในทางการเงิน (ปาริชาติ มณีมัย และคณะ, 2559)

ในการประกอบธุรกิจ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจมี
หน้าที่ต้องจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ซึ่งได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่
จัดทำบัญชีที่เป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัดที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย
ไทย นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทยและกิจการร่วมค้า
ตามประมวลรัษฎากร ต้องจัดทำบัญชีและลงรายการในบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้องตามหลักการบัญชี
ที่รับรองทั่วไป รวมทั้งการจัดทำและนำเสนอการเงินตามที่กฎหมายกำหนด (พระราชบัญญัติการ
บัญชี พ.ศ. 2543, 2543) เนื่องจากการจัดทำบัญชีของกิจการจะต้องอาศัยความเข้าใจและชำนาญ
การด้านธุรกิจ ถ้าไม่ได้รับการฝึกฝนจนชำนาญจะทำให้ไม่สามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง แต่การที่
ผู้ประกอบการไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำบัญชีเพื่อใช้ในการบริหารและการตัดสินใจและการ
ที่กิจการขาดบุคลากรทางด้านบัญชีที่มีคุณภาพในการจัดทำบัญชีและตรวจสอบบัญชี นอกจากนี้
ปัญหาประการหนึ่งของผู้ประกอบการที่พบคือ การไม่ทราบตัวเลขในการดำเนินกิจการของตนเอง
ไม่ทราบว่าลงทุนไปเท่าไร ขายได้วันละเท่าไร มีสินค้าคงเหลือเท่าไร แม้กระทั่งกำไรเท่าไร
ยังไม่สามารถคำนวณออกมาได้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่ทราบว่าระบบบัญชีของธุรกิจเป็นอย่างไร
ได้มาตรฐานหรือไม่ ส่งผลให้กิจการไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานทางด้านบัญชีและด้านอื่น ๆ
ให้มีประสิทธิภาพ ได้ซึ่งข้อมูลทางบัญชีที่ได้นั้น ไม่สามารถแสดงฐานะทางการเงินและผลการ
ดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการได้ ทำให้ผู้บริหารเข้าใจสถานการณ์ผิดพลาด คลาดเคลื่อน
การวางแผนและตัดสินใจในการบริหารงานเกิดความผิดพลาด ส่งผลกระทบให้ธุรกิจเกิดความ
เสียหายอย่างมาก (นภาลัย บุญทิม, 2554)

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีทั้งมากและไว มีปัญหาซับซ้อนกับมีวิกฤติแบบ
ใหม่ ๆ กับปัญหาอุบัติใหม่ ความแปรปรวนต่าง ๆ ทำให้กิจการต้องติดตามข้อมูลเหตุการณ์
การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ทันกับปัญหาสถานการณ์พลิกผันที่เกิดขึ้นบ่อยทั้งระยะสั้นและยาว
ผู้บริหารหรือเจ้าของธุรกิจ จึงต้องมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง
เหล่านี้ และต้องปรับเปลี่ยนนโยบายตลอดจนวิธีการบริหารธุรกิจใหม่และต้องให้ความสำคัญต่อ
ระบบบัญชีมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเชื่อถือในความโปร่งใสและเป็นมืออาชีพของนักบัญชี (ธวัช
ภูจิตโยโคย, 2560) ปัญหาส่วนใหญ่ที่ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารของแต่ละธุรกิจต้องเผชิญ คือ
การจัดเก็บข้อมูลทางการเงินหรือการเงิน ในการบริหารงานในปัจจุบันการจัดเตรียมข้อมูลทาง
บัญชีมีบทบาทมากยิ่งขึ้น นักบัญชีจึงมีหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินเสนอข้อมูลให้กับ
บุคคลภายในและบุคคลภายนอก ซึ่งการบันทึกและการจัดทำรายงานในแต่ละงวดเวลาที่ต้องการ
ดังกล่าวนี้เรียกว่า การทำบัญชีและเรียกบุคคลที่ทำบัญชีเหล่านั้นว่า ผู้ทำบัญชี เพื่อให้ทุกฝ่ายใช้
ข้อมูลทางการเงิน ได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งฝ่ายบริหารจะได้นำข้อมูลทางการเงินและงบการเงินที่

นักบัญชีจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการบริหารงานของธุรกิจ เช่น การวางแผนงาน การควบคุมการดำเนินงาน การวัดผลการทำงาน ตลอดจนการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ (เสนีย์ พวงยาณี, 2553) จากปัญหาด้านความพร้อมของบุคลากรในเรื่องของการจัดทำบัญชีและการบริหารการเงิน และเห็นว่าการทำงานบัญชีไม่สำคัญ รวมถึงการจ้างพนักงานซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาทำงานด้านบัญชีก็เป็นเรื่องที่ยุ่งยากและต้องจ่ายค่าตอบแทนสูง ทำให้ธุรกิจส่วนใหญ่จ้างสำนักงานบัญชีเป็นผู้ทำบัญชีและจัดการการเงิน เนื่องจากจะมีค่าใช้จ่ายถูกกว่าการจ้างพนักงานบัญชีประจำ

ดังนั้น การเลือกใช้บริการของสำนักงานบัญชี จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของธุรกิจ เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่หันมาว่าจ้างให้ผู้อื่นเป็นผู้ดำเนินการจัดทำบัญชีตามที่กฎหมายกำหนดแทนตน ปัจจุบันจึงมีสำนักงานให้บริการรับทำบัญชีเกิดขึ้นทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งนี้จะมีจำนวนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพความเจริญของเศรษฐกิจในแต่ละจังหวัดนั้น ๆ โดยสำนักงานบัญชีส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักเกิดขึ้นในรูปขององค์กรธุรกิจที่แตกต่างกันไปตามสภาพและขนาดขององค์กร เพื่อให้การจัดทำบัญชีเป็นไปตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ทำให้สำนักงานบัญชีกลายเป็นธุรกิจที่สามารถเติบโตและมีคู่แข่งเกิดขึ้นมากมายในภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการบางรายอ่อนด้อยประสบการณ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจ้างทำบัญชีในการจัดเก็บรวบรวมเอกสารและยื่นภาษี ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้สำนักงานบัญชีจึงเป็นทางเลือกสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ (อุไรรัตน์ มณีรัตนศักดิ์ และปิยวรรณ แก้วจันทร์, 2558) เนื่องจากสำนักงานบัญชีเป็นธุรกิจหลักที่ให้ความรู้และให้คำแนะนำในการให้บริการด้านการจัดทำบัญชี และเพื่อให้การจัดทำบัญชี การให้บริการตรวจสอบบัญชี การให้ความเชื่อมั่นและการให้คำปรึกษาด้านการบัญชีการเงินแก่ผู้ประกอบการ รวมถึงการให้คำปรึกษาในด้านกฎหมาย ภาษีอากรและการวางแผนธุรกิจ ซึ่งเป็นการสร้างทางเลือกให้กับลูกค้า ปัจจุบันธุรกิจการให้บริการจัดทำบัญชีมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการสามารถเปลี่ยนผู้ให้บริการรับทำบัญชีได้ตลอดเวลา ดังนั้นการทำบัญชีจึงไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับจำนวนลูกค้าในปัจจุบันแต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการรักษาลูกค้าให้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง (ปัญญาภรณ์ กงประดิษฐ์ และวรรณิ เตโชโยธิน, 2553) ยังรวมถึงความอยู่รอดในอาชีพบัญชี โดยการมีลูกค้าอย่างต่อเนื่อง การมีลูกค้ารายใหม่และการให้บริการอื่น ๆ (ดารณี เอื้อชนะจิต, 2554) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจในการนำไปประยุกต์ใช้หรือปรับปรุงการให้บริการให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจต่อไป

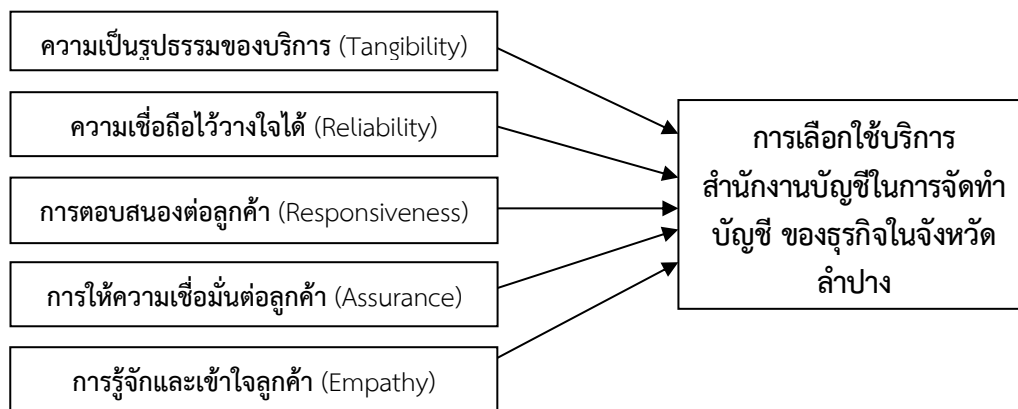
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง” มี และใช้กรอบแนวคิดตามคุณภาพการบริการ SERVQUAL ที่ปรับปรุงใหม่ประกอบด้วย 5 มิติหลัก ของ Zeithaml, V. A. et al. ดังนี้ (Zeithaml, V. A. et al., 1988)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานงานวิจัย

H1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง

H2 ความเชื่อถือไว้วางใจได้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง

H3 การตอบสนองต่อลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง

H4 การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง

H5 การรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 3,487 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane,

1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม รวมเป็นผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 359 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง ส่วนที่ 3 สาเหตุการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัด และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินเก็บข้อมูลด้วยตนเองและหาความและตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's Alpha ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H., 1994) มีค่าเท่ากับ 0.937 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale จำนวน 5 ระดับ (น้อยที่สุด=1, น้อย=2, ปานกลาง=3, มาก=4, มากที่สุด=5) เพื่อจัดระดับคะแนนใช้ค่าเฉลี่ย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) และสถิติอนุमानวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการถดถอยพหุคูณ แบบ Enter จากสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Factor) และตัวแปรอิสระ (TANGI, RELIA, RESPON, ASSUR, EMPAT) ที่ระดับค่านัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

$$\text{FACTOR} = \beta_0 + \beta_1 \text{TANGI} + \beta_2 \text{RELIA} + \beta_3 \text{RESPON} + \beta_4 \text{ASSUR} + \beta_5 \text{EMPAT}$$

ในที่นี้

FACTOR	= การเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ
TANGI	= ความเป็นรูปธรรมของการบริการ
RELIA	= ความเชื่อถือไว้วางใจได้
RESPON	= การตอบสนองต่อลูกค้า
ASSUR	= การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า
EMPAT	= การรู้จักและเข้าใจลูกค้า
β_0	= ค่าเริ่มต้นของสมการถดถอย
$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_5$	= ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรือค่าความลาดชัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเชิงพรรณนา

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละประเภทของธุรกิจ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของธุรกิจ		
การผลิต	36	10.03
การบริการ	129	35.93
การค้าส่ง	44	12.26
การค้าปลีก	150	41.78
รวม	359	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ธุรกิจของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นธุรกิจการค้าปลีก 150 แห่ง (ร้อยละ 41.78) การบริการ 129 แห่ง (ร้อยละ 35.93) การค้าส่ง 44 แห่ง (ร้อยละ 12.26) และการผลิต 36 แห่ง (ร้อยละ 10.03) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ		
ต่ำกว่า 5 ปี	42	11.70
5-10 ปี	54	15.04
11-15 ปี	108	30.08
16-20 ปี	83	23.12
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	72	20.06
รวม	359	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่ ระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 108 แห่ง (ร้อยละ 30.08) รองลงมา ระหว่าง 16 - 20 ปี จำนวน 83 แห่ง (ร้อยละ 23.12) มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 72 แห่ง (ร้อยละ 20.06) ระหว่าง 5 - 10 ปี จำนวน 54 แห่ง (ร้อยละ 15.04) และ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 42 แห่ง (ร้อยละ 11.07) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละรูปแบบของธุรกิจ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบของธุรกิจ		
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	212	59.05
บริษัทจำกัด	147	40.95
บริษัทมหาชนจำกัด	0	0
รวม	359	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า รูปแบบของธุรกิจส่วนใหญ่ เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 212 แห่ง (ร้อยละ 59.05) และบริษัทจำกัด จำนวน 147 แห่ง (ร้อยละ 40.95)

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละจำนวนการจ้างงานของธุรกิจ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนการจ้างงานของธุรกิจ		
ต่ำกว่า 10 คน	22	6.13
ตั้งแต่ 10 – 19 คน	68	18.94
ตั้งแต่ 20 – 29 คน	104	28.97
ตั้งแต่ 30 – 39 คน	86	23.96
ตั้งแต่ 40 คน ขึ้นไป	79	22.00
รวม	359	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า จำนวนการจ้างงานของธุรกิจ ส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 20-29 คน จำนวน 126 แห่ง (ร้อยละ 35.10) ตั้งแต่ 30-39 คน จำนวน 86 แห่ง (ร้อยละ 23.96) ตั้งแต่ 40 คนขึ้นไป จำนวน 79 แห่ง (ร้อยละ 22.00) ตั้งแต่ 10-19 คน จำนวน 68 แห่ง (ร้อยละ 18.94) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละทุนจดทะเบียนของธุรกิจ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
ทุนจดทะเบียนของธุรกิจ		
ไม่เกิน 5 ล้านบาท	169	47.08
5 – 10 ล้านบาท	137	38.16
มากกว่า 30 ล้านขึ้นไป	53	14.76
รวม	359	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ทุนจดทะเบียนของธุรกิจ ส่วนใหญ่ ไม่เกิน 5 ล้านบาท จำนวน 169 แห่ง (ร้อยละ 47.08) 5 - 10 ล้านบาท จำนวน 137 แห่ง (ร้อยละ 38.16) และ มากกว่า 30 ล้านขึ้นไปจำนวน 53 แห่ง (ร้อยละ 14.76) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละวิธีหาข้อมูลในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
วิธีหาข้อมูลในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี		
จากคำแนะนำจากผู้อื่นที่เคยใช้บริการ	248	69.08
จากการจัดหาเอง	111	30.92
รวม	359	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า วิธีหาข้อมูลในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ส่วนใหญ่จาก คำแนะนำจากผู้อื่นที่เคยใช้บริการ จำนวน 248 แห่ง (ร้อยละ 69.08) จากการจัดหาเอง จำนวน 111 แห่ง (ร้อยละ 30.92)

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละรูปแบบการทํำบัญชีของธุรกิจ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบการทํำบัญชีของธุรกิจ		
ให้สำนักงานบัญชีทํำทั้งหมด	226	62.95
ให้สำนักงานบัญชีทํำเป็นบางส่วน	133	37.05
รวม	359	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่า รูปแบบการทํำบัญชีของธุรกิจ ให้สำนักงานบัญชีทํำทั้งหมด จำนวน 226 แห่ง (ร้อยละ 62.95) และให้สำนักงานบัญชีทํำทั้งหมด จำนวน 133 แห่ง (ร้อยละ 37.05)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทํำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับความคิดเห็นของปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทํำบัญชีของธุรกิจ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.57	0.525	มากที่สุด
ความเป็นรูปธรรมของบริการ	4.54	0.606	มากที่สุด
ด้านการตอบสนองลูกค้า	4.54	0.576	มากที่สุด
ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	4.50	0.632	มากที่สุด
ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	4.49	0.622	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.53	0.550	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทํำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง มีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.550 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากค่าคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.525 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.606 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการตอบสนองลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.576 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.632 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.622 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การเลือกใช้บริการของสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีจังหวัดลำปาง

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับความคิดเห็นของการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง

การเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการบริการ (Product)	4.03	0.732	มาก
ด้านกระบวนการให้บริการ (Process)	4.03	0.726	มาก
ด้านราคา (Price)	4.06	0.684	มาก
ด้านสถานที่ตั้ง (Place)	4.02	0.773	มาก
ด้านบุคลากร (People)	4.05	0.781	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence)	3.95	0.780	มาก
ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4.03	0.693	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.03	0.655	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า การเลือกใช้บริการของสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีจังหวัดลำปาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.655 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นเรียงจากคะแนนมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านราคา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.684 รองลงมาคือ ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.781 ด้านการบริการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.732 ด้านกระบวนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.726 ด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.693 ด้านสถานที่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.773 และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.780 ตามลำดับ

การทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปาง

การทดสอบความสัมพันธ์ใช้สถิติอนุमानวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการถดถอยพหุคูณ แบบ ENTER ของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปาง แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง						
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	สมมติฐาน
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	-.003	.074		-.036	.971	
TANGI	.036	.040	.035	.886	.376	ปฏิเสธ
RELIA	.350	.052	.353	6.700	.000	ยอมรับ
RESPON	1.059	.037	.988	28.343	.000	ยอมรับ

ASSUR	-.080	.028	-.068	-2.854	.005	ยอมรับ
EMPAT	-.360	.052	-.368	-6.947	.000	ยอมรับ

$R^2 = .936$, Adjusted $R^2 = .936$, $F = 1039.786$

จากตารางที่ 10 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการทดสอบตามสมมติฐานพบว่า

H1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง ปฏิเสธสมมติฐาน

H2 ความเชื่อถือไว้วางใจได้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

H3 การตอบสนองต่อลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

H4 การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

H5 การรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง มากที่สุดได้แก่ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า หากว่าสำนักงานบัญชีมีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ หรือการที่ผู้ให้บริการจะต้องแสดงถึงทักษะความรู้ ความสามารถในการให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการด้วยความสุภาพ นุ่มนวล มีกริยามารยาทที่ดี ใช้การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นการสร้างความมั่นใจว่าผู้รับบริการจะได้รับบริการที่ดีที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิญญา แก้วเจริญ ที่พบว่า คุณสมบัติของผู้ทำบัญชีที่ผู้ประกอบการต้องการในด้านการให้บริการที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งมีผลต่อการเลือกสำนักงานบัญชี การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกเก็บเงิน ไม่รับสินบน มีขั้นตอนในการให้บริการตามที่ตกลงกับลูกค้าอย่างเหมาะสม มีรักษาความลับของลูกค้า มีวิธีปฏิบัติในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติงานที่ตกลงกับลูกค้าไว้ได้ และ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญเหมาะสมกับงาน ย่อมทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ลูกค้าหรือผู้รับบริการ (ปฏิญญา แก้วเจริญ,

2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัวแก้ว ถาวรบุรณทรัพย์ ที่พบว่าผู้ใช้บริการมีการรับรู้และความคาดหวังการบริการในเรื่องความมั่นใจและเชื่อมั่นมากกว่าการบริการด้านอื่น (บัวแก้ว ถาวรบุรณทรัพย์, 2560)

สำหรับการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง พบว่ามีความคิดเห็นมากที่สุดในด้านราคา เนื่องจากพฤติกรรมผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความอ่อนไหวต่อราคา ดังนั้นการแจ้งเรื่องค่าใช้จ่ายที่ผู้รับใช้บริการต้องเสียเพื่อแลกกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจึงมีความสำคัญในอันดับแรก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร หงส์ภักดี ที่พบว่าปัจจัยที่สำคัญในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี 3 อันดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการ ที่สำคัญคือ การให้บริการได้ถูกต้อง รวดเร็ว ทันเวลาและการเก็บรักษาความลับของลูกค้า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ที่สำคัญคือ ความถูกต้องของรายงานทางการเงิน และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ที่สำคัญคือ ชื่อเสียงและความเชี่ยวชาญตามลำดับ (นภาพร หงส์ภักดี, 2554) และยังไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร วรกิตติมงคล ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีคือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์/บริการ นั่นคือ พนักงานมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน มีความหลากหลายในการให้บริการ และการให้บริการเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและคุณภาพ (ธนกร วรกิตติมงคล, 2553)

นอกจากนี้จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจจังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยด้านการตอบสนองต่อลูกค้า มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจในจังหวัดลำปาง มากที่สุด เนื่องจากการตอบสนองลูกค้าเป็นความพร้อมและความเต็มใจที่จะให้บริการ โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างทันท่วงที ผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการได้ง่าย และได้รับความสะดวกจากการใช้บริการ รวมทั้งกระจายการให้บริการไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว โดยเฉพาะความพร้อมที่จะให้บริการแก่ลูกค้าได้ทันท่วงที มีการให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตลอดจนแนวทางแก้ไขได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง มีการทบทวนผลงานและปรับปรุงแก้ไขงานก่อนส่งมอบลูกค้า มีการให้บริการด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมและเป็นกันเอง ตลอดจนมีการดำเนินการข้อตกลงในสัญญาอย่างครบถ้วน สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญธิดา พงษ์ธานี ที่พบว่าสำนักงานบัญชีโดยรวมมีคุณภาพการบริการด้านการตอบสนองต่อลูกค้าสูงมาก โดยมีคุณภาพการบริการเกี่ยวกับการกำกับดูแลความคืบหน้าของงาน และการทบทวนผลงานและปรับปรุงแก้ไขงานก่อนส่งมอบลูกค้า (เพ็ญธิดา พงษ์ธานี, 2552)

การที่ปัจจัยด้านความเป็นรูปธรรมของบริการปฏิเสธสมมติฐาน ก็อาจเป็นเพราะรูปแบบการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดลำปางมีลักษณะการดำเนินงานและสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกันในทุกสำนักงานจึงไม่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญธิดา พงษ์ธานี ที่พบว่า สำนักงานบัญชีโดยรวมมีคุณภาพการบริการด้านการรูปธรรมของบริการสูงมากเกี่ยวกับการมีผู้ทำบัญชีที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติ

ที่เกี่ยวข้อง การมีเครื่องมือ อุปกรณ์ในการจัดทำบัญชีเพียงพอและมีพื้นที่ปฏิบัติงานที่เป็นระเบียบ (เพ็ญธิดา พงษ์ธานี, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความรู้ความสามารถของสำนักงานบัญชีเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการนำพาธุรกิจให้ไปสู่ความสำเร็จในด้านการจัดทำบัญชี งานวิจัยนี้พบว่าสำนักงานบัญชีมีส่วนช่วยในการจัดทำบัญชี ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำบัญชีทั้งหมดหรือการจัดทำบัญชีในบางส่วนก็ตาม และไม่จำเป็นที่จะเป็นการประกอบธุรกิจในรูปแบบใด สำนักงานบัญชีก็มีส่วนช่วยในการทำบัญชี อาจเนื่องจากพนักงานที่มีอยู่อาจไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ ทำให้ธุรกิจจำเป็นต้องอาศัยสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ ดังนั้นธุรกิจจึงควรที่จะส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีของธุรกิจให้มีคุณสมบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเข้ารับการอบรมความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจใน ระบบการทำบัญชี หลักเกณฑ์และมาตรฐานทางด้านวิชาชีพที่เป็นไปอย่างถูกต้อง และสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างน่าเชื่อถือ ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลทางบัญชีที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจ ทางธุรกิจต่อไป **ข้อเสนอแนะ** 1) เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งเฉพาะธุรกิจที่ตั้งในจังหวัดลำปาง เท่านั้น ทำให้ข้อค้นพบมีประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่าง ให้มากขึ้น ซึ่งจะสามารถทำให้ผลการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย 2) ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีของหน่วยงานให้มีการพัฒนา ความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานด้านบัญชีได้อย่างถูกต้อง น่าเชื่อถือ ส่งผลให้ธุรกิจสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างสำนักงานบัญชี

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ คุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีใน ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เสนีย์ พวงยาณี. (2553). หลักการบัญชีขั้นต้น. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). นิติบุคคลที่ดำเนินกิจการอยู่ตามพื้นที่. เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2563 จาก <https://datawarehouse.dbd.go.th/area/overview#>
- ดารณี เอื้อชนะจิต. (2554). ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลทางบัญชี และลักษณะองค์กรธุรกิจที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- ธนกร วรกิตติมงคล. (2553). พฤติกรรมในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธวัช ภูษิตโทยไคย. (2560). การบัญชีกับการจัดการสำหรับ SMEs. วารสารวิชาชีพบัญชี, 13(40), 76-81.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- นภาพร หงษ์ภักดี. (2554). การเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจกรณีศึกษา: เขตอำเภอเมืองและอำเภอดอนตาล จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2(2), 45-65.
- นภาลักษณ์ บุญทิม. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- บัวแก้ว ถาวรบุญทรัพย์. (2560). คุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 15(1), 139-148.
- ปริญญญา แก้วเจริญ. (2554). มุมมองในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปัญญาภรณ์ กองประดิษฐ์ และวรรณิ์ เตโชโยธิน. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการรับทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง. วารสารวิชาชีพบัญชี, 6(15), 83-93.
- ปาริชาติ มณีมัย และคณะ. (2559). คุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน ของสำนักงานบัญชีขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 14(1), 117-128.
- พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543. (2543). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 65 ก หน้า 1 - 21 (10 สิงหาคม 2543).
- อุไรรัตน์ มณีรัตนศักดิ์ และปิยวรรณ แก้วจันทร์. (2558). บริการรับทำบัญชี: กลยุทธ์บริหารงานในเชิงรุกเพื่อรองรับต่อการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร, 12(2), 1-15.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). Psychometric theory. (3 rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). New York: Harper and Row Publications.

Zeithaml, V. A. et al. (1988). SERVQUAL: A Multi-item Scale for Measuring Consumer Perception of Service Quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน
โรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*

PARTICIPATION IN THE EDUCATION OF PARENTS OF STUDENTS
AT BAN KAOKHAM SCHOOL UNDER THE UBONRATCHATHANI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE AREA 5

เจษฎา ภัคติ

Jedsada Pakdee

เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม

Charoenwit Sompongtram

ปาริชาติ สุภิมารส

Parichart Supimaros

มหาวิทยาลัยราชธานี

Ratchathani University, Thailand

E-mail: jeasada.pak@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม อำเภอน้ำยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม อำเภอน้ำยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 288 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ เกรจซี และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 169 คน โดยวิธีการแบบแบ่งชั้น และวิธีการสุ่มอย่างง่าย ตามระดับชั้น เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปและสอบถามระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบอิสระจากกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน

* Received 9 August 2020; Revised 8 October 2020; Accepted 29 October 2020

โรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา, ผู้ปกครองนักเรียน, อาชีพผู้ปกครอง

Abstract

The objectives of this research article were to study the level of participation in educational management of parents of students at Ban Kaokham School, Namyuen District, under the Ubonratchathani Primary Educational Service Office Area 5. And to compare the participation in educational management of the parents of Ban Kaokham School students. Namyuen District, under the Ubonratchathani Primary Educational Service Office Area 5. The research classified by occupation of the student parents, the population is the parents of students at Ban Kaokham School. Under the Ubonratchathani Primary Educational Service Office Area 5, 288 people were assigned the sample size. Using Cracy and Morgan's tables. The sample consisted of 169 parents and students using stratified methods and simple random methods. A questionnaire for general information and the level of participation in the education of the parents. Data analysis using a computer program. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t - test independent. The research results were found that; 1) The level of participation in education management among parents of Ban Kaokham School students under the Ubonratchathani Primary Educational Service Office Area 5, overall at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects. Ranking the average in descending order is academic administration, General administration, Personnel management, and Budget management. 2) The results of comparing the participation in education management of parents of Ban Kaokham School students under the

Ubonratchathani Primary Educational Service Office Area 5. They have different occupations participation in all aspects of education are no different.

Keywords: Participation in Education Management, Student Parents, Parent Occupation

บทนำ

การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองได้นั้นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งคือ การพัฒนาคุณภาพประชาชนและประชาชนจะมีคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขจึงนับว่าการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดการศึกษาต้องให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ศึกษาอบรม แสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารเลือกภูมิปัญญาวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหา มีส่วนร่วมสนับสนุนให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจ สถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับชาติระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในระดับชาติโดยมีจุดเน้นให้ชุมชน และท้องถิ่นไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในขณะเดียวกันก็ให้สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินงานของฝ่ายโรงเรียนและชุมชนหรือท้องถิ่น ดังกล่าวย่อมจะส่งผลต่อการสร้างความผูกพัน ความสัมพันธ์และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันการปฏิบัติงานของโรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดประสงค์เพื่อให้การจัดการศึกษา สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ ในการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาให้ตอบสนองกับการมีส่วนร่วมของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลกปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รุ่ง แก้วแดง, 2549)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่อยู่ในความปกครองของตนให้มีความรู้ ด้านวิชาการที่เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดมุ่งหวังให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาถือว่าเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการจัดการศึกษาและสามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ผ่านมา อีกทั้งยังมีผลต่อการส่งบุตรหลานของผู้ปกครองเพื่อเข้าศึกษาในสถานศึกษานั้นอีกด้วย ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ที่ศึกษา (ไตรรงค์ อนันตนิติเวทย์, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสุมาภรณ์ เยี่ยมไธสง ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าสองคอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามแนวคิด 4 ด้านคือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไปศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 350 คน พบว่าผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าสองคอน มีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานงบประมาณ (กุสุมาภรณ์ เยี่ยมไธสง, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ ศิริรัตนกุล ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบุญทริก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตามแนวคิด 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ (วีระยุทธ ศิริรัตนกุล, 2555) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดนยา ภูระหงส์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านหนองคล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามอาชีพรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดนยา ภูระหงส์, 2555) และสอดคล้องงานวิจัยของ กาญจนา เอียดสุข ได้ศึกษาการมีส่วนร่วม

ของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเขาสนชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ปกครองอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (กาญจนา เอียดสุข, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Barnes, R. A. ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียนพบว่า การมีส่วนร่วมกับการสอนของโรงเรียนในอุดมคติแล้ว ผู้ปกครองต้องมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน และได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับโรงเรียนด้วยการศึกษาค้นคว้านี้ ให้หลักฐานว่าผู้ปกครองชาวอเมริกันมีความประสงค์ที่จะมีสิทธิเกี่ยวกับการเรียนการสอนลูกตน ซึ่งชี้ว่าเขาเห็นคุณค่าการศึกษาและเห็นว่าโรงเรียนต้องตระหนักถึงเป้าหมายการศึกษาและวัฒนธรรมผู้ปกครองด้วย (Barnes, R. A., 1995)

จากความสำคัญข้างต้น จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาปรับปรุงนโยบาย บทบาทการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และเกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม ตามอาชีพผู้ปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีประชากรคือ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 288 คน กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (จรรยา คุณมี, 2549) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน โดยวิธีแบบแบ่งชั้นและวิธีสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัย แล้วสร้างข้อคำถามในแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบเนื้อหา ภาษาและสำนวนโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจของผู้เชี่ยวชาญเพื่อมาปรับปรุงแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ จำแนกตามอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) คือ 5 มากที่สุด, 4 มาก, 3 ปานกลาง, 2 น้อย, 1 น้อยที่สุด ใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป หลังจากปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .21 ถึง .67 จำนวน 45 ข้อ แล้วมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 ส่งอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง แล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชธานี ถึงผู้บริหารสถานศึกษาขอความอนุเคราะห์ในการให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถาม ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับวัตถุประสงค์

4. การเก็บข้อมูลวิจัย จากนั้นแจกแบบสอบถามและดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน

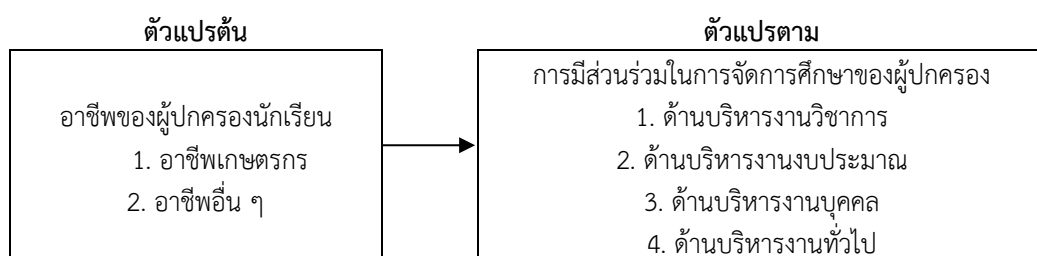
5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง จำแนกตามอาชีพ การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที่แบบอิสระจากกันตรวจสอบเนื้อหาอย่างถูกต้อง จึงนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) วิเคราะห์สถานภาพด้านอาชีพของผู้ปกครองโดยการหาความถี่และร้อยละ 2) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเทียบตามเกณฑ์อ้างอิง ดังตารางที่ 1 3) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโดยการทดสอบค่าที่ แบบอิสระจากกัน

ตารางที่ 1 เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน

เกณฑ์ของค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49	น้อยที่สุด

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความสอดคล้องของคำถามตามวัตถุประสงค์ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่แบบอิสระจากกัน

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ใน 4 ด้าน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามอาชีพผู้ปกครอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ด้านอาชีพผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 81.66 รองลงมาคือ อาชีพอื่น ๆ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 18.34 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละของผู้ปกครองโรงเรียนบ้านเก่าขาม จำแนกตามอาชีพ

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
- เกษตรกร	138	81.66
- อื่น ๆ	31	18.34
รวม	169	100.00

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขามโดยรวมอยู่ในระดับมากถึง 4 ด้าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	n = 169			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านบริหารงานวิชาการ	4.06	.54	มาก	1
2. ด้านบริหารงานงบประมาณ	3.78	.69	มาก	4

3. ด้านบริหารงานบุคคล	3.92	.68	มาก	3
4. ด้านบริหารงานทั่วไป	3.94	.42	มาก	2
รวม	3.92	.58	มาก	-

2.1 ด้านบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ มีส่วนร่วมจัดกิจกรรมของชุมชน มีส่วนร่วมในการพานักเรียนไปทัศนศึกษา มีส่วนร่วมจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่โรงเรียน ดังตารางที่ 4

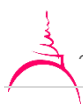
ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม ด้านบริหารงานวิชาการ โดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	n = 169			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น	4.05	.40	มาก	5
2. การจัดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.02	.40	มาก	8
3. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการนักเรียน	4.04	.50	มาก	6
4. การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่โรงเรียน	4.12	.46	มาก	3
5. การจัดกิจกรรมของชุมชน	4.16	.57	มาก	1
6. การเป็นวิทยากรช่วยสอนทักษะการเรียนรู้	4.02	.49	มาก	9
7. การพานักเรียนไปทัศนศึกษา	4.13	.57	มาก	2
8. การจัดโครงการค่ายวิชาการของโรงเรียน	4.01	.80	มาก	10
9. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.10	.62	มาก	4
10. การเสนอโครงการพัฒนาผู้เรียน	4.03	.64	มาก	7
รวม	4.06	.54	มาก	-

2.2 ด้านบริหารงานทั่วไป เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ มีส่วนร่วมควบคุมดูแลความประพฤตินักเรียน มีส่วนร่วมให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน มีส่วนร่วมส่งเสริมระดมทุนเพื่อจัดการศึกษา ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม ด้านบริหารงานทั่วไป โดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	n = 169			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน	3.91	.64	มาก	6
2. การกำหนดแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการชุมชน	3.84	.52	มาก	10
3. การวางแผนกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน	3.76	.43	มาก	12

4. การให้ความเห็นชอบกับแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้	3.88	.26	มาก	8
5. การจัดกลุ่มชมรมสมาคมผู้ปกครองศิษย์เก่า	3.96	.37	มาก	5
6. การวางแผนงานดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.80	.43	มาก	11
7. การจัดบริการสาธารณูปโภคในโรงเรียน	3.89	.55	มาก	7
8. การวางแผนติดตามตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่	3.85	.64	มาก	9
9. การเสนอข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์โรงเรียน	4.02	.37	มาก	4
10. การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน	4.09	.26	มาก	2
11. การควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียน	4.23	.41	มาก	1
12. การจัดระดมทุนเพื่อจัดการศึกษา	4.06	.23	มาก	3
รวม	3.94	.42	มาก	-

2.3 ด้านบริหารงานบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ มีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร มีส่วนร่วมส่งเสริมบุคลากรในการรักษาระเบียบวินัย มีส่วนร่วมส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม ด้านบริหารงานบุคคล โดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	n = 169			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การปฐมนิเทศและประชุมผู้ปกครอง	4.10	.60	มาก	5
2. การให้ได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคลที่ต้องการ	3.65	.58	มาก	10
3. การส่งเสริมบุคลากรในการรักษาระเบียบวินัย	4.15	.57	มาก	2
4. การให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นหมู่คณะช่วยเหลือกัน	3.77	.66	มาก	9
5. การให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง	4.12	.68	มาก	4
6. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร	4.16	.56	มาก	1
7. การแลกเปลี่ยนวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน	4.00	.56	มาก	8
8. การออกกฎระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับบุคลากร	3.61	.88	มาก	13
9. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน	4.14	.74	มาก	3
10. การประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติงานของบุคลากร	4.03	.94	มาก	7
11. การสรรหาคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.62	.63	มาก	12
12. การเป็นผู้ช่วยครูในการจัดการเรียนการสอน	3.65	.71	มาก	11
13. การเข้าเยี่ยมชั้นเรียนของผู้ปกครอง	4.08	.84	มาก	6
รวม	3.92	.68	มาก	-

2.4 ด้านบริหารงานงบประมาณ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ มีส่วนร่วมพิจารณาระดมทรัพยากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมแสวงหากองทุนช่วยเหลือนักเรียน มีส่วนร่วมรับรู้เกี่ยวกับรายรับ - รายจ่ายเงินและการจัดซื้อจัดจ้าง ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม ด้านบริหารงบประมาณ โดยรวมจำแนกเป็นรายข้อ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	n = 169			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การดำเนินงานด้านการเงินและงบประมาณ	3.73	.88	มาก	8
2. การจัดทำแผนจัดตั้งงบประมาณ	3.76	.80	มาก	6
3. การรับรู้เรื่องรายรับ-รายจ่ายเงินและการจัดซื้อจัดจ้าง	3.84	.75	มาก	3
4. การเสนอแนวทางในการบริหารงบประมาณ	3.78	.63	มาก	4
5. การเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณประจำปี	3.77	.81	มาก	5
6. การพิจารณาระดมทรัพยากรทางการศึกษา	3.97	.65	มาก	1
7. การเสนอแนะในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์	3.75	.71	มาก	7
8. การแสวงหากองทุนช่วยเหลือนักเรียน	3.96	.63	มาก	2
9. การติดตาม กำกับดูแลการบริหารงบประมาณ	3.62	.70	มาก	10
10. การประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณตามแผน	3.71	.38	มาก	9
รวม	3.78	.69	มาก	-

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม จำแนก ตามอาชีพผู้ปกครองนักเรียน รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม จำแนกตามอาชีพผู้ปกครองนักเรียน

ด้านที่	การมีส่วนร่วม	อาชีพ						t	p
		เกษตรกร (n=138)			อื่น ๆ (n=31)				
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านบริหารงานวิชาการ	4.05	.70	มาก	4.06	.66	มาก	-.48	.59
2	ด้านบริหารงานงบประมาณ	3.78	.74	มาก	3.77	.70	มาก	.57	.27
3	ด้านบริหารงานบุคคล	3.91	.74	มาก	3.93	.71	มาก	-.15	.56
4	ด้านบริหารงานทั่วไป	3.98	.78	มาก	3.90	.68	มาก	.10	.58

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการดำเนินงานของโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ปกครองนักเรียนให้ความร่วมมือมากที่สุด คือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านบริหารงานวิชาการ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน ให้ความสำคัญในด้านบริหารงานวิชาการ เพราะถือว่างานวิชาการเป็นหัวใจหลักในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และการให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมของชุมชน รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านบริหารงานทั่วไป ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีส่วนร่วมควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน ให้ความสำคัญเรื่องความประพฤตินักเรียน โดยการจัดประชุมผู้ปกครอง เพื่อรับฟังความคิดเห็นเสนอแนะทางแก้ปัญหาาร่วมกันและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลความประพฤติของนักเรียน รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านบริหารงานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียน โดยเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมลักษณะดังกล่าวทุกกิจกรรม โดยที่ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างดี และสุดท้ายคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านบริหารงานงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมพิจารณาระดมทรัพยากรทางการศึกษา อาจเนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับผู้ปกครองนักเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์พิจารณาหาทางช่วยเหลือสนับสนุนด้านต่าง ๆ แสวงหากองทุนช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองร่วมมือโดยการเสนอโครงการระดมทุน จากที่กล่าวมา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ ศิริรัตนกุล ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบุญทริก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตามแนวคิด 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานวิชาการ และด้านบริหารงานงบประมาณ (วีระยุทธ ศิริรัตนกุล, 2555)

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามอาชีพ แบ่งไว้ 2 ประเภท ได้แก่ ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร และผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น ๆ จากการวิจัย พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องจากโรงเรียนบ้านเก่าขาม มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับนักเรียนเสมอ ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะคิด ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดนยา ภูระหงส์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านหนองคล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามอาชีพ รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดนยา ภูระหงส์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัณรญาณี ศรีสุรักษ์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา จำแนกตามอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (กัณรญาณี ศรีสุรักษ์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้านไม่แตกต่างกัน **ข้อเสนอแนะ** ควรส่งเสริมการจัดค่ายวิชาการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทักษะชีวิต ส่งเสริมผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรสอนทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตตามศักยภาพบุคคล การจัดแหล่งเรียนรู้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมติดตาม กำกับ ดูแล ประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการด้านบริหารงบประมาณ มีส่วนร่วมคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมวางแผน กำหนดเป้าหมาย มาตรฐานการปฏิบัติงาน วางแผนงานด้านสิ่งแวดล้อม วางแผนงานพัฒนาการศึกษาให้ สอดคล้องกับความต้องการนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน อีกทั้งควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษา และศึกษาความคาดหวัง

ผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไตรรงค์ อนันตนิติเวทย์. (2551). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- กันทรญาณี ศรีสุรศักดิ์. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลุดาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กาญจนา เอียดสุข. (2560). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเขาสนชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- กุสุมาภรณ์ เขียมไธสง. (2553). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านท่าสองคอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดนยา ภาระหงส์. (2555). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านหนองคล้า (จงจินต์ รุจิรวงศ์ อุปถัมภ์ 2) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่ง แก้วแดง. (2549). การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วีระยุทธ ศิริรัตนกุล. (2555). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลบุณฑริก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Barnes, R. A. (1995). African American parents involvement in their children's schooling. Dissertation Abstracts International, 55(10), 3152-A.

**การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท
รักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด***
**THE MANAGEMENT OF HUMAN RESOURCE TRANSFORMATION OF
RANGER SECURITY GUARD INVESTIGATION CO., LTD**

บุญเรือน ทองทิพย์

Boonruen Thongthip

วีรพล กุลบุตร

Weerapol Kulbutra

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Royal Police Cadet Academy, Thailand

E-mail: Boonruen_Thon@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งหาข้อเสนอแนะและแนวทางเพื่อดีดศักยภาพการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทุกด้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและพนักงาน บริษัท รักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 3 กลุ่ม รวม 628 ชุด คิดเป็น 100% ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามโดยใช้ google form แล้ววิเคราะห์ผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS V.26 และวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียว ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน 3 กลุ่ม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการศึกษวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและปัจจัยการเปลี่ยนแปลง คือ ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม หากไม่เหมาะสมก็จะลดสมรรถภาพร่างกายจนไม่พร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะเกิดซ้ำวนเวียนไม่มีที่สิ้นสุด และด้านสิทธิและความเป็นธรรม ต้องมีบทลงโทษอันสมควรนำไปปฏิบัติได้จริง และแนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ควรจัดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลขององค์การในแง่ปฏิบัติงาน และการพัฒนาประสิทธิภาพในการตอบสนองทุกความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันท่วงที บริษัทฯ จึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท รักษาความปลอดภัย อาทิ การเข้าพบลูกค้า การร้องเรียนผ่านอีเมล (E-mail) และเว็บไซต์

* Received 15 August 2020; Revised 1 October 2020; Accepted 30 October 2020

(Web site) และการพัฒนาประสิทธิภาพของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้มีความรู้เฉพาะด้านวัฒนธรรมขององค์การตามสถานการณ์ของลูกค้าของบริษัทฯ

คำสำคัญ: การบริหารเปลี่ยนแปลง, ทรัพยากรมนุษย์, บริษัทรักษาความปลอดภัย

Abstract

This research has the objective: To study problems and factors of human resource change management as well as find suggestions and guidelines to draw capacity in human resource change management Out to make the most of every aspect the sample used in this research was the executives and employees of the Rangers Investigation Co., Ltd. using a mixed research methodology. The quantitative research of 3 groups, total 628 sets, accounted for 100%. Questionnaires were submitted using google form. The results were analyzed by the SPSS V.26 program and analyzed by percentage, mean, standard deviation. One - way variance Dual Mean Qualitative research section In - depth interviews consisted of 15 people in 3 groups using in - depth interviews. And use of content analysis techniques for context the research study found that Problems and changing factors are habitat and environment. If it is not suitable, it will reduce physical performance until it is not ready to perform duties, which will repeat endlessly. And in terms of rights and fairness There must be penalties that are appropriate and practical. And guidelines and recommendations for managing changes in human resources should develop a quality of life development plan to lead to the effectiveness of the organization in terms of performance. And the development of efficiency in response to all customer needs in a timely manner, the Company places great importance on the management process of human resource change of security companies such as meeting customers. Complaints via e-mail, website and the development of the efficiency of the security personnel to have specific knowledge on organizational culture according to the situation of the company's customers.

Keywords: Change Management, Human Resources, Security Company

บทนำ

การรักษาความปลอดภัยเคยเป็นหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยและเพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน โดยสามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย ซึ่งสังคมไทยในอดีต ยังไม่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากนัก บ้านเมืองไม่มีความสับสนวุ่นวาย รัฐจึงยังสามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างทั่วถึงแต่ปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ปัญหาความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจส่งผลให้จำนวนอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นและทำให้กำลังของเจ้าหน้าที่รัฐไม่เพียงพอต่อการดูแลรักษาความปลอดภัย ให้แก่ ประชาชนได้อย่างทั่วถึงประชาชนจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือตนเอง โดยการว่าจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยหรือบริษัทรักษาความปลอดภัยมาดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน (เสาวนีย์ สีชนวัฒน์ และคณะ, 2555)

วิวัฒนาการของงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนของไทย ในอดีตชาชนบทของประเทศไทยมีวิธีการดูแลทรัพย์สินของตนโดยมีการจัดเวรยามป้องกันรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินของตนอาทิ วัว ควาย และทรัพย์สินมีค่าอื่น ๆ ให้ปลอดภัยจากการถูกโจรกรรมหรือปล้นสะดม ต่อมาเมื่อธุรกิจค้าขายของประเทศเติบโตขึ้นจึงเริ่มมีการจ้างเวรยามเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยร้านค้าหรือสถานที่ต่าง ๆ ในเวลากลางคืน โดยส่วนใหญ่เป็นการจ้างแขกยามชาวอินเดียแต่ก็ไม่ได้ได้รับความนิยมเท่าที่ควรเนื่องจากแขกยามไม่มีความรู้ความสามารถและไม่มีระเบียบวินัยในการทำงาน อาชีพรักษาความปลอดภัยได้เริ่มถือกำเนิดขึ้นเป็นรูปธรรม อย่างไม่เป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2508 ซึ่งในสมัยนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาได้ส่งกำลังทหารเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนาม

จึงมีการว่าจ้างให้มีผู้ดูแลรักษาความปลอดภัยในฐานทัพต่าง ๆ เช่นที่อุตะเถามีการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยโดยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยและมีระเบียบวินัยเป็นอย่างดี จึงมีบุคคลกลุ่มหนึ่งทำการรวบรวมทหารที่ปลดประจำการแล้วให้มาทำหน้าที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยแก่ฐานทัพหรือรู้จักในนาม Thai guard ซึ่งถือเป็นบุคคลกลุ่มแรก ที่เริ่มต้นงานด้านการรักษาความปลอดภัยของเอกชนในประเทศไทย เนื่องจากบุคลากรด้านการรักษาความปลอดภัยของ Thai guard มีจำนวนจำกัดจึงไม่สามารถรองรับความต้องการของธุรกิจที่มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วได้ เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นจึงส่งผลให้มีความต้องการบุคลากรด้านการรักษาความปลอดภัยเพิ่มขึ้น ต่อมาเริ่มเห็นความสำคัญของงานรักษาความปลอดภัยและสามารถที่จะทำเป็นอาชีพได้ จึงมีการจัดตั้งบริษัทรักษาความปลอดภัยเอกชนมากขึ้นและได้รับความนิยมจากผู้ใช้บริการเป็นอันมาก ปัจจุบันมีบริษัทที่

ดำเนินการรักษาความปลอดภัยที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมากกว่า 4,000 บริษัท (อสนียา ชุมชุมศิริวัฒน์, 2557)

ปัญหาเรื่องการบริหารค่าจ้างเงินเดือน ธุรกิจรักษาความปลอดภัยพยายามแก้ไขปัญหการบริหารค่าจ้างเงินเดือน ที่จะต้องสามารถแข่งขันกับตลาดได้มากขึ้น บริษัทที่ให้เงินเดือนกับพนักงานรักษาความปลอดภัยสูงย่อมเป็นที่ดึงดูดใจได้ดีกว่า นักบริหารทรัพยากรบุคคลหลายคนมีความพยายามอย่างมากที่จะทำระบบบริหารบุคคลของธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้เข้าสู่มาตรฐาน และเป็นไปตามหลักการของการบริหารทรัพยากรบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการสรรหาคัดเลือก การฝึกอบรม การบริหารค่าจ้างเงินเดือน การประเมินผลงาน และการบริหารพนักงานสัมพันธ์ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงก็คือ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยฝ่ายบุคคลไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ปัญหาการบริหารความก้าวหน้าทางสายอาชีพ เรื่องนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งในทางปฏิบัติมีความเข้าใจผิดกันค่อนข้างมาก ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเอกชนส่วนใหญ่เข้าใจว่า พนักงานทุกตำแหน่งในธุรกิจรักษาความปลอดภัยนั้น สามารถจะกำหนดความก้าวหน้าทางอาชีพได้หมดแต่ในความเป็นจริงแล้ว ความก้าวหน้าทางสายอาชีพมักจะกำหนดได้ในสายวิชาชีพเฉพาะทางบางอย่างที่เป็นตำแหน่งงานหลักของธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นส่วนใหญ่เท่านั้น งานทางด้านธุรการ อาจจะกำหนดความก้าวหน้าทางสายอาชีพได้ยาก และบางงานกำหนดไม่ได้เลย เช่น ตำแหน่งแม่บ้าน

ปัญหาการขึ้นเงินเดือน และการให้โบนัส ในปัจจุบันพนักงานหลายคนเริ่มมีความเข้าใจ และเห็นด้วยกับการให้รางวัลเหล่านี้ โดยไปผูกกับผลงานมากกว่า ก็คือ พนักงานรับได้ถ้าคนไหนมีผลงานที่ดีกว่า ก็ให้ขึ้นเงินเดือนมากกว่า หรือโบนัสมากกว่า ซึ่งพนักงานขอการบริหารแบบนี้มากกว่าการให้เท่ากันหมดทุกคนในธุรกิจรักษาความปลอดภัย นายจ้างอาจจะมองว่านี่คือความเป็นธรรมที่ทุกคนได้เท่ากัน แต่พนักงานกลับมองว่าสิ่งที่ให้เท่ากันหมดนั้นไม่เป็นธรรม เพราะบางคนทุ่มเททำงานมากกว่าบางคน บางคนผลงานออกมาแล้วดีกว่าบางคน ดังนั้น การให้รางวัลที่ไม่เท่ากันโดยผูกกับผลงานก็เป็นสิ่งที่พนักงานในปัจจุบันมองว่าเป็นธรรม ทั้งนี้ก็อยู่ที่ระบบการประเมินผลงานด้วย

ปัญหาการรักษาพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ให้เกิดการสมองไหล เป็นอีกเรื่องที่หลายธุรกิจรักษาความปลอดภัยมักจะพบเจอ พนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีความชำนาญในด้านสายงานของตน หากมีช่องทางในการพัฒนาตนเอง เช่น การได้รับอบรม รับการศึกษาที่สูงขึ้น บุคคลเหล่านั้นก็จะมีโอกาสด้านหน้าที่การงานที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน ทำให้บริษัทต้องหาพนักงานรักษาความปลอดภัยคนใหม่เพื่อทดแทนพนักงานรักษาความปลอดภัยคนเก่าอยู่เสมอ ทำให้เกิดต้นทุนเสียโอกาส ตลอดจนเสียค่าใช้จ่ายในการฝึกหัดพนักงานรักษาความปลอดภัยคนใหม่อยู่เรื่อย ๆ (Organ, D. W. & Konovsky, M., 1989)

นอกจากปัญหาภายในองค์กรของธุรกิจรักษาความปลอดภัยแล้ว อีกประเด็นที่ไม่ควรมองข้าม ซึ่งไม่ถือว่าเป็นปัญหา แต่จัดอยู่ในข้อกำหนด หรือกฎหมายที่องค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนต้องปฏิบัติตาม นั่นคือพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ซึ่งจะบังคับใช้บุคคลทั่วไปให้สามารถประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยได้ โดยไม่มีการกำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้าม พนักงานรักษาความปลอดภัยมีหลายประเภท เช่น พนักงานรักษาความปลอดภัยขององค์การทหารผ่านศึกและพนักงานรักษาความปลอดภัยของหน่วยงาน พนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทเอกชน ซึ่งปัญหาของการรักษาความปลอดภัยเอกชนของไทย เช่น กรณีที่ผู้มีอิทธิพลเปิดบริษัทรักษาความปลอดภัยบังหน้าแต่เบื้องหลังรับงานนอกกฎหมาย รวมถึงพนักงานรักษาความปลอดภัยบางรายประพฤติตัวไม่เหมาะสมหรือทำผิดกฎหมาย

กรณีบริษัทรักษาความปลอดภัยลดการส่งพนักงานไปฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการการรักษาความปลอดภัย หรือกรณีการขาดการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมรวมทั้งค่าจ้างต่ำ ไม่เหมาะสมกับสภาพการทำงานเป็นเหตุให้อดีตอาชญากรบางรายอาศัยอาชีพนี้ในการประกอบอาชญากรรม โดยพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 เป็นพระราชบัญญัติอันเกี่ยวข้องกับธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับแรกของประเทศไทยโดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เนื่องจากบริษัทที่ประกอบธุรกิจให้บริการด้านการรักษาความปลอดภัยนั้น มีความใกล้ชิดในความปลอดภัย ในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน ทั้งนี้ยังส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และสถานการณ์ในปัจจุบันนั้นมิได้ประกอบธุรกิจอันเกี่ยวกับการให้บริการรักษาความปลอดภัยเป็นจำนวนมากขึ้น โดยแต่ละบริษัทนั้นมีมาตรฐานในการให้บริการที่แตกต่างกันออกไป (สมาคมรักษาความปลอดภัยภาคพื้นเอเชีย, 2559)

จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น บริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ก็ได้พบเจอปัญหาเหล่านั้นเช่นกัน จึงทำให้เล็งเห็นว่า ทรัพยากรมนุษย์ด้านบริหารรักษาความปลอดภัยเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีความคิด มีศักยภาพในตัวเองที่แต่ละคนแตกต่างกัน ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะ เจตคติ และมีความสามารถในการปฏิบัติงานหรือผลที่ได้จากการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จึงต้องนำมาพิจารณาาร่วมกันเพราะผลจากการปฏิบัติงานจะสะท้อนศักยภาพของมนุษย์ด้านบริหารรักษาความปลอดภัยและกระบวนการทำงาน ถ้าสามารถวิเคราะห์ได้ว่าทรัพยากรมนุษย์ด้านบริหารรักษาความปลอดภัยมีศักยภาพเพียงใดผลปฏิบัติงานเป็นเช่นไรแล้ว ก็สามารถที่จะดำเนินการพัฒนาหรือดึงศักยภาพของมนุษย์ด้านบริหารรักษาความปลอดภัยออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามเป้าหมายของบริษัทรักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่มีผลต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณโดยการคัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่ประชากรทุกภาคส่วนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการคัดเลือกผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้ได้ 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้นำเอาตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน มาใช้เพื่อให้สะดวกในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีพนักงาน ไม่เกิน 50 คน จำนวน 5 ราย กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีพนักงาน ไม่เกิน 100 คน จำนวน 5 ราย และกลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีพนักงาน เกิน 100 คนขึ้นไป จำนวน 5 ราย ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บแบบสอบถามโดยใช้ google form แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS V.26 ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 3 กลุ่ม รวม 628 ชุด คิดเป็น 100%

2. วิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการสายงาน และพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยจัดออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 15 ราย และแจกแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการ เป็นวิธีวิจัยแบบผสม (Mix Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการ

วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ เรื่อง การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย โดยวิเคราะห์จาก ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ข้อมูล บุคลากร และกระบวนการวิเคราะห์ แบ่งออก 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านครอบครัว 2) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 3) ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านสิทธิและความเป็นธรรม 5) ด้านสุขภาพอนามัย 6) ด้านมีงานทำและรายได้ และ 7) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรงจูงใจ อินเวสติเกชัน จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ เป็นแบบปลายปิด ส่วนที่ 1 จำแนกตาม เพศ อายุ จำนวน 2 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการของท่านที่มีต่อองค์กร จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In - Depth Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) การวิเคราะห์เริ่มจากข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลวิเคราะห์ โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ends Questions) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเขียนเป็นความเรียงและจัดกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) (Deshpande, J. V. et al., 2010)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยโดยส่วนใหญ่ พบว่าเป็นเพศชาย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 549 คน คิดเป็นร้อยละ 87.40 และเป็นเพศหญิง มีจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60 ส่วนอายุของผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยโดยส่วนใหญ่ พบว่า อายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี มีจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 26.90 รองลงมา คือมีอายุอยู่ระหว่าง 50 - 60 ปี มีจำนวน 128 คน คิดเป็น ร้อยละ 20.40 อายุอยู่ระหว่าง 18 - 30 ปี มีจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 19.90 และน้อยที่สุด คือมีอายุ 61 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 65 ปี มีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 13.70 และส่วนการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยโดยส่วนใหญ่ พบว่า การศึกษาวุฒิ ม.3 - ม.6 มีจำนวน 428 คน คิดเป็นร้อยละ 68.20 รองลงมา วุฒิต่ำกว่า ป.6 มีจำนวน 134 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.30 วุฒิ ปวส. - ป.ตรี มีจำนวน 62 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.90 และวุฒิ ป.โท - ป.เอก มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 ตามลำดับ

สรุปผลการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิและความเป็นธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านมีงานทำและรายได้ และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล แสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.263) การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. 0.519) การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการสนับสนุนทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.527) การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.526) การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านสิทธิและความเป็นธรรม โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.513) การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านสุขภาพอนามัย โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.539) การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านมีงานทำและรายได้ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.515) และการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.531) ภาพรวมปานกลาง ซึ่งเท่ากับ ระดับ 3 คือ เข้าใจ

และสามารถอธิบายได้ถึงกระบวนการ ระบบ ขั้นตอนหรือการเข้าใจพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 หรือขั้นตอนการทำงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ได้ด้วยตนเอง และสามารถใช้ความรู้ที่มีในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยที่มีขนาดและกลุ่มการจ้างผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัย ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย อยากได้สิ่งจูงใจในการทำงานอย่างไร เพื่อให้เกิดด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ ระดับปานกลาง มากที่สุด 3 ด้าน คือ 1. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล (L.B. = 2.92 U.B. = 2.96) 2. ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมด้านสิทธิและความเป็นธรรม ด้านสุขภาพอนามัย และด้านมีงานทำและรายได้ (L.B. = 2.91 U.B. = 2.95) และ 3. ด้านครอบครัว (L.B. = 2.89 U.B. = 2.94) สำหรับการสรรหาบุคคลองค์กรสามารถที่จะสรรหาบุคคลที่เหมาะสมให้เกิดความสนใจที่จะสมัครเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์กรโดยการสรรหาจากผู้สมัครงานและคัดเลือกผู้สมัครที่เหมาะสมกับงาน การคัดเลือกบุคคล เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการสรรหา โดยการคัดเลือกบุคคลที่มาสมัครให้เหมาะสมกับงาน การฝึกอบรมและการพัฒนาจะต้องมีการประเมินผลการทำงานและมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และเพิ่มทักษะในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต การบริหารค่าตอบแทนที่ให้กับพนักงาน ซึ่งรวมถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น สวัสดิการเรื่องการประกันภัย การลาหยุด การพักร้อน การลาจิจ และรายได้พิเศษ ผลประโยชน์ สุดท้ายการประเมินผลพนักงาน เป็นการยากสำหรับองค์กรที่จะรับรู้ว่ากำลังจะดำเนินการไปทางไหน เป็นเหตุผลที่ทำให้องค์กรต้องมีระบบประเมินผลพนักงาน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย 7 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิและความเป็นธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านมีงานทำและรายได้ และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล ผลการวิจัยทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับน้อยและเมื่อเปรียบเทียบผลที่ได้กับระดับตามทฤษฎีความรู้ความเข้าใจในงานและมาตรฐานการปฏิบัติงาน 5 ระดับ (Work knowledge and performance standards 5 levels) ของ

ออซูเบล (Ausubel, D. P., 1968) พบว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย โดย ภาพรวมปานกลาง ซึ่งเท่ากับ ระดับ 3 คือ เข้าใจและสามารถอธิบายได้ถึงกระบวนการ ระบบ ขั้นตอนหรือการเข้าใจพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 หรือขั้นตอนการทำงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ได้ด้วยตนเอง และสามารถใช้ความรู้ที่มีในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ซึ่งสิ่งที่ค้นพบจากรายงานการวิจัยสรุปประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิและความเป็นธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านมีงานทำและรายได้ และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล พบว่า บริษัทฯ จำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนา หรืออาจต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางด้านสังคมปัจจุบัน นโยบายพนักงานรักษาความปลอดภัย ถือว่าเป็นการบริหารนโยบายทำให้บุคคลเกิดความปลอดภัยทางจิตวิทยาด้วย เนื่องจากทำให้รู้สึกว่ามีผู้คอยช่วยเหลือเกื้อกูลและให้คำปรึกษาหารือ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ บริษัทฯ มีความคาดหวังที่ให้พนักงานรักษาความปลอดภัยร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบริษัทฯ ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมา ทองขลิบ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูโรงเรียนราชินีบน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การด้านการมีส่วนร่วมในองค์การ และด้านความสำนึกในหน้าที่ (กษมา ทองขลิบ, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตสุตา มงคลวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท ซี.พี.ค้าปลีกและการตลาด จำกัด ผลการวิจัยพบว่า สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม และด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (จิตสุตา มงคลวัฒน์, 2549)

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านครอบครัว พบว่า งานที่รื้อให้ตัดสินใจและหน้าที่มากมายให้ปฏิบัติ หากไม่รู้จักรับการบริหารเวลาที่ดีแล้ว เชื่อแน่อนว่างานก็คงจะกินเวลาส่วนตัวและเวลาครอบครัวไปอย่างแน่แท้ เพราะพนักงานรักษาความปลอดภัยได้บริหารและจัดการเวลาอย่างดีจนสามารถจัดการชีวิตของพนักงานรักษาความปลอดภัยได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระพนธ์ มณีสุด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานด้านความภาคภูมิใจในองค์การด้านสังคมสัมพันธ์ด้านภาวะอิสระจากงาน ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ส่วนด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน (ธีระพนธ์ มณีสุด, 2552)

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการสนับสนุนทางสังคม พบว่า การปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายที่นำมาซึ่งการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น การรับรู้ เข้าใจ และตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึก การให้ข้อมูล ให้อัตถุสิ่งของ รวมถึงการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม พบว่า สิ่งที่สำคัญที่แสดงถึงความแตกต่างของการอยู่อาศัย ซึ่งมีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ พื้นฐานทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจ ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมเดิม พฤติกรรมส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ออร์แกนและคอนอฟสกี (Organ, D. W. & Konovsky, M., 1989) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความติดต่อกับงาน และสภาวะอารมณ์ความรู้สึกต่องาน ผลการวิจัยพบว่า ทางการประเมินเกี่ยวกับงาน และค่าตอบแทนมีความสำคัญกับพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โดยการรับรู้ที่ได้รับค่าจ้างและโอกาสเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งอย่างยุติธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ขณะที่หากควบคุมตัวแปรทางด้านความคิดต่องาน

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านสิทธิและความเป็นธรรม พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ได้ระบุถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้หลายมาตราด้วยกัน เช่น ในมาตรา 4 นั้นระบุว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง" และ ในหมวดที่ 3 ซึ่งเป็นหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตราที่ 25 ถึง 49 ยังได้บรรยายขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของลูกค่าของบริษัทฯ ไว้ในหลายด้านด้วยกัน เช่น ความยุติธรรมทางอาญา การศึกษา การไม่เลือกปฏิบัติ เสรีภาพในการแสดงออก การไม่ก้าวล่วงชีวิตส่วนตัว และข่าวของเครื่องใช้ส่วนตัว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ทรัพย์ประเสริฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัท ชิม อินเตอร์เนชั่นแนล การ์ด จำกัด เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะความรับผิดชอบในครอบครัวสัมพันธ์ภาพระหว่างพนักงานกับสมาชิกในสัมพันธ์ภาพระหว่างพนักงานกับเพื่อนร่วมงาน และอัตมโนทัศน์ (ศิริวรรณ ทรัพย์ประเสริฐ, 2547)

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านสุขภาพอนามัย พบว่า สุขภาพจิต สุขภาพกาย ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ประโยชน์ของการมีสุขภาพจิตดี สุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น พนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีความบกพร่องทางกาย เช่น หูตึง หรือสายตาสั้น อาจได้รับความลำบาก ในการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุคนธ์ศักดิ์ สิงโตเกษม ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตนเองและใช้ความสามารถของตนเอง ด้านประชาธิปไตยการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า (สุคนธ์ศักดิ์ สิงห์โตเกษม, 2550)

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านมีงานทำและรายได้ พบว่า เจ้าของกิจการ โดยตัวเองเป็นผู้รับจ้าง ทำงานให้ และได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง หรือเงินเดือน อาชีพรักษาความปลอดภัยประกอบด้วย บุคคล 2 ฝ่าย ซึ่งได้ตกลงว่าจ้างกัน บุคคลฝ่ายแรกเรียกว่า "นายจ้าง" หรือผู้ว่าจ้าง บุคคลฝ่ายหลังเรียกว่า "ลูกจ้าง" หรือผู้รับจ้าง มีค่าตอบแทนที่ผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายให้แก่ ผู้รับจ้างเรียกว่า "ค่าจ้าง" และต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของนายจ้าง ในการประกอบอาชีพรักษาความปลอดภัยนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลให้ผู้ประกอบอาชีพ รับจ้างมีความเจริญก้าวหน้าได้ เช่น ความรู้ ความชำนาญในงาน มีนิสัยการทำงานที่ดี มีความกระตือรือร้น มานะ อดทน ในการทำงาน ยอมรับกฎเกณฑ์และเชื่อฟังคำสั่งมีความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ ลิขณวัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทศนคติของลูกค้ายของบริษัทฯ ที่มีต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มบุคคลผู้เสียประโยชน์ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างรัฐวิสาหกิจ ปัญหาการจัดสรรผลประโยชน์กับเอกชน ปัญหาการว่างงานและไม่มีผู้สนใจจะซื้อ ผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการที่มีตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ พรรคการเมือง พนักงานรัฐวิสาหกิจ สหภาพแรงงานของรัฐวิสาหกิจ สำหรับผู้ดำเนินการค้าขายหรือผลประโยชน์กับรัฐวิสาหกิจ ลูกค้ายของบริษัทฯ ทั่วไป (เสาวนีย์ ลิขณวัฒน์ และคณะ, 2555)

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล พบว่า ต้องยอมรับว่าปัญหาดังกล่าว ส่งผลต่อความรู้สึกของคนในสังคม โดยเฉพาะในมิติความหวาดวิตกในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไม่น้อย ดังนั้นสิ่งที่บริษัทฯ จำเป็นต้องรีบดำเนินการ คงหนีไม่พ้นการกวาดล้างพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเข้มงวดเพื่อไม่ให้ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของลูกค้าของบริษัทฯ น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฟรเดอริคสัน และลาพอร์ต (Frederickson, H. G. & LaPorte, T. R., 2002) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความปลอดภัยในสถาบัน ความน่าเชื่อถืออย่างมากและปัญหาของความรู้จักรับผิดชอบชั่วดี ผลการวิจัยพบว่า องค์กรกับความน่าเชื่อถือในความปลอดภัยของสนามบินซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาเรื่องความผิดพลาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสำหรับความปลอดภัยทางอากาศที่ต้องการความปลอดภัยสูงสุคนั้นตั้งมีระบบการรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับสูงสุดมีการฝึกอบรมสม่ำเสมอ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย อายุของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี และการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาวุฒิ ม.3 - ม.6 สำหรับผลการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิและความเป็นธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านมีงานทำและรายได้ และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนบุคคล แสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. 0.263) มีความเข้าใจและสามารถอธิบายได้ถึงกระบวนการ ระบบ ขั้นตอน หรือการเข้าใจพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 หรือขั้นตอนการทำงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ที่มีในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยที่มีขนาดและกลุ่มการจ้างผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัย ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทรักษาความปลอดภัย โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน สำหรับแรงจูงใจในการทำงานเพื่อให้เกิดด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ ระดับปานกลาง มากที่สุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคล 2) ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิและความเป็นธรรม ด้านสุขภาพอนามัย และด้านมีงานทำและรายได้ และ 3) ด้านครอบครัว **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1) ควรศึกษานโยบายหลักความเคารพความเป็นปัจเจกบุคคลของพนักงานรักษาความปลอดภัย 2) ควรศึกษานโยบายหลักความซื่อสัตย์สุจริต ให้มีความสำคัญและยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยทุกระดับชั้น และ 3) ควรศึกษานโยบายหลักความเป็นธรรมและเสมอภาค โดยมุ่งเน้นระบบคุณธรรม การปฏิบัติต่อพนักงานรักษาความปลอดภัยทุกคนอย่างเป็นธรรม **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ** 1) ควรมีพัฒนาประสิทธิภาพในการตอบสนองทุกความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันทั่วทั้ง บริษัทฯ และ 2) ควรมีการพัฒนาประสิทธิภาพของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้มีความรู้เฉพาะด้าน ตามสถานการณ์ของ ลูกค้าของบริษัทฯ ตามวัฒนธรรมขององค์กรและตามสถานการณ์ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบความผูกพันต่อบริษัทฯ ของ พนักงานรักษาความปลอดภัยกับหน่วยงานอื่นลูกค้าของบริษัทฯ เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาให้ดีขึ้น 2) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีผลต่อการปฏิบัติงานทัศนคติในการทำงาน และ 3) งานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันในบริษัทฯ ในสำนักงานใหญ่ หรือสาขาที่อยู่ตามต่าง ๆ ด้วย เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย และบริษัทฯ สามารถนำไปปรับใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ได้ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เสาวนีย์ สีชนวัฒน์ และคณะ. (2555). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กษมา ทองขลิบ. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูโรงเรียนราชินีบน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตสุตา มงคลวัฒน์. (2549). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท ซี.พี. คำปลีกและการตลาด จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีระพนธ์ มณีสุด. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). ใน ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศิริวรรณ ทรัพย์ประเสริฐ. (2547). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัท ชิม อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล การ์ด จำกัด. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาคมรักษาความปลอดภัยภาคพื้นเอเชีย. (2559). รายงานประจำปี 2560 การรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: การรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย.
- สุคนธ์ศักดิ์ สิงห์โตเกษม. (2550). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักงานท้องถิ่น ใน จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัสनिया ชุมนุมศิริวัฒน์. (2557). พึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปฏิรูปที่ดิน จังหวัด (ส.ป.ก.จังหวัด). กรุงเทพมหานคร: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Ausubel, D. P. (1968). Education Psychology : A Cognitive View. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Deshpande, J. V. et al. (2010). Statistical Analysis of Nonnormal Data. India: Wiley Eastern Limited.

- Frederickson, H. G. & LaPorte, T. R. (2002). Airport security, high reliability, and the problem of rationality. . *Public Administration Review*, 62(Special issue), 33-43.
- Organ, D. W. & Konovsky, M. (1989). Cognitive versus affective determinants of organizational citizenship behavior. *Journal of Applied Psychology*, 74(1) 157-164.

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท รักษาความปลอดภัย
แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด*

INFORMATION TECHNOLOGY DEVELOPMENT OF RANGER
INVESTIGATION SECURITY CO., LTD.

เอกชัย ชำนินา

Ekachai Chamnina

วีรพล กุลบุตร

Weerapol Kulbutra

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Royal Police Cadet Academy, Thailand

E-mail: ekachai_cha@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ อีกทั้งหาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาบุคลากรและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เติบโตอย่างรวดเร็ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและพนักงาน บริษัท รักษาความปลอดภัยแรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 3 กลุ่ม รวม 628 ชุด คิดเป็น 100% ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามโดยใช้ Google Form แล้ววิเคราะห์ผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS V.26 และวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียว ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน 3 กลุ่ม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ คือด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน ต้องให้สอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบและด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน ต้องสามารถนำความรู้มาพัฒนาปรับปรุงมาตรฐานขั้นตอนการทำงานได้ และแนวทางและข้อเสนอแนะควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การนำและสั่งการ และการควบคุมอันนำไปสู่การใช้งานข้อมูลที่เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับงานรักษาความปลอดภัยในอนาคต ที่ยอมรับได้ มีนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในที่ที่ผู้ใช้งานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และการนำ

* Received 16 August 2020; Revised 7 October 2020; Accepted 1 November 2020

เทคโนโลยีความปลอดภัยที่สำคัญมาใช้ในองค์กร เพื่อช่วยในการทำงาน และลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนา, เทคโนโลยีสารสนเทศ, บริษัทรักษาความปลอดภัย

Abstract

This research has the objectives: To study problems and factors affecting the development of information technology. As well as find ways and suggestions for the development of information technology to develop personnel and information technology systems to keep pace with the rapidly growing information technology. The sample used in this research was Ranger executives and employees. Investigation is limited by using mixed research methodology. The quantitative research of 3 groups, total 628 sets, accounted for 100%. Questionnaires were submitted using google form. The results were analyzed by the SPSS V.26 program and analyzed by percentage, mean, standard deviation. One - way variance Dual Mean Qualitative research section In - depth interviews consisted of 15 people in 3 groups using in - depth interviews. And use of content analysis techniques for context the research study found that State of problems and factors affecting the development of information technology. Is the development of working ability Must be consistent with the systematic information technology development and performance development Must be able to bring knowledge to improve work procedures standards and guidelines and recommendations, information technology should be linked to information from the planning process, organization Lead and command and controls leading to the most beneficial use of information for future security work easily accessible and the introduction of important safety technologies in the organization to help work and reduce safety risks and the most effective

Keywords: Development, Information Technology, Security Company

บทนำ

ปัจจุบันการนำเทคโนโลยีมาช่วยงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งแนวคิดหลักที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง คือการป้องกัน (Protect) แต่วิธีการว่าป้องกันอย่างไร เปลี่ยนตามเทคโนโลยี ในแต่ละยุคสมัย ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานคนมาก (Labor

intensive) ในการนำเทคโนโลยี มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก ดังนั้น หลักการพื้นฐานของการรักษาความปลอดภัย ภัยคุกคาม (Delay) มี 3 ข้อด้วยกัน คือ การตรวจจับ (Detect) การหน่วง และการตอบโต้ (Response) ซึ่งการนำเทคโนโลยีมาใช้จะช่วยให้ได้มากในเรื่อง Detect (ตรวจจับ) ปัจจุบันเทคโนโลยีด้านเครือข่ายความปลอดภัย เข้าถึงได้ง่ายทุกคนมีกล้องและ เซ็นเซอร์เหมือน ๆ กัน แต่เมื่อมีเหตุมาเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการสร้างเครือข่ายความปลอดภัย (Security Network) ที่ปลอดภัยและมีเสถียรภาพสูง เพื่อให้เซ็นเซอร์สามารถสื่อสารกันได้ตลอดเวลา จากนั้นถึงเป็นขั้นที่ใส่ปัญญาประดิษฐ์หรือซอฟต์แวร์ลงไป อย่างไรก็ตาม ระบบรักษาความปลอดภัยอัตโนมัติก็ใช้งานไม่ได้ในทุกกรณี เพราะวัฒนธรรมของแต่ละประเทศแตกต่างกัน ในสหรัฐอเมริกาที่ค่าบริการแพคเกจโครงสร้างพื้นฐานดี การนำระบบอัตโนมัติเข้ามาใช้งานจะถูกรับได้ง่าย ในขณะที่ฝั่งเอเชีย ลูกค้าของ Guard Force รู้สึกลัวเสียเงินจ้างแล้วยังอยากเห็นคนยืนทำงานอยู่ อยากเห็นอะไรที่จับต้องได้ ยังไงก็ต้องมีเจ้าหน้าที่มาประจำ แต่ก็ยังนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยลดจำนวนคนที่ต้องใช้ เช่น จากเดิมต้องใช้พนักงานรักษาความปลอดภัย 10 คน ก็อาจลดเหลือ 2 - 3 คน แต่ทำงานได้อย่างฉลาดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เทคโนโลยีที่เรารู้จักกันดีอย่าง NFC และ QR Code ถูกใช้ในแวดวงการรักษาความปลอดภัยแล้ว อย่างการเดินตรวจตราและเช็คตามจุด Check Point ต่าง ๆ ก็นำเทคโนโลยีเหล่านี้มาช่วย เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถยืนยันได้ว่าตรวจสอบจุดเหล่านี้แล้ว เป็นต้น (Terence Yap, 2015)

การบริหารธุรกิจรักษาความปลอดภัยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อความต้องการของในยุคปัจจุบัน ระยะทางซึ่งแต่เดิมคืออุปสรรคสำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันกลับไม่เป็นอุปสรรคอีกต่อไปทำให้พนักงานรักษาความปลอดภัยในแต่ละการติดต่อสื่อสารต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ง่ายยิ่งขึ้น ประเทศไทยในปัจจุบันหากกวาดสายตามองไปรอบ ๆ จะพบว่าคนในเมืองส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการ ตั้งแต่พนักงานทำความสะอาด คนส่งเอกสาร ไปจนถึงที่ปรึกษาด้านการลงทุน หรือ นักออกแบบด้านกราฟิก เนื่องจากผลของงานที่ได้ไม่ได้ปรากฏเป็นสิ่งของที่จับต้องได้ นั้นรวมถึงอาชีพ ธุรกิจงานรักษาความปลอดภัย โดยในปัจจุบันกลุ่มคนเมืองส่วนใหญ่ที่อยู่ในภาคบริการเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ได้รับเทคโนโลยีกันอย่างทั่วถึงต่างจากกลุ่มคนภาคเกษตรกรรมอย่างมาก จึงเป็นที่มาของ คำว่า “เทคโนโลยีเปลี่ยน รูปแบบงานก็เปลี่ยน” ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในปัจจุบัน (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2558)

อีกทั้ง ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการขึ้นทะเบียนได้รับใบอนุญาตก่อนถึงจะสามารถประกอบธุรกิจดังกล่าวได้ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติของพนักงานรักษาความปลอดภัยจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ถึงจะสามารถขอรับใบอนุญาต ผู้ประกอบการต้อง

ดำเนินการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมของพนักงานรักษาความปลอดภัยก่อนการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย ซึ่งในหมวดที่ 6 มาตราที่ 26 ได้กำหนดไว้ว่า บริษัท รักษาความปลอดภัยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยตามที่คณะกรรมการกำหนดประกอบด้วย 1) การกำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต 2) ระบบบันทึกเหตุการณ์ประจำวันเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณหรือสถานที่รับผิดชอบรักษาความปลอดภัย 3) ศูนย์ประสานงานที่บริษัท รักษาความปลอดภัยจัดให้มีขึ้นเพื่อให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ 4) อุปกรณ์การสื่อสารที่บริษัท รักษาความปลอดภัยจัดให้มีขึ้นเพื่อให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ และ 5) ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยและการฝึกทบทวนให้แก่พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตซึ่งบริษัท รักษาความปลอดภัยต้องจัดให้มีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ อันจะเห็นได้ว่าในทุกขั้นตอนต้องใช้เทคโนโลยีเป็นตัววัดในการจัดการด้านต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นธุรกิจการให้บริการที่มีความการเจริญเติบโตทางด้านธุรกิจรักษาความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี และความคาดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลเล็งเห็นว่าธุรกิจรักษาความปลอดภัยในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานการให้บริการ หรือการจัดระเบียบ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้ไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อการให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็น การเพิ่มความมั่นใจให้กับประชาชน รัฐบาลจึงได้มีการเสนอให้มีการออกกฎหมายที่เข้ามาควบคุมธุรกิจรักษาความปลอดภัย โดยพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ประกาศใช้และให้มีผลนับตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมธุรกิจรักษาความปลอดภัย

ดังนั้น องค์กรธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัย บริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์อินเวสติเกชั่น จำกัด สามารถมีการจัดการกับพนักงานเป็นรายบุคคลไป หรือออกเป็นกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อใช้เป็นมาตรฐานภายในบริษัทของตน แต่จะมีสิ่งใดรับประกันได้ว่าการแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะสามารถจีรังและยั่งยืนได้จริงในเมื่อเทคโนโลยีก้าวกระโดดในอัตราวิถุณอยู่ทุกวัน ดังนั้น หากจะวิเคราะห์ถึงด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ซึ่งมี พนักงานรักษาความปลอดภัยที่ได้รับใบอนุญาตอยู่เป็นจำนวนมาก ต้องประสบพบเจอปัญหาต่าง ๆ ด้านเทคโนโลยีตามที่กล่าวมาพอสมควร จึงเล็งเห็นว่า การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงการ พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมกลุ่มธุรกิจรักษาความปลอดภัยนี้ อันจะนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทาง ในการดำเนินงานให้กับธุรกิจรักษาความปลอดภัยอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณโดยการคัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่ประชากรทุกภาคส่วนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการคัดเลือกผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้ได้ 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้นำเอาตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน มาใช้เพื่อให้สะดวกในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีพนักงาน ไม่เกิน 50 คน จำนวน 5 ราย กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีพนักงาน ไม่เกิน 100 คน จำนวน 5 ราย และกลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีพนักงาน เกิน 100 คนขึ้นไป จำนวน 5 ราย ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บแบบสอบถามโดยใช้ google form แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS V.26 ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 3 กลุ่ม รวม 628 ชุด คิดเป็น 100%

2. วิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการสายงาน และพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยจัดออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 15 ราย และแจกแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการ เป็นวิธีวิจัยแบบผสม (Mix Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการ

วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ เรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย โดยวิเคราะห์จาก ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ข้อมูล บุคลากร และกระบวนการวิเคราะห์ แบ่งออก 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร 2) ด้านการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานในรักษาความปลอดภัย - 3) ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน 4) ด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน 5) ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน 6) ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจูงใจแห่งการเรียนรู้และ 7) ด้านการสื่อสารภายในแรงจูงใจ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัย แรงจูงใจ อินเวสติเกชั่น จำกัด เขตพื้นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานการณ์ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ เป็นแบบปลายปิด ส่วนที่ 1 จำแนกตาม เพศ อายุ จำนวน 2 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการของท่านที่มีต่อองค์กร จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In - Depth Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) การวิเคราะห์เริ่มจากข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลวิเคราะห์ โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ends Questions) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเขียนเป็นความเรียงและจัดกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) (Deshpande, J. V. et al., 2010)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยโดยส่วนใหญ่ พบว่าเป็นเพศชาย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 549 คน คิดเป็นร้อยละ 87.40 และเป็น เพศหญิง มีจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60 ส่วนอายุของผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหาร และพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยโดยส่วนใหญ่ พบว่า อายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี มีจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 26.90 รองลงมา คือมีอายุอยู่ระหว่าง 50 - 60 ปี มีจำนวน 128 คน คิดเป็น ร้อยละ 20.40 อายุอยู่ระหว่าง 18 - 30 ปี มีจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 19.90 และน้อยที่สุด คือมีอายุ 61 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 65 ปี มีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 13.70 และส่วนการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยโดยส่วนใหญ่ พบว่า การศึกษาวุฒิ ม.3 - ม.6 มีจำนวน 428 คน คิดเป็นร้อยละ 68.20 รองลงมา วุฒิต่ำกว่า ป.6 มีจำนวน 134 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.30 วุฒิ ปวส. - ป.ตรี มีจำนวน 62 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.90 และวุฒิ ป.โท - ป.เอก มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 ตามลำดับ

สรุปผลการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจูงใจแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ด้านการสื่อสารภายในแรงจูงใจ และด้านงานรักษาความปลอดภัย แสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.62$, S.D. 0.486) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 7 ด้าน อยู่ระดับน้อย ทั้งหมด แต่เรียงลำดับ ด้านสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร ($\bar{X} = 2.64$, S.D. 0.479) และน้อย สุด ได้แก่ ด้านการสื่อสารภายในแรงจูงใจ และด้านงานรักษาความปลอดภัย ($\bar{X} = 2.61$, S.D. 0.487) ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$, S.D. 0.647) ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจูงใจแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.57$, S.D. 0.664) ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$, S.D. 0.655) ด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.57$, S.D. 0.648) ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$, S.D. 0.643) ด้านการสื่อสารภายในแรงจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$, S.D. 0.646) ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.60$, S.D. 0.640) ผู้บริหารและพนักงาน บริษัทรักษาความปลอดภัยที่มีขนาดและกลุ่มการจ้างผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัย ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความ

ปลอดภัย โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทุกด้าน แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย อยากให้หน่วยงานพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของความปลอดภัย มากที่สุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร ($\bar{X} = 2.64$, S.D. 0.479) 2) ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจูงใจแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.63$, S.D. 0.484) และ 3) ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 2.62$, S.D. 0.486)

การวางแผนกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย พบว่า การวางแผนโครงสร้างของบริษัทรักษาความปลอดภัยที่สามารถเอื้ออำนวยให้แผนงานที่จัดทำขึ้น ไปสู่สัมฤทธิ์ผลที่ปรารถนา การจัดองค์การกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย พบว่า การพัฒนาบริษัทรักษาความปลอดภัยเพื่อให้ทันต่อโลกดิจิทัล 4.0 การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการในบริษัทรักษาความปลอดภัย การนำและสั่งการกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัยพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) หรือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies: ICTs) คือ เทคโนโลยีสองด้านหลัก ๆ ประกอบด้วยเทคโนโลยีระบบคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมที่ผนวกเข้าด้วยกัน การควบคุมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย พบว่า ข้อมูลสารสนเทศ เป็นสินทรัพย์สำคัญทางธุรกิจ ที่ต้องดูแลบำรุงรักษา และป้องกันอย่างดี ปัจจุบันบริษัทรักษาความปลอดภัย ได้กำหนดความปลอดภัยระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยการนำเทคโนโลยีความปลอดภัยที่สำคัญมาใช้ในองค์กร เพื่อช่วยในการทำงาน และลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย คือ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย 7 ด้าน คือ ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจูงใจแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ด้านการสื่อสารภายในแรงจูงใจ และด้านงานรักษาความปลอดภัย ผลการวิจัยทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับน้อย และเมื่อเปรียบเทียบผลที่ได้กับระดับตามทฤษฎีความรู้ความเข้าใจในงานและมาตรฐานการปฏิบัติงาน 5 ระดับ ของออสเชเบล (Ausubel, D. P., 1968) (Work knowledge and performance standards 5 levels) พบว่า

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย โดย ภาพรวม น้อย ซึ่งเท่ากับระดับ 2 คือ ต้องซักถามหัวหน้างานหรือสมาชิกในที่มอยู่เสมอถึงจะปฏิบัติงานได้ถูกต้อง พยายามทำความเข้าใจในระบบหรือขั้นตอนการทำงานใหม่ ๆ มีความรู้ในระบบ ขั้นตอน หรือมาตรฐานการปฏิบัติงาน และพยายามทำความเข้าใจในระบบหรือขั้นตอนการทำงานใหม่ ๆ มีความรู้ในระบบ ขั้นตอน หรือมาตรฐานพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 (พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558, 2558) ซึ่งสิ่งที่ค้นพบจากรายงานการวิจัยสรุปประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจูงใจแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ด้านการสื่อสารภายในแรงจูงใจ และด้านงานรักษาความปลอดภัย พบว่า ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร ด้านการสื่อสารภายในแรงจูงใจ และด้านงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Darrell Gibson ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดว่าหน้าที่ของสังคม ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างสังคมคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะสังคมมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี (Darrell Gibson, 2011)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร พบว่า แรงจูงใจมีการจัดการองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างเป็นระบบแล้ว การนำเอาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาวางบนเว็บไซต์เพื่อให้พนักงานได้อ่านทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rogers, E. & Shoemaker, F. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจำแนกหน้าที่ทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) หน้าที่ที่ไม่พึงปรารถนา (Dysfunctional) หน้าที่ของ บางโครงสร้างของสังคมอาจมีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันคนบางส่วนอาจได้รับประโยชน์เพียงน้อยนิดหรืออาจไม่ได้รับผลประโยชน์เลย (Rogers, E. & Shoemaker, F., 1971)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจูงใจแห่งการเรียนรู้ พบว่า การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ การประเมินผลการทำงาน ไปใช้เพื่อช่วยในการพัฒนาแรงจูงใจ การนำระบบประเมินผลการทำงานออนไลน์ การประเมินผลการทำงาน มาใช้ในแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์อาภา เสฐจิณตินัน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการกำกับดูแล และการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรักษาความปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาค่าแรงต่ำย่ำแย่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการด้วย ทำให้พนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ได้รับ

การฝึกอบรมเท่าที่ควร มีผลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งในบางครั้งมีลักษณะเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย หรืออาจก่อให้เกิดความสูญเสีย (ทิพย์อาภา เสฐจินตนิน, 2551)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน พบว่า แรงจูงนําระบบการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในปัจจุบัน ปัจจุบันแรงจูงมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่มาสสนับสนุนการพัฒนาพนักงานได้อย่างถึงตัวบุคคล และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่านระบบเครือข่ายการสื่อสารที่ทำให้ส่งข้อมูลกัน ได้ที่ละมาก ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วศิน รำพึงกิจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจภัยคุกคามทางคอมพิวเตอร์และการรักษาความปลอดภัยข้อมูลสารสนเทศของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการยืนยันตัวบุคคลที่เข้มงวด กรณีการเปลี่ยนหน้าเว็บไซต์โดยไม่ได้รับอนุญาตและการเจาะระบบโดยผู้ไม่ประสงค์ดี ได้แก่การเข้มงวดต่อกฎในการอนุญาตให้ข้อมูลเข้าและออกองค์กรผ่าน ไฟล์วอลล์ (Firewall) (วศิน รำพึงกิจ, 2552)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน พบว่า ระบบการบันทึกประวัติการติดต่อและ ให้บริการแก่ลูกค้า งานที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ย่อมทำให้เกิดการสูญเสียทั้งเวลา กำลังคน และค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ และแรงจูงได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศไปช่วยในการพัฒนาด้าน ได้แก่ระบบการบันทึกประวัติการติดต่อและ ให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ ศรีไชย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและปัจจัยแวดล้อมในงานที่ส่งผลต่อความพอใจในการทำงานของพนักงานในองค์กรกลุ่มบริษัทรักษาความปลอดภัย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า เน้นการพัฒนาส่งผลให้พนักงานเกิดความพอใจในการทำงานด้านเงินเดือนค่าตอบแทนโอกาสก้าวหน้าและการนิเทศงาน แบบเน้นสายบังคับบัญชาส่งผลให้พนักงานเกิดความพอใจในการทำงานด้านลักษณะของงาน (ศิริรัตน์ ศรีไชย, 2557)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงาน พบว่า การสร้างเว็บเพื่อให้ผู้บริหารสามารถจัดการและบริหารทรัพยากรบุคคลในหน่วยงานได้ การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลทางโทรศัพท์สำหรับพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพล จันทร์สว่าง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักถึงความเสี่ยงในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศในองค์กรของบุคลากรในอุตสาหกรรมโทรคมนาคม ผลการวิจัยพบว่า องค์กรควรจัดให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศในองค์กรแก่บุคลากรทุกคน เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความตระหนักถึงความเสี่ยงและความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศในองค์กรให้มากยิ่งขึ้น Massive Data Arrangement ปัญญาประดิษฐ์งานรักษาความปลอดภัยจะต้องเก็บข้อมูลจากสื่อรูปแบบต่าง ๆ ทั้งข้อความบนเอกสาร ภาพถ่าย เสียง ไปจนถึงวิดีโอ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ได้ เช่น หาก AI ต้องเก็บข้อมูลวิดีโอจากกล้องหน้าประตูของหน่วยงานลูกค้า ต้องระบุได้ว่ามีผู้เดินเข้าออกจำนวนเท่าไร มีชายหรือหญิงเป็นสัดส่วนเท่าไร ไปจนถึงช่วงอายุ หรือหากเป็นข้อมูลจากแบบสอบถาม AI ก็ต้องสามารถรวบรวมข้อมูลบนเอกสารมาสรุปเป็นผลรวมได้โดยอัตโนมัติ และ Data Visualisation หลังจากได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว AI จะต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาเรียบเรียงเป็นสื่อรูปแบบใหม่เพื่อนำเสนองานรักษาความปลอดภัยได้ โดยอาจสรุปข้อมูลเป็นรูปของแผนภูมิ ตาราง รวมถึงกราฟเส้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นพื้นฐานในการระบุข้อมูลที่มีนัยยะสำคัญ อันนำไปสู่การใช้งานข้อมูลอย่างเป็นประโยชน์สูงสุด (สิทธิพล จันทรสว่าง, 2553)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการสื่อสารภายในแรงเจอร์ พบว่า มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอย่างเพียงพอ และการเชื่อมต่อระบบเครือข่ายต่าง ๆ ไม่มีปัญหาในการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรีย์ พัวพรพงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวโน้มนโยบายการรักษาความปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์เครือข่ายไร้สาย ในองค์กรอุตสาหกรรม อีก 5 ปี ข้างหน้า (2556 - 2560) ผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุงและปัญหากำหนดนโยบายการรักษาความปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์เครือข่ายไร้สายภายในองค์กรอุตสาหกรรมให้มีความพร้อมอยู่เสมอกับการป้องกันอันตรายต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึง 5 ประเด็นสำคัญ คือ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ บุคลากร ข้อมูล และงบประมาณ ของเอกสาร และการทบทวนนโยบายความมั่นคงปลอดภัยที่เป็นลายลักษณ์อักษร (สุนทรีย์ พัวพรพงศ์, 2555)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร พบว่า ช่วยให้พนักงานสามารถประหยัดเวลาในการดำเนินงาน และช่วยให้แรงเจอร์เป็นที่ยอมรับ และน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพัฒน์ มังคะลี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมสมรรถนะหัวหน้าชุดปฏิบัติการ ในธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัยในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัย มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบของสมรรถนะด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบของสมรรถนะด้านทักษะการจัดการ องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการสื่อสาร เพื่อปฏิสัมพันธ์ องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการพัฒนาบุคลากร องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ และองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการบริหารการปฏิบัติงาน (สุรพัฒน์ มังคะลี, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย อายุของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี และการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาวุฒิปริญญาตรี ม.3 - ม.6 สำหรับผลการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสรร

เทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจอร์แห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผล การปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาความสามารถในการทำงาน ด้านการปรับปรุงกระบวนการ ทำงาน ด้านการสื่อสารภายในแรงจอร์ และด้านงานรักษาความปลอดภัย แสดงด้วยค่าเฉลี่ย และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.62$, S.D. 0.486) ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยที่มีขนาดและกลุ่มการจ้างผู้บริหารและ พนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัย ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยี สารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรักษาความปลอดภัยที่มีอายุต่างกัน มี ความคิดเห็นเกี่ยวกับการ พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย ทุกด้าน แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความ ปลอดภัย อยากให้หน่วยงานพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ของความปลอดภัย มากที่สุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดสรรเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้ บริหาร 2) ด้านการสร้างสังคมแบบแรงจอร์แห่งการเรียนรู้ และ 3) ด้านการพัฒนาผลการ ปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรจัดทำนโยบายรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยี สารสนเทศที่เป็นลายลักษณ์อักษรของแต่ละฝ่ายงานต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย 2) ควรทบทวนและปรับปรุงนโยบายให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ซึ่งต้องมีการระบุความเสี่ยงที่ เกี่ยวข้อง 3) ควรให้ความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความ ปลอดภัย กำหนดระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) ควรมีการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปบูรณาการใน จัดระบบ AI (Artificial Intelligence) ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรมีการศึกษาผลการเรียนรู้ระบบ AI (Artificial Intelligence) ว่าทำให้หรือไม่ อย่างไร ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัย ถึงการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ 2) ควรศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศการพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย และ 3) ควรศึกษาวิจัยถึงปัจจัยอื่นที่ ส่งผลต่อที่ส่งผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทรักษาความปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์อาภา เสฐจินตนิณ. (2551). การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการ กำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรักษาความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2558). เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย. วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุด, (8)2, 36-37.

- พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 104 ก (5 พฤศจิกายน 2558).
- วสิน รำพึงกิจ. (2552). การสำรวจภัยคุกคามทางคอมพิวเตอร์และการรักษาความปลอดภัย ข้อมูลสารสนเทศของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริรัตน์ ศรีไชย. (2557). รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและปัจจัยแวดล้อมในงานที่ส่งผลต่อความพอใจในการทำงานของพนักงานในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.
- สิทธิพล จันทรสว่าง. (2553). การตระหนักถึงความเสี่ยงในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศในองค์กรของบุคลากรในอุตสาหกรรมโทรคมนาคม. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุนทรีย์ พัวพรพงศ์. (2555). แนวโน้มนโยบายการรักษาความปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์เครือข่ายไร้สาย ในองค์กรอุตสาหกรรม อีก 5 ปี ข้างหน้า (2556-2560) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สำนักหอสมุดกลาง.
- สุรพัฒน์ มังคะลี. (2557). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมสมรรถนะหัวหน้าชุดปฏิบัติการในธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Ausubel, D. P. (1968). *Education Psychology : A Cognitive View*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Darril Gibson. (2011). *Understanding The Security Triad (Confidentiality, Integrity, and Availability)*. Retrieved August 18, 2019, from <http://www.pearsonitcertification.com/articles/article.aspx?p=1708668>
- Deshpande, J. V. et al. (2010). *Statistical Analysis of Nonnormal Data*. India: Wiley Eastern Limited.
- Rogers, E. & Shoemaker, F. (1971). *Communication of innovation*. New York: The Free Press.
- Terence Yap. (2015). *Human Action: A Treatise on Economics*. Chicago: Regnery.

การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19*

NURSING CARE OF COVID - 19 INFECTION IN PREGNANCY

รุจา แก้วเมืองฝาง

Ruja Kaeomaungfang

บุญตา สุขวดี

Boonta Sukhawade

มนัสชนก กุลพานิชย์

Manatchanok Kulaphanich

พิมพ์ลดา อนันต์สิริเกษม

Phimlada Anansirikasem

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Chakriraj Praboromrajchanok Institute, Thailand

สุภาพร ประรัมย์

Supaporn Prarom

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaengphet Rajabhat University, Thailand

E-mail: ruja@ckr.ac.th

บทคัดย่อ

โรคโควิด - 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) เป็นโรคติดต่ออันตราย และเป็นโรคอุบัติการณ์ใหม่ที่มีความสำคัญ ได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคโควิด - 19 เป็นการระบาดใหญ่ (pandemic) โรคโควิด - 19 เกิดจากเชื้อไวรัสตระกูล Corona ชื่อ SARS - CoV - 2 มีรายงานผู้ป่วยติดเชื้อครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อาการของโรคมีความแตกต่างกันออกไป ผู้ป่วยบางรายที่ติดเชื้ออาจไม่แสดงอาการหรือบางรายอาจมีอาการที่รุนแรง ในรายที่ติดเชื้อรุนแรงอาจเกิดภาวะปอดอักเสบ สามารถแพร่กระจายผ่านการสูดเอาละอองที่มีเชื้อไวรัสปะปนจากผู้ติดเชื้อที่จามหรือไอออกมา หรือจากการสัมผัสพื้นผิวและสิ่งของที่ปนเปื้อนไวรัสจากผู้ติดเชื้อ หากเกิดการติดเชื้อจะส่งผลให้เกิดอาการในระบบทางเดินหายใจ ตั้งแต่ไม่แสดงอาการ อาการไม่รุนแรง และรุนแรงไปจนถึงระบบหายใจล้มเหลวจนถึงขั้นเสียชีวิต กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ มารดาและทารกเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเสี่ยงสูง พยาบาลผดุงครรภ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ ดังนั้นพยาบาลผดุงครรภ์ควรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับโรคโควิด - 19

* Received 14 May 2020; Revised 17 September 2020; Accepted 14 October 2020

การประเมินอาการและอาการแสดง ผลกระทบต่อการตั้งครรภ์และการคลอด การดูแลรักษา รวมถึงบทบาทของการพยาบาลมารดาทารกที่ติดเชื้อโควิด - 19 ในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 และการดูแลมารดาทารกที่ติดเชื้อโควิด - 19 ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ก่อให้เกิดความปลอดภัยต่อมารดาและทารก

คำสำคัญ: โควิด - 19, หญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19, การพยาบาล

Abstract

Coronavirus disease 2019 (Covid - 19) is a dangerous pandemic disease and important new disease occurrence which has widely and rapidly spread to many countries around the world. There are numerous people infected and dying. In addition, the World Health Organization has announced that Covid is a pandemic. Coronavirus disease is caused by the SARS - Cov - 2. There was a report for the first time of an infected patient at Wuhan city, the republic of China. There are differences in terms of symptoms. Some patients don't show any symptoms as opposed to some show the severe symptoms. The cases of patients who get severely infected might have pneumonia. The widespread of coronavirus can pass through the inhalation of the virus contaminated dusts from the infected people who sneeze and cough or through the touch of the surfaces and infected things from the infected people to another as well. If an infection occurs, it can result in respiratory systems from asymptomatic, mild symptoms, severe symptoms to respiratory failure eventually death. The groups of pregnant women, mothers and infants are also at the high risks. The midwives have played the important roles in caring the health of pregnant women. Therefore, the midwives should have knowledge, understanding about the Covid - 19 diseases. Signs and symptoms assessments, the effects of pregnancy and childbirth, and cares including the roles of nursing mother infants with Covid - 19 during pregnant, delivering, and post - partum periods lead to the quality of the protection of the virus covid - 19 epidemic. Moreover, the care of mother infants infected with Covid - 19 suitably and correctly causes the safety for both mothers and infants.

Keywords: Covid - 19, Covid - 19 Infection in Pregnancy, Nursing Care

บทนำ

โรคโควิด - 19 หรือไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่มีระบาดได้รวดเร็วและกำลังแพร่กระจายไปทั่วโลก เป็นตระกูลของไวรัสที่ก่อให้เกิดอาการป่วยตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีความรุนแรงมาก เช่น โรคระบบทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS - CoV) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS - CoV) เป็นต้น ซึ่งเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจในคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ (กรมควบคุมโรค, 2563) โดยเชื้อไวรัสนี้พบครั้งแรก เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ในประเทศจีน มีการรายงานพบกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการปอดอักเสบโดยยังไม่พบเชื้อที่เป็นสาเหตุจำนวน 27 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 44 คน เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2563 โดยพบว่ามีคามเชื่อมโยงกับ Huanan Seafood Wholesale Market ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ (อนุตรา รัตนนราทร, 2563)

ในช่วงปลายปี 2562 มีการรายงานเชื้อไวรัสอุบัติใหม่โคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ซึ่งนับเป็นเชื้อโคโรนาสายพันธุ์ที่ 7 ที่ก่อโรคในคน โดยแยกเชื้อได้จากผู้ป่วยที่มีอาการปอดอักเสบคล้ายโรคซาร์ส ผู้ป่วยทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องกับตลาดค้าอาหารทะเลในเมืองอู่ฮั่น ต่อมามีการรณรงค์อนามัยโลก กำหนดชื่อสำหรับเรียกโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ Coronavirus disease 2019 หรือ COVID - 19 โดยกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทยเรียกว่า “โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยอนุกรมวิธานวิทยาของไวรัส (International Committee on Taxonomy of Viruses: ICTV) ได้กำหนดให้ใช้ Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 หรือ SARS - CoV - 2 (สุรียา หมานมานะ และคณะ, 2563)

การระบาดของไวรัสโคโรนา (โควิด - 19) พบในประเทศไทย ตั้งแต่ 13 มกราคม 2563 โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีผู้ป่วยยืนยันรายแรกนอกประเทศจีน จากนั้น เริ่มมีการเฝ้าระวังผู้ที่เดินทางมาจากประเทศจีนในเดือนกุมภาพันธ์ ยังพบผู้ป่วยจำนวนน้อย ยืนยันประมาณ 35 ราย ต่อมาพบว่าผู้ป่วยมากขึ้น ในกลางเดือนมีนาคม โดยเกิดการแพร่เชื้อเป็นกลุ่มใหญ่ที่พบผู้ป่วยมาจากสนามมวยลุมพินี และสถาบันบันเทิงจากย่านทองหล่อ จากนั้น 1 สัปดาห์ต่อมา ในประเทศพบสถานการณ์ผู้ป่วยยืนยันเกิน 100 คนต่อวัน ทำให้รัฐบาลต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในวันที่ 26 มีนาคม 2563 และประกาศห้ามออกนอกเคหสถานยามวิกาล ตั้งแต่ 3 เมษายน 2563 เป็นต้นมา และกระทรวงสาธารณสุขได้ยกระดับศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินเป็นระดับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อติดตามสถานการณ์ของโรคทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างใกล้ชิด (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2563)

สาเหตุของโรคไวรัสโคโรนา (โควิด - 19) ทั่วโลกได้รับรู้เรื่องโรคติดต่อปริศนา หลังจากทางจีนยืนยันเมื่อ 31 ธ.ค. 2019 ว่าเกิดการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่น

ซึ่งมีประชากรกว่า 11 ล้านคน แต่ยังไม่มีการระบาดของโรคที่ชัดเจน แต่มีข้อสันนิษฐานว่า ไวรัสชนิดนี้อาจเริ่มติดต่อกันจากสัตว์ป่ามาสู่คน โดยมาจากงูเห่าจีน (Chinese cobra) และงูสามเหลี่ยมจีน (Chinese krait) เนื่องจากงูพิษที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติล่าค้างคาวในถ้ำ ซึ่งคาดว่าเมื่อเชื้อไวรัสเป็นอาหาร (พระครูสมุห์สนธิวงศ์ วุฑฒิวโร และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, 2563) อาการของผู้ติดเชื้อโควิด - 19 ร้อยละ 80 ไม่แสดงอาการหรือมีอาการน้อย บางรายมีอาการแบบโรคติดเชื้อในทางเดินหายใจส่วนบน เช่น เจ็บคอกน้ำมูกไหลแต่พบน้อย ประมาณร้อยละ 15 จะมีอาการชัดเจน เช่น ไอและไอมีเสมหะ มีไข้ บางรายโดยเฉพาะผู้สูงอายุจะมีไข้ หายใจเร็วและหอบจากปอดบวม อาจมีน้อยรายที่มีอุจจาระร่วง และอีกประมาณร้อยละ 5 จะป่วยรุนแรง หอบและหายใจเร็ว จนระบบการหายใจล้มเหลวและเกิดภาวะช็อกได้ (กรมควบคุมโรค, 2563)

ถึงแม้ว่าปัจจุบันในประเทศไทยไม่พบหลักฐานที่มีรายงานทางการแพทย์ว่า หญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโรคโควิด - 19 จะมีอาการและอาการแสดงแตกต่างจากคนทั่วไป หรือมีความเสี่ยงของโรคที่รุนแรงกว่า ไม่พบหลักฐานว่าจะเกิดการติดเชื้อผ่านทางรกไปยังทารกในครรภ์ ในช่วงไตรมาสที่ 3 ของการตั้งครรภ์ (ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563) แต่การศึกษาจากสถาบันการแพทย์นอร์ทเวสเทิร์น เมดิซิน (Northwestern Medicine) ของสหรัฐฯ ได้เปิดเผยผลทดสอบทางพยาธิวิทยาหลังการให้กำเนิดบุตรของมารดา 16 คน ที่มีผลตรวจโรคติดเชื้อไวรัส COVID - 19 เป็นบวกขณะตั้งครรภ์ พบหลักฐานบ่งชี้ว่า “รก” ได้รับความเสียหายเนื่องจากโรคโควิด - 19 ซึ่งรกรุดก่อกำเนิดความผิดปกติ 2 รูปแบบ ได้แก่ การไหลเวียนเลือดจากแม่ไปสู่ทารกในครรภ์ไม่เพียงพอเนื่องจากความผิดปกติของหลอดเลือดหรือภาวะหลอดเลือดของมารดาผิดปกติ (MVM) และภาวะลิ่มเลือดในรกอุดตัน (intervillous thrombi) (ไทยพีบีเอส, 2563)

เนื่องจากโรคโควิด - 19 มีสภาวะของโรคที่ติดเชื้อได้ง่าย มีการแพร่กระจายเชื้อที่รวดเร็ว หากได้รับเชื้อแล้วอาจมีอันตรายถึงแก่ชีวิตและมีการแพร่เชื้อของโรค สามารถแพร่กระจายผ่านการสูดเอาละอองที่มีเชื้อไวรัสปะปนจากผู้ติดเชื้อที่จามหรือไอออกมา หรือสัมผัสพื้นผิวและสิ่งของที่ปนเปื้อนไวรัสจากผู้ติดเชื้อ หากเกิดการติดเชื้อจะส่งผลให้เกิดอาการในระบบทางเดินหายใจเนื่องจากปอดอักเสบรุนแรง ระบบหายใจและอวัยวะหลายระบบล้มเหลว จนนำไปสู่การเสียชีวิตได้ในที่สุด (อนุตรา รัตนนราทร, 2563)

หญิงตั้งครรภ์เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีภาวะเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อ และหากหญิงตั้งครรภ์ติดเชื้อจึงมีโอกาสเกิดผลกระทบในระบบทางเดินหายใจได้ เช่น โรคปอดบวมรุนแรง ร่วมกับภาวะหายใจลำบาก นอกจากนั้นอาจส่งผลต่อรก หากรกซึ่งทำหน้าที่เหมือนเครื่องช่วยหายใจสำหรับทารกในครรภ์ได้รับความเสียหาย เด็กในครรภ์อาจเป็นอันตรายร้ายแรงได้ ส่งผลกระทบต่อทั้งมารดาและทารกทั้งในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด ระยะหลังคลอด พยาบาลจึงมีบทบาท

ที่สำคัญในการคัดกรอง ตั้งแต่ที่แผนกฝากครรภ์ ห้องคลอด และหลังคลอด เพื่อลดการแพร่กระจายเชื้อและเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้กับมารดาและทารก บทความวิชาการนี้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลและการพยาบาลในหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและป้องกันภาวะแทรกซ้อน ซึ่งจะก่อให้เกิดความปลอดภัยต่อทั้งมารดาและทารกต่อไป

การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19

โรคโควิด - 19 หมายถึง โรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส Novel coronavirus (SARS - CoV - 2) ทำให้มีอาการหลักที่สำคัญ คือ ไข้ ไอ หายใจติดขัด หายใจเหนื่อย เจ็บคอ มีน้ำมูก (ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

นิยามผู้ป่วยโรคโควิด - 19 แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (กรมควบคุมโรค, 2563)

1. ผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์สอบสวนโรค (Patients under investigation: PUI) หมายถึง ผู้ป่วยที่พิจารณาจากอาการและอาการแสดง ร่วมกับปัจจัยเหล่านี้

1.1 อุณหภูมิร่างกายตั้งแต่ 37.5 องศาเซลเซียสขึ้นไป หรือให้ประวัติว่ามีไข้ในการป่วยครั้งนี้ร่วมกับมีอาการของระบบทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ เช่น ไอ มีน้ำมูก เจ็บคอ หายใจเหนื่อย หรือหายใจลำบาก

1.2 ผู้ป่วยโรคปอดอักเสบร่วมกับมีประวัติในช่วงเวลา 14 วันก่อนวันเริ่มป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

1.2.1 มีประวัติเดินทางไปยังหรือมาจากหรืออยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีรายงานการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1.2.2 มีผู้ที่อยู่อาศัยร่วมบ้านเดินทางกลับมาจากพื้นที่ที่มีรายงานการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1.2.3 เป็นผู้ประกอบอาชีพที่สัมผัสใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

1.2.4 มีประวัติใกล้ชิดหรือสัมผัสกับผู้ป่วยที่เข้าข่ายหรือยืนยันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1.2.5 เป็นบุคลากรทางการแพทย์หรือบุคลากรสาธารณสุขที่สัมผัสกับผู้ป่วยเข้าเกณฑ์สอบสวนโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. ผู้ป่วยเข้าข่าย (Probable) หมายถึง ผู้ป่วยเข้าเกณฑ์สอบสวนโรคที่มีผลตรวจทางห้องปฏิบัติการพบสารพันธุกรรมของเชื้อไวรัส SARS - CoV - 2 โดยวิธี PCR ยืนยันจากห้องปฏิบัติการ 1 แห่งหรือ Sequencing หรือเพาะเชื้อ

3. ผู้ป่วยยืนยัน (Confirmed) หมายถึง ผู้ป่วยเข้าเกณฑ์สอบสวนโรคที่มีผลตรวจทางห้องปฏิบัติการพบสารพันธุกรรมของเชื้อไวรัส SARS - CoV - 2 โดยวิธี PCR ยืนยันจากห้องปฏิบัติการ 2 แห่งหรือ Sequencing หรือเพาะเชื้อ

4. ผู้ติดเชื้อไม่มีอาการ (Asymptomatic infection) หมายถึง ผู้ที่มีผลตรวจทางห้องปฏิบัติการพบสารพันธุกรรมของเชื้อไวรัส SARS - CoV - 2 โดยวิธี PCR ยืนยันจากห้องปฏิบัติการ 2 แห่ง หรือ sequencing หรือเพาะเชื้อแต่ไม่มีอาการและอาการแสดง

การแพร่ระบาดของโรค (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2563)

เชื้อไวรัสโคโรนา สามารถแพร่ระบาดผ่าน droplet และ direct contact ซึ่งมีระยะฟักตัวของ seasonal human coronavirus โดยเฉลี่ย 2 วัน (12 ชั่วโมง – 5 วัน) ระยะฟักตัวของ SARS - CoV โดยเฉลี่ย 4 - 5 วัน (2 – 10 วัน) และ MERS - CoV โดยเฉลี่ย 5 วัน (2 – 14 วัน) สำหรับไวรัส SARS - CoV - 2 พบมีระยะฟักตัวนานกว่า โดยคาดการณ์จากประวัติของผู้ป่วยแต่ละรายโดยเฉลี่ย 14 วัน อาการทางคลินิกที่พบ ได้แก่ ไข้ ไอ หายใจถี่ และหายใจลำบาก ในกรณีที่อาการรุนแรงมากขึ้นอาจพบอาการปอดอักเสบ โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง ไตวาย จนถึงขั้นเสียชีวิต

การวินิจฉัยโรค

อาการของโรค คือ มีไข้ อ่อนเพลีย ปวดกล้ามเนื้อ ไอแห้ง ๆ หายใจติดขัด มีน้ำมูก เจ็บคอ ไอเป็นเลือด หรือท้องเสีย จมูกไม่ได้กลิ่น การรับรสไม่ดี น้อยรายจะมีการคัดจมูก การตรวจเลือดจะพบจำนวนเม็ดเลือดขาวต่ำ โดยเฉพาะ Lymphocyte ค่า C - Reactive Protein สูงขึ้น เกล็ดเลือดต่ำ ค่าเอนไซม์ตับและ Creatine Phosphokinase สูง การตรวจยืนยันการติดเชื้อใช้การตรวจหา Viral Nucleic Acid ด้วยวิธี Real - Time Polymerase Chain Reaction (RT - PCR) จากสิ่งคัดหลั่งต่าง ๆ เช่น น้ำลาย จมูกและลำคอ เสมหะ น้ำจากท่อช่วยหายใจ น้ำล้างหลอดลมและถุงลม ปัสสาวะและอุจจาระ กรณีที่ผลตรวจไม่พบเชื้อให้ตรวจซ้ำอีก 1 ครั้ง ถ้าตรวจ 2 ครั้งห่างกันอย่างน้อย 24 ชั่วโมง แล้วยังไม่พบเชื้อถือว่าไม่เป็นโรค (ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

การตรวจเอกซเรย์ปอดหรือเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ช่องอกพบมีภาวะปอดอักเสบ ลักษณะความผิดปกติทางรังสีที่พบ ได้แก่ ชนิดหนาที่บilateral Consolidation) ความผิดปกติชนิดเห็นเป็นปื้น ๆ หรือร่างแห ขอบเขตไม่ชัดเจน มีการกระจายในปอดทั้ง 2 ข้าง (Patchy, Reticular and Ground - Glass Opacity) ร่วมกับมีน้ำในช่องเยื่อหุ้มปอด (Pleural Effusion) (จิระ สร้อยสุวรรณ, 2562)

การดูแลรักษาหญิงตั้งครรภ์ที่สงสัยหรือยืนยันโรคโควิด - 19 ที่แผนกฝากครรภ์ (ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

1. ลดจำนวนครั้งของการนัดฝากครรภ์ลงหรือใช้ Video Call เพื่อลดความเสี่ยงของการแพร่กระจายเชื้อ
2. แนะนำให้หญิงตั้งครรภ์ตรวจวัดความดันโลหิตด้วยตนเองที่บ้าน
3. การตรวจคลื่นเสียงความถี่สูงเพื่อติดตามการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์หรือความพิการแต่กำเนิดของทารกในครรภ์ให้พิจารณาตามข้อบ่งชี้ที่จำเป็น
4. แนะนำให้กักตัว (Isolation) โดยอยู่แต่ภายในที่พักอาศัย ใส่หน้ากากอนามัย หลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดผู้อื่นเป็นเวลาอย่างน้อย 14 วัน หรือจนกว่าจะตรวจไม่พบเชื้อในกรณีที่มีประวัติใกล้ชิดหรือสัมผัสกับผู้ป่วย
5. กรณีผู้ป่วยครรภ์เสี่ยงสูงที่จำเป็นต้องติดตามการฝากครรภ์ ให้พิจารณาระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ที่จะได้รับ ถ้าจำเป็นจะต้องมาตรวจให้ใช้การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อตามมาตรฐานของโรงพยาบาล
6. ให้คำแนะนำอาการผิดปกติที่ต้องมาโรงพยาบาล

การรักษาหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อ โควิด 19 (ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

การรักษาหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อ โควิด 19 ประกอบด้วยการให้สารน้ำ เพื่อแก้ไขภาวะขาดสมดุลของเกลือแร่ อาจให้ออกซิเจน และให้ยาต้านไวรัส Lopinavir/Ritonavir รับประทาน แต่จะใช้ในรายที่มีอาการปานกลางหรือรุนแรง นอกจากนี้ยังมีรายงานการใช้ยาอื่น ๆ เช่น Remdesivir (Nucleotide Analog), Chloroquine (Antimalarial Drug), Favipiravir และอาจให้ยาปฏิชีวนะหากมีการติดเชื้อแบคทีเรียซ้ำเติม เช่น Ceftriaxone

การดูแลหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอดและทารกแรกเกิด (กรมอนามัย, 2563)

1. การดูแลหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด กลุ่มปกติ
 - กลุ่มปกติ หมายถึง กลุ่มที่ไม่พบการติดเชื้อ ใช้หลักการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อ
 - โดย
 - 1.1 หลีกเลี่ยงการสัมผัสหรืออยู่ใกล้ชิดผู้ที่มีอาการไอ เป็นไข้ หรือผู้ที่เดินทางมาจากประเทศกลุ่มเสี่ยงและในสถานที่ที่มีผู้คนแออัด หรือรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก
 - 1.2 รักษาระยะห่าง ในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นด้วยการอยู่ห่างกันอย่างน้อย 1 - 2 เมตร
 - 1.3 หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสบริเวณดวงตา ปาก และจมูก
 - 1.4 รับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่เสมอ หรือปรุงอาหารให้สุกร้อนทั่วถึง
 - 1.5 แยกภาชนะรับประทานอาหารและงดใช้ของส่วนตัวร่วมกับผู้อื่น

1.6 ล้างมือบ่อย ๆ ด้วยสบู่และน้ำสะอาดนานอย่างน้อย 20 วินาที ทุกครั้งที่มีการไอจาม สัมผัสสิ่งแปลกปลอมก่อนรับประทานอาหาร หรือออกจากห้องน้ำ หากไม่มีสบู่ให้ใช้ 70% Alcohol Gel

1.7 หลีกเลี่ยงกิจกรรมทุกคนที่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบหรือมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ หากมีอาการป่วยเล็กน้อยควรพักผ่อนอยู่ที่บ้าน ถ้ามีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ หายใจเหนื่อย ควรรีบไปพบแพทย์

1.8 หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่สามารถฝากครกตามนัดได้

2. การดูแลหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด ที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

กลุ่มเสี่ยง หมายถึง ผู้ที่มีประวัติเดินทางมาจากประเทศกลุ่มเสี่ยงหรือสัมผัสใกล้ชิดผู้ป่วย COVID - 19 ให้หลักการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อ โดย

2.1 แยกตนเองออกจากครอบครัวและสังเกตอาการจนครบ 14 วัน งดการใช้สิ่งของร่วมกับผู้อื่น

2.2 งดการออกไปในที่ชุมชนสาธารณะโดยไม่จำเป็น และงดการพูดคุยหรืออยู่ใกล้ชิดกับผู้อื่นในระยะใกล้กว่า 2 เมตร

2.3 กรณีครบกำหนดนัดฝากครรภ์ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ให้ทราบว่าตนเองอยู่ระหว่างการเฝ้าระวัง 14 วันเพื่อพิจารณาเลื่อนนัดการฝากครรภ์ และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรสาธารณสุข

2.4 กรณีเจ็บครรภ์คลอดต้องไปโรงพยาบาลทันที และแจ้งเจ้าหน้าที่ให้ทราบว่าตนเองอยู่ระหว่างการเฝ้าระวัง 14 วัน

3. การดูแลทารกแรกเกิด ในกรณีมารดาหลังคลอดเป็นผู้ที่สงสัยติดเชื้อหรือติดเชื้อ COVID - 19

3.1 ทารกที่เกิดจากการคลอดที่ติดเชื้อ COVID - 19 จัดเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงจะต้องมีการแยกตัวออกจากทารกอื่น และต้องสังเกตอาการเป็นเวลา 14 วัน

3.2 บุคลากรทางแพทย์ควรอธิบายถึงความเสี่ยง ความจำเป็นและประโยชน์ของการแยกมารดา - บุตร และการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาให้มารดาเข้าใจและเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง

3.3 แนวทางการปฏิบัติในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ยังไม่มีหลักฐานทางวิชาการในการแพร่เชื้อไวรัสผ่านทางน้ำนม ดังนั้น ทารกจึงสามารถกินนมมารดาได้ โดยปฏิบัติตามแนวทางป้องกันการติดเชื้ออย่างเคร่งครัด

3.4 ข้อเสนอแนะการปฏิบัติสำหรับมารดา ในกรณีที่มารดาเป็นผู้ที่สงสัยว่าจะติดเชื้อหรือมารดาที่ติดเชื้อ COVID - 19 แล้ว กรณีมารดาเป็นผู้ที่สงสัยว่าจะติดเชื้อหรือมารดาที่ติดเชื้อ COVID - 19 แต่อาการไม่มาก สามารถกอดบุตรและให้นมบุตรจากเต้าได้ ทั้งนี้

ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของมารดาและครอบครัวและต้องปฏิบัติตามแนวทางป้องกันการติดเชื้ออย่างเคร่งครัด และในกรณีมารดาที่ติดเชื้อ COVID - 19 มีอาการรุนแรง หากยังสามารถบีบน้ำนมได้ ให้ใช้วิธีบีบน้ำนมและให้ผู้ช่วยเป็นผู้ป้อนนมแก่บุตร หากไม่สามารถบีบน้ำนมเองได้อาจพิจารณาใช้นมผงแทน

บทบาทพยาบาลในการเตรียมความพร้อมที่แผนกฝากครรภ์ สามารถปฏิบัติได้ดังนี้
(อังสนิ์ กันสุขเจริญ และวรวรรณ เจริญสุข, 2563)

1. การเตรียมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค โควิด - 19 สำหรับบุคลากรและหญิงตั้งครรภ์ ด้วยการเตรียมความรู้บุคลากรในหน่วยงานเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันโรคโควิด - 19 ในหญิงตั้งครรภ์

2. เตรียมความพร้อมของบุคลากรเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์ทั้งทางโทรศัพท์ กลุ่มไลน์และช่องทางสื่อสารอื่น ๆ

3. เตรียมความพร้อมของทีมให้บริการสุขภาพด้วยการจัดแบ่งหน้าที่ของบุคลากรในหน่วยงานตามสหสาขาวิชาชีพ

4. เตรียมความพร้อมในการจัดระบบบริการสุขภาพ โดยใช้แนวคิดจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ เพื่อลดระยะเวลาการมารับบริการของหญิงตั้งครรภ์

5. เตรียมความพร้อมในการเปิดช่องทางการสื่อสารระหว่างหญิงตั้งครรภ์กับพยาบาลทั้งทางโทรศัพท์โปรแกรมไลน์และช่องทางอื่น ๆ เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์สามารถซักถามข้อสงสัยได้ตลอดเวลาและหลีกเลี่ยงการสนทนาแบบเผชิญหน้าซึ่งเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรคโควิด 19

6. เตรียมความพร้อมโดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งต่อหญิงตั้งครรภ์ไปรักษายังหน่วยงานอื่นที่เหมาะสมในกรณีที่จำเป็นต้องส่งต่อเพื่อทำการรักษา

บทบาทพยาบาลในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19 ในระยะตั้งครรภ์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงต่ำที่ติดเชื้อโรคโควิด - 19

1.1 คัดกรองหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด 19 โดยการซักประวัติ ตรวจร่างกายและสอบถามการเดินทางไปยังประเทศกลุ่มเสี่ยงหรืออยู่อาศัยในพื้นที่เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของหญิงตั้งครรภ์และบุคคลในครอบครัว หากพบว่ามีประวัติในพื้นที่เหล่านี้ให้ติดตามประเมินการตรวจเชื้อโควิด 19

1.2 ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการประเมินอุณหภูมิร่างกายตนเอง โดยให้หญิงตั้งครรภ์วัดไข้ตนเองทุกวัน หากพบอุณหภูมิร่างกาย ตั้งแต่ 37.5 องศาเซลเซียสขึ้นไปให้รีบแจ้งทีมสอบสวนโรคทันที

1.3 ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการประเมินอาการของระบบทางเดินหายใจ ดังต่อไปนี้ เช่น ไอ มีน้ำมูก เจ็บคอ หายใจเหนื่อย หรือหายใจลำบาก หรือมีโรคปอดอักเสบ หากพบอาการเหล่านี้ให้รีบแจ้งทีมสอบสวนโรคทันที

1.4 ให้ความรู้เกี่ยวกับโรค สาเหตุ การติดต่อ ความรุนแรงของโรคและคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ

1.5 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพในระยะตั้งครรภ์เช่นเดียวกับการตั้งครรภ์ทั่วไป เช่น เรื่องการเลือกรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลายจิตใจ การพักผ่อนให้เหมาะสมกับหญิงตั้งครรภ์

2. การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่สงสัยหรือยืนยันโรคโควิด - 19

2.1 หลังจากแพทย์พิจารณารับไว้ในโรงพยาบาล ดูแลติดตามประสานงานเพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลรักษาโดยทีมสหสาขาวิชาชีพ

2.2 ให้การพยาบาลโดยใช้หลักการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ หลีกเลี่ยงการเข้าไปสัมผัสผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด และใส่ชุด PPE

2.3 ติดตามผลการตรวจสุขภาพของมารดาจากการตรวจเอกซเรย์ปอดและ/หรือเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ในช่องอก เพื่อประเมินภาวะความรุนแรงของโรค

2.4 ประเมินสุขภาพของทารกในครรภ์ โดยบันทึกอัตราการเต้นของหัวใจทารกในครรภ์เป็นระยะ ๆ ตามความจำเป็น

2.5 ดูแลให้ยากลุ่ม Corticosteroids ตามแผนการรักษาของแพทย์และในกรณีไม่มีข้อห้าม เพื่อกระตุ้นการทำงานของปอดและติดตามเฝ้าระวังภาวะข้างเคียงจากการใช้ยา

2.6 ในกรณีที่ต้อยุติการตั้งครรภ์ ประสานงานให้มีการให้ข้อมูลและคำปรึกษาโดยทีมสหสาขาวิชาชีพเกี่ยวกับการกักตัวทารก โดยยึดหลักการพยาบาลผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง

บทบาทพยาบาลในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19 ในระยะคลอด มีดังนี้

1. แนะนำให้หญิงตั้งครรภ์เดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถพยาบาล โดยแจ้งเจ้าหน้าที่ห้องคลอดก่อนจะถึงโรงพยาบาล

2. ดูแลให้หญิงตั้งครรภ์สวมหน้ากากอนามัยจนกว่าจะเข้าห้องคลอด เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ

3. เตรียมประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การรักษาด้วยทีมสหวิชาชีพและจัดเตรียมความพร้อมในการใช้ชุด PPE

4. ให้การพยาบาลโดยใช้หลักการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ หลีกเลี่ยงการเข้าไปสัมผัสผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด และใส่ชุด PPE

5. ติดตามประเมินความรุนแรงของโรค เช่น การประเมินอุณหภูมิร่างกาย อาการไอ มีน้ำมูก เจ็บคอ หายใจเหนื่อย หรือหายใจลำบาก

6. ประสานงานกับกุมารแพทย์และทีมกู้ชีพทารกเพื่อเตรียมความพร้อมในการกู้ชีพทารก

7. ติดตามและประเมินอัตราการหายใจและค่าเข้มข้นของออกซิเจนในเลือด

8. ประเมินสัญญาณชีพเพื่อเฝ้าระวังภาวะติดเชื้อ

9. ประเมินสุขภาพของทารกในครรภ์ โดยบันทึกอัตราการเต้นของหัวใจทารกในครรภ์ เป็นระยะ ๆ ตามความจำเป็น

10. จัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อการตรวจคลื่นเสียงความถี่สูง

11. ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการคลอด เพื่อให้การคลอดดำเนินไปอย่างปกติ เช่น ประเมินเสียงหัวใจทารกในครรภ์ การประเมินอาการผิดปกติของการหดตัวของมดลูก ดูแลใช้เทคนิคผ่อนคลายความเจ็บปวดในขณะรอคลอดและดูแลความสบายทั่วไป เพื่อสนับสนุนการคลอดให้ดำเนินไปอย่างปกติ โดยใช้หลักการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ

12. ประเมินสภาพมารดาในขณะที่เบ่งคลอด หากพบว่าเหนื่อยหรือเบ่งคลอดไม่ไหว รายงานสูติแพทย์พิจารณาช่วยคลอดด้วยวิธีอื่นเพื่อลดระยะเวลาที่สองของการคลอด

13. ดูแลการคลอดให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ ด้วยหลักการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโดยใส่ชุด PPE ในขณะทำคลอด

14. หากประเมินสภาพมารดาแล้วมีการพยากรณ์โรคที่แย่ง รายงานสูติแพทย์พิจารณาผ่าตัดคลอด เพื่อความปลอดภัยของมารดาและทารก

บทบาทพยาบาลในการดูแลมารดาหลังคลอดและทารกที่ติดเชื้อโควิด - 19 ในระยะหลังคลอด มีดังนี้

การพยาบาลมารดาหลังคลอด

1. หลีกเลี่ยงการเข้าไปสัมผัสผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ควรใช้การประเมินผ่านทาง video call แทน ถ้าจำเป็นต้องเข้าไปให้การพยาบาลควรใส่ชุด PPE

2. ให้การพยาบาลมารดาโดยครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

3. ประเมินภาวะสุขภาพจิตของมารดาหลังคลอดเป็นระยะ ๆ หากประเมินแล้วพบภาวะผิดปกติ เช่น พบภาวะเครียดหรือซึมเศร้า ให้รายงานจิตแพทย์ทันที

การพยาบาลทารกแรกเกิด

1. หลังจากทารกคลอดแล้ว นำทารกไปยังจุดที่เตรียมไว้สำหรับช่วยกู้ฟื้นคืนชีพทารก และส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. หากทารกที่คลอดจากมารดาที่ติดเชื้อหรือสงสัยว่าจะติดเชื้อ ให้ตรวจประเมินทุกรายว่ามีการติดเชื้อหรือไม่

3. ประเมินและติดตามภาวะติดเชื้อของทารกเป็นระยะ ๆ

สรุป

หากหญิงตั้งครรภ์มีการติดเชื้อโควิด - 19 อาจมีการแพร่กระจายเชื้ออย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อมารดาและทารก ซึ่งอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต พยาบาลผดุงครรภ์เป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันการแพร่ระบาดและลดความรุนแรงของโรคทั้งในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและระยะหลังคลอด ในระยะตั้งครรภ์พยาบาลผดุงครรภ์มีบทบาทสำคัญโดยการตรวจคัดกรอง ชักประวัติ ตรวจร่างกาย และติดตามประเมินอาการ หากพบว่าหญิงตั้งครรภ์มีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อโควิด - 19 พยาบาลผดุงครรภ์มีบทบาทโดยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่บ้านและเฝ้าสังเกตอาการ จนกว่าจะทราบผลการตรวจ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ หากพบว่าหญิงตั้งครรภ์ติดเชื้อ พยาบาลผดุงครรภ์มีบทบาทโดยให้การพยาบาลตามมาตรฐาน ทั้งในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอด โดยเน้นหลักการพยาบาลเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการดูแลประสานงานให้มีการรักษาโดยทีมสหสาขาวิชาชีพ เนื่องจากเป็นโรคที่มีการแพร่กระจายเชื้ออย่างรวดเร็วและเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต ก็จะช่วยป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน ก่อให้เกิดความปลอดภัยต่อมารดาและทารก **ข้อเสนอแนะ** เนื่องจากโรคโควิด - 19 เป็นโรคระบาด ที่มีการแพร่กระจายเชื้ออย่างรวดเร็ว มีผลต่อทั้งภาวะสุขภาพและการดำรงชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป หรือที่เรียกว่ายุค New normal ดังนั้น ในการดูแลและให้การพยาบาลจึงควรคำนึงถึงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การให้บริการหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะติดเชื้อโควิด - 19 ควรพิจารณาถึงความต้องการของหญิงตั้งครรภ์ที่มีช่องโหว่ เนื่องจากโควิด - 19 เป็นโรคระบาดที่มีการแพร่กระจายเชื้ออย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อมารดาและทารก จึงควรจัดให้มีการบริการให้ความรู้ในเชิงรุก โดยการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง โดยไม่ต้องมารับบริการที่โรงพยาบาลเพื่อเป็นการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงของข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ ทั้งในชุมชนและชนบทที่ห่างไกล เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์สามารถเข้าถึงข้อมูลและดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งหาวิธีการดูแลรักษาแนวใหม่ที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพมารดาและทารก หรือการสนับสนุนทางสังคม รวมทั้งสร้างแนวทางที่ชัดเจนในการดูแลและให้การพยาบาลเพื่อให้เกิดความสะอาดปลอดภัย ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการดูแลมารดาและทารกได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุค New normal

เอกสารอ้างอิง

- ไทยพีบีเอส. (2563). วิจัยสหรัฐฯ พบหญิงตั้งครรภ์ป่วย COVID "รก" ได้รับความเสียหาย. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก <https://news.thaibps.or.th/content/292836>
- กรมควบคุมโรค. (2563). แนวทางการเฝ้าระวังและสอบสวนโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID - 19) ฉบับ 03 มีนาคม 2563. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2563 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/guidelines/G_Invest_03_2.pdf
- กรมควบคุมโรค. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19). เรียกใช้เมื่อ 2563 มิถุนายน 17 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/faq_more.php
- กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. (2563). คู่มือการตรวจวินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทางห้องปฏิบัติการ. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก https://drive.google.com/file/d/1TN__BAhu0cgSF0dPoA72X2SSqX40riPW/view
- กรมอนามัย. (2563). การดูแลหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอดและทารกแรกเกิด ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID - 19. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก <http://phrae.go.th/covid/img/new/new270363.pdf>
- จิระ สร้อยสุวรรณ. (2562). ความผิดปกติของภาพถ่ายรังสีทรวงอก (Chest X - ray) ของผู้ป่วยติดเชื้อ Covid - 19 ในโรงพยาบาลนครพิงค์. วารสารโรงพยาบาลนครพิงค์, 10(2), 74-79.
- พระครูสมุทรสนทวงศ์ วุฑฒิวิโส และขันทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2563). ความดีสากล 5 ประการ: หลักการต้านภัยโควิด - 19 ของพระธรรมกาย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(ฉบับเพิ่มเติม), 371-385.
- ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย. (2563). แนวทางเวชปฏิบัติของราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การดูแลรักษาสตรีตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโควิด - 19 RTCOG Clinical Practice Guideline Management of Covid - 19 Infection in Pregnancy. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก http://covid19.dms.go.th/backend///Content/Content_File/Covid_Health/Attach/25630324214133PM_CPG-Covid-Preg-20Mar20.pdf
- สุรียา หมานมานะ และคณะ. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19). วารสารสถาบันบำราศนราดูร, 14(2), 1-10.

- อนุดรา รัตน์นราทร. (2563). รายงานผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19): ผู้ป่วยรายแรกของประเทศไทยและนอกประเทศจีน. วารสารสถาบันบำราศนราดูร, 14(2), 11-18.
- อังสินี กันสุขเจริญ และวรวรรณ เจริญสุข. (2563). การจัดบริการฝากครรภ์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 โรงพยาบาลหัวหิน. วารสารหัวหินสุขใจไกลกังวล, 5(1), 39-49.

ทางเลือกทางการศึกษาภายใต้สภาวะปกติใหม่: บ้านเรียน (Home School)*

LEARNING ALTERNATIVES UNDER NEW NORMAL SITUATION: HOME SCHOOL

พงษ์มนัส ดีอด

Pongmanut Deeod

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: pongmanut.dee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนหรือตอบสนองต่อพัฒนาการของผู้เรียนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อ Corona Virus Disease: COVID - 19 การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างยิ่งโดยจะเห็นจากหน้าข่าวโทรทัศน์หรือสื่อสังคมออนไลน์ โรงเรียนของรัฐ สถาบันการศึกษาจะต้องหยุดทำการเรียนการสอนอันเนื่องจากเชื้อไวรัสโควิด - 19 สามารถแพร่กระจายหรือติดต่อได้ทางระบบทางเดินหายใจ เพียงไอ จามหรือพูด ละอองเหล่านี้สามารถติดไปยังผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดไม่ให้ขยายวงกว้างมาก และเป็นการลดอัตราการติดเชื้อไวรัสทาง World Health Organization (WHO) จึงได้มีการณรงค์ให้ประชาชนรักษาระยะห่างระหว่างบุคคลอื่นและทำความสะอาดมืออย่างสม่ำเสมอและทั่วถึงด้วยแอลกอฮอล์หรือด้วยสบู่ เป็นต้น

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 จึงส่งผลให้เกิดสภาวะปกติใหม่ภายใต้ระบบการศึกษาล่าช้าคือ ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนที่โรงเรียนได้ตามปกติเหมือนที่เคยปฏิบัติเนื่องจากหากมีการจัดการศึกษาที่สถาบันการศึกษาถือได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มเพิ่มโอกาสการแพร่ระบาดและเพิ่มโอกาสการติดเชื้อไวรัสโควิด - 19 ดังนั้นรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือแบบบ้านเรียน (Home School) ในประเทศไทยมีการรับรองโดยรัฐธรรมนูญให้สามารถจัดตั้งได้ อีกทั้งถือได้ว่าเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อการลดอัตราการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 เพราะครอบครัวสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของ

* Received 27 June 2020; Revised 20 September 2020; Accepted 15 October 2020

ตนเอง และเป็นสามารถส่งเสริมทักษะความต้องการของบุตรให้ตรงตามปัจเจกบุคคล ที่ถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันทรงคุณค่าและปลอดภัย

คำสำคัญ: โควิด -19, การศึกษา, บ้านเรียน, สภาวะปกติใหม่

Abstract

The purpose of this academic article is to study learning management for students or to response for student's development during the spread of Corona Virus Disease: COVID - 19 which highly impacts on education system. Many government schools and private schools, whether they are in Thailand, the USA, China and so on that are facing with the virus, it is obviously that COVID - 19 disease can spread and be infected by respiration system. Only coughing, sniffing or speaking can induce the particles of viruses to be infected by another who stays close to. Therefore, in order to protect this spreading and reduce the infection rate, World Health Organization (WHO) has created a campaign for people to keep at least 1-meter distance from another, and always thoroughly wash their hands by alcohol or soap, etc.

Due to the spreading of Corona Virus Disease: COVID - 19, the new normal situation has been created under the education system. In other words, students cannot come to school to study as usual because if there is a class in any institution, it will be considered as people grouping which increases the opportunity for the virus spreading and infection. Hence, the home school education format in Thailand, which is certified by the constitution, can be created. Moreover, it is the education format that is beneficial to reduce the rate of COVID - 19 spreading because families can prepare lessons for their children and can support the skills required of their children to match with individuals. This is considered to be a way for human resource development which is valuable and safe.

Keywords: COVID - 19, Education, Home School, New Normal

บทนำ

New Normal: สภาวะปกติใหม่หรือฐานวิถีชีวิตใหม่ ถือได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ได้ยินในช่วงของการเกิด การแพร่ระบาด Corona Virus Disease: COVID - 19 หรือ โควิด -19 โดย

คำว่า “สภาวะปกติใหม่” หมายถึง รูปแบบของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม เนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจึงส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตจากปกติเปลี่ยนแปลงไป (ราชบัณฑิตยสภา, 2563) ทั้งนี้การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตที่ของประชากรโลกเป็นอย่างมากอีกทั้งที่ทำให้วิถีทางการดำเนินชีวิตจะต้องเปลี่ยนไป โดยโรคระบาดดังกล่าวมีลักษณะอาการคล้ายกับโรคติดต่อทางระบบทางเดินหายใจ กล่าวคือลักษณะอาการไข้หวัดธรรมดาจนถึงอาการรุนแรงกว่า อย่างเช่น โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (SARS) ทั้งนี้เชื้อไวรัสที่ค้นพบล่าสุดที่มีลักษณะอาการรุนแรงจน (World Health Organization, 2020) ทำให้วิถีการดำเนินของมนุษย์มีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น ในประเทศไทยมีการประกาศจากหน่วยงานของรัฐบาลให้ประชาชนทำงานจากที่บ้าน (Work for home) ให้มีการหยุดทำการเรียนการสอน ขอความร่วมมือประชาชนงดการรวมกลุ่มและให้ประชาชนทุกคนสวมหน้ากากอนามัยก่อนออกจากบ้าน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นมาตรการเพื่อลดการแพร่เชื้อไวรัส (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ถือได้ว่าเป็นการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างและส่งผลกระทบต่อทั่วโลก โดยการระบาดครั้งแรกเกิดขึ้นที่ตลาดค้าสัตว์ป่าในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีนในเดือนธันวาคมปี 2019 (Thai PBS News, 2563) ยังได้ระบาดใหญ่ไปทั่วโลก ส่งผลกระทบด้านลบแก่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และด้านการศึกษาเป็นจำนวนมากทั่วโลก มีการรายงานจำนวนจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลกแล้วทั้งสิ้นจำนวน 18,354,342 ราย เสียชีวิตแล้วจำนวน 696,147 ราย ถ้าย้อนกลับมาดูในประเทศไทยพบว่าข้อมูลปัจจุบัน (5 สิงหาคม 2563) พบผู้ป่วยยืนยันแล้ว 3,328 คน เสียชีวิตแล้ว 58 ราย รักษาหายดีแล้วจำนวน 3,144 คน (World Health Organization Thailand, 2020) จำนวนผู้ติดเชื้อดังกล่าวมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ (World Health Organization, 2020)

เนื่องจากขณะนี้ยังไม่สามารถมีประเทศใดที่สามารถมียาหรือวัคซีนที่สามารถป้องกันเชื้อไวรัสดังกล่าวได้อันเนื่องมาจากเป็นโรคอุบัติใหม่ โดยการรักษายังอยู่ภายใต้การตรวจสอบและจะได้รับการทดสอบในการวิจัยทางคลินิกเท่านั้น (World Health Organization, 2020) อนามัยโลกจึงได้ประกาศโรคดังกล่าวเป็นโรคติดต่อร้ายแรง และแนะนำให้ประชาชนปฏิบัติเพื่อเป็นการลดการติดต่อโดยมีวิธีการป้องกันดังนี้ จากการแพร่ระบาดดังกล่าวทำให้ประชาชนส่งผลให้ประชาชนหยุด 1) ประกาศแนะนำวิธีป้องกันตนเองและผู้อื่นจากการแพร่ระบาดของโควิด - 19 โดยได้เสนอแนะทำความสะอาดมืออย่างสม่ำเสมอและทั่วถึงด้วยแอลกอฮอล์หรือด้วยสบู่ 2) รักษาระยะห่างระหว่างกับบุคคลอื่นอย่างน้อย 1 เมตร เนื่องจากกว่าหากเกิดมีบุคคลที่ไอหรือจามอาจทำให้มีไวรัสเข้าทางจมูกหรือปากได้ 3) หลีกเลี่ยงการไปสถานที่แออัด 4) หลีกเลี่ยงการสัมผัสตา จมูกและปากเนื่องจากกว่าในมือของเราอาจทำให้มีเชื้อไวรัสบนอยู่ใน

มือทำให้เราสามารถติดทางไวรัสได้ 5) หากมีอาการไอและหายใจลำบากให้รีบพบแพทย์และปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขในพื้นที่ 6) ติดตามคำแนะนำจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เช่น WHO หรือหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขเพื่อทำให้สามารถป้องกันตนเองได้ทันที

ส่วนมาตรการป้องกันประเทศไทยรัฐบาลได้มีการออกกฎหมายบังคับให้ประชาชนงดการทำกิจกรรมในที่ชุมชน และงดการเดินทางระหว่างประเทศเพื่อเป็นการยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสอันเนื่องมาจากการติดต่อทางละอองจากระบบทางเดินหายใจของผู้ป่วยเมื่อผู้ป่วยไอหรือมีอาการอื่น ที่ทำให้สามารถเกิดการติดต่อได้อย่างง่าย ทำให้ภาครัฐหรือหน่วยงานราชการจึงต้องหาแนวทางในการป้องกันไม่มีการแพร่ระบาดเกิดขึ้น (World Health Organization Thailand, 2020) อีกประชาชนในประเทศเกิดความวิตกกังวลต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส เช่น จากการศึกษาของ อติพล อธิวิวัฒน์ ได้ทำการศึกษาถึง ความกังวลของคนไทย โดยพบว่าคนไทยมีความกังวลต่อสถานการณ์โควิด - 19 ในเรื่อง การแพร่ระบาดของโควิด - 19 สูงถึง 92% เป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมา สถานการณ์เศรษฐกิจ 85% และอันดับสาม ความไม่ปลอดภัยในชีวิต/สถานการณ์ทางการเมือง 40% เห็นได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ถือได้ว่าเป็นที่วิตกกังวลของคนไทยเป็นอย่างมากในขณะเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส (อติพล อธิวิวัฒน์, 2563)

อนึ่งผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าประชาชนกังวลต่อการแพร่ระบาดของโควิด - 19 อันเนื่องมาจากการทำให้การดำเนินชีวิตของทั้งตนเองและครอบครัวต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยส่งผลกระทบต่อด้านการศึกษาเนื่องจากการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคมส่งผลให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคดังกล่าวได้ง่าย ส่งผลให้ทั่วประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศไทย สหรัฐอเมริกา จีน ได้มีการสั่งให้สถานศึกษาหยุดทำการเรียนการสอนถือได้ว่าเป็นการลดการแพร่เชื้อ ดังนั้นส่งผลให้นักเรียนและผู้ปกครองหยุดอาศัยอยู่ที่บ้านเป็นการเว้นระยะห่างทางสังคมแต่อย่างไรก็ตามมีการศึกษาวิจัยหลายชิ้นที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการที่ให้นักเรียนปิดหรือเว้นว่างเป็นระยะเวลาที่ยาวนานพัฒนาการของเด็กนักเรียน ทำให้เด็กนักเรียนขาดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน (Fives, H. et al., 2013); (Alston, G. L. et al, 2016) อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยที่กล่าวถึงรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือบ้านเรียน (Home School) โดยถือได้ว่าเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้เป็นอย่างดีหากมีการส่งเสริมและมีลักษณะการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้มีพัฒนาการของเด็กนักเรียนตามความต้องการและไม่เป็นการละเว้นการศึกษาที่เนื่องผลกระทบของโควิด - 19 (Alston-Abel & Berninger 2018; Romanowski, 2001) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 ส่งผลกระทบต่อด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก

ไวรัสโควิด-19 ผลกระทบต่อทางการศึกษา

การศึกษาถือได้ว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ อีกทั้งหากประเทศให้ก็ตามได้พัฒนาทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลย่อมส่งผลให้ประเทศมีเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีผลดีตามไปด้วย (Liu, Y. et al, 2007) โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดโยชนสูงสุดจะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำอยู่เสมอเสมอ (Agarwal, S. et al, 2017) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งสามารถติดต่อได้ทางระบบทางเดินหายใจ ทำให้สถานศึกษาทั่วโลกต้องหยุดการเรียนการสอนในสถานศึกษา สำหรับในประเทศไทยนั้นผลกระทบจากการศึกษาโดยจะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตของนักเรียนนักศึกษา ที่จะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดดังกล่าว อาศัยอำนาจตามความในข้อ 9 วรรคหนึ่ง (4) ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยปีการศึกษาการเปิดและปิดสถานศึกษา พ.ศ. 2549 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 จึงให้สถานศึกษาทุกแห่งของรัฐและเอกชน ทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งอยู่ในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ตั้งแต่วันพุธที่ 18 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป จนกว่าจะมีการประกาศเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประกาศในครั้งแรกของกระทรวงศึกษาธิการนี้ได้ ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้นำเรื่องการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 เพื่อหารือต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2563 คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เสนอการเตรียมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการเปิดภาคเรียนปีการศึกษา 2563 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) โดยให้โรงเรียนจัดทำแนวทางในการสอนของตนเองในสังกัด สพฐ. เพื่อจะได้ดำเนินการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรค อีกทั้งให้มีการสำรวจความพร้อมของโรงเรียนในการรองรับนักเรียน โดยโรงเรียนร้อยละ 51.00 เป็นโรงเรียนไม่เกิน 120 คน พร้อมทั้งจัดทำแนวทางในการสอนและมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันโรงเรียนให้มีการวางแผนจัดการเรียนการสอนปกติ (On - site) ที่เหลือจัดแบบผสมผสานเพื่อเป็นการลดการแพร่เชื้อไวรัส อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้วางแผนทางใช้จ่ายเงินอุดหนุนสำหรับโรงเรียนที่จัดสถานที่พักนอนให้กับนักเรียนในพื้นที่ยากลำบาก ห่างไกล ไม่สามารถเดินทางไป-กลับได้พร้อมกับกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน 3 รูปแบบ ซึ่งโรงเรียนสามารถเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาตามความเหมาะสมและบริบทของโรงเรียน ดังนี้ 1) การเรียนในชั้นเรียน (On - Site) 2.) การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On - Air) และ 3) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) กรณีโรงเรียนเลือก

จัดการเรียนผ่านโทรทัศน์ (On - Air) และ/หรือการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากที่บ้าน ซึ่งไม่ได้พักนอนที่โรงเรียน (ศธ. 360, 2563)

โดยจะเห็นได้ว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้มีการออกมาตรการรองรับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ทั้งนี้จากกรณีดังกล่าวส่งผลให้การศึกษาในโรงเรียนจึงต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากระบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นลักษณะที่เข้าข่ายของการรวมกลุ่มกันของคนกลุ่มใหญ่ จึงต้องมีมาตรการที่รัดกุมพร้อมทั้งจะต้องให้แน่ใจก่อนจึงจะสามารถเปิดทำการการศึกษาได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563 นายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศในกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเปิดเรียนของสถานศึกษาในสังกัด และในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการและการใช้อาคารสถานที่ของส่วนราชการในสังกัดและหน่วยงานในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้มีการกำหนดกระทรวงศึกษาธิการใช้อาคารสถานที่เพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน ได้ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2563 โดยในระหว่างวันที่ 15-30 มิถุนายน 2563 เป็นการใช้อาคารสถานที่เพื่อเตรียมความพร้อมด้านสุขอนามัย ความปลอดภัย รวมทั้งเตรียมความพร้อมด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อเปิดเรียนในวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 (บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2563)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส 19 ส่งผลการศึกษาเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากทำให้ระบบการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาต้องหยุดเรียนเพื่อเป็นการลดการแพร่เชื้อ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาต้องหยุดชะงักลง จากการศึกษาวิจัยเห็นได้ว่าการหยุดยาวของระบบการศึกษาทำให้เด็กขาดการศึกษาที่มีคุณภาพ อีกทั้งส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 11 ได้มีการกำหนดให้ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว โดยจะเห็นได้ว่าการศึกษาในปัจจุบันไม่จำเป็นที่จะต้องศึกษาเฉพาะได้รูปแบบของโรงเรียน มีการกำหนดรับรองให้ครอบครัวสามารถที่จะจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเองได้อีกด้วย หรือที่เรียกว่า Home School: บ้านเรียน ซึ่งถือได้ว่าส่งผลดีหลายประการต่อตัวผู้เรียนเอง

สาระัตถะของบ้านเรียน

การจัดตั้งรูปแบบการศึกษาแบบบ้านเรียน นั้นโดยได้มีการศึกษาวิจัยแล้วพบว่าสาเหตุที่ผู้ปกครองเลือกระบบการศึกษาบ้านเรียนให้บุตรของตนนั้นสืบเนื่องมาจากสาเหตุที่ถือเป็นจุดอ่อนของระบบการศึกษาในโรงเรียน เช่น ในบางครั้งการเข้าศึกษาโรงเรียนในระบบทำให้บุตรของตนถูกรังแกหรือถูกกลั่นแกล้ง (Fives, H. et al., 2013) อยากให้บุตรมีการพัฒนาด้านที่บุตรตนเองมีความสนใจหรือมีความมุ่งมั่นอันเนื่องมาจากโรงเรียนที่มีการสอนหรือพัฒนา

ความสามารถเฉพาะด้านนั้นในบางครั้งอยู่ห่างไกล หรือไม่สะดวกต่อการเดิน อีกทั้งผู้ปกครองบางกลุ่มเห็นว่าการศึกษาในระบบโรงเรียนเน้นการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่เนิ่นการท่องจำมากเกินไป ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามวัยของตน (Bartholet, E, 2020) ซึ่งผู้ปกครองหลายท่านสามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบบ้านเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพอันถือว่าการส่งเสริม

ด้านคุณภาพทางการศึกษาจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Ray ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโฮมสกูลในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่านักเรียนที่ได้รับการศึกษาที่บ้านมักจะทำคะแนนได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยในการทดสอบ SAT และ ACT ที่วิทยาลัยพิจารณาเพื่อรับเข้าเรียน (Ray, B. D, 2020) ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ปกครองในโฮมสกูลจะเคยได้รับการรับรองหรือไม่เกี่ยวข้อง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตรหลานส่งผลการศึกษาโดย โฮมสกูล อีกทั้งโฮมสกูลยังส่งผลดีในด้านสำเร็จด้านวิชาการมากกว่าในโรงเรียน (Bartholet, E, 2020)

อีกทั้งการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนยังผลดีในสถานะของการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด - 19 ในแง่ของเป็นการลดการแพร่กระจายเชื้อไวรัสอันเนื่องมาจากการเรียนแบบบ้านเรียนนั้นผู้เรียนกับผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนนั้นไม่ถือว่ามีจำนวนที่แออัด และสามารถเรียนได้ทุกช่วงสถานการณ์ที่แม้จะเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส - 19 อันเนื่องมาจากการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนนั้นไม่อยู่เครือข่ายที่จะต้องให้มีการหยุดการศึกษา

บ้านเรียนจากแนวคิดสากลสู่การบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย

บ้านเรียนถือได้ว่าไม่ใช่เรื่องการศึกษาในรูปแบบใหม่แต่อย่างใด เนื่องจากรูปแบบการศึกษาจากที่บ้านเกิดขึ้นเป็นระยะเวลามากกว่า 100 ปีแล้ว อย่างไรก็ตามความนิยม ความแพร่หลายของบ้านเรียนกลับกลายมาไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากหลังสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลมีการสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียน รัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบการศึกษาเอง และรัฐต้องการควบคุมรูปแบบการศึกษาของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามในปี 1970 บ้านเรียนได้เริ่มกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง เนื่องมาจากรูปแบบการเรียนบ้านเรียนความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อพัฒนาการผู้เรียนที่มีรูปแบบเฉพาะบุคคล (Ray, B. D, 2020) ส่งผลให้รูปแบบการศึกษาแบบ บ้านเรียน กลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งเนื่องมาจากมีความเป็นการพัฒนาทักษะที่ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน (Raja, C, 2012)

การจัดตั้งบ้านเรียนเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1970 เหตุจูงใจที่ถือว่าเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนา Home School ขึ้นสืบเนื่องมาจากแรงผลักดันด้วยกัน 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกคือ กลุ่มที่เคร่งศาสนาโดยอยากมีการจัดการให้มีผู้สืบทอดศาสนามากขึ้นเพื่อเป็นการขยายให้ผู้สืบทอดทางศาสนามากยิ่งขึ้น (Guterson, D, 1993) อีกทั้งเนื่องจากเชื่อว่าโรงเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือโรงเรียนตามหน่วยงานของรัฐยังไม่สามารถตอบสนอง ไม่เหมาะสม

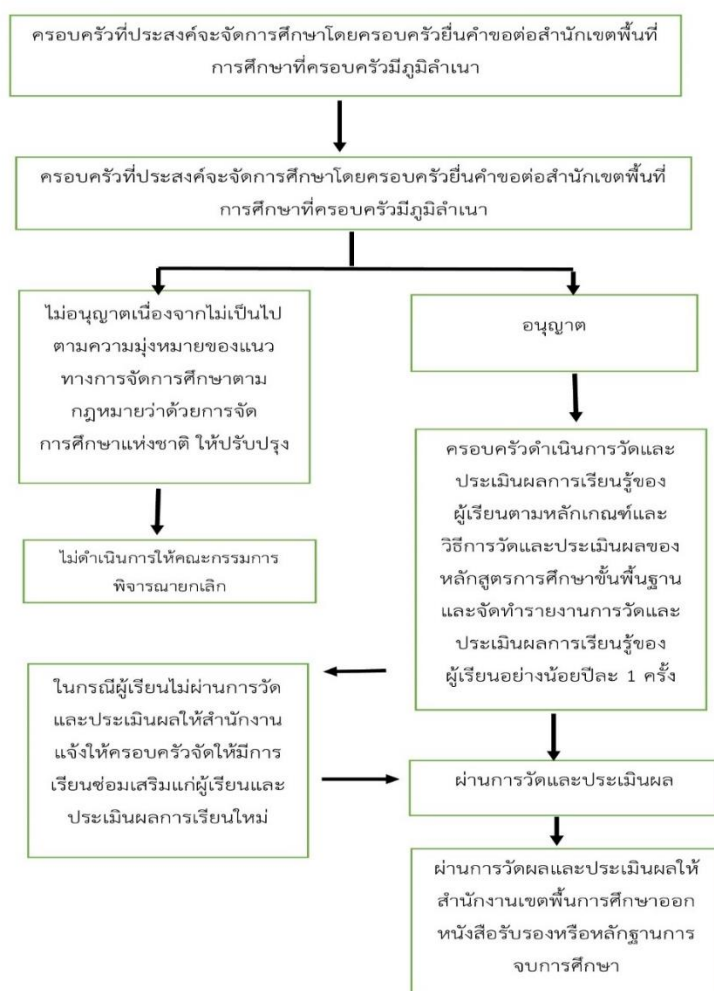
ต่อศาสนาส่งผลให้บ้านเรียนเป็นเส้นทางสู่ทางด้านวิชาการที่เหนือกว่า (Stevens, M. L, 2009) กลุ่มแรงผลักดันที่สอง การจัดตั้งบ้านเรียนถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน อันเนื่องมาจาก การจัดการศึกษาเป็นสิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิดที่ประชาชนทุกคนสามารถเลือก สิ่งที่ตนเองมีความถนัดหรือสิ่งที่ตนเองใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตามความ ถนัดของตน (Murphy, J, 2013) ส่งผลให้เกิดการบัญญัติกฎหมายที่มีการกำหนดให้สิทธิแก่ ประชาชนในการจัดตั้งรูปแบบการศึกษาได้ โดยมีความมุ่งมองที่ว่า การจัดตั้งรูปแบบการศึกษา แบบบ้านเรียนถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนที่สามารถได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะตามความสามารถของตนเอง อีกทั้งเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้ตรงกับความต้องการ และ ความสามารถของตนเอง (Isenberg, E. J, 2007)

หากย้อนกลับที่ประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในประเทศไทย สำหรับ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยครอบครัวของประเทศไทย ได้มีการกำหนดครั้งแรกใน พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 11 ได้มีการบัญญัติให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจาก การศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว อีกทั้งมาตรา 12 บัญญัติให้นอกจากนี้จาก รัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 13 ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้ 1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล 2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด 3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับ ค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด เห็นได้ว่ากฎกระทรวงดังกล่าวรัฐบาลได้มีกำหนดให้ ครอบครัวสามารถจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้เอง อีกทั้ง ให้การอุดหนุนการจัดการศึกษา เช่น การสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้การอบรมการเรียนรู้การจัดการ การศึกษาโดยครอบครัว และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือการจัดตั้งหรือขออนุญาต การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษามีกฎระเบียบที่มีความชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรมสำหรับ การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากมากยิ่งขึ้น ในวันที่ 14 กรกฎาคม 2547 รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสิทธิในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547 โดยเนื้อหาภายในกฎกระทรวงดังกล่าวมีการ บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของครอบครัวให้สามารถจัดตั้งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้

พร้อมทั้งมีการกำหนดรูปแบบ ขั้นตอนการขอให้มีการจัดตั้งการจัดการศึกษาโดยบ้านเรียนของประเทศไทยขึ้นเป็นครั้งแรกหลังจากที่ขาดรูปแบบที่แน่นอนชัดเจน อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อยื่นคำขอในการจัดตั้งสถานศึกษาโดยครอบครัว และสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่รับคำขอในการจัดตั้งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องมีกฎหมายที่แน่นอนชัดเจนมารองรับทั้งนี้สามารถอธิบายรูปแบบและขั้นตอนการขอจัดตั้งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ดังแผนภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการยื่นคำขอในการจัดตั้งการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการยื่นคำขอในการจัดตั้งการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

สรุป

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อทั้งทางด้านระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ทั้งนี้การศึกษาถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากประเทศที่มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ หรือประเทศที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้เป็นอย่างดี่อมให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยในประเทศเหล่านี้ทางด้านการศึกษาก็เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัดหรือตามศักยภาพของตน ทั้งนี้จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 แม้จะส่งผลกระทบด้านลบต่อนานาประเทศเป็นจำนวนมากทำให้การพัฒนาประเทศหยุดชะงัก อย่างไรก็ตามในความมืดย่อมมีแสงสว่างเพื่อส่องนำทางหาทางออกเสมอ โดยรูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่ได้มีเพียงแต่ศึกษาในสถานศึกษาหรือที่เรียกว่าโรงเรียนเท่านั้น ยังมีรูปแบบอื่นโดยที่เห็นเด่นได้ชัดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ขณะนี้คือรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือแบบบ้านเรียน ที่ให้ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรหรือหลานของตนเองได้ อีกทั้งในการจัดการศึกษารูปแบบนี้ยังเอื้ออำนวยต่อสถานการณ์โรคโควิด - 19 ที่ให้ประชาชนเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เพื่อเป็นการลดการแพร่เชื้อไวรัสได้ และลดอัตราการเสียชีวิตอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). คู่มือการปฏิบัติตามมาตรการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรม เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิค แอนด์ดีไซน์.
- บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2563). ศธ.ออกประกาศการเปิดเรียนของสถานศึกษา และการใช้อาคารสถานที่ของส่วนราชการในสังกัดและหน่วยงานในกำกับ. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <https://moe360.blog/2020/06/15/%3%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2/>.
- ศธ.360. (2563). มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2563 จาก <https://moe360.blog/2020/06/30/กรม-รับทราบการจัดการศึก/>.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2563). ราชบัณฑิตบัญญัติศัพท์ "New Normal" ความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.amarintv.com/news/detail/30902>

- อดิพล อธิธิวัฒน์. (2563). เผยผลสำรวจสิ่งที่คนไทยกังวลมากที่สุดคือ โควิด-19' เพราะเกี่ยวข้องกับโดยตรง และไม่มั่นใจการรับมือของรัฐ. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.marketingoops.com/news/>
- Agarwal, S. et al. (2017). Innovations in human resource practices: measurement development and validation. *International Journal of Innovation Science*, 9(4), 396-416.
- Alston, G. L. et al. (2016). A 10-year study of the academic progress of students identified as low performers after their first semester of pharmacy school. *American journal of pharmaceutical education*, 80(7), 1-8.
- Bartholet, E. (2020). Homeschooling: Parent Rights Absolutism vs Child Rights to Education & Protection. *Ariz. L. Rev.*, 62(1), 19-23.
- Fives, H. et al., (2013). Resisting the status quo: The narratives of Black homeschoolers in Metro-Atlanta and Metro-DC. *Peabody Journal of Education*, 88(3), 265-283.
- Guterson, D. (1993). Family matters: Why homeschooling makes sense. In Houghton Mifflin Harcourt.
- Isenberg, E. J. (2007). What have we learned about homeschooling? *Peabody Journal of Education*, 82(2-3), 387-409.
- Liu, Y. et al. (2007). The value of human resource management for organizational performance. *Business horizons*, 50(6), 503-511.
- Murphy, J. (2013). Riding history: The organizational development of homeschooling in the US. *American Educational History Journal*, 40(1/2), 335-354.
- Raja, C. (2012). A personal journey into home learning. *Journal of Unschooling and Alternative Learning*, 6(12), 1-29.
- Ray, B. D. (2020). What is “Good” Research? A Homeschool . In *Researcher Responds to Harvard Professor’s Criticism*. *Research Methods* 101 .
- Stevens, M. L. (2009). *Kingdom of children: Culture and controversy*. In the homeschooling movement. Princeton University Press.
- Thai PBS News. (2563). รู้ภัย COVID-19. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <https://covid19.thaipbs.or.th/>

World Health Organization. (2020). Coronavirus disease (COVID-2019) situation reports Section navigation. Retrieved August 3, 2020, from <https://www.who.int/emergencies/diseases/>

_____. (2020). Q&A on coronaviruses (COVID-19). Retrieved August 3, 2020, from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses#:~:text=protect>

World Health Organization Thailand. (2020). reports Section navigation in Thailand. Retrieved August 8, 2020, from https://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/2020-08-05-tha-sitrep-99-covid19-th-r03.pdf?sfvrsn=2e0f7ca5_2

การออกกำลังกายกับเบาหวานขณะตั้งครรภ์*

EXERCISE AND GESTATIONAL DIABETES

วัลย์ลักษณ์ สุวรรณภักดี

Walailak Suwanpakdee

มลิวลย์ บุตรคำ

Maliwan Buddum

อุทุมพร ดุลยเกษม

Uthoomporn Dulyakasem

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช

College of Nursing Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: prae_spt@hotmail.com

บทคัดย่อ

เบาหวานเป็นภาวะแทรกซ้อนที่พบได้บ่อยในหญิงตั้งครรภ์ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและความผิดปกติของการเผาผลาญคาร์โบไฮเดรต ส่งผลให้หญิงตั้งครรภ์มีระดับน้ำตาลในกระแสเลือดสูงและนำไปสู่การเกิดภาวะแทรกซ้อนต่อหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ เช่น การแท้ง การคลอดยาก การตกเลือดหลังคลอด ความดันโลหิตสูงจากการตั้งครรภ์ ทารกเสียชีวิตในครรภ์ ทารกตัวโต และทารกพิการแต่กำเนิด หญิงตั้งครรภ์สามารถป้องกันหรือลดภาวะเสี่ยงในการเกิดภาวะแทรกซ้อนเหล่านี้ได้โดยการควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดด้วยวิธีการควบคุมอาหารและการออกกำลังกาย หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มีการออกกำลังกายน้อย เพราะเชื่อว่าการออกกำลังกายจะเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ นำไปสู่การแท้งบุตรได้ และการขาดความรู้ในการออกกำลังกายขณะตั้งครรภ์ที่ถูกต้อง แต่การออกกำลังกายร่วมกับการควบคุมอาหารสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดได้ดีกว่าการควบคุมอาหารเพียงอย่างเดียว ซึ่งวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับหญิงตั้งครรภ์ควรออกแรงเฉพาะกล้ามเนื้อส่วนบนของร่างกายและส่งผลกระทบต่อกล้ามเนื้อส่วนท้องน้อยที่สุด เช่น การเดิน ว่ายน้ำ โยคะ เป็นต้น การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับหญิงที่เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ คือ การเดิน เนื่องจากทำได้ง่าย ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ การออกกำลังกายที่ดื่มน้ำควรทำสัปดาห์ละ 3 ครั้งขึ้นไป ใช้ระยะเวลาต่อครั้งประมาณ 30 นาที ความแรงระดับปานกลางส่งผลให้ร่างกายนำกลูโคสไปใช้เป็นพลังงานได้มากขึ้น ทำให้อินซูลินทำงานได้ดีขึ้น ช่วยลดระดับน้ำตาลในกระแสเลือดลดลง และเป็นการลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์

คำสำคัญ: การออกกำลังกาย, ระดับน้ำตาลในกระแสเลือด, เบาหวานขณะตั้งครรภ์

* Received 30 June 2020; Revised 21 September 2020; Accepted 16 October 2020

Abstract

Diabetes is a common complication in pregnant women. It is caused by changes in the body and disorders of carbohydrate metabolism. As a result, pregnant women have high levels of sugar in the bloodstream and lead to complications for pregnant women and the fetus, such as miscarriage, dystocia, Postpartum hemorrhage, Pregnancy Induce Hypertension, Intra Uterine Fetal Death, Macrosomia and congenital disability. Pregnant women can prevent or reduce the risk of these complications by controlling the level of sugar in the bloodstream with dietary control and exercise methods. Most pregnant women exercise less because they believe that exercising can harm the fetus, which can lead to miscarriage and the lack of knowledge to exercise during pregnancy properly. Exercise in combination with dietary control can better control sugar levels in the bloodstream rather than control with diet only. The right exercise method for pregnant women should exert only the upper muscles of the body and minimal impact on the abdominal muscles, such as walking, swimming and yoga, etcetera. The right exercise for women with gestational diabetes is walking. A good workout should be done 3 times a week or more. It takes approximately 30 minutes for a walk, moderate strength, which results in the body being able to use glucose as more energy. This enhances insulin efficacy, reduces the level of sugar in the bloodstream, and reduces the likelihood of complications during pregnancy.

Keywords: Exercies, Sugar in The Bloodstream, Gastational Diabetes

บทนำ

เบาหวานขณะตั้งครรภ์เป็นภาวะแทรกซ้อนทางอายุรกรรมที่พบได้บ่อย จากข้อมูลของศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคในสหรัฐอเมริกาพบความชุกของโรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์ใน พ.ศ. 2557 เท่ากับ 9.2 ในประเทศสิงคโปร์พบร้อยละ 21.3 และในประเทศบังคลาเทศพบร้อยละ 7.5 (Mannan, M. A. et al., 2012) ส่วนการศึกษาในประเทศไทยนั้นพบอุบัติการณ์ร้อยละ 2.6 ใน พ.ศ. 2555 (Kanthiya et al., 2013) และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น

ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดเบาหวานขณะตั้งครรภ์ คือ ดัชนีมวลกายสูง อายุมาก น้ำหนักตัวที่เพิ่มในระยะตั้งครรภ์ เคยคลอดบุตรมากกว่า 4000 กรัม เคยคลอดบุตรพิการหรือเสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ เคยเป็นเบาหวานในครรภ์ก่อน และประวัติครอบครัวเป็นเบาหวาน

(สุนันทา ยั่งวนิชเศรษฐ, 2559) นอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้วยังมีฮอร์โมนจากกระดูกซึ่งเป็นที่ตั้งของกระดูกที่มีโอกาสแสดงอาการของโรคเบาหวานเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงไตรมาสที่ 2 และไตรมาสที่ 3 ของการตั้งครรภ์ จะส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทั้งต่อหญิงตั้งครรภ์และทารก เช่น เพิ่มโอกาสในการเกิดความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ (Warunpitikul, R. & Aswakul, O., 2014) ภาวะน้ำตาลมากกว่าปกติ คลอดก่อนกำหนด เพิ่มอัตราการเกี่ยวกับการคลอด ตกเลือดหลังคลอด ติดเชื้อในช่องคลอดและทางเดิน ทารกมีขนาดใหญ่ร้อยละ 19.70 (เจนพล แก้วกิติกุล และคณะ, 2555) เกิดภาวะคลอดยากได้ถึงร้อยละ 3 ในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานชนิดเอ วัน (Cunningham et al., 2010) การคลอดก่อนกำหนดร้อยละ 6.28 และเพิ่มอัตราการผ่าตัดคลอดร้อยละ 47 (Zurawska-Klisl, M. et al., 2016) ซึ่งภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ เหล่านี้สามารถป้องกันหรือลดความรุนแรงลงได้โดยการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด นั่นก็คือควบคุมอาหารและการออกกำลังกายที่เหมาะสม

หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานร้อยละ 20 ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้เนื่องจากยังขาดความรู้ กล่าวว่าการออกกำลังกายจะเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ (ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรอง และคณะ, 2554) หญิงตั้งครรภ์เชื่อว่าการออกกำลังกายในระยะตั้งครรภ์จะไม่ปลอดภัย (Duncombe, D. et al., 2009) ทำให้เกิดการแท้ง การคลอดก่อนกำหนดได้ แต่การออกกำลังกายมีผลทำให้กล้ามเนื้อสามารถนำกลูโคสไปใช้เป็นพลังงานได้มากขึ้นและทำให้อินซูลินทำงานได้ดีขึ้น ลดภาวะดื้ออินซูลินและการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีกว่าการควบคุมอาหารเพียงอย่างเดียว

ดังนั้นการออกกำลังกายจึงเป็นวิธีการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดอีกวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน โดยหากต้องการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้มีประสิทธิภาพควรออกกำลังกายที่เหมาะสมควบคู่กับการควบคุมอาหารด้วย

เบาหวานขณะตั้งครรภ์

เบาหวานขณะตั้งครรภ์ เป็นความผิดปกติของการเผาผลาญคาร์โบไฮเดรต การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายในขณะตั้งครรภ์ และปัจจัยทางด้านพฤติกรรมของหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่เหมาะสม ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ ซึ่งมีพยาธิสภาพ ผลกระทบต่อการตั้งครรภ์และการดูแลรักษา ดังต่อไปนี้

พยาธิสภาพ

เบาหวานขณะตั้งครรภ์ เกิดจากการต้านการทำงานของฮอร์โมนอินซูลินกับความบกพร่องของการหลั่งฮอร์โมนอินซูลิน ทำให้ระดับน้ำตาลเหลืออยู่ในกระแสเลือดมาก โดยในช่วงแรกของการตั้งครรภ์ฮอร์โมนเอสโตรเจนและโปรเจสเตอโรนจากรกที่สูงขึ้นจะ

กระตุ้นให้เบต้าเซลล์ของตับอ่อนของหญิงตั้งครรภ์หลังอินซูลินมากขึ้น ส่งผลให้มีการนำกลูโคสไปสร้างเนื้อเยื่อไขมันไว้เพื่อเป็นพลังงานของร่างกาย ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดลดลง (สุนันทายังวิเศษเศรษฐ, 2559) แต่เมื่อเข้าสู่ไตรมาสที่สองและสาม รกจะสร้างฮอร์โมนที่ฤทธิ์ต้านการทำงานของอินซูลิน ได้แก่ ฮอร์โมนฮิวแมนพลาเซนต้าแลกโตรเจน ฮอร์โมนโปรแลกติน ฮอร์โมนคอติซอล และฮอร์โมนอินซูลินเนส ทำให้เกิดภาวะดื้ออินซูลิน ระดับน้ำตาลในเลือดของหญิงตั้งครรภ์ก็จะสูงขึ้น (กนกวรรณ ฉันทะนงมณฑล, 2556) และน้ำตาลในกระแสเลือดของหญิงตั้งครรภ์จะแพร่ผ่านรกไปสู่ทารกในครรภ์ แต่อินซูลินจากหญิงตั้งครรภ์ไม่สามารถผ่านรกได้ ทารกจะสร้างอินซูลินเองในปริมาณที่เพียงพอกับระดับน้ำตาลในเลือด จึงส่งผลให้ทารกมีการสะสมของไขมันที่บริเวณลำตัว ใหญ่ ส่งผลให้ทารกมีขนาดใหญ่ และลดการสร้างสารลดแรงตึงผิวของปอดทารก ส่วนไตของหญิงตั้งครรภ์ก็จะมีการกรองน้ำตาลออกจากกระแสเลือดและขับออกมาทางปัสสาวะ เนื่องจากน้ำตาลกลูโคสเป็นสารที่มีแรงดูดน้ำมาก จึงทำให้ดูดน้ำออกมาด้วย หญิงตั้งครรภ์ก็จะปัสสาวะบ่อยและมาก ทำให้คอแห้ง กระหายน้ำมีภาวะเลือดเข้มข้น ไหลเวียนช้า เซลล์ได้รับออกซิเจนไม่เพียงพอ ก็จะเกิดการเผาผลาญพลังงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนทำให้เกิดภาวะเลือดเป็นกรดได้ ซึ่งในระยะตั้งครรภ์หญิงตั้งครรภ์ที่มีเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์จึงต้องได้รับการดูแลที่เหมาะสม เพื่อป้องกันและลดความรุนแรงของโรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์ลง

ผลกระทบต่อการตั้งครรภ์

เบาหวานขณะตั้งครรภ์ทำให้เกิดความผิดปกติของหลอดเลือด โดยเฉพาะหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อหญิงตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์ และทารกแรกเกิด ดังต่อไปนี้

1. การแท้งบุตร มักพบในรายที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ใกล้เคียงปกติในระยะ 7 สัปดาห์แรกของการตั้งครรภ์ (Gilbert, E. S., 2011) และมีการเปลี่ยนแปลงของหลอดเลือด ที่ไปเลี้ยงอวัยวะในอุ้งเชิงกรานผิดปกติ เกิดผลกระทบต่อมดลูก ทารกขาดออกซิเจน เกิดภาวะแท้ง

2. การติดเชื้อมีการเปลี่ยนแปลงของกรด - ด่างในช่องคลอด ทำให้เกิดการติดเชื้อในช่องคลอดได้ง่าย และนอกจากนี้ยังมีน้ำตาลในปัสสาวะมาก เป็นอาหารของเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อของระบบทางเดินปัสสาวะเพิ่มขึ้นกว่าครรภ์ปกติถึง 3 ซึ่งการติดเชื้อจะส่งผลกระทบต่อการตั้งครรภ์ อาจเกิดภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด ร่างกายอยู่ในภาวะเป็นกรด (Pillitteri, A., 2010) เพิ่มโอกาสติดเชื้อของแผลผ่าตัดได้บ่อยกว่าหญิงหลังคลอดที่ไม่เป็นเบาหวาน

3. ครรภ์แฝดน้ำ พบร้อยละ 10 - 20 ของหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน เชื่อว่าน้ำตาลที่ส่งผ่านจากมารดาสู่ทารก ทำให้ในร่ายกายทารกมีระดับน้ำตาลสูง ทารกจึงถ่ายปัสสาวะมาก ทำให้มีปริมาณน้ำคร่ำมาก

4. การคลอดยาก เนื่องจากทารกตัวโต มีโอกาสคลอดติดไหล่ ไม่สามารถคลอดทางช่องคลอดได้ ต้องใช้สูติศาสตร์หัตถการต่าง ๆ

5. การตกเลือดหลังคลอด เนื่องจากมดลูกยืดขยายมากขณะตั้งครรภ์จากทารกตัวโตหรือครรภ์แฝดน้ำ ทำให้หลังคลอดการหดตัวของกล้ามเนื้อมดลูกไม่ดีเกิดการตกเลือดหรือการเสียเลือดจากการฉีกขาดของช่องทางคลอด หรือจากการใช้สูติศาสตร์หัตถการ และในรายที่มีความดันโลหิตสูงที่ได้รับยาแมกนีเซียม หรือในรายที่เจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนดที่ได้รับยายับยั้งการหดตัวของมดลูก อาจส่งผลให้มดลูกหดตัวไม่ดีหลังคลอด

6. ความดันโลหิตสูงจากการตั้งครรภ์ พบ 2 - 4 เท่าของการตั้งครรภ์ปกติ โดยเฉพาะรายที่มีพยาธิสภาพของหลอดเลือดและไต และพบได้บ่อยกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่เป็นโรคเบาหวาน หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์จะมีความดันโลหิตสูงร่วมด้วยร้อยละ 6.5 (Sonja, B. R. et al., 2012) และจะเพิ่มอัตราทารกตายปริกำเนิดขึ้น 20 เท่า (วิบูลย์เรืองชัยนิคม, 2556)

7. ทารกในครรภ์ขาดอาหารและออกซิเจน เนื่องจากการเสื่อมสภาพของหลอดเลือดบริเวณมดลูกและรก ทำให้อาหารและออกซิเจนไปสู่ทารกน้อย ทำให้ทารกมีขนาดเล็กกว่าอายุครรภ์ ซึ่งพบมากกว่าปกติ 2 เท่า

8. ทารกตัวโต เนื่องจากกลูโคสจากมารดาผ่านรกสู่ทารกในครรภ์ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดทารกสูงกว่าปกติ (เจนพล แก้วกิติกุล และคณะ, 2555) ไปกระตุ้นให้ตับอ่อนของทารกผลิตอินซูลินมากกว่าปกติ มีการสร้างโปรตีน ไขมัน และไกลโคเจนเพิ่มขึ้น ทำให้ทารกตัวโต ซึ่งพบได้สูงในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน เป็นสาเหตุทำให้เกิดการคลอดติดไหล่ การคลอดยากได้บ่อย เสี่ยงต่อทารกได้รับอันตรายระหว่างการคลอด

9. ทารกมีความพิการแต่กำเนิด พบได้ประมาณร้อยละ 5 - 10 ความพิการที่พบได้บ่อย คือ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ร่องลงมา ระบบกระดูก และระบบประสาท ส่วนมากเป็นที่กระดูกสันหลังและแขนขา อาจพบทารกไม่มีกระดูกก้นกบ ขาสั้น และความผิดปกติของระบบประสาทไขสันหลัง (Neural Tube Defects) มากที่สุด พบภาวะไม่มีเนื้อสมอง (Anencephaly) สูงเป็น 5 เท่าของมารดาปกติ

10. ภาวะหายใจลำบาก เกิดจากการพัฒนาของปอดทารกที่น้อยกว่าปกติ ซึ่งเชื่อกันว่าเกิดจากการที่อินซูลินไปยับยั้งสารคอร์ติซอล ซึ่งเป็นตัวที่ไปกระตุ้นการสร้างสารเซอร์แฟกแทนที่ถุงลม ทำให้ทารกเกิดภาวะหายใจลำบากแรกคลอด

11. น้ำตาลในเลือดต่ำหลังคลอด พบได้ร้อยละ 20 - 40 ในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ จะวินิจฉัยเมื่อพบระดับน้ำตาลในเลือดของทารกคลอดครบกำหนดต่ำกว่า 40 มิลลิกรัม/เดซิลิตร และน้อยกว่า 25 มิลลิกรัม/เดซิลิตร ในทารกคลอดก่อนกำหนดจากการที่ขณะอยู่ในครรภ์ทารกได้รับน้ำตาลจากแม่ในปริมาณที่มาก ตับอ่อนจึงสร้างอินซูลินออกมามาก แต่เมื่อคลอดออกมาทารกไม่ได้รับน้ำตาลจากแม่แล้ว ซึ่งอินซูลินยังมีมากในกระแสเลือดทารก จึงเกิดภาวะน้ำตาลต่ำได้ ซึ่งจะมีอาการ หนาวสั่น เหงื่อ ร้องครางเสียงแหลม เหงื่อออกและชักได้ หากน้ำตาลต่ำมาก ๆ ในระยะเวลานาน สมอจะถูกทำลาย ดังนั้นจึงต้องให้การรักษาทารกทุกรายที่มีระดับน้ำตาลในเลือดน้อยกว่า 40 มิลลิกรัม/เดซิลิตร

อาจจะทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนเพิ่มขึ้นมาในระหว่างตั้งครรภ์ ทารกเกิดความพิการภาวะฉุกเฉินขณะคลอด เพิ่มการใช้หัตถการในการช่วยคลอด และอาจส่งผลกระทบต่อแรงจนถึงขั้นเสียชีวิตหลังคลอดได้ การลดความรุนแรงของผลกระทบดังกล่าว ทำได้โดยการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ

การดูแลรักษา

หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานต้องควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติระหว่าง 80 - 120 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ตลอดการตั้งครรภ์ เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อหญิงตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์ และทารกแรกคลอด โดยมีแนวทางในการดูแล ดังนี้

1. การควบคุมอาหาร หญิงตั้งครรภ์ควรได้รับพลังงานเฉลี่ยวันละ 1,800 - 2,000 กิโลแคลอรี โดยได้แคลอรีจาก คาร์โบไฮเดรตร้อยละ 50 - 55 ไขมันร้อยละ 25 - 30 โปรตีนร้อยละ 20 (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2557) แบ่งให้ 6 - 7 มื้อ คือ 3 มื้อหลัก (เช้า กลางวัน เย็น) และอาหารว่าง 3 มื้อ ต้องมีอาหารว่างมื้อก่อนนอน 1 มื้อ โดยแบ่งสัดส่วนแคลอรีในแต่ละมื้ออย่างเหมาะสมคงที่และใกล้เคียงกันให้มากที่สุด (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2557) และควรดื่มน้ำที่มีรสหวานจัด เช่น ขนมหวานต่าง ๆ น้ำผลไม้ เป็นต้น

2. การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และควรเลือกวิธีที่เหมาะสม การออกกำลังกายที่เน้นกล้ามเนื้อส่วนบน (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2557) ซึ่งสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดได้หลังออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 4 สัปดาห์ (Gilbert, E. S., 2011) การออกกำลังกายจะกระตุ้นระบบหลอดเลือดและหัวใจ จะช่วยลดภาวะดื้ออินซูลิน ยกเว้นในรายที่มีข้อห้าม หรือหลีกเลี่ยงการออกกำลังกายแบบหักโหม เพราะอาจเกิดภาวะคีโตนในเลือดสูงได้ และขณะออกกำลังกายระวังการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ หลีกเลี่ยงการกระแทกกระแทกบริเวณหน้าท้อง และ ไม่ควรออกกำลังกายโดยการวิ่ง เพราะจะเป็นการกระตุ้นการหดตัวของมดลูก

3. การใช้อินซูลิน เพื่อให้ระดับน้ำตาลในเลือดขณะอดอาหารใกล้เคียงคนที่ไม่เป็นเบาหวานมากที่สุด ความต้องการอินซูลินในแต่ละไตรมาสจะไม่เท่ากัน ไตรมาสแรกความ

ต้องการอินซูลินจะน้อย และจะเริ่มมีความต้องการอินซูลินเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่อายุครรภ์ 15 สัปดาห์ จนถึง 35 สัปดาห์

4. การตรวจระดับน้ำตาลในเลือด ควรตรวจอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งหญิงตั้งครรภ์สามารถตรวจได้ด้วยตัวเองที่บ้านจากการเจาะเลือดตรวจจากปลายนิ้ว หรือมารับการตรวจที่โรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลใกล้บ้าน

การออกกำลังกายสำหรับหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน

การออกกำลังกายสำหรับหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานนั้นควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้กลูโคสถูกนำไปใช้มากขึ้นและอินซูลินดูดซึมได้เร็วขึ้น ซึ่งการออกกำลังกายอย่างเหมาะสมสัปดาห์ละ 3 ครั้งขึ้นไป จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และควรทำเฉพาะกล้ามเนื้อส่วนบนของร่างกายโดยให้มีผลกระทบต่อกล้ามเนื้อส่วนท้องน้อยที่สุด เช่น การเดิน ว่ายน้ำ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าการออกกำลังกายหลายรูปแบบในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน เช่น การออกกำลังกายแบบโยคะ (Youngwanichsetha, S. et al., 2014) การออกกำลังกายแบบใช้แรงต้านกล้ามเนื้อ (Marcelo, C. D. et al., 2010) การออกกำลังกายแบบแอโรบิกร่วมกับการใช้แรงต้านกล้ามเนื้อ (Bambicini et al., 2012) การออกกำลังกายโดยการเดิน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 25 นาทีขึ้นไป/ครั้ง จึงจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำตาลในเลือด (Ruchart, S. M. et al., 2012) ซึ่งสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยแนะนำวิธีการออกกำลังกายโดยใช้กล้ามเนื้อส่วนบนของร่างกาย และไม่ควรวีง เพราะจะเกิดการหดตัวของมดลูก (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2557) หากหญิงตั้งครรภ์ออกกำลังกายสม่ำเสมอจะเกิดผลดีทั้งด้านร่างกายจิตใจและทารกในครรภ์ แต่ไม่ควรออกกำลังกายเมื่อรู้สึกไม่สบาย ทารกในครรภ์ดิ้นน้อยหรือมากผิดปกติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อทารกได้

หลักการออกกำลังกายของหญิงมีครรภ์ใช้หลักการเดียวกันกับการออกกำลังกายในบุคคลทั่วไป ซึ่งวิทยาลัยเวชศาสตร์การกีฬาแห่งอเมริกา (American College of Sports Medicine, 2011) ได้แนะนำแนวทางในการออกกำลังกายโดยใช้หลักของฟิตท์ (FITT) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ความถี่ (frequency: F) เป็นการกำหนดจำนวนครั้งในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์ ซึ่งหญิงมีครรภ์ควรออกกำลังกายเพื่อสมรรถภาพทางกายอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ (Ruchart, S. M. et al., 2012) ซึ่งจะมีผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด

2. ความแรง (intensity: I) การออกกำลังกายที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ เป็นการออกกำลังกายที่มีความหนักอย่างน้อยระดับปานกลาง (สนธยา สีละมาต, 2557) หลักการกำหนดขนาดของการออกกำลังกาย ซึ่งในแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน การออกกำลังกายโดยใช้

ความแรงมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถเดิม หลักการคำนวณความแรงของการออกกำลังกายที่นิยม คือ ใช้ค่าอัตราการเต้นของหัวใจเป้าหมายหลัก โดยอัตราการเต้นของหัวใจเป้าหมายสามารถคำนวณได้จากอัตราการเต้นสูงสุดของหัวใจเท่ากับ 220 - อายุ (ปี) ซึ่งเป็นระดับที่ปลอดภัย และมีผลทำให้ระบบการทำงานของหัวใจ ปอด และหลอดเลือดแข็งแรงขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานดีกว่าเดิมอย่างชัดเจน ซึ่งการออกกำลังกายในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานซีฟรหลังออกกำลังกายไม่ควรเกิน 120 ครั้ง/นาที หรืออยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 65 - 80 ของอัตราการเต้นหัวใจสูงสุด) และความแรงของการออกกำลังกายยังสามารถคำนวณได้จากปริมาณพลังงานที่ร่างกายใช้ในการออกกำลังกายในแต่ละครั้ง หรือปริมาณออกซิเจนสูงสุดที่ร่างกายใช้ในการออกกำลังกายนั้น ๆ โดยการเปรียบเทียบกับพลังงานที่ร่างกายใช้ขณะพักซึ่งเท่ากับ 1 หน่วยเมตาบอลิก หรือเท่ากับใช้ออกซิเจน 3.5 มิลลิลิตรต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมใน 1 นาที ระดับความแรงในการออกกำลังกายแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ระดับเบา (light intensity) การออกแรงที่ใช้พลังงานน้อยกว่า 3 หน่วยเมตาบอลิก เช่น การเดินช้า ๆ การบริหารร่างกายแบบโยคะท่าง่าย ๆ เป็นต้น

2.2 ระดับปานกลาง (moderate intensity) การออกแรงที่ใช้พลังงานตั้งแต่ 3 ถึง 6 หน่วยเมตาบอลิก เช่น การเดินเร็ว การว่ายน้ำ การยกน้ำหนักเบา ๆ การปั่นจักรยานตั้งพื้น เป็นต้น

2.3 ระดับหนัก (vigorous intensity) การออกแรงที่ใช้พลังงานมากกว่า 6 หน่วยเมตาบอลิก เช่น การวิ่ง การเล่นเทนนิส การกระโดดเชือก การว่ายน้ำแข่งขัน เป็นต้น

กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข แนะนำความแรงของการออกกำลังกายในหญิงตั้งครรภ์ว่าควรอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจะสามารถพูดคุยกับผู้อื่นได้ ระหว่างออกกำลังกาย (อารีรัตน์ สุพทุธิธาดา, 2546)

3. ระยะเวลาหรือความนานของการออกกำลังกาย (time: T) เป็นหลักของช่วงเวลาในการออกกำลังกาย จากการศึกษาของรูชาตและคณะ (Ruchart, S. M. et al., 2012) พบว่าการออกกำลังกายจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยตั้งแต่ 25 นาทีขึ้นไป โดยทั่วไปควรอยู่ในระหว่าง 20 - 60 นาที ซึ่งกองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขแนะนำวันละ 30 นาที และต้องมีความต่อเนื่องซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ช่วงต่อเนื่อง ดังนี้

3.1 ระยะเวลาอบอุ่นร่างกาย (warm up phase) เป็นช่วงเวลาสำหรับการเตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนการออกกำลังกายจริงหรือเต็มที่ ระยะเวลาใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที สำหรับลักษณะของการออกกำลังกายอบอุ่นร่างกาย เช่น การเดินช้า ๆ หรือการออกกำลังกายยืดกล้ามเนื้อต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณแขน ขา เพื่อลดอาการบาดเจ็บขณะออกกำลังกาย ในการอบอุ่นร่างกายจำเป็นต้องคำนึงถึงอุณหภูมิของสิ่งแวดล้อมด้วย ถ้าสภาพแวดล้อมมีอากาศร้อนอาจใช้เวลาน้อย แต่ถ้าอากาศหนาวจำเป็นต้องใช้เวลานานมากขึ้นไปด้วย

3.2 ระยะออกกำลังกาย (Exercise Phase) เป็นช่วงเวลาที่ออกกำลังกายจริงหรือเต็มที่หลังจากอบอุ่นร่างกายแล้ว การที่จะออกกำลังกายประเภทใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของวัยสภาพร่างกาย ความชอบ ระยะนี้ใช้เวลา 20 - 30 นาที

3.3 ระยะผ่อนคลายร่างกาย (Cool Down Phase or Warm Phase) เป็นระยะหลังออกกำลังกายเต็มที่แล้ว ซึ่งจะต้องมีการผ่านคลายการออกกำลังกายให้ลดลงเป็นลำดับ โดยการเดินการบริหาร หรือออกกำลังกายโดยยืดกล้ามเนื้อ เพื่อปรับอุณหภูมิของร่างกาย การหายใจ เพื่อให้ร่างกายกลับเข้าสู่ภาวะปกติ และช่วยลดอาการปวด ระยะนี้ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

4. ประเภทการออกกำลังกาย (Type: T) เป็นหลักการจำแนกประเภทการออกกำลังกายที่เน้นสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การเพิ่มประสิทธิภาพของปอดและหัวใจ และเพิ่มความยืดหยุ่นและการผ่อนคลายของกล้ามเนื้อ ดังนี้

4.1 การออกกำลังกายแบบไอโซเมตริก (Isometric of Exercise) เป็นการออกกำลังกายอยู่กับที่ เป็นการเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ

4.2 การออกกำลังกายแบบไอโซโทนิค (Isotonic of Exercise) เป็นการออกกำลังกายโดยการเกร็งกล้ามเนื้อพร้อมกับการเคลื่อนไหววียะต่าง ๆ เป็นการออกกำลังกายเพิ่มกล้ามเนื้อภายนอก

คำแนะนำสำหรับการออกกำลังกายของหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน

สำหรับการออกกำลังกายนั้น หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานควรปฏิบัติตามคำแนะนำสำหรับการออกกำลังกายซึ่งกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (อารีรัตน์ สุพทุธิธาดา, 2546) และสถาบันเวชศาสตร์การกีฬาประเทศสหรัฐอเมริกา (American College of Sports Medicine, 2011) ได้ให้คำแนะนำการออกกำลังกายสำหรับหญิงตั้งครรภ์ดังนี้

1. ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง
2. มีการอบอุ่นร่างกายก่อนการออกกำลังกาย (Warm Up) และผ่อนคลายหลังออกกำลังกาย (Cool Down)
3. ควรเริ่มออกกำลังกายเมื่อตั้งครรภ์ได้ 2 เดือน แต่สำหรับผู้ที่ย่าง่ายติดต่อกัน ควรเริ่มออกกำลังกายเมื่อตั้งครรภ์ได้ 3 เดือน
4. ควรเริ่มออกกำลังกายครั้งละน้อย ๆ ก่อน แล้วควรเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ
5. ห้ามออกกำลังกายหนัก ขณะออกกำลังกายควรพูดคุยกับคนอื่นได้ โดยไม่เหนื่อย หอบ ห้ามออกกำลังกายในที่ร้อนอบอ้าวหรือขึ้นหรือที่มีมลภาวะ และห้ามออกกำลังกายขณะมีไข้
6. ห้ามออกกำลังกายแบบมีการกระตุกรุนแรง เปลี่ยนท่าอย่างรวดเร็วหรือเคลื่อนไหวของข้อมาก

7. ไม่ควรออกกำลังกายนานเกิน 30 นาที เพื่อลดโอกาสเกิดภาวะระดับน้ำตาลในเลือดต่ำ (Hypoglycemia) ภาวะคีโตซิส (Ketosis) และภาวะอุณหภูมิร่างกายสูง (Hyperthermia)

8. ไม่ควรออกกำลังกายจนถึงจุดเหนื่อยล้า ควรมีการพักการออกกำลังกายในท่านอน ตะแคงซ้าย งอเข่าเล็กน้อย ให้เลือดไหลเวียนได้ดีขึ้น

9. ปรับเปลี่ยนความแรงของการออกกำลังกาย ตามระยะของการตั้งครรภ์

10. ภายหลังตั้งครรภ์ 4 เดือนไปแล้ว ไม่ควรออกกำลังกายในท่านอน หรือนอนหงาย นาน ๆ เพราะอาจเกิดภาวะความดันโลหิตต่ำขณะนอนหงายจากการกดทับเส้นเลือด

11. ขณะเปลี่ยนท่าต้องค่อย ๆ เปลี่ยน เพื่อลดการเกิดภาวะความดันโลหิตต่ำขณะเปลี่ยนท่า

12. เลี่ยงการยืนนาน ๆ โดยเฉพาะในไตรมาสที่ 3

13. ดื่มน้ำก่อน ระหว่างและหลังออกกำลังกาย

14. ห้ามรับประทานอาหารอย่างน้อยครึ่งชั่วโมงก่อนออกกำลังกาย

15. หยุดออกกำลังกายทันทีหากมีอาการ ปวดต่าง ๆ เลือดออกทางช่องคลอด มดลูกหดตัวผิดปกตินานเกิน 15 นาที หรือหดตัวบ่อย มึนงง เวียนศีรษะ ตาพร่ามัว เป็นลม หายใจลำบาก หัวใจเต้นเร็วมาก คลื่นไส้อาเจียน มีน้ำคร่ำไหลออกมา ทารกดิ้นน้อย อาการบวม จากภาวะความดันโลหิตสูง ปวดบ่น และชาบวม

สำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสมในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานนั้นต้องลดการใช้แรงจากกล้ามเนื้อส่วนท้อง ซึ่งวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสม เช่น การใช้แรงต้านกล้ามเนื้อโยคะ การเดิน เอะโรบิก เป็นต้น ต้องใช้ความแรงในระดับปานกลาง ระยะเวลาอย่างน้อย 30 นาที/ครั้ง อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง

สรุป

เบาหวานขณะตั้งครรภ์เป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญทางสูติศาสตร์ที่พบอุบัติการณ์สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อหญิงตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์และทารกแรกคลอด ทำให้เกิดภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ แผลน้ำ ตกเลือดหลังคลอด ติดเชื้อในช่องคลอดและทางเดินปัสสาวะ การคลอดก่อนกำหนด ทารกตัวโต ทารกเสียชีวิตในครรภ์ ภาวะตัวเหลืองแรกคลอด เป็นต้น หากพบว่าเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์จะต้องควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด โดยวิธีการควบคุมอาหาร และการออกกำลังกาย ซึ่งการควบคุมอาหารจะต้องแบ่งมื้ออาหารออกเป็น 6 - 7 มื้อ คือ 3 มื้อหลัก (เช้า กลางวัน เย็น) และอาหารว่าง 3 มื้อ แบ่งสัดส่วนแคลอรีในแต่ละมื้ออย่างเหมาะสม และใกล้เคียงกันให้มากที่สุด งดอาหารที่มีรสหวานจัด และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนการออกกำลังกาย แนะนำแนวทางในการออกกำลังกายโดยใช้หลักของฟิตท์ (FITT) คือ 1) ความถี่ (Frequency: F) อย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ 2) ความแรง (Intensity: I) ระดับปานกลาง

3) ระยะเวลา (Time:T) ต้องใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 30 นาทีขึ้นไป/ครั้ง 4) ประเภทการออกกำลังกาย (Type: T) ควรทำเฉพาะกล้ามเนื้อส่วนบนของร่างกายโดยให้มีผลกระทบท่อกล้ามเนื้อส่วนท้องน้อยที่สุด เช่น การเดิน ว่ายน้ำ โยคะ เป็นต้น ควรเริ่มออกกำลังกายเมื่อตั้งครรภ์ได้ 2 เดือน แต่สำหรับผู้ที่ย่าง่ายติดต่อกัน ควรเริ่มออกกำลังกายเมื่อตั้งครรภ์ได้ 3 เดือน เริ่มครั้งละน้อย ๆ เพิ่มขึ้นช้า ๆ ห้ามรับประทานอาหารก่อนออกกำลังกายครึ่งชั่วโมงและการเดินเป็นวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน เพราะสามารถทำได้ง่าย ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ใด ๆ หากหญิงตั้งครรภ์ออกกำลังกายสม่ำเสมอจะช่วยให้อินซูลินทำงานได้ดีขึ้น และเกิดผลดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจและทารกในครรภ์

เอกสารอ้างอิง

- เจนพล แก้วกิตกุล และคณะ. (2555). ภาวะแทรกซ้อนของมารดาและทารกในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน ที่มารับบริการในโรงพยาบาลพิจิตร. วารสารโรงพยาบาลพิจิตร, 27(2), 70-82.
- กนกวรรณ ฉันทะนงมล. (2556). การพยาบาลสตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อนทางอายุรกรรม นรีเวชและศัลยกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรอง และคณะ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ การออกกำลังกาย และระดับน้ำตาลในเลือดหลังรับประทานอาหาร 2 ชั่วโมง ในสตรีที่เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์. วารสารพยาบาลศาสตร์, 29(2), 49-59.
- วิบูลย์ เรืองชัยนิคม. (2556). เบาหวานกับการตั้งครรภ์. ใน เยื่อน ต้นนรินทร์, วรพงศ์ ภูพงค์ และเอกชัย โควาวิสารัช (บรรณาธิการ). เวชศาสตร์มารดาและทารกในครรภ์ (พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 223-258). กรุงเทพมหานคร: ราชวิทยาลัยสูตินารีเวชแห่งประเทศไทย.
- สนธยา สีละมาด. (2557). กิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. (2557). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- สุนันทา ยังวนิชเศรษฐ. (2559). การพยาบาลสตรีตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนา.
- อารีรัตน์ สุพุทธิธาดา. (2546). ข้อเสนอแนะในการออกกำลังกายขณะตั้งครรภ์สำหรับหญิงไทย. นนทบุรี: กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

- American College of Sports Medicine. (2011). ACSM's resource manual for guidelines for exercise testing and prescription. (4th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Bambicini et al. (2012). Effects of aerobic and resistance exercises on glycemic levels of patients with gestational diabetes. *International journal of Gynecology & Obstetric*, 119(53), S531–S567.
- Cunningham et al. (2010). *Williams obstetrics*. (23rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Duncombe, D. et al. (2009). Factors related to exercise over the course of pregnancy including women's beliefs about the safety of exercise during pregnancy. *Midwifery*, 25(4), 430-438.
- Gilbert, E. S. (2011). *High risk pregnancy & delivery*. (5th ed.). United States of America: Book Aid International.
- Kanthiya et al. (2013). Prevalence of gestational diabetes mellitus and pregnancy outcomes in women with risk factors diagnosed by IADPSG criteria at Bhumibol Adulyadej Hospital. *Thai Journal of Obstetrics and Gynecology*, 21(4), 141-149.
- Mannan, M. A. et al. (2012). Prevalence and pregnancy outcome of gestational diabetes mellitus among Bangladeshi Urban pregnant women. *Journal of Medicine*, 13(2), 147-151.
- Marcelo, C. D. et al. (2010). Resistance exercise and glycemic control in women with gestational diabetes mellitus. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*, 203(6), 556-556.
- Pillitteri, A. (2010). *Care of the childbearing and childrearing family*. (6th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wikins.
- Ruchart, S. M. et al. (2012). Effect of exercise intensity and duration on capillary glucose responses in pregnant women at low and high risk for gestational diabetes. *Diabetes Metabolism Research Review*, 28(8), 669–678.
- Sonja, B. R. et al. (2012). Pregnancy outcomes in women with and without gestational diabetes mellitus according to the international association of the diabetes and pregnancy study groups criteria. *Obstetrics and Gynecology*, 120(4), 746-752.

- Warunpitikul, R. & Aswakul, O. (2014). The incidence of diabetes mellitus in pregnant women and its outcomes between pregnant women with diabetes mellitus and non-diabetes mellitus at Maharat Nakhon Ratchasima hospital. *Thai Journal of Obstetrics and Gynecology*, 22(2), 81-87.
- Youngwanichsetha, S. et al. (2014). The effects of mindfulness eating and yoga exercise on blood sugar levels of pregnant women with gestational diabetes mellitus. *Applied Nursing Research*, 27(4), 227-230.
- Zurawska-Klisl, M. et al. (2016). Obstetric results of the multicenter, nationwide, scientific-educational program for pregnant women with gestational diabetes mellitus (GDM). *Ginekologia Polska*, 87(9), 651–658.

สิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์ในกฎหมายไทย*

MONKS' RIGHTS AND LIBERTIES IN THAI LAW

พระมหาประพนธ์ สิริปณฺโญ

Phramaha Praphan Siripanyo

พระครูปริยัติคุณรังสี

Phrakhru Pariyatkhunarsri

พระมหาสุภาวิญญ์ ปภสฺสโร

Phramaha Supavit Phapatatsaro

พระมหาสังเวช จันทโสภี

Phramaha Sangvech Chanthasopee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College, Thailand

E-mail: praphan.sir@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

สังคมของพระสงฆ์เป็นสังคมเก่าแก่ที่ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับนี้ถือเป็นฉบับลงประชามติ ได้มีบทบัญญัติหลายมาตราที่สามารถยกขึ้นพิจารณาว่าเป็นประโยชน์ต่อการพระพุทธศาสนา และนำไปใช้เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการประทุษร้ายและการคุ้มครองสงฆ์ได้คือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ ในรัฐธรรมนูญกำหนดบทบาท หน้าที่ให้รัฐอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา ประชาชนในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญ และบทบาทในทางอาญาต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้น เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ใช้รูปแบบในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นมาตรการอันสำคัญในการผดุงรักษาพระธรรมวินัยให้ดำรงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แต่ละฉบับมิใช่พระธรรมวินัย แต่เป็นกฎหมายแผ่นดินที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นไว้สำหรับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผดุงรักษาและส่งเสริมพระธรรมวินัย การตีความพระธรรมวินัยจะนำข้อกฎหมายหักล้างไม่ได้ แต่จะต้องตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้เคร่งครัดที่สุด จึงมีลักษณะแตกต่างไปจากประชาชนโดยทั่วไป เพราะนอกจากต้องประพฤติดีตนมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายแผ่นดินและจารีตของแต่ละสังคมอีกด้วย ประเด็นสำคัญ คือ การคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา กำหนดไว้ว่า รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท

* Received 1 July 2020; Revised 23 September 2020; Accepted 17 October 2020

เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และได้กล่าวถึงสิทธิของพระภิกษุสามเณรในการเป็นพยานศาล ในการเลือกตั้ง และในทรัพย์สิน

คำสำคัญ: สิทธิ, เสรีภาพ, กฎหมายไทย

Abstract

The monks' society is an old society that has existed with Thai society for a long time. The Constitution of the Kingdom of Thailand 2017 is considered the referendum version. There are several provisions that can be raised to be considered beneficial to Buddhism. And can be applied to the issue of misconduct and priest protection, namely The importance of Buddhism in the constitution In the constitution, roles Duty for the state to support religion protection People in the protection of Buddhism according to the constitution And criminal roles Later, the Sangha Act was enacted. So that the Sangha can use a form to govern themselves Which is an important measure in sustaining the Dharma of Discipline to continue to exist However, each Sangha Act is not a monk Rather, it is the law of the country established by the Kingdom as an important tool in the maintenance and promotion of Dharma. The interpretation of the Dharma and the discipline will be irrefutable. But must be interpreted in a way to maintain the strictest discipline Therefore it looks different from the general public Because besides having to behave strictly in the dharma and discipline Also must comply with the laws of the country and the customs of each society as well The key issue is the protection of Buddhism according to the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand, in the patronage and protection of Buddhism, the state should promote and support the education and propagation of the principles of Theravada Buddhism. To foster mental and intellectual development And measures and mechanisms must be in place to prevent any form of subversion of Buddhism. And mentioned the right of monks and novices to witness the court in the election and in property.

Keywords: Authority, Liberty, Thai Law

บทนำ

การคุ้มครองสงฆ์เป็นการปกป้องรักษาศาสนา พระพุทธศาสนาไทยไม่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะแต่เป็นของชาวไทยทุกคนที่ต้องรักษา การคุ้มครองรักษาต้องช่วยกันทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายคฤหัสถ์ ฝ่ายคฤหัสถ์มีบทบาทที่จะช่วยคุ้มครองศาสนาให้บริสุทธิ์ได้โดยใช้กลไกทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือรักษาศาสนาไว้ โดยเฉพาะหลักการที่เน้นประโยชน์อันประจักษ์รับรู้ได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2552) กลไกที่กล่าวถึงได้แก่การใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านรัฐสภาในการตรากฎหมายขึ้นบังคับ เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายในการส่งเสริมคณะสงฆ์ปกป้องรักษาพระศาสนาอีกทางหนึ่ง กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญเนื่องจากเป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ซึ่งกำหนดบทบาท สิทธิ หน้าที่ ความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับสงฆ์ สงฆ์กับคฤหัสถ์โดยใช้กฎหมายนั้นเป็นหลักและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

บทความนี้จะนำเสนอกฎหมายเกี่ยวกับการประพฤติดัดและการคุ้มครองสงฆ์ 3 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2) กฎหมายสงฆ์ที่ใช้บังคับกรณีการประพฤติดัดและการคุ้มครองสงฆ์ และ 3) ความรับผิดชอบของพระภิกษุสงฆ์ตามประมวลกฎหมายอาญา จะได้กล่าวเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

การคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถือเป็นฉบับลงประชามติ ได้มีบทบัญญัติหลายมาตราที่สามารถยกขึ้นพิจารณาว่าเป็นประโยชน์ต่อการพระพุทธศาสนา และนำไปใช้เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการประพฤติดัดและการคุ้มครองสงฆ์ได้เช่นในมาตรา 67 รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการ หรือกลไกดังกล่าวด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) คือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ พระภิกษุสงฆ์ในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญกำหนดบทบาท หน้าที่ให้รัฐอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา บทบาทของประชาชนในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญ และบทบาทในทางอาญา

สิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลต่อรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิ่งที่ผูกพันองค์กรใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพปกป้องและคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติ (เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์, 2552)

1. ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ

พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่ครั้งก่อตั้งชาติไทย อดีตบุรพกษัตริย์ทรงรับเอาพระพุทธศาสนามาประดิษฐานไว้ในประเทศไทย พระพุทธศาสนาได้เคียงคู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยและเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักสำคัญอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของปวงชนชาวไทย (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2543)

รัฐธรรมนูญจึงมีบทบัญญัติรับรองไว้ในหมวด 2 พระมหากษัตริย์ มาตรา 7 “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” ซึ่งหมายถึงว่าพระมหากษัตริย์ไทยนั้นต้องนับถือพระพุทธศาสนา

และในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคมให้บุคคลที่มีฐานะหน้าที่ในการเมืองการปกครองต้องมีคุณธรรม เพื่อป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบซึ่งส่งผลต่อความเจริญของสังคม ดังบทบัญญัติ มาตรา 67 “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น”

ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา กำหนดไว้ว่า รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการ หรือกลไกดังกล่าวด้วย

มาตรา 70 รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย

2. พระภิกษุสงฆ์ในรัฐธรรมนูญ

พระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลธรรมดา หากจะกล่าวไปแล้วในรัฐธรรมนูญมิได้มีบทบัญญัติใดที่จะส่งเสริม หรือ รับรองสถานะพระภิกษุสงฆ์ให้มีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป พระพุทธศาสนาอันเป็นสถาบันหลักของประเทศ พระภิกษุสงฆ์ถูกจำกัดสิทธิหลายประการในทางกฎหมาย เช่น พระภิกษุไม่ได้รับสิทธิเข้าร่วมพิจารณาออกกฎหมาย ไม่ได้รับสิทธิในการ

ใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยจะเห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

(1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช....”

พระภิกษุสงฆ์ มี 2 ฐานะ คือ

1. ฐานะพลเมืองของรัฐ ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป นอกจากพระภิกษุจะถูกจำกัดสิทธิในบางส่วนแล้ว สิทธิในบางส่วนยังไม่เกินไปกว่าพลเมืองทั่วไป ดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 31 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

2. ส่วนฐานะที่สองต้องอยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัยสงฆ์ และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งฝ่ายบ้านเมืองได้บัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ป้องกันบุคคลผู้มีเจตนาไม่สุจริตอาศัยร่มเงาพระพุทธศาสนาหาประโยชน์ใส่ตน อันเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของชุมชนและเป็นการส่งเสริมสถาบันสงฆ์อันเป็นสถานะที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของศาสนา เนื่องจากพระภิกษุเป็นตัวแทนของศาสนาในฐานะองค์พระสังฆรัตนะ ซึ่งเป็นที่เคารพบูชา จึงมีความแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป

ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นพลเมืองของประเทศ รัฐธรรมนูญได้กำหนดหน้าที่พลเมืองไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย จึงหมายความว่า พระสงฆ์มีหน้าที่เช่นเดียวกับพลเมืองของประเทศ ดังบทบัญญัติ มาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข...” และบัญญัติว่า “บุคคลมี หน้าที่ปฏิบัติ ตามกฎหมาย” พระภิกษุสงฆ์จึงมีหน้าที่ต้องรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่กระทำการใดอันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์แต่ละฉบับมิใช่พระธรรมวินัย แต่เป็นกฎหมายแผ่นดินที่ฝ่ายอาณาจักรตรขึ้นไว้สำหรับเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการผดุงรักษาและส่งเสริมพระธรรมวินัย การตีความพระธรรมวินัยจำนำข้อกฎหมายหักล้างไม่ได้ แต่จะต้องตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้เคร่งครัดที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้การประพฤติปฏิบัติของภิกษุทุกยุคทุกสมัยมา จึงมีลักษณะแตกต่างไปจากประชาชนโดยทั่วไป เพราะจะต้องประพฤติในพระธรรมวินัยและจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายแผ่นดินด้วย (แสง อุทุมศรี, 2559)

3. รัฐธรรมนูญกำหนดบทบาทหน้าที่ให้รัฐต้องอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา

รัฐธรรมนูญกำหนดหน้าที่ให้รัฐต้องกระทำการให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ดัง บัญญัติไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 67 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและ...”

จะเห็นว่าบทบัญญัติใช้คำว่า “ต้อง” จึงถือว่าเป็นหน้าที่บังคับต้องกระทำให้บรรลุผลในทางปฏิบัติ ต้องทำนุบำรุงกิจการด้านศาสนาไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ด้านกำลังคน เครื่องมือ เทคโนโลยี วิทยาการ จัดการ ต้องส่งเสริมเพื่อให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงสภาพตลอดไป (ดุสิต โสภิตชา, 2542) เช่น การตรากฎหมายเพื่อการคุ้มครองพระธรรมวินัยมิให้มีผู้เปลี่ยนแปลงหรือทำให้พระธรรมวินัยวิปริตผิดไปจากเดิม บัญญัติกฎหมายอาญาลงโทษผู้ใช้ศาสนาแสวงหาประโยชน์ การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาต้องทำตามแนวจารีตประเพณีเดิม เป็นต้น

4. บทบาทของประชาชนในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาของปวงชนชาวไทยไว้ใน มาตรา 50 และกำหนดหน้าที่ให้พลเมืองว่าต้องปฏิบัติตามกฎหมายต้องรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา แต่ประชาชนไทยบางส่วนก็นับถือพระพุทธศาสนาโดยสายเลือด และด้วยเหตุปัจจัยหลายประการทำให้ห่างเหินศาสนาไปบ้าง แต่หากประชาชนเหล่านั้นเห็นภัยของศาสนาพุทธอันเป็นที่เคารพนับถือ ก็สามารถที่จะเสนอกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองศาสนาได้ด้วยเหตุผลว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ประชาชนสามารถที่จะกำหนดรูปแบบของกฎหมายที่จะบังคับ ซึ่งก็รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วย เมื่อตัวแทนที่ได้รับเลือกเข้าไปทำหน้าที่ในสภานิติบัญญัติแห่งชาติออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาขึ้นบังคับใช้ในสังคม ก็มีอีกแนวทางหนึ่งซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอกฎหมายได้

5. พระสงฆ์ไทยกับสิทธิทางกฎหมาย

ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยในปัจจุบัน ประชาชนได้รับสิทธิ และเสรีภาพค่อนข้างกว้างขวาง และครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการเดินทางออกนอกประเทศ คนไทยที่ถือสัญชาติไทยทุกคนเพียงแต่มีบัตรประจำตัวประชาชน และเงินค่าธรรมเนียม 1,000 บาท ก็สามารถไปยื่นเรื่องเพื่อขอรับหนังสือเดินทางที่มีอายุ 5 ปีได้จากกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว เพียงไม่กี่วันบุคคลนั้นก็ได้รับหนังสือเดินทางอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ที่น่าแปลกใจก็คือ ขณะนี้ยังมีประชาชนไทยอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวนไม่น้อย ถูกละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ไป ด้วยเหตุผลเพียงว่าบุคคลเหล่านี้เป็น “พระสงฆ์” ในพระพุทธศาสนา จึงต้องทำตามกฎข้อบังคับพิเศษของคณะสงฆ์ไทย ก่อนที่จะไปยื่นเรื่องขอหนังสือเดินทางจากกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวคือ

พระสงฆ์ที่จะขอหนังสือเดินทางจะต้องยื่นเรื่องเพื่อขออนุมัติจากเจ้าอาวาสในวัดที่ตนสังกัดอยู่ หลังจากนั้นต้องยื่นเรื่องเพื่อขออนุมัติจากเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาคตามลำดับ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้กินเวลานานหลายเดือน เนื่องจากตำแหน่งเจ้าคณะทั้งหมดนี้เป็นตัวบุคคล มิได้มีสำนักงานที่ชัดเจน การเสนอเพื่อขอลายเซ็นอนุมัติจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก และมีความเป็นไปได้สูงที่จะถูกปฏิเสธในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ถ้าหากพระสงฆ์รูปนั้นไม่เป็นที่ต้องอภัยของเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะรูปใดรูปหนึ่งดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ที่มีพระศนะที่ก้าวหน้า ต้องการเห็นการปฏิรูปคณะสงฆ์ไทยไปในทิศทางที่ดีขึ้น กล่าววิพากษ์วิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์ หรือพระสงฆ์ที่ไม่เห็นด้วยกับการบริหารงานของเจ้าอาวาส หรือผู้มีอำนาจในคณะสงฆ์ระดับใดระดับหนึ่ง หรือพระสงฆ์ที่ออกมาเปิดโปงความประพฤติมิชอบ หรือความฉ้อฉลบางประการของผู้มีอำนาจบางรูปในคณะสงฆ์ ก็จะถูกปฏิเสธในการขอหนังสือเดินทาง ขั้นตอนการอนุมัติเพื่อขอหนังสือเดินทางจึงกลายเป็นอีกกลไกหนึ่ง ของผู้มีอำนาจในคณะสงฆ์ที่จะควบคุมพระสงฆ์ทั้งหลายให้อยู่ในอำนาจของตน พระสงฆ์ที่ผ่านความยุ่งยากในการขอหนังสือเดินทางดังกล่าว และได้เดินทางไปต่างประเทศแล้ว ยังประสบกับความยุ่งยากในการต่อหนังสือเดินทางอีกด้วย โดยปกติแล้วคนไทยในต่างประเทศ เมื่อหนังสือเดินทางหมดอายุลงก็สามารถยื่นเรื่องขอต่ออายุหนังสือเดินทางไปอีก 5 ปีได้ที่สถานทูตไทยหรือสถานกงสุลไทยในประเทศนั้น ๆ สำหรับพระภิกษุสามเณรแล้ว เมื่อหนังสือเดินทางใกล้หมดอายุแล้ว ไม่สามารถต่ออายุที่สถานทูตหรือกงสุลไทยในต่างประเทศได้ ต้องเดินทางกลับมาต่ออายุในประเทศไทยเพียงสถานเดียว และต้องมาเริ่มต้นกระบวนการอันยุ่งยากซับซ้อนนั้นใหม่ทั้งหมด นับเป็นความสูญเสียทั้งในด้านค่าใช้จ่าย และในด้านโอกาสอย่างใหญ่หลวงทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระภิกษุที่กำลังศึกษาอยู่ในต่างประเทศ ต้องเสียเงินค่าตัวเครื่องบินไปกลับอีกรอบ ต้องเสียเวลา และต้องเสี่ยงต่อการไม่ได้รับอนุมัติให้เดินทางกลับไปศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีตัวอย่างให้เห็นมาแล้ว เหตุผลที่มหาเถรสมาคมนำมาใช้กล่าวอ้าง เพื่ออธิบายกฎข้อบังคับการขอหนังสือเดินทางที่สลับซับซ้อนของพระสงฆ์ไทยก็คือ เพื่อป้องกันมิให้พระสงฆ์ไปทำความเสื่อมเสียแก่พระศาสนาในต่างประเทศ เหตุผลดังกล่าวไม่น่าจะมีน้ำหนักเพียงพอ ที่จะนำมาใช้ในการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของพระสงฆ์ ในฐานะประชาชนไทยคนหนึ่ง ซึ่งได้รับการคุ้มครองโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ที่ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” กฎของมหาเถรสมาคมว่าด้วยเรื่องการทำหนังสือเดินทางของพระสงฆ์ จึงน่าจะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีขอบด้วยกฎหมาย มหาเถรสมาคมน่าจะมีวิธีการที่ดีกว่านี้ ในการป้องกันปัญหาพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศที่ประพฤติดันเสื่อมเสีย ปัญหาพื้นฐานอันหนึ่งของคณะสงฆ์ไทยก็คือ คุณภาพของพระภิกษุสงฆ์ทั้งในด้านปริยัติ (การศึกษาเชิงทฤษฎี)

ปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรม) และปฏิเวธ (มรรคผลที่ได้รับจากการปฏิบัติธรรม) ถ้าหากมหาเถรสมาคมจะมาเข้มงวดกวดขันคณะสงฆ์ไทยในเรื่องที่เป็นเนื้อหาสาระเช่นนี้แล้ว สังคมไทยก็จะมีพระภิกษุสามเณร (รวมทั้งภิกษุณี และสามเณรี) ที่มีคุณภาพ ปัญหาพระสงฆ์ที่จะประพฤติเสื่อมเสียในต่างแดนก็จะหมดไป อีกประการหนึ่งผู้ที่บวชเรียนเป็นพระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทยในทางหนึ่งก็คือ “พระสงฆ์” ในพระพุทธศาสนา แต่ในอีกทางหนึ่งก็คือ “ประชาชน” ที่มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เช่น เมื่ออายุครบเกณฑ์พระสงฆ์มีหน้าที่ต้องไปรายงานตัว และขอผ่อนผันการเกณฑ์ทหารกับทางราชการ และพระสงฆ์มีสิทธิที่จะศึกษาต่อในคณะหรือสาขาวิชาที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยทางโลก เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้พระสงฆ์จึงควรจะมีสิทธิถือ “ใบสุทธิ” ซึ่งเป็นบัตรประจำตัวของพระสงฆ์ และ “บัตรประชาชน” ซึ่งเป็นบัตรประจำตัวของคนไทยทุกคนในขณะเดียวกัน เช่นเดียวกับที่ข้าราชการมีสิทธิที่จะถือ “บัตรข้าราชการ” และ “บัตรประชาชน” ในเวลาเดียวกัน หากกระทำได้เช่นนี้ กฎข้อบังคับอันขัดต่อรัฐธรรมนูญก็จะหมดความจำเป็นและยุติลง กฎระเบียบของคณะสงฆ์ไทยก็จะสอดคล้องกับพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยสมบูรณ์ (ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวินวัฒน์, 2547)

พระภิกษุสงฆ์และสามเณรเป็นพลเมืองไทยกลุ่มหนึ่งที่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพมากที่สุด ทั้งทางกฎหมาย และทางสังคมในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระภิกษุมีเสรีภาพที่จะแสดงออกทางการเมืองได้ เพราะพระธรรมวินัยไม่ได้ห้ามเอาไว้ การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ไม่ว่าทางใด ต้องยึดหลักการที่ว่า “เพื่อประโยชน์และความสุขของคนเป็นจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์ จะประกาศพรหมจรรย์อันมีความงามทั้งเบื้องต้นท่ามกลางและที่สุด” โดยการดำรงตนเป็นกลางต่อทุกฝ่าย ยึดธรรมะคือ ความถูกต้องดีงามเป็นที่ตั้ง พระภิกษุสงฆ์กับการเมืองควรเกี่ยวเนื่องกันในภาวะที่เหมาะสมจะทำให้สงฆ์สามารถบำเพ็ญสมณธรรมได้สะดวกโดยมุ่งหมายที่เสรีภาพทางใจเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันพระภิกษุสงฆ์ก็ยังสามารถบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมได้ด้วย โดยการเป็นสติปัญญาให้กับสังคมในการแก้ปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ (กิริวุฒิ กิตติยาศิย, 2556)

6. สิทธิของพระภิกษุสามเณรในการเป็นพยานศาล

พยานหลักฐานที่โจทก์จำเลยนำเสนอสนับสนุนข้ออ้างข้อต่อสู้ในคดีนั้นมี 3 อย่าง คือ พยานบุคคล พยาน เอกสาร และวัตถุพยาน การให้พยานมาศาลทำได้ 2 วิธี คือ นำมาเอง หรือขอให้ศาลออกหมายเรียกมาตาม ภาษาพูดเรียกว่าพยานนำ และพยานหมาย พยานบุคคลต้องสาบานตัวหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้สิทธิไว้ 3 ประการคือ

6.1) สิทธิไม่จำเป็นต้องไปศาลเมื่อถูกอ้างเป็นพยานนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 108 ว่า “พยานที่ได้รับหมายเรียกโดยชอบดั่งที่บัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนนั้น จำต้องไป ณ สถานที่

และตามวันเวลาที่กำหนดไว้ แต่พยานต่อไปนี้ ไม่จำเป็นต้องไปศาลดังกล่าวข้างต้นคือ
1) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินีนาถ พระยุพราช หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดินไม่ว่าในกรณีใด ๆ 2) พระภิกษุสามเณร ในพระพุทธศาสนาไม่ว่ากรณีใด ๆ ฯลฯ (ป्लीม โขติชฐยาสูตร, 2559)

พระภิกษุสามเณรที่ถูกอ้างเป็นพยานมีสิทธิไม่ไปให้การได้ จะขอให้ศาลมีหมายเรียกมาไม่ได้ ศาลจะไม่ออกหมายเรียกให้ เพราะรับรู้ถึงสิทธินี้ ต่างกับคนธรรมดาที่ถูกอ้างเป็นพยาน เมื่อไม่ยอมไปศาล ๆ จะ ออกหมายเรียก ได้รับหมายเรียกและไม่ยอมไปอีก ศาลจะออกหมายจับมาขังไว้จนกว่าจะให้เบิกความได้ และยังมีความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลตามประมวลอาญาด้วย เพราะทุกคนมีหน้าที่ให้ความสัตย์จริงแก่ศาลเมื่อได้รู้ได้เห็นการณในคดีเพื่อผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมตามกฎหมาย กฎหมายให้สิทธิไว้ในฐานะเป็นสมณะ นักบวช หรือนักพรตในศาสนาอื่นไม่ได้สิทธินี้ เมื่อสมัครใจเป็นพยานตามหน้าที่พลเมืองดีก็เป็นได้โดยเป็นพยานนำ หรือขอให้ศาลไปเชิญสืบ

ทางปฏิบัติเมื่อพระภิกษุสามเณรมาเป็นพยานที่ศาล ๆ จะอนุญาตให้นั่งเบิกความผิดกับพยานทั่วไป ซึ่งต้องเบิกความในคอกพยานวันแต่จะเป็นคนชรา หรือคนป่วยที่อื่นให้การไม่ได้ จะได้รับอนุญาตให้นั่ง เช่นเดียวกัน ส่วนการขอศาลไปเชิญสืบนั้นศาลจะไปสืบถึงที่พักหรือวัดที่พยานอยู่ หากอยู่ห่างไกลไม่สะดวกแก่ศาลและคู่ความจะมาให้การ ณ ที่วัดใกล้ ๆ ศาลก็ทำได้ วิธีต้อนรับศาลและคู่ความก็เพียงจัดโต๊ะ เก้าอี้ให้ผู้พิพากษานั่งจดคำให้การ ส่วนพยานจะนั่งบนยกพื้นหรือเก้าอี้ให้การก็ได้

6.2) สิทธิไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความ การสาบานหรือปฏิญาณเป็นส่วนประกอบเบื้องต้นของคำเบิกความหรือคำให้การขาดไม่ได้ หากขาดไปคำเบิกความนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ เพราะมีกฎหมายบัญญัติบังคับไว้ว่า “ก่อนเบิกความพยานทุกคนต้องสาบานตน ตามลัทธิศาสนา หรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามความสัตย์จริงเสียก่อน เว้นแต่บุคคลที่ได้รับยกเว้น (มาตรา 112) แต่ไม่ได้กำหนดแบบไว้ว่าต้องสาบานหรือปฏิญาณอย่างไร สมัยโบราณใช้คำรุนแรง เช่น “ถ้านำความเท็จมากล่าวขอให้หอกเท่าใบพายแทงหูซ้ายทะลุหูขวา” กระทั่งยุคธรรมเคยกำหนดแบบคำสาบานไว้สำหรับผู้นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาคริสต์ แต่ไม่ได้ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด ระยะเวลา ๆ นี้มักใช้คำย่อว่า “ข้าพเจ้าขอสาบานว่าจะให้การต่อศาลด้วยความสัตย์จริง หากนำความเท็จมากล่าวขอให้ได้รับภัยอันตรราย”

เหตุที่ให้พยานสาบานหรือปฏิญาณก่อนเบิกความ ก็เพื่อให้พยานได้สำนึกหรือตระหนักถึงความ รับผิดชอบในคำให้การของตนต่อศาลซึ่งจะใช้เป็นหลักฐานในการตัดสินคดี และเพื่อให้พยานให้การด้วยความสัตย์จริงไม่กล้านำความเท็จมากล่าวจึงอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาว่าจะให้โทษเมื่อให้การด้วยความสัตย์จริงหรือกล่าวเท็จ คนสมัยก่อนเชื่อว่าสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์มีอิทธิพลเหนือชีวิตอาจบันดาลให้มนุษย์รับเคราะห์กรรมได้ ในหมู่มิตรสหายผู้ร่วมงาน มีการดื่มน้ำสาบานกันด้วยจึงมีคำพูดว่า “มิตรหรือเพื่อนร่วมน้ำสาบาน” ในปัจจุบันความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลดน้อยลง ความเคร่งครัดในการปฏิญาณสาบานก็เปลี่ยนไปด้วย (ปลื้ม โชติชฎายางกูร, 2559)

ผู้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณก่อนเบิกความคือ 1) คนที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี หรือ หย่อนความรู้สึกรับผิดชอบ 2) พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา 3) คนที่คู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบาน ดังนั้นพระภิกษุสามเณรผู้เป็นพยานจึงไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้การพยานผู้มีหน้าที่สาบานหรือปฏิญาณไม่ยอมสาบานหรือปฏิญาณถือว่าละเมิดอำนาจศาล ๆ สั่งลงโทษได้และมีความรับผิดทางอาญาด้วย

6.3) สิทธิไม่เบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ เมื่อไม่ประสงค์จะเบิกความหรือตอบคำถามนั้น ๆ มีบัญญัติไว้ในมาตรา 115 ว่า “พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือ ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้” ต่างกับบุคคลธรรมดาซึ่งต้องเบิกความหรือตอบคำถามทุกคำถาม นอกจากได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย หากไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถาม คือ 1) เมื่ออาจเปิดเผยหนังสือหรือข้อความอันเป็นความลับของแผ่นดิน หรือความลับในราชการที่พยานได้ทราบในตำแหน่งหน้าที่ 2) เอกสารหรือข้อความที่เป็นความลับซึ่งพยานได้ทราบในฐานะทนายความหรือในฐานะมิวชีฟหรือหน้าที่การงาน 3) การประดิษฐ์แบบหรือการงานอื่นที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ให้เปิดเผยตามมาตรา 92 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และมาตรา 231 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาทางอาญาเมื่อได้รับยกเว้นพยาน มีสิทธิปฏิเสธไม่ยอมเบิกความตอบคำถามหรือนำพยานหลักฐานนั้นมาแสดงได้ (ปลื้ม โชติชฎายางกูร, 2559)

สรุปความว่า พระภิกษุสามเณรนั้นไม่ยอมเป็นพยานเสียเลยก็ได้ หากยอมเป็นจะไม่ไปศาลก็ได้และไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณก่อนเบิกความ จะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ที่ไม่ประสงค์จะตอบก็ได้ กฎหมายให้สิทธิพิเศษไว้

7. สิทธิของพระภิกษุสามเณรในการเลือกตั้ง

“พระสงฆ์” ในแง่หนึ่งพระสงฆ์คือสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา แต่ในอีกแง่หนึ่งพระสงฆ์ก็คือประชาชนที่มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังในมาตรา 4 “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

รัฐธรรมนูญ มาตรา 25 บัญญัติไว้ว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ใน

รัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรณัั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ครอบงำที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น”

กระทรวงกลาโหมกำหนดให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ต้องไปเกณฑ์ทหารในฐานะประชาชนไทยคนหนึ่ง แต่กระทรวงมหาดไทยกลับปฏิเสธสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของพระสงฆ์ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การตีความสิทธิและหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะประชาชนของกระทรวงกลาโหม และกระทรวงมหาดไทยจึงขัดแย้งกัน จึงน่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังมาตรา 5 “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

ข้ออ้างห้ามมิให้พระสงฆ์ไปใช้สิทธิออกเสียงในการเลือกตั้งก็คือ พระสงฆ์ไม่ควรจะยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ที่บริสุทธิ์ ส่วนการเมืองเป็นเรื่องสกปรก ถ้าหากข้อสมมติฐานที่ว่าการเมืองคือสิ่งสกปรก หรือขาดจริยธรรมเป็นจริง พระสงฆ์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจริยธรรมก็ควรจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องให้มาก เพื่อที่จะชำระล้างสิ่งสกปรกให้เป็นการเมืองสะอาดขึ้น พระสงฆ์ในฐานะผู้นำชุมชนอาจใช้อำนาจทางจริยธรรมของตน ช่วยแก้ปัญหาการซื้อเสียงหรือการทุจริตเลือกตั้งในรูปแบบอื่น ๆ การเมืองก็จะพลอยมีจริยธรรมเพิ่มขึ้น

ในสังคมไทยนั้นศาสนากับการเมืองสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกมาโดยตลอด ในอดีตรัฐเข้าไปจัดการปัญหาของคณะสงฆ์ เช่น รัฐเป็นผู้แต่งตั้งผู้นำคณะสงฆ์ ตรวจสอบพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ และจับผู้ปลอมปนมาบวชให้สึกออกไป เป็นต้น ปัจจุบันนักการเมืองเป็นฝ่ายเข้าไปควบคุมกิจการของคณะสงฆ์ เช่น นายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยตรง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลกรมการศาสนา เป็นต้น

นักบวชหรือเจ้าหน้าที่ในศาสนาอื่น เช่น บาทหลวงในศาสนาคริสต์ หรือโตะอิมานในศาสนาอิสลาม เป็นต้น ก็ล้วนแล้วแต่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ทำให้นักการเมืองมีความเกรงใจนักบวชหรือเจ้าหน้าที่ทางศาสนาเหล่านั้น ตรงกันข้ามพระสงฆ์ซึ่งเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ทำให้นักการเมืองไม่เกรงใจหรือไม่ฟังเสียงของทางฝ่ายพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์ไม่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบนักการเมืองโดยผ่านการเลือกตั้ง

เรื่องที่เกี่ยวข้องสิทธิบัตรประจำตัวนั้น ข้าราชการมีสิทธิที่จะถือทั้งบัตรข้าราชการและบัตรประชาชน พระสงฆ์ก็ถือทั้งใบสุทธิและบัตรประชาชนเช่นเดียวกัน

1. มีข้อที่สังเกตได้ในเบื้องต้นว่าประมวลแพ่งฯ มาตรา 1623 ไม่เกี่ยวกับสมบัติของวัด วัดเป็นนิติบุคคล...จึงถือสิทธิและมีสิทธิในทรัพย์สินได้ กรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1623 เกี่ยวเป็นเรื่องทรัพย์สินของพระภิกษุซึ่งถึงแก่ภรรณภาพ กฎหมายให้ทรัพย์สินของท่านที่ได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศตกเป็นสมบัติของวัดเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก เหตุผลในทางนิตินัยและในทางศาสนายู่ว่าพระภิกษุอยู่ในสถาบันอนาถาเป็นผู้ไม่หามาหรือสะสมไว้ซึ่งทรัพย์สินสมบัติ แต่ห้ามไม่ได้ที่จะมิให้ชาวบ้านถวายของเป็นจตุปัจจัยตามศรัทธา ซึ่งสำหรับพระบางองค์ที่เทศนาโปรดสัตว์เก่ง ๆ อาจได้กัณฑ์เทศน์เป็นเงินสะสมไว้ถึงเรือนแสนก็ได้ ของที่ชาวบ้านถวายพระนี้ในทางหลักนโยบายถือว่าเป็นของที่เขาทำบุญในศาสนา ไม่ใช่ของให้แก่พระเป็นส่วนตัว เมื่อพระถึงแก่ภรรณภาพ กฎหมายจึงให้ตกเป็นสมบัติของวัด ว่ากัน ในทางนโยบายบทบัญญัติเช่นนี้ย่อมเป็น

ผลดีไปอีกทางหนึ่ง เพราะถ้าไม่มีบทบังคับให้ทรัพย์สินของพระภิกษุตกเป็นของวัดเมื่อมรณภาพ พระบางองค์ที่ไม่เคร่งในทางธรรมวินัยอาจชวนขายสะสมทรัพย์สินสมบัติผิดต่อสมณเพศทำให้พระศาสนาเศร้าหมอง

2. มีข้อสังเกตว่า ทรัพย์สินของพระที่ตกได้แก่วัดนั้น ตัวบทไม่ได้กล่าวว่าเป็นมรดก และจะกล่าวว่าเป็นมรดกของพระก็กล่าวไม่ได้ เพราะสาเหตุในหลักการนโยบายที่ให้ทรัพย์สินของพระตกเป็นของวัด ก็เพราะถือว่าเป็นของที่ชาวบ้านเขาทำบุญในพระศาสนาไม่ได้ให้แก่พระเป็นส่วนตัว

3. มีข้อยกเว้นบัญญัติไว้ในมาตรา 1623 ว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุจะตกเป็นของวัดต่อเมื่อท่านมิได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิต หรือโดยพินัยกรรมข้อนี้เป็นไปตามพระธรรมวินัยซึ่งผู้ทรงศีลเป็นพระภิกษุจะพึงบำเพ็ญจาคะทำบุญให้ท่านแก่คนอื่น กฎหมายจึงได้บัญญัติยกเว้นไว้ให้ท่านจำหน่ายทรัพย์สินได้ ทั้งในระหว่างชีวิตและโดยพินัยกรรม ทรัพย์สินที่ท่านได้จำหน่ายไปแล้วเช่นนี้ย่อมไม่ตกเป็นสมบัติของวัด ประเพณีในทางปฏิบัติของพระภิกษุที่เคร่งในพระธรรมวินัย เมื่อได้จุติปัจจัยมาเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใดท่านมักจะจับสลากแจกจ่ายไปในบรรดาสามเณรและศิษย์วัดไม่เก็บสะสมไว้ แม้ท่านจะทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินเมื่อท่านมรณภาพก็อยู่ในหลักการของการบำเพ็ญจาคะอยู่นั่นเอง ทางวัดจะได้แย่งเอาเป็นสมบัติของวัดไม่ได้”

4. เมื่อพิจารณาถึงที่มาของมาตรา 1623 ประกอบกับวัตถุประสงค์แล้วจะเห็นว่าทรัพย์สินที่มีผู้ให้แก่พระภิกษุในขณะที่อยู่ในสมณเพศนั้น กฎหมายถือว่าเป็นของที่ให้เพื่อทำบุญในพระพุทธศาสนาไม่ได้ให้แก่พระภิกษุเป็นการส่วนตัว เพราะถ้าไม่ใช่เป็นพระภิกษุก็จะมีคนทำบุญให้ หรือถวายเงินทอง มีผู้ตั้งคำถามว่า “ถ้าไม่บวชจะได้มาหรือ” ส่วนการที่กฎหมายยอมให้พระภิกษุจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างอยู่ในสมณเพศได้นั้นก็เพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระภิกษุจะพึงบำเพ็ญจาคะทำบุญให้ท่านแก่คนอื่น

อนึ่ง มีข้อพึงสังเกตว่า กรณีที่พระภิกษุลาสิกขาแล้วนั้นจะนำทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างสมณเพศมาเป็นของตนเองได้หรือไม่ ประเด็นนี้ตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์แล้วไม่อาจจะทำได้ เพราะถือว่าเป็นของที่มีผู้ให้แก่พระพุทธศาสนาไม่ใช่ให้ในฐานะส่วนตัว แต่ในทางปฏิบัติกรณีดังกล่าว ผู้ที่ลาสิกขาจากสมณเพศมักจะนำทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างอยู่ในสมณเพศออกไปด้วย อีกทั้งนักกฎหมายบางท่านยังได้ยกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่ากรณีข้างต้นสามารถกระทำได้ กล่าวคือ

4.1 “ตัวอย่าง พระภิกษุ ก. อุปสมบทครั้งแรก ระหว่างอยู่ในสมณเพศมีผู้นำพระพุทธรูปทองคำ 1 องค์มาถวาย หลังจากสึกแล้วได้อุปสมบทอีกครั้งหลังมีผู้ถวายเงิน 50,000 บาท พระภิกษุ ก. นำเงินนั้นไปเก็บไว้ที่บ้าน ต่อมาพระภิกษุ ก. มรณภาพ ดังนั้นพระพุทธรูปทองคำตกทอดแก่ทายาทของพระภิกษุ ก. ก่อนอุปสมบทตามมาตรา 1624 ส่วน

เงิน 50,000 บาทตกเป็นสมบัติของวัดเพราะเป็นทรัพย์สินที่พระภิกษุ ก. ได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศ แม้ขณะมรณภาพเงินจำนวนนี้ไม่ได้อยู่ที่วัดที่เป็นภูมิลำเนา วัดก็มีสิทธิเรียกร้องเงิน จำนวน 50,000 บาทนี้ได้ตามมาตรา 1623”

ทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนอุปสมบทในมาตรานี้ หมายถึง ที่มีอยู่ก่อนอุปสมบทครั้งสุดท้ายนั่นเอง ดังนั้น หากเป็นทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างดำรงสมณเพศครั้งก่อน แต่ลาสิกขาบทออกไปแล้วกลับเข้ามาอุปสมบทใหม่ก็จะต้องถือว่าทรัพย์สินนี้ได้มาก่อนการดำรงสมณเพศนั่นเอง ดังนั้นจึงน่าพิจารณาอย่างยี่งว่าควรแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งทรัพย์สินของพระภิกษุระหว่างอยู่ในสมณเพศหรือไม่ โดยเฉพาะการแก้ไขโดยกำหนดให้ทรัพย์สินทั้งหมดที่ได้มาในระหว่างที่เป็นสมณเพศให้ถือเป็นทรัพย์สินของวัด ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นอยู่ที่ใคร

ดังได้พิจารณาในหัวข้อที่ 3 ที่ผ่านมาแล้วว่า โดยนโยบายและเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้พระภิกษุนั้นไม่ใช่ให้เป็นทรัพย์สินส่วนตัวของพระภิกษุแต่ให้แก่พุทธศาสนา แต่มีปัญหาต่อไปว่าถ้าเช่นนั้นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้พระภิกษุจะตกได้แก่ใคร เพราะพุทธศาสนาไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ประเด็นข้างต้น จะเห็นว่าแม้พุทธศาสนาจะเป็นสถาบันที่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 31 จะถือได้หรือไม่ว่ากรรมสิทธิ์ตกอยู่ที่วัดที่พระภิกษุนั้นมีภูมิลำเนาอยู่

เมื่อพิจารณา มาตรา 1623 แล้วจะเห็นว่ากฎหมายให้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างเวลาอยู่ในสมณเพศนั้นเป็น “ทรัพย์สินของพระภิกษุ” ซึ่งดูแล้วจะเห็นว่ากรณีนี้เป็นช่องทางที่ทำให้บุคคลผู้เป็นภิกษุแต่เพียงในนามอาศัยหาผลประโยชน์โดยการบวชเพื่อจะได้รับทรัพย์สิน หากสามารถแสดงออกให้เกิด ความศรัทธาเคารพจากประชาชน แล้วมีผู้บริจาคทรัพย์สินให้จำนวนมากทรัพย์สินนั้น (มานิตย์ จุมปา, 2551)

สรุป

พระภิกษุสงฆ์และสามเณรเป็นพลเมืองไทยกลุ่มหนึ่งที่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางอย่างทั้งทางกฎหมายและทางสังคมทั้งนี้ก็เพื่อการผดุงรักษาพระธรรมวินัยให้ดำรงอยู่ต่อไป หากว่าพระภิกษุและสามเณรสามารถดำรงอยู่ได้โดยลำพังด้วยตนเอง หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพคงไม่มีความจำเป็นต้องยกขึ้นมาพิจารณา แต่ความเป็นจริงความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของพระภิกษุและสามเณรไม่อาจแยกออกจากสังคมหรือรัฐได้ ดังนั้น การได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2552). หลักการพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2543). พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.
- แสวง อุดมศรี. (2559). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: นิติธรรมการพิมพ์.
- กิริวณิ กิตติยาศัย. (2556). สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์. ใน เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย. วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ดุสิต โสภิตชา. (2542). ทำไมรัฐธรรมนูญไม่บัญญัติคุ้มครองพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. (29 สิงหาคม 2547). พระสงฆ์ไทยกับสิทธิทางกฎหมาย. มติชนรายวัน, หน้า 6.
- ปลื้ม โชติขัญญางกูร. (2559). คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). พระพุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- มานิตย์ จุมปา. (2551). การเป็นเจ้าของทรัพย์สินของพระภิกษุ. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2563 จาก <http://www.openbase.in.th/http%3A/%252>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 17 (6 เมษายน 2560).

พุทธพาณิชย์ในสถาบันพระพุทธศาสนา*

BUDDHIST COMMERCIALIZATION IN BUDDHIST INSTITUTIONS

พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ใต้ศรีโคตร

Phrakhrubadika Taveesak Taisrikhot

ส่งสุข ภาแก้ว

Songsuk Phakeaw

พัชรีย์ สายบุญเย็น

Patcharee Saiboonyuan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist college, Thailand

E-mail: tarpae2102@hotmail.com

บทคัดย่อ

จากกระแสโลกาภิวัตน์ภายใต้ระบบทุนนิยม หลักคิดการผลิตเพื่อแสวงหากำไรและผลประโยชน์ โดยใช้เงินเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนสินค้า แม้แต่ความคิดความเชื่อในศาสนาที่ถูกแลกเปลี่ยนความศรัทธาผ่านเงินตรา พุทธพาณิชย์ มีวิธีการในการสร้างคุณค่าและความต้องการให้กับผู้ที่มีความเชื่อและศรัทธา การบริการพุทธพาณิชย์ที่มีประสิทธิภาพจะนำมาซึ่งรายได้อย่างมากมาย แต่การนำเอาความเชื่อทางพุทธศาสนามาแปรเป็นสินค้าบนฐานของอิทธิปาฏิหาริย์สร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงการเข้าใจทุกข์

พัฒนาการของพุทธพาณิชย์เริ่มจากพระเครื่องที่ปรากฏในสังคมไทย ในยุคต้นการกำเนิดพระเครื่องมีพัฒนาการจากพุทธธรรม พระเครื่องหรือพระพิมพ์ในยุคนี้จึงโดดเด่นด้าน “พุทธธรรม” ยุคต่อมาก็คือการมองพระเครื่องในแง่ “พุทธคุณ” เช่น ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ พระเครื่องจึงเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องรางของขลังที่มีไว้เพื่อปลุกขวัญกำลังใจสู้รบยามสงคราม ต่อมายุคที่นิยมพระเครื่องเป็นเรื่อง “พุทธศิลป์” ความนิยมนี้ในราชสมัยปลายรัชกาลที่ 4 จัดว่าพระเครื่องโดดเด่นในด้านพุทธศิลป์มากที่สุดเห็นได้จากความนิยมและเก็บสะสมไว้เป็นสมบัติส่วนตัว ในยุคปัจจุบันที่โดดเด่นชัดเจนที่สุดก็คือ “พุทธพาณิชย์” พุทธพาณิชย์จะมีวิธีการในการสร้างคุณค่า และความต้องการให้กับรูปแบบสินค้าและบริการ ความเชื่อทางพุทธศาสนาแปรเป็นสินค้าบนฐานของอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งก็ย่อมที่จะสร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงการเข้าใจทุกข์และแนวทางในการดับทุกข์ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน อนาคต และประโยชน์สูงสุดของพุทธธรรม

คำสำคัญ: พุทธพาณิชย์, สถาบัน, พระพุทธศาสนา

* Received 1 July 2020; Revised 25 September 2020; Accepted 31 October 2020

Abstract

From the global trend, under the main parent system, thinking of producing for the benefit and the benefit of using money as medium. In the middle of the exchange of words, thoughts, beliefs, beliefs in religions that have been exchanged through the Buddhist code of commerce, there are methods for creating and writing. What to those who have faith and faith in the Phutthaphanich's services, which is effective will bring a lot of income. But the introduction of Buddhist beliefs and transformed them into products on the basis of miracles,

Creating a just way for the attainment of the understanding of Phutthaphanich, starting with the amulet that in Thai society in the origin of the amulet has been developed from the Buddha Dharma, the amulet or the Dharma in this era. Excellent in the "Phutthakhun", the later era is looking at the amulet in the sense of "Buddhism" such as the belief in the supernatural. Came to warn the morale of fighting during the war. Later, the era of popular amulets is the subject of "Buddhism Arts". Popularity around the end of the 4th, held that the amulet was the most outstanding in the Phutthaphanich arts, as evidenced by its popularity and collection. Accumulated as a personal treasure in the era at present, the most obvious is Buddhism is a method of creating games and a need for the form of goods and services. Buddhist traditions are the base of religious beliefs. It's hard to make that impact. Understanding the Phutthaphanich and approaches to quenching puzzles according to the teachings of not before present benefits and the best interests of Buddhism.

Keywords: Phutthaphanich, Institute, Buddhism

บทนำ

“พุทธพาณิชย์” เป็นกระบวนการค้าขายความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยใช้วัตถุหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือพระรัตนตรัยมาเป็นเครื่องมือสร้างรายได้แสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ กล่าวคือเป็นการใช้เงินเพื่อแสดงออกซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพุทธศาสนา ที่บ่งบอกถึงความใกล้ชิดและลักษณะความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน ผ่านกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การเช่าบูชาพระเครื่อง พระบูชา การทำบุญ พระพุทธรูปปาง ประจำวันเกิด การสักการะพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ทอง ที่ทางวัด

จัดบริการไว้ให้ เป็นต้น ถูมองว่าเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการที่อาศัยช่องทางความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ทุกรูปแบบ โดยส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนใน ลัทธิธรรม ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติที่ผิดไปจากแนวทางคำสอน เช่น การรับบริจาคเงินหรือปัจจัยจากญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาเพื่อสมทบทุนสร้างสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัวัด โดยเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่เหมาะสมกับสมณะวิสัย หรือเพื่อการนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่นที่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย แล้วมาเป็นข้ออ้างหรือเหตุผลในการทำกิจกรรม หรือที่เรียกว่าเป็นการ “ขายความเชื่อ” ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งพุทธพาณิชย์เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในทุกสถาบันทางศาสนาในประเทศ ถือเป็นศูนย์กลางดึงดูดศรัทธาจากญาติโยมให้มาทำบุญใช้บริการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด

นอกจากนี้ยังมีเรื่องของบุญหรือการทำบุญมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้าขายความเชื่อดังกล่าวจนอาจมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของช่องทางการขายบุญไปด้วยการจัดงานบุญตามเทศกาลต่าง ๆ งานเทศกาลประจำปีมีสการปิดทอง พิธีไหว้ครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหารายได้เข้าวัดและนำไปใช้ในกิจการทั้งในเชิงสาธารณะและเชิงปัจเจกบุคคล ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จัดอยู่บนพื้นฐานเรื่องบุญในพุทธศาสนา เพราะวัดถือเป็นแหล่งสร้างบุญ และเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนซื้อขายบุญ (ภณกุล ภาควรรณคดี, 2555)

บทความนี้ เขียนจากเอกสารวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์ที่เพื่อฉายภาพให้เห็นกระบวนการเกิดพุทธพาณิชย์และรูปแบบและวิธีการทางธุรกิจของพุทธพาณิชย์ที่เกิดขึ้นในสถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องรูปแบบและวิธีการรูปแบบที่ปรากฏในปัจจุบันที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในความหมายเพียงการเช่าบูชาพระเครื่อง พระบูชา เครื่องรางของขลัง วัตถุมงคลดังเช่นในอดีต การพิจารณาสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้เข้าใจได้ถึงความเป็นด้านการเงิน ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามความคาดหวังของสังคมปัจจุบัน

ความหมายของพุทธพาณิชย์

พุทธพาณิชย์ คือ กระบวนการค้าขายความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยใช้วัดหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างรายได้ แสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ เป็นการใช้เงินเพื่อแสดงออกซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนกับพระพุทธศาสนา หนึ่งในลักษณะความสัมพันธ์ที่มีร่วมกันนั้นก็คือการเช่าบูชาพระเครื่องและพระพุทธรูป (สงคราม สุเทพากุล, 2556) พระเครื่องจึงกลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งของศาสนวัตถุในสายตาของคนภายนอกที่มองปรากฏการณ์การซื้อขายแลกเปลี่ยนเช่าพระเครื่องนี้ว่าเป็น “พุทธพาณิชย์”

ตามรากศัพท์ที่มีแนวทางจากพุทธศาสตร์ พุทธพาณิชย์จะเป็นเพียงการค้าที่อาศัยหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนามาหาผลประโยชน์ การนำพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินธุรกิจในด้านต่าง ๆ (วัชรระ งามจิตรเจริญ, 2552) ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เรื่องการทำบุญกลายเป็นสิ่งที่เสริมสร้างค่านิยมที่ผิดไปจากหลักคำสอน โดยสามารถสังเกตจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่การทำบุญถูกเน้นหนักไปที่การบริจาคเงิน บริจาควัตถุ เป็นการดำเนินการภายใต้แนวคิดที่ว่า “กำลังทรัพย์มาก ได้บุญมาก” (ภณกุล ภาควณวรรกิตต์, 2555) เป็นลักษณะของการซื้อขายตามวิถีแห่งสังคมบริโภคนิยม ซึ่งบ่งบอกถึงความคับแคบในจิตใจของคนในยุคปัจจุบันที่ทำบุญแบบเห็นแก่ตัว มองเรื่องบุญเป็นปัจเจกนิยมเป็นการทำเพื่อตัวเองมากกว่าผู้อื่น มุ่งที่ความต้องการส่วนตนเป็นหลัก กล่าวคือต้องการทำบุญเพื่อเสริมสร้างอำนาจ วาสนา บารมีและความสำเร็จให้กับตัวเอง พุทธศาสนิกชนไทยยึดถือปฏิบัติแนวทางนี้อย่างเป็นเรื่องปกติ มันจึงเป็นเพียงเปลือกนอกที่ห่อหุ้มพระพุทธศาสนาทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของหลักพุทธศาสนาได้

คำว่า “พุทธพาณิชย์” มาจากคำว่า “พุทธ” ซึ่งหมายถึง พระพุทธศาสนา กับคำว่า “พาณิชย์” อันแปลว่า การค้า “พุทธพาณิชย์” รวมแปลความได้ว่า “การค้าที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา” รวมแปลความได้ว่า การค้าที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันมีกิจกรรมที่เข้าข่ายตามนิยามหลายรูปแบบ ทั้งที่ดำเนินไปโดยพระสงฆ์ ขรราวาส หน่วยงานสถาบัน องค์กรต่าง ๆ โดยที่พุทธศาสนิกชนเข้าใจผิดว่า พระสงฆ์ไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับเรื่องการทำมาค้าขายหรือการแสวงหาเงินตราเพื่อผลกำไร อันเป็นกิจกรรมทางโลกที่มักมีผู้อธิบายว่าไม่ใช่กิจของสงฆ์ ขัดต่อสมณสาธูปผิดพระวินัยวัดอุ้มงคลหรือเครื่องรางของขลัง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานคู่กับมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัว จึงพยายามแสวงหาที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยวให้กับตนเอง เมื่อตนเอง มีความเชื่อต่อสิ่งใดก็ให้ความนับถือบูชาต่อสิ่งนั้น ๆ ส่อมาจึงได้วิวัฒนาการความเชื่อไปตามความ เจริญของมนุษยชาติ จึงได้มีการคิดดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดเป็น “เครื่องรางของขลังหรือวัตถุมงคล” (วิรัช ฤทธิเดช, 2560)

ส่วนคำว่า “วัตถุมงคล” ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันส่วนหนึ่งหมายถึง “พระเครื่อง” (ศรีศักร วัลลิโภคม, 2527) และถือว่าการเกิดพระเครื่องเป็นการนำเอาสิ่งที่เป็นพุทธคุณเข้าผสมผสานกับความเชื่อที่เป็นไสยศาสตร์ทำให้กลายเป็นวัตถุสำเร็จรูปที่รวมของบรรดาของขลังทั้งหมดให้อยู่ในวัตถุเดียวกันหรือเรียกอีกอย่างว่า “เครื่องราง”

ราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติไว้ว่า เครื่องราง หมายถึง ของนับถือที่ป้องกันอันตรายเป็นของที่มนุษย์สร้างขึ้นและเชื่อว่ามียุทธปาฏิหารย์ สามารถลดอันตรายให้เกิดสิ่งที่ต้องการได้ เช่น ความอยู่ยงคงกระพัน มีเสน่ห์ มีโชคลาภ แคล้วคลาด เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

พระราชนิพนธ์ (ประยูร ปยุตโต) ให้ความหมายของวัตถุมงคลไว้ว่า (Mangalavatihu) amulet, talisman :fetish; luck piece: charm ; good charm) วัตถุมงคล ได้แก่ เครื่องราง

และหรือยันต์ สิ่งที่คุณนับถือโดยปราศจากเหตุผล, เหริยณฺนาโชค, เครื่องรางของขลังและสิ่งที้นำโชคติมาให้ ดังนั้นวัตถุในความหมายของพระราชมุนี จึงมีความหมายที่ครอบคลุมทั้งพระเครื่อง และเครื่องรางของขลังทุกชนิด (พระราชมุนี (ประยูรย์ ปยุตฺโต), 2538)

กระบวนการเกิดพุทธพาณิชย์

มูลเหตุของการที่ทำให้มนุษย์แสวงหาที่พึ่งพิงและคิดสร้างสรรค์ลัทธิหรือศาสนาขึ้นมา และธรรมชาติแท้ ๆ ของมนุษย์ต้องการสิ่งหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณ เนื่องจากปัญหาของการดำเนินชีวิต บางครั้งไม่สามารถจะเอาชนะธรรมชาติได้ หรือบางที่มีปัญหาสุขภาพอาจต้องการหมอ ต้องการวิทยาศาสตร์ แต่เมื่อพ้นขอบเขตที่หมอหรือวิทยาศาสตร์จะช่วยให้ สิ่งเดียวที่จะพึ่งพิงได้ก็คือศาสนานั้นเอง (ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, 2552) มนุษย์จึงคิดแสวงหาที่พึ่งแนวความคิดเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจในเรื่องที่พบเจอ เช่น ความยากจน เศรษฐกิจที่บีบคั้นไม่สามารถจะช่วยเหลือตนเอง หรือไม่อาจแก้ไขปัญหาก็ฝนตก น้ำท่วมหนัก หรือฝนแล้งจนพืชพันธุ์แห้งตาย จึงได้พากันคาดการณ์เอาว่ามีอำนาจบางอย่างที่บันดาลให้เป็นไป จึงได้พากันหาหนทางขอความช่วยเหลือจากอำนาจลี้ลับ เมื่อมนุษย์มีความต้องการที่พึ่งพิง เริ่มต้นจากสิ่งมองไม่เห็นที่เหนือธรรมชาติ มาสู่ธรรมชาติ และพัฒนาการจนกระทั่งในยุคของศาสนาเกิดขึ้น ในพระพุทธศาสนาคือพระรัตนตรัย ได้แก่ พุทธตนะ ธรรมตนะ และสังฆตนะ เป็นที่พึ่งสูงสุด และต่อมาก็เริ่มจะสร้างสิ่งแทนใจเพื่อจดหมายให้คนได้ใกล้ชิดพระรัตนตรัย ต่อมาเมื่อวิวัฒนาการทางศาสนามีรูปแบบการปฏิบัติในกายต่าง ๆ เกิดขึ้นมาก ทำให้มีแรงกระตุ้นในการสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวหรือเป็นวัตถุมงคลประเภทต่าง ๆ

คติการสร้างพระเครื่องในยุคแรก ๆ คือสมัยทวารวดีมีการพบจารึกคาถา เย ธมฺมา ทำให้มองเห็นภาพของการนับถือพระพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น การสร้างพระพิมพ์จึงเป็นเจตนาบริสุทธิ์ ได้แก่เจตนาเพื่อสืบทอดคำสอนพระพุทธศาสนา (บุศรา สว่างศรี, 2549) พระพิมพ์จึงถูกเรียกว่าเป็นปูชนียวัตถุทางพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นมามีจำนวนมากมายในดินแดนทั่วทุกสถานที่มั่งร่อรอยวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพระเครื่องที่มีความโดดเด่นด้านพุทธธรรมจึงเกิดขึ้นในยุคแรกของการสร้างพระพิมพ์

จุดเริ่มต้นพุทธพาณิชย์มาจากการสร้างพระเครื่อง ในยุคแรกการสร้างพระเครื่องเกิดจากคติความเชื่อด้วยเจตนาที่จะสืบอายุพระพุทธศาสนา ลักษณะเป็นการสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ ให้ความรู้สึกลอดภัยในชีวิต (ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์, 2555) ในยุคนี้การสร้างพระเครื่องจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นในรูปแบบของ “พุทธคุณ” มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้นที่เกิดจากคติความเชื่อ ศรัทธา วาลิโกคม กล่าวว่า ความเชื่อเป็นสิ่งที่ทำให้มีความมั่นใจ และมีกำลังใจขึ้น ถ้าหากขาดสิ่งเหล่านี้เสียแล้วก็ไม่อาจทำอะไรให้บรรลุเป้าหมายที่ดีได้ ต่อมาได้กลายเป็นการสร้างพระเครื่องเพื่อหาเงินจุดเริ่มต้นของการใช้เงิน (ศรีศักร วาลิ

โคม, 2527) ในส่วนของพระเครื่องนี้เริ่มปรากฏขึ้นเมื่อพระเครื่องเป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์ในแง่ของความต้องการเพื่อสะสม ความนิยมและขึ้นชอในพุทธศิลป์และพุทธคุณด้าน ๆ ต่าง เป็นปัจจัยนำมาสู่การสะสมแลกเปลี่ยนและซื้อขายในเวลาต่อมา ทำให้ถูกมองว่าการสร้างพระเครื่องได้ใช้รากฐานความศรัทธาเดิมในสังคมเป็นทางไปสู่ธุรกิจที่มีผลประโยชน์ทางการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้องเกิดผลกระทบในแง่ความเป็นพระพุทธรูปศาสนา (บุศรา สว่างศรี, 2549) เมื่อการซื้อขายพระเครื่องเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอิทธิพลของสื่อที่ทำให้เกิดความนิยมแพร่ขยายไปอย่างกว้างขวางซึ่งผลกระทบจากการขยายตัวของวงการพระเครื่องดังกล่าวนี้จึงแปรเปลี่ยนไปในเชิงพุทธพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้สร้าง กลุ่มนักขาย และกลุ่มผู้เช่าซื้อ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้กลายเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อพระพุทธรูปศาสนาจนเป็นที่มาของคำว่า “พุทธพาณิชย์” (ชายนันท์ ภาววิมล, 2537)

ในสมัยสงครามโลกเกิดขึ้นผู้คนมีความหวาดกลัวต่อภัยสงคราม ไม่ว่าจะเป็นพลเรือนหรือทหารต่างก็ได้พากันแสวงหาวัตถุมงคลไว้เป็นเครื่องป้องกันตัว ในส่วนราชการก็ยังสร้างวัตถุมงคลแจกจ่ายปลอบขวัญประชาชน เช่น การสร้างพระพุทธรูปชินราช รุ่นอินโดจีน ออกแจกจ่ายตั้งแต่พุทธศักราช 2485 โดยมีมุ่งหมายให้เป็นเครื่องคุ้มกันภัย ส่วนท่านเกจิอาจารย์ต่าง ๆ ก็ได้จัดสร้างตะกรุด แหวน ผ้ายันต์พระเครื่องขึ้นมาแจกให้ประชาชนทั่วไป กระบวนการพุทธพาณิชย์จึงค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น ดังนี้

1. มีการประชาสัมพันธ์อย่างครึกโครม โดยจะมีเป้าหมายเพื่อให้ได้จตุปัจจัยมาเป็นทุนรอนในการก่อสร้างศาสนสถานบ้าง สาธารณสถานทั่วไปบ้าง โดยจะมีการกำหนดราคาต่างวดไว้ชัดเจน

2. จะมีคณะบุคคลหรือกลุ่มคนที่มองเห็นประโยชน์เข้ามาร่วมสร้าง โดยตอนแรกอาจจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และต่อมาก็จะมีนายทุนเข้ามาดำเนินการหรือออกเงินเป็นค่าใช้จ่ายทุกอย่างแล้วก็จะมีการแบ่งปัน หรือไม่ก็ใช้กรรมวิธีฉ้อฉลปลอมวัตถุมงคลซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด

จึงเห็นได้ว่ากระบวนการพุทธพาณิชย์เริ่มจะมีพัฒนาการขึ้นมาเมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และผู้คนที่หันมานิยมสะสม แสวงหาเครื่องราง ของขลัง พระเครื่อง วัตถุมงคลต่าง ๆ จึงทำให้มีขบวนการจัดสร้างออกมา เพราะมองเห็นว่าการให้คนทำบุญตามกำลังศรัทธาค่อนและเมื่อมีความต้องการสูงของที่คนอยากได้หมด หรือเหลือน้อยก็ทำให้เกิดช่องทางการซื้อขาย “พุทธพาณิชย์” จึงเกิดขึ้น อันเป็นระบบของการนำวัตถุมงคลที่สร้างขึ้นในพระพุทธรูปศาสนา และด้วยความต้องการของคน แล้วได้มีการกำหนดราคาซื้อขาย แลกเปลี่ยนกันในลักษณะ เหมือนกับเป็นสินค้าตัวหนึ่งไปในที่สุด

ปัจจุบันนี้ ในกระแสสังคมที่กำลังเติบโตด้วยธุรกิจการซื้อขายวัตถุมงคลอย่างจริงจัง โดยมีสาเหตุที่สำคัญ คือการมุ่งหวังผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในวัด และการมุ่งหวังผลประโยชน์ของ

พวกนักเลงพระ หรือนักค้าวัตถุมงคลที่ทำมาหากินด้วยการสร้าง การจำหน่ายพระเครื่อง และด้วยสภาพเศรษฐกิจที่ไม่อาจหาอาชีพอื่นทำ หรือไม่มีวิธีการหาเงินด้วยวิธีอื่น จึงมีการทำพุทธพาณิชย์เพื่อหารายได้มาสนองความต้องการภายในครอบครัว ในเวลาเดียวกันวัดต่าง ๆ ก็ได้แข่งขันกันหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในวัด การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา และด้วยจุดประสงค์อื่น ๆ จึงทำให้ต้องสร้างวัตถุมงคลจำหน่าย โดยมีการทำโฆษณา ประกาศให้จับจอง มีการสมนาคุณพิเศษ วิธีการที่วัดบางแห่งใช้เพื่อให้มีผลด้านการจำหน่าย อาทิเช่นนิมนต์พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมาร่วมพิธีปลุกเสก โฆษณาชวนเชื่อถึงอิทธิฤทธิ์พิเศษ เช่น ขณะหล่อพระมีฟ้าผ่า บล็อกแตก หลังกาโบสถ์ทะเล เป็นต้น หรือสร้างสถานการณ์ สร้างข่าวขึ้นมาให้น่าเชื่อถือ เช่น ทดลองแล้วยิงปืนไม่เข้า รถยนต์ชนเหล็กไม่เป็นอะไร ฯลฯ ส่วนบรรดาพุทธศาสนิกชนเมื่อได้ทราบข่าวยิ่งเกิดความศรัทธา คนส่วนใหญ่ก็มักจะแตกตื่นไปตามกระแสที่เกิดขึ้นมา ทำให้ลงทุนไปจับจอง หรือซัดซื้อแม้ว่าราคาจะสูงก็ตาม แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้าขายความเชื่อ (ภณกุล ภวคุณวรกิตต์, 2555) ได้แก่

1. พุทธพาณิชย์ คือ กระบวนการค้าขายความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยใช้วัตถุหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือพระรัตนตรัยมาเป็นเครื่องมือสร้างรายได้แสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ กล่าวคือเป็นการใช้เงินเพื่อแสดงออกซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพุทธศาสนา ที่บ่งบอกถึงความใกล้ชิดและลักษณะความสัมพันธ์ที่มีร่วมกันผ่านกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การเช่าบูชาพระเครื่อง พระบูชา การทำบุญพระพุทธรูปปางประจำวันเกิด การสักการะพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ทอง ที่ทางวัดจัดบริการไว้ให้ เป็นต้น

2. โสยพาณิชย์ คือ กระบวนการค้าขายความเชื่อความศรัทธาทางไสยศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับชีวิต เช่น การใช้เงินเพื่อเข้าร่วมพิธีกรรม การลงนะหน้าทองจันทรมหาเสน่ห์ การเจิมแป้นะเมตตามหานิยม การอาบน้ำคั้นเพ็ญ การสวดนพเคราะห์ สะเดาะเคราะห์เสริมชะตา บารมี หรือแม้กระทั่งการใช้จ่ายซื้อเครื่องรางของขลัง วัตถุ หรือสัญลักษณ์ทางไสยศาสตร์ เพื่อป้องกันสิ่งไม่ดีแคล้วคลาดปลอดภัย เสริมสิริมงคลเมตตามหานิยม เจริญรุ่งเรือง เช่น กุมารทอง วัวธนูตำรับหลวงพ่อบุญ มงคลวัตถุสิ่งมหัศจรรย์ตามหาบารมี เป็นต้น

3. บุญพาณิชย์ คือ กระบวนการค้าบุญหรือการใช้จ่ายเงินเพื่อเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนซื้อ - ขายบุญ สะสมบุญ อุทิศผลบุญกุศลให้กับผู้ล่วงลับ ภายใต้รูปแบบและเจตนาทางธุรกิจ โดยกระทำการผ่านผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ (บุญ) ที่ต่างยอมรับปฏิบัติตามเงื่อนไขและวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งบุญตามความเชื่อนั้น

ความศรัทธากับพาณิชย์ในปัจจุบันธุรกิจการทำบุญถือว่าได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมไทย จะพบว่า 'วัด' หลายแห่ง มีการจัดกิจกรรมทำบุญไว้หลากหลายรูปแบบเพื่อให้

'พุทธศาสนิกชน' เลือกทำได้ตามความต้องการ ซึ่งในกิจกรรมต่าง ๆ มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องไหว้ สักการบูชา ขอพร ไหว้พร้อมสรรพ 'พุทธศาสนิกชน' ไม่ต้องเสียเวลาไปจัดซื้อมาจากที่ไหน และดูเหมือนว่า การจัดกิจกรรมทำบุญลักษณะนี้ ปฏิบัติสืบต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นเรื่องปกติ ซึ่งแม้จะเสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์จากคนในสังคมว่า เป็นเรื่องที่เหมาะสม มองภาพ 'วัด' ในเชิงลบว่าใช้ความเชื่อและความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพุทธศาสนา มาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ผ่านกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ แต่กิจกรรมเหล่านี้ ก็ยังคงมีอยู่ต่อไปไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ยิ่งเป็นวัดที่มีขนาดใหญ่ กิจกรรมทำบุญก็ดูเหมือนจะยิ่งหลากหลายมากขึ้นไปอีก นอกจากนั้นยังมีเรื่องของบุญหรือการทำบุญมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้าขาย ความเชื่อดังกล่าวจนอาจมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของช่องทางการขายบุญไปด้วยการจัดงานบุญตามเทศกาลต่าง ๆ งานเทศกาลประจำปีนมัสการปิดทอง พิธีไหว้ครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหารายได้เข้าวัดและนำไปใช้ในกิจการทั้งในเชิงสาธารณะและเชิงปัจเจกบุคคล ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จัดอยู่บนพื้นฐานเรื่องบุญในพุทธศาสนา เพราะวัดถือเป็นแหล่งสร้างบุญ และเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนซื้อขายบุญ (ถณกุล ภาควัฒนการศึกษาศาสตร์, 2555) ปราบกฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดคำถามต่อสังคม โดยมองว่าการทำบุญเป็นเรื่องของความศรัทธาหรือเป็นเรื่องของพาณิชย์กันแน่ สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้วัดเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับใช้ประกอบพิธีทางศาสนา กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งดึงดูดเงินจำนวนมากจากความศรัทธาของคนชอบทำบุญ จนเกิดเป็นวิถีแห่งพุทธพาณิชย์ตามมา ซึ่งจะเห็นว่าปัจจุบันสำนักของปัจเจกบุคคลที่มีต่อศาสนาได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากบทบาทของศาสนาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมที่ต่างไปจากเดิม โดยอิงกับกระแสของความทันสมัยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

การนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาแปรเปลี่ยนเป็นต้นทุนทางธุรกิจ เพื่อดำเนินการแสวงหาช่องทางการทำรายได้อย่างเป็นระบบ การกระทำความดีไม่ใช่สิ่งที่วัดและพระสงฆ์จะกระทำได้ เนื่องจากขัดกับพระธรรมวินัยและหลักคำสอน ซึ่งพระสงฆ์บางรูปหรือบุคลากรในวัดบางคนก็ไม่เห็นด้วย ยอมรับว่าไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องแต่ด้วยข้อจำกัดในบทบาทหน้าที่ทางการปกครองจึงไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เพราะไม่มีอำนาจในการสั่งการหรือวางแผนนโยบาย และอีกประการหนึ่งกระบวนการพุทธพาณิชย์ไม่ได้เกิดจากพระสงฆ์ฝ่ายเดียว แต่มีฆราวาสเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น กลุ่มหมอดู กลุ่มผู้ประกอบการตู้หยอดเหรียญทำบุญอัตโนมัติ และรวมไปถึงฆราวาสภายในวัด เช่น กรรมการวัด ซึ่งกิจกรรมหลายอย่างเป็นผลงานและความคิดของฆราวาส ซึ่งยอมรับว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นฆราวาสทั้งสองกลุ่มต่างก็มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย เช่น เป็นการอาศัยตำแหน่งหน้าที่เพื่อหาผลประโยชน์กับวัดในทางหนึ่ง และอีกนัยหนึ่งพุทธพาณิชย์ คือการทำบุญที่ต้องมีการกำหนดราคา ไม่ใช่การทำบุญ

ตามแต่ศรัทธาของญาติโยม แต่การทำบุญนี้กลับมีเงื่อนไขสิ่งตอบแทน เช่น ทำบุญ 100 บาทจะได้บูชาพระ 1 องค์ เป็นต้น (พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ฐิริวฑฒโน และศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์, 2559)

พุทธศาสนาไม่ได้มีเพียงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าพระพุทธรูปเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของพิธีกรรมและความเชื่ออื่นที่เข้ามาผสมกลมกลืนกับพระพุทธศาสนา ตลอดจนความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งลี้ลับ และความเข้าใจในศาสนาที่คลาดเคลื่อนไปจากความจริงตามหลักพุทธธรรม ทำให้การพิจารณาความหมายของพุทธพาณิชย์จึงจำเป็นที่จะต้องนำไปปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามาร่วมพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ภายใต้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเพราะหากพิจารณาอย่างสุดโต่ง

สถาบันพระพุทธรูปศาสนามีบทบาทอย่างมากในการให้การศึกษาพุทธธรรม พระสงฆ์ทำหน้าที่ตัวแทนของสถาบันพระพุทธรูปศาสนา และถือเป็นบทบาทที่พระสงฆ์พึงมีต่อตนเองในแง่ที่มีหน้าที่ที่จะต้องศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยให้ถูกต้องเพื่อความบริสุทธิ์ของตนเองและสถาบันสงฆ์ อันนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่เพื่ออนุเคราะห์เกื้อกูลประโยชน์สุขแก่ชาวโลกด้วยพระธรรมวินัยที่ปฏิบัติมาโดยดีแล้ว

การดำเนินกิจกรรมเพื่อสงเคราะห์สังคมก็เป็นบทบาทอีกด้านหนึ่งที่สังคมคาดหวังตามความจำเป็นของแต่ละชุมชนทำให้วัดที่ดำเนินกิจกรรมในด้านดังกล่าวมีภาระค่าใช้จ่ายที่สูงมากขึ้น ในแง่ที่ว่าวัดจะเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรจึงไม่มีความจำเป็นมากนักที่จะมุ่งเน้นหารายได้เป็นหลัก แต่การแสวงหารายได้ในด้านการงานสังคมสงเคราะห์นำมาซึ่งความจำเป็นที่จะต้องหารายได้ เพื่อมาบริหารจัดการภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมแนวทางในการจัดหารายได้นอกจากการ จัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินและที่ดินของวัด เช่น การทำพระพิมพ์ พระเครื่อง พระบูชา และวัตถุมงคลรูปแบบต่าง ๆ ออกมาจำหน่ายให้บูชา การรับบริจาคโรงศพ ไล่ชีวิตโคกระบือ การถวายสังฆทานเวียน การซื้อกระเบื้อง อุโบสถ ทำบุญน้ำมันต์ ทำบุญหยอดเงินบริจาคตู้ใช้จ่าย ต่าง ๆ ตู้เสี่ยงทายพยากรณ์ และการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การสวดภาณยักษ์ ทำบุญสะเดาะเคราะห์ ต่อดวงชะตา การทำพิธีตัดกรรม เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้กลับถูกตั้งคำถามมองในแง่ลบถึงเป้าหมายของการระดมหารายได้โดยไม่หยุดหย่อน โดยถือว่ากิจกรรมเหล่านั้นเป็น “พุทธพาณิชย์” (Buddhist commercialization)

ในปัจจุบันมีพุทธพาณิชย์ในหลายรูปแบบและวิธีการ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินไปในลักษณะที่เป็นการดำเนินการทางธุรกิจเพราะมีเป้าหมายเฉพาะคือ การสร้างรายได้ และแสวงหากำไร ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงมีการดำเนินกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมพุทธพาณิชย์รูปแบบต่าง ๆ ด้วยวิธีการทางธุรกิจที่หลากหลายตามกลไกของตลาดในระบบทุนนิยม เช่น การเชิญชวน การขายตรง ป้ายโฆษณา ใบปลิว แผ่นพับ ฝากขายที่ธนาคาร ที่ทำการ

ไปรษณีย์ ร้านสะดวกซื้อ รวมถึงเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะทำให้มีการเผยแพร่กิจกรรมดังกล่าวออกไปได้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อระดมเงิน

รูปแบบและวิธีการทางธุรกิจของพุทธพาณิชย์

คำว่า “พุทธพาณิชย์” ตามความหมายตามรูปศัพท์อย่างกว้างว่าเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินการด้วยการใช้เงินตราในการได้มาซึ่งสินค้าและบริการที่จัดดำเนินการโดยผูกโยงเข้ากับความสำเร็จความศรัทธาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับพระพุทธศาสนาโดยทางวัดหรือสถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้ดำเนินการเป็นสำคัญ โดยสามารถจัดรูปแบบได้ 10 รูปแบบ (วีรยุทธ เกิดในมงคล, 2560) ดังนี้

1. รูปแบบการบูรณารูปเคารพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนจำนวนมากนิยมเดินทางไปที่วัดต่าง ๆ โดยเฉพาะวัดที่มีชื่อเสียงว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เคารพบูชา เพื่อกราบไหว้ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รูปเคารพต่าง ๆ และพระพุทธรูปสำคัญของทางวัด ลักษณะการเชิญชวนบูชาที่เป็นที่นิยมอย่างหนึ่งการบูชาต้นตะเคียน หรือรูปเคารพบางรูป เช่น ไอ้ไข่ การขอเลขห่วย เหล่านี้ล้วนเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ทางวัดจากเครื่องบูชาซึ่งมีทั้งที่ทางวัดเป็นผู้ดำเนินการเอง หรือในบางกรณีอาจจะเป็นการตกลงแบ่งปันผลประโยชน์กันระหว่างผู้เช่าพื้นที่ขายเครื่องบูชาโดยวัดได้ค่าเช่าสถานที่ ทั้งนี้พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปก็จะมองว่าเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดชุดเครื่องบูชาในการบูชาสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ บางวัดมีเครื่องเช่นไหไว้แก่นบนมีคณะนางรำแก่นบน ในเรื่องของราคาเครื่องบูชาบางอย่างก็มีการติดป้ายเชิญชวนบริจาคเมื่อประสงค์จะใช้เครื่องบูชา เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เหล่านี้ “ตามกำลังศรัทธา” แต่การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์บางรูปแบบจะมีการจัดชุดเครื่องบูชาในราคาที่เฉพาะเจาะจงและอาจจะมีราคาสูงตามลักษณะเครื่องบูชา นั้น ๆ ทั้งนี้เครื่องบูชา เช่น ดอกไม้หรือเครื่องบูชาบางอย่างจะถูกนำมาหมุนเวียนกลับ มาใช้ใหม่เมื่อได้บูชาเสร็จแล้ว

2. รูปแบบกิจกรรมหรือพิธีกรรมในลักษณะที่เป็นการบริการตนเอง วัดหลายวัดมีการให้บริการกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่เป็นไปในลักษณะที่เป็นการทำด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธี เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการการบูรณารูปเคารพ เป็นกิจกรรมสำเร็จรูปที่วัดส่วนใหญ่ดำเนินการมีรูปแบบที่เหมือนกัน คือ มีป้ายเชิญชวนทำพิธีกรรมนั้น ซึ่งเริ่มต้นด้วยการบริจาคเงินเพื่อแลกกับอุปกรณ์ในการทำพิธีกรรมนั้น ๆ บางกิจกรรมจะมีแผ่นป้าย แสดงขั้นตอนในการทำพิธี มีบทสวดให้อ่าน หรืออาจจะมีใบอธิษฐานให้อ่านท่อง พร้อมทั้งบอกชื่อตัวสิ่งที่ประสงค์ เป็นลักษณะการอธิษฐานขอ ไม่ต้องอาศัยพระสงฆ์ในการดำเนินพิธีกรรม เช่น การตักบาตรเหรียญ ปิดทองลูกนิมิต ตักบาตรข้าวสาร ตักบาตรพระอรหันต์ บูชาเทียนสิบชะตา บูชาเทียนสะเดาะเคราะห์ ทำบุญแก้ปีชง บูชาพระธาตุประจำปีเกิด การลอดโบสถ์ การเขียนใบโพธิ์เงินโพธิ์ทอง ฯลฯ การเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้มักอ้างอานิสงส์ว่าทำกิจกรรมหรือพิธี

กรรมนั้นแล้วจะได้อะไร ส่งผลอย่างไรแก่ผู้ประกอบการกิจกรรมนั้นทั้งนี้ราคาค่าใช้จ่ายมีทั้งที่รับบริจาค

3. รูปแบบการเชิญชวนทำบุญบริจาคด้วยตัวรับบริจาค และเครื่องเสียงทนาย การเชิญชวนทำบุญบริจาคด้วยการการรับบริจาค ผ่านตัวรับบริจาคในวัดเป็นของที่พบเห็นได้ทั่วไปในวัดในปัจจุบัน แม้ว่าตัวบริจาคโดยทั่วไปจะมีไว้เพื่อรับเงินบริจาค (ซื้อ) เช่น ค่าดอกไม้ ค่าธูปเทียน แต่ก็มีตัวรับบริจาคในบางรูปแบบทำหน้าที่รับเงินบริจาคโดยไม่มีวัตถุประสงค์ของแลกเปลี่ยน แต่เป็นตัวที่รับบริจาคเงินสำหรับการทำบุญด้วยการบริจาคทาน ซึ่งในปัจจุบันจะพบเห็นตัวรับบริจาคที่เป็นไปในลักษณะนี้ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ตัวรับบริจาคเหล่านี้จะมีข้อความอธิบายวัตถุประสงค์อย่างสั้น ๆ เพื่อชี้แจงว่าทางวัดจะนำเงินที่ได้จากการบริจาคไปใช้ในกิจการใด เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ หลอด ไฟฟ้า ชำระหนี้สงฆ์ การบริจาคเหล่านี้ผู้บริจาคถูกชักชวนว่าเป็นการทำบุญ อธิบายว่าบุญที่ได้ทำไปนั้นจะมีอานิสงส์ ตอบแทนผู้รับบริจาคเช่นไรทั้งนี้ตัวรับบริจาคมักตั้งอยู่เคียงข้าง วัตถุประสงค์ของที่เชิญชวนบริจาค เช่น วัสดุก่อสร้าง ข้าวสาร หรือโรงศพ หรือบางวัดก็จะมีหุ่นพระเกจิอาจารย์ที่สามารถสวดมนตร์ได้เมื่อหยอดเงินบูชาลงในตู้รับสิ่งหนึ่งที่มีมักจะพบเห็นได้ เช่นเดียวกันกับตัวรับบริจาคก็คือ ตู้เสี่ยงทายเซียมซีแบบหยอดเหรียญ การเสี่ยงทายเป็นกิจกรรมที่ผู้มาที่วัดนิยมใช้บริการ รูปแบบที่คุ้นเคยก็คือ การเสี่ยงเซียมซีที่พัฒนาเป็นตู้กดเสี่ยง เซียมซีแบบหยอดเหรียญ ฯลฯ เป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้ให้ทางวัดจากเงินที่ใช้ในกิจกรรมเสี่ยงทายเหล่านี้

4. รูปแบบการให้บูชาพระเครื่องพระบูชา เครื่องรางของขลัง วัตถุมงคล การให้บูชาบูชาพระเครื่อง พระบูชา เครื่องรางของ ขลังเป็นรูปแบบที่มีมาอย่างยาวนาน ดูเหมือนว่าจะเป็นรูปแบบที่เป็นที่มาที่ทำให้เกิดการตั้งคำถามในเรื่องของพุทธพาณิชย์ที่อาศัยความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ อภินิหาร อิทธิปาฏิหาริย์ความนิยมในพระเครื่อง พระบูชา เครื่องรางของขลังตลอดจนวัตถุมงคลเกิดขึ้นมาด้วยปัจจัยหลายอย่างทั้งด้วยคติความเชื่อทางศาสนา คุณค่า ทางศิลปะรวมถึงวิธีการอันเนื่องมาจากวิธีการทางการตลาด แม้ว่าการสร้างวัตถุมงคลในเบื้องต้นจะต้องการสร้างขึ้นมามาเพื่อไว้เป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงพระธรรมสอนของพระพุทธเจ้าเป็นพุทธา นุสสติที่ต่อมาได้พัฒนาถึงขั้นที่ว่าสะสมไว้เพื่อการสร้างผลกำไรทางธุรกิจด้วยการนำไปให้คนบูชา

5. รูปแบบการให้บริการในเรื่องการทำพิธีกรรม บทบาทอย่างหนึ่งที่ดูเหมือนเป็นหน้าที่หรืองานอย่างหนึ่งที่จะต้องให้พระสงฆ์เป็นผู้กระทำมองว่า ให้ความสำคัญแก่พระสงฆ์ในฐานะผู้ประกอบการพิธีกรรมทางศาสนา เป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการทางศาสนาของคนในสังคมเพื่อความเป็นศิริมงคล โดยความเชื่อความศรัทธาตามหลักศาสนา เช่น การอุปสมบท การขึ้นบ้านใหม่ การฉาบปกิจ หรือเป็นการประกอบ พิธีกรรมเพื่อเป้าหมายเฉพาะบางอย่าง วัดหลายวัดมีการให้บริการเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งใน

วันสำคัญทางศาสนา เทศกาลตามประเพณีเนื่องในวาระโอกาสสำคัญ ๆ หรือตามวันสำคัญตามปฏิทินโหราศาสตร์ และบางพิธีที่มีผู้เข้าร่วมมากก็จะจัดขึ้นเป็นการเฉพาะ รูปแบบพิธีกรรมที่มีเป้าหมายเฉพาะ เช่น สวดยันต์เกราะเพชร พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีแก้ปิ้ง รับส่งพระเสาร์ พิธีเสริมดวง แคกรรม ปิดรังควาญ พิธีห่มผ้าพระประธาน พิธีสวดภาณยักษ์ พิธีสวดนพเคราะห์ พิธีอาบน้ำว่น พิธีอาบน้ำมนตร์ การถวายสังฆทาน พิธีไหว้ครู ครอบครู ครอบเศียรเกล้า พิธีสะเดาะเคราะห์นอกลอง พิธีบังสุกุลเป็น ทำบุญต่ออายุ สืบชะตา สักยันต์ การทำบุญถวายสังฆทาน ตลอดจนรับพยากรณ์ดวงชะตา การดูดวง และโหราศาสตร์ ฯลฯ

6. รูปแบบการจัดงานเทศกาลวันสำคัญตามประเพณี และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการหารายได้ของวัดอีกรูปแบบหนึ่งที่วัดต่าง ๆ นิยมจัดขึ้นในแต่ละปีคือ การจัดงานตามเทศกาล วันสำคัญตามประเพณี และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดแต่ละวัดมักจะมีการจัดงานประจำปีตามโอกาสต่าง ๆ เช่น งาน เทศกาลปิดทองนมัสการ “หลวงพ่อ” ซึ่งเป็นพระพุทธรูป รูปเคารพพระเกจิของวัด งานปิดทองลูกนิมิต งานยกช่อฟ้าพระอุโบสถ ศาลา งานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ งานเทศน์มหาชาติ งานลอยกระทง ฯลฯ โดยในโอกาสดังกล่าวนี้ก็มีการเชิญชวนพุทธศาสนิกชนให้ร่วมเป็นเจ้าภาพกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นเจ้าภาพตัดหวายลูกนิมิต เป็นเจ้าภาพภัณฑ์เทศน์ เป็นเจ้าภาพผ้าไตร ขึ้นกับลักษณะของงานนั้น ๆ นอกเหนือไปจากการให้เช่าพื้นที่ค้าขาย

7. รูปแบบการเชิญชวนร่วมทำบุญสร้างวัดอุ้มงคล สร้างรูปบูชา และพระพุทธรูป ความนิยมในการสร้างพระพุทธรูปมาจากศรัทธาในพระพุทธศาสนา ถือเป็นคติที่มีมาช้านานใน ขณะที่วัดอุ้มงคลเป็นของที่ที่มีแนวคิดในความหมายใหม่ แต่เดิมรูปแบบการสร้างพระพิมพ์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการสืบทอดพระศาสนา เพื่ออุทิศส่วนกุศล เพื่อสร้างบุญบารมีแสดงให้เห็นความรุ่งเรืองทางศาสนา แม้ว่าคติดังกล่าวยังคงสืบทอดมาแต่เหตุผลในปัจจุบันกลับกลายเป็นช่องทางแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะในเรื่องพุทธพาณิชย์ เนื้อหาที่มีการดำเนินการในปัจจุบันก็คือ เป็นช่องทางในการระดมศรัทธาเพื่อรับบริจาคทุนทรัพย์เชิญชวนร่วมเป็นเจ้าภาพ เนื่องด้วยเพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เงินมาก โดยเฉพาะในปัจจุบันหลายวัดนิยมสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ ข้ออ้างที่มักนำมาใช้คือ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

8. รูปแบบการเชิญชวนทำบุญก่อสร้างสาธารณสมบัติ การสร้างบุญกุศลสังฆกรรม เสนาสนะ พุทธศาสนิกชนมีความเชื่ออย่างหนึ่งว่า หากต้องการให้ได้บุญมากก็ต้องสร้างวัดวาอาราม การสร้าง โบสถ์วิหารถือว่าเป็นสิ่งก่อสร้างให้ค้ำวัดจะทำให้ท่านสงฆ์ ผลบุญกุศลแรงในสมัยก่อนการสร้างวัดจะเป็นหน้าที่ของคฤหัสถ์เป็นผู้ดำเนินการเมื่อสร้างเสร็จแล้วจึงไปนิมนต์พระมาอยู่ดูแล ในสมัยปัจจุบันดูเหมือนจะเป็นหน้าที่ของพระเองเป็นผู้ดำเนินการเอง เมื่อจะมีการสร้างวัดก็จะเป็นการพัฒนาจากการเป็นที่พักสงฆ์ หรือวัดร้าง มีพระสงฆ์เชิญชวนทำบุญ

ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน รับบริจาคปัจจัยการสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่าง ๆ เช่น สร้างกุฏิ อุโบสถ ศาลาปฏิบัติธรรม หอสมุดมนต์ หอระฆัง ฯลฯ ภายในวัด รวมถึงการเชิญชวนทำบุญ ก่อสร้างสาธารณสมบัติให้ชุมชน เช่น สร้างห้องเรียน สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล สร้างถนน สะพาน โดยการเชิญชวนทำบุญซื้อ อัฐ หิน ปูน ทราย แผ่นสังกะสี การตอบแทนที่ทางวัดให้กับ ผู้ร่วมบริจาคอย่างเป็นรูปธรรม นอกเหนือไปจากการให้วัตถุมงคล ปัจจุบันบางวัดก็แจก ลอตเตอรี่ให้ผู้ร่วมทำบุญ ออกใบอนุโมทนาบัตรที่สามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ และเจ้าภาพผู้ ร่วมบริจาคด้วยจำนวนยอดเงินตามที่ทางวัดระบุจะได้รับการจารึกชื่อบนสิ่งปลูกสร้างนั้นไว้เป็น อนุสรณ์

9. รูปแบบการทำบุญไล่ชีวิตโคกระบือ และการทำบุญซื้ออาหารให้สัตว์ต่าง ๆ การ ทำบุญไล่ชีวิตโคกระบือเป็นรูปแบบการทำบุญ อย่างหนึ่งที่จะเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องมาจาก การที่ผู้มาทำบุญนิยมทำ คือ การปล่อยนกปล่อยปลา ด้วยความเชื่อที่เชื่อว่าเป็นการให้ชีวิตเป็น การสร้างกุศลที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการให้ชีวิตสัตว์ใหญ่ยิ่งได้กุศลมาก รวมไปถึงความเชื่อที่ว่า การปล่อยสัตว์บางชนิดจะช่วยให้ได้อานิสงส์บางอย่างสอดคล้องกับชื่อของ สัตว์ชนิดนั้น ๆ

10. รูปแบบการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมที่พุทธศาสนิกในสมัยก่อน นิยมทำคือ การเดินทางไปจาริกแสวงบุญประกอบศาสนกิจตามสถานที่สำคัญทางศาสนา ใน ปัจจุบันวัดได้กลายเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวตามความนิยมของชาวต่างชาติในการเดินทาง มาเยี่ยมชมความงามของศาสนาสถาน เช่น วัดพระแก้ว วัดโพธิ์วัดสุทัศน์ วัดเหล่านี้เป็นวัดที่มี นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเที่ยวชมความงามจำนวนมาก ทำให้วัดสามารถเก็บค่าเข้าชมจาก นักท่องเที่ยวได้ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นก็หมายถึง ยอดรับเงินบริจาคจากกิจกรรม ต่าง ๆ วัดหลายวัดเริ่มมีการเก็บค่าเข้าชมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แม้จะยังไม่มี การเก็บจากนักท่องเที่ยวชาวไทย แต่นโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Culture for sale) ที่เด่นชัด ในปัจจุบันเห็นได้จาก “ทัวร์ 9 วัด” (สรานุมิตร ประชาญสิทธิ์, 2547) กระแสความนิยมในเรื่อง การทำบุญไหว้พระ 9 วัดที่ดึงดูดให้คนเดินทางไปวัดต่าง ๆ เพื่อกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ได้ 9 วัดใน 1 วัน ด้วยความเชื่อว่าถ้าสามารถทำบุญได้ 9 วัดใน 1 วันจะได้านิสงส์มากได้ เปลี่ยนแปลง วิธีคิดในการแสวงหารายได้จากการสร้างจุดเด่นต่าง ๆ ให้แก่ทางวัดเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เดินทางมาที่วัด เช่น การสร้างวัดให้ดูโอ่อ่า สวยงามดูปราสาทราชวังหลายวัด นิยมสร้างที่มีความสำคัญทางศาสนาจำลอง รูปประติมากรรม ภาพเหตุการณ์ตามพุทธประวัติ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม เช่น สังเวชนียสถาน 4 ตำบล สัตตมหาสถาน จำลองพระ ราชอุณิแชนจาลองรวมไปถึงพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ หรือสร้างรูปพระพุทธรูป พระเกจิ รูปสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่มีขนาดใหญ่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาสักการบูชาบางวัดจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ลิฟต์ บันไดเลื่อน รถรางไฟฟ้า ห้องอาบน้ำติดแอร์ มีตลาดให้จับจ่าย

ใช้สอยเลือกซื้อหาอาหารสิ่งของเครื่องใช้ของฝากตอบสนองความต้องการให้กับนักท่องเที่ยว เป็นสำคัญ การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การเป็นหนทางในการ ดึงดูดคนให้มาที่วัด ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ว่าเพื่อการชักชวนคนให้มาเที่ยวที่วัดเพื่อเที่ยวชมความงาม เท่านั้น นโยบายดึงดูดคนมาที่วัดจะทำให้วัดเป็นตลาดเป็นสถานที่ สำหรับการซื้อขายแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการที่จะทำให้ทางวัดมีรายได้จากการให้เข้าพื้นที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนมี รายได้จากสินค้าและบริการตามเชื่อความศรัทธาต่าง ๆ ที่วัดได้จัดเตรียมไว้นั่นเอง

แม้พุทธพาณิชย์จะมีวิธีการในการสร้างคุณค่า และความต้องการให้กับรูปแบบสินค้า และบริการของพุทธพาณิชย์ที่มีประสิทธิภาพนำมาซึ่งรายได้อย่างมากมาย แต่ถ้าพุทธพาณิชย์ หมายถึงการค้าที่นำเอาความเชื่อความศรัทธาทางพุทธศาสนา มาแปรเป็นสินค้าบนฐานของการ มุ่งเน้นไปที่บุญและอิทธิปาฏิหาริย์ก็ย่อมที่จะสร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงการ เข้าใจทุกซ์และแนวทางในการดับทุกข์ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใน ปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์สูงสุด บรรลุซึ่งเป้าหมายสูงสุดของพุทธธรรม ถ้า สถาบันทางพระพุทธศาสนาไม่ทำให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นหรือได้เข้าใจความหมายพุทธธรรมว่า เป็นอนุสาสนีปาฏิหาริย์ก็จะล้มเหลวในการนำเสนอทางเลือกให้แก่พุทธศาสนิกชนที่จะทำให้ เป็นอิสระจากทุนนิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยม ซึ่งเป็นเหตุอันนำมาซึ่งความยุ่งยากเดือดร้อน หรือ ความทุกข์อันปรุงแต่งด้วยกิเลสตัณหาตัวเอง

สรุป

ในอดีตศาสนาได้มีบทบาททั้งทางด้านวัตถุ สังคม และจิตวิญญาณโดยไม่แยกจากกัน การแยกบทบาททางด้านจิตวิญญาณให้แก่ศาสนาและบทบาทวัตถุและสังคมให้แก่สถาบันทาง โลกเป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในยุคหลัง การแพร่ขยายของบริโภคนิยมในสังคมไทยปัจจุบันเป็นสื่ง บ่งชี้ถึงความล้มเหลวของพุทธศาสนาในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจของผู้คน การ คล้อยตามบริโภคนิยมอย่างที่ว่าวัดจำนวนไม่น้อยกำลังทำอยู่ไม่ใช่ทางออกสำหรับพุทธศาสนา จะต้องเริ่มต้นจากการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ทางด้านการปกครองและการศึกษาเพื่อสนับสนุนให้ พระสงฆ์เป็นผู้นำในทางจริยธรรมและสามารถชี้แนะผู้คนให้เข้าถึงความสงบสุขภายในท่ามกลาง ความไม่แน่นอนของกระแสโลกาภิวัตน์ อย่างในกรณีการเข้าบูชาวัตถุมงคลต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับ ยึดเหนี่ยวจิตใจ จะเป็นการที่เราเข้าไปลุ่มหลงมกยกับสินค้าทางวัฒนธรรมหรือที่เรียกว่า “Culture Commodity Fetishism” โดยเป็นการสร้างมายาภาพของวัตถุ (Reification) ให้ สะท้อนถึงบทบาททางด้านจิตวิญญาณของศาสนา ถึงแม้ว่าบทบาททางด้านจิตวิญญาณจะเป็น สิ่งสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ แต่ก็ต้องไม่ละเลยความต้องการทางด้านวัตถุและสังคมของมนุษย์ บทบาททางจิตวิญญาณต้องไม่แยกจากบทบาททางด้านวัตถุและสังคม เพราะความผาสุก ทางด้านจิตวิญญาณนั้นสำคัญกับความผาสุกทางวัตถุและสังคม

ปัจจัยที่มีผลนำไปสู่พุทธพาณิชย์คือ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ โดยในด้านสังคม ศาสนาเกิดความเสื่อมจากการตีความที่ต่างกันในแต่ละยุคสมัย ส่งผลถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของนักบวช จนทำให้คนหมดความศรัทธาประกอบกับได้มีการเกิดขึ้นของศาสนาใหม่ ส่วนในด้านเศรษฐกิจการเกิดขึ้นของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ผ่านช่องทางจากกระแสโลกาภิวัตน์ ได้นำแนวคิดภายใต้ระบบทุนนิยมมาเผยแพร่ในสังคมโลก หลักคิดการผลิตเพื่อแสวงหากำไรและผลประโยชน์ใช้เงินเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนสินค้า แม้แต่ความคิดความเชื่อในศาสนาที่ถูกแลกเปลี่ยนความศรัทธาผ่านเงินตรา ทำให้สังคมตกอยู่ในสภาวะที่ถูกครอบงำด้วยลัทธิบริโภคนิยม ศาสนาเกิดการปรับตัวให้เข้ากับปรากฏการณ์ จึงเป็นเหตุที่นำไปสู่ธุรกิจทางศาสนาหรือเรียกว่า “พุทธพาณิชย์”

โลกาภิวัตน์ได้ลดทอนความสำคัญของศาสนาลง ซึ่งแนวคิดเสรีนิยมใหม่นำมาซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมคนหันมาบริโภคทางวัฒนธรรมมากขึ้น แนวคิดความเป็นเสรีทำให้ทุกอย่างสามารถขายได้ เป็นการเปิดกว้างทางความคิด มีสิทธิที่จะผลิตสินค้าทุกอย่างได้เพื่อสนองความต้องการของตลาด เกิดกระบวนการทำให้ศาสนากลายเป็นสินค้า โดยมนุษย์มีสิทธิเลือกตามความปรารถนาที่หลากหลาย การเกิดขึ้นของความเชื่อและความศรัทธาในแบบนิยายใหม่ จึงเสมือนเป็นอีกสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวพุทธได้และแนวคิดเสรีนิยมใหม่จะชี้ให้เห็นว่าไม่มีศาสนาใดครองความเป็นหนึ่งได้ เนื่องด้วยฐานคิดปัจเจกชนนิยมที่มีสิทธิเสรีภาพในการเลือกตามความประสงค์

พุทธพาณิชย์ในแง่หนึ่งเราอาจจะต้องยอมรับความจำเป็นของทางวัดและคณะสงฆ์ในการที่จะต้องหารายได้เพื่อนำมาใช้ในการดูแลวัดและซ่อมแซมวัดรวมถึงการทำตามบทบาทหน้าที่ของความเป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนา ถ้าข้ออ้างความจำเป็นที่นำมาสู่การดำเนินกิจกรรมพุทธพาณิชย์ มีเหตุผลเกิดขึ้นตามความจำเป็นในการที่สถาบันจักต้องดำเนินการเพื่อแสวงหาทุนในการดำเนินกิจกรรมในการดำรงไว้ซึ่งศักยภาพในการเผยแผ่พุทธธรรม และการบำบัดความทุกข์ทางจิตวิญญาณ

เอกสารอ้างอิง

- ชายน้า ภาวิมล. (2537). พุทธพาณิชย์: ผลกระทบจากการใช้สื่อสารมวลชนในการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายพระเครื่องที่มีต่อทัศนคติ และความเชื่อของพุทธศาสนิกชนในเรื่องสัญลักษณ์ของศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์. (2555). ประวัติศาสตร์ผ่านพระเครื่อง: คติความเชื่อและพุทธพาณิชย์. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- บุศรา สว่างศรี. (2549). พุทธพาณิชย์: พระเครื่อง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา. (2552). มนุษย์กับศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวิฑฒโน และศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2559). มอดศาสนา ภัยคุกคามที่ พระสงฆ์อาเซียนต้องระวัง. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา, 1(2), 7-8.
- พระราชมารมณี (ประยูรย์ ปยุตโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภณกุล ภาณุวรวิฑฒิตี. (2555). พุทธพาณิชย์และไสยพาณิชย์ในพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของไทย: กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนา มนุษย์และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- วัชร งามจิตรเจริญ. (2552). แนวคิดในการใช้พุทธธรรมเพื่อดำเนินการทางเศรษฐกิจในสังคม ทฤษฎี: กรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช เกิดในมงคล. (2560). รูปแบบและวิธีการทางธุรกิจกับพุทธพาณิชย์ในสถาบัน พระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 24(1), 62-67.
- ศรีศักร วัลลิโภคม. (2527). การถือผีในเมืองไทย. วารสารศิลปวัฒนธรรม, 5(4), 6-17.
- ศรีศักร วัลลิโภคม. (2527). พระเครื่องในเมืองสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สงคราม สุเทพากุล. (2556). พุทธพาณิชย์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทัศน ศิลปศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สรณภูมิตร ประชาญสิทธิ. (2547). โลกศักดิ์สิทธิ์ (The sacred) และโลกสามัญ (The profane) นัยความหมายของทุนวัฒนธรรมการท่องเที่ยวต่อระบบเศรษฐกิจและการจัดการ. ใน ดิ เรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ). ทุนสังคม และทุนวัฒนธรรม ในระบบเศรษฐกิจและการจัดการยุคใหม่ (หน้า 87 - 134). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

การศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21*

THE STUDY BUDDHISM IN THE 21ST CENTURY

พระครูสิทธิธรรมารักษ์

Phrakru Sitthithammaporn

พระราชปรีชามณี

Phrarach Prichamunee

พวงเพชร พลวิเศษ

Phuangphet Polwiset

พิทยพล กองพงษ์

Phittayapol Kongphong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College, Thailand

E-mail: k.akekalak@gmail.com

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญของสังคมไทยและได้หล่อหลอมหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาสู่สังคมไทยมายาวนาน เมื่อสังคมโลกและสังคมไทยก้าวเข้าไปสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 หรือ ยุคโลกไร้พรมแดน (Border - less world) ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลาย ๆ ด้านเพิ่มมากขึ้น เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 สิ่งที่ต้องปรับปรุง 2 ส่วน คือ 1) ทักษะการสอนพระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ในด้านพฤติกรรมพัฒนาได้ด้วยศีล ด้านจิตใจพัฒนาได้ด้วยสมาธิ ให้เข้าใจง่ายจดจำง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง และ 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาพุทธศาสนา การเผยแผ่ให้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภค รัฐและพุทธจักรจำเป็นต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและสนับสนุนการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้ประชาชนสามารถเข้าใจง่าย สามารถประยุกต์เข้ากับการดำเนินชีวิต ควบคู่กับการสร้างคุณภาพชีวิต พระพุทธศาสนาอยู่ในสังคมโลกมานานหลายศตวรรษ ผ่านกาลเวลาที่มีความเจริญมาได้จนถึงทุกวันนี้เพราะการเผยแผ่ที่ประยุกต์เข้ากับสังคมที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ในยุคปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปมาก พระพุทธศาสนาหากดูผิวเผินจะขัดแย้งกับกระแสของเทคโนโลยี เพราะเป็นลักษณะสังคมแบบทุนนิยมซึ่งมีความโลภเป็นหลัก แต่หากดูอีกด้านหนึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีมิใช่ความเลวร้าย อยู่ที่ผู้ใช้ต่างหาก ถ้าผู้ใช้มีภูมิ

* Received 5 July 2020; Revised 28 September 2020; Accepted 21 October 2020

ด้านทานทางจิตที่มั่นคงแล้ว เทคโนโลยีก็จะกลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้พระพุทธศาสนากระจายไปยังกลุ่มชนได้อีกนาน ซึ่งจะส่งผลดีกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ของสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การศึกษา, พระพุทธศาสนา, เทคโนโลยี, ศตวรรษที่ 21

Abstract

Buddhism is an important cultural foundation of Thai society and has long been a formulation of the principles and teachings of Buddhism to Thai society. At the world society and Thai society enter the 21st century society or the world without borders, the Thai society has to face more crises in many areas, such as economic problems. Social and environmental problem, etc. The study of the principles of Buddhism in the 21st century requires two parts to be improved: 1) Buddhist teaching skills for the development of humanity in behavior can be developed with precepts. The mind can be developed with concentration. To be easy to understand, easy to remember and able to be practical; and 2) the use of information technology in Buddhist studies Propagating the principles of Buddhism to suit the consumer groups. States and the Church need to work together to resolve problems and to support the introduction of the principles of Buddhism to spread to the public easily. It can be applied to life in conjunction with the building of quality of life. Buddhism has been in the world society for centuries. Through the time that has prospered until today because of the spread that can be applied to different societies. In the present era, when technology has advanced a lot Buddhism, if viewed on the surface, will contradict the trend of technology. Because it is a capitalist society that is mainly greedy But if you look at the other side, the technological boom is not a bad thing. At the user separately If the user has a stable mental immunity. Technology will become a tool for Buddhism to spread to people for a long time, which will benefit to solving various crises of society sustainably.

Keywords: Education, Buddhism, Technology, 21st century

บทนำ

การศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 สิ่งที่ต้องพัฒนาประกอบด้วย 1) ทักษะการสอนพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมาย คือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์ในด้านพฤติกรรมพัฒนา

ได้ด้วยศีล ด้านจิตใจพัฒนาได้ด้วยสมาธิ และด้านความรู้พัฒนาได้ด้วยปัญญา 2) การใช้เทคโนโลยีในการศึกษาพุทธศาสนา โดยอาศัยช่องทางของเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยการประยุกต์หลักธรรมที่เข้าใจง่าย จดจำได้ง่าย และสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวัน อาจจะใช้คำใหม่มาอธิบายหลักธรรม ผู้ที่ศึกษาก็สามารถเข้าใจได้ หากต้องการปฏิบัติธรรมขั้นสูงก็สามารถศึกษาจากพระสงฆ์ในวัดต่าง ๆ ได้ พระสงฆ์ก็จะได้ทำการเผยแผ่ทั้งกับกลุ่มคนในสังคมออนไลน์ และเผยแผ่กับกลุ่มคนที่ต้องการศึกษาค้นคว้าในระดับที่สูงขึ้น

บทความนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อฉายภาพให้เห็นการศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 ผู้เขียนจึงได้นำเสนอในประเด็นที่น่าสนใจแยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ แนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การศึกษา หมายถึง การดึงเอาความรู้ หรือสิ่งที่มีอยู่ในผู้เรียนออกมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ซึ่งตามทัศนะนี้ถือว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่แล้ว การศึกษาจึงเป็นเพียงการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วนั้นให้เจริญงอกงามขึ้นเท่านั้น การปฏิบัติตามหรือไม่เป็นเรื่องของบุคคลแต่ละคน ซึ่งตรงกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “อกขาตาโร ตถาคตา ตถาคตเป็นเพียงผู้บอกเท่านั้น”

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เกิดมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก นักคิดในแวดวงต่าง ๆ ของโลกและไทยต่างก็ให้ความสนใจ อัลวิน ทอฟฟเลอร์ (Alvin Toffler) เรียกยุคนี้ว่าเป็นยุคคลื่นลูกที่สาม (The third wave) เขามองว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะทั้งโลก (Global) ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน (อัลวิน ทอฟฟเลอร์, 2538) นอกจากนี้แล้วยังถูกเรียกในชื่ออื่น ๆ เช่น ยุคโลกไร้พรมแดน (Borderless world) ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2550) ซึ่งเป็นโลกที่เน้นเรื่องกลายณมิติมีการเปลี่ยนรูปแบบของคนจากต่างคนต่างปิดไปสู่ต่างคนต่างเปิด เป็นโลกที่ก้าวข้ามสังคมที่เน้นการแข่งขันไปสู่การร่วมสร้างสรรค์ เป็นโลกที่ภูมิปัญญาได้พัฒนาก้าวข้ามทรัพย์สินทางปัญญาสู่ภูมิปัญญามหาชน โลกหลังสังคมฐานความรู้เป็นโลกที่เปลี่ยนวิถีชีวิตมนุษย์จากการพึ่งพิง ไปสู่ความเป็นอิสระและการพึ่งพาอาศัยกัน เจมส์ มาร์ติน (James Martin) ได้เสนอแนวคิดในหนังสือของเขาที่ชื่อว่า “โลกแห่งศตวรรษที่ 21” (The Meaning of the 21st Century) ว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้างในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งค่อนข้างจะเป็นในทางลบแต่เขามีเจตนาที่จะกระตุ้นให้สังคมตระหนักและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว (เจมส์ มาร์ติน, 2553) เช่นเดียวกับ ประเวศ วะสี กล่าวว่า วิถีชีวิตของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จะมีปัญหามากขึ้นอัน

สืบเนื่องมาจากกิเลสและอวิชชาจะต้องอาศัยหลักกรรมทางพุทธศาสนาแก้ปัญหามนุษย์จะต้องเปลี่ยนไปสู่ภาวะหรือภพภูมิที่สูงกว่า (ประเวศ วะสี, 2545)

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (Unesco) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยจัดให้มีการประชุมนานาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของกลุ่มคนต่าง ๆ ทั่วโลก ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” ซึ่งเป็นหลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 แบบ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (Learning to do) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21, 2540) ซึ่ง วิชัย วงศ์ใหญ่ ได้ขยายความไว้ว่าการเรียนรู้แต่ละแบบ มีรายละเอียดดังนี้ (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2557)

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญ รวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะสามารถประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่เป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม

3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญาให้มีความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศิลธรรมสามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น

จากการเรียนรู้ 4 แบบ ซึ่ง 4 เสาหลักของการศึกษาที่กล่าวมาอาจพิจารณาได้ว่าการเรียนรู้เพื่อรู้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาสติปัญญา การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันเป็นการเรียนรู้ที่เน้นมนุษย์สัมพันธ์ ส่วนการเรียนรู้เพื่อชีวิตเป็น การเรียนรู้ที่เป็นพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการ

เรียนรู้ 3 แบบแรกร่วมกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบที่ 4 และการเรียนรู้ทั้ง 4 แบบ ต่างมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะหรือทักษะสำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 ว่าจะต้องสามารถเรียนรู้ 4 แบบ ได้ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

นอกจากทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดสี่เสาหลักของการศึกษาของยูเนสโกดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner, 1993) เจ้าของทฤษฎีพหุปัญญา Multiple Intelligence: The Theory in Practice) เขาได้เขียนเรื่องสิ่งที่คนในอนาคตต้องมีซึ่งเขาเรียกว่า “จิตห้าลักษณะสำหรับอนาคต” (Five mindshow student learn” มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

1. จิตเชี่ยวชาญ (Disciplined mind) หมายถึง มีความรู้และทักษะในวิชาในระดับที่เรียกว่าเชี่ยวชาญสามารถพัฒนาตนเองในการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา
2. จิตรู้สังเคราะห์ (Synthesizing mind) หมายถึง ความความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาถ่วงถ่วงคิดเลือกเอาเฉพาะศึกษาที่สำคัญ และจัดระบบนำเสนอใหม่อย่างมีความหมาย
3. จิตสร้างสรรค์ (Creative mind) หมายถึง การทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ โดยอาศัยการจินตนาการแหวกแนวออกไปจากขอบเขตหรือวิธีการเดิม ๆ
4. จิตรู้เคารพ (Respectful mind) หมายถึง การให้เกียรติและยอมรับในความเป็นตัวตนของผู้อื่น
5. จิตรู้จริยธรรม (Ethical mind) หมายถึง การยึดแนวทางของจริยธรรมเป็นแนวทางปฏิบัตินอกจากนี้การ์ดเนอร์ยังได้สรุปว่า จิตเชี่ยวชาญ จิตรู้สังเคราะห์ และจิตสร้างสรรค์เป็นจิตที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิด ส่วนจิตรู้เคารพและจิตรู้จริยธรรมเป็นจิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์

การศึกษาในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ การศึกษาช่วยให้คนพัฒนาชีวิตที่ดีงาม มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์โอกาสสังคมการศึกษาที่สร้างคนให้เป็นบัณฑิต แต่ยังมุ่งหวังที่จะให้ผู้ศึกษาได้รับคุณค่าของการศึกษาที่แท้จริงทั้งภายในและภายนอกคือการพัฒนาภายในกับจิต ระบบการศึกษาของพุทธศาสนาได้เริ่มพัฒนาผู้ศึกษาจากระดับพื้นฐานคือมุ่งแก้ปัญหาเรื่อง “ทิฏฐิ” ของมวลมนุษย เพราะทิฏฐิทำให้เข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนเรื่องคติความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยม ดังนั้นกระบวนการศึกษาจะต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้านพร้อม ๆ กัน ซึ่งครอบคลุมระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งหมด

การศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้แผ่ขยายกระจายไปทั่วทุกมุมโลก การศึกษาในยุคที่นักเรียนทุกคนนี้พกพาแท็บเล็ต โน้ตบุ๊ก แม้แต่โทรศัพท์มือถือที่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา หากสงสัยใคร่รู้เรื่องอะไรก็สามารถ

ค้นหาข้อมูลได้จากโปรแกรมค้นหา ใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีก็สามารถได้ข้อมูลที่ต้องการ (ดาณภ ไชยพรธรรม, 2556) แม้แต่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาก็มีพระไตรปิฎกฉบับออนไลน์ มีเว็บไซต์ทางศาสนาอธิบายคำสอนทางศาสนาเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก หรือหากจะอยากฟังพระสงฆ์แสดงธรรมก็เพียงแต่เข้าไปยังยูทูปก็สามารถเลือกฟังและชมภาพได้ตามใจปรารถนา อยากรู้เรื่องอะไรก็ค้นหาได้ทันที แล้วอย่างนี้วัดและพระสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันจะทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างไร เผยแพร่กับใคร เพราะเรื่องที่คนอยากรู้มีอยู่ในโลกออนไลน์ที่สามารถค้นหาได้ทุกที่ทุกเวลาอยู่แล้ว

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 การปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์เกิดขึ้นได้โดยที่ทั้งสองคนอาจจะไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน แต่สามารถเป็นเพื่อนกันได้ ดังที่ เดวิด ดับเบิลยู จอห์นสันและโรเจอร์ ที จอห์นสัน ได้เขียนไว้ว่า “ในศตวรรษที่ 21 การสร้างมิตรภาพและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเชิงบวกมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังเห็นได้จากความนิยมของเครือข่ายสังคม ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ 2 ลักษณะ คือ 1) ปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว และ 2) แบบออนไลน์ ความสัมพันธ์แบบออนไลน์มักเกิดจากเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ไม่ใช่เกิดขึ้นแบบไร้ทิศทางผู้คนอ่านบล็อกโดยมีวัตถุประสงค์ค้นหาผู้มีความสนใจคล้ายกันด้วยเหตุผลบางอย่างและร่วมเล่นเกมเพราะอยากสนุกและทดสอบฝีมือของตน สื่อข้อความให้คนเพิ่มจำนวนความสัมพันธ์ได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย เดวิด ดับเบิลยู จอห์นสันและ โรเจอร์ ที จอห์นสัน “การเรียนรู้แบบร่วมมือและการแก้ไขความขัดแย้งทักษะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21” กล่าวว่า แม้จะอยู่กันคนละมุมโลกแต่ก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ สร้างสัมพันธ์ภาพกันได้ในโลกเสมือนจริง (ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21) (เดวิด ดับเบิลยู จอห์นสัน และโรเจอร์ ที จอห์นสัน, 2554)

การศึกษาตามหลักพุทธศาสนากล่าวว่า “การศึกษาทำให้มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ” มนุษย์ต้องผ่านกระบวนการฝึกและการเรียนรู้ และการศึกษาที่จะทำให้มนุษย์พัฒนาเป็นสัตว์ประเสริฐได้นั้นอยู่บนพื้นฐานของสภาวะ 3 ประการ ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคนไว้ว่า จะต้องพัฒนาให้ครบพร้อมกัน 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ทั้ง 3 ด้านเป็นการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์อิงอาศัยเป็นปัจจัยส่งผลต่อกันและต้องพัฒนาไปด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) พฤติกรรม สำหรับพฤติกรรมที่ดีงาม เช่น ความมีวินัยไม่เบียดเบียน การประกอบสัมมาอาชีพการรู้จักประมาณ เป็นต้น เป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญาองกาม 2) จิตใจ สำหรับจิตใจเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวชี้นำพฤติกรรม สภาพจิตที่พอใจมีความสุขทำให้พฤติกรรมความมั่นคง มีปัญญาที่จะได้ผลต้องอาศัยสภาพจิตที่พอเหมาะ 3) ปัญญา เป็นตัวแก้ปัญหาเป็นตัวจัดปรับพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี เป็นตัวนำสู่จุดหมายแห่งอิสรภาพและสันติสุข ต้องพัฒนาควบคู่และอิงอาศัยการพัฒนา

ทั้งพฤติกรรมและจิตใจที่นำไปสู่การมีชีวิตและมีความสุขที่ยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ตรัสให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบของ 1) ความรู้จักพอประมาณ 2) ความเป็นเหตุเป็นผล 3) การมีภูมิคุ้มกันบนเงื่อนไข 2 ประการคือ

1. ความรู้ คือความรู้ที่รอบคอบและเหมาะสม

2. คุณธรรม คือ ความซื่อสัตย์ ขยัน สติปัญญา การแบ่งปันและความเพียร แนวคิดนี้ประเทศไทยใช้เป็นฐานของการพัฒนาประเทศและบูรณาการเข้ากับการจัดการศึกษาปัจจุบันผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถใช้เป็นกลไกการพัฒนาและผ่านวิกฤตประเทศครั้งสำคัญ ๆ ได้

สังคมไทยก้าวเมื่อเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ที่เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ เทคโนโลยี และการสื่อสารที่มีความทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น การขาดระเบียบวินัย การเบียดเบียนซึ่งกันและกัน การแก่งแย่งแข่งขัน การทะเลาะวิวาท การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ฯลฯ ทำให้คุณธรรมจริยธรรมของคนไทยลดลง (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ดังนั้น การพัฒนาคนโดยอาศัยการศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 ผู้เขียนเสนอสิ่งที่ต้องปรับปรุง 2 ส่วน คือ ทักษะการสอนพระพุทธศาสนา และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาพุทธศาสนาสรุปได้ ดังนี้

1. ทักษะการสอนพระพุทธศาสนา

การพัฒนาตัวมนุษย์ให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข มีอิสรภาพ ทักษะการสอนพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งจำเป็น โดยการสอนบุคคลให้เข้าใจง่าย จดจำได้ง่าย สามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวัน สอนโดยการยกตัวอย่างง่าย ๆ ใกล้ตัว โดยเฉพาะการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม ให้เป็นรูปธรรมให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจน เป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้สอนในยุคศตวรรษที่ 21 ในยุคที่มีข้อมูลข่าวสารสารสนเทศเข้ามามากมาย ซึ่งจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้อย่างรวดเร็ว เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที

ผัสสะเป็นแหล่งแห่งความรู้ ความรู้ทั้งปวงเกิดขึ้นที่ผัสสะ คืออาศัยการรับรู้โดยผ่านอายตนะทั้ง 6 ซึ่งสามารถจัดกลุ่มความรู้ได้เป็น 2 ประเภท (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539) คือ 1) ความรู้ที่ได้ทางปัญจทวาร คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้แก่ความรู้ในขั้นต้น กล่าวคือ รูปร่าง เสียง กลิ่น รส และสัมผัส 2) ความรู้ที่ได้ทางมโนทวาร คือ ใจ ได้แก่ สิ่งทั้งหลายที่ใจรู้ที่ใจคิด อารมณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในใจ จึงกล่าวได้ว่าการจัดการการรับรู้ทางอายตนะทั้ง

6 เป็นการจัดการการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์โดยอาศัยกระบวนการทั้ง 3 คือ ควบคุมพฤติกรรมทางกายและทางวาจา (ศีล) ฝึกฝนอบรมพฤติกรรมทางใจให้สงบจากสิ่งรบกวนใด ๆ (สมาธิ) พัฒนาความคิด ทักษะคิดให้ถูกต้องดังตามแนวทางพุทธะ รู้เท่าทันปัจจุบันสามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างองอาจไม่ขาดตก (ปัญญา) จึงเป็นการเรียนรู้ที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 คือ ศตวรรษที่พัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ก้าวทันการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยต้องการขั้นตอนแห่งการเรียนรู้

1. การรับรู้ ได้แก่ การเสวนาสัตบุรุษ กระบวนการรับรู้ที่นอกจากประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ หรือคำชี้แนะอันเป็นองค์ประกอบภายนอกแล้ว องค์ประกอบภายใน อันได้แก่ความสามารถในการรับรู้เข้าใจก็มีความสำคัญอย่างมาก แม้จะได้ยินได้ฟังสิ่งดีงาม แต่หากรับรู้หรือเข้าใจคลาดเคลื่อน การรับรู้ก็ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และการพึงสัทธรรม

2. การคิด ได้แก่ โยนิโสมนสิการ เมื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น และครบถ้วนแล้ว กระบวนการเรียนรู้ขั้นต่อมาก็คือ การคิด หรือการนำเอาสิ่งที่รับรู้ที่นั้นมาถ้อย จัดระเบียบ หรือเสริมเติมต่อเพื่อให้เกิดปัญญาเพิ่มพูนขึ้น เปรียบดังการย่อยอาหารให้เกิดพลังงานเพื่อความเจริญเติบโตของร่างกาย

3. การปฏิบัติ ได้แก่ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ในทางพุทธศาสนา การปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ขาดการปฏิบัติย่อมมิใช่การเรียนรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือถูกต้อง นี่อาจเป็นจุดสำคัญที่ทำให้การศึกษาแบบพุทธแตกต่างจากการศึกษาแบบตะวันตกหลายสำนัก เพราะฝ่ายหลังนั้นเน้นการใช้ความคิดล้วน ๆ จึงเป็นการเรียนรู้ในระดับพุทธิปัญญา (intellect)

การศึกษาหรือสิกขาในทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ อธิสัสสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง 3 ส่วนนี้ต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญนอกเหนือจากการสดับฟัง การอ่าน และการคิด กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการฝึกตนของพระพุทธศาสนา เรื่องหลักไตรสิกขา ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาซึ่งมีหลักการใหญ่ ๆ 3 ประการ สรุปได้ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550)

ขั้นที่ 1 อธิสัสสิกขา (เรียกง่าย ๆ ว่า ศีล) คือ การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ

ขั้นที่ 2 อธิจิตตสิกขา (เรียกง่าย ๆ ว่า สมาธิ) คือ การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพของจิต

ขั้นที่ 3 อธิปัญญาสิกขา (เรียกกันง่าย ๆ ว่า ปัญญา) คือ การฝึกฝนอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหาลงไป

ตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ดับกิเลส ดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระผ่องใสเบิกบาน

การศึกษาพระพุทธศาสนาจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายคือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์ในด้านพฤติกรรมพัฒนาได้ด้วยศีล ด้านจิตใจพัฒนาได้ด้วยสมาธิ และด้านความรู้พัฒนาได้ด้วยปัญญา ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน เพราะเป็นสามด้านของชีวิตที่ไม่อาจแยกขาดจากกันได้ การพัฒนาในลักษณะนี้จะเป็นการพัฒนาอย่างประสานกลมกลืนส่งผลเกื้อกูลกันไปด้วยดีทั้งระบบตามแนวพุทธจริยธรรม ที่เป็นเรื่องที่ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เป็นการพัฒนาชีวิตทั้งหมด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2539) การศึกษาให้ครบทั้ง 3 อย่าง ในการพัฒนานี้จะต้องดูว่าผู้ที่ได้รับการศึกษา คือ คนที่เราสอนหรือให้การศึกษานี้มีปัญญาเพิ่มขึ้น มีความดีงามและความสุขหรือภาวะไร้อทุกข์หรือไม่” การพัฒนาคนในความหมายนี้ คือการพัฒนาคนในฐานะที่เป็นการพัฒนามนุษย์ คือ พัฒนาตัวมนุษย์ให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข มีอิสรภาพ อย่างหนึ่ง และพัฒนาคนนั้นในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ คือ เป็นทุนที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาพุทธศาสนา

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ผู้คนติดต่อสื่อสารกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ กลายเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ จนกลายเป็นอีกสังคมหนึ่งในโลกเสมือนจริงแม้จะอยู่กันคนละมุมโลกแต่ก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ สร้างสัมพันธ์ภาพกันได้ในโลกเสมือนจริง การศึกษาพระพุทธศาสนาก็สามารถทำได้หลายช่องทางได้รวดเร็วขึ้น มีพระไตรปิฎกฉบับออนไลน์ มีหลักพุทธธรรมเผยแพร่ เว็บไซต์ทางศาสนาอธิบายคำสอนทางศาสนาเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก สามารถฟังพระสงฆ์แสดงธรรมสามารถเลือกฟังและชมภาพได้ อยากรู้เรื่องอะไรก็ค้นหาได้ ทุกที่ทุกเวลาทันที วัด พระสงฆ์ และองค์กรทางพระพุทธศาสนาจะต้องทำหน้าที่เผยแพร่หลักธรรมพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง

พระพุทธศาสนา ผ่านกาลเวลาที่มีความเจริญมาได้จนถึงทุกวันนี้เพราะการเผยแผ่ที่ประยุกต์เข้ากับสังคมที่มีความหลากหลาย ในยุคปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปมากพระพุทธศาสนาหากดูผิวเผินจะขัดแย้งกับกระแสของเทคโนโลยี เพราะเป็นลักษณะสังคมแบบทุนนิยมซึ่งมีความโลภเป็นหลัก แต่หากดูอีกด้านหนึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีมิใช่ความเลวร้าย อยู่ที่ผู้ใช้ต่างหาก ถ้าผู้ใช้มีภูมิด้านทางจิตที่มั่นคงแล้ว เทคโนโลยีก็จะกลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้พระพุทธศาสนากระจายไปยังกลุ่มชนได้อีกมาก หากจะใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าไม่ถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ เพราะสังคมสมัยปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์หรือ ศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมา การเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงานหรือที่

บ้าน สอดคล้องกับ พระไพศาล วิสาโล กล่าวไว้ว่าแม้จะไม่ได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือเจริญสติในชีวิตประจำวันของเราทุกคน ที่ถูกรายล้อมไปด้วยเทคโนโลยี เราก็สามารถมีชีวิตสงบเย็นได้โดยใช้หลักการดังนี้ คือ 1) ความพอดีและความสันโดษ คือใช้เทคโนโลยีหรือเสพวัตถุแต่พอดีทั้งในแง่เวลาและปริมาณ 2) มีสติ สติช่วยให้เราไม่หลงเพลินกับการเสพเทคโนโลยี รู้จักหยุดเมื่อถึงเวลา ถ้าไม่มีสติ ก็จะหลงจนเพลิน จนเสียงานเสียการ 3) ต้องรู้คุณค่าและโทษ ของทุกสิ่งมีทั้งคุณค่าและโทษ ใช้ให้มันเป็นคุณมากกว่าโทษ 4) แยกแยะระหว่างคุณค่าแท้กับคุณค่าเทียม ใช้หรือบริโภคสิ่งต่าง ๆ โดยมุ่งคุณค่าแท้มากกว่าคุณค่าเทียม (พระไพศาล วิสาโล, 2552)

การศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ได้จำกัดรูปแบบในการศึกษาเหมือนในอดีตที่หากต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาต้องไปวัด แต่ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไป มีผู้คนจำนวนหนึ่งไม่ยากเข้าวัดแต่อยากศึกษาพระพุทธศาสนาที่สามารถอาศัยความเจริญของเทคโนโลยี ศึกษาจากสื่อสังคมออนไลน์ มีการรวมกลุ่มชาวพุทธ ขยายกลุ่มถ่ายโอนแลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มที่มีความสนใจและศึกษาเรื่องราวเดียวกัน เมื่อนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเผยแพร่โดยอาศัยช่องทางของเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยใช้ประยุกต์หลักธรรมที่เข้าใจง่ายอาจจะใช้คำใหม่มาอธิบายหลักธรรม ผู้ที่ศึกษาก็สามารถเข้าใจได้ หากต้องการปฏิบัติธรรมขั้นสูงก็สามารถศึกษาจากพระสงฆ์ในวัดต่าง ๆ ได้ พระสงฆ์ก็จะได้ทำการเผยแผ่ทั้งกับกลุ่มคนในสังคมออนไลน์ และเผยแผ่กับกลุ่มคนที่ต้องการศึกษาค้นคว้าในระดับที่สูงขึ้น คำสอนของพระพุทธศาสนาก็จะเคลื่อนตัวไปพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี หลักธรรมดั้งเดิมที่ต้องตรวจสอบได้ก็ยังคงอยู่ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ การศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 เพียงแต่มีการประยุกต์หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย หลักการเก่าก็คงไว้ เมื่อมีของใหม่ ก็ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์

เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งมีเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) จำนวนมาก มีคราวด์ซอร์ซซิง (Crowdsourcing) ที่สามารถถ่ายโอนแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างง่ายดาย มีโปรแกรมประเภทโอเพ่นซอร์สให้เลือกสรรมากมาย ในขณะที่พระพุทธศาสนามีแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติขนาดใหญ่คือพระไตรปิฎกและหนังสือตำราจำนวนมากที่พร้อมจะนำเสนอสู่โลกเสมือนจริงโดยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อทุกคนสามารถศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ในทุกที่ทุกเวลาโดยไม่จำกัดด้วยกาลและสถานที่ ในเวลาไม่นานก็จะกลายเป็นเครือข่ายสังคมพระพุทธศาสนา ที่ทุกคนสามารถศึกษาพระพุทธศาสนาได้โดยไม่จำกัดกาลเวลาและสถานที่ พระสงฆ์ส่วนหนึ่งก็ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสื่อสังคมออนไลน์ พระสงฆ์อีกส่วนหนึ่งก็ยังคงทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชนที่ยังนิยมไปวัด การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่ถูกต้องแล้วย่อมเกิดผลด้านลบไม่ว่าจะเป็นโดยส่วนตัวบุคคลหรือโดยส่วนรวมในวงกว้าง โดยตรงกันข้ามหาก

บุคคลใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างถูกต้องหรือผิดพลาดน้อยที่สุดย่อมเกิดประโยชน์อย่างมหาศาล

สรุป

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 หรือยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมมีปัญหามากขึ้น องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้เสนอทักษะการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาดังกล่าว แนวคิดนี้มีสามประการคือ 1) การใช้เครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักใช้ภาษา สัญลักษณ์ และเนื้อหาข้อความอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ความรู้และข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่หลากหลาย มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม จัดการและแก้ไขความขัดแย้ง 3) การปฏิบัติโดยอิสระ คำนึงถึงภาพรวม วางแผนชีวิตและดำเนินตามโครงการส่วนตัวที่วางไว้ ปกป้องและยืนยันสิทธิผลประโยชน์ ข้อจำกัด และความต้องการ

การศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 สิ่งที่ต้องปรับปรุง 2 ส่วนคือ 1) ทักษะการสอนพระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ในด้านพฤติกรรมพัฒนาได้ด้วยศีล ด้านจิตใจพัฒนาได้ด้วยสมาธิ ให้เข้าใจง่ายจดจำง่ายและสามารถนำไปใช้ได้จริง และ 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาพระพุทธศาสนา การเผยแพร่ให้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภครวม ซึ่งเราสามารถนำพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในสังคมออนไลน์ ทำให้มีการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนาผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวได้เชื่อมโยงให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน มวลมนุษยชาติสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ในมิติของพระพุทธศาสนานั้น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา ตัวอย่างของผลกระทบด้านบวก เช่น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงพระธรรม คำสอนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้โดยสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านลบ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เจมส์ มาร์ติน. (2553). โลกแห่งศตวรรษที่ 21. จาก The Meaning of the 21st Century. ภาพร (แปล). กรุงเทพมหานคร: ประพันธ์สาส์น.

- เดวิด ดับเบิลยู จอห์นสัน และโรเจอร์ ที จอห์นสัน. (2554). การเรียนรู้แบบร่วมมือและการแก้ไขความขัดแย้งทักษะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21, ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (แปล). กรุงเทพมหานคร: Open world.
- คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2540). การเรียนรู้ : ชุมทรัพย์ในตนจาก learning : the treasure within. ศรีน้อย โพธิ์วาทอง และคณะ (แปล). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ดาณูภา ไชยพรธรรม. (2556). เทคโนโลยีดาบสองคม. กรุงเทพมหานคร: มายิก สำนักพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2545). วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21: สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก <https://www.visalo.org/article/budKrabuankarn.htm>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2539). การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2539). วินัยเรื่องที่ใหญ่กว่าคิด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2550). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2557). สื่อหลักของการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2562 จาก www.curriculumandlearning.com/upload/สื่อหลักทางการศึกษา_1400078221.pdf
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). รายงานเบื้องต้นการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2550). โลกพลิกโฉม : ความมั่งคั่งในนิยามใหม่ = Post knowledge based society. กรุงเทพมหานคร: บริษัทมีเดีย แอสโซซิเอตเต็ด จำกัด.
- อัลวิน ทอฟฟเลอร์. (2538). คลื่นลูกที่สาม (The third wave). สุกัญญา ติระวนิช และคณะ (แปลและเรียบเรียง). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- Howard Gardner. (1993). Multiple Intelligence: The Theory in Practice. New York: Basic Books.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “คุณกริษทุตฺตังหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรโและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เพือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม่สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วสลัก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ
15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artdecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)

.....(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

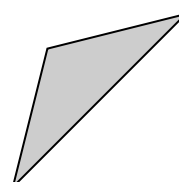
.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt) ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์หรือออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

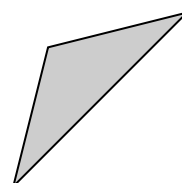
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)

... (16 pt)

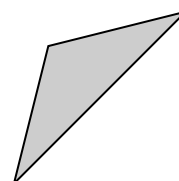
.....

.....

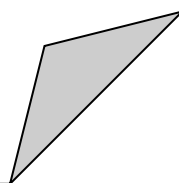
.....

.....

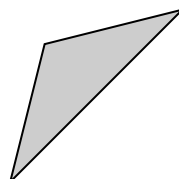
Keywords: 3 – 5 words

(16 pt)

[illegible]

.....(16 pt).....

[illegible]

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....